МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ

Науково-практичний
онлайн-захід

«Наукові проблеми запровадження правового режиму воєнного стану в Україні: сучасний вимір»

29 квітня 2022 рік

Одеса
2022

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ СПРАВ

Збірник матеріалів
науково-практичного онлайн-заходу

НАУКОВІ ПРОБЛЕМИ ЗАПРОВАДЖЕННЯ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ: СУЧАСНИЙ ВИМІР

29 квітня 2022 року

Одеса
ОДУВС
2022

УДК 342.95(477)

Тези доповідей друкуються в авторському варіанті

Н Наукові проблеми запровадження правового режиму воєнного стану в Україні: сучасний вимір: матеріали науково-практичного онлайн-заходу. 29 квітня 2022 р. Одеса: ОДУВС, 2022. с. 313

УДК 342.95(477)
© ОДУВС, 2022

ПРИВІТАЛЬНЕ СЛОВО

Шановні учасники науково-практичного заходу!

Дозвольте мені від колективу Одеського державного університету внутрішніх справ і від себе особисто привітати всіх учасників науково-практичного заходу на тему: «Наукові проблеми запровадження правового режиму воєнного стану в Україні: сучасний вимір».

Щиро вдячний всім за можливість взяти участь у такий непростий для країни час в обговоренні проблем запровадження правового режиму воєнного стану в Україні.

Вже понад два місяці в Україні запроваджено правовий режим воєнного стану, що передбачає надання відповідним органам державної влади, військовому командуванню разом із Міністерством внутрішніх справ України, іншими органами виконавчої влади, військовими адміністраціями, органами місцевого самоврядування можливості забезпечувати передбачені Законом України «Про правовий режим воєнного стану» повноваження та заходи, необхідні для забезпечення оборони України, захисту безпеки населення та інтересів держави, а також тимчасове, зумовлене загрозою, обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб із зазначенням строку дії цих обмежень.

Отже, станом на сьогодні Верховна Рада України, Президент України, Кабінет Міністрів України, центральні органи виконавчої влади та інші органи державної влади продовжують здійснювати свої повноваження, що передбачені Конституцією України та актами національного законодавства, з певними особливостями.

Також запровадження воєнного стану передбачає суттєві обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина в усіх сферах життя. Все це робиться заради однієї мети – вистояти у боротьбі із супротивником та зберегти державу. Незважаючи на всі складнощі Український народ довів і продовжує доводити своє право та бажання на гідне життя в правовій демократичній, незалежній державі – Україні, з європейськими цінностями.

Бажаю учасникам науково-практичного онлайн-заходу плідної роботи, активного обміну думками та досвідом!

Ректор
Одеського державного університету внутрішніх справ
доктор юридичних наук, професор
заслужений діяч науки і техніки
член-кореспондент НАПрН України ***Сергій КУЗНІЧЕНКО***

С. В. Албул, кандидат юридичних наук, професор
(Одеський державний університет внутрішніх справ)
С. О. Єгоров, кандидат юридичних наук, доцент
(Одеський державний університет внутрішніх справ)

ПРАВОВІ АСПЕКТИ УЧАСТІ ЦИВІЛЬНИХ ОСІБ У ЗАХИСТІ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

24 лютого 2022 року сталося вторгнення та розпочалася відкрита, повномасштабна військова агресія російської федерації (принципово, з маленької літери) проти незалежної України, яка супроводжується бойовими діями по всій території нашої країни. У той же день, Президентом нашої держави було підписано Указ про введення в Україні воєнного стану [1], який був затверджений Верховною Радою України [2].

Серед значної кількості питань, які потребували негайного вирішення, постало й питання правової регламентації участі цивільних осіб у відсічі та стримуванні збройної агресії. Констатуючи акт збройної агресії російської федерації проти суверенітету України, беручи до уваги прагнення цивільних осіб до активної участі у національному спротиві, прагнучи захистити життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпеку людини як найвищої соціальної цінності, враховуючи положення частини першої статті 17 Конституції України, згідно з якою захист суверенітету і територіальної цілісності України є справою всього Українського народу, частини першої статті 65 Конституції України, згідно з якою захист Вітчизни, незалежності та територіальної цілісності України є обов'язком громадян України, Верховна Рада України 03 березня 2022 року ухвалила Закон України «Про забезпечення участі цивільних осіб у захисті України» [3]. Відповідно до Закону, у період дії воєнного стану громадяни України, а також іноземці та особи без громадянства, які на законних підставах перебувають на території України, можуть брати участь у відсічі та стримуванні збройної агресії російської федерації та/або інших держав, у тому числі отримати вогнепальну зброю і боєприпаси до неї відповідно до порядку та вимог, встановлених МВС України. При цьому, застосування цивільними особами вогнепальної зброї здійснюється аналогічно до застосування зброї військовослужбовцями під час виконання ними завдань щодо відсічі збройної агресії проти України в порядку, затвердженому Кабінетом Міністрів України [4] та відповідно до Порядку застосування цивільними особами вогнепальної зброї під час участі у відсічі та стримуванні збройної агресії Російської Федерації та/або інших держав проти України у період дії воєнного стану [6]. Під час участі у відсічі та стримуванні збройної агресії проти України у період дії воєнного стану цивільні особи мають право застосовувати вогнепальну зброю для: відбиття нападу або запобігання загрозі нападу на військові та/або цивільні об'єкти, що охороняються; запобігання вчиненню та/або припинення протиправних дій чи діяльності осіб, причетних до збройної агресії; звільнення захоплених військових та/або цивільних об'єктів або запобігання (перешкоджання) такому захопленню; знищення зброї, бойової техніки, транспортних або технічних засобів, які перебувають у користуванні осіб, причетних до збройної агресії; захисту цивільних осіб, військових та/або цивільних об'єктів від нападу; запобігання та/або припинення діяльності, затримання, роззброєння або знешкодження осіб, причетних до збройної агресії; припинення дій осіб, які вчинили або вчиняють правопорушення; припинення дій осіб, які перешкоджають виконанню законних вимог осіб, залучених до виконання завдань, пов'язаних із запровадженням і здійсненням заходів правового режиму воєнного стану; відбиття нападу на осіб, залучених до виконання завдань, пов'язаних із запровадженням і здійсненням заходів правового режиму воєнного стану, або інших осіб, у разі виникнення загрози їх життю чи здоров'ю [6].

При цьому, рішення про застосування зброї під час участі у відсічі та стримуванні збройної агресії проти України у період дії воєнного стану приймається цивільними особами з урахуванням обстановки у взаємодії з відповідним командиром з'єднання, військової частини і підрозділу Збройних Сил. Цивільні особи під час участі у відсічі та стримуванні збройної агресії проти України у період дії воєнного стану мають право самостійно приймати рішення про застосування вогнепальної зброї відповідно до вимог цього Порядку з подальшим обов'язковим повідомленням відповідному командиру з'єднання, військової частини і підрозділу Збройних Сил та/або правоохоронного органу у разі: індивідуальної самооборони; захисту життя і здоров'я інших осіб. Слід вказати, що летальне застосування зброї дозволяється для самооборони, а також з метою виконання завдань щодо відсічі збройної агресії проти України, а також під час здійснення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії. При цьому, цивільні особи не несуть відповідальності за засто-

сування вогнепальної зброї проти осіб, які здійснюють збройну агресію проти України, якщо така зброя застосована на законних підставах та у визначеному порядку.

У період дії воєнного стану громадяни України можуть брати участь у відсічі та стримуванні збройної агресії російської федерації та/або інших держав, застосовуючи власну нагородну зброю, спортивну зброю, мисливську нарізну, гладкоствольну чи комбіновану зброю та бойові припаси до неї. Одночасно, вогнепальна зброя і боєприпаси до неї можуть бути за наявності видані цивільним особам, які бажають брати участь у відсічі збройної агресії, відповідають вимогам та за своїми діловими якостями і наявним досвідом можуть застосовувати вогнепальну зброю. Рішення про видачу зброї і боєприпасів до неї приймаються керівниками уповноважених органів в адміністративно-територіальних одиницях територій, на яких оголошено воєнний стан, або особами, уповноваженими такими керівниками органів. Видача вогнепальної зброї і боєприпасів до неї здійснюється на підставі особисто поданої цивільною особою до уповноваженого органу письмової заяви про участь у відсічі збройної агресії та видачу вогнепальної зброї та/або боєприпасів до неї за наявності документу, що посвідчує особу [5]. Органами Національної поліції України здійснюється прийняття вогнепальної зброї, невикористаних боєприпасів до неї, які підлягають поверненню цивільними особами протягом 10 днів після припинення або скасування дії воєнного стану. Примітно, що видана вогнепальна зброя і невикористані боєприпаси до неї підлягають поверненню цивільною особою до припинення або скасування дії воєнного стану в Україні органам Національної поліції України або вилучається ними у разі самоусунення від участі у відсічі збройної агресії, зміни особою місця постійного проживання (перебування) або неспроможності з інших підстав брати участь у відсічі збройної агресії, здійснення вчинку, що дискредитує особу як таку, якій видано вогнепальну зброю для участі у відсічі збройної агресії, вчинення кримінального правопорушення із застосуванням вогнепальної зброї або погрозою його застосування, а також в інших випадках передбачених актами законодавства України.

Таким чином, слід зазначити, що питання участі цивільних осіб у відсічі та стримуванні збройної агресії російської федерації стали складовими елементами правового режиму воєнного стану на території України та набули відповідної правової регламентації.

Список використаних джерел:

1. Про введення воєнного стану в Україні : Указ Президента України від 24.02.2022 № 64/2022 [Електронний ресурс]. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/64/2022#n2 (дата звернення 18.04.2022).

2. Про затвердження Указу Президента України «Про введення воєнного стану в Україні» : закон України від 24.02.2022 № 2102-IX [Електронний ресурс]. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2102-20 (дата звернення 18.04.2022).

3. Про забезпечення участі цивільних осіб у захисті України : закон України від 03.03.2022 № 2114-IX [Електронний ресурс]. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2114-20#Text (дата звернення 18.04.2022).

4. Порядок застосування зброї і бойової техніки з'єднаннями, військовими частинами і підрозділами Збройних Сил під час виконання ними завдань щодо відсічі збройної агресії проти України: затв. Постановою Кабінету Міністрів України від 10.10.2018 № 828 [Електронний ресурс]. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/828-2018-п#Text (дата звернення 18.04.2022).

5. Порядок отримання вогнепальної зброї і боєприпасів цивільними особами, які беруть участь у відсічі та стримуванні збройної агресії Російської Федерації та/або інших держав : затв. Наказом МВС України від 07.03.2022 № 175 [Електронний ресурс]. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0295-22#Text (дата звернення 18.04.2022).

6. Порядок застосування цивільними особами вогнепальної зброї під час участі у відсічі та стримуванні збройної агресії Російської Федерації та/або інших держав проти України у період дії воєнного стану : затв. Постановою Кабінету Міністрів України від 15.04.2022 № 448 [Електронний ресурс]. URL: https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennya-poryadku-zastosuvannya-civilnimi-osobami-vognepalnoyi-zbroyi-pid-chas-uchasti-u-vidsichi-ta-strimuvanni-zbrojnoyi-agresiyi-rosijskoyi-federaciyi-taabo-inshih-derzhav-448 (дата звернення 18.04.2022).

О.Р. Алєксандрова, курсантка 2 курсу
(Одеський державний університет внутрішніх справ)
Науковий керівник: **С.І. Карапет'янц, Ю.М. Коломієць**
(Одеський державний університет внутрішніх справ)

РОБОТА ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ ТА ВИЯВЛЕННЯ ВОЄННИХ ЗЛОЧИНІВ ПІД ЧАС РОСІЙСЬКОГО ВТОРГНЕННЯ В УКРАЇНУ

Сьогодні в Україні надзвичайно складна ситуація, в країні ведений воєнний стан. Російське вторгнення в Україну 2022 року — відкритий воєнний напад РФ за підтримки Білорусі на Україну, початий о 3:40 24 лютого 2022 року. Вторгнення є частиною російсько-української війни, розв'язаною Росією 2014 року, участь у якій РФ намагалася заперечувати. У ЗМІ та документах російське вторгнення в Україну 2022 року розглядають як агресивну війну Росії проти України.

Російські війська вдерлися до України поблизу Харкова, Херсона, Чернігова, Сум, увійшовши з Росії, Білорусі та тимчасово окупованого Росією Криму. Разом із Росією війну проти України веде Білорусь: із прикордонних районів завдають ракетних ударів по території України, здійснюють вильоти бойової авіації для завдання ракетно-бомбових ударів по території України, відбувається передислокація війська та його забезпечення. Контрольоване Росією Придністров'я (Молдова) також є потенційною загрозою.

Завдяки опору та протидії української армії, спротиву сил самооборони та правоохоронних органів вже в перші дні агресії російської армії, окупанти зазнали великих втрат у живій силі і техніці. Аналізуючи нинішню історію, за оцінками України, Росія в усіх війнах, які вона розпочинала та вела, ще в своїй історії ніколи не зазнавала навіть приблизно таких величезних втрат за такий короткий термін часу, як зараз [1, с.42]. За формулюванням західної розвідки, Росія спіткнула сильніший, аніж очікували, опір, який призвів до матеріально-технічних проблеми для її військ, а саме: нестачу пального, продовольства, боєприпасів та підрив бойового духу нападників. Швидке реагування на ситуацію яка сталася на території України та об'єднання країн світу для допомоги Україні, а також запровадження інтенсивних санкцій проти Росії, стало несподіваним ударом для країни-агресора.

З першого дня вторгнення Росія порушує правила ведення війни і масово чинить воєнні злочини. Окрім того, російська влада веде інформаційну війну та застосовує пропаганду. Президент Зеленський оголосив воєнний стан і розірвання дипломатичних відносин із Росією.

Відкрита збройна російська агресія проти України порушує статут ООН і являється злочином агресії відповідно до міжнародного кримінального права, злочин агресії може переслідуватися відповідно до універсальної юрисдикції. Станом на початок квітня було зафіксовано 1200 випадків воєнних злочинів російських військ тільки на Київщині після її звільнення. Супутникові знімки підтверджують вчинення злочинів силами РФ саме під час окупації. Від початку відкритої російської агресії проти України зафіксовано численні випадки руйнувань житлової інфраструктури, вбивств мирних жителів та мародерства з боку російських військовиків на захопленій українській території. Внаслідок обстрілів населених пунктів в Україні російські війська зруйнували велику кількість пам'яток архітектури та храмів. Станом на 15 березня 2022 року було зафіксовано що російський агресор вже знищив в Україні 3500 об'єктів інфраструктури, та також 230 об'єктів транспортної інфраструктури, 165 об'єктів життєзабезпечення населення, таких як електропідстанції та газопроводи — повністю або частково зруйновані. [3]

Поліція працює єдиним механізмом з іншими правоохоронними органами, щоб протидіяти будь-яким спробам дестабілізувати ситуацію в країні. Під час воєнного стану правоохоронні органи працюють в посиленому режимі, ситуаційні центри переведено на посилений варіант несення служби. Цілодобово здійснюється збір та узагальнення інформації. Поліція забезпечує патрулювання вулиць, перевірку документів у підозрілих осіб, а в разі потреби має право проводити огляд речей, транспортних засобів, багажу та вантажів, службових приміщень і житла громадян. А також під час воєнного стану в Україні поліцейські зобов`язані здійснювати перевірку магазинів, щодо заборони торгівлі зброєю, сильнодіючими хімічними та отруйними речовинами, а також алкогольними напоями та речовинами, виробленими на спиртовій основі. Крім того поліція також здійснює перевірку магазинів на продаж гуманітарної допомоги, яку категорично заборонено продавати.

Також, в умовах воєнного стану в Україні був запроваджений особливий безпековий режим. В країні діє комендантська година й встановлені блокпости, де транспортні засобами пропускають представники тероборони, нацгвардійці та офіцери поліції. Силовики здійснюють перевірку документів водіїв та пасажирів.

На сьогоднішній час були зафіксовані такі воєнні злочини зі сторони ворога як:

- факти поранення/загибелі цивільних осіб внаслідок застосування зброї окупантом;
- факти фізичного насилля, позбавлення волі цивільного населення окупантом;
- насилля щодо медичного персоналу, пошкодження медичного транспорту, лікарень, обладнання;
- відмова чи позбавлення доступу до медичної допомоги.
- насильство щодо духовенства, пошкодження/знищення культових споруд (храмів, мечетей, синагог тощо);
- розташування та використання військової техніки, ведення бойових дій окупантом в житлових кварталах міста;
- пошкодження об'єктів цивільної інфраструктури;
- використання окупантом цивільного одягу, однострою ЗСУ, емблем гуманітарних та медичних установ;
- використання цивільної інфраструктури з воєнною метою під прикриттям цивільних;
- захоплення майна, пограбування.[2]

Верховною Радою прийняти законопроект № 7147 з метою оптимізації діяльності поліції, у тому числі під час дії режиму воєнного стану.

Законопроектом № 7147 доповнено статтю 23 Закону України «Про Національну поліцію» новими пунктами та наділено поліцію повноваженнями, необхідними для виконання покладених на неї завдань, у тому числі в умовах воєнного стану. Зокрема, доповнення стосуються питань взаємодії органів і підрозділів Національної поліції з державними органами, органами місцевого самоврядування, юридичними особами державної форми власності, у тому числі щодо військовополонених, забезпечення конвоювання та утримання затриманих осіб, розмінування та допуску поліцейських до проведення спеціальних вибухотехнічних робіт, а також представництва в Міжнародній організації кримінальної поліції - Інтерполі.

Крім того, передбачені Законопроектом № 7147 зміни також спрямовані на врегулювання питання збирання біометричних даних осіб, у тому числі шляхом дактилоскопіювання, а також розширення переліку підстав для зупинки поліцейським транспортного засобу та його перевірки, а також перевірки водія та пасажирів.

Законопроектом № 7147 доповнений Дисциплінарний статут Національної поліції України новим розділом, який визначає особливості проведення в Національній поліції службового розслідування в період дії воєнного стану.

Отже, правоохоронні органи України працюватимуть у цілодобовому режимі, і здійснюватимуть обмін інформацією та координацію з Генеральним штабом Збройних сил України, Службою безпеки України, Службою зовнішньої розвідки України, головним управлінням розвідки Міністерства оборони, Управління державної охорони та Держспецзв'язку.

Відзначається, що особовий склад підрозділів МВС перевели в посилений режим несення служби.

Під час дії воєнного стану МВС та підпорядковані йому структури здійснюватимуть свої безпосередні повноваження. Зокрема, структури будуть в межах своєї компетенції брати участь у впровадженні та здійсненні заходів правового режиму воєнного стану, відповідно до вимог чинного законодавства.

Список використаних джерел:

1. Воєнні аспекти протидії "гібридній" агресії: досвід України : монографія / колектив авторів ; за заг. ред. А. М. Сиротенка. – К. : НУОУ ім. Івана Черняховського, 2020. – 176 с.
2. https://warcrimes.gov.ua (дата звернення: 08.04.2022)
3. https://www.rada.gov.ua/news/razom/220378.html (дата звернення: 08.04.2022).

Б.О. Ананійчук, курсант навчально-наукового інституту
права та підготовки фахівців для підрозділів Національної поліції
Науковий керівник: **О.О. Мислива, к.ю.н., доцент,**
доцент кафедри тактико-спеціальної підготовки
(Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ)

ЗНАЧЕННЯ ДОМЕДИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

Сучасний світ змінився, а з ним змінилися й виклики сьогодення. Із початку повномасштабного воєнного вторгнення Російської Федерації в нашу державу, реалії війни вимагають бути готовими до усунення можливих травм і поранень, оскільки саме від цього може залежати власне життя та життя наших близьких осіб.

Принаймні, українці мають бути озброєні навичками і вміннями, пов'язаними з наданням першої домедичної допомоги, а правоохоронці та військові – з тактичної медицини.

Слід зазначити, що наразі не є проблемою ознайомитись з курсом тактичної медицини, що може статися у нагоді і врятувати життя. Нині необхідна інформація, в тому числі, відео уроки, є у вільному доступі в мережі Інтернет, тож доцільно приділити щоденно час на навчання [1].

При вивченні даної тематики слід розмежувати два таких схожих поняття як тактична медицина та домедична допомога. Так, тактична медицина – це надання допомоги в умовах бойових дій, а домедична допомога, це допомога в мирний час до прибуття медичних працівників. Водночас, базові знання з домедичної підготовки покладені в основу протоколів тактичної медицини.

Слід наголосити, що нині багато осіб, які є цивільними, залучено в підрозділи територіальної оборони, які не мають спеціальних знань з «воєнної тематики». Відтак, для них доцільно відкрити доступ до відповідного спеціального навчання на онлайн платформах закладів вищої освіти із специфічними умовами навчання, зокрема, онлайн тренінги, брифінги з питань алгоритмів надання домедичної допомоги в різних ситуаціях.

Крім того, усім громадянам необхідно ознайомитись з визначеними МОЗ України порядками надання домедичної допомоги особам при невідкладних станах (відповідний наказ № 398 від 16.06.2014 р. «Про затвердження порядків надання домедичної допомоги особам при невідкладних станах») [2].

Ми хочемо запропонувати розглянути процедуру надання допомоги у разі високого ступеню ризику. Відтак ми повинні розуміти, що у такому випадку допомога повинна надаватися, враховуючи тактичну ситуацію, а саме:

1. Для початку необхідно створити тактичну перевагу. Тобто відтермінувати складні медичні завдання до поки існує пряма загроза життю.
2. Якомога швидше нейтралізувати загрозу.
3. Наступним етапом необхідно мінімізувати кількість постраждалих та попередити повторне отримання травм вже постраждалими.
4. Контролювати сильні кровотечі та наявність дихання.
5. Здійснити тактичну евакуацію.

Надання допомоги постраждалим повинно здійснюватися відповідно від рівня загрози, оскільки головним зав данням виступає знешкодження загрози, а вже потім надання допомоги, бо в бойових умовах пріоритети змінюються [3 с. 64].

Відтак ми хочемо звернути увагу на той факт, що надання допомоги у цивільному житті та у реаліях воєнного часу дуже сильно відрізняються. Для того, щоб краще зрозуміти даний аспект ми повинні розуміти, що у разі поранення кількох осіб, під час бойових дій, допомога надаватиметься тим, в кого легші поранення. Говорячи про цивільний стан ми повинні розуміти, що у такому разі допомога буде надаватись спочатку найтяжчому постраждалому [3 с. 66-67]. Така різка різниця полягає у тому, що в мирний час ті, хто мають легші ушкодження, можуть дочекатися допомоги фахівців без застосування додаткових зусиль, а в реаліях бойових дій не завжди є можливість доставити поранених до лікарні чи надати їм достатню кваліфіковану допомогу. А тому, у разі легких поранень особа отримавши допомогу може швидше повернутися до свої бойових завдань.

На сьогодні знання домедичної та тактичної підготовки виступають, напевно, найбільш важливими для кожного громадянина нашої держави. Живучи в реаліях воєнного стану ми повинні бути завжди готові надати допомогу тому, хто в ній потребує. Тож завданням кожного на сьогодні виступає хоча б мінімальне ознайомлення з інформацією яка є у вільному доступі та котра може врятувати життя.

Список використаних джерел:

1. Тактична медицина: Як діяти у разі поранень, травм та надавати першу допомогу. URL: https://armyinform.com.ua/2022/03/10/taktychna-medyczyna-yak-diyaty-u-razi-poranen-travm-ta-nadavaty-pershu-dopomogu/ (дата звернення 15.04.2022).

2. Про затвердження порядків надання домедичної допомоги особам при невідкладних станах: Наказ Міністерства охорони здоров'я України від 16.06.2014 р. № 398. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0750-14#Text (дата звернення 15.04.2022) .

3. Основи надання патрульною поліцією невідкладної (домедичної та медичної) допомоги постраждалим особам: навч. по-сібник / О. О. Мислива. Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2018. 144 с.

І.С. Андрієнко, к.ю.н., доцент
(Одеський державний університет внутрішніх справ)

ПРИЗУПИНЕННЯ ДІЇ ТРУДОВОГО ДОГОВОРУ ЯК НОВИЙ МЕХАНІЗМ ОПТИМІЗАЦІЇ ТРУДОВИХ ВІДНОСИН В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Адаптація вітчизняного законодавства до умов воєнного стану зумовлює суттєві зміни у правовому механізмі забезпечення та регламентації правовідносин у сфері праці. Основоположні права громадян, пов'язані з реалізацією права на працю, які передбачені статтями 43-46 Конституції України, тимчасово зазнають суттєвих обмежень. Такі зміни, перш за все, викликані необхідністю забезпечення можливості запровадження та здійснення заходів правового режиму воєнного стану, а також створення умов для належного виконання трудових обов'язків сторонами трудового договору. Законом України №2136-IX від 15.03.2022р. «Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану», що набрав чинності 24 березня 2022 року [1], визначено особливості організації трудових відносин під час воєнного стану та запроваджені трансформаційні процеси у цій сфері.

Зокрема, ст. 13 Закону № 2136-IX передбачено новий механізм призупинення дії трудового договору, який, згідно законодавства, трактується як тимчасове припинення роботодавцем забезпечення працівника роботою і тимчасове припинення працівником виконання роботи за укладеним трудовим договором. Згідно законодавства, дія трудового договору може бути призупинена у зв'язку з військовою агресією проти України, що виключає можливість надання та виконання роботи. Водночас, призупинення дії трудового договору не тягне за собою припинення трудових відносин, а також виконання інших обов'язків, передбачених трудовим договором.

Тобто, у зв'язку з призупиненням дії трудового договору працівник звільняється від обов'язку виконувати роботу, визначену трудовим договором, а роботодавець звільняється від обов'язку забезпечувати умови праці, необхідні для виконання роботи.

Новела трудового законодавства викликала ряд дискусій серед фахівців права, що вказують на ряд проблемних питань як теоретичного так і практичного змісту щодо застосування даного механізму.

Згідно роз'яснень Міністерства економіки положень Закону № 2136-IX, головною умовою для призупинення дії трудового договору є саме абсолютна неможливість надання роботодавцем та виконання працівником відповідної роботи. В усіх інших випадках, коли працівник не може виконувати роботу з різноманітних причин, пов'язаних з військовими діями, він може оформити свою відсутність у відповідності до положень трудового законодавства, наприклад, може бути надана щорічна оплачувана відпустка, відпустка без збереження заробітної на період воєнного стану, «карантинна» неоплачувана відпустка. Отже, головне, - призупинення дії трудового договору не повинно використовуватися з метою не сплати працівникові заробітної плати, а тому воно має бути обґрунтованим.

Водночас, звертає увагу на себе категорія «обгрунтованості», яка має більш оціночний характер та може викликати ряд спорів у випадку захисту порушених трудових прав, наприклад, в судовому порядку. А тому, пропонується максимально деталізувати зміст наказу роботодавця про призупинення дії трудового договору, вказавши: інформацію про причини призупинення; строк призупинення трудового договору; кількість і категорії працівників, яких це може стосуватися; умови відновлення дії трудового договору та інше (проект Закону №7251 від 05.04.2022 року «Про внесення змін до деяких законів України щодо оптимізації трудових відносин в умовах воєнного стану»).

Аналіз положень законодавства, дає можливість дійти висновку, що призупинення дії трудового договору має відповідати одночасно кільком ознакам, а саме:

- абсолютна неможливість забезпечити працівника роботою;
- абсолютна неможливість виконання працівником такої роботи;
- тимчасовий характер такого заходу;
- не припинення трудових відносин.

Також фахівці наголошують на наявність достатньо неточних та абстрактних формулювань у самому механізмі оформлення призупинення дії трудового договору. Так, у ч.3 ст.13 Закону № 2136-

ІХ передбачено, що про призупинення дії трудового договору роботодавець та працівник за можливості мають повідомити один одного у будь-який доступний спосіб. А отже, роботодавцю потрібно видати відповідний наказ по підприємству, а працівнику направити роботодавцю відповідну заяву. Тому Міністерство економіки України у постатейному коментарі до вказаного Закону рекомендує, з метою усунення правової невизначеності, сторонам повідомляти один одного про призупинення трудового договору письмово або в електронній формі з використанням технічних засобів електронних комунікацій (наприклад, електронною поштою).

Окремої уваги заслуговує положення Закону № 2136-ІХ щодо відшкодування у повному обсязі заробітної плати, гарантійних та компенсаційних виплат працівникам за період призупинення дії трудового договору за рахунок держави-агресора. Міністерства економіки, у зв'язку з цим, лише пояснює, що роботодавець повинен продовжувати ведення обліку в частині нарахування заробітної плати та компенсаційних виплат, які були б належні працівникові, якщо такого призупинення не було б. Однак, на даний час законодавство України не містить відповідних компенсаційних норм.

Таким чином, призупинення дії трудового договору, як новий механізм оптимізації порядоку взаємодії між працівником та роботодавцем в умовах воєнного стану, містить ряд неточних конструкцій та потребує подальших доопрацювань.

Список використаних джерел:

1. Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану: Закон України від 15.03.2022р. №2136-ІХ. *Голос України* від 23.03.2022. № 64.

А. К. Антипова *(Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ)*
Науковий керівник: **Є.С. Зеленський**
(Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ)

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ЗАЛУЧЕННЯ КУРСАНТІВ ДО НЕСЕННЯ СЛУЖБИ

Сучасне суспільство на сьогодні переживає дуже скрутні часи, військова агресія на Сході нашої держави переросла в справжню війну на всій території. Саме тому ми розуміємо, що сучасний час вимагає від нас певних рішучих дій. Відтак ми хочемо звернути особливу увагу на залучення курсантів до несення служби.

Актуальність даного питання полягає у тому, що відповідно до п. 1 ч. 1 ст. 2 Закону України про Національну поліцію, саме на них державо покладає обов'язок забезпечувати публічну безпеку та порядок, а отже від якості їх підготовки залежить безпека суспільства [1].

Ми хочемо зазначити, що даний аспект виступає позитивним, оскільки в умовах введення воєнного стану працівники поліції максимально мобілізують свої ресурси, залучаються до охорони публічного порядку, виконують свої службові обов'язки та багато іншого, саме тому надання допомоги з боку курсантів навчальних закладів із специфічними умовами навчання виступає позитивним аспектом.

Також доцільно розуміти, що для курсантів це виступає гарною нагодою отримати нові практичні знання, навички та вміння, що у подальшому допоможуть їм у проходженні служби.

Вивчаючи дану тематику ми повинні звернути увагу, що у разі відкомандирування курсантів для несення служби у підрозділах Національної поліції за ними нерідко закріплюють вогнепальну зброю, а отже важливим аспектом виступає саме вогнева підготовка даних осіб.

Відтак ми хочемо звернути увагу на той факт, що відповідно до розділу 1 Інструкції із заходів безпеки при поводженні зі зброєю вогнепальна зброя закріплюється за поліцейським, котрий пройшов навчання у закладі/установі та/або пройшов первинну професійну підготовку та направлений для подальшого проходження служби [2].

Виходячи з положень зазначеної вище інструкції виникає певний казус, оскільки курсанти за яким на період воєнного стану закріпили вогнепальну зброю не завершили навчання та й не направлені для подальшого проходження служби, а лише тимчасово відкомандировані. Тобто ми розуміємо, що даний аспект не регламентується законодавцем, що викликає створення певного недоліку.

Також варто розуміти, що після повернення даних осіб до навчального закладу із специфічними умовами навчання буде виникати певні розбіжності. Даний факт необхідно пов'язати з тим, що перед закріпленням вогнепальної зброї, дані особи все одно задавали заліки, а тому повернувшись до навчання вони вже матимуть право на носіння зброї, що більш притаманно для курсів підвищення кваліфікації, а не безпосереднього навчання.

Саме тому ми повинні наголосити, на тому, що хоча залучення курсантів до несення служби хоча й виступає позитивним аспектом, проте при закріпленні за ними вогнепальної зброї створює ряд правових казусів.

Відтак ми вважаємо, що через даний аспект необхідно внести зміни до сучасного законодавства, а саме до Інструкції із заходів безпеки при поводженні зі зброєю, а саме додати, те що зброю можна закріпити за поліцейським який тимчасово відкомандирований із закладу із специфічними умовами навчання для проходження служби.

До того ж не варто забувати про той факт, що курсанти, котрі у зв'язку із введенням на території України воєнного стану не в повному обсязі засвоїли необхідний матеріал, а отже ми вважаємо доцільним розробити план відпрацювання недоотриманих знань для практичних підрозділів, оскільки вправне володіння вогнепальної забезпечує гарне виконання своїх службових обов'язків працівниками поліції.

Отже, ми можемо дійти висновку, що попри той факт, що залучення курсантів до несення служби виступає й позитивним аспектом, на сьогодні виникає низка проблемних питань, котрі потребують законодавчого врегулювання.

Список використаних джерел:

1. Про Національну поліцію : Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII, поточна редакція 03.04.2022 URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text (дата звернення 21.04.2022)
2. Інструкція із заходів безпеки при поводженні зі зброєю : Наказ МВС № 70 від 01.02.2016 URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0250-16#Text(дата звернення 21.04.2022)

О.А. Антоненко, к.ю.н., доцент кафедри трудового, земельного та господарського права *(Одеського державного університету внутрішніх справ)*

ОСОБЛИВІ ПРАВИЛА ТРУДОВИХ ВІДНОСИН ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

З 24 лютого 2022 року життя всієї нашої країни зазнало великих змін. Україна почала жити по-новому – у стані війни, що значною мірою вплинуло на кожну сферу нашої життєдіяльності, зокрема на сферу трудової діяльність. В матеріалах публікації робиться спроба узагальнити та надати практичні та теоретичні поради стосовно трудових відносин в умовах воєнних реалій.

Діючий Кодекс законів про працю України, який був прийнятий у 1971 році, це документ, який катастрофічно застарів і не відповідав сучасним реаліям цивільного життя [1].

Тому в сучасних умовах виникла потреба в негайному адаптуванні трудового законодавства до потреб економіки. Так, 15 березня ВРУ прийняла в цілому Закон "Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану" [2] - законопроєкт №7160, яким визначаються особливості трудових відносини в умовах воєнного стану. Вже 23 березня він був підписаний і опублікований. Потрібно зазначити, що сам закон буде діяти протягом протягом воєнного стану, введеного відповідно до Закону "Про правовий режим воєнного стану" [3] та буде втрачати чинність з моменту припинення та скасування воєнного стану в Україні.

У Законі зазначено, що на період дії воєнного стану в Україні можна згідно ст. 43 та 44 Конституції України ввести обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина [4], також не застосовуються норми законодавства про працю в частині відносин, врегульованих цим законом "Про правовий режим воєнного стану".

Закон "Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану" вказує, в першу чергу, на особливості укладення трудового договору в умовах воєнного стану. Так у період дії воєнного стану сторони за згодою визначають форму трудового договору. Умова про випробування працівника під час прийняття на роботу може встановлюватися для будь-якої категорії працівників. Можуть укладатись з новими працівниками строкові трудові договори у період дії воєнного стану або на період заміщення тимчасово відсутнього працівника. Новим є і те, що роботодавець має право перевести працівника на іншу роботу, не обумовлену трудовим договором, без його згоди (за винятком переведення на роботу в іншу місцевість, де тривають активні бойові дії), якщо вона не протипоказана працівникові за станом здоров'я, тощо. Також, двомісячний строк попередження працівника про зміну істотних умов праці не застосовуються.

Відбулися зміни і в розірванні трудового договору з ініціативи працівника та з ініціативи роботодавця.

На період дії воєнного стану допускається звільнення працівника з ініціативи роботодавця в період його тимчасової непрацездатності, а також у період перебування працівника у відпустці, крім відпустки у зв'язку вагітністю та пологами та відпустки для догляду за дитиною, із зазначенням дати звільнення.

Стосовно встановлення та обліку часу роботи та часу відпочинку, то вказується, що нормальна тривалість робочого часу працівників у період воєнного стану не може перевищувати 60 годин на тиждень. Для окремих працівників, 50 годин на тиждень.

П'ятиденний або шестиденний робочий тиждень встановлюється роботодавцем за рішенням військового командування разом із військовими адміністраціями.

Час початку і закінчення щоденної роботи (зміни) визначається роботодавцем. Тривалість щотижневого безперервного відпочинку може бути скорочена до 24 годин.

Стосовно роботи в ночі, то вагітні жінки і жінки, що мають дітей віком до одного року, особи з інвалідністю, яким за медичними рекомендаціями протипоказана така робота не залучаються без крайньої необхідності до роботи в нічний час. Новим є і те, що можна застосувати ці категорії працівників на важких роботах і на роботах із шкідливими або небезпечними умовами праці, а також на підземних роботах. Виплата заробітної плати може бути призупинена. Роботодавець може призупиняти дію окремих положень колективного договору.

Щорічна основна оплачувана відпустка надається працівникам тривалістю 24 календарних дні. Та і загалом, можна відмовити у відпустці, окрім відпусток у зв'язку вагітністю та пологами та відпустки для догляду за дитиною [2].

Призупинення дії трудового договору не тягне за собою припинення трудових відносин, але має наступні особливості: згода працівника не потрібна, може оформлюватись на будь який строк, до скасування воєнного стану. Роботодавець зобов'язаний погодити заяву працівника, заробітну плату можна не виплачувати, але її стягнуть з країни-агресора, це саме стосується і допомоги з непрацездатності. Період увійде у страховий стаж до пенсії, якщо з агресора стягнуть і ЄСВ, та внесуть зміни у законодавство. період не увійде у стаж для щорічної основної відпустки, у обліковому табелі вказується код «І». Працівника не зарахують у середньооблікову кількість працівників підприємства та до нормативу з працевлаштування осіб з інвалідністю.

Список використаних джерел:

1. Кодекс Законів про працю України від 10.12.1971р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text

2. Закон України "Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану" від 15.03.2022р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2136-20#Text

3. Закон України "Про правовий режим воєнного стану" від 15.05.2015р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text

4. Конституція України від 28.06.1996р. [Електронний ресурс]. –Режим доступу: https:// zakon.rada. gov.ua/ laws/show/ 254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text

В.А. Антуф'єва *(Одеський державний університет внутрішніх справ)*

ТРУДОВІ ВІДНОСИНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Війна повністю змінює повсякденне життя кожної людини та впливає практично на всі сфери життєдіяльності країни. Постійні бомбардування руйнують інфраструктуру, виробничі потужності та уже порушили систему організації та управління підприємницькою діяльністю, зокрема нормальний порядок функціонування трудових відносин. Тому зараз вкрай важливо було урегулювати окремі питання трудових відносин між працівниками та роботодавцями в умовах воєнного часу, враховуючи необхідність забезпечення збалансованості між скороченням видатків роботодавців на оплату відпусток, надурочних годин, годин роботи у святкові та вихідні дні тощо, та забезпеченням мінімально необхідних прав та гарантій працівників.

З цією метою Верховною Радою України було прийнято Закон України «Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану». Необхідно наголосити про те, що чинний Кодекс законів про працю не містить норм, які б регулювали трудові відносини під час воєнного стану. Тому прийняття цього закону є доцільним для того аби регулювати суспільні відносини, що виникають у сфері праці під час воєнного стану.

Закон одразу визвав обурення серед роботодавців та провідних експертів. Було багато зауважень з приводу того, що ситуація на Західній та Східній Україні дуже відрізняється і нелогічно та необґрунтовано змінювати правила у сфері праці для різних областей. Президент Всеукраїнської асоціації кадрів (ВАК) Вікторія Липчанська зазначила, що можна зрозуміти побоювання експертної спільноти через можливі "перегини на місцях". Наприклад, у Львівській області немає активних бойових дій, але роботодавці можуть призупиняти роботу підприємства або не підвищувати зарплату персоналу з нагоди "воєнного стану". Хоч воно України запроваджено на всій території, але не скрізь ведеться бої, тож закон треба доопрацювати. Наприклад, звузити норму, тобто розділити її застосування по областях – де йдуть бої, а де щодо спокійно[1].

Закон України «Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану» передбачає наступне:

- форма трудового договору визначається сторонами за взаємною згодою, умова про випробування (стажування) може бути встановлена для будь-якої категорії працівників;
- збільшення тривалості робочого дня в умовах воєнного стану з 40 до 60 годин на тиждень. Також скасовано застосування святкових та неробочих днів. Вихідні дні застосовуються не відповідно до закону, а за рішенням військових адміністрацій та роботодавця.
- працівник може бути переведений на іншу роботу без його згоди для усунення наслідків війни або інших обставин, що загрожують життю людей. Не можна переводити в зону активних бойових дій та на роботу, протипоказану працівникові здоров'я. Зміна роботодавцем істотних умов праці (у тому числі й у частині оплати, режиму роботи) можлива без попереднього попередження за два місяці, що є обов'язковим у мирний час.
- працівник має право звільнитися з роботи за власним бажанням у будь-який час без обов'язкового попередження за два тижні, за наявності загрози життю та здоров'ю.
- роботодавець має право звільнити працівника під час перебування у відпустці або на лікарняному (з деякими обмеженнями та особливостями).
- якщо працівник фактично відсутній на роботі через те, що евакуювався, тимчасово втратив працездатність, перебуває у відпустці, роботодавець має право наймати нових працівників із терміновим трудовим договором на його посаду;
- у період дії воєнного стану не залучаються до нічних змін вагітні жінки, жінки, які мають дитину віком до 1-го року, особи з інвалідністю.
- за наявності згоди до важкої роботи, підземних робіт та робіт зі шкідливими або небезпечними умовами праці, можуть залучатися жінки (крім вагітних та дітей у віці до 1 року);
- роботодавець має вжити всіх можливих заходів для забезпечення реалізації права працівника на своєчасну оплату праці. Якщо порушення строків виплати заробітної плати відбулося внаслідок ведення бойових дій, роботодавець звільняється від відповідальності;
- звільнення роботодавця від відповідальності за несвоєчасну виплату заробітної плати не звільняє його від обов'язку виплатити заробітну плату після поновлення роботи організації;
- на період дії воєнного стану тривалість щорічної відпустки – 24 календарні дні. Але роботодавець має право відмовити працівникові у щорічній відпустці, якщо він працює на об'єктах критичної інфраструктури;
- протягом періоду дії військового стану роботодавець на прохання працівника може надати йому відпустку без збереження заробітної плати без обмеження строку, встановленого частиною 1 статті 26 Закону України "Про відпустки";
- дія трудового договору може бути припинена. Призупинення трудового договору – не звільнення, тобто не тягне за собою припинення трудових відносин. Це тимчасове припинення роботодавцем забезпечення працівника роботою та тимчасове припинення працівником виконання роботи за укладеним трудовим договором [2].

Отже, Закон змінив регулювання трудових відносин на часи війни. Проте застосування нових норм, якими обмежені трудові права працівників, залишається правом, а чи не обов'язком роботодавця. Наприклад, роботодавці, керуючись новим Законом, можуть як збільшити норму робочого часу та зменшити час на відпочинок, так і продовжувати працювати без змін у разі такої можливості.

Список використаних джерел:

1. Шестиденка та звільнення на лікарняному. Чого очікувати від роботодавців за "військовим" законом про працю. URL: https://ubr.ua/labor-market/ukrainian-labor-market/shestidnevka-i-uvolnenie-na-bolnichnom-chego-ozhidat-ot-rabotodatelej-po-voennomu-zakonu-o-trude(дата звернення: 12.04.2022).
2. Про організацію трудових відносин в умовах воєнного часу: Закон України від 15.03.2022 р. № 2139-IX. Голос України. 2022. 23 березня. № 64 (7814). С. 2-3.

О. Арцебарська, здобувач вищої освіти 2 курсу
Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ
Науковий керівник**: О. Завістовський,**
старший викладач кафедри тактико-спеціальної підготовки
Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

АКТУАЛЬНІСТЬ НАДАННЯ ДОМЕДИЧНОЇ ДОПОМОГИ ПРАЦІВНИКАМИ ПОЛІЦІЇ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

На разі, у зв'язку з сучасною ситуацією в деяких регіонах нашої України відбуваються активні бойові дії, внаслідок яких зазнають пошкоджень не лише об'єкти інфрастурктури, але й люди. Пересічні громадяни, які скоріше за все випадково опинилися на місці обстрілу, зазнають найбільших травм та пошкоджень, тому для рятування їхнього життя необхідно своєчасно застосувати заходи надання першої домедичної допомоги [1].

Взагалі для найбільш ефективного рятування життя людей бажано, щоб кожен громадянин володів навичками надання першої домедичної допомоги постраждалим, але, на жаль, на разі це залишається лише бажаним результатом. Існують такі категорії громадян, які внаслідок своїх професійних обов'язків, повинні володіти такими навичками. Однією з таких категорій є працівники Національної поліції України. Обов'язок надання першої домедичної допомоги працівниками поліції постраждалим навіть визначений Законом України «Про Національну поліцію» у ч.1 п.4 ст. 18, у ч.1 п.14 ст. 23 це визначається також як повноваження працівника поліції, крім цього, ч.4 ст.43 цього Закону передбачає надання поліцейськими невідкладної медичної допомоги, щодо осіб, які зазнали травм внаслідок застосування заходів поліцейського примусу [2]. В доповнення до вже зазначеного законодавчого нормативного акту можна зазначити ще один не менш важливий нормативно-правовий акт - Закон України «Про екстрену медичну допомогу» який у ст.12 точно визначає перелік посадових осіб, які зобов'язані в своїй професійній діяльності рятувати постраждалих. Такими особами є: «…рятувальники аварійно-рятувальних служб, працівники державної пожежної охорони, поліцейські, фармацевтичні працівники, провідники пасажирських вагонів, бортпровідники та інші особи…» [3].

Найчастіше за все, працівники поліції діють оперативніше та швидше потрапляють на місце події за медиків, тому на плечі поліцейських покладається неймовірно важливе завдання щодо рятування постраждалих. Від правильного визначення стану постраждалого, алгоритму дій поліцейського, визначення причини пошкоджень та вміння усувати їх, швидкості надання екстренної медичної допомоги залежить життя людини та ефективність надання подальшої допомоги постраждалому медиками, вчасний виклик бригади екстреної швидкої допомоги, передача достовірної інформації з місця події та інше При цьому важливо не створювати загрози для свого життя та здоров'я. Тому працівники поліції повинні, прибуваючи на місце події першими, повинні надавати домедичну допомогу правильно та кваліфіковано[4]. Для реалізації цієї мети, МОЗ навіть розробив спеціальний нормативно-правовий акт – наказ «Про удосконалення підготовки з надання домедичної допомоги осіб, які не мають медичної освіти», від 29.03.2017 № 346, який передбачає план підготовки поліцейських та навчально-тренувальні програми з трьох рівнів для покращення якості виконання їхніх службових обов'язків у сфері надання допомоги постраждалим. Крім цього у даному Наказі зазначено ключове поняття нашої теми: «перший на місці події - це людина, що виконує базові маніпуляції для порятунку життя постраждалого з використанням мінімального набору обладнання або за його повної відсутності, цими людьми зазвичай і стають працівники оперативно-рятувальних служб: поліцейські, рятувальники та інші.

Отже, з вище зазначеного можемо зробити висновок, що питання домедичної допомоги працівниками поліції стало актуальним ще з 2014 року, з початку перших активних бойових дій на території нашої країни, у 2022 році це питання постало доволі гостро. Адже, поліцейські, особливо патрульні, у своїй практиці найбільше стикаються з проблемами людей та наданням їм першої домедичної допомоги, тому що першими опиняються на місці події. Їхнє головне завдання полягає в тому, щоб якнайшвидше визначити причину виникнення травм у постраждалого та усунути негативні для життя постраждалого наслідники шляхом якнайшвидшого початку надання невідкладної допомоги тим особам, які цього потребують [5].

Список використаних джерел:

1. Домедична допомога на місці події : практичний посібник / П. Б. Волянський, А. М. Гринзовський, С. О. Гур'єв та ін. ; за заг. ред. д. н. держ. упр., професора П. Б. Волянського та д. мед. н., професора С. О. Гур'єва. – Херсон : Видавничий дім «Гельветика», 2020. – 224 с.
2. Закон України «Про Національну поліцію», Відомості Верховної Ради (ВВР), 2015, № 40-41, ст.379, URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text, (дата звернення: 23.04.2022)

3. Закон України «Про екстрену медичну допомогу», Відомості Верховної Ради (ВВР), 2013, № 30, ст.340, URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5081-17#Text , (дата звернення: 13.04.2022)
4. Мислива О.О. Основи надання патрульною поліцією невідкладної (домедичної та медичної) допомоги постраждалим особам: навч. посібник / О. О. Мислива. Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2018. 144 с. ISBN 978-617-7665-25-9
5. Наказ МОЗ «Про удосконалення підготовки з надання домедичної допомоги осіб, які не мають медичної освіти», від 29.03.2017 № 346, URL: https://zakononline.com.ua/documents/show/62653___62653, (дата звернення: 23.04.2022)

Д.С. Афонін, к.ю.н. *(Одеський державний університет внутрішніх справ)*
А.В. Боксгорн, доктор філософії *(Одеський державний університет внутрішніх справ)*

ДЕЯКІ ПИТАННЯ ПРАВОВОЇ РЕГЛАМЕНТАЦІЇ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ ЯК СУБ'ЄКТА СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Останнє десятиліття, як ніколи раніше у новітній історії, актуальним завданням для нашої держави є ефективне здійснення оборонної функції. Особливо це завдання набуло значення 24 лютого поточного року коли з боку Російської Федерації були розпочаті широкомасштабні військові дії на практично всій території України, направлені на знешкодження існуючого конституційного ладу, демократичної влади, територіальної цілісності та інших національних інтересів держави. Ці агресивні дії явилися апогеєм гібридних військових дій з боку РФ, які вже більш ніж 8 років відбуваються в окремих районах Донецької і Луганської областей.

Важливу роль у здійсненні оборонної функції, як суб’єкт сектору безпеки і оборони, виконує Національна поліція України. Що підтверджується значною кількістю фактів участі працівників поліції в бойових діях, як в зоні проведення операції об’єднаних сил (далі – ООС) починаючи з 2014 року, так і безпосередньо практично на всій території держави після введення воєнного стану президентом України по обороні та визволені території України від загарбників. Але незважаючи на це – участь працівників поліції в бойових діях в законодавстві чітко не визначена та обмежується лише завданнями, які більш притаманні для мирного часу. В зв’язку з чим є гостра необхідність у більш детальній правовій регламентації діяльності національної поліції України як суб'єкта сектору безпеки і оборони.

Так, відповідно до ч. 1 ст. 1 Закону України «Про національну безпеку України» сектор безпеки і оборони – система органів державної влади, Збройних Сил України, інших утворених відповідно до законів України військових формувань, правоохоронних та розвідувальних органів, державних органів спеціального призначення з правоохоронними функціями, сил цивільного захисту, оборонно-промислового комплексу України, діяльність яких перебуває під демократичним цивільним контролем і відповідно до Конституції та законів України за функціональним призначенням спрямована на захист національних інтересів України від загроз, а також громадяни та громадські об’єднання, які добровільно беруть участь у забезпеченні національної безпеки України [1]. До сил безпеки відносяться правоохоронні та розвідувальні органи, державні органи спеціального призначення з правоохоронними функціями, сили цивільного захисту та інші органи, на які Конституцією та законами України покладено функції із забезпечення національної безпеки України [1]. Тобто, Національна поліція є суб'єктом сектору безпеки і оборони. Цілком логічним є те, що таке закріплення зумовлює покладання на працівників Національної поліції виконання певних функцій та завдань у складний для країни час.

Також у п. 4 ст. 18 цього ж Закону визначено, що Національна поліція є центральним органом виконавчої влади, що забезпечує громадську безпеку і порядок, охорону прав і свобод людини, інтересів суспільства і держави, протидію злочинності, а також надає визначені законом послуги з допомоги особам, які з особистих, економічних, соціальних причин або внаслідок надзвичайних ситуацій потребують такої допомоги [2].

Проте, як звертають увагу О.І. Ульянов та О.Т. Ніколаєв, це визначення фактично дублює визначення правового статусу поліції, яке наведено у Законі України «Про Національну поліцію». В той же час у Законі України «Про Національну поліцію» Національна поліція не визначається ані суб'єктом боротьби з тероризмом, ані суб'єктом сектору безпеки, лише на законодавчому рівні (у ст. 97 Закону) визначено надання одноразової грошової допомоги у разі загибелі (смерті) чи втрати поліцейського у разі загибелі в ході участі в антитерористичної операції, у здійсненні заходів із забезпечення національної безпеки і оборони тощо [3, с.79].

Фактично, не дивлячись на те, що Національна поліція виступає суб'єктом сектору безпеки і оборони перелік повноважень, якими наділені працівники обмежується положеннями ч. 1 ст. 23 Закону України «Про Національну поліцію». Закритий перелік повноважень не передбачає жодного пункту, який би був обов'язковим до виконання через призму розуміння необхідності забезпечення національної безпеки. Водночас, зазначено, що поліція бере участь відповідно до повноважень у забезпеченні та здійсненні заходів правового режиму воєнного або надзвичайного стану, зони надзвичайної екологічної ситуації у разі їх введення на всій території України або в окремій місцевості.

Ми погоджуємось із В.Б. Авер'яновим, який визначає сферу оборони України як комплекс різноманітних суспільних відносин, які виникають у процесі діяльності держави із забезпечення її здатності в разі збройної агресії або збройного конфлікту, практичного здійснення військового захисту держави, включаючи використання Збройних Сил України, у разі агресії проти неї, а також під час виконання завдань, що передбачені міжнародними договірними обов'язками держави [4, с. 366]. Також виходячи з такого широкого розуміння, нами вбачається за доцільне підтримати позицію В.В. Безеги, який зазначає, що органи Національної поліції, як суб'єкта сектору безпеки й оборони, виконують загальні та спеціальні завдання, які структуровано на такі різновиди: 1) захисного спрямування; 2) правоохоронного спрямування [5, с. 218].

Тобто, працівники Національної поліції України фактично наділені повноваженнями, які сприяють захисту національної безпеки України та її обороні, проте вони не виокремлені в окрему групу, що зумовлює різночитання та може стати перешкодою на практиці через неможливість чітко визначити межі повноважень органів Національної поліції України під час воєнного стану в країні.

На підставі вищевикладеного можна зробити висновок про те, що працівники поліції в умовах військової агресії Російської Федерації на території України, виконують широкий спектр завдань, спрямованих на збереження конституційного ладу держави, її суверенітету, територіальної цілісності, недоторканності та інших національних інтересів, іноді виходячи за межи завдань передбачених Законом України «Про національну поліцію України», що в свою чергу вимагає чіткої та більш розширеної правової регламентації Національної поліції України як суб'єкта сектору безпеки і оборони України в умовах воєнного стану.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про національну безпеку України» : від 21.06.2018. Відомості Верховної Ради (ВВР), 2018, № 31, ст.241. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text (дата звернення 20.04.2022)

2. Закон України «Про Національну поліцію України» : від 02.07.2015. Відомості Верховної Ради (ВВР), 2015, № 40-41, ст.379. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text (дата звернення 20.04.2022)

3. Ульянов О.І., Ніколаєв О.Т. Національна поліція як суб'єкт сектору безпеки і оборони. *Підготовка поліцейських в умовах реформування системи МВС України*. Харків, 2021. С. 78-80

4. Адміністративне право України. Академічний курс : Т. 2 Особлива частина : за ред. В.Б. Авер'янова. К. : Юрид. думка, 2005. 624 с.

5. Безега В.В. Адміністративно-правові засади діяльності Національної поліції як суб'єкта сектору безпеки і оборони : дис. на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук. Київ. 2020, 309 с.

В.М. Ахтирський *(Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ)*
Науковий керівник: **Є.С. Зеленський** *(Дніпропетровський державнийуніверситет внутрішніх справ)*

РОЛЬ ТА ЗНАЧЕННЯ, ВИВЧЕННЯ ВОГНЕВОЇ ПІДГОТОВКИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Вогнева підготовка завжди грала визначальну роль при підготовці курсантів. Але в останній час сильно змінюються умови, в яких майбутні правоохоронці можуть застосовувати вогнепальну зброю і в зв'язку з цим значно підвищилися вимоги до рівня їх підготовки володінню зброєю і застосуванню її в різноманітних ситуаціях .

Необхідність вивчення такої дисципліни, як вогнева підготовка курсантами полягає у тому,що законодавцем відповідно до ст.46 Закону України "Про Національну поліцію" даній категорії осіб надано право на застосування вогнепальної зброї [1].

Тому ми вважаємо, що вивчення даної тематики, особливо в даній ситуації виступає дуже важливим питанням, оскільки застосував вогнепальної зброї виступає найбільшим заходом примусу й повинен здійснюватися відповідно до норм законодавства

Здавна простота виконання пострілу часто приховує той факт, що результатом стрільби повинно бути гарантоване, точне, а не випадкове влучання . Наданий взаємозв`язок організації навчального процесу з вимогами основних керівних документів, та з урахуванням умов, в яких поліцейські можуть застосовувати вогнепальну зброю. Все це приводить до значного підвищення вимог до рівня підготовки курсантів по володінню зброєю і застосуванню її в різноманітних ситуаціях.

В нормативно-правових актах зазначено, що майбутній правоохоронець зобов'язаний знати та точно виконувати вимоги курсу стрільб, призначення основних частин зброї, організацію проведення стрільб і заходам безпеки під час стрільби, правила зберігання зброї, бойових припасів до неї.

Процес навчання техніці стрільби повинен будуватися на основі точної інформації про дії стрільця в кожен проміжок часу, за допомогою якої можна оцінити ефективність виконаних ним дій. Найбільш точна інформація про дії курсанта в ході виконання вправи можлива лише при використанні технічних засобів навчання вогневій підготовці. Вони дозволяють ефективно погоджувати всі ланки педагогічного процесу, починаючи від сприйняття об'єкту, його осмислення, формування рухових уявлень і закінчуючи закріпленням і вдосконаленням сформованих навиків.

Поліцейський повинен вміти підтримувати зброю у справному стані, проводити її обслуговування, швидко приводити її у готовність до стрільби, вести влучну стрільбу зі зброї, виконувати нормативи з вогневої підготовки згідно Курсу стрільб, аналізувати ситуації щодо правомірності застосування зброї на підставах чинного законодавства [2].

Слід зазначити, що тренування у виконанні швидкісних вправ за допомогою бойової зброї не завжди є раціональним. По-перше – виконання складних вправ недосвідченими курсантами підвищує ризик порушення заходів безпеки, а по-друге – потребує порівняно значних витрат боєприпасів. Крім того техніка вмінь поводження зі зброєю потребує певного обсягу тренувань до моменту, коли навчаємий отримує початкові навички ведення вогню без застосування традиційного прицілювання.

Враховуючи зазначене вище представляється доцільним проведення тренувань за допомогою мультимедійного обладнання, зокрема лазерних мультимедійних інтерактивних тирів. При цьому використання лазерних тирів у поєднання зі штатними зразками зброї для виконання зазначених вправ не є можливим через необхідність взведення курка після кожного пострілу. Здійснення цієї операції потребує зайвих витрат часу та заважає формуванню необхідних навичок у навчаємого.

За сучасних умов неспокійної обстановки в нашій країні, коли війною охоплено значну територію, командири та начальники, викладачі та інструктори зіштовхнулися з проблемою, що вимагає вдосконалення системи професійної підготовки в напрямку вогневої підготовки.

Тому, для забезпечення якісної підготовки, було проведене дослідження та запропоновано методичні рекомендації для викладачів з метою формування у них знань, умінь та практичних навичок необхідних для виконання завдань, правильного вибору та якісного застосування методів, прийомів та інструментів викладачами.

Тому хочемо звернути вашу увагу, що в такий неспокійний для нашої країни час необхідно приділяти більшу увагу підготовці працівників правоохоронних органів в аспекті їх вогневої підготовки саме тому вивчення виступає дуже важливим аспектом вдосконалення навичок поводження зі зброєю.

Список використаних джерел:

1. Про Національну поліцію : Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII, поточна редакція 03.04.2022 URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text (дата звернення 24.04.2022)

2. Інструкція із заходів безпеки при поводженні зі зброєю : Наказ МВС № 70 від 01.02.2016 URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0250-16#Text(дата звернення 24.04.2022)

С.В. Бабанін, к.ю.н., доцент *(Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ)*

ОКРЕМІ ОЗНАКИ КОЛАБОРАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЗА КК УКРАЇНИ

Верховна Рада України 03 березня 2022 р. доповнила КК України статтею 111-1 «Колабораційна діяльність», яка складається з восьми частин, перші сім з яких містять вісімнадцять складів кримінальних правопорушень, пов'язаних з колабораційною діяльністю. Частина 8 цієї статті містить такі обтяжуючі обставини як загибель людей або настання інших тяжких наслідків [1].

Зазначимо, що частини 1 та 2 ст. 111-1 КК України є кримінальними проступками. У зв'язку з цим виникла невідповідність назви розділу I «Злочини проти основ національної безпеки України» Особ-

ливої частини КК України та його змісту. Пропонуємо внести зміни до КК України і назвати розділ І Особливої частини «Кримінальні правопорушення проти основ національної безпеки України».

Аналіз ознак складів кримінальних правопорушень, передбачених ст. 111- 1 КК України, покарань, встановлених за їх вчинення, співставлення їх з ознаками складів кримінальних правопорушень, передбачених ст. 111 КК України «Державна зрада» та відповідними покараннями за їх вчинення дозволяє стверджувати, що ст. 111-1 КК України містить привілейовані склади державної зради.

До форм державної зради відносяться, зокрема, перехід на бік ворога в період збройного конфлікту та надання іноземній державі, іноземній організації або їх представникам допомоги в проведенні підривної діяльності проти України. За своїми ознаками ці дві форми державної зради охоплюють собою ознаки колабораційної діяльності і до включення у КК України ст. 111-1 більшість форм такої діяльності характеризувались ознаками саме цих форм державної зради.

Чинна редакція ст. 111 КК України у ч. 2 містить таку кваліфікуючу державну зраду ознаку як вчинення її в умовах воєнного стану і передбачає за це діяння позбавлення волі на строк п'ятнадцять років або довічне позбавлення волі, з конфіскацією майна, тобто таке діяння є особливо тяжким злочином з максимально можливим за його вчинення покаранням.

Разом з тим у ст. 111-1 КК України у чч. 1, 2 містяться кримінальні проступки, у чч. 3, 4 – нетяжкі злочини, у ч. 5 – тяжкі злочини, у чч. 6, 7 – особливо тяжкі злочини, але без можливості призначення покарання у виді довічного позбавлення волі, у ч. 8 – особливо тяжкі злочини, вчинення яких карається позбавленням волі на строк п'ятнадцять років або довічним позбавленням волі, з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк від десяти до п'ятнадцяти років та з конфіскацією майна або без такої.

Таким чином, колабораційна діяльність в умовах воєнного стану досягає ступеня суспільної небезпеки державної зради за таких самих умов лише у разі спричинення загибелі людей або настання інших тяжких наслідків. В усіх інших випадках колабораційна діяльність, на думку законодавця, має значно менший ступінь суспільної небезпеки порівняно з державною зрадою.

Окремо зупинимось на такій формі колабораційної діяльності як добровільне зайняття громадянином України посади в незаконних правоохоронних органах, створених на тимчасово окупованій території (ч. 7 ст. 111-1 КК України).

До набрання чинності ст. 111-1 КК України таке діяння кваліфікувалось за ч. 1 ст. 111 КК України і каралось позбавленням волі на строк від дванадцяти до п'ятнадцяти років з конфіскацією майна або без такої. Чинна редакція ч. 7 ст. 111-1 КК України, крім зазначених видів покарань, передбачає ще й позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк від десяти до п'ятнадцяти років. Проте цей вид покарання не може бути призначений особам, які обійняли посади в незаконних правоохоронних органах, створених на тимчасово окупованій території, до набрання чинності ст. 111-1 КК України, оскільки закон про кримінальну відповідальність у цьому випадку не має зворотної дії в часі (ч. 2 ст. 5 КК України).

Список використаних джерел:

1. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05 квітня 2001 р. / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text.

М. Балим, здобувач вищої освіти ІІІ курсу
Науковий керівник: **А.Д. Наточій,** *старший викладач кафедри*
Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ

ПРАВОСУДДЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Судова влада є однією з трьох основних гілок влади в Україні, яка виконує функцію правосуддя, кожна особа на території нашої держави має право на справедливий і публічний розгляд його справи упродовж розумного строку незалежним і безстороннім судом, це право передбачено ст 6 Конвенцією про захист прав людини і основоположних свобод і Україна, як одна з країн що ратифікувала цей документ зобов'язана забезпечувати реалізацію цього права.[1]

З запровадженням військового стану на території України механізми реалізації цього права зазнали деяких змін. 13 березня 2022 року Верховним Судом були оприлюднені рекомендації в яких зазначається порядок евакуації документації з суду, порядок дії суду у випадку тимчасової окупації населеного пункту у якому знаходиться суд.[2]

Також суттєвих змін і зазнав сам судовий процес, за рекомендаціями Ради суддів України, оприлюдненій 2 березня 2022. У цьому рішенні обмежується конвенційне право на публічність провадження, а саме у 4 частині цих рекомендацій вказується на обмеження допуску до судового засідання осіб, які не є учасниками судових засідань, що на нашу з науковим керівником думку є необґрунтовано, адже якщо співставляти дане обмеження з небезпечною обстановкою на території України, то можна згадати, що є служба судової охорони в положенні яких зазначається основним завданням виконання функцій щодо державного забезпечення особистої безпеки суддів та членів їхніх сімей, працівників суду.[3][4] Враховуючи все вищесказане, а також те що доступ до реєстру судових рішень було закрито правникам слід було б звернути увагу на дані обмеження.

Також відповідними рекомендаціями фактично вказують на можливість судів орієнтуватись виключно на невідкладні справи, та по можливості переносити судові засідання. До невідкладних справ цими рекомендаціями відносяться (взяття під варту, продовження строків тримання під вартою). Зважаючи на те що в Україні дійсно багато людей вступили до лав ЗВУ та ТО і беручі до уваги що іноді через це неможливо бути присутнім на судовому засіданні, а також у письмовій формі повідомити суд про це ця рекомендація є цілком доцільною. Також цю рекомендацію можна визнати доцільною хоча б тому що зараз є небажаним велике скупчення людей, а також зважаючи на постійні тривоги, які нерідко сколихують усю країну, і неможливість оперативно закінчити судове засідання для того щоб спуститись до сховища. Тому цими ж рекомендаціями також запропонували проводити більшість судових засідань у режимі відео конференції, навіть допускається присутність у судовому засіданні з свого технічного пристрою.

Підсумовуючи усе вищесказане слід зазначити, що незважаючи на виклики які постали перед нашою державою, усі державні органи включно і суди перелаштувались на режим воєнного часу і для дотримання безпеки учасників процесу випускаються дані рекомендації, слід зазначити, що такі норми права як рекомендації носять факультативний характер і застосовується з урахуванням обстановки у місцезнаходженні суду.

Список використаних джерел

1. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод: редакція від 01.08.2021 URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text (дата звернення 19.04.2022)
2. Судам першої та апеляційної інстанції на випадок захоплення населеного пункту та/або суду чи безпосередньої загрози його захоплення: Розпорядження Голови Верховного Суду від 13 березня 2022 року N 6/0/9-22. URL: https://ips.ligazakon.net/document/VSS00828 (дата звернення 19.04.2022)
3. Усім судам України! РСУ опублікувала рекомендації щодо роботи судів в умовах воєнного стану Рада суддів України : веб-сайт. URL: http://rsu.gov.ua/ua/news/usim-sudam-ukraini-rsu-opublikuvala-rekomendacii-sodo-rooti-sudiv-v-umovah-voennogo-stanu?fbclid=IwAR3DHOHORiVptICj27dRd5kOgPZBZQcfAyzfAB9UYan8cLmXVszTbqMQJhU
4. Про затвердження Положення про Службу судової охорони: рішення вищої ради правосуддя від 04.04.2019 № 1051/0/15-19. URL: https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1051910-19#Text

П.М. Балтаджи, к.ю.н., доцент
(Одеський державний університет внутрішніх справ)

ВИЩА ОСВІТА В УКРАЇНІ: ВИПРОБУВАННЯ, ВИКЛИКИ, ПЕРСПЕКТИВИ

На початку XXI століття, суспільство стикнулось з новими викликами і випробуваннями. Світ маючі віковий досвід формування цивілізації і вирішення глобальних проблем, виявився не готовий до відповіді та реакції на вічні питання: епідемії, війни, міграцій та ін. В умовах соціально-економічної кризи та реальної загрози життю, важко говорити про пріоритетні сфери державної уваги. І хоча життя, в певних обставинах, має лише теперішній час, водночас майбутнє це те про, що варто думати і говорити. Синонімом майбутнього сьогодні може виступати освіта. Освіта завжди залишається показником рівня інтелектуалізації суспільства, як його здатності засвоювати й застосовувати нові знання.

Важко переоцінити значення освіти для повноцінного функціонування та розвитку суспільства Завдяки належному рівню розвитку системи освіти закладаються основи соціально-економічного та соціокультурного благополуччя країни. Сьогодні стан національної освіти, зокрема вищої, відзначається складністю та суперечливістю, оскільки перебуває в об’єктивних умовах трансформації світу, свідомості та всіх соціальних інституцій, що вимагає перегляду освітньої політики, форм та методів

освіти та подолання суспільних шаблонів у ставленні до освіти. Заклади вищої освіти, в умовах війни змушені змінювати не лише форми і методи навчання, а навіть способи існування.

Вища освіта, як стратегічний ресурс соціально-економічного та культурно-духовного розвитку суспільства, поліпшення добробуту громадян, забезпечення національних інтересів, зміцнення міжнародного авторитету й формування позитивного іміджу держави, створення умов для самореалізації кожної особистості, має належати до важливіших напрямків державної політики.

Цікавими є результати соціологічного дослідження настроїв населення щодо стану освіти в Україні, яке проведене у лютому-березні 2021 року Українським інститутом майбутнього разом з «Нью Імідж Маркетинг Груп». За результатами названого дослідження вища освіта в розумінні 61% українців це перш за все знайомства і зв'язки на майбутнє. 49% респондентів вказали, що у суспільстві склався певний стереотип щодо того, що освіта є запорукою успіху. Стільки ж зазначили, що університет дає змогу спробувати заснувати бізнес з мінімальним ризиком. Кожен 5-ий респондент, за результатами соціологічного дослідження, був націлений на навчання тільки за кордоном. Лише 30% цілком впевнені у тому, що вчитися треба в Україні. І ще третина зазначили, що вибираючи між поганим іноземним закладом освіти і гарним українським, треба обирати український. За результатами дослідження зроблено висновок про те, що:

по-перше, вищий навчальний заклад – це соціальна мережа, а не наука, знання чи практичні навички у вибраному фаху;

по-друге, вища освіта для сучасних студентів є не джерелом знань, а джерелом зв'язків та легких стартапів [1]. Така статистика цілком відповідає показникам, що визначають настрої громадян які виїхали за кордон з початку війни. Позиція максимального сприяння у отриманні освітніх послуг на різних рівнях освіти була представлена на засідання Європейського комітету профспілок (28-29 березня 2022 року). У заході взяли участь понад 60 представників європейських країн, які обговорили систему освіти в умовах війни. Молодь користуюсь об'єктивними обставинами, отримала можливість обирати місце навчання. А заклади вищої освіти України, не дивлячись на спрощений порядок вступу, опинились під загрозою втрати студентів і отримали сигнал про значне зростання конкуренції.

Сучасна ситуація змусила по іншому подивитись на традиційну модель освіти: замкнена, статична, консервативна, з відсутністю мобільності, поступається новій парадигмі. Інформаційне суспільство зумовило перебудову освітніх систем їх модернізацію відповідно до глобалізаційних викликів часу. Зокрема, здобувачі, опинившись перед вибором закладу вищої освіти за кордоном, відчули принципову відмінність усталеної адаптаційної освітньої моделі, притаманної індустріальному і постіндустріальному суспільствам від моделі інноваційної, мета якої полягає у розвитку здібностей людини швидко й раціонально адаптуватися до мінливих умов. Привертає увагу визначальна роль стереотипу сприйняття освіти за кордоном, як апріорі високоякісної, перспективної та успішної освіти. Навчання за кордоном є синонімом успіху. В той час як національна вища освіта втрачає довіру.

Серйозним викликом для всієї системи освіти є дистанційна форма навчання. Маючи досвід реалізації таких інструментів у міжнародних освітніх проектах, до системного якісного запровадження таких форм навчання, освітнє середовище, як виявилось, не готове. Дистанційне навчання – це не механічне перенесення аудиторного навчання в інше середовище, це інша система освіти, яка вимагає іншої кваліфікації викладача, інших ресурсів, іншого організаційного супроводження. Водночас слід враховувати рівень навичок самоорганізації та самостійної роботи здобувачів, мотивацію до навчання. Сьогодні це основна форма навчання на всіх освітніх рівнях. Станом на 10 квітня 2022 року, за даними МОН України за дистанційною або змішаною формою, а також за режимом консультації та самостійної роботи студентів продовжують навчання заклади вищої освіти 17 областей України.

Слід мати на увазі, що в умовах реальної загрози і навчання в умовах воєнного стану, рівень забезпечення безпеки навчання, стає ще одним критерієм вибору студента.

Список використаних джерел:

1. Освіта в Україні: кожен п'ятий націлений вчитися тільки за кордоном: *Український інститут майбутнього*. URL: https://uifuture.org/publications/osvita-v-ukrayini-kozhen-pyatyj-naczilenyj-vchytysya-tilky-za-kordonom/

О. А. Балтовський, доктор технічних наук, доцент,
професор кафедри кібербезпеки та інформаційного забезпечення ОДУВС

НАЦІОНАЛЬНА ПОЛІЦІЯ УКРАЇНИ У БОРОТЬБІ З КІБЕРЗЛОЧИНАМИ, ЩО Є СКЛАДОВОЮ ВІЙНИ РФ З УКРАЇНОЮ

Від моменту активізації агресії РФ в Україні, в умовах дії воєнного стану у сфері кіберзлочинності відбулися значні зміни [1]. З одного боку, значно зросла кількість кіберлочинів корисливого напряму (ми залишаємо їх, як предмет окремого досліження), з іншого боку – активізувалася кіберзлочинність, що створює небезпеку життєво важливим національним інтересам держави – через кіберзагрози та кібертероризм

Кіберзагроза — «це наявні та потенційно можливі явища і чинники, що створюють небезпеку Життєво важливим національним інтересам держави у кіберпросторі, справляють негативний вплив на стан кібербезпеки держави, кібербезпеку та кіберзахист її об'єктів» [2].

Що стосується кібіертероризму, то сьогодні його, зазвичай, визначають, як « використання Інтернету для вчинення насильницьких дій, які призводять або загрожують смертю або значними тілесними ушкодженнями, з метою досягнення політичних чи ідеологічних вигод через загрози або залякування» [3]. Акти навмисного великомасштабного порушення роботи комп'ютерних мереж, особливо персональних комп'ютерів, підключених до Інтернету, за допомогою таких інструментів, як комп'ютерні віруси, комп'ютерні черв'яки, фішинг, шкідливе програмне забезпечення, апаратні методи, програмні сценарії можуть бути формами інтернет-тероризму.

Закон України «Про основні засади забезпечення кібербезпеки України» у своїй статті 5 вказує вісім типів суб'єктів, які безпосередньо здійснюють у межах своєї компетенції заходи із забезпечення кібербезпеки, починаючи від міністерств та інших центральних органів виконавчої влади и завершуючи особами, які провадять діяльність та/або надають послуги, пов'язані з національними інформаційними ресурсами…» [4]. Без перебільшення можна казати, що перше місце серед них посідає Національна поліція України (структурна одиниця Міністерства внутрішніх справ), оскільки володіє необхідними повноваженнями для здійснення затримання, арешту і передачі відповідних правопорушників до суду.

Кіберполіція (Департамент кіберполіції Національної поліції України) – міжрегіональний територіальний орган Національної поліції України, який входить до структури кримінальної поліції Національної поліції та відповідно до законодавства України забезпечує реалізацію державної політики у сфері боротьби з кіберзлочинністю, організовує та здійснює відповідно до законодавства оперативно-розшукову діяльність. Спеціалізується на попередженні, виявленні, припиненні та розкритті кримінальних правопорушень, механізмів підготовки, вчинення або приховування яких передбачає використання електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), телекомунікаційних та комп'ютерних інтернет-мереж і систем [5].

До основних завдань кіберполіції входять:

1. Реалізація державної політики у сфері протидії кіберзлочинності.
2. Завчасне інформування населення про появу новітніх кіберзлочинів.
3. Впровадження програмних засобів для систематизації та аналізу інформації про кіберінциденти, кіберзагрози та кіберзлочини.
4. Реагування на запити закордонних партнерів, що надходитимуть каналами Національної цілодобової мережі контактних пунктів.
5. Участь у підвищенні кваліфікації працівників поліції щодо застосування комп'ютерних технологій у протидії злочинності.
6. Участь у міжнародних операціях та співпраця в режимі реального часу. Забезпечення діяльності мережі контактних пунктів між 90 країнами світу.
7. Протидія кіберзлочинам у сфері використання платіжних систем

Про значення, яке РНБО надає ролі кіберполіції у боротьбі з кіберзагрозами, зокрема, говорить і той факт, що **«в рамках проекту «Розбудова спроможностей кіберполіції», представники Координації проектів ОБСЄ в Україні передали підрозділам кіберполіції Національної поліції України 194 одиниці спеціалізованої техніки»** [6].

Державна служба спеціального зв'язку та захисту інформації України, зокрема її спеціалізована команда реагування на комп'ютерні надзвичайні події України *CERT-UA* (Computer Emergency Response Team of Ukraine), повідомила, що від початку військової агресії проти України російськими кіберзловмисниками було здійснено понад 3 000 DDoS-атак. Російські хакери найчастіше атакували

інформаційні ресурси державних органів, установ та компаній фінансового сектору та сфери телекомунікацій. Серед останніх зазначено такі кібератаки [7]:

- кібератака на державні організації України з використанням експлойту для XSS вразливості в Zimbra Collaboration Suite (CVE-2018-6882) (CERT-UA#4461) (від 14.04.2022);
- кібератака Групи Sandworm (UAC-0082) На Об'єкти Енергетики України З Використанням Шкідливих Програм INDUSTROYER2 Та CADDYWIPER (CERT-UA#4435) (від 12.04.2022)
- кібератака групи UAC-0010 (Armageddon) на державні організації України (CERT-UA#4434) (від 07.04.2022)

Важливо звернути увагу також на шпигунські дії [8]

та приховані кібератаки провокаційного характеру безпосередньо на населення [9]/

Зокрема, розсилаються повідомлення нібито від імені СБУ з використанням популярні месенджери. Вони містить вірус, який дозволяє отримувати інформацію з ураженого пристрою.

Отже, в умовах воєнного часу, з одного боку, навантаження на кіберполіцію значно збільшується, з іншого – передній край бойових дій потребує все більше кваліфікованих людських ресурсів, і у цих умовах реструктуризація кіберполіції навряд чи доцільна. Тому серед інших напрямів активізації діяльності кіберполіції значно зростає роль «завчасного інформування населення про появу новітніх кіберзлочинів».

ВИСНОВКИ.

1. Від початку свого створення Кіберполіці України відіграє центральну роль у підтримці та зміцненні кібербезпеки держави.
2. Від початку активізації агресії РФ проти України збільшилася кількість атак на кібербезпеку держави, а також поширився арсенал засобів цієї деструктивної діяльності.
3. Це підвищення деструктивної активності щодо підриву кібербезпеки держави, з одного боку, вимагає кількісного та якісного зміцнення сил, що захищають кібербезпеку держави, проте таке зміцнення гальмується тим, що одночасно значні сили, зокрема зі складу поліції, у цей час потрібні для безпосередньої участі у боротьбі з агресією.
4. Зазначене значно підвищує роль Національної поліції по організації та координації сил суспільства щодо виявлення та протидії злочинним заходам щодо підриву кібербезпеки України.

Список використаних джерел:

1. Боротьба з кіберзлочинністю в умовах дії воєнного стану. *Jurliga.Ligazakon.Net.* Сайт – URL: https://jurliga.ligazakon.net/analitycs/210562_borotba-z-kberzlochinnstyu-v-umovakh-d-vonnogo-stanu-zakon-2149-ix (дата звернення: 22.04.2022).
2. Закон України Про основні засади забезпечення кібербезпеки України (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2017, № 45, ст.403) {Із змінами, внесеними згідно із Законом № 2469-VIII від 21.06.2018, ВВР, 2018, № 31, ст.241}
3. Botnets, Cybercrime, and Cyberterrorism: Vulnerabilities and Policy Issues for Congress. *EveryCRSReport.com.* October 17, 2003 – January 29, 2008. Site – URL: https://www.everycrsreport.com/reports/RL32114.html (дата звернення: 22.04.2022).
4. Закон України від 05.10.2017 № 2163-VIII (Чинний) Про основні засади забезпечення кібербезпеки України. Із змінами і доповненнями, внесеними Законами України від 21 червня 2018 року N 2469-VIII, від 17 червня 2020 року N 720-IX, від 17 вересня 2020 року N 912-IX, від 18 листопада 2021 року N 1907-IX. *Liga 360*. Сайт – URL: https://ips.ligazakon.net/document/T172163?an=83 (дата звернення: 22.04.2022).
5. Кіберполіція. Кібербезпека України. *Legalaid.Gov.UA.* URL: https://wiki.legalaid. gov.ua/index.php/Кіберполіція._Кібербезпека_України
6. Кіберполіція отримала 194 одиниці спеціального обладнання для протидії кіберзагрозам. Міністерство внутрішніх справ України. Сайт – URL: http://mvs.gov.ua/ua/news/ 9208_Kiberpoliciya_otrimala_194_odinic_specialnogo_obladnannya_dlya_protidii_kiberzagrozam_FOTO_VIDEO.htm (дата звернення: 22.04.2022).
7. Дослідження: від початку військової агресії проти України російська пропаганда «забула» про кібератаки на нашу інформаційну інфраструктуру. *Державна служба спеціального зв'язку та захисту інформації України*. 23.04.2022. Сайт – URL: https://cip.gov.ua/ua (дата звернення: 22.04.2022)
8. В трьох регіонах України виявили диверсантів, що передавали Росії секретну інформацію. *UA.NEWS*. 19.04.2022. URL: https://ua.news/ru/v-troh-regionah-ukrayini-viyavili-diversantiv-shho-peredavali-rosiyi-sekretnu-informatsiyu/ (дата звернення: 22.04.2022).

9. Ворог маскує шпигунські програми під інструкції від СБУ. *Zahidfront.Com.UA.* URL: https://zahidfront.com.ua/news/Vorog-maskuye-shpigunski-programi-pid-instrukciyi-vid-SBU.html (дата звернення: 22.04.2022).

С.О. Баранов, к.ю.н., доцент
(Одеський державний університет внутрішніх справ)

ПИТАННЯ АКТИВІЗАЦІЇ ПРОЦЕСУ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ДЛЯ ПІДРОЗДІЛІВ ПОЛІЦІЇ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

У зв'язку з агресією Російської Федерації, зараз гостро постає проблема проведення дослідження, упорядкування, розроблення форм і методів якісної підготовки працівників поліції як суб'єктів правозахисної діяльності в умовах воєнного стану.

Підготовка фахівців для підрозділів Національної поліції України під час воєнного стану відбувається за складних умов і в досить стислому часовому форматі, від сучасного спеціаліста вимагається швидке оволодіння міцними теоретичними знаннями і, що найголовніше, стійкими професійними вміннями та навичками.

Сьогодні сучасні стандарти професійної освіти ґрунтуються на компетентісному підході, що підкреслює важливість практичної складової освітнього процесу, спрямованого на комплексне засвоєння знань та способів практичної діяльності [1]. У межах компетентнісного підходу навчання не обмежуватися репродукцією знань, воно будується на спільних зусиллях та активної взаємодії обох учасників – викладача і учня. [2, С.58].

Удосконалення навчального процесу підготовки представників сучасної поліції також пов'язане з інформатизацією освіти й ефективним впровадженням спеціальних методів і методик у навчальний процес. Серед сучасних технологій, що мають подібний потенціал, більшість науковців виокремлюють активні та інтерактивні методи навчання [3, С.33-34]. На нашу думку, впровадження інтерактивних форм навчання – один з найважливіших напрямків удосконалення підготовки курсантів у сучасному професійному навчальному закладі.

Слід зазначити, що під змістом категорії «інтерактивний» розуміється спільна діяльність, встановлення діалогу, а під «інтерактивним навчанням» – навчання, засноване на спільній комунікації, навчання за допомогою діалогу, відносини «учень-викладач», «учень-учень», «учень самостійно» у таких форматах: розмова, діалог, обговорення, спільні дії тощо [4].

Активні методи навчання виступають способами і засобами активізації учбово-пізнавальної діяльності курсантів, які розвивають їх здібності самостійно і критично мислити, проявляти творчий та дослідницький підхід до пошуку нових ідей при вирішення різноманітних завдань за спеціальністю, вміння працювати в команді, знаходити та фільтрувати необхідну інформацію, викликають особисту зацікавленість у вирішенні пізнавальних завдань, що є дуже важливим фактором організації навчання в закладах освіти МВС України в умовах воєнного або надзвичайного стану.

Сьогодні поліцейські виші намагаються впроваджувати в навчальний процес ряд сучасних активних методів навчання, що підтвердили свою ефективність, серед них квестові технології, проблемні лекції, професійні ігри, мозковий штурм, бінарні заняття, а також метод «Case Studies».

Метод конкретних ситуацій (кейс-стаді) – передбачає використання конкретних ситуацій (випадків із практики) з певного розділу чи теми навчального курсу для сумісного розбору, обговорення та прийняття рішення, публічний виступ з презентацією та захистом висунутого рішення [5, С.51].

Іншими словами, слово «case» описує, характеризує певну ситуацію; характеризує процедуру та результати здійснення конкретної діяльності (наприклад, дії патрульного поліцейського, працівника оперативного підрозділу, дільничного офіцера поліції, чергового відділення поліції тощо).

Вироблення моделі практичної дії представляється ефективним засобом формування фахових компетентностей майбутніх спеціалістів. Цей метод ставить за мету максимально залучити кожного курсанта до процесу аналізу ситуації і прийняття рішень, а саме на: аналіз будь-яких теоретичних відомостей та інформації; визначення основних проблем; знаходження альтернативних шляхів вирішення проблем (ситуація – ситуація з різними рішеннями та альтернативами); вибір найефективнішого рішення за допомогою порівняння, аналізу; планування своїх дій; вироблення ефективного алгоритму дій на підставі нормативно-правових актів тощо.

Наступним, з ефективних інтерактивних методів, на наш погляд, є метод квесту. Основна сутність цього методу полягає у сприянні розвитку навчально-пізнавальної активності в умовах, коли всі психічні процеси курсанта, увага, емоційно-вольова сфера готові до активного опрацювання навчального матеріалу.

Постає справедливе питання про те, як ці технології застосовуються в реальному навчальному процесі вишу під час підготовки поліцейських. Наприклад, у 2019 році, за сприяння Координатора проектів ОБСЄ, у Одеському державному університеті внутрішніх справ було відкрито інтерактивну класну кімнату з питань протидії насильству у сім'ї. Для проведення занять було розроблено програму навчальної дисципліни та робочу навчальну програму спеціалізованого курсу «Протидія насильству в сім'ї», що передбачала обов'язкове проведення практичних занять з курсантами за допомогою методу case-study шляхом моделювання ситуації, за якої наряд поліції прибуває на місце вчинення сімейного конфлікту за викликом на спецлінію 102.

Під час проведення навчання в інтерактивній класній кімнаті здійснюється напрацювання певних алгоритмів професійних дій курсантами під час подолання побутових конфліктів, застосування заходів примусу до правопорушників (затримання, застосування спеціальних засобів та фізичної сили), проведення профілактичних бесід з правопорушником та жертвами насильства у сім'ї, складання процесуальних документів.

Підсумовуючу наведене зазначимо, що підготовка фахівців для підрозділів Національної поліції України під час воєнного стану відбувається за складних умов в обмеженому часовому форматі, коли від курсанта вимагається швидке оволодіння міцними теоретичними знаннями а також стійкими професійними вміннями та навичками. На наш погляд, подальше удосконалення організації відомчої освіти повинно відбуватися шляхом більш широкого використання інтерактивних методів проведення навчальних занять, залучення до їх проведення досвідчених практичних працівників, подальше розвантаження навчальних планів від загальноправових дисциплін не повязаних з поліцейською діяльністю або її теоретичним чи процесуальним забезпеченням, поступового скорочення кількості семінарських занять та надання переваги практичним заняттям, що сприятиме формуванню професійних навичок поліцейського. Наведені заходи нададуть змогу сформувати у майбутніх правоохоронців необхідний рівень знань та вмінь для якісного виконання службових обов'язків в умовах воєнного стану.

Список використаних джерел:

1. Танько А. Форми та методи підготовки працівників національної поліції України до реалізації державної правоохоронної політики. URL: http:// pgp-journal.kiev.ua/archive/2021/5/19.pdf. (дата звернення: 16.04.2022).

2. Артьомова М., Бедь В. Компетентнісний підхід в процесі модернізації ВНЗ. *Український науковий журнал: «Освіта регіону. Політологія. Психологія. Комунікація».* 2011. № 5. С. 57 – 62

3. Доронина Н. Организация учебного процесса в вузе с использованием активных методов обучения: методы обучения студентов в вузе. *Социология образования.* 2011. № 3. С. 33–34

4. Глуховеря В.А. Інтерактивні методи навчання при підготовці поліцейських нової формації. URL: https://er.dduvs.in.ua/bitstream/123456789/ 586/1/3.pdf (дата звернення: 16.04.2022).

5. Артюхова В.В., Кравченко О.В., Приходько Д.П. Імплементація активних та інтерактивних методів навчання в освітній процес ВНЗ. Актуальні аспекти психологічного забезпечення професійної діяльності сил безпеки та оборони України: Матеріали V всеукраїнської науковопрактичної конференції (м. Харків, 29 листопада 2019 року). Х.: Національна академія НГУ, 2019. 120 с. С.50-54.

Н. О. Безрідна, курсантка 3 курсу навчально-наукового
інституту права та підготовки фахівців для підрозділів Національної поліції
(Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ)
Науковий керівник: **О. О. Мислива, кандидат юридичних наук, доцент,**
доцент кафедри тактико-спеціальної підготовки
(Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ)

НАДАННЯ ДОМЕДИЧНОЇ ДОПОМОГИ ПОЛІЦЕЙСЬКИМ

Захист життя та здоров'я людини є головним завданням правоохоронних органів. Чине законодавство визначає певний перелік осіб, які зобов'язані надавати невідкладну допомогу особам, що опинилися в такому безпорадному стані, як спричинення травми, загроза життю та здоров'ю, отруєння та інші причини. Згідно ст. 18 Закону України «Про Національну поліцію», поліцейський зобов'язаний надавати домедичну допомогу особам, що постраждали внаслідок правопорушення, інших нещасних випадків, а також особам, які опинилися в безпорадному стані або небезпечному для їх життя та здоров'я [1, с. 9]. Отже, важливо надавати поліцейським якісні теоретичні та практичні знання з домедичної підготовки.

Знання з домедичної підготовки працівники поліції можуть отримати під час підготовки у закладах вищої освіти зі специфічними умовами навчання, проходження первинної професійної підготовки та службової підготовки, яка включає комплекс заходів, що спрямовані на закріплення та оновлення необхідних знань і навичок.

У США поліцейські для надання першої допомоги отримують кваліфікацію CFR (Certified First Responder), куди входить СЛР, іммобілізація, дефібриляція, зупинка кровотечі, інсульту, допомога при переломах та пологах тощо [2, с. 142].

У Польщі потреба про надання домедичної допомоги надходить до Центру повідомлення рятівників. При цьому по всій території діє однаковий аварійний номер – 112, який базується у медичній та пожежній службі, а також в поліції. Варто зазначити, що поліцейські, у першу чергу, складають відповідні кваліфіковані іспити, до яких відноситься домедична підготовка [2, с. 142].

Підготовка поліцейських з надання домедичної допомоги здатна суттєво зменшити смертність серед постраждалих. Існує ряд випадків де його знання з домедичної допомоги є вкрай необхідними: втрата свідомості, зупинка масової кровотечі, пневмоторакс, евакуація постраждалого з транспортного засобу, шинування пошкоджених кінцівок та інші.

Дослідники з домедичної підготовки акцентують увагу на переліку тих практичних навичок, якими повинен володіти поліцейський, а саме:

1. Визначення симптомів респіраторної та серцевої зупинки.
2. Штучне дихання.
3. Зовнішній масаж серця.
4. Відновлення роботи дихання.
5. Визначення життєвих показників.
6. Видалення сторонніх предметів при обструкції дихальних шляхів.
7. Накладення шийного коміра.
8. Техніка накладення джгута при ампутації.
9. Перша допомога при опіках, відмороженнях [3, с. 48].

В умовах воєнного стану громадяни все частіше опиняються в небезпечних ситуаціях, тому правоохоронцю дуже важливо уміло орієнтуватися в переліченому списку практичних навичок.

Також варто зазначити, якщо працівник поліції без поважної причини не надає на місці події допомоги або відмовляється у її надані, то він може понести дисциплінарну або кримінальну відповідальність. Відповідні положення щодо цього передбаченні і у ст. 136 Кримінального кодексу України.

Отже, підсумуємо, що навчання працівників поліції з домедичної підготовки є головним елементом їх службової діяльності. Кожен поліцейський повинен розуміти, що в екстрених ситуаціях перед ним стоїть мета не тільки виконати покладене на нього завдання, але й врятувати життя постраждалого. Потрібно пам’ятати, що працівник правоохоронної системи повинен не тільки захистити життя особи, але й зберегти його.

Список використаних джерел:

1. Про Національну поліцію : Закон України від 02.07.2015 р. № 580-VIII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text (дата звернення: 18.04.2022).

2. Христов О. Окремі аспекти визначення обов’язків поліцейського щодо надання невідкладної, зокрема домедичної й медичної, допомоги. Підприємництво, господарство в право. 2017. № 6. С. 140 – 143.

3. Ташматов В. А. Надання домедичної допомоги поліцією України. Протидія злочинності: проблема практики та науково-методичне забезпечення. 2017. № 3. С. 48 – 50.

А.І. Берендєєва, к.ю.н., доцент
(Одеський державний університет внутрішніх справ)

ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ АУДІО- І ВІДЕОФІКСАЦІЇ ПІД ЧАС ОГЛЯДУ РЕЧЕЙ У ПРОВАДЖЕННЯХ У СПРАВАХ ПРО АДМІНІСТРАТИВНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ ПІД ЧАС ДІЇ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ

Воєнний стан як особливий правовий режим передбачає певні зміні у функціонуванні органів державної влади, в тому числі і в діяльності Національної поліції України. Враховуючи існуючі загрози, звичний порядок виконання окремих повноважень працівників поліції може змінюватися, зокрема, може змінюватися порядок проведення тих чи інших заходів. З цього приводу варто зауважити, що це відбувається з метою захисту національних інтересів держави, серед яких на перший план виходять питання захисту національної безпеки України.

Введення воєнного стану передбачає застосування певних заходів, зокрема право перевіряти у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України, документи у осіб, а в разі потреби проводити огляд

речей, транспортних засобів, багажу та вантажів, службових приміщень і житла громадян, за винятком обмежень, встановлених Конституцією України [1]. Такий порядок Кабінетом міністрів України був визначений у його постанові від 29 грудня 2021 р. № 1456 [2]. Аналізуючи порядок перевірки документів в осіб, огляду речей, транспортних засобів, багажу та вантажів, службових приміщень і житла громадян під час забезпечення заходів правового режиму воєнного стану, який був затверджений зазначеною постановою, вважаємо за потрібне висловити деякі зауваження. Одразу застерігаємо, що мова буде йти виключно про діяльність працівників поліції, оскільки зазначена постанова надає ці повноваження не лише працівникам поліції, а й широкому колу осіб: уповноваженим особам СБУ, Національної гвардії, Держприкордонслужби, ДМС, Держмитслужби та Збройних Сил, які визначені в наказі коменданта [2].

Відповідно до вказаної постанови, під час проведення огляду речей, транспортних засобів, багажу та вантажів, службових приміщень і житла громадян уповноважена особа може застосовувати технічні прилади та технічні засоби, що мають функції виявлення вибухонебезпечних предметів та речей (речовин), обіг яких заборонено чи обмежено, фото-, аудіо- і відеофіксації. Втім далі зазначається, що аудіо- і відеофіксація житла громадян та їх особистих речей здійснюється уповноваженими особами за згодою громадян [2]. Останнє твердження щодо погодження такої фіксації йде врозріз із існуючою законодавчою базою.

Відповідно до статті 40 закону України «Про Національну поліцію», поліція для забезпечення публічної безпеки і порядку може закріплювати на однострої, у/на службових транспортних засобах фото- і відеотехніку, у тому числі техніку, що працює в автоматичному режимі [3]. Більш того, це не тільки право, а й обов'язок у деяких випадках. Зокрема, у патрульних поліцейських, які заступають на службу, нагрудна камера під час виконання ними повноважень повинна бути включена постійно, окрім окремих випадків. Це є вимогою, яка міститься в наказі МВС України від 18 грудня 2018 року № 1026 «Про затвердження Інструкції із застосування органами та підрозділами поліції технічних приладів і технічних засобів, що мають функції фото- і кінозйомки, відеозапису, засобів фото- і кінозйомки, відеозапису». Зокрема там вказано, що включення портативного відеореєстратора відбувається з моменту початку виконання службових обов'язків та/або спеціальної поліцейської операції, а відеозйомка ведеться безперервно до її завершення, крім випадків, пов'язаних з виникненням у поліцейського особистого приватного становища (відвідування вбиральні, перерви для приймання їжі тощо). Більш того, в цьому ж наказі міститься пряма заборона щодо примусового виключення відеореєстраторів, у тому числі на вимогу сторонніх осіб, порушення якої призводить до службового розслідування [4], за висновками якого можливе застосування дисциплінарного стягнення, навіть звільнення з Національної поліції.

Ще один момент. Зазначена постанова Кабінету міністрів України містить вислів «особисті речі», при огляді яких, як зазначається в цій постанові, необхідний дозвіл на аудіо- і відеофіксацію [2]. Втім, КУпАП не виділяє якогось окремого порядку для проведення огляду саме особистий речей, а стаття 264 зазначеного кодексу передбачає порядок проведення огляду речей взагалі, без вказівок на якісь винятки [5]. Тож не зрозуміло, що мається на увазі під «особистими речами», і як відрізнити їх від інших речей. В аспекті зазначеної постанови Кабінету міністрів України це має значення, адже, за логікою законодавця, лише при огляді особистих речей потрібен дозвіл, у той час як при огляді не особистих речей такий дозвіл не вимагається.

Закон України «Про правовий режим воєнного стану» чітко зазначає, що, зокрема, огляд речей повинен проводитися відповідно порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України [1], тобто відповідно до постанови Кабінету міністрів України від 29 грудня 2021 р. № 1456. І цілком логічним є те, що там можуть міститися окремі положення, які би змінювали норми законодавства «мирного часу», та надавали додаткові повноваження працівникам поліції, що спрямовані на посилення відсічі загрозам національним інтересам України. Втім, вказівка на дозвільний порядок аудіо- і відеофіксації при огляді особистих речей, навпаки, невиправдано звужує повноваження поліції. Такий дозвільний порядок навіть суперечить здоровому глузду, оскільки створює передумови для відмови показувати свої речі, що в умовах дії воєнного стану є відверто небезпечним.

Тож, на нашу думку, необхідно внести відповідні зміни до постанови Кабінету міністрів України від 29 грудня 2021 р. № 1456 та виключити положення щодо того, що аудіо- і відеофіксація особистих речей громадян здійснюється уповноваженими особами за згодою громадян. Слід зазначити, що наші зауваження стосувалися питання огляду речей виключно в рамках провадження у справах про адміністративні правопорушення. Що стосується особливостей аудіо- і відеофіксації житла громадян та їх особистих речей в рамках кримінального провадження, це не було в фокусі зазначеного дослідження та, на нашу думку, потребує уваги відповідних спеціалістів.

Список використаних джерел:

1. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12.05.2015 р. № 389-VIII. Дата оновлення: 01.04.2022. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#n29 (дата звернення: 22.04.2022).
2. Про затвердження Порядку перевірки документів в осіб, огляду речей, транспортних засобів, багажу та вантажів, службових приміщень і житла громадян під час забезпечення заходів правового режиму воєнного стану: постанова Кабінету міністрів України від 29.12.2021 р. № 1456. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1456-2021-%D0%BF#Text (дата звернення: 22.04.2022).
3. Про Національну поліцію : Закон України від 02.07.2015 р. № 580- VIII. Дата оновлення: 03.04.2022. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text (дата звернення: 22.04.2022).
4. Про затвердження Інструкції із застосування органами та підрозділами поліції технічних приладів і технічних засобів, що мають функції фото- і кінозйомки, відеозапису, засобів фото- і кінозйомки, відеозапису: наказ від 18.12.2018 р. № 1026. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0028-19#Text (дата звернення: 22.04.2022).
5. Кодекс України про адміністративні правопорушення: закон Верховної Ради УРСР від 07.12.1984 р. № 8073-X. Дата оновлення: 17.03.2022 URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80732-10#Text (дата звернення: 22.04.2022).

П.В. Берназ, к.ю.н. *(Одеський державний університет внутрішніх справ)*

СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТОК ЗАКОНОДАВТСВА ПРО ОСОБЛИВИЙ РЕЖИМ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ ТА СУДОВОГО РОЗГЛЯДУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

З 24 лютого 2022 року згідно рішень Президента України та Верховної ради України в Україні введено воєнний стан. Відповідно вступили в дію норми спеціального Закону України «Про правовий режим воєнного стану».

Яким чином це впливає на кримінально-процесуальні правові відносини в Україні і чи виникають нові чи додаткові норми які їх регулюють під час воєнного стану в країні?

Пропоную проаналізувати в першу чергу норми вказаного вище Закону, потім Кримінального процесуального кодексу України та інших нормативно-правових актів.

Закону України «Про правовий режим воєнного стану» встановлює, що воєнний стан – це особливий правовий режим, що вводиться в Україні або в окремих її місцевостях у разі збройної агресії чи загрози нападу, небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності та передбачає надання відповідним органам державної влади, військовому командуванню, військовим адміністраціям та органам місцевого самоврядування повноважень, необхідних для відвернення загрози, відсічі збройної агресії та забезпечення національної безпеки, усунення загрози небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності, а також тимчасове, зумовлене загрозою, обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб із зазначенням строку дії цих обмежень.

Крім визначення воєнного стану в Законі існує три норми, які регулюють саме кримінально-процесуальні відносини.

По-перше, це ст. 10 «Неприпустимість припинення повноважень органів державної влади, інших державних органів в умовах воєнного стану» яка встановлює правило про те, що у період воєнного стану не можуть бути припинені повноваження судів, органів прокуратури України, органів, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність, досудове розслідування.

По-друге, це ст. 12. «Діяльність судів, органів та установ системи правосуддя в умовах воєнного стану» яка встановлює, що в умовах правового режиму воєнного стану суди, органи та установи системи правосуддя діють виключно на підставі, в межах повноважень та в спосіб, визначені Конституцією України та законами України. А також що їх повноваження не можуть бути обмежені.

По-третє, це ст. 26. «Правосуддя в умовах воєнного стану» яка встановлює що правосуддя на території, на якій введено воєнний стан, здійснюється лише судами, які створені відповідно до Конституції України. При цьому скорочення чи прискорення будь-яких форм судочинства забороняється, а створення надзвичайних та особливих судів не допускається. Частина. 3 передбачає, що у разі неможливості здійснювати правосуддя судами, які діють на території, на якій введено воєнний стан, законами України може бути змінена територіальна підсудність судових справ, що розглядаються в цих судах, або в установленому законом порядку змінено місцезнаходження судів.

Тобто за результатами аналізу норм Закону України «Про правовий режим воєнного стану» можна дійти висновку, що вони окреслюють найбільш значущі кримінально-процесульні відносини і лише дублюють норми Конституції України, Кримінального-процесуального кодексу України та Закону України «Про судовий устрій та статус суддів».

Також пропоную провести аналіз норм Кримінального процесуального кодексу України, як в чинній так і в попередніх редакціях. В квітні 2012 року в новітній історії незалежної України з'явився Кримінальний процесуальний кодекс України. Аналіз його структури та норм дає підстави стверджувати що він в первинній редакції взагалі не містив норм, які б регулювали відносини щодо особливостей кримінального провадження (досудового розслідування чи судового розгляду) в умовах воєнного стану.

Однак вже в серпні 2014 року структура КПК України доповнюється новим розділом IX з позначкою 1 «Особливий режим досудового розслідування в умовах воєнного, надзвичайного стану або у районі проведення антитерористичної операції» який містив лише одну 615 статтю, норми якої за відповідних умов передавали окремі повноваження слідчого судді прокуророві і розповсюджувались лише на стадію досудового розслідування кримінального провадження. Що на нашу думку є недостатнім.

З того часу по 24 березня 2022 року розділ IX з позначкою 1 «Особливий режим досудового розслідування в умовах воєнного, надзвичайного стану або у районі проведення антитерористичної операції» неодноразово (чотири рази) зазнав змін щодо назви, структури та безпосереднього правового наповнення, а саме:

– в квітні 2021 року (Закон № 1422-IX) була змінена назва та текст розділу. Введені додаткові умови застосування особливого режиму досудового розслідування, а саме під час заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях;

– в березні 2022 року (Закон №2111-IX) редакція ст. 615 зазнала змін. З'явились нові частини 2-6, відповідно до яких додатково врегульовано питання щодо доступу до Єдиного реєстру досудових розслідувань, питання передавачі окремих повноважень слідчого судді прокуророві, а також продовження строків тримання під вартою та взагалі досудового розслідування у кримінальному провадженні;

– в березні 2022 року (Закон № 2137-IX) редакція статті 615 вкотре зазнала змін. З'явились нові 7 та 8 частини, відповідно до яких, за відповідних умов врегульовано продовження строку письмового повідомлення про підозру затриманій особі, а також питання розрахунку загальних строків;

– останні зміни і вже треті в березні 2022 року (Закон № 2125-IX). Відбулась зміна назви розділу на «Особливий режим досудового розслідування, судового розгляду в умовах воєнного, надзвичайного стану або у районі проведення антитерористичної операції чи заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії російської федерації та/або інших держав проти України». Введені додаткові умови застосування особливого режиму кримінального провадження. А також вперше особливий режим вже може бути розповсюджений і на стадію судового розгляду. Крім того структура розділу доповнюється новою статтею 616 «Скасування запобіжного заходу для проходження військової служби за призовом під час мобілізації, на особливий період або зміна запобіжного заходу з інших підстав». Вона надає нові права підозрюваному, обвинуваченому, щодо звернення до прокурора з клопотанням про скасування (зміну) запобіжного заходу для проходження військової служби за призовом під час мобілізації, на особливий період. В свою чергу прокурор за результатами розгляду клопотання має право звернутися до слідчого судді, а той має право за наявності достатніх підстав прийняти процесуальне рішення про скасування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою для подальшого проходження підозрюваним, обвинуваченим військової служби за призовом під час мобілізації, на особливий період.

Враховуючи вищевикладене можна прийти до висновку. Що у разі введення в країні режиму воєнного стану починає діяти новий для сучасної української держави розділ Кримінального процесуального кодексу України IX з позначкою 1 «Особливий режим досудового розслідування, судового розгляду в умовах воєнного, надзвичайного стану або у районі проведення антитерористичної операції чи заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії російської федерації та/або інших держав проти України». В переважній більшості він доповнює права слідчого (дізнавача), прокурора, слідчого судді, судді (суду), підозрюваного, обвинуваченого та встановлює умови за яких він починає діяти. Тому можна стверджувати що це правильний, прогресивний і саме головне своєчасний крок законодавця, а про практику його застосування і про можливі пробіли та колізії ще говорити зарано.

Список використаних джерел:

1. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13 квітня 2012 р. № 4651-VI. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17 (дата звернення 24.04.2022).

2. Про правовий режим воєнного стану : Закон України від 12 травня 2015 р. № 4651-VI. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19 (дата звернення 24.04.2022).
3. Про судоустрій та статус суддів : Закон України від 02 червня 2016 р. № 1402-VIII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19 (дата звернення 24.04.2022).

О.С. Бондаренко *(Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ)*
Науковий керівник: **Д.С. Юр'єв** *(Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ)*

ЗМІНИ, ЯКІ БУЛИ ВНЕСЕННІ В КРИМІНАЛЬНЕ ЗАКОНОДАВСТВО СТОСОВНО ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ЗЛОЧИНИ ПРОТИ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

Наша держава переживає складні часи, адже до України прийшла війна, яка торкнулася кожного, не тільки її громадян, а також й інших людей по всьому світу. У зв'язку із вторгненням Російської Федерації на територію України сталися жахливі події, що пов'язуються із наявність великої кількості смертей не тільки військових, а також і мирного населення. Дані дії несуть в своєму змісті склади багатьох злочинів (наприклад, проти людяності, проти національної безпеки та інших), що безпосередньо спрямовані на створення розладу в країні та спроб змінити державну владу. Доцільним є зазначити той факт, що Європейський Союз відповідним чином веде конкретну роботу для надання допомоги Україні у розслідуванні воєнних злочинів, скоєних російськими агресорами в Україні, щоб в подальшому гарантувати, що винних буде притягнуто до відповідальності.

У свою чергу, Президент нашої незалежної держави підписав Закон України «Про внесення змін до Кримінального кодексу України одо посилення відповідальності за злочини проти основ національної безпеки України в умовах дії режиму воєнного стану» від 03.03.2022 року №2113-IX, що значно змінило покарання за вчинення злочинів у вигляді державної зради (стаття 111 КК України) та диверсії (стаття 113 КК України). Так, санкції даних статей змінилися на більш жорстокі, а саме за вчинення вищезазначених злочинів передбачається покарання у вигляді позбавлення волі на строк п'ятнадцять років або довічне позбавлення волі, з обов'язковою конфіскацією всього майна злочинця. [1] Дані злочини визначаються дуже небезпечними в період воєнного часу, адже безпосередньо направлені на спричинення суспільно небезпечних дій, які спрямовані на національну безпеку України у сфері державної безпеки, інформаційній, економічній, науково-технологічній, воєнній сферах, а також відповідно до спрямованості конкретного акту диверсії в цілому.

Зауважимо, що окрім впровадження в кримінальне законодавство змін у вже наявні статті, були відповідні доповнення новими статтями даного нормативно-правового акта України. Так, законодавець додав статтю 111-1, що має назву «Колабораційна діяльність», яка в змісті своїх частин передбачає покарання за незаконні дії, які якимось чином пов'язуються із співпрацею із державною-агресором. [2] Об'єктом нововведеної статті виступає безпосередньо посягання на національну безпеку України у сфері державної безпеки, інформаційній, економічній, науково-технологічній, воєнній сферах. Об'єктивною стороною можуть виступати дії у вигляді: 1) публічне заперечення громадянином України здійснення збройної агресії проти України; 2) добровільне заняття громадянином України посади, не пов'язаної з виконанням повноважних функції, у незаконних органах влади, створених на тимчасово окупованій території; 3) здійснення громадянином України пропаганди у закладах освіти незалежно від типів та форм власності з метою сприяння здійсненню збройної агресії проти України; 4) передача матеріальних ресурсів незаконним збройним чи воєнізованим формуванням; 5) добровільне зайняття громадянином України посади у незаконних органах влади в тому числі судових; 6) організація, проведення та здійснення заходів політичного характеру у сфері інформаційної діяльності у співпраці з державою-агресором. Суб'єктом виступає громадянин України, який досяг віку, з якого настає кримінальна відповідальність, а суб'єктивна сторона виражається у вигляді прямого умислу. [2]

Крім того, Верховна Рада України доповнила чинний Кримінальний кодекс статтею 114-2, яка в змісті своїх положень передбачає той факт, що розповсюдження інформації: про направлення, переміщення міжнародної військової допомоги в Україну, вчинене в умовах воєнного або надзвичайного стану – карається позбавленням волі на строк від трьох до п'яти років; відповідна інформація про переміщення, рух або розташування ЗСУ чи інших військових формувань України, вчинене в умовах воєнного або надзвичайного стану – карається позбавленням волі на строк від п'яти до восьми років.

Також, доцільно зазначити, що частина 3 цієї статті передбачає вчинення таких дій за попередньою змовою групою осіб або з корисливих мотивів, чи передання такої інформації країни-агресору, чи якщо дані дії спричинили тяжкі наслідки, за відсутності ознак державної зради або шпигунства – караються позбавленням волі на строк від восьми до дванадцяти років. [2] Відповідні зміни визначаються цілком доцільними, адже оприлюднення зазначеної вище інформації може тягти за собою негативні чи навіть тяжкі наслідки, в тому числі це може коштувати людям життя.

Також, зауважимо на тому, що Президентом нашої незалежної держави було прийнято рішення про підписання Закону України «Про забезпечення участі цивільних осіб у захисті України» від 03.03.2022 року №2114-IX. Відповідним Законом безпосередньо унормовано порядок видачі та повернення вогнепальної зброї та боєприпасів цивільному населенню для захисту країни у воєнний час та безпосередньо передбачено, що цивільні особи не несуть відповідальності за застосування вогнепальної зброї проти осіб, які здійснюють збройну агресію проти України. Даний нормативно-правовий акт України, окрім зазначеного, надає можливість громадянам України брати участь у відсічі та стримуванні збройної агресії країни-агресора та/або інших держав, застосовуючи власну нагородну зброю, спортивну зброю, мисливську нарізну, гладкоствольну чи комбіновану зброю та бойові припаси до неї. [3]

Отже, можна зробити висновок, що в умовах сьогодення законодавство України підлаштувалося під тяжкий час воєнного стану та створила всі умови задля можливості притягнення винних осіб до кримінальної відповідальності, у разі вчинення ними будь-яких злочинів проти національної безпеки нашої держави. Відповідні зміни та доповнення до чинного кримінального закону в подальшому також допоможуть здійснювати більш ефективну кваліфікацію вчинених протиправних діянь особами та створити певне підґрунтя задля налагодження конституційного ладу у суспільстві та державі в цілому. Також, дані зміни допоможуть громадянам відчути, що зазначені вище злочини одні із самих тяжких, які можуть бути вчинені проти держави і у випадку їх безпосереднього вчинення, кожен понесе покарання, яке передбачається чинним кримінальним законодавством.

Список використаних джерел:

1. Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо посилення відповідальності за злочини проти основ національної безпеки України в умовах дії режиму воєнного стану: Закон України від 03.03.2022 року № 2113-IX. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2113-20#n7
2. Кримінальний Кодекс України від 05.04.2001 року №2341-III. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text
3. Про забезпечення участі цивільних осіб у захисту України: Закон України від 03.03.2022 року №2114-IX.URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2114-20#Text

В.О. Боняк, д.ю.н., професор
(Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ)

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ ТА ІНТЕРЕСІВ ДІТЕЙ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ЗБРОЙНОЇ АГРЕСІЇ РОСІЙСЬКОЇ ФЕДЕРАЦІЇ: СЬОГОДЕННІ ВИКЛИКИ

Початок повномасштбних військових дій російської федерації проти нашої держави засвідчує необхідність суттєвого оновлення існуючого соціально-правового механізму забезпечення прав та інтересів дітей. На необхідність його дієвості 24 лютого 2022 року наголосило й керівництво дитячого фонду ООН (ЮНІСЕФ) (ЮНІСЕФ – світовий лідер, що опікується правами дітей більше ніж у 190 державах, включаючи й Україну), а саме, у своїй заяві виконавчий директор Кетрін Рассел виразила схвильованість посиленням бойових дій в України, які несуть надзвичайну загрозу безпеці та добробуту 7,5 мільйонів дітей нашої держави [1].

В умовах, що склались, з метою забезпечення прав та інтересів дітей Кабінетом Міністрів України уже в перші дні дії Указу Президента України № 64/2022 «Про введення воєнного стану в Україні» було створено нову структуру – Координаційний штаб з питань захисту прав дитини в умовах воєнного стану, а Офіс Президента України спільно з ЮНІСЕФ та Міністерством соціальної політики України створили **Telegram-бот «Дитина не сама»** (https://t.me/dytyna_ne_sama_bot). для допомоги дітям, які опинилися у воєнний час у складних ситуаціях.

Вищезазначений координаційний штаб було започатковано Урядом за ініціативою народного депутата України Павла Сушка та Радника – уповноваженого Президента України з прав дитини та дитячої реабілітації Дар'ї Герасимчук. До його складу ввійшли Міністр соціальної політики України та Радник – уповноважений Президента України з прав дитини та дитячої реабілітації (співголови), а також члени: уповноважений Президента України з питань безбар'єрності, представник Уповнова-

женого Верховної Ради України з прав людини, представники Мінсоцполітики, Мінреінтеграції, Мін'юсту, Мінекономіки, Міноборони, Мінрегіону, МВС, МЗС, МОЗ, МОН, Мінінфраструктури, Національної поліції, Держприкордонслужби, Нацсоцслужби, ДСНС, Офісу Генерального прокурора, підкомітету у справах сім'ї та дітей Комітету Верховної Ради України з питань гуманітарної та інформаційної політики, освітній омбудсмен України, представники міжнародних організацій, громадянських об'єднань та незалежні експерти. Призначення штабу – координація роботи центральних та місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування щодо евакуації, створення безпечних умов та забезпечення прав під час воєнного стану дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування, які не досягли 18-річного віку та проживають або зараховані до закладів різних типів, в тому числі дітей з інвалідністю; дітей, які не мають такого статусу, але проживають або зараховані до закладів різних типів, в тому числі дітей з інвалідністю; дітей, які виховуються в сімейних формах виховання; дітей, які влаштовані до сімей патронатних вихователів [2].

За час свого функціонування Координаційний штаб з питань захисту прав дитини в умовах воєнного стану провів більше 20 засідань, в тому числі й 3 екстрених. Його робота зводиться до безпечної евакуації дітей з вразливих категорій; забезпечення потреб переміщених дітей з вразливих категорій в країнах перебування, в тому числі, постановки на консульський облік; захист прав дитини в умовах воєнного стану (вирішення проблемних питань). За період свого існування Координаційним штабом здійснено значний обсяг роботи, а саме:

- за підтримки проєкту SURGe визначено алгоритм дій щодо влаштування дітей, залишених без супроводу, батьківського піклування та інформування працівників поліції, служб у справах дітей та медиків щодо дотримання цього алгоритму;
- розроблено, випущено та поширено через соціальні мережі інформаційну листівку й соціальний відеоролик про алгоритм дій для громадян, які виявили дитину без супроводу дорослих;
- опрацьовано проблемні питання, що виникають під час перетину кордону чоловіками призовного віку, які супроводжують дітей;
- запропоновано механізм інформування батьків, родичів дітей, які перебували у закладах, та були переміщені (евакуйовані), про місце перебування дітей (у тому числі тих батьків, родичів, які звертаються на гарячу лінію);
- розпочато роботу над законопроєктом про врегулювання питань функціонування закладів, притулків для дітей приватної форми власності та ін. [3];
- розроблено довідник корисних контактів під час війни, який містить контакти організацій та установ, що надають медичну, правову, гуманітарну, психологічну, допомогу щодо евакуації та надання прихистку, забезпечення прав в освіті, вирішення соціальних питань, протидії насильству, торгівлі людьми, пошуку військовополонених та загиблих військовослужбовців [4].

Слід зазначити, що такі Координаційні штаби з *питань захисту прав дитини* в умовах воєнного стану активно діють і на рівні місцевого самоврядування, зокрема досить дієвим є такий штаб у м. Хмельницькому.

Крім цього, Урядом прийнято постанову №385, якою затверджено Порядок тимчасового переміщення (евакуації) та забезпечення умов для перебування на території України, де не ведуться бойові дії, або за межами України дітей та осіб, які проживають або зараховані до закладів різних типів, форм власності та підпорядкування на цілодобове перебування, постанову Кабінету Міністрів України від № 349 від 22 березня 2022 р. «Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України щодо захисту прав дітей на період надзвичайного або воєнного стану».

У складний воєнний час вирішення невідкладних питань, пов'язаних з усиновленням та тимчасовим влаштуванням дітей в таких умовах взяли на себе Міністерство соціальної політики України та Національна соціальна сервісна служба.

Водночас, свого вирішення потребують і інші питання забезпечення прав та інтересів дітей в Україні в умовах збройної агресії російської федерації. Зокрема, увага міжнародної спільноти, наукового загалу, органів публічної влади, їх посадових і службових осіб має бути прикута до недопущення:

- порушень конституційних приписів, викладених законодавцем у ст. 52 Основного Закону Української держави (діти рівні у своїх правах незалежно від походження, а також від того, народжені вони у шлюбі чи поза ним; будь-яке насильство над дитиною та її експлуатація переслідуються за законом; покладення на державу утримання та виховання дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, а також заохочення і підтримка державою благодійницької діяльності щодо дітей);
- випадків депортації українських дітей, включно і сиріт, та викрадених у живих батьків (з агресором необхідно якнайшвидше розпочати переговори щодо повернення таких дітей до України);
- вбивств дітей (станом на 24 квітня 2022 року загинуло щонайменше 213 дітей та щонайменше 389 поранено).

Подолати вищевказані та інші проблеми вимагає як вивчення наявного за період воєнного стану вітчизняного досвіду з питань захисту прав і інтересів дітей в умовах такого правового режиму, так і звернення до напрацьованого зарубіжного досвіду з цих питань.

Список використаних джерел:

1. Заява Виконавчого директор ЮНІСЕФ Кетрін Рассел щодо дітей в Україні. URL. https://www.unicef.org/ukraine/press-releases/statement-unicef-executive-director-catherine-m-russell-children-ukraine.
2. Уряд створив координаційний штаб для захисту прав дітей в умовах воєнного стану. URL. https://www.kmu.gov.ua/news/uryad-stvoriv-koordinacijnij-shtab-dlya-zahistu-prav-ditej-v-umovah-voyennogo-stanu.
3. Координаційний штаб з питань захисту прав дитини в умовах воєнного стану. 30 днів роботи. URL. https://drive.google.com/file/d/1WtgBJNIJN wjqFSTNHNiai2Xi U2CtW4Rd/ view?fbc lid=IwAR1 omoRdgzEgtxaFNkeFlXPbye4vIHWNKQP4UxsqFNTGXDjrwOqNDprmRM8.
4. Допомога під час війни: з'явився новий довідник корисних контактів. URL. https://zn.ua/ukr/UKRAINE/dopomoha-pid-chas-vijni-zjavivsja-novij-dovidnik-korisnikh-kontaktiv.html.

С.Г. Братель, к.ю.н., доцент, *перший проректор ОДУВС*

ОБМЕЖЕННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ НА СВОБОДУ ПЕРЕСУВАННЯ ТА ВИБОРУ МІСЦЯ ПРОЖИВАННЯ В УМОВАХ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ

Свобода пересування і право на вибір місця проживання визначене статтями 13 та 14 Загальної декларації прав людини, згідно з якими кожна людина має право на свободу пересування і обрання собі місця проживання в межах кордонів кожної держави, право залишати будь-яку країну, включаючи також її власну, і повертатися до своєї країни, право шукати притулок від переслідувань (за винятком таких, які викликані вчиненням неполітичного злочину або діяннями, що суперечать цілям і принципам ООН) в інших країнах і користуватися цим притулком. Відповідно до статті 3 Протоколу № 4 до Європейської конвенції про захист прав і основних свобод людини жодна людина не може бути позбавлена права в'їзду на територію держави, громадянином якої вона є. Відповідні норми також містяться в національному законодавстві. Так, у статті 33 Конституції України закріплено, що держава гарантує особі свободу пересування, вільний вибір місця проживання, право вільно залишати територію України, за винятком обмежень, які встановлюються законом. Громадянин України не може бути позбавлений права в будь-який час повернутися в Україну.

Громадянам України, а також іноземцям та особам без громадянства, які на законних підставах перебувають в Україні, гарантуються свобода пересування та вільний вибір місця проживання на її території, за винятком обмежень, які встановлені Законом України «Про свободу пересування та вільний вибір місця проживання в Україні» [1]. Свободу пересування може бути обмежено: у прикордонній смузі; на територіях військових об'єктів; у зонах, які згідно із законом належать до зон з обмеженим доступом; на приватних земельних ділянках; на територіях, щодо яких введено воєнний або надзвичайний стан; на окремих територіях і в населених пунктах, де у разі небезпеки поширення інфекційних захворювань і отруєнь людей введені особливі умови і режим проживання населення та господарської діяльності; на тимчасово окупованих територіях.

Крім того, встановлюються заходи особливого режиму в'їзду і виїзду, обмеження свободи пересування громадян, іноземців та осіб без громадянства, а також руху транспортних засобів в Україні або її окремих місцевостях, де введено воєнний стан (далі - особливий режим), що здійснюються військовим командуванням разом з військовими адміністраціями (у разі їх утворення) самостійно або із залученням органів виконавчої влади, Ради міністрів Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування [2].

При цьому під час здійснення заходів з обмеження свободи пересування громадян України, іноземців та осіб без громадянства, а також руху транспортних засобів не можуть бути обмежені права і свободи людини і громадянина, передбачені частиною другою статті 64 Конституції України та повинні бути дотримані вимоги статей 12 і 13 Закону України "Про свободу пересування та вільний вибір місця проживання в Україні".

Встановлені законодавством обмеження у здійсненні свободи пересування та вільного місця перебування зумовлені необхідністю забезпечити безпеку України, охорону громад, порядку, охорону

здоров'я, захист прав і законних інтересів її громадян та інших осіб, які проживають в Україні. Нажаль в умовах правового режиму воєнного стану забезпечення цих прав не завжди є можливим.

За час збройної агресії Російської Федерації, з 24 лютого 2022 року понад 4 мільйони громадян України, а також іноземців й осіб без громадянства, які перебували в Україні на законних підставах, вимушені були залишити свої домівки та шукати прихисток за межами України. Тільки через пункти пропуску у Львівській області за кордон виїхали 1 мільйон 324 тисячі людей. Від початку повномасштабного вторгнення на Львівщині надали прихисток 247 тисячам людей [3]. Так, наприклад, за добу 23 квітня 2022 року через західні кордони України вибули понад 24 тисячі осіб, з них 15 тисяч перетнули кордон з Польщею, решта слідували до Словаччини, Угорщини, Румунії та Молдови [4].

Особливої актуальності питання обмеження свободи пересування та вільного вибору місця проживання набувають на тимчасово окупованих територіях України, коли громадян України примусово депортують за межі підконтрольної Україні території, поміщують у фільтраційні табори, вимагають відмовитись від громадянства України, зареєструвати місце проживання або місце перебування особи на території російської федерації, тощо.

На сьогодні в Україні відсутні ефективні засоби запобігання та протидії вищезазначеним порушенням прав людини на свободу пересування та вільного вибору місця проживання. Важливо об'єднати зусилля науковців і практичних працівників для розробки дієвих механізмів неухильного забезпечення прав людини в умовах правового режиму воєнного стану.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про свободу пересування та вільний вибір місця проживання в Україні» від 11 грудня 2003 року№ 1382-IV. URL: https://zakon.rada.gov.ua/ laws/show/ 1382-15#Text.
2. Постанова Кабінету Міністрів України від 29 грудня 2021 р. № 1455 «Про затвердження Порядку встановлення особливого режиму в'їзду і виїзду, обмеження свободи пересування громадян, іноземців та осіб без громадянства, а також руху транспортних засобів в Україні або в окремих її місцевостях, де введено воєнний стан». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1455-2021-%D0%BF#n8.
3. Офіційний сайт Львівської обласної державної адміністрації. URL: loda. gov.ua/ news?id=67167.
4. Офіційний вебсайт Державної прикордонної служби України. URL: dpsu.gov.ua/ua/ news/1650789822-situaciya-u-punktah-na-zahidnomu-kordoni/.

І. І. Бубнова, курсантка 3-го курсу факультету підготовки фахівців для органів досудового розслідування *Одеського державного університету внутрішніх справ*
Науковий керівник: **А. В. Денисова, д.ю.н, професор, завідувач кафедри адміністративного права та адміністративного процесу**
Одеського державного університету внутрішніх справ

ЩОДО ПИТАННЯ РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ

Питання режиму воєнного стану на сучасному етапі розвитку держави є одними із актуальних. До 24 лютого 2022 року режим воєнного стану було введено в листопаді 2018 року. Під час введення режиму воєнного стану виникли проблема правового регулювання і ці події потягли за собою зміни в законодавстві. 26 листопада 2018 року у 10 областях було введено вперше воєнний стан до 26 грудня. Останні події 24 лютого 2022 року, які відбулися внаслідок збройної агресії з боку Російської Федерації для нашої країни стали причиною для введення режиму воєнного стану на всій території України, який триває і досі.

Режим воєнного стану регулюється низкою нормативно-правових актів: Конституцією України; Законами України: «Про оборону України»; «Про правовий режим воєнного стану»; «Про правовий режим надзвичайного стану»; «Про місцеве самоврядування в Україні»; «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію», Указами Президента України «Про введення воєнного стану в Україні»; «Про продовження строку дії воєнного стану в Україні» та ін.

У зв'язку з подіями 24 лютого 2022 року, а саме початку військової агресії з боку Російської Федерації, було введено воєнний стан строком на 30 діб, який досі триває і буде продовжуватися указами Президента нашої країни, а саме поки триває агресія стосовно держави з боку окупантів[1].

Відповідно до статті 1 Закону України «Про правовий режим воєнного стану»: воєнний стан – це особливий вид правового режиму, який вводиться на території України або в окремих її місцевостях у випадку загрози нападу чи збройної агресії, небезпеки державній незалежності, територіальній цілісності України та передбачає надання відповідним органам державної влади, військовому командуванню повноважень, які необхідні для відвернення загрози, відсіч збройної агресії, а також забезпе-

чення національної безпеки, усунення загрози небезпеки незалежності та територіальної цілісності України, а також тимчасове обмеження конституційних прав громадян та законних інтересів юридичних осіб зазначенням строку дій цих обмежень [2].

Зміст статті 4 Закону України «Про правовий режим воєнного стану» вказує, що на територіях на яких введено воєнний стан можуть утворюватися воєнні адміністрації, які створюються для оборони, цивільного захисту, та охорони прав та свобод людини та громадянина. За поданням обласних державний адміністрацій або військового командування приймається рішення про створення військовий адміністрацій Президентом України[2].

Також слід зазначити, що під час воєнного стану повноваження Президента України не можуть буди зупинені. Навіть у разі закінчення строку його повноважень, вони продовжуються до того часу, поки не закінчиться режим воєнного стану.

До загальних обмежень, при введенні правового режиму воєнного стану, та зафіксовані в статті 8 Закону України «Про правовий режим воєнного стану» належать:

1. Посилення охорони державних об'єктів, де було введено воєнний стан, а також стосовно об'єктів національної транспортної системи України, що мають державне значення.
2. Використання трудових ресурсів підприємств, установ та організацій незалежно від форми власності, для потреб оборони, а також зміна їх режиму роботи.
3. Вилучення майна, яке знаходиться у приватній власності громадян або у власності підприємств, незалежно від їх форм власності на користь забезпечення режиму воєнного стану та оборони держави.
4. Встановлення особливого режиму в'їзду та виїзду з території, де було запроваджено воєнний стан, що затверджується КМУ. Перевірка документів осіб, які підтверджують особистість та перевірка речей у разі потреби, транспортних засобів.
5. Заборона проведення мирних зборів, демонстрацій, мітингів.
6. Встановлення обмеження КМУ на вибір місця перебування чи місця проживання на території, де воєнний стан.
7. Проводити евакуацію населення з активних регіонів бойових дій;
8. Здійснювати у порядку, що встановлюється КМУ, нормативне забезпечення населення основними продовольчими продуктами та товарами першої необхідності.
9. Вжиття заходів для підвищення оборони держави та ін [2].

Під час введення режиму воєнного стану можуть бути обмежені і деякі конституційні права на:

- недоторканність житла; стаття 30 Конституції України;
- таємницю листування, телефонних розмов, телеграфної та іншої кореспонденції, стаття 31 Конституції України;
- втручання в його особисте і сімейне життя, стаття 32 Конституції України;
- свободу пересування, вільний вибір місця проживання, право вільно залишати територію України, за винятком обмежень, які встановлюються, наприклад Законом України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію»";
- право на свободу думки і слова, на вільне вираження своїх поглядів і переконань;
- право брати участь в управлінні державними справами, у всеукраїнському та місцевих референдумах, вільно обирати і бути обраними до органів державної влади та органів місцевого самоврядування";
- право збиратися мирно, без зброї і проводити збори, мітинги, походи і демонстрації, про проведення яких завчасно сповіщаються органи виконавчої влади чи органи місцевого самоврядування;
- право володіти, користуватися і розпоряджатися своєю власністю, результатами своєї інтелектуальної, творчої діяльності та ін [3].

Аналіз наведеного дає можливість підкреслити, що під час воєнного стану відбувається зміна режиму несення служби органами Національної поліції України, Національної гвардії, Збройними Силами України, різними державними установами та організаціями, наприклад, перехід роботи навчальних закладів зі спеціальними умовами навчання на 60 часовий робочий режим [4], а також створення військових адміністрацій, підрозділів територіальної оборони, що створюються на території України під час воєнного стану. Крім того, ведення режиму воєнного стану дає можливість встановлювати заборони та обмеження щодо прав і свобод людей, підприємств, установ та організацій, що визначено національним законодавством, для ефективності забезпечення воєнного стану. Під час цього правого режиму визначається перелік заборон: зміна Конституції України, проведення виборів Президента України, Верховної Ради України та Органів місцевого самоврядування, проведення референдумів або проведення страйків, масових зібрань, мітингів та ін. Саме режим військового стану

спрямований на підтримку стабільності в державі, плодотворній праці органів державної влади та життєдіяльності людей.

Список використаних джерел:

1.Указ Президента України «Про введення режиму воєнного стану» № 64 від 24 лютого 2022 року. Відомості Верховної Ради України. 2022 рік. URL : https://zakon.rada.gov.ua /laws/show/64/2022#Text

2.Закон України «Про правовий режим воєнного стану» від 2015 року. Відомості Верховної Ради (ВВР), 2015, № 28, ст.250 . URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text

3.Конституція України : станом на 1 березня 2022р. Відомості Верховна Рада України . 1996, № 30, ст. 141 URL:https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text

4. Наказ по Одеському державному університету внутрішніх справ №126 від 26.03.2022 «Про встановлення режиму роботи університету в умовах воєнного стану».

О.М. Будяченко, к.ю.н. *(Одеський державний університет внутрішніх справ)*

ЩОДО ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА МАРОДЕРСТВО ТА ІНШІ КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ ПРОТИ ВЛАСНОСТІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

На сьогодні в Україні надзвичайної актуальності набуває дослідження кримінальної відповідальності за кримінальні правопорушення, вчинені в особливих умовах, пов’язаних зі збройною агресією Російської Федерації та в період воєнного стану в Україні.

24 лютого 2022 року відбулося широкомасштабне вторгнення в Україну збройних сил Російської Федерації, що і досі триває. З початком війни Указом Президента України від 24 лютого 2022 року № 64/2022 було введено воєнний стан, відповідно до якого запроваджено заходи, необхідні для забезпечення оборони України, захисту безпеки населення та інтересів держави [1]. Згодом прийняті закони, які змінили Кримінальний кодекс України (далі – КК України), посиливши кримінальну відповідальність за ряд кримінальних правопорушень в умовах воєнного або надзвичайного стану.

Зокрема, з 7 березня 2022 року Законом України «Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо посилення відповідальності за мародерство» [2] внесено зміни до КК України, яким посилено відповідальність за мародерство (ст. 432) та встановлено мінімальну межу покарання у виді позбавлення волі строком на 5 років.

Так, новий закон посилив покарання не тільки за мародерство, а ще й за використання трагічних обставин, бойових дій для власної наживи, адже зміни торкнулися й складу кримінальних правопорушень, передбачених у статях 185, 186, 187, 189, 191 КК України [3].

Це кримінальні правопорушення проти власності, які завжди становили значну частину всієї кримінальної статистики в Україні – крадіжка, грабіж, розбій, вимагання, а також розтрата і заволодіння майном шляхом зловживання службовим становищем. Всі ці кримінальні правопорушення, які вчинені в умовах воєнного або надзвичайного стану кваліфікуються одразу за ч. 4 відповідної статті (185, 186, 187, 189, 191 КК) як особливо кваліфіковані. За особливо кваліфіковані злочини відповідними частинами статей КК передбачено значно більші покарання. Відтепер за вчинення крадіжки, грабежу, розбою, вимагання, або привласнення (розтрати) майна в умовах воєнного або надзвичайного стану передбачається покарання від 5 до 15 років позбавлення волі в залежності від тяжкості скоєного кримінального правопорушення. А за вчинення мародерства на полі бою особа буде покарана на строк від 5 до 10 років позбавлення волі.

Варто наголосити, що ні крадіжка, ні грабіж, ні розбій мародерством не є. Проте в умовах війни під «мародерством» розуміють крадіжки, вчинені не лише на полі бою, але й на інших територіях під час воєнного стану. Саме така позиція викладена у Законі України «Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо посилення відповідальності за мародерство». Законом посилено кримінальну відповідальність не тільки за мародерство як воно визначено самим КК у статті 432 – викрадення на полі бою речей, що знаходяться при вбитих чи поранених, а й викрадення поза межами поля бою і майна не тільки загиблих чи поранених. Однак із цією позицією складно погодитися. У зв’язку з цим, вважаємо необхідним визначити відмінності між мародерством та іншими кримінальними правопорушеннями проти власності.

Мародерство є військовим кримінальним правопорушенням, суть якого полягає у викраденні на полі бою особистих речей, що знаходяться при поранених чи вбитих. Відповідно до ст. 432 КК України є два критерії для кваліфікації кримінального правопорушення, як мародерства:

- чітка локалізація місця вчинення кримінального правопорушення - викрадення майна на полі бою (ділянка де ведуться або велись активні бойові дії, також зона, що перебуває під обстрілом військ);
- викрадення особистих речей, що знаходяться при поранених чи вбитих.

Звертаємо увагу, що саме особисті речі, а не ті, які можуть надалі бути використані для ведення бойових дій. Тобто це стосується лише військовослужбовців, а не цивільних громадян, і тільки якщо такі дії вчиняються на полі бою. У випадку коли незаконні дії спрямовані на заволодіння речей, з метою власної наживи без зазначених обставин вони не можуть розцінюватись як мародерство й належать до інших кримінальних правопорушень. Таким чином, застосування терміну «мародерство» до осіб, які не є військовослужбовцями й, наприклад, вчинили крадіжку в умовах воєнного або надзвичайного стану, є неправильним й не коректним.

Список використаних джерел:

1. Про введення воєнного стану в Україні : Указ Президента України від 24 лютого 2022 р. № 64/2022/ Президент України. URL: https://www.president.gov.ua/documents/642022-41397 (дата звернення: 26.04.22).
2. Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо посилення відповідальності за мародерство : Закон України від 3 березня 2022 р. № 2117-IX / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2117-20 (дата звернення: 26.04.22).
3. Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 р. / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14 (дата звернення: 26.04.22).

М.В. Бурак, к.ю.н. *(Національна академія внутрішніх справ)*

ЩОДО ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ БОРОТЬБИ З КІБЕРЗЛОЧИННІСТЮ В УМОВАХ ДІЇ ВОЄННОГО СТАНУ

Відповідно до п. 8 ч. 1 ст. 1 Закону України «Про основні засади забезпечення кібербезпеки України» від 05.10.2017 № 2163-VIII, кіберзлочин (комп'ютерний злочин) - суспільно небезпечне винне діяння у кіберпросторі та/або з його використанням, відповідальність за яке передбачена законом України про кримінальну відповідальність (ККУ) та/або яке визнано злочином міжнародними договорами України [1]. Вбачається, що мета таких дій - розкрадання або руйнування інформації в інформаційних системах і мережах. В умовах війни кіберзлочини можуть здійснюватися з метою дестабілізації ситуації в країні, крадіжки необхідних (конфіденційних) даних, виведення з ладу державних інституцій, техніки, завдання іншої матеріальної шкоди.

В наш час війна в інформаційному просторі може завдати не меншої шкоди, аніж війна на полі бою. Розуміючи це, у перший місяць російського вторгнення в Україну 24 лютого 2022 року, Верховна Рада України оперативно оптимізувала кримінальне та кримінальне процесуальне законодавство, удосконаливши підстави та процесуальні механізми притягнення до кримінальної відповідальності кіберзлочинців. Зокрема, внесено зміни до відповідних законів: «Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України та Закону України «Про електронні комунікації» щодо підвищення ефективності досудового розслідування «за гарячими слідами» та протидії кібератакам» № 2137-IX від 15.03.2022 [2; 3] та «Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо підвищення ефективності боротьби з кіберзлочинністю в умовах дії воєнного стану» № 2149-IX від 24.03.2022 [2; 4].

Так, від початку війни стало відомо про велику кількість кібератак на Україну. До прикладу, 23 березня Росія намагалась здійснити кібератаку на державні установи України з використанням шкідливої програми Cobalt Strike Beacon, яка уражає комп'ютер у випадку її відкриття. Під прицілом знаходяться також об'єкти критичної інфраструктури. Український провайдер Укртелеком зазнав потужної атаки 28 березня 2022 року, під час якої хакери намагались проаналізувати, як влаштована ІТ-інфраструктура, вивести з ладу обладнання та сервіси, а також отримати контроль над мережею та обладнанням компанії [2].

Разом з тим, 4 квітня, Держспецзв'язку попереджувало про розповсюдження електронних листів з назвою «Військові злочинці РФ.htm», відкриття яких призводить до того, що зловмисники отримують

віддалений доступ до комп'ютера жертви. Нещодавно Держспецзв'язку повідомило про отримання українськими користувачами нових небезпечних електронних листів з темою «№ 1275 від 07.04.2022», відкриття яких призводить до отримання хакерами повного контролю над вашим комп'ютером та загрожує крадіжкою та пошкодженням комп'ютерних даних [2].

Це приклади лише масованих атак. Ймовірно, про атаки менших масштабів та окремі випадки персональних зламів просто не повідомляється.

Відповідальність за кіберзлочини передбачена розділом XVI ККУ, саме 2 норми із цього розділу і зазнали змін відповідно до нового Закону 2149-IX.

Таким чином, метою Закону 2149-IX є посилення спроможностей та оптимізація національної системи кібербезпеки для протидії кіберзагрозам; впровадження дієвих кримінально-правових механізмів протидії кіберзлочинності; забезпечення надійності та безпеки використання цифрових послуг.

У свою чергу, відповідно до Закону України «Про електронні комунікації» й вимог іншого законодавства України у сфері кібербезпеки, термін «електронно-обчислювальні машини (комп'ютери), автоматизовані системи, комп'ютерні мережі чи мережі електрозв'язку» замінено на «інформаційні (автоматизовані), електронні комунікаційні, інформаційно-комунікаційні системи, електронні комунікаційні мережі».

Також, даний Закон направлений на посилення спроможностей національної системи кібербезпеки для протидії кіберзагрозам у сучасному безпековому середовищі шляхом оптимізації положень статей 361, 361^1 Кримінального кодексу України. Для досягнення вказаної мети статтю 361 ККУ викладено в новій редакції, яка диференціює кримінальну відповідальність за несанкціоноване втручання в роботу інформаційних (автоматизованих), електронних комунікаційних, інформаційно-комунікаційних систем, електронних комунікаційних мереж залежно від спричинених наслідків.

Поряд з цим, ч. 5 ст. 361 ККУ встановлено посилену кримінальну відповідальність за несанкціоноване втручання в роботу інформаційних (автоматизованих), електронних комунікаційних, інформаційно-комунікаційних систем, електронних комунікаційних мереж, яке призвело до витоку, втрати, підробки, блокування інформації, спотворення процесу обробки інформації або до порушення встановленого порядку її маршрутизації, чи заподіяло значну шкоду або створило небезпеку тяжких технологічних аварій або екологічних катастроф, загибелі або масового захворювання населення або інших тяжких наслідків. Окрім цього, передбачено посилення кримінальної відповідальності за вчинення кримінальних правопорушень, передбачених ст. ст. 361 та 361^1 ККУ.

Відтак, підвищення ефективності боротьби з кіберзлочинністю під час війни та посилення відповідальності за відповідні злочини є давно назрілим кроком. Новий закон розширює межі діяльності правоохоронних органів щодо розслідування кіберзлочинів, передбачених статями 361, 361^1 ККУ. Посилення санкцій та додаткова криміналізація окремих діянь здатні частково стримати потенційних злочинців від вчинення нових злочинів.

Виправданим є й запровадження відповідальності за злочини, що скоєні у воєнний час. Настільки суворі санкції за їх вчинення продиктовані поточною ситуацією в країні, адже особа, яка завдає шкоди національним інтересам України чи українцям у кіберпросторі, тим самим допомагаючи агресору у цій війні, не може нести відповідальності меншої, ніж військові злочинці [2].

Переконані, що основи законодавчих механізмів для ефективного кіберзахисту в умовах воєнного стану закладені. Завдання кожного - при виявленні кібератаки якнайшвидше запустити цей механізм, щоб у майбутньому подібних атак та збитків від них ставало дедалі менше.

Список використаних джерел:

1. Про основні засади забезпечення кібербезпеки України : Закон України від 05 жовт. 2017 № 2163-VIII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2163-19#Text

2. Боротьба з кіберзлочинністю в умовах дії воєнного стану: Закон № 2149-IX. URL: https://jurliga.ligazakon.net/analitycs/210562_borotba-z-kberzlochinnstyu-v-umovakh-d-vonnogo-stanu-zakon-2149-ix

3. Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України та Закону України «Про електронні комунікації» щодо підвищення ефективності досудового розслідування «за гарячими слідами» та протидії кібератакам» : Закон України від 15 берез. 2022 № 2137-IX : URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2137-20#Text

4. Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо підвищення ефективності боротьби з кіберзлочинністю в умовах дії воєнного стану : Закон України від 24 берез. 2022 № 2149-IX : URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2149-20#Text

В. Г. Бутенко, д.пед. н., професор, член-кореспондент
НАПН України *(Одеський державний університет внутрішніх справ)*

НАУКОВІ ПРОБЛЕМИ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ПРАЦІВНИКІВ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ В УКРАЇНІ

В умовах сучасних викликів, пов'язаних з подальшим розвитком українського суспільства, особливої гостроти й актуальності набувають питання забезпечення якісної та ефективної підготовки працівників правоохоронних органів в закладах вищої освіти. У зв'язку з цим цілком обґрунтованим і своєчасним слід вважати внесок вчених, які працюють в галузі педагогіки і психології вищої школи, спрямовують свої зусилля на успішне вирішення актуальних проблем освіти, навчання і виховання правоохоронців.

Немає сумніву в тому, що попередня освітня практика професійної підготовки працівників правоохоронних органів в Україні характеризується певними здобутками теоретичного й методичного змісту, налагодженням плідних зв'язків вчених-педагогів з практикою правоохоронної діяльності. Одним із прикладів таких інтеграційних процесів у сфері правоохоронної освіти є співпраця Одеського державного університету внутрішніх справ з Національною академією педагогічних наук України в галузі наукових досліджень, експериментальної роботи й методичних розробок.

В межах такої співпраці факультети і кафедри Одеського державного університету внутрішніх справ мають можливість суттєво посилити увагу науково-педагогічних працівників до питань удосконалення психолого-педагогічного супроводу навчально-виховного процесу, підвищення педагогічної культури й майстерності викладачів, на регулярній основі проводити науково-педагогічні конференції, навчально-методичні семінари, круглі столи, презентації праць вчених, присвячених актуальним питанням професійної освіти працівників правоохоронних органів.

Водночас слід зазначити, що перед сучасною правоохоронною освітою посилюються вимоги щодо системного створення психолого-педагогічних умов, від яких залежить якість та ефективність як теоретичної, так і практичної підготовки правоохоронців, формування у них правової свідомості та готовності до виконання покладених на них функціональних обов'язків. Для забезпечення вказаних психолого-педагогічних умов правоохоронної освіти доцільними слід вважати наукові дослідження, експериментальну роботу та методичні розробки, тематика яких охоплювала б найважливіші параметри освітнього. навчального та виховного процесу в закладах вищої освіти МВС України.

До найважливіших параметрів вказаного процесу слід віднести такі:

- Теоретико-методологічні дослідження в галузі освіти працівників правоохоронних органів.
- Порівняльні дослідження в галузі освіти працівників правоохоронних органів.
- Дослідження цифрового супроводу освіти працівників правоохоронних органів.
- Дослідження дидактичного і методичного забезпечення освіти працівників правоохоронних органів.
- Дослідження педагогічних умов формування професіоналізму працівників правоохоронних органів у процесі освіти.
- Дослідження процесу формування духовних та фізичних якостей працівників правоохоронних органів у процесі освіти.
- Дослідження психологічної складової у галузі освіти працівників правоохоронних органів.
- Дослідження фахової підготовки працівників правоохоронних органів до соціально-педагогічної діяльності.
- Дослідження організаційно-педагогічного забезпечення профорієнтації та підготовки учнівської молоді до вибору правоохоронної професії.
- Дослідження теорії і практики розвитку педагогічної майстерності науково-педагогічних працівників закладів освіти МВС України.

Наголошуючи на актуальності теоретико-методологічних досліджень в галузі освіти працівників правоохоронних органів вважаємо доцільними наукові пошуки вчених педагогів, присвячені обґрунтуванню гуманістично зорієнтованої концепції розвитку освіти правоохоронців в Україні, шляхів модернізації правоохоронної освіти на сучасному етапі цивілізаційного розвитку українського суспільства, системної організації освіти працівників правоохоронних органів,зміцнення зв'язку психологічної і педагогічної складової правоохоронної освіти і науки, реформаційних процесів у галузі правоохоронної освіти [1].

Науково-педагогічні пошуки вчених в галузі освіти працівників правоохоронних органів мають охоплювати порівняльні дослідження, які б дозволяли аналізувати трансформаційні процеси в галузі правоохоронної освіти у контексті розвитку світової, європейської та української практики, особли-

вості становлення і розвитку зарубіжних систем освіти правоохоронців, існуючу практику цифрового забезпечення правоохоронної освіти в країнах світу, а також полікультурну складову освіти працівників правоохоронних органів зарубіжних країн.

Можемо констатувати, що в сучасних умовах особливого значення набувають дослідження цифрового супроводу освіти працівників правоохоронних органів. Йдеться . зокрема, про вивчення теоретичних і практичних засад створення в закладах освіти МВС України цифрового освітнього середовища, упровадження інноваційних проектів використання цифрових інформаційно-аналітичних систем у процесі освіти фахівців правоохоронної сфери, забезпечення цифрового супроводу освітнього процесу в системі навчання та підвищення кваліфікації працівників правоохоронної сфери, розвиток культури кібербезпеки у курсантів закладів освіти МВС України, упровадження технологій дистанційного і змішаного навчання майбутніх фахівців правоохоронної сфери, реалізацію педагогічних умов ефективного використання комп'ютерних засобів навчання у процесі професійної підготовки правоохоронців.

Професійна підготовка працівників правоохоронних органів у відповідності з сучасними вимогами залежить від якості освітніх послуг та умов їх дидактичного й методичного забезпечення в закладах вищої освіти. Саме тому актуального характеру набувають дослідження вчених, присвячені теоретичному обґрунтуванню компетентнісно орієнтованої моделі освіти правоохоронців, упровадженню сучасних дидактичних і методичних систем, диференціації та індивідуалізації навчального процесу в закладах освіти МВС України, використанню методів і технологій формування ключових компетентностей працівників правоохоронних органів у процесі навчання, аналізу досвіду та інноваційних здобутків у сфері психодидактичного забезпечення освіти працівників правоохоронних органів.

З урахуванням сучасних викликів, які мають місце в суспільному житті, ключовим є питання формування професіоналізму працівників правоохоронних органів. Саме тому пріоритетними слід вважати дослідження вчених, присвячені сутності, структурі, змісту, особливостям та способам прояву професіоналізму працівників правоохоронних органів.

Потребують свого наукового вивчення критерії та показники сформованості професіоналізму правоохоронців, причини деформації професійних якостей працівників поліції, питання особистісної детермінації процесу формування професіоналізму співробітників ОВС України[2].

У зазначеному контексті заслуговують на особливу увагу дослідження процесу формування духовних і фізичних якостей правоохоронців. Йдеться про професійне виховання курсантів закладів вищої освіти МВС України, упровадження сучасних підходів до формування особистості фахівців правоохоронної сфери, розвитку у них громадянської свідомості, відповідальності, морально-етичних, правових цінностей, культури морально-службових відносин, професійного спілкування, патріотичних почуттів, полікультурної комунікації, стимулювання фізичної активності та здорового способу життя.

Успішне вирішення актуальних завдань правоохоронної діяльності в умовах сьогодення залежить від багатьох чинників. Серед них визначальним є психологічний розвиток правоохоронців, їх готовність до діяльнісної самоорганізації. Перед вченими постають важливі завдання дослідження психологічних механізмів впливу на фахову підготовку та підвищення кваліфікації працівників правоохоронних органів, соціально-психологічного підтримання і відновлення здоров'я правоохоронців, постраждалих внаслідок травматичних подій і стресових ситуацій, здійснення професійно-психологічної підготовки працівників правоохоронних органів до діяльності в екстремальних умовах.

Список використаних джерел

1. Бутенко В.Г. Теоретико-методологічні проблеми професійної підготовки поліцейських в Україні. *Актуальні проблеми професійної підготовки майбутніх фахівців.* Херсон, 2017. С. 74-77.

2. Професійна підготовка поліцейських в Україні: методологія, теорія, практика. Матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. /За ред. В.Г.Бутенка. Херсон, Олді-плюс, 2019.292 с.

В.С. Бутенко *(Одеський державний університет внутрішніх справ)*

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ІНДИВІДУАЛЬНОЇ ТАКТИКИ ПОЛІЦЕЙСЬКОГО ПІД ЧАС ВИКОНАННЯ ЗАВДАНЬ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Поліцейський в умовах правового режиму воєнного стану діє відповідно до розроблених спеціальних планів особового складу підрозділів Національної поліції України.

В умовах воєнного стану поліцейський наділяється додатковими повноваженнями з метою проведення заходів, необхідних для якнайшвидшої нормалізації обстановки, відновлення конституційного правопорядку і законності, а також ліквідації загрози безпеці громадян.

Для того щоб розуміти в чому полягають особливості індивідуальної тактики поліцейського, у разі введення правового режиму воєнного стану, необхідно осмислити повний обсяг його обов'язків, а саме:

- організація та здійснення заходів щодо врятування людей, охорони їх безпеки, забезпечення публічної безпеки і порядку, збереження майна;
- забезпечення особливого режиму в'їзду та виїзду й обмеження свободи пересування по території, а також обмеження руху транспортних засобів і їх огляду;
- охорона об'єктів, що забезпечують життєдіяльність населення та народного господарства;
- виконання заборони на проведення мітингів, вуличних походів і демонстрацій, а також інших масових заходів;
- запровадження комендантської години;
- обмеження окремих видів торгівлі (зброєю, спиртними напоями, отруйними, сильнодіючими хімічними речовинами);
- тимчасове вилучення у громадян зареєстрованої вогнепальної зброї та боєприпасів, а у підприємств, установ і організацій – навчальної військової техніки, вибухових та інших небезпечних речовин;
- підтримання порядку при розподілі продуктів харчування, ліків та предметів першої необхідності;
- участь в проведенні невідкладних аварійно-рятувальних і відновлювальних робіт тощо.

Як ви розумієте це не вичерпний перелік обов'язків поліцейського під час введення правового режиму воєнного стану, я перелічив тільки основні, вони можуть доповнюватися та змінюватися залежно від різник обставин та зміни ситуації.

В своєї доповіді я торкнуся деяких аспектів індивідуальної тактики поліцейського, яка базується на загально прийнятих принципах та є безумовною під час виконання завдань під час введення правового режиму воєнного стану.

Почну зі стійки, вона повинна бути надійною, стосовно впливу зовнішніх факторів, а саме: під час вивчення обстановки; переміщення; використання укриття; застосування сили та вогнепальної зброї тощо.

Саме тому перевага надається фронтальній стійці, яка надає найбільший огляд, тобто в розверстці в півсфері, при цьому обидва ока відкриті та надають повну візуальну інформацію, включаючи периферію. Крім того, враховуються обставини бронювання тулубу поліцейського, які прикривають основні внутрішні його органи.

Ноги розташовані на ширині плечей з відтяжкою ноги сильної сторони трохи у зад. В колінах ноги зігнуті та нахилені вперед, завантажуючи при цьому носову частину ніг. Тазостегнова частина нахилена позад, а плечі вперед. Саме таке розташування у просторі надає стійкість під час виконання різних дій.

Перед початком руху ноги розташовуються поблизу одна до одної, в колінної частині зігнуті на рівень, який дорівнюється кроку. Крок робиться паралельно з п'ятки на носок (під час руху назад в зворотній послідовності). При цьому хода повинна мати образно елементи котячого руху.

Розберемо варіанти руху і дій зі зброєю. Для цього рекомендую використовувати АК-74 як найбільш розповсюджену довгоствольну автоматичну зброю в підрозділах поліції, та враховуючи тій фактор, що під час здійснення заходів в умовах правового режиму воєнного стану саме ця зброя частіше буде використовуватись поліцією.

Під час похідного руху зброя може утримуватись різним способом, при цьому враховуючи розташування автоматного ременя в так званій три крапки або в одну крапку. Це залежить від особистих навичок та привілеїв.

Розглянемо спосіб фіксації автоматного ременя в одній крапці, тобто за антабку що розташована на прикладі.

Вихідне положення: автоматний ремінь пропущено поверх правого плеча вздовж тулубу під лівою рукою; зброя нахилена стволом до низу; перевідником вогню по фронту; права рука тримає зброю за

пістолетну рукоятку, вказівний палець на ствольній коробці; ліва рука тримає зброю за підцівник (схема для правші).

У зоні ймовірного зіткнення з супротивником зброя переводиться вперед, одночасно великим пальцем правої руки робиться рух перевідника вогню у відповідне положення (для одиночної або автоматичної стрілянини), а мізинцем відводиться ричав затворної рами у в крайнє заднє положення тим самим здійснюючи надсилання набою, тильна частина прикладу переводиться до плеча де щільно прилягає у виїмку між м'язами плеча та грудей, лікоть правої руки притискається до тулуба, а ліва рука тримає зброю за підцівник або за збіг магазину зі ствольною коробкою. Доцільно тримати під час руху ліву руку за збіг магазину зі ствольною коробкою, притиснувши лікоть праворуч. Під час коли виникають обставини для прицільної стрілянини то ліву руку доцільно тримати за підцівник, лікоть розвернувши ліворуч.

Обов'язковою умовою під час руху зі зброєю є – «Куди дивляться очі туди направлено ствол зброї». Тобто під час руху якщо поліцейський має намір обстежити візуально площу праворуч та/або ліворуч від себе він здійснює всі маніпуляції повертаючи тулуб, при цьому рух буде здійснюватися в районі з'єднання тулуба з тазостегновою частиною.

В доповіді було наведено рекомендації до деяких аспектів індивідуальної тактики поліцейського, які він повинен на мою думку дотримуватися під час виконання завдань в умовах воєнного стану.

Список використаних джерел:

1. Про правовий режим воєнного стану: Закон України (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2015, № 28, ст.250.

2. Про основи національного спротиву: Закон України (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2021, № 41, ст.339.

3. Тактико-спеціальна підготовка: навч. посіб. / [О.Г. Комісаров, А.О. Собакарь, Е.Ю. Соболь, О.С. Юнін та ін.]; Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ. – Дніпро: ДДУВС, 2017. – 277 с.

4. Тактико-спеціальна підготовка працівників Національної поліції: навч. посібник / О. І. Тьорло, Ю. Р. Йосипів, В. М. Синенький та ін. Львів: ЛьвДУВС, 2018. 480 с.

К.Ю. Бухтіяров, курсант факультету підготовки фахівців для органів досудового розслідування
Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ
Науковий керівники: **Ю.М. Великий, викладач кафедри тактико-спеціальної підготовки** *Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ НАВЧАННЯ КУРСАНТІВ З ВОГНЕВОЇ ПІДГОТОВКИ

Під час виконання певних завдань у молодших офіцерів виникають певні труднощі, а саме: через відсутності відповідних знань та твердих, доведених до автоматизму навичок, у діях при застосуванні зброї та озброєних бойових машин, не кажучи про правила стрільби та управління вогнем, через що більшість офіцерів виконують завдання з низькою ефективністю.

У 2020 році нами було проведено опитування патрульних поліцейських УПП в Харківської області. Загалом було опитано 86 патрульних. Наведемо результати проведеного опитування:

- Хоча раз був у смертельній ситуації 51.67
- Не вистачає знань та вмінь особистої безпеки 68.33

В результаті опитування було визначений високий ступінь ризику патрульних поліцейських під час несення служби, який вони самі відчувають.[3] Саме тому потрібно підбирати відповідну методику навчання, для легкого засвоєння її курсантами під час вивчення матеріалу, а саме тактичної, вогневої, фізичної підготовки від яких в подальшому залежить ефективність виконання службових завдань, та забезпечує збереження життя та здоров`я працівника правоохоронних органів. Вона досягається завдяки створенню сучасної, економічно доцільної та науково обґрунтованої системи.[1] Враховуючи, що метою вогневої підготовки є навчання підтримання озброєння (зброї) у постійній готовності та вмілого її використання для ураження противника, головним завданням вважається набуття навичок й удосконалення вмінь курсантів.

В центрі підготовки курсантів є три категорії до них відносяться – знання, вміння та навички.

Знання – в основному має в пріоритеті теоретичний характер.

Період практичної діяльності містить в собі «вміння». А складовою частиною вміння, яка доведена до автоматизму через багато повторність називається «навичками». Під час того як курсант тренується зі зброєю певний період виробляється відповідна м’язова пам'ять. М'язова пам'ять — це здатність мускулатури запам'ятовувати зміни тонусу м'язів і кожен раз відтворювати їх. Для розвитку такої пам’яті потрібно: регулярно тренуватись при дотриманні правильної техніки. [2]Невід’ємною частиною є відновлення групи м’язів як були задіяні під час тренування. Постійно повторюйте вправи — секрет успіху професійних спортсменів полягає у тому, що навіть після перемоги на змаганнях вони виконують одні й ті ж рухи день у день, удосконалюючи свою техніку. [2]

Тому під час навчання курсанти виконують спеціальні-підготовчі вправи для стрільби які сприяють доброму засвоєнню відповідних навичок які сприяють розвитку як фізичним так і психологічним якостям стрільця. Залежно від переважної спрямованості спеціально-підготовчі вправи поділяються на підготовчі (сприяють засвоєнню форми, техніки рухів), і розвиваючі (спрямовані на виховання фізичних якостей (сили, швидкості, витривалості і т.ін.).[3]

Стрілецькі вправи, незважаючи на їх різноманітність, об'єднує одне загальне завдання – однотипна системність у протіканні нервових процесів у центральній нервовій системі (динамічний стереотип), яка дозволяє надати найбільший ступінь нерухомості тілу зі зброєю, а також виконати суворо узгоджені дії прицілювання і своєчасне плавне натискання на спусковий гачок.[3]

На даний момент навчання у більшості курсантів дистанційне тому набуття практичних навичок стає не можливе, але є вправи для забезпечення м’язовою пам’яті, до таких вправ відносяться:

- тривале перебування в позі напоготові без зброї, зі зброєю (лежачи, стоячи, з коліна) без прицілювання;
- тривале утримання зброї в точці (районі) прицілювання;
- тривале утримання макета зброї або якого-небудь рівного за вагою предмета під час прицілювання.[3]

Підсумовуючи хочу зазначити наступне: працівник поліції несе службу зі зброєю, навички поводження якою він набуває підчас навчання, .на даний момент в Україні навчання проходить дистанційно нажаль це не обійшло і університети внутрішніх справ, але потрібно тренувати те що було набуто під час навчання і це можна зробити відповідними вправами.

Список використаних джерел:

1. Збірник тез та доповідей науково-практичної конференції. «Актуальні питання та перспективи розвитку, планування, організації та методики проведення занять з вогневої підготовки». 21 лютого 2019 року. м. Харків с.19-20

2. Анна Крівко. Що таке м'язова пам'ять, як вона працює і як її розвинути.31.05.2020 URL: https://mixsport.pro/blog/cto-takoe-mysecnaa-pamat-kak-ona-rabotaet-i-kak-ee-razvit

3. Поливанюк Д.А., Миронюк Р.В., Покайчук В.Я., НАВЧАННЯ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ НА ПОЧАТКОВОМУ ЕТАПІ ВОГНЕВОЇ ПІДГОТОВКИ. Методичні рекомендації. Дніпро.2019. УДК 351.74 Н 15 с.32-39 URL: https://er.dduvs.in.ua/bitstream/123456789/ 3753/1/%D0%9C%D0%B5%D1%82%D0%BE%D0%B4%20%D1%80%D0%B5%D0%BA%20%D0%92%D0%9F%20%281%29.pdf

Т.С. Вайда, к.пед.н, доцент *(Одеський державний університет внутрішніх справ)*
О.І. Кузнєцов, фахівець відділення зв’язків з громадськістю
(Одеський державний університет внутрішніх справ)

ДЕЯКІ ОСОБЛИВОСТІ СТРАТЕГІЧНИХ НАРАТИВІВ ІНТЕРНЕТ-ЗАСОБІВ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ ТА СПОСОБІВ КОМУНІКАЦІЇ ГРОМАДЯН В ПЕРІОД ЗАПРОВАДЖЕНОГО ВОЄННОГО СТАНУ (НА ПРИКЛАДІ ОКУПАЦІЇ УКРАЇНИ У 2022 РОЦІ)

Актуальність проблеми. Запровадження з 24 лютого 2022 року правового режиму воєнного стану на всій території України, перехід життя громадян у нову більш небезпечну реальність, яка обумовлена проведенням бойових дій Збройних Сил України з військовими підрозділами країни-агресора, призвело до неминучих змін не тільки щодо повсякденних умов проживання людини (зокрема, запровадження тимчасового обмеження деяких конституційних прав та свобод громадян і громадянина, передбачені статтями 30-34, 38, 39, 41-44, 53 Конституції України) [1], а й у способах комунікації між ними. Зокрема, це помітно відобразилось в першу чергу на їх стилі спілкування, деяких особливостях стилістики/граматики тексту стовно характеристики окупантів тощо.

Під стратегічним наративом нами розуміється «контентний елемент інформаційної та пропагандистської діяльності держави, на утвердження якого спрямовується активність комунікативних мож-

ливостей держави (публічної дипломатії, зв'язків із громадськістю, військових зв'язків із громадськістю, тощо) у внутрішніх та зовнішніх цільових аудиторіях» [2]. Термін позначає переконливу сюжетну лінію, яка пояснює події аргументовано і формується на підставі існуючих у суспільстві уявлень і цінностей.

Результати дослідження. В умовах окупації окремих регіонів української держави військовими підрозділами країни-агресора (РФ – *уточнено нами*) запровадження тимчасового контролю над суспільним життям його (регіонів – *уточнено*) населення вимушено призвело до більш *обережного спілкування* людей у соціальних мережах.

Військовими країни-окупанта можуть застосовуватися в соціальних мережах такий прийоми оперативної роботи як підміна акаунтів, розміщення запитань мов би від місцевих жителів з актуальних гуманітарних проблем: як краще виїхати з міста в інший населений пункт області (насправді для вияснення можливих місцевих шляхів об'їзду встановлених ворожих блокпостів), місця скупчення громадян в чергах за продуктами харчування/біля банкоматів та ін. для підвищення ефективності вчинюваних провокацій чи масових терористичних актів з метою залякування населення тощо [3].

Використання ненормативної лексики (наприклад, «Путін – ху…ло», «російський корабель – іди нах…й» та ін.) як вираження свого негативного ставлення до країни-агресора чи його лідера знайшло масовий прояв не тільки під час проведенні акцій-протестів населення в багатьох окупованих населених пунктах України, а й на телебаченні та в інтернет-середовищі.

За рішенням голови Національного агентства України з питань державної служби пані Н. Алюшиної (лист від 21.03.2022, має роз'яснювальний (інформаційний) характер) використання державними службовцями відомої фрази прикордонників з острову Зміїний «Русский военный корабль, иди нах…й» не є порушенням кодексу державного службовця (Загальних правил етичної поведінки державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування). З огляду на зазначене, на думку НАДС (як стверджує Н. Алюшина), вказана фраза не може завдати шкоди репутації державних органів та органів місцевого самоврядування [3].

Так само з метою підкреслення зневажливого ставлення до окупантів стали з'являтися у текстових матеріалах інтернет-середовища випадки використання (написання) назви країни-агресора (росія, в тому числі й білорусь; рф; москва; кремль; фсб – *уточнено нами*) з малої літери, як і прізвища його президента (путін – *уточнено нами*), принизлива характеристика військ країни агресора орками (за аналогією назви ворожих військ з фільму «Володар кілець») та ін.

Висновки. Отже, провівши аналіз стратегічних наративів вітчизняних засобів масової інформації та деяких мовних особливостей комунікації населення в умовах окупації можна зробити наступні узагальнення.

1. З метою забезпечення власної безпеки потрібно важно ставитися до інформації, яка зберігається на індивідуальних девайсах (телефонах, планшетах), не зберігати тривалий час фото та відеозображення для уникнення непорозумінь з представниками військових структур країни-агресора.

2. Використання ненормативної лексики не тільки в засобах масової інформації, а й у повсякденному житті виправдано негативним ставленням до країни-окупанта в період воєнного стану.

3. Зневажливе ставлення до держави-окупанта та його керівника проявляється у формі написання цих особистих імен/назв з малої букви. Хоча це й неправильно з точки зору граматики та стилістики, має місце в реальному житті як відображення зневажливого ставлення до ворога в умовах військової окупації.

Список використаних джерел

1. Про правовий режим воєнного стану : Закон України від 12 травня 2015 року № 389-VIII (із змінами станом на 01.04.2022). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text (дата звернення: 06.04.2022).

2. Наратив стратегічний // Вікіпедія. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9D%D0%B0%D1%80%D0%B0%D1%82%D0%B8%D0%B2_%D1%81%D1%82%D1%80%D0%B0%D1%82%D0%B5%D0%B3%D1%96%D1%87%D0%BD%D0%B8%D0%B9 (дата звернення: 31.03.2022).

3. Держслужбовцям дозволили використовувати відому фразу українських прикордонників. URL: https://promin.cv.ua/2022/03/23/derzhsluzhbovtsiam-dozvolyly-vykorystovuvaty-vidomu-frazu-ukrain sky kh-prykordonnykiv.html (дата звернення: 14.04.2022).

Т.С. Вайда, к.пед.н, доцент *(Одеський державний університет внутрішніх справ)*

ОСОБЛИВОСТІ НАДАННЯ ДОМЕДИЧНОЇ ДОПОМОГИ ПОТЕРПІЛИМ ПРИ УРАЖЕННІ ФОСФОРНИМИ БОМБАМИ

Актуальність проблеми. В умовах повномасштабної війни з РФ військові підрозділи країни-агресора цинічно бомблять Україну фосфорними бомбами (наприклад, на лінії фронту біля м. Авдіївки (Донецька обл.), міст Краматорськ, Рубіжне та Попасна (Луганська обл.), м. Ірпінь та Гостомель (Київська обл.), населені пункти Криворізького району Дніпропетровської області та ін., березень 2022 року) [1]. Таким чином існує ймовірність ураження людей в зоні ведення бойових дій білим фосфором, у зв'язку з цим варто розглянути дію цієї речовини на організм людини.

Результати дослідження. Фосфорні бомби – тип запальних боєприпасів (смертельні хімічні боєприпаси, споряджені білим фосфором). Білий фосфор – це вогненебезпечна воскоподібна самозаймиста речовина від безбарвного до жовтого світлопроникного кольору із гострим запахом часнику. Форма, в якій вона використовується військовими, дуже активна і при контакті з киснем повітря легко займається (самозапальний матеріал, згорає повністю). Через це його зберігають під водою, у закупорених посудинах та за мінімального освітлення. Температура його горіння – близько 800°С. Радіус розльоту (ураження) заряду – до 150 м.

Внаслідок удару фосфорною бомбою спалахує сильна пожежа, яку важко загасити (дія білого фосфору подібна до напалму). При потраплянні на шкіру людини або одяг білий фосфор прилипає до них і продовжує горіти, викликаючи важкі хімічні опіки (випалювання тіла відбувається аж до ураження кісток та кісткового мозку, залишаючи глибинні рани), а також призводить до змертвіння тканин. Це речовина самозаймається при контакті з киснем (повітрям), тому просто загасити його неможливо. Смертельна доза для людини становить 0,05-0,15 г. Таким чином, організм отримує не просто опіки та глибинні рани, а й призводить до тяжкого отруєння людини, болючого каліцтва, провокує повільну та болісну смерть.

Варто зазначити, що застосування фосфорних бомб заборонено Конвенцією про захист цивільного населення під час війни (додатковий протокол від 8 червня 1977 року [2] та Конвенцією про заборону або обмеження застосування конкретних видів звичайної зброї, які … завдають надмірних ушкоджень або мають невибіркову дію від 10.10.1980 р. [3].

Домедична допомога при опіках фосфором (наприклад, внаслідок бомбардування ворогом фосфорними бомбами) полягає у застосуванні комплексу таких дій: 1) дотриманні рятувальником та потерпілим заходів безпеки – сховатися в бомбосховище, під будь-який навіс, щоб фосфор не потрапив на шкіру чи одяг; не намагатися загасити його горіння без обмеження доступу повітря; не вдихати випаровування цієї речовини при горінні (призводять до погіршення роботи серця, нирок, печінки тощо); не застосовувати мазі на ліпідній або масляній основі, котрі можуть збільшити поглинання фосфору; при застосуванні холодної води запобігати виникнення у потерпілого гіпотермії; 2) не торкатися руками частинок фосфору на шкірі або на одязі, бо під час горіння він з твердого стає м'яким (рідким та густим, желеподібним як смола) і прилипає до поверхні; 3) за можливості занурити ушкоджену ділянку тіла у воду або потрібно зверху рясно поливати чи змочувати водою (накрити вологим рушником, закинути землею, піском, грязюкою тощо) шкіру та одяг там, де є краплі фосфору (при доступі повітря вони продовжують горіти); після позбавлення одягу, необхідно промити уражені ділянки шкіри розчином бікарбонату натрію або холодною водою (за можливості рану обробити розчином 5 %-го мідного купоросу); 4) обережно знімати одяг, краще прямо у воді або продовжуючи його поливати зверху водою (у воді фосфор не горить); для зручності можна використовувати пінцет або щось з підручних засобів, чим можна зняти фосфор і обпалені частини одягу; 5) рану обробити содовим розчином у пропорції 1 чайна ложка на 1 склянку води; 6) накласти вологу пов'язку на рану, бажано змочену содовим розчином; 7) не використовувати вату (ворса прилипає до мокрої рани, у лікарів займає багато часу чищення рани, а також вата може загорітися) та перекис водню (коли перекис водню розпадається, то утворюється вода і кисень, котрий викликає загоряння фосфору); 8) якщо потерпілий у свідомості, то можна дати йому будь-які наявні знеболювальні (Фенобарбітал) та заспокійливі медичні ліки (Димедрол, Анальгін, Корвалол (половину чайної ложки), Гідазепам, Феназепам); 9) для уникнення отруєння з'єднаннями фосфорної сполуки і виведення цих токсичних речовин підійде будь-який сорбент усередину — біле активоване вугілля, Ентеросорбент, Атоксіл, харчова глина, Ентеросгель та ін.; 10) давати потерпілому пити багато води – можна вживати потерпілій людині молоко та лужну негазовану воду [4, с. 554-555].

Таким чином, дотримання вищезазначених заходів безпеки та застосування описаного алгоритму дій з надання домедичної допомоги дасть змогу зберегти життя і здоров'я потерпілих громадян від впливу небезпечних факторів фосфорних бомб.

Список використаних джерел

1. Кучерявець М. РФ продовжує використовувати в Україні фосфорні бомби. URL: https://www.rbc.ua/ukr/news/rf-prodolzhaet-ispolzovat-ukraine-fosfornye-1648360961.html (дата звернення: 17.04.2022).

2. Конвенція про захист цивільного населення під час війни, м. Женева, 12.08.1949 року; Додатковий протокол до Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 року, що стосується захисту жертв міжнародних збройних конфліктів (Протокол I) від 8 червня 1977 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_154#Text (дата звернення: 21.04.2022).

3. Конвенція про заборону або обмеження застосування конкретних видів звичайної зброї, які можуть вважатися такими, що завдають надмірних ушкоджень або мають невибіркову дію (м. Женева, 10 жовтня 1980 року). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_266#Text (дата звернення: 21.04.2022).

4. Вайда Т.С. Долікарська допомога : навч. посіб. Херсон: ОЛДІ-ПЛЮС, 2019. 874 с.

В.Ю. Варич, курсант 2-го курсу *(Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ)*
Є.С. Зеленський, майор поліції, викладач
(Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ)

ДІЯЛЬНІСТЬ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

В наші дні склалася досить складна ситуація в країні, яка змінила життя кожного українця - війна, бойові дії майже на всій території України перевернули життя багатьом нашим громадянами. Вторгнення Російської Федерації розпочалось 24 лютого 2022 року, цього ж дня Президентом України було прийнято негайне рішення про введення воєнного стану на всій території України. Воєнний стан - це особливий правовий режим, що вводиться в Україні або в окремих її частинах у разі ведення активних бойових дій, збройної агресії чи загрози нападу, небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності та передбачає надання відповідним органам державної влади, військовому командуванню, військовим адміністраціям та органам місцевого самоврядування повноважень, необхідних для відвернення загрози, відсічі збройної агресії та забезпечення національної безпеки, усунення загрози небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності, а також тимчасове, зумовлене загрозою, обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб із зазначенням строку дії цих обмежень.[1]

Національна поліція України займає одне з найважливіших місць для забезпечення внутрішнього правопорядку в країні в умовах воєнного стану. Особливості організації діяльності органів внутрішніх справ щодо охорони громадського порядку в умовах воєнного стану визначено чинним законодавством, насамперед Законом України «Про правовий режим воєнного стану».[1]

Завдання, які покладаються на Національну поліцію, залежать від оперативної обстановки, соціально-економічного статусу, географічного положення та інших обставин зони обслуговування конкретного підрозділу, для чого складається спеціальний план, відповідно до якого формується матеріально-технічне забезпечення правоохоронних органів. Цей елемент допомогає роботі поліції, від якої залежить внутрішня безпека в країні, що є важливим елементом в умовах воєнного стану.

Для досягнення цього необхідно уточнити повноваження правоохоронних органів, оскільки їх наявність гарантує легітимність виконання відповідних функцій. Вказівки правоохоронців під час воєнного стану ефективно виконуються, а їхні обов'язки та права мають відповідати вимогам законодавства. Усі повноваження повинні бути закріплені у основних нормативно-правових актах, і мають встановлювати компетенцію Національної поліції. Працівники не повинні порушувати встановлені правила, для яких у них встановлені норми забезпечення громадського порядку та безпеки. На мою думку, їхню сферу слід розширити, оскільки їх використання не завжди пов'язане зі злочинністю, а може бути результатом оцінки ситуації.

Таким чином, 16 березня 2022 року у Верховній Раді зареєстровано законопроект № 7147 з метою оптимізації діяльності поліції, у тому числі під час дії режиму воєнного стану, та внесено доповнення до статті 23 Закону України **«**Про Національну поліцію**»** , що дає підстави на додання поліцейським

нових повноважень в умовах воєнного стану. [3] Доповнення стосуються взаємодії Національної поліції з іншими органами державної влади та місцевого самоврядування, юридичними особами державної форми власності, а також взаємодії з військовими ЗСУ. [2]

На мою думку, з прийняттям цього Закону буде більш роз'яснено та уточнено взаємодію поліцейських з іншими органами та підрозділами державних та юридичних служб, що дасть змогу поліцейським бути впевненішими для забезпечення внутрішнього правопорядку.

Роблячи висновки, правоохоронні органи здійснюють багатофункціональну діяльність від імені держави, а їх статус і роль у механізмі воєнного стану полягає у досягненні національних інтересів, гарантування конституційних прав і свобод громадян, участь у забезпеченні соціальної стабільності, екологічної безпеки а також захисту суспільства від тероризму.

Органи внутрішніх справ стурбовані внутрішньою загрозою воєнного стану в Україні, особливо соціальною криміналізацією, розвитком «тіньової економіки», різними проявами тероризму, неналежним правопорядком та низьким рівнем безпеки. Тому основною функцією правоохоронних органів щодо забезпечення воєнного стану є боротьба з інсайдерськими загрозами, що досягається шляхом вирішення таких питань, як боротьба зі злочинністю, особливо з її організованими формами, боротьба з тероризмом у всіх його проявах, забезпечення громадської безпеки тощо.

Список використаних джерел:

1.Закон України «Про правовий режим воєнного стану», редакція від 01.04.2022 , URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text (дата звернення 19.04.2022).

2. Проект Закону про внесення змін до законів України "Про Національну поліцію" та "Про Дисциплінарний статут Національної поліції України" № 7147 від 13.03.2022, URL: http://w1.c1. rada. gov. ua/ pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=73909 (дата звернення 19.04.2022).

3. Закон України «Про Національну Поліцію», редакція від 03.03.2022 URL: https:// zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text (дата звернення 19.04.2022).

О.М. Вдовиченко, *начальник УОАЗОР ГУНП в Одеській області*
В.Б. Любчик, к.ю.н., доцент *(Одеський державний університет внутрішніх справ)*

ОСОБЛИВОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДРОЗДІЛІВ ПОЛІЦІЇ ГУНП В ОДЕСЬКІЙ ОБЛАСТІ ПІД ЧАС ДІЇ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ

24 лютого поточного року для нашої країни почалася нова, нажаль тяжка і скорботна, ера життя. Зміни стосуються, без перебільшення, всіх аспектів повсякденного життя всіх категорій громадян, не стала виключенням й Національна поліція, яка продовжує реалізацію службової діяльності в умовах правового режиму воєнного стану. Так 24.02.2022 року в зв'язку з військовою агресією Російської Федерації проти України, на підставі пропозиції Ради національної безпеки і оборони України, відповідно до пункту 20 частини першої статті 106 Конституції України, Закону України «Про правовий режим воєнного стану» був введений воєнний стан[1].

З метою здійснення перевірочних, фільтрувальних та спостережних заходів, налагодження контрдиверсійної роботи на території Одеської області запроваджено діяльність блок-постів. На теперішній час їх кількість дорівнює 98 в цілому по області, але може змінюватися в залежності від стану оперативної обстановки в регіоні. Блок-пости розташовані на найважливіших ділянках автомобільних доріг регіону, деякі наближені до важливих об'єктів.

Згідно чинного законодавства, повноважена особа має право вимагати в особи пред'явлення нею документів, що посвідчують особу та підтверджують громадянство України чи спеціальний статус особи, у таких випадках:

якщо особа має зовнішні ознаки, схожі на ознаки особи, яка перебуває в розшуку, або безвісно зниклої особи; якщо існує достатньо підстав вважати, що особа вчинила або має намір вчинити правопорушення; якщо особа перебуває на території чи об'єкті із спеціальним режимом; якщо в особи є зброя, боєприпаси, наркотичні засоби та інші речі, обіг яких обмежений або заборонений або для зберігання, використання чи перевезення яких потрібен дозвіл, якщо встановити такі права іншим чином не можливо; якщо особа перебуває в місці вчинення кримінального, адміністративного правопорушення або дорожньо-транспортної пригоди, іншої надзвичайної події; якщо зовнішні ознаки особи чи транспортного засобу або дії особи дають достатні підстави вважати, що особа причетна до вчинення правопорушення, транспортний засіб може бути знаряддям чи об'єктом вчинення правопорушення;

порушення особою відповідних заборон, введених на території, де запроваджено правовий режим воєнного стану.

У разі відсутності в особи документів, уповноважена особа затримує таку особу для її встановлення на строк, передбачений Кодексом України про адміністративні правопорушення.

З метою здійснення огляду речей, транспортних засобів, багажу та вантажів уповноважена особа може проводити поверхневу перевірку.

Поверхнева перевірка проводиться шляхом візуального огляду особи, проведення по поверхні вбрання особи рукою, спеціальним приладом або засобом, візуального огляду речей, багажу, вантажів та/або транспортного засобу (салону, багажника).

Уповноважена особа для проведення поверхневої перевірки особи може зупиняти осіб та/або оглядати їх, якщо існує достатньо підстав вважати, що особа має при собі речі, обіг яких заборонено чи обмежено або які становлять загрозу життю чи здоров'ю такої особи або інших осіб.

Поверхнева перевірка проводиться уповноваженою особою відповідної статі. У невідкладних випадках поверхневу перевірку може проводити будь-яка уповноважена особа лише з використанням спеціального приладу або засобу.

Уповноважена особа має право проводити поверхневу перевірку речей, транспортних засобів, багажу та вантажу:

якщо існує достатньо підстав вважати, що у транспортному засобі перебуває правопорушник або особа, свобода якої обмежується в незаконний спосіб; якщо існує достатньо підстав вважати, що у транспортному засобі перебувають речі, обіг яких заборонено чи обмежено або які становлять загрозу життю чи здоров'ю такої особи або інших осіб; якщо існує достатньо підстав вважати, що речі, багаж, вантажі або транспортний засіб є знаряддям вчинення правопорушення та/або вони перебувають в тому місці, де може бути скоєно кримінальне правопорушення, для запобігання якого необхідно провести поверхневу перевірку.

Уповноважена особа під час проведення поверхневої перевірки транспортного засобу має право вимагати відкриття кришки багажника та/або двері салону.

Під час поверхневої перевірки речей або транспортного засобу особа повинна самостійно показати уповноваженій особі вміст особистих речей чи транспортного засобу.

Уповноважена особа має право зупиняти транспортні засоби в разі:

порушення водієм Правил дорожнього руху; якщо є очевидні ознаки, що свідчать про технічну несправність транспортного засобу; якщо є інформація, що свідчить про причетність водія або пасажирів транспортного засобу до вчинення дорожньо-транспортної пригоди, кримінального чи адміністративного правопорушення, або якщо є інформація, що свідчить про те, що транспортний засіб чи вантаж можуть бути об'єктом чи знаряддям учинення дорожньо-транспортної пригоди, кримінального чи адміністративного правопорушення;

якщо транспортний засіб перебуває в розшуку; необхідності здійснення опитування водія чи пасажирів про обставини вчинення дорожньо-транспортної пригоди, кримінального чи адміністративного правопорушення, свідками якого вони є або могли бути; необхідності залучення водія транспортного засобу до надання допомоги іншим учасникам дорожнього руху або поліцейським або як свідка під час оформлення протоколів про адміністративні правопорушення чи матеріалів дорожньо-транспортних пригод; необхідності обмеження чи заборони руху транспортних засобів; якщо спосіб закріплення вантажу на транспортному засобі створює небезпеку для інших учасників дорожнього руху; порушення порядку визначення і використання на транспортному засобі спеціальних світлових або звукових сигнальних пристроїв; проїзду транспортних засобів через блокпости та контрольні пункти в'їзду-виїзду[2].

Нажаль, збройна агресія, що наразі триває, залишає свої сумні наслідки й на Одещині. Не для кого не буде секретом, що в наслідок ракетно-артилерійських ударів супротивника гинуть та отримують тілесні ушкодження як військові, так і цивільні громадяни, руйнується інфраструктура Одеського регіону, страждає й житловий фонд. За фактами обстрілів слідчими підрозділами поліції ГУНП в Одеській області вноситься відповідна інформація до ЄРДР та проводиться досудове розслідування розпочатих кримінальних проваджень. Всього з початку збройної агресії до ЄРДР внесено відомості по 169 кримінальним правопорушенням, безпосередньо пов'язаним із збройним вторгненням РФ до України.

Це злочини за фактами умисних вбивств, незаконного обігу зброї, а також за фактами вчинення загарбниками злочинів у суто військовій сфері. Зокрема тільки за ст. 438 КК України (порушення законів та звичаїв війни) до ЄРДР внесено 26 інформацій[3].

Також слід зауважити, що Головне управління, підпорядковані територіальні та структурні підрозділи поліції готові до подальшого несення служби в умовах воєнного стану та спроможні вчасно реагувати на зміни оперативної обстановки в регіоні.

Список використаних джерел:

1. Указ Президента України «Про введення воєнного стану в Україні» №64 від 24.02.2022.
2. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку перевірки документів в осіб, огляду речей, транспортних засобів, багажу та вантажів, службових приміщень і житла громадян під час забезпечення заходів правового режиму воєнного стану» від 29.12.2021 № 1456. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1456-2021-%D0%BF#Text.
3. Кримінальний кодекс України. Відомості Верховної Ради України, 2001, № 25-26, ст.131. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text.

С.О. Вереєва, студентка 1 курсу 2 групи спеціальність «Право»
Науковий керівник: **Н.М. Шаповаленко, к.філол.н., доцент кафедри мовної підготовки**

ДЕРЖАВНА МОВА В КОНТЕКСТІ ПРОЦЕСІВ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

Роль мови в державотворенні та роль держави в розвитку мови в сучасному світі набуває особливого звучання в контексті процесів глобалізації. Для окремих країн, які нещодавно стали суверенними, але й досі не позбулися політичного та культурного тиску колишніх метрополій, мовна політика стає чи найголовнішим інструментом державотворення та підтвердженням обраного шляху незалежного розвитку. Виявлення векторів взаємодії мови і держави, на мою думку, має передусім допомогти у визначенні напрямів формування й реалізації такої мовної політики, яка б задовольняла потреби сучасної української держави.

Піднесення й функціонування мови значною мірою зумовлюються станом суспільства й моделлю держави. Розвиток мови відбувається за об'єктивними законами, незалежними від волі людей. Але вирішальними для її розвитку є зовнішні чинники, в тому числі й суспільно-політичний розвиток суспільства. Від цього чинника залежать не лише зміни в мові, але і її існування чи зникнення. Мова існує доти, доки існує певний етнос. Мова зникає, коли зникає народ, що може статися в результаті втрати державної незалежності, асиміляції панівною нацією в багатомовній державі чи внаслідок фізичного винищення народу. Так, на початку XVIII століття внаслідок „онімечення" зникли прусська і полабська мови. За роки політики лінгвоциду, що здійснювалася в СРСР, зникли 93 мови.

На регіональному рівнях завжди існує мовна асиметрія. Прагнення врегулювати мовні питання в демократичний спосіб не спричиняє відмову сучасних держав від визнання однієї (рідко – більше) мови як державної, загальнообов'язкової до вживання у певних сферах суспільного життя. Державність мови є ознакою й символом державності народу. Але значення удержавлення мови аж ніяк не вичерпується його символічною стороною. Між національною мовою й національною державністю існує повна взаємозалежність. Без мови неможливе адекватне функціонування національного організму, в тому числі його державних форм, оскільки всі види діяльності людини як члена суспільства так чи інакше пов'язані з її комунікативною (мовленнєвою) діяльністю, опосередковані нею. С. Вовканич слушно зауважує, що „перманентне передавання чи непередавання інформації (а тим більше суворе переслідування і цілеспрямована заборона передач) рідною мовою як від предків до нащадків, так і всередині поколінь має доленосне значення для розвитку кожної нації, її суспільного інтелекту, для можливостей рівно0 партнерської інтеграції тієї чи іншої країни в систему світового інформаційного, освітнього, наукового, мислячого простору. Звідси стає дедалі зрозумілішою життєва необхідність безперервного зв'язку поколінь, який зумовлює складну низку проблем взаємозалежності інформації та нації, мови та держави; проблем, які часто формулюються так: є мова — є нація, а є нація — є держава. Отже, немає мови — немає держави" [8]. Сучасні тенденції глобалізації та створення єдиного планетарного інформаційного простору завдяки сучасним високотехнологічним системам комунікації викликали складне явище – етнічну мобілізацію, яка стала особливо актуальною на зламі століть. Парадоксальність етнічній мобілізації надає синхронний перебіг процесів, що мають протилежно спрямований характер: глобалізація та індивідуалізація. З одного боку, відбувається утвердження глобального менталітету за рахунок поширення універсальних рис, стандартів способу життя, залучення до загальнолюдських цінностей мислення та поведінки. З іншого боку, набирає обертів тенде-

нція, коли народи реалізують своє прагнення до утвердження власної ідентичності за рахунок збереження та культивування самобутності. Одне з найголовніших завдань етнічної мобілізації – самовизначення, в тому числі й на рівні побудови власної державності; зростає прагнення створити перешкоди на шляху глобалізації, яка позбавляє народ звичної самоідентифікації.

Фактично мова в нинішньому суспільстві чи не єдиний маркер, який дозволяє відокремити населення однієї держави від зовнішнього світу. Слова 0 це, передусім, образи. Чужі слова вносять у простір країни чужі образи, які без усвідомлення стають частиною культурного простору як контрабанда. Оскільки йдеться про образи чужого контексту, така експансія призводить до дисфункцій та появи видозміненого колективного несвідомого. Колективне несвідоме 0 головний пришвидшувач і головне гальмо будь яких соціально0економічних перетворень, реформ. Звідти походять асоціальна поведінка, етика, правосвідомість – джерела живої та мертвої води. Заколот укорінюється в природі несвідомого. Створення єдиного світового інформаційного простору разом з багатьма перевагами має й негативні тенденції. Сьогодні інформаційні війни та маніпуляція колективною свідомістю – явище більш небезпечне для держави, ніж пряма військова агресія на суверенну територію. Згадаємо нещодавні події економічного бойкоту ісламськими країнами данських товарів через некоректне подання певної інформації – „карикатурний скандал". Аналітики відзначали штучність цієї події, яка могла призвести до серйозних міжконфесійних конфліктів. Як приклад можна навести й заангажоване висвітлення військових дій на Балканах або в Іраку, що здійснювали ЗМІ різних країн з метою формування у відповідному суспільстві необхідної для певних держав думки. Світова спільнота ще не створила системи норм, що, по0перше, визнають інформаційні маніпуляції фактами агресії або провокування конфліктів, а по0друге, не виробила санкцій проти цього явища. Нині поряд з традиційними питаннями безпеки держава має вирішувати й проблеми охорони інформаційного простору. В його захисті може допомогти правильне розігрування мовної карти, коли національний інформаційний простір, сформований передусім національною мовою, не виключає гарантування державою вільного доступу своїх громадян до іншомовних джерел інформації. Питання взаємодії таких глобальних суспільних явищ, як держава і мова, набуває нового звучання в наш час. Їх тісний зв'язок вимагає від держави на сучасному етапі не тільки вироблення та реалізації нових механізмів мовної політики, спрямованої на захист демократичних цінностей, а й ґрунтовного системного підходу до питання розвитку державної мови, або мови етнічної більшості країни, як мови єднання та збереження унікальних рис народу, основи усвідомлення народом своєї незалежності й суверенітету, засобу протистояти втраті менталітету народу під тиском наддержавних інтеграційних процесів.

Такий підхід має базуватися на визначенні функцій державної мови та забезпеченні їх реалізації. Разом з тим, питання мовної політики необхідно вивести з політичних протистоянь, оскільки маніпулювання колективною свідомістю у напрямі нехтування державною мовою здатне привести до втрати державності як такої через втрату самоідентифікації народу.

Список використаних джерел:

1. Вступ до мовознавства. Під ред. М. П. Кочергана. 0 К.: Видавничий Центр „Академія", 2002. – 368 с.

2. Серябрянников Б. А. Роль человеческого фактора в языке: Язык и картина мира. 0 М., 1988. 0 242 с.

3. Гумбольт В. фон. Избранные труды по языкознанию. Прогресс, 2000. 0 400 с.

4. Бочковський О. І. Вступ до націології. Мюнхен 199101992. – 338 с.

5. Геродот. История. В 9 книгах. Книга 9. М., АСТ „Ладомир", 2001.0 752 с.

6. Рыжов К. Все монархии мира. Древняя Греция. Древний Рим. Византия. М.: Вече, 1999. 0 656 с.

7. Национализм и модернизм: Критический обзор теорий наций и национализма. Пер. с англ. А.В. Смирнова, Ю. В. Филиппова, Э. С. Загашвили. М.: Праксис, 2004 – 464 с.

8. Вовканич С. Глобалізація інформаційного простору чи ренаціоналізація світу? // Універсум – 1999, 0 4, 7 0 8, с. 46 – 48.

А. Г. Височина, курсантка третього курсу факультету
підготовки фахівців для органів досудового розслідування
Одеського державного університету внутрішніх справ
Науковий керівник: **А.В. Денисова, д. ю. н., професор,**
завідувач кафедри адміністративного
права та адміністративного процесу
(*Одеський державний університет внутрішніх справ)*

ПРАВА І СВОБОДИ ГРОМАДЯН ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

У зв'язку з тим, що 24 лютого 2022 року було введено воєнний стан, через агресію Російської Федерації, хотілось би розглянути тему прав та свобод громадян під час воєнного стану.

Військовий стан – особливий правовий режим, який вводиться в Україні або окремих місцевостях у разі збройної агресії, загрози нападу, порушення територіальної цілісної країни.

Як відомо в Україні тимчасово введено воєнний стан, а на період дії правового режиму воєнного стану можуть обмежуватись конституційні права і свободи людини і громадянина, що передбачається статтями 30 – 34, 38, 39, 41 – 44, 53 [1] Конституції України, крім того, можуть вводитися тимчасові обмеження прав і законних інтересів юридичних осіб у межах, які необхідні для забезпечення можливості запровадження та здійснення заходів правового режиму воєнного стану, що передбачено ч.1 ст. 8 Закону України «Про правовий режим воєнного стану». [2]

Військове командування має такі повноваження, як встановлення заборони або обмеження на вибір місця перебування чи місця проживання осіб на території, де діє воєнний стан, особливого режиму в'їзду і виїзду громадян, обмеження свободи пересування громадян, осіб без громадянства, іноземців, а також обмеження свободи пересування транспортних засобів. Також здійснюється перевірка документів у людей, а за потреби проведення огляду речей, транспортних засобів та багажу, службових приміщень та житла громадян.

Під час воєнного стану також може вводитися комендантська година, а саме заборона пересування по вулицям в певний час доби без спеціальних дозволів та перепусток. Комендадантська година вводиться дорученням військового командування на встановлений ним же період, але не довше строку правового режиму воєнного стану.

На час воєнного стану громадянам, що знаходяться на військовому або спеціальному обліку у Міністерстві оборони України, Служби безпеки України чи Служби зовнішньої розвідки, може заборонятися змінювати місце проживання без дозволу військового комісара або керівника відповідного органу Служби безпеки України або Служби зовнішньої розвідки.

На час воєнного стану може примусово відчужуватися майно, яке перебуває у приватній або комунальній власності, майно державних підприємств, державних господарських об'єднань для потреб держави, що знаходиться в умовах правового режиму воєнного стану в установленому законом порядку.[3]

Рішення про примусове відчуження майна приймається військовим командуванням, яке погоджується Радою міністрів Автономної Республіки Крим, обласною, районною, Київською чи Севастопольською міською державною адміністрацією або виконавчим органом відповідної місцевої ради. У місцевостях, де проходять бойові дії примусове відчудження майна здійснюється за рішенням військового командування без погодження вище вказаних органів.

На території, де введено воєнний стан, військове командування самостійно або разом з іншими органами державно влади можуть запроваджувати трудову повинність та залучати громадян до суспільно-корисних робіт.[4]

У чому ж тоді полягає трудова повинність? Трудова повинність – це виконання робіт охоронного характеру, також здійснення ліквідації надзвичайних ситуацій усіх характерів, а саме техногенного, воєнного та природного характеру, а також їх ліквідація їх наслідків. Тривалість і оплата таких робіт встановлюється відповідно до трудового законодавства.

Таким чином можна з'ясувати, що під час воєнного стану права і свободи громадян тимчасово обмежуються.

Список використаних джерел:

1. Конституція України http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80
2. ЗУ « Про правовий режим воєнного стану» http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#n74
3. Закон України "Про передачу, примусове відчуження або вилучення майна в умовах правового режиму воєнного чи надзвичайного стану". http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4765-17

4. Постанова Кабінету Міністрів України від 13 липня 2011 року № 753 "Про затвердження Порядку залучення працездатних осіб до суспільно корисних робіт в умовах воєнного стану" http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/753-2011-%D0%BF

О. Волокітенко, к.ю.н.,
доцент кафедри адміністративного права та адміністративного процесу
Одеського державного університету внутрішніх справ

ЗАГАЛЬНІ ЗАСАДИ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО СТАТУСУ ДІТЕЙ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

24 лютого 2022 року у зв'язку з військовою агресією Російської Федерації проти України Указом Президента України введено воєнний стан. У зв'язку із введенням в Україні воєнного стану тимчасово, на період дії правового режиму воєнного стану, можуть обмежуватися конституційні права і свободи людини і громадянина. В Україні воєнний стан визначається як особливий правовий режим, що вводиться на всій території або в окремих її місцевостях у разі збройної агресії чи загрози нападу, небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності та передбачає надання відповідним органам державної влади, військовому командуванню, військовим адміністраціям та органам місцевого самоврядування повноважень, необхідних для відвернення загрози, відсічі збройної агресії та забезпечення національної безпеки, усунення загрози небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності, а також тимчасове, зумовлене загрозою, обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб із зазначенням строку дії цих обмежень.

Зміст правового режиму воєнного стану, порядок його введення та скасування, правові засади діяльності органів державної влади, військового командування, військових адміністрацій, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій в умовах воєнного стану, гарантії прав і свобод людини і громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб регламентуються нормами Закону України «Про правовий режим воєнного стану». [1]

На жаль, в Україні немає законодавства, яке регулює виключно права дітей в умовах правового режиму воєнного стану. Але держава вживає всіх можливих заходів для забезпечення захисту прав дітей, які перебувають у зоні воєнних дій і збройних конфліктів та догляду за ними. Дітям надається матеріальна, медична та інша допомога в разі потреби їх влаштовують у заклади для дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, заклади охорони здоров’я тощо. [2]

Діти найбільш вразливі і залежні від світу дорослих. З цієї причини у них є особливі права в порівнянні з дорослими, що закріплено в конвенції про права дитини. І ці права потребують особливого захисту і особливого механізму його здійснення не тільки в мирний час, а і в екстраординарних умовах, до яких належить правовий режим воєнного стану. [3.с.88]

Сьогодні світова громадськість постійно звертається до проблем розвитку, виховання, освіти підростаючого покоління, захисту прав та інтересів дітей, недопущення їх дискримінації, жорстокого поводження з дітьми. Особливої уваги потребують діти, які перебувають у зоні воєнних дій і збройних конфліктів та які постраждали внаслідок воєнних дій і збройних конфліктів. На жаль, ця проблема актуальна нині і для України, яка постійно стикається з питаннями організації і надання соціальної допомоги, підтримки і захисту дітям, сім’ям з дітьми, які є переселенцями чи жертвами внаслідок останніх подій. У цьому контексті важливо вивчати світовий досвід організації, принципів і механізмів такої допомоги, заручатись міжнародною підтримкою і використовувати ресурси громадських об’єднань і благодійних фондів. Такий досвід налічує вже більше ста років, а біля витоків міжнародного руху захисту дітей стоїть непересічна постать світової історії – англійка Еглантин Джебб (Eglantyne Jebb). Саме вона стала людиною, яка вперше на міжнародному рівні озвучила необхідність звернення особливої уваги до проблем захисту дитини, дотримання її основних прав, які сьогодні втілені у Конвенції ООН про права дитини 1989 року. Саме вона заснувала одну з найбільш впливових міжнародних громадських організацій "Врятуємо дітей", яка і нині надає допомогу дітям в усіх регіонах світу. [4 с.110]

В умовах воєнного стану в Україні, масової евакуації та переміщення дітей, сімей з дітьми з населених пунктів, де ведуться активні бойові дії, значно зростає загроза життю та здоров’ю дітей, а також ризик вчинення різних форм жорстокого поводження з ними, адміністративних чи кримінальних правопорушень по відношенню до дітей. Відповідно до цього Урядом створено

Координаційний штаб з питань захисту прав дитини в умовах воєнного стану. Штаб координує роботу центральних та місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування щодо евакуації, створення безпечних умов та забезпечення прав під час воєнного стану: дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування, які не досягли 18-річного віку та проживають або зараховані до закладів різних типів, в тому числі дітей з інвалідністю; дітей, які не мають такого статусу, але проживають або зараховані до закладів різних типів, в тому числі дітей з інвалідністю; дітей, які виховуються в сімейних формах виховання; дітей, які влаштовані до сімей патронатних вихователів. [5]

Дитина є номінальною соціальною складовою суспільства і держави. Вона відображає світ у якому живе, та ті суспільні відносини, у яких зростає. Тому від того, наскільки якісно уповноважені державні інституції забезпечуватимуть розвиток дитини як особистості, залежатиме подальша доля всього громадянського суспільства держави та її економічних, політичних, соціально-культурних інститутів. Світова спільнота впродовж останніх десятиліть недарма приділяє значну увагу питанням правого забезпечення та захисту прав дитини, дитинства та материнства, адже розуміє, що кожне наступне покоління впливає на врегулювання питань світової безпеки та миру, взаєморозуміння та поваги, стабільності та розвитку всіх сфер суспільних відносин.

Дитина, яка отримала необхідну підтримку від держави в процесі свого зростання та становлення як особистості, є гарантом її суверенного розвитку, міжнародного визнання й основою всіх демократичних перетворень та процесів, що в ній відбуваються та мають своєю головною метою зростання добробуту всіх і кожного. Прикро визнавати за факт, але аналіз результатів діяльності спеціальних урядових та неурядових органів, установ та організацій, що діють у державі з метоюзахисту прав дитини, підтверджує формальність більшості процесів у цьому напрямку. [6 с.6]

Проаналізувавши норми міжнародного гуманітарного права з приводу захисту прав дітей у період збройних конфліктів і під час збройних операції стає зрозумілим, що на сьогодні Україна потребує швидкої імплементації норм міжнародного гуманітарного права до чинного законодавства. Загальний аналіз монографічних, періодичних та аналітичних джерел інформації з тематики захисту прав дитини дає можливість стверджувати, що, незважаючи на широкий спектр досліджень із зазначеної проблематики, в цілому питання аналізу адміністративно-правового захисту прав дитини в Україні, визначення механізмів та гарантій їх правового забезпечення сьогодні залишаються нерозв'язаними. Суттєві зміни в структурі центральних та територіальних органів виконавчої влади, очевидна недосконаліть чинного законодавства в цій сфері, а також поява нових завдань у діяльності спеціально уповноважених суб'єктів публічної адміністрації, особливо в умовах дії воєнного стану зумовлюють необхідність подальшого розроблення наукових засад визначення адміністративно-правового захисту прав дитини в Україні. Таким чином, реалізація сучасної політики і стратегії держави, які спрямовані на розбудову національних механізмів захисту прав дитини, їх адаптацію до міжнародних вимог і стандартів, з одного боку, та відсутність відповідних системних наукових досліджень з іншого, потребує більш поглибленого вивчення даної проблематики та пошук дієвих механізмів в подальшому.

Список використаних джерел.

1. «Воєнний стан в Україні: про які обмеження необхідно пам'ятати юридичним та фізичним особам» https://www.kadrovik01.com.ua/news/7515-vonniy-stan-v-ukran-pro-yak-obmejennya-neobhdno-pamyatati-yuridichnim-ta-fzichnim-osobam

2. Закон України «Про охорону дитинства» в редакції від 02.04.2022//[Режим доступу] - https://zakon.rada.gov.ua

3. Магада С.О «Захист прав дітей в умовах воєнного стану» Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна Серія «Право» Випуск 20, 2015р. Ст.88-92

4. Лісовець О. В. «Роль Е. Джебб у становлені міжнародного руху захисту дітей» Записки НДУ ім. М. Гоголя: Серія Психолого-педагогічні науки. - 2019. - №3 С. 110-116 http://lib.ndu.edu.ua/dspace/bitstream/123456789/1593/1/16.pdf

5. https://www.kmu.gov.ua/news/uryad-stvoriv-koordinacijnij-shtab-dlya-zahistu-prav-ditej-v-umovah-voyennogo-stanu

6. Коломоєць Н. В. Адміністративно-правовий захист прав дитини в Україні : монографія. Харків: Панов, 2019. 352 с.

Т.В. Волошанівська, к.ю.н., в.о. доцента кафедри кримінального процесу
(Одеський державний університет внутрішніх справ)
І.В. Федоров, к.ю.н., в.о. доцента кафедри кримінального процесу
(Одеський державний університет внутрішніх справ)

ЗАКОНОДАВЧЕ ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ УПОВНОВАЖЕНОЇ СЛУЖБОВОЇ ОСОБИ У ВІДПОВІДНОСТІ ДО ДІЮЧОГО КРИМІНАЛЬНОГО ПРОЦЕСУАЛЬНОГО КОДЕКСУ

Вступ. Указом Президента України від 24 лютого 2022 року № 64/2022 на території нашої держави було запроваджено воєнний час. Військова агресія Російської Федерації проти України стала випробуванням для всього нашого народу, для всіх державних органів у тому числі правоохоронних.

Як і раніше здійснення захисту прав фізичних та юридичних осіб від злочинних посягань є однією з найважливіших функцій держави, реалізація якої покладається на правоохоронні органи. Серед переліку заходів, що здійснюються правоохоронними органами особливе місце належить затриманню, яке повинна проводити уповноважена службова особа.

Мета роботи. Саме розуміння поняття «уповноважена службова особа» та її відмінність від «службової особи» має велике значення для визначення законності дій, передбачених ст. ст. 207, 208 Кримінального процесуального кодексу України (надалі – КПК), які проводять співробітники правоохоронних органів.

Матеріали та методи. В процесі роботи було проаналізовано кримінальне процесуальне законодавство України та Закон України «Про національну поліцію» з метою визначення правового статусу співробітників поліції.

Результати та обговорення. Відповідно до положень чинного кримінального процесуального законодавства уповноважена службова особа має право здійснювати затримання на виконання ухвали слідчого судді, суду, а без ухвали, у випадках передбачених ч. 1 статті 208 КПК України.

Частина 6 ст. 191 КПК України, а також частина 3 ст. 207 КПК України надає таке визначення, що таке уповноважена службова особа – це "особа, якій законом надано право здійснювати затримання"[1].

Чинний КПК не дає вичерпний та повний перелік службових осіб правоохоронних органів України, які мають законне право здійснювати затримання громадян на підставі ухвали слідчого судді або суду або у разі вчинення злочину за обставинами визначеними ст. 208 КПК України.

Аналізуючи інші законодавчі акти, які визначають порядок функціонування правоохоронних органів в Україні зазначимо, що їх співробітникам надано право затримувати осіб, підозрюваних у вчиненні кримінальних правопорушень. Наприклад, такі повноваження є у співробітників поліції відповідно до п. 9 ч. 1 ст. 23, ч. 1 ст. 37 ЗУ "Про Національну поліцію". [2]

Зазначимо, що відповідно до положень ч. 1 ст. 208 КПК України затримання має проводитись лише уповноваженою службовою особою, яка повинна оцінити ознаки вчиненого кримінального правопорушення: чи є це злочином, за вчинення якого передбачено покарання у вигляді позбавлення волі. Стає зрозумілим, що, наприклад співробітник поліції, який займається питанням кадрового забезпечення цього зробити не може.

На наш погляд є слушною думка М.Я. Никоненко, про те, що ані слідчий, ані прокурор у своєму процесуальному статусі не можуть виступати уповноваженими службовими особами, які законом наділені правом здійснювати таке затримання. Такий висновок ґрунтується на граматичному тлумаченні приписів ч. 3 ст. 208 КПК України, в якій уповноважена службова особа, слідчий і прокурор зазначені окремо, як самостійні, ніяк не пов'язані між собою уповноваженням на здійснення затримання суб'єкти, а також ст. 210 КПК України, зі змісту якої випливає висновок про те, що уповноважена службова особа, яка здійснює затримання, ніяк не пов'язана з органом досудового розслідування [3, с. 85-87].

Висновок. Вважаємо, що доцільно внести доповнення до положень ч. 1 ст. 3 Кримінального процесуального кодексу України наступним пунктом: «Уповноважена службова особа – це службова особа органу Національної поліції, органу безпеки, органу Державного бюро розслідувань, органу Бюро економічної безпеки, органу Національного антикорупційного бюро України та інших правоохоронних органів, яка безпосередньо виконує завдання з оперативно-службової діяльності».

Втім, необхідно зазначити, що розв'язання питання визначення уповноваженої службової особи не є остаточним і потребує додаткового обговорення.

Використана література:

1. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17.

2. Про Національну поліцію : Закон України від 02.07.2015 р. № 580-VIII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19.
3. Никоненко М.Я. Уповноважена службова особа, яка вправі здійснити затримання у кримінальному процесі. Юридична наука. 2014. №9. С. 83-89.

А.В. Воронцов, к.ю.н., доцент
Л.М. Кулик, к.ю.н., доцент
(Одеський держаний університет внутрішніх справ)

ДЕРЖАВНУ ЗРАДА: ОКРЕМІ ПИТАННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ

Високий ступінь підвищеної суспільної небезпеки вчинення державної зради полягає в тому, що з володіння держави втрачаються відомості, що становлять державну таємницю, які, потрапляючи в руки іноземних спецслужб і будучи використаними проти інтересів України, можуть звести нанівець багаторічну працю підприємств, установ та організацій зі створення новітніх технологій, видів озброєнь, розробці планів оборони країни в особливий період тощо. Дії зрадника здатні завдати економічної шкоди у великих чи особливо великих розмірах державі, а то навіть й невиправної, спричинити тим самим зрив перспективних наукових досліджень, призвести до заморожування будівництва особливо важливих об'єктів критичної інфраструктури, викликати ускладнення в міжнародних відносинах, аж до їх розриву. Кримінальний закон передбачає відповідальність за спеціальні форми надання допомоги – шпигунство, надання іноземній державі, іноземній організації або їх представникам допомоги в проведенні підривної діяльності проти України. Беззаперечно, що об'єктом кримінального правопорушення виступає національна безпека України переважно у сфері державної безпеки, інформаційній, економічній, науково-технологічній і воєнній сферах. Дії винного створюють загрозу суверенітету, територіальної недоторканності, державної безпеки та обороноздатності України. Враховуючи його безпосередній об'єкт, необхідно віднести до так званих «багатооб'єктних» кримінальних правопорушень, які одночасно заподіюють шкоду декільком видам суспільних відносин, які є альтернативними та цілком самостійними об'єктами відповідного складу кримінального правопорушення [1; 3].

Науковцями доведено, що державну зраду слід характеризувати як формальний склад кримінального правопорушення, про це свідчить те, що обов'язковою ознакою об'єктивної сторони є лише суспільно небезпечне діяння. Перехід на бік ворога та шпигунство можуть бути вчинені і шляхом дії, і бездіяльності, і за попередньою пропозицією представника іноземної держави, і з власної ініціативи громадянина України. Державна зрада, вчинена способом надання іноземній державі, іноземній організації або їхнім представникам допомоги у проведенні підривної діяльності проти України, вчиняється як шляхом активних, так і пасивних дій [3].

Аналіз кожної із цих форм показав, що надання іноземній державі, іноземній організації або їх представникам допомоги в проведенні підривної діяльності проти України характеризується меншим ступенем суспільної небезпечності порівняно з іншими формами державної зради. Це є підставою для диференціації кримінальної відповідальності шляхом виділення цієї форми в окремий склад кримінального правопорушення. На відміну від перших двох форм державної зради, вчинення яких є особливо тяжким кримінальним правопорушенням, надання іноземній державі, іноземній організації або їх представникам допомоги в проведенні підривної діяльності проти України науковцями запропоновано визначити як нетяжкий злочин, передбачивши покарання у виді позбавлення волі в межах від трьох до п'яти років. Щодо деяких видів допомоги іноземній стороні, які загрожують значно зашкодити інтересам України, можливо встановлення покарання від п'яти до десяти років (тяжкий злочин). Це дасть змогу уникнути безпідставної суворості кримінального закону, а у випадку ухвалення політичного рішення щодо реінтеграції окупованих територій – звільнити на підставі амністії осіб, які таке кримінальне правопорушення вчинили, від відбування основного покарання [4, с. 393].

Аналіз положень кримінального законодавства констатує, що суб'єкт державної зради є спеціальним. Державну зраду може вчинити фактично кожна особа, яка наділена загальними (фізична, осудна чи обмежено осудна особа, яка досягла шістнадцятирічного віку) та спеціальною (наявність громадянства України) ознакою суб'єкта складу кримінального правопорушення, – від Президента України до пересічної людини. Наявність громадянства іншої держави не означає, що особа автоматично втрачає громадянство України, оскільки існує відповідна процедура припинення громадянства України. Вказівка у диспозиції ст. 111 КК України на таку ознаку суб'єкта кримінального правопорушен-

ня, як наявність лише громадянства України, дещо звужує коло осіб, які можуть вчинити державну зраду. Відтак несправедливим є те, що особа користується всім обсягом прав, які надає йому Україна, однак, коли вчиняє посягання, спрямоване на шкоду національній безпеці України, то в її діях «шукають» інший склад кримінального правопорушення. Тому доречним є пропозиції науковців щодо необхідності передбачити відповідальність за вчинення державної зради не лише громадянином України, але й особою, яка має громадянство України та приналежність до громадянства іншої держави (інших держав) одночасно.

Суб'єктивна сторона державної зради вчиняється виключно з прямим умислом, оскільки відповідне кримінальне правопорушення описано як такий, що має формальний склад. Прямий умисел також випливає з його мети – спричинити шкоду суверенітетові, територіальній цілісності та недоторканності, обороноздатності, державній, економічній чи інформаційній безпеці України.

Положення ч. 1 ст. 111 КК України дають підстави стверджувати про наявність у ній так званої «подвійної» мети, що утворює певні труднощі для кваліфікації і притягнення винного до відповідальності саме за державну зраду. Заподіяння шкоди не лише суверенітетові, територіальній цілісності та недоторканності, обороноздатності, державній, економічній чи інформаційній безпеці України, а й іншим видам безпеки держави може бути як бажаним для суб'єкта результатом вчинення ним суспільно небезпечного діяння, так і може залишатися поза бажаннями і прагненнями особи, коли, наприклад, вчиняючи шпигунство, громадянин України переслідує винятково корисливу мету, керуючись корисливими мотивами. Як показує практика, найчастіше мають прояви саме такої спрямованості [2, с. 147–148; 3; 5].

Вивчення, дослідження та удосконалення питань правильної кваліфікації є нагальним та необхідним на сьогодні ще й зв'язку із значним збільшенням випадків вчинення державної зради в умовах військового стану і війни з Росією.

Список використаних джерел:

1. Кримінальний кодекс України. URL: http://zakon.rada.gov.ua.

2. Н. С. Кончук Кримінальна відповідальність за державну зраду. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Київ, Львів. 218 с.

3. Науково-практичний коментар до статті 111 Кримінального кодексу України. URL: https://ips.ligazakon.net/document/KK004614

4. С. К. Сергієвський Диференціація кримінальної відповідальності за різні форми державної зради. URL:

https://chasprava.com.ua/index.php/journal/article/download/599/571

5. Чорний Р. Л. Проблемні питання мети і мотивів у складах злочинів проти основ національної безпеки України. Вісник кримінального судочинства. 2019. № 4. Київ : **Видавець:** ТОВ "Правова Єдність". С. 89–103.

Д.М. Галамага, студентка 1 курсу факультету № 1 ННІПК
Науковий керівник: **А.І. Берендєєва, к.ю.н., доцент** *(Одеський державний університет внутрішніх справ)*

РОЛЬ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

Національна поліція України є одним із правоохоронних органів держави, який, відповідно до статті 1 закону України «Про Національну поліцію», служить суспільству шляхом забезпечення охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку [1].

У зв'язку з військовою агресією російської федерації проти України, на підставі пропозиції Ради національної безпеки і оборони України, відповідно до пункту 20 частини першої статті 106 Конституції України, закону України «Про правовий режим воєнного стану» Президент України постановив вести в Україні воєнний стан із 05 години 30 хвилин 24 лютого 2022 року [2]. Введення воєнного стану значно вплинуло на організацію роботи всіх силових структур, в тому числі і поліції.

Під час дії воєнного стану відповідно до законодавства, зокрема закону України «Про правовий режим воєнного стану», деякі права та свободи громадян зазнають певних обмежень [3]. Поліція, як центральний орган виконавчої влади, з одного боку, відповідно до свого призначення, захищає права громадян, з іншого – обмежує. Але це все відбувається у повній відповідності до законодавства та в інтересах держави. Об'єктом уваги діяльності органів поліції стають внутрішні загрози воєнного стану України, особливо такі, як криміналізація суспільства, розвиток «тіньової економіки», різні прояви

тероризму, неналежне виконання законів і низький рівень правопорядку та інше. Отже, основною функцією поліції щодо забезпечення режиму воєнного стану є протидія внутрішнім загрозам, чого досягають вирішенням таких завдань, як боротьба зі злочинністю, особливо з її організованими формами; протидія різним проявам тероризму; забезпечення громадської безпеки тощо [4, с. 70].

Для приведення закону України «Про Національну поліції» у відповідність до змін в законодавстві, що відбулися останнім часом в Україні, цей закон було скоректовано відповідним чином. Зокрема, статтю 23 зазначеного закону, яка визначає основні повноваження поліції, було доповнено новими пунктами, необхідними для успішного виконання завдань, в тому числі і для успішної боротьби зі збройною агресією. Зокрема, доповнення стосуються питань взаємодії органів і підрозділів Національної поліції з державними органами, органами місцевого самоврядування, у тому числі щодо військовополонених, забезпечення конвоювання та утримання затриманих осіб, розмінування та допуску поліцейських до проведення спеціальних вибухотехнічних робіт, а також представництва в Міжнародній організації кримінальної поліції – Інтерполі. Крім того, врегульовано питання збирання біометричних даних осіб, у тому числі шляхом дактилоскопіювання; розширено перелік підстав для зупинки поліцейським транспортного засобу та його перевірки, а також перевірки водія та пасажирів [5]. Варто зазначити, що зазначені повноваження не стосуються безпосередньо розширення повноважень працівників поліції під час дії воєнного стану, а свідчить про те, що саме війна загострила питання щодо розширення таких повноважень, на які до цього не була звернута належна увага законодавця.

Таким чином, роль Національної поліції під час дії воєнного стану по суті, залишається такою ж самою, як і в мирний час, а саме – забезпечення публічної безпеки і порядку, охорона прав і свобод людини, а також інтересів суспільства і держави, протидії злочинності, надання в межах, визначених законом, послуг з допомоги особам, які з особистих, економічних, соціальних причин або внаслідок надзвичайних ситуацій потребують такої допомоги, як це зафіксовано в статті 2 закону України «Про Національну поліцію» [1]. Єдина відмінність полягає в тому, що під час воєнного стану у працівників поліції з'являється дещо більше повноважень щодо правомірного обмеження прав громадян для виконання зазначених в законодавстві завдань.

Список використаних джерел :

1. Про Національну поліцію : Закон України від 02.07.2015 р. № 580- VIII. Дата оновлення: 03.04.2022. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text (дата звернення: 20.04.2022).

2. Про введення воєнного стану в Україні: Указ Президента України від 24.02.2022 р. № 64/2022. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/64/2022#n2 (дата звернення: 21.04.2022).

3. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12.05.2015 р. № 389-VIII. Дата оновлення: 01.04.2022. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#n29 (дата звернення: 22.04.2022).

4. Ковалів М. В., Іваха В.О. Діяльність органів внутрішніх справ в умовах воєнного стану. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія : Юридичні науки*. 2016. № 837. С. 65-70.

5. Рада внесла зміни до законів щодо роботи Нацполіції під час війни. URL: https://novynarnia.com/2022/03/16/rada-vnesla-zminy-do-zakoniv-shhodo-roboty-naczpolicziyi-pid-chas-vijny/ (дата звернення: 23.04.2022).

Л.О. Гаманюк, аспірант 1 курсу
(Одеський державний університет внутрішніх справ)

ВІЙСЬКОВИЙ ОБОВ'ЯЗОК ЯК ЮРИДИЧНИЙ ОБОВ'ЯЗОК ГРОМАДЯНИНА

За сучасних умов проблема правового регулювання військового обов'язку в Україні має важливе теоретичне і практичне значення. Конституційний обов'язок захищати Вітчизну закріплений переважно у більшості сучасних держав у Основному законі держави.

Призов на строкову військову службу являється однією з важливих складових щодо виконання громадянами встановленого законодавством військового обов'язку. Наприклад, до десятки кращих у світі входить армія оборони Ізраїлю. За законодавством держави громадяни Ізраїлю з 18 років підлягають призову на службу до ЦАГАЛ [2]. Загальний призов також існує у Китаї. Зазначимо, що він ніколи не проводиться, адже величезне населення Китаю дозволяє комплектувати армію переважно з добровольців і їх кількість, зазвичай, задовольняє потреби збройних сил КНР [5].

Найважливішим питанням в аспекті територіальної оборони для Фінляндії є військовий обов'язок. Утім, на сучасному етапі відбулася переорієнтація на підвищення готовності призовників. Для Фінляндії це перенесення акценту з їх навчання на поліпшення бойової готовності мобілізаційних сил. У

цьому контексті перевагою процесу призову на військову службу є те, що фінський уряд має можливість визначати кандидатів у професійні збройні сили, враховуючи всі технічні можливості для формування сил XXI ст. [6].

Відповідно до статті 65 Конституції України захист Вітчизни, незалежності та територіальної цілісності України, шанування її державних символів є обов'язком громадян України [3]. Правове регулювання відносин між державою і громадянами України у зв'язку з виконанням конституційного обов'язку щодо захисту Вітчизни, здійснюється на підставі Закону України «Про військовий обов'язок і військову службу». Військовий обов'язок установлюється з метою підготовки громадян України до захисту Вітчизни, забезпечення особовим складом Збройних Сил України, інших утворених відповідно до законів України військових формувань, а також правоохоронних органів спеціального призначення, посади в яких комплектуються військовослужбовцями [4]. Законом визначено і загальні засади проходження в Україні військової служби: підготовка громадян України до військової служби; призов і прийняття на військову службу; порядок проходження військової служби тощо. Так, відповідно до ст. 8 Закону України «Про військовий обов'язок і військову службу», підготовка громадян України до військової служби включає патріотичне виховання, допризовну підготовку, підготовку призовників з військово-технічних спеціальностей, підготовку у військових оркестрах, військових ліцеях та ліцеях з посиленою військово-фізичною підготовкою, підготовку до вступу у вищі військові навчальні заклади та військові навчальні підрозділи закладів вищої освіти, військову підготовку у закладах вищої освіти за програмою підготовки офіцерів запасу, фізичну підготовку, лікувально-оздоровчу роботу, підвищення рівня освітньої підготовки, вивчення державної мови [4]. Військовий обов'язок громадян України виконує не тільки функцію комплектування підрозділів Воєнної організації держави, а й навчання громадян військовій справі, для отримання необхідних навичок, знань та вмінь для належного захисту Вітчизни у разі потреби. А відповідна підготовка громадян до військової служби спрямована на бездоганне виконання конституційного обов'язку щодо захисту Вітчизни.

Призов на строкову військову службу є важливою складовою виконання громадянами встановленого законодавством військового обов'язку.

П. Богуцький вважає, що захист Вітчизни – конституційний обов'язок кожного громадянина, а також – це справа всього народу. Сприяти збереженню територіальної цілісності держави та мирного життя народу України – справа честі і обов'язок кожного громадянина. Ми знаємо, що юридичний обов'язок – це необхідний компонент оптимальної взаємодії держави, права та особистості, без яких неможливі ні збалансована політико-правова система, ні ефективне правове регулювання, ні чіткий і розумний правопорядок, ні інші стани та прояви суспільного життя [1, 284].

Підкреслимо, що військовий обов'язок – є юридичним обов'язком, якому притаманні усі характерні риси останнього.

Отже, військовий обов'язок в Україні, як і в інших країнах світу полягає у морально-вольовій підготовці, якісному оволодінню усіма видами озброєння та готовності у мить загрози стати на захист Вітчизни.

Список використаних джерел:

1. Богуцький П.П. Основи військового права України: курс лекцій. Одеса: Фенікс. 2001. 343 с.

2. Збройні сили Ізраїлю. Військовий обов'язок. URL: https://www.wikiwand.com/uk/ (дата звернення: 21.04.2022)

3. Конституція України від 28 червня 1996 року URL: https://www.president.gov.ua/ documents/ constitution (дата звернення: 21.04.2022)

4. Про військовий обов'язок і військову службу: Закон України від 25.03.92 № 2233-XII URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2232-12 (дата звернення: 21.04.2022)

5. Світовий досвід строкової військової служби URL: https://vitrvk.mk.ua/ (дата звернення: 21.04.2022)

6. Янюк С. В. Досвід зарубіжних країн у застосуванні механізмів державного регулювання територіальної оборони. *Public Administration and Local Government, 2019, issue 4(43)* doi: 10.33287/101913 URL: http://www.dbuapa.dp.ua/zbirnik_dums/2019/2019_04(43)/15.pdf (дата звернення: 21.04.2022)

Є.О. Гарбузова, Є.С. Зеленський *(Дніпропетровський Державний університет внутрішніх справ)*

ДОМЕДИЧНА ДОПОМОГА ПОСТРАЖДАЛИМ ПІД ЧАС БОЙОВИХ ДІЙ

Тактична медицина — це особливий розділ невідкладної медичної допомоги з спеціальним алгоритмом надання домедичної допомоги пораненому (потерпілому) на полі бою під час бойових дій.

Тактична медицина чітко визначає та створює реальні умови для врятування життя бійця в умовах воєнної обстановки.

Процес домедичної допомоги потерпілому у бою ділиться на два етапи. Перший - безпосередньо в секторі стрільби, надання допомоги на місці поранення, тобто в умовах з високим ризиком отримання додаткового поранення; другий — у секторі укриття — у місці, захищеному від прямого вогню противника із застосуванням елементів захисту природного походження (пагорби, схили) чи штучних (стіни, будинки, захисні споруди) тощо. [2, с.51]

«Червоною» зоною умовно називають сектор, де ведуться обстріли. У цьому секторі прямого вогню жоден солдат не має права наближатися до пораненог, тому потерпілий мусить надавати самодопомогу — домедичну допомогу — табельними засобами для припинення кровотечі та переміститися в небезпечне місце, яке умовно називають «жовтою» зоною. «Жовтою зоною» в секторі стрільби може бути пагорб, колесо автомобіля, стовбур дерева, природна або техногенна западина, де можливість додаткового пошкодження значно знижується. Водночас створюються умови для потерпілого для більш ефективної самодопомоги та можливості взаємодопомоги. У бою питання взаємодопомоги вирішується тільки за наказом безпосереднього командира підрозділу (групи), тобто, стати рятувальником - це другорядне завдання бійця. Перше і головне завдання солдата – вести вогонь.

У «жовтій зоні» військовий має змогу оглянути себе та додатково накласти кровоспинний джгут (турнікет), компресійний бандаж, гемостатичну пов’язку, ввести знеболюючий засіб та чекати допомоги.

Евакуація, точніше, переведення пораненого бійця з «жовтої зони» в «зелену зону» в тактичній медицині має інший зміст, який зазвичай закладається в поняття «евакуація» і називається переміщенням - (CASEVAC), що здійснюються одним або групою військовослужбовців-рятувальників, немедичних засобів чи літаків.

Так би мовити «зелена зона» розташована за межами основного місця бою, на узбіччі, визначена командиром підрозділу (групи) перед боєм. У цій зоні може бути присутнім медичний працівник, але не обов’язково і не завжди. Загальновідомо, що в умовах сучасного маневрування медичний працівник може виконувати обмежені медичні заходи, не більше, ніж звичайний підготовлений солдат. У «зеленій зоні» повний і ретельний огляд пораненого бійця проводиться іншим бійцем: з’ясування стану основних життєвих функцій, перевірка якості та адекватності самодопомоги та/або взаємодопомоги, додаткові пов’язки, бандажі, сортування та підготовка до медичної евакуації (MEDVAC), з використанням санітарного транспортного засобу або літального апарата. [1]

У тактичній обстановці пораненого бійця можна евакуювати до медичного закладу без перебування в «зеленій зоні». На медичних транспортах (наземних чи повітряних) присутній медичний персонал для надання невідкладної медичної допомоги пораненому (потерпілому) під час евакуації.

Список використаних джерел:

1. Домедична допомога в умовах бойових дій: методичний посібник / В.Д.Юрчен ко, В.О.Крилюк, А.А.Гудима та інш. – К.: Середняк Т.К., 2014, – 80 с.

2. Тактична медицина. Алгоритм домедичної допомоги під час бойових дій / І.С. Овчарук, М.В. Тверезовський, Р.В. Мінасов, С.Ю. Гордієнко // Актуальні проблеми транспортної медицини. — 2015. — № 3, т. 2 (41-II). — С. 50-52. — Бібліогр.: 3 назв. — укр.

О.С. Геращенко, к.ю.н., доцент,
О.Ю. Конєв, к.ю.н., доцент
(Одеський державний університет внутрішніх справ)

ДЕЯКІ ПИТАННЯ УДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ПІДРОЗДІЛІВ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ОБОРОНИ УКРАЇНИ

В умовах широкомасштабної війни, яку веде агресор проти незалежної, суверенної Української держави дедалі все більшої актуальності набуває правове становище та організація підрозділів територіальної оборони, які є втіленням конституційного положення, що визначає народ як єдине джерело державної влади і носій суверенітету держави. Нагадаємо, що чинне законодавство України, а саме Закон України «Про основи національного спротиву» визначає правові та організаційні засади національного спротиву, основи його підготовки та ведення, завдання і повноваження сил безпеки і сил

оборони та інших суб'єктів з питань підготовки і ведення національного спротиву, а також визначає правовий статус територіальної оборони [1].

Відзначимо, що під час визвольної війни України проти російських окупантів, держава та уряд вирішують багато важливих питань, пов'язаних із організацією діяльності підрозділів територіальної оборони, не виключенням у цьому контексті є і медичне забезпечення підрозділів територіальної оборони. Відомо, що підтримання необхідних знань та вмінь у підрозділах територіальної оборони досягається шляхом проведення комплексу занять на планових навчальних зборах, під час тактико-спеціальних (командно-штабних) навчань. Відповідно ці заходи супроводжуються проведенням обов'язкових занять з предметів базової загальновійськової підготовки (тактичної, вогневої, інженерної, зв'язку, військової топографії, радіаційного, хімічного, бактеріологічного захисту та тактичної медицини). Зазначені заняття проводять інструктори та офіцери, які мають досвід участі у бойових діях, офіцери військових комісаріатів, Національної поліції, Державної служби з надзвичайних ситуацій, центрів екстреної медичної допомоги та інші.

За загальним правилом бойова підготовка особового складу медичної служби у підрозділах територіальної оборони являє собою систему заходів щодо його навчання (набуття та відновлення знань, умінь і навичок, що необхідні для вирішення завдань бойової та мобілізаційної готовності), злагодження у роботі медичних підрозділів, з метою підтримки їх високої боєготовності та успішного виконання завдань за призначенням. Слід відзначити, що базисом підготовки для всього особового складу медичної служби військ є індивідуальна та колективна підготовка відповідно до стандартів НАТО. З початком проведення індивідуальної підготовки керівник медичної служби організовує військово-медичну підготовку всього особового складу військової частини та удосконалення фахових спроможностей особового складу медичних підрозділів. Військово-медична підготовка в підрозділах територіальної оборони також проводиться відповідно до вимог стандартів НАТО і спрямована на набуття знань та стійких практичних навичок з надання домедичної допомоги безпосередньо на місці поранення в порядку само і взаємодопомоги під керівництвом інструкторів, що мають відповідний практичний досвід.

Організація медичного забезпечення підрозділів територіальної оборони під час проведення бойового злагодження здійснюється начальником медичної служби відповідної військової частини. Штатні сили і засоби медичної служби відпрацьовують питання роботи стрільців-санітарів, бойових медиків та старших бойових медиків, окремих підрозділів та особового складу медичних пунктів батальйонів для набуття стійких практичних навичок з організації збору і евакуації поранених під час виконання завдань за призначенням та осередків масових санітарних втрат, надання їм домедичної, екстреної (невідкладної) та первинної медичної допомоги, медичного сортування і підготовки їх до евакуації на наступні етапи, передбачені планом медичного забезпечення [2, с. 11].

Відповідно до вищезазначеного перш за все медична служба військових частин зосереджує увагу на своєчасному, послідовному проведенні заходів, спрямованих на надання необхідної медичної допомоги, повноцінного лікування відповідного рівня та реабілітації поранених і хворих. Водночас, поряд із підготовкою особового складу медичного персоналу, начальником медичної служби у підрозділах територіальної оборони проводиться комплекс заходів, спрямованих на надання своєчасної медичної допомоги та запобігання спалахам інфекційних захворювань, що досягається постійним медичним контролем за умовами розташування особового складу, водопостачанням, харчуванням та умовами військової праці [2]. Ці заходи також носять обов'язковий характер.

Таким чином, враховуючи реалії сьогодення, а саме стан війни, в якому знаходиться Україна, у даній науковій праці, вважаємо за необхідне окреслити коло першочергових проблемних питань у розрізі обраної тематики. По-перше, питання організації медичного забезпечення підрозділів територіальної оборони України у воєнний час є однією з актуальних наукових проблем, яка потребує більш детального подальшого дослідження. По-друге, потребують термінового доопрацювання навчальні програми підготовки та підвищення кваліфікації військовозобов'язаних за медичними спеціальностями, з метою досягнення їх готовності до виконання завдань у воєнний час. По-третє, необхідним є постійне відпрацювання матеріалів методичного супроводу підготовки особового складу медичної служби підрозділів територіальної оборони.

Список використаних джерел:

1. Про основи національного спротиву: Закон України від 16 липня 2021 р. №1702-IX. *Відомості Верховної Ради*. 2021. № 41. Ст. 339.

2. Організація медичного забезпечення механізованої бригади в обороні: навч. посіб. / Бадюк М.І., Солярик В.В., Савицький В.Л. та ін. К.: «МП Леся». 2018. 108 с.

С. А. Градун, ад'юнкт
(Донецький державний університет внутрішніх справ)

ВИКОРИСТАННЯ ПОЛІГРАФА В ДІЯЛЬНІСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

Необхідність проведення теоретичних досліджень щодо використання поліграфа в діяльності Національної поліції обумовлено Стратегією національної безпеки України (Указ Президента України № 392/2020), Стратегією боротьби з організованою злочинністю (розпорядження Кабінету Міністрів України від 16 вересня 2020 р. № 1126-р), положеннями Стратегії розвитку наукових досліджень Національної академії правових наук України на 2021-2025 роки, затвердженої постановою загальних зборів Національної академії правових наук України від 26 березня 2021 року № 12-21, Тематикою наукових досліджень і науково-технічних (експериментальних) розробок на 2020–2024 роки (наказ МВС України від 11 червня 2020 р. № 454), а також згідно тематики науково-дослідної роботи факультету № 1 Донецького державного університету внутрішніх справ «Протидія кримінальним правопорушенням на території проведення ООС (Операції об'єднаних сил)» на 2020-2024 роки (0120U105580).

Деякі аспекти використання поліграфа у кримінальному провадженні досліджували такі науковці: А.І. Богатирьов, В.І. Василинчук, В.К. Весельський, А.Ф. Волобуєв, В.І. Галаган, Д.В. Затенацький, І.І. Когутич, О.І. Козаченко, В.С. Кузьмічов, В.К. Лисиченко, О. Р. Малхазов, В.В. Матвійчук, О.І. Мотлях, Т.Р. Морозова, С.І. Ніколаюк, Д.Й. Никифорчук, Ю.Ю. Орлов, М.А. Погорецький, В.В. Поливода, М.Я. Сегай, Л.Д. Удалова, М.Є. Шумило та інші. Водночас єдиного підходу до механізму правового регулювання та методики практичного використання цього технічного пристрою так і не було вироблено ні в теорії, ні в практиці правоохоронних органів і судів.

Враховуючи відсутність комплексних досліджень з вказаної тематики та її невгаслу актуальність, потрібно визнати доцільність опрацювання питань стосовно використання поліграфа в діяльності Національної поліції під час воєнного стану.

На сьогодні Україна офіційно визнає поліграфічні дослідження, про що свідчить наявність професії експерта-поліграфолога, яку внесено до покажчику професійних назв робіт за кодом 2144.2 (інженери в галузі електроніки та телекомунікацій) згідно Національного класифікатора професій України, введено в дію наказом Держспоживстандарту України від 28 липня 2010 р. № 237 [1].

Національний стандарт надав визначення терміну поліграф (пункт 3.1) вказавши, що поліграф або детектор брехні – це багатоканальна контрольно-вимірювальна система, призначена фіксувати динаміку зміни фізіологічних показників організму людини під час дослідження на визначення його психоемоційного стану у відповідь на пред'явлення за спеціальною методикою певних стимулів і подальше їх відтворення на екрані монітора та збереження й архівування за допомогою пристрою оброблення та відображення інформації, яким можуть бути персональний комп'ютер (планшетний комп'ютер, ноутбук тощо), що серійно виробляються [2].

У зв'язку з військовою агресією Російської Федерації проти України, на підставі пропозиції Ради національної безпеки і оборони України, відповідно до пункту 20 частини першої статті 106 Конституції України, Закону України "Про правовий режим воєнного стану" Указом президента України № 64/2022 введено в Україну воєнний стан.

Імплементація інноваційних методів за допомогою науково-технічного приладу – поліграфа можна вважати одним із заходів запобігання злочинності взагалі і й у військовій сфері зокрема. Так, О.І. Мотлях зазначає, що застосування поліграфа у кримінальному судочинстві України створює додаткові можливості для пізнання досудовим слідством того, що перебуває поза межами звичайних людських можливостей і здібностей. Зокрема, доволі критично зауважує, що ігнорувати чи не використовувати у досудовому слідстві сучасні науково-технічні засоби, одним з яким є поліграф, означає позбавити кримінальне судочинство належного, ефективного та своєчасного розслідування злочинів. [3, с. 250-259]

Н.О. Симоненко наголошує, що застосування поліграфа дозволяє повною мірою використовувати можливості такого методу для збору доказів під час досудового розслідування та отримання важливості даних, під час проведення психофізіологічної експертизи. [4, с. 265]

Під час воєнного стану актуальність використання поліграфа в діяльності Національної поліції обумовлено збільшенням кількості злочинів, що вчиняють військовослужбовці та військовозобов'язані безпосередньо під час виконання своїх службових обов'язків під час бойових дій, а також

злочинів проти основ національної безпеки України (злочини передбачені розділами 1, 19 особливої частини Кримінального кодексу України [5]).

З метою запобігання військовим злочинам у Збройних силах України, поліграф може бути використаний, коли відносно військовослужбовців, або цивільних осіб проводиться кримінальне провадження. Таке опитування на поліграфі проходять військові і цивільні особи, коли вони є: суб'єктами несанкціонованого розкриття секретної інформації або матеріалів; якщо вони підозрюються у шпіонажі, зраді, підривній діяльності або тероризмі тощо.

За результатами опитування спеціалістом-поліграфологом складається довідка в якій вказано: дату, час, місце опитування, завдання від ініціатора, серійний номер, марку, програмне забезпечення, а також наводиться низка тестів методики виявлення прихованої інформації, що використовувались при проведенні опитування. Під час дослідження психологічного аналізу вербальної та невербальної комунікації, можливо дійти висновку з великою вірогідністю про наявність ознак, характерних для правдивої чи неправдивої розповіді.

У Постанові Кабінету Міністрів України від 11 травня 2017 р. № 449 «Про затвердження Порядку проведення психофізіологічного дослідження із застосуванням поліграфа в Державному бюро розслідувань» чітко дано визначення спеціаліста поліграфа: «Спеціаліст поліграфа – працівник структурного підрозділу Бюро або в разі потреби залучений сторонній спеціаліст, який володіє державною мовою, має ступінь «магістра» і здобув післядипломну освіту за програмами підготовки спеціалістів поліграфа» [6].

Отже, використання поліграфа в діяльності Національної поліції під час воєнного стану сприяє отриманню даних для своєчасного проведення оперативно-розшукових дій і слідчих заходів, а також для виявлення, припинення, запобігання й розкриття кримінальних правопорушень взагалі і у військовій сфері зокрема.

Список використаних джерел:

1. Національний класифікатор професій України ДК: 003:2010 URL: https://cutt.ly/3FH4ELU (Дата звернення 15.04.2022р.)

2. ДОВІДКА про ПРОБЛЕМИ в роботі національного стандарту в Україні- ДСТУ 8692:2016 «Поліграфи. Технічні умови». URL: https://cutt.ly/CFH7XW0 (Дата звернення 15.04.2022 р.)

3. Мотлях О. І. Окремі засади використання поліграфа під час розслідування кримінальних правопорушень. *Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ.* Київ, 2015. № 1 (9). С. 250—259.

4. Симоненко Н.О. Використання поліграфа під час досудового розслідування зґвалтувань минулих років. *Науковий вісник національної академії внутрішніх справ.* 2016. № 2(99). С. 265.

5.Кримінальний кодекс України. URL: https://cutt.ly/PFH5TwB (Дата звернення 15.04.2022 р.)

6. Постанова Кабміну № 449 від 11 травня 2017 р. «Про затвердження Порядку проведення психофізіологічного дослідження із застосуванням поліграфа у Державному бюро розслідувань». URL: https://cutt.ly/XFH589k (Дата звернення 15.04.2022 р.)

О.О. Головацький, В.Ю. Мосузенко
(Одеський державний університет внутрішніх справ)

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ОРГАНІЗАЦІЇ СИЛ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ОБОРОНИ І МОЖЛИВОСТІ ЙОГО ВИКОРИСТАННЯ В УКРАЇНІ

Напад російських окупантів на незалежну, суверенну Українську державу зумовив новий погляд на забезпечення національної безпеки загалом. Цей новітній погляд полягає у тому, що забезпечення національної безпеки залежить не тільки від регулярної армії, а й від територіальної оборони. Дії російських окупантів на території України супроводжується спаленими будинками, цивільним населенням, яке загинуло від рук окупантів, відсутністю води, електрики і тепла, коли «визволителі» цинічно і планомірно знищують все те, що ще недавно називалося благополуччям.

В умовах широкомасштабної війни, яку веде агресор насамперед з українським населенням, як ресурсом, який забезпечує оборонні дії, відповідно, в такій війні відсутність у людини зброї в руках, відсутність його належності до військових формувань абсолютно не є гарантією недоторканності як особисто для нього, так і для його рідних і близьких, майна і будинку, де проживає його сім'я та підприємства, де він працює. Вважаємо, що в умовах війни, яку розпочала Росія проти незалежної України, безпека кожного громадянина безпосередньо залежить від його навченості та вміння, здатності і готовності захистити свою сім'ю, свій дім.

Вважаємо, що система територіальної оборони є ідеальною ілюстрацією щодо втілення положення Конституції України, яке визначає народ як єдине джерело державної влади і носій суверенітету держави [1]. Це можна обґрунтувати тим, що, по-перше, народ виражає довіру державній владі щодо керівництва обороною країни; по-друге, державна влада, передаючи народу зброю, отримує підтримку у захисті Української держави. Відверто можемо зауважити, що у важкий час для України такий могутній симбіоз та єдність органів державної влади та територіальної оборони сприяє досягненню спільної мети, яка полягає у захисті суверенітету і територіальної цілісності України і є справою всього українського народу.

Відповідно до чинного законодавства, саме Закон України «Про основи національного спротиву» визначає правові та організаційні засади національного спротиву, основи його підготовки та ведення, завдання і повноваження сил безпеки і сил оборони та інших суб'єктів з питань підготовки і ведення національного спротиву, а також визначає правовий статус територіальної оборони [2].

Проведений аналіз зарубіжної наукової літератури дає підстави зробити висновок, що у багатьох розвинених країнах світу саме на територіальні війська покладаються завдання прикриття мобілізаційного розгортання збройних сил, охорона стратегічних об'єктів та елементів військової і цивільної інфраструктури, власне ведення територіальної оборони. Позитивним для Української держави є досвід розвинених західних країн, у яких війська територіальної оборони (далі – ВТО) тісно пов'язані зі збройними силами. Також у контексті нашого дослідження слід відзначити сукупність моделей територіальної оборони у розвинених країнах за рівнем боєготовності та завданнями, що вони вирішують, які умовно можна об'єднати у три групи: ВТО, сформовані за зразком регулярної армії, здатні виконувати бойові завдання нарівні з нею, і, в окремих випадках, застосовуватися за межами території своєї країни (США, Велика Британія); ВТО малих європейських держав, головним завданням яких є охорона і оборона різних об'єктів, забезпечення мобілізаційного та оперативного розгортання армійських угруповань, а також забезпечення їх безперешкодного маневру (Норвегія, Данія, Бельгія і Нідерланди); ВТО нейтральних держав, які виконують широкий спектр завдань, включаючи ведення партизанської війни на окупованій території, тому вони мають різноманітну структуру, зокрема й подібну до тієї, яка існує в регулярній армії (Фінляндія, Швейцарія і Швеція) [3]. Ґрунтовний аналіз, провів І. Якубець та зробив висновок, що Швейцарія і Ізраїль утримують армії, що діють на принципах загальної військової повинності. Мала частка регулярного професійного війська утримує сучасну техніку і озброєння, планово здійснює підготовку значної кількості резервістів, які утримується за принципом поліцейської системи і зберігають при собі легке стрілецьке озброєння, боєзапаси та спорядження [4]. Отже, у цих країнах, завдяки національно-історичним особливостям побудовано національні регулярні армії для ведення оборони, зокрема і територіальної.

Таким чином, відповідно світовий досвід розвинених зарубіжних країн Європи щодо організації територіальної оборони є позитивним і може бути впроваджений в Україні. Стосовно визначення правового статусу та повноважень територіальної оборони багато зроблено у вітчизняному законодавстві, разом з тим використання позитивного зарубіжного досвіду в Україні сприятиме на високому рівні стримувати агресію противника не тільки військами регулярної армії, але й підрозділами територіальної оборони, що дозолить зберегти потужну спроможність активно захищати свій суверенітет, незалежність та цілісність Української держави за рахунок посилення потенціалу регулярних військ нашої незламної армії силами місцевої (територіальної) оборони.

Список використаних джерел:

1. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.

2. Про основи національного спротиву: Закон України від 16 липня 2021 р. №1702-IX. *Відомості Верховної Ради*. 2021. № 41. Ст. 339.

3. Паливода В. Територіальна оборона у системі національної безпеки. Оборонно-промисловий кур'єр: інформаційне агентство. URL: http://opk. com. ua/територіальна-оборона.

4. Якубець І. Україна. Проблеми територіальної оборони. URL: http://cacds. org. ua/ru/comments/339.

А.А. Гоманюк, слухач магістратури навчальної групи М-ДР-121 лейтенант поліції
(Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ)
Науковий керівник: **Д.С. Юр'єв, викладач кафедри фінансових та стратегічних розслідувань підполковник поліції** *(Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ)*

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА СТВОРЕННЯ ЗЛОЧИННОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ, КЕРІВНИЦТВО ТАКОЮ ОРГАНІЗАЦІЄЮ АБО УЧАСТЬ У НІЙ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

Злочин, пов'язаний із організацією, керівництвом злочинною організацією або участь у ній завжди був із категорії тяжких злочинів, і його суспільна-небезпечність мало ким оспорювалась.

Логічним є той факт, що і під час війни роль цих злочинів у загостренні криміногенної ситуації у державі збільшується та набуває все більшої актуальності.

24 лютого 2022 року керівництвом рф було прийнято рішення про проведення так званої «спеціальної операції», а фактично – війни на території України, після чого російською армією у складі військових злочинців було здійснено повномасштабне військове вторгнення на суверенну територію незалежної України, чим почато російсько-українську війну.

Початок цієї жахливої війни створило, а подекуди актуалізувало в юридичному полі багато суспільно-болючих, важливих питань. Одним із таких питань виступає відповідальність за створення злочинної організації, керівництво такою організацією або участь у ній під час воєнного стану.

Якщо говорити про актуальність зазначеної тематики то слід почати з того, що злочинна організація – це стійке ієрархічне об'єднання декількох осіб (п'ять і більше), члени якого або структурні частини якого за попередньою змовою зорганізувалися для спільної діяльності з метою безпосереднього вчинення тяжких або особливо тяжких злочинів учасниками цієї організації, або керівництва чи координації кримінально протиправної діяльності інших осіб, або забезпечення функціонування як самої злочинної організації, так і інших кримінально протиправних груп (частина 4 статті 28 ККУ) [1].

Сама сутність злочинної організації являється вкрай негативним суспільним явищем. Будь-який зв'язок з нею карається законом, тобто мається на увазі участь у ній, пособництво або керівництво нею.

Статтею 255 Кримінального кодексу України передбачена відповідальність як за участь у злочинній організації, так і за керівництво нею. Так, частиною 1 вказаної статті передбачається відповідальність саме за керівництво злочинною організацією, і як видно санкція за ці протиправні дії визначена у вигляді позбавлення волі на строк від семи до дванадцяти років, в той час як за участь у злочинній організації покарання визначається як позбавлення волі на строк від п'яти до дванадцяти років [1].

Той факт, що мінімальний граничний строк покарання у вигляді позбавлення волі за керівництво злочинною організацією встановлений більший, ніж за участь в ній дає нам підстави стверджувати, що законодавцем керівництво над такою організацією визначається як більш тяжкий злочин.

Досліджуючи роль керівника злочинної організації можна стикнутися з проблемою у вигляді того, що розширеним переліком співучасників у злочині, визначеним статтею 27 ККУ виділяється організатор, виконавець, підбурювач, пособник. Визначення та функції керівника, власне, Кодексом не передбачено.

Вирішення цієї проблеми у своїй монографії пропонує Вознюк А.А., який стверджує, що від цієї проблеми можна позбавитися наступним чином: виділити з ролі організатора функції керівника, оскільки у ч. 3 ст. 27 КК України (де мова йде про організатора) зазначено, що керівником може бути особа, яка керувала організованою групою чи злочинною організацією або ж підготовкою чи вчиненням злочину (злочинів) [1; 2, с. 23].

Також слід погодитися й з іншою позицією вченого, в якій він стверджує, що роль керівника у діяльності злочинної організації є центральною, оскільки керівник виступає «мозковим центром» всієї злочинної організації, у більшості випадків на роль керівника випадає створення злочинного плану, організація злочинної діяльності, розподіл злочинних ролей та інша діяльність, без якої злочинна організації не могла б функціонувати. Таким чином керівник злочинної організації вбачається як центральна злочинна фігура, висока та сувора відповідальність за дії якої справедливо обґрунтована.

Повертаючись до тематики відповідальності такої особи за виконання своїй функцій керівника в умовах воєнного стану слід зазначити, що кваліфікуючими ознаками злочинної діяльності керівника цієї організації пов'язані лише із особливостями суб'єкта зазначеного злочину (його службових стан тощо).

Необхідно акцентувати на тому, що вчинення злочину з використанням умов воєнного стану є обставиною, яка обтяжує покарання. Вказане положення викладене у п.11 ч. 1 ст. 67 КК України.

Роль обтяжуючої обставини впливає на призначення покарання судом, проте ніяк не впливає на вид та розмір цього покарання [3].

Це означає, що у випадку вчинення чи то керівником, чи то просто учасником злочинної організації своїх злочинних функцій для досягнення злочинної мети в умовах воєнного стану, він може бути притягнутий до кримінальної відповідальності лише в межах санкції, передбаченої ч. 2 ст. 255 КК України, а саме покараний до позбавлення волі на строк від семи до дванадцяти років для керівника, та у межах п'яти до дванадцяти років для учасника.

Проте знову акцентуючи увагу на тому, що вчинення будь-яких злочинних дій у державі під час воєнного стану впливає на суспільство більше, ніж у звичайний стан шляхом дестабілації економіки, суспільної мораль та безпеки, то злочинні дії такої організації завдають значно більше суспільної шкоди, ніж зазвичай.

Саме тому, на нашу думку відповідальність за створення злочинної організації, керівництво такою організацією або участь у ній під час воєнного стану має бути посилена шляхом визначення в якості кваліфікуючої ознаки складу злочину, передбаченого ст. 255 КК України таких дій, вчинених під час воєнного стану та доповненням вказаної статті Кодексу частиною 7, яка визначатиме відповідальність за перелічені дії й передбачатиме покарання за них у вигляді позбавлення волі від 12 до 15 років та конфіскацією майна.

Список використаних джерел:

1. Кримінальний кодекс України : Закон України від 05.04.2001 № 2341-III. ред. від 05.01.2022, підст. 1965-IX. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2341-14/;

2. Кримінально-правові ознаки організованих груп і злочинних організацій : монографія, А. А. Вознюк. К., Нац. акад. внутр. справ, 2015, с. 192;

3. Кримінальне право України. Загальна частина : підручник / [А. А. Васильєв, Є. О. Гладкова, О.О. Житний та ін.] ; за заг. ред. проф. О. М. Литвинова; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2020, с. 428.

А. Ю. Гончаренко, курсант 3-г курсу ННІППФПНП,
Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ
Науковий керівник: **О. О. Мислива, кандидат юридичних наук, доцент**
доцент кафедри тактико-спеціальної підготовки,
Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ДОМЕДИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

На жаль реалії нашого життя потребують наявність не лише базових знань з анатомії та фізіології, але й знань та навички домедичної підготовки. Враховуючи той факт, що на підставі указу Президента України від 24.02.2022 року № 64/2022 був ведений воєнний стан та існує реальна загроза життю, як на певних територіях так і на всій території України, не можна недооцінювати важливість домедичної допомоги [2].

Вато наголосити, на тому що поняття домедична допомога законодавчо закріплено і під ним розуміють невідкладні дії та організаційні заходи, спрямовані на врятування та збереження життя людини у невідкладному стані та мінімізацію наслідків впливу такого стану на її здоров'я, що здійснюються на місці події особами, які не мають медичної освіти, але за своїми службовими обов'язками повинні володіти основними практичними навичками з рятування та збереження життя людини, яка перебуває у невідкладному стані, та відповідно до закону зобов'язані здійснювати такі дії та заходи [3].

Однак слід зазначити, що домедична допомога стосується кожного, не обов'язково відносити до особи, яка має службові обов'язки для врятування чи надання допомоги людині, яка цього потребує. Тому варто приділяти час для освоєння теоретичного та практичного матеріалу для надання домедичної допомоги, що може врятувати життя під час воєнного стану.

Так, враховуючи основні травми які були отримані під час бойових дій за період війни, який минув, можна сформувати актуальні питання домедичної підготовки щодо допомоги постраждалим особам, які варто освітити, адже час показав, що більшість людей не знаю, як правильно надавати допомогу. Слід звернути увагу на:

По-перше, осколкове поранення, що займає значне місце серед поранень, які отримали мирні жителі в тому числі і військові, територіальна оборона, поліцейські, прикордонники та ін.. Варто пам'ятати, що не можна видаляти з рани сторонні предмети чи бруд, адже можна пошкодити судини та спричинити додаткову кровотечу, при цьому слід на скільки можливо зафіксувати предмет в рані та накласти пов'язку, яка буде утримувати його більш-менш нерухомо. Для перев'язування необхідно

використовувати перев'язувальний пакет, бинт або інший матеріал, фіксація може відбуватись за допомогою клейкої стрічки. За наявності внутрішніх органів, які видніються в рані ні в якому разі не можна їх чіпати та вправляти (наприклад сухожилля). Варто обережно накласти на рану пов'язку, попередньо додатково прикривши її стерильним матеріалом (за наявності) [4, с. 46];

По-друге, кровотеча, внаслідок значних уламків снарядів, які уражають значну більшу площу поверхні тіла та створюють значні отвори, з яких відбувається втрата крові. При цьому слід знати про небезпечні для життя (смертельні) ознаки кровотечі: кров з рани пульсує (фонтанує) або швидко витікає; на одязі швидко розповзається пляма крові; під постраждалим наповнюється калюжа крові; у постраждалого ампутовано кінцівку; є відкриті переломи кісток [1, с. 136].

При наявності будь-якої ознаки варто терміново накласти давляючу пов'язку. І як можливі варіанти запинки кровотечі можна використовувати такі методи: 1) піднімання ушкодженої кінцівки. Місце кровотечі необхідно розташувати вище від рівня серця. Відповідні дії значно зменшать інтенсивність кровотечі; 2) максимальне згинання і притискання кінцівки в суглобі за наявності пошкодження підколінної, стегнової та плечової артерій. Спрямований на стискання магістральної судини та фіксацію у цьому положенні підручними засобами; 3) Притиснення судини до кістки, характерний для артеріальної кровотечі; 4) Притиснення судини в рані; 5) Накладання давлячої (стискаючої) пов'язки; 6) Накладання джгута, характерний для ураження великої артерії та є крайньою мірою. Безпечне безперервне накладання джгута вважається на 2 години. Категорично заборонено застосовувати для зупинки критичної кровотечі у разі поранення шиї, пахвової ділянки, таза та проксимальних (дальніх) сегментів кінцівок [1, с. 136 – 138];

По-третє, перелом, враховуючи той факт, що об'єктами по якими завдавали удари були багатоповерхівки та приватні будинки, при пошкодженнях тяжкою артилерією та бомбами, зазнавали значних руйнування уламки стін та стель завалювали людей спричиняючи при цьому переломи. В таких випадках категорично заборонено спеціально змінювати положення кінцівок, тієї частини тіла що зазнала переломів. Необхідно забезпечити максимальну нерухомість кісток у місці перелому якомога швидше. Накладати шину необхідно поверх прокладки (відрізка тканини, бинта, марлі тощо) або одягу, при цьому кріпити надійно, добре фіксуючи ділянку перелому. За відсутності шини та пов'язок зламану руку можна зафіксувати, прив'язавши її до тулуба, а зламану ногу – до здорової ноги (за допомогою елементів одягу чи ременів).У разі відкритого перелому спочатку слід обробити рану та накласти пов'язку, а вже потім – іммобілізувати кінцівку [1, с.129 – 130];

По-четверте, травматична ампутація відбувалась у зв'язку з попаданням снаряду (до прикладу випадок біля Енергодару під час мирного мітингу), підриву на міні (наприклад діти які вийшли за межі домівок в Акимівці, внаслідок чого в одної дитини відірвало кінцівку руки). Характерна інтенсивна кровотеча та значна площа поверхні рани. В цьому разі варто: травмовану кінцівку підняти догори; затиснути магістральну судину в типовому місці; зупинити кровотечу з кукси шляхом накладання штатного або імпровізованого джгута; обкласти куксу стерильними серветками чи іншою чистою тканиною (якщо немає стерильного матеріалу), туго забинтувати її стискаючою пов'язкою, намагаючись уникнути поновлення кровотечі; надати постраждалому протишокового положення; знерухомити куксу й зігріти постраждалого [4, с. 51].

Варто зауважити, що частина кінцівки, має бути зібрана та замотана в серветку, її необхідно помістити до поліетиленового пакета, який вкласти в інший (більший за розміром) пакет, заповнений холодною водою. Необхідно якомога швидше доставити постраждалого медичного закладу;

По-п'яте, пологи. Слід наголосити, що значна кількість людей опинилась в умовах де доступ до медичних закладів був заблокований чи неможливий за відсутності будь-якого транспорту чи можливості пересуватись, не виключення становлять породіллі.

Крім того, варто зауважити, що окрім питань стосовно, того як необхідно діяти при певних пошкодженнях, актуальними залишаються питання стосовно яким чином надавати допомогу; якими засобами; що робити у ситуаціях відсутності матеріалів та медичних закладів. Окрім цього, події в країні свідчать про те що більшість людей не знає базових знань анатомії та фізіології, томі ці питання домедичної підготовки також є актуальними.

Таким чином, наразі існує ціла низка питання у світлі останніх подій що відбуваються в країні під час воєнного стану. Саме тому є необхідність у запровадженні навчального процесу для всіх охочих для освітлення питання домедичної підготовки з практичними прикладами реалізації теорії.

Список використаної літератури:

1. Кікінчук В. В., Книженко С. О., Савчук Т. І. Домедична підготовка: навч. посіб.. МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків: ХНУВС, 2021. 176 с

2. Про введення воєнного стану в Україні: Указ Президента України від 24.02.2022 №67/2022. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/64/2022#Text (дата звернення 23.04.2022)

3. Про екстрену медичну допомогу: Закон України від 05.07.2017 № 5081-VI. Відомості Верховної Ради (ВВР), 2013, № 30, ст.340. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5081-17#Text (дата звернення 23.04.2022)
4. Чуприна О. В., Жилін Т.П. Домедична підготовка: курс лекцій. Київ: Нац. акад. внутр. справ, 2017. 120 с.

А.Ю. Гончаренко, здобувач вищої освіти 3 курсу ННІППФПНП
Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ
О.В. Неклеса, викладач кафедри фінансових та стратегічних розслідувань
Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

МІСЦЕ ТА РОЛЬ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ У ПРОТИДІЇ КІБЕРТЕРОРИЗМУ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

Сьогодні складно уявити життя без органів Національної поліції. Однак реалії нашого часу свідчать про те, що таке можливо навіть зараз за наявності воєнного стану. Забезпечення безпеки в такому разі набирає особливого значення. В межах держави на деяких територіях можлива повна відсутність правоохоронних органів, наприклад як на території деяких міст, селищ та сел Запорізької області, які тимчасово окуповані. Але втім варто не забувати про кримінальні правопорушення, які не обмежені територією певного міста, селища чи села. Саме тому значну роль відіграє Департамент кіберполіції Національної поліції України.

Варто наголосити на тому, що відповідно Національна поліція України у разі введення воєнного стану бере участь відповідно до повноважень у забезпеченні та здійсненні заходів правового режиму стану [5].

Слід зазначити, що ч. 2 ст. 24 Закону України «Про національну поліцію» передбачає, що у разі наявної загрози державному суверенітету України та її територіальної цілісності, а також у ході відсічі збройної агресії проти України органи та підрозділи, що входять до системи поліції, відповідно до законодавства України беруть участь у виконанні завдань територіальної оборони, забезпеченні та здійсненні заходів правового режиму воєнного стану у разі його оголошення на всій території України або в окремій місцевості [5]. При цьому можуть бути також визначені інші повноваження Національної поліції але виключно законом.

Так, поняття кібертероризм законодавчо визначено, під ним слід розуміти терористичну діяльність, що здійснюється у кіберпросторі або з його використанням [1].

Крім того, боротьба у кіберпросторі у період воєнного стану здійснюється не лише Кіберполіцією але й Міністерством оборони України, Генеральним штабом Збройних Сил України, які здійснюють заходи: з підготовки держави до відбиття воєнної агресії у кіберпросторі (кібероборони); здійснюють військову співпрацю з відповідними суб'єктами щодо забезпечення безпеки кіберпростору та спільного захисту від кіберзагроз; впроваджують заходи із забезпечення кіберзахисту критичної інформаційної інфраструктури в умовах надзвичайного і воєнного стану [1].

Протидія кібертероризму Національною поліцією України можлива за допомогою здійснення оперативно-розшукової діяльності щодо виявлення, розкриття, профілактики окремих видів кіберзлочинів, а також притягнення до відповідальності, використовуючи при цьому спеціально кримінологічні заходи.

Окрім цього запобіганні кіберзагрозам у період воєнного стану можливо при взаємодії органів Національної поліції України з приватними та державними суб'єктами для забезпечення кібербезпеки об'єктів критичної інфраструктури, а також реагуванні на кібератаки і кіберінциденти, та усунення їх наслідків [1].

Так, роль Національної поліції України досить значна, адже вона забезпечує захист прав, свобод та інтересів людини і громадянина та суспільства і держави в цілому від кримінально протиправних посягань у кіберпросторі; вживає заходи профілактики та протидії для запобігання, виявлення, припинення та розкриття кіберзлочинів, підвищення поінформованості громадян про безпеку в кіберпросторі.

Для кращого розуміння ролі Національної поліції у протидії кібертероризму, необхідно зазначити, що кібертероризм здійснюється з метою порушення громадської безпеки, залякування населення, провокації військового конфлікту [3, с.180]. В умовах воєнного стану протидія кібертетроризму набуває особливого значення.

Так, для кращого розуміння ролі Національної поліції України (Кіберполіції) слід зазначити, що протидія російському ворогу в інформаційному просторі – це ключове завдання Кіберполіції в умовах війни [2]. До прикладу за період дії воєнного стану Кіберполіція викрила: зрадника, який передавав окупантам інформацію про військові об'єкти; розробників пропагандистських вебресурсів; втручання у роботу новинних сайтів; значну кількість шахраїв та попередила про актуальні схеми роботи шахраїв; заблокувала близько 2000 ворожих ресурсів із загальною аудиторією понад 17 мільйонів користувачів; попередила про атаки, спрямовані на отримання доступу до облікових записів месенджеру «Telegram»; розслідувала кібератаку на державні органи України з використанням шкідливої програми Cobalt Strike Beacon (CERT-UA#4145) та ін..

Крім того, в рамках протидії було створено: «бот» для інформування росіян про реальну ситуацію в Україні; бот, який за допомогою скарг на різні інформаційні ресурси російських окупантів дозволяв їх заблокувати; сайт, який допомагає військовим росії та Білорусі знайти контакти урядових організацій та детальну інструкцію, як відмовитися від участі у кривавій війні проти України, який в свою чергу містить посилання на офіційні джерела інформації для протидії дезінформації та поради з кібергігієни. Також співпраця Кіберполіції з найбільшими VPN-сервісами дозволила припинити роботу таких сервісів з агресором [2].

У зв'язку з тим, що інформація яку сіє ворог під час війни в кіберпросторі впливає на національну безпеку держави через розповсюдження інформації в кіберпросторі, яка не відповідає дійсності, має пропагандистські наміри, поширює паніку серед населення України аби переманити на сторону ворога, наприклад як це відбувалось на територіях, що наразі окуповані шляхом хакерських атак на сайти місцевої влади та зміни на них інформації щодо керівництва та розповсюдження пропагандистських настроїв; або змін телевізійного мовлення чи радіозв'язку, не можна недооцінювати роль Національної поліції та її Департаменту Кіберполіції Національної поліції України в період воєнного стану.

Враховуючи той об'єм роботи, який був зроблений за період дії воєнного часу та важливість у сучасному світі кіберпростору Національна поліція (Кіберполіція) посідає визначне місце у протидії кібертероризму на ряду з Держспецзв'язку, СБУ, Національного координаційного центру кібербезпеки, також суб'єктами оборони України.

Таким чином, воєнний стан запроваджений в Україні не лише підчеркнув важливу роль та місце Національної поліції, але й показав, що навіть в такі часи робота Національної поліції України залишається значимою не тільки в розкритті кримінальних правопорушень та забезпеченні захисту прав, свобод та інтересів громадан, але й у складі територіальної оборони певної території та протидії кібертероризму у кіберпросторі.

Список використаної літератури:

1. Про основні засади забезпечення кібербезпеки України: Закон України від 05.10.2017 № 2163-VIII. Відомості Верховної Ради (ВВР), 2017, № 45, ст.403. URL: https://zakon.rada. gov.ua/laws/show/2163-19#top (дата звернення 23.04.2022)
2. Департамент Кіберполіції Національної поліції України: веб-сайт. URL: https://cyberpolice. gov.ua/normatyvno-pravovi-akty-yaki-rehlamentuiut-diialnist-politseiskoi-komisii/ (дата звернення 23.04.2022)
3. Рульов І. Співвідношення кібертероризму та кіберзлочину. *Юридичний вісник*. 2021. № 3. С. 178 – 185
4. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12.05.2015 № 389-VIII. *Відомості Верховної Ради (ВВР)*, 2015, № 28, ст.250. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text (дата звернення: 23.04.2022)
5. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 2015 № 40-41, ст.379. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text (дата звернення 23.04.2022)

І. А. Горбач-Кудря, к.ю.н., викладач
(Національна академія внутрішніх справ)

ЗАКОНОДАВЧЕ ВРЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ У ПРАВОВОМУ РЕЖИМІ ВОЄННОГО СТАНУ

До початку повномасштабного вторгнення російської федерації в Україну у науковій літературі неодноразово наголошувалося на потребі закріпити за Національною поліцією України окремі завдання, що дозволять їй реалізовувати державну політику, спрямовану на гарантування суспільству і кожному громадянину захисту від загроз [1], а також належним чином визначити відповідний правовий статус у Джерелі 7 [2] та Джерелі 1 [3]. В умовах сьогодення питання нормативно-правового регулювання діяльності Національної поліції України як суб'єкта сектора безпеки і оборони під час воєнного стану є актуальним і потребує адекватного вирішення.

Метою нашої доповіді є дослідження новел законодавства, що регламентують діяльність Національної поліції України, пов'язану із введенням в Україні правового режиму воєнного стану.

Ст. 24 Джерела 4 передбачено можливість виключно законом покладати на поліцію додаткові повноваження у разі виникнення загрози державному суверенітету України та її територіальній цілісності, для відсічі збройної агресії проти України [4]. Тобто в умовах введення в Україні воєнного стану єдиний законодавчий орган державної влади має розробити та прийняти нормативні акти, що покладають на органи та підрозділи, що входять до системи поліції, виконання завдань територіальної оборони, забезпечення та здійсненні заходів правового режиму воєнного стану [4], якщо національне законодавство не має належного урегулювання.

З моменту набрання чинності Закону України «Про затвердження Указу Президента України «Про введення воєнного стану в Україні»» Верховною Радою України розроблено та прийнято **55** законопроектів, якими **29%** (**16** законами) встановлювалася / посилювалася / скасовувалася кримінальна відповідальність за окремі види кримінальних правопорушень, зокрема, за несанкціоноване розповсюдження інформації про засоби протидії збройній агресії російської федерації (ст.114^2 ККУ), підвищення ефективності боротьби з кіберзлочинністю в умовах дії воєнного стану (ст.ст. 361, 361^1 ККУ), незаконне використання гуманітарної допомоги (ст.201^2 ККУ), колаборайційну діяльність, виготовлення та поширення забороненої інформаційної продукції (ст.ст 161, 435^1, 436^2 ККУ), мародерство, добровільну здачу зброї, бойових припасів, вибухових речовин або пристроїв (ст. 263 ККУ), – **29%** (**16** законами) врегулювалися питання військової служби та участі цивільних осіб у захисті України, діяльності правоохоронних органів, **36%** (**20** законів) – окремі сфери соціального та економічного життя населення країни [5].

З наведених статистичних показників лише **2%** (**1** закон) стосуються Національної поліції України. Мова йде про Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо присвоєння спеціальних звань поліції під час дії воєнного стану», що закріплює у ст.84 Джерела 4 та ст.10 Закону України «Про Дисциплінарний статут Національної поліції України» можливість присвоєння поліцейському у виді заохочення спеціального звання без дотримання строків та на один ступінь вище від звання, передбаченого штатною посадою [6].

Отже, на тлі інтенсивної законотворчої діяльності Верховної Ради України, зумовленою збройною агресією росії проти України, відсутність нових змін до законодавства, що врегульовують діяльність Національної поліції як суб'єкта сектору безпеки і оборони, вказує, що чинна нормативна база за напрямом відповідає умовам правого режиму воєнного стану. Натомість неузгодженість Джерела 4 та Джерела 7 в частині одночасного підпорядкування поліцейських у разі введення в Україні воєнного стану начальнику Головного управління Національної поліції в АР Крим та м. Севастополі, області, м. Києві і Командувачу Сил спеціальних операцій Збройних Сил України призводить до дисбалансу, за якого вибір виконання основних або додаткових повноважень покладається на власний розсуд підпорядкованого правоохоронця.

Вбачається за доцільне впорядкувати ч.3 ст.24 Джерела 4 відповідно до ч.5 ст.5 Джерела 7, виклавши її у наступній редакції: «3. *У разі введення на всій території України або в окремій її місцевості воєнного стану поліцейські, які залучаються до заходів з організації, підготовки, підтримання та виконання завдань руху опору, відповідно до Закону України «Про основи національного спротиву», інших законів України, на час проведення таких заходів підпорядковуються Командувачу Сил спеціальних операцій Збройних Сил України, рішення якого є обов'язковими до виконання*».

Список використаних джерел:
1. Про національну безпеку України: Закон України від 21.06.2018 № 2469-VIII // База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text
2. Ульянов О.І.. Ніколаєв О.Т. Національна поліція як суб'єкт сектору безпеки і оборони. *Підготовки поліцейських в умовах реформування системи МВС України*: зб. наук. пр., 28 трав. 2021 р. Харків: ХНУВС, 2021. С.78-80.
3. Безга В.В. Адміністративно-правові засади діяльності Національної поліції як суб'єкта сектору безпеки і оборони: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: 12.00.07. Київ, 2020. 20 с.
4. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII // База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text
5. Законодавство. *Верховна Рада України*: веб-сайт. URL: https://www.rada.gov.ua/ (дата звернення 17.04.2022).
6. Про внесення змін до деяких законів України щодо присвоєння спеціальних звань поліції під час дії воєнного стану: Закон України від 24.03.2022 № 2151-IX // База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2151-20#Text
7. Про основи національного супротиву Закон України від 16.07.2021 № 1702-IX // База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1702-20#n445

Д. М. Гордиенко, курсант 2 курсу
(Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ)
Науковий керівник: **М.І. Саєнко, к.ю.н., доцент**
(Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ)

МІЖНАРОДНА ПРАВОСУБ'ЄКТНІСТЬ НАЦІЇ АБО НАРОДУ, ЩО БОРЕТЬСЯ ЗА СВОЮ НЕЗАЛЕЖНІСТЬ

Особливістю сучасного міжнародного права є визнання та утвердження принципів рівноправності та самовизначення народів у міжнародному житті. Як загальновизнана норма міжнародного права – народ, а не нації мають своє закріплення у Статуті Організації Об'єднаних Націй (далі – ООН) . Очевидно, що така позиція ООН є виправданою, оскільки існують поліетнічні та моноетнічні народи, і якщо проголошується принцип національного самовизначення, то застосовувати його до поліетнічних народів некоректно. Як і держави, народи, які реалізують право на самовизначення, мають повний міжнародний статус де правосуб'єктність належить до основних суб'єктів міжнародного права [1].

Не всі народи і нації мають міжнародну правосуб'єктність,а лише ті, хто боровся за побудову своєї держави. Характер боротьби не має значення, вона може бути військовою чи мирною. Народи і нації, які створили власну державу, представлені нею на міжнародній арені. Таким чином, статус нації чи народу як суб'єкта міжнародного права реалізується як виняток, поки вони не створять власну державу. Цікаво, що терміни «народ» і «нація» в доктрині та міжнародних документах використовуються по-різному. Проте слід зазначити, що в більшості відомих випадків в історії статус суб'єкта міжнародного права має не стільки народ чи нація, що бореться за незалежність, скільки національно-визвольний рух, а саме втілення цієї боротьби. Крім того, «народ» і «нація» є відносно розпливчастими поняттями, тоді як національно-визвольні рухи набагато краще організовані та структуровані [2].

Нація – це історична спільність людей, які проживають на певній території, з єдністю політичного, економічного, соціального та культурного стилів життя та спільною мовою. Спільна дія цього тривалого історичного періоду утворює спільноту зі спільним почуттям єдності та фіксованою самоназвою. У такій спільноті виникає менталітет, який виділяє її серед інших людських спільнот. Національний суверенітет є політико-правовою основою міжнародної правосуб'єктності країни. На цій основі, однак, лише ті народи і нації, які ще не мають власної державності і які не скористалися своїм правом на самовизначення у формі створення суверенної держави або у формі добровільного членства в державі, мають незалежний міжнародний статус [3].

У процесі прагнення до незалежності нація чи народ стає учасником міжнародно-правових відносин, а її об'єктом переважно є формування суверенної держави. Таким чином, основні права націй чи народів, які прагнуть до незалежності, безпосередньо випливають із принципу самовизначення. До них належать такі права: - участь у відносинах з національними та міжнародними організаціями; - направлення офіційних представників для ведення переговорів з країнами та участі в міжнародних організаціях і конференціях; - брати участь у розробці міжнародно-правових норм та самостійно

впроваджувати діючі норми; - діяти , щоб протистояти метрополії в будь-якій формі, користуватися міжнародно-правовим захистом у процесі опору, отримати необхідну допомогу від країн і міжнародних організацій, а також інших країн і націй, які прагнуть до незалежності [4].

Вступаючи в певні міжнародні відносини, нація, яка бореться за незалежність, отримує додаткові права та захист. Щоб стати визнаним суб'єктом міжнародного права, необхідно виконати певні умови: - знати та визначати територію, на якій розташована їх національна організація; - мати військові формування; - мати політичний центр або організацію, які, як вважають, мають тісні зв'язки з населенням країни, до якої ці військові організації будуть пов'язані; - повинен бути певним чином визнаний міжнародною спільнотою. Існує різниця між правами, які держава вже має (від державного суверенітету) і правами, яких вона прагне (від національного суверенітету). Після реалізації права на самовизначення та створення національної держави нація перестала існувати як суб'єкт міжнародного права і почала функціонувати як держава на міжнародній арені.

Таким чином, суверенітет націй, які борються за національне визволення, характеризується незалежністю від визнання суб'єкта міжнародного права іншими державами; права такої держави захищені міжнародним правом; вона має право застосовувати примус від свого імені, проти тих, хто порушує міру її суверенітету. Слід підкреслити, що право на самовизначення мають лише ті країни, які не мають власної національної держави, наприклад, палестинці чи курди. Водночас право меншин на захист своєї національної та культурної ідентичності не слід плутати з правом народів на самовизначення. Відповідно до статті 27 Міжнародного пакту про громадянські та політичні права 1976 року, меншини не можуть бути позбавлені права користуватися своєю культурою, сповідувати свою релігію та користуватися рідною мовою [5].

Іншими словами, меншини мають право домагатися національно-культурної або національно-територіальної автономії в межах країни, в якій вони живуть, але не мають право на самовизначення, яке їм не належить за чинним міжнародним правом. Хоча міжнародна правосуб'єктність має, здавалося б, формальне визначення свого змісту, вона також є відносно абстрактною, а її основні ознаки потребують подальшої кристалізації та загального розуміння. Ось чому досить прогресивна ідея входження нового суб'єкта в категорію суб'єкта міжнародного права повільно й обережно сприймається у внутрішній доктрині міжнародного права.

Як справедливо зазначає В.Г. Буткевич, «у світовому співробітництві зараз дуже багато прихильники української незалежності» [6]. Сучасна Україна з усіма її внутрішніми проблемами, навіть з урахуванням анексії Криму та Російським вторгненням в Україну 24 лютого 2022 року, є визнаною державою.

Отже, країна, яка визнає природні права людини, особливо демократична країна, зберігає свободу будь-якої особи незалежно від національності, тому ознаки національності, етнічності та раси не повинні бути критерієм державної влади. Тому під національним суверенітетом слід розуміти демократичний принцип, згідно з яким кожен народ має право на свободу, самоврядування та незалежний розвиток, а всі інші народи і нації повинні поважати ці права.

Список використаних джерел:

1. Статут Організації Об'єднаних Націй від 24 жовтня 1945 року. URL: https://unic.un.org/aroundworld/unics/common/documents/publications/uncharter/UN %20Charter_Ukrainian.pdf (дата звернення: 20.04.2022)
2. Міжнародне публічне право: Підручник. 2-ге вид. Київ. 2012. С.437
3. Тарасов О. В. Суб'єкт міжнародного права: проблеми сучасної теорії: монографія О. В. Тарасов ; НЮУ ім. Ярослава Мудрого. Харків : Право, 2014. С.512
4. Кирилюк Н.В. Особливості реалізації принципу суверенної рівності держав у сучасному міжнародному праві: автореф. дис. канд. юрид. наук :12.00.11 Кирилюк Наталія Василівна ; Нац. ун-т «Одес.юрид. акад.» Одеса. 2014. С.18
5. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права від 23.03.1976 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043#o132 (дата звернення: 20.04.2022)
6. Буткевич В.Г. Генеза доктрини міжнародної правосуб'єктності індивіда. Право України. 2010. №2. С. 44

Д.М. Гордієнко, Є.С. Гіденко *(Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ)*

КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ЗЛОЧИНИ ПРОТИ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

Через початок військового вторгнення Російської Федерації на території України Президент України Володимир Зеленський оголосив про введення воєнного на стану на всій території України. Згодом було прийнято низку законів, які посилюють кримінальну відповідальність за ряд злочинів в умовах воєнного стану. Серед цих злочинів є злочини, вчинені проти національної безпеки України.

Дослідженням злочинів проти національної безпеки займалися такі науковці як О. Бантишев, І. Зозуля, О. Сутула, О. Чуваков, А. Кучер, Г. Андрусів, Х. Завада, О. Шамара, Ю. Баулін та інші.

Ст. 1 Закону України «Про національну безпеку України» визначає, що національна безпека України – захищеність державного суверенітету, територіальної цілісності, демократичного конституційного ладу, а також інших національних інтересів України від реальних і потенційних загроз [1].

О. Шамара вважає, що злочин проти національної безпеки України – це суспільно небезпечне діяння, яке характеризується дією або бездіяльністю, здійснене з прямим умислом осудною фізичною особою, що досягла віку кримінальної відповідальності і посягає на державний та політичний лад України, на її суверенітет, політичну систему, недоторканність, територіальну цілісність, обороноздатність, інформаційну і економічну безпеку, а також на національну безпеку у сферах екології і воєнного озброєння [2, с. 35].

В Особливій частині Кримінального кодексу України передбачений Розділ І за злочини проти національної безпеки України, який визначає першочерговість і важливість кримінальної відповідальності за вказані злочини. Такі кримінальні правопорушення класифікуються як особливо тяжкі і передбачають жорстке покарання. До таких злочинів належать: дії, спрямовані на насильницьку зміну чи повалення конституційного ладу або на захоплення державної влади (ст.109 ККУ), посягання на територіальну цілісність і недоторканність України (ст.110 ККУ), фінансування дій, вчинених з метою насильницької зміни чи повалення конституційного ладу або захоплення державної влади, зміни меж території або державного кордону України (ст.110-2 ККУ), державна зрада (ст.111 ККУ), посягання на життя державного чи громадського діяча (ст. 112 ККУ), диверсія (ст.113 ККУ), шпигунство (ст. 114 ККУ), перешкоджання законній діяльності Збройних Сил України та інших військових формувань (ст.114-1 ККУ) [3].

Верховний Головнокомандувач ЗСУ Володимир Зеленський підписав низку законів, які посилюють відповідальність за злочини проти національної безпеки під час воєнного стану. В Законі України «Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо посилення відповідальності за злочини проти основ національної безпеки України в умовах дії режиму воєнного стану» закріплюється, що державна зрада, тобто діяння, умисно вчинене громадянином України на шкоду суверенітетові, територіальній цілісності та недоторканності, обороноздатності, державній, економічній чи інформаційній безпеці України: перехід на бік ворога в період збройного конфлікту, шпигунство, надання іноземній державі, іноземній організації або їх представникам допомоги в проведенні підривної діяльності проти України, - карається позбавленням волі на строк п’ятнадцять років або довічним позбавленням волі, з конфіскацію майна. Вчинення з метою ослаблення держави вибухів, підпалів або інших дій, спрямованих на масове знищення людей, заподіяння тілесних ушкоджень чи іншої шкоди їхньому здоров’ю, на зруйнування або пошкодження об’єктів, які мають важливе народногосподарське чи оборонне значення, а також вчинення з тією самою метою дій, спрямованих на радіоактивне забруднення, масове отруєння, поширення епідемій, епізоотій чи епіфітотій, - карається позбавленням волі строк п’ятнадцять років або довічним позбавленням волі, з конфіскацію майна [4].

Отже, можна зробити висновок, що злочини проти основ національної безпеки України – це визначені ККУ суспільно небезпечні діяння, які посягають на конституційний лад та державну владу України, територіальну цілісність і її недоторканність, на зміну меж території або державного кордону України, на життя державних або громадських діячів, суспільно небезпечні діяння, які перешкоджають законній діяльності ЗСУ, а також суспільно небезпечні діяння, вчинені з метою державної зради, диверсії, шпигунства. Вищезазначені закони встановлюють максимальне покарання за злочини проти національної безпеки України під час воєнного стану.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про національну безпеку України» від 21.06.2018 року № 2469 – VIII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text (дата звернення: 17.04.2022)

2. О. Бантишев, О. Шамара. Кримінальна відповідальність за злочини проти основ національної безпеки України. Луганськ: Віртуальна реальність, 2014. 240 с.
3. Кримінальний кодекс України від URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text (дата звернення: 17.04.2022)
4. Закон України «Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо посилення відповідальності за злочини проти основ національної безпеки України в умовах дії режиму воєнного стану» від 03.03.2022. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2113-20#Text (дата звернення: 17.04.2022)

Д.М. Гордієнко, курсант 2-го курсу ННІ права та підготовки фахівців для підрозділів Національної поліції України
(Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ)
Науковий керівник: **І.С. Лантух, старший викладач кафедри «Теорії держави і права»** *(Дніпропетровський державний університет внутрішні справ)*

ВПЛИВ ПРАКТИКИ СТРАСБУРЗЬКОГО СУДУ НА ЮРИДИЧНУ ДІЯЛЬНІСТЬ В УКРАЇНІ

Правова система України на сучасному етапі свого розвитку знаходиться на перехідному етапі, який характеризується тим, що наша держава продовжує втілювати в життя конституційно закріплений статус демократичної та правової держави, яка сприяє утвердженню такого основоположного принципу як верховенство права. Таким рішенням Україна підтвердила те, що вона підтримує загальноєвропейські цінності та виявила своє прагнення до інтеграції у світову спільноту, у зв'язку з чим на сьогодні актуальним для України є пошук найбільш ефективних засобів розвитку суспільства й адекватного відображення загальносоціальних процесів.

Відзначимо також, що обраний інтеграційний вектор нашої держави вимагає від неї впровадження в національне законодавство нових інструментів правового регулювання, зокрема і практики Європейського суду з прав людини (далі за текстом – ЄСПЛ) [1, с. 48], оскільки приєднавшись до Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод (далі за текстом - Конвенція), Україна визнала юрисдикцію ЄСПЛ.

Першим кроком держави у цьому напрямі стало прийняття Закону України № 3477-IV, де у ч. 1 ст. 17 визначено, суди застосовують при розгляді справ Конвенцію та практику ЄСПЛ як джерело права [2]. Звідси, актуальним є дослідження впливу практики ЄСПЛ на юридичну діяльність в Україні.

Відразу, відзначимо, що повністю погоджуємося із думкою науковця Завгороднього В.А., який положення ч. 1 ст. 17 Закону України № 3477-IV вважає не зовсім коректним. На його переконання, джерелом права слугує Конвенція, як міжнародно-правовий акт, який містить норми права. Натомість правові позиції ЄСПЛ як результат його правоінтерпретаційної діяльності доцільно розглядати як джерело пізнання Конвенції, і як джерело правового впливу конвенційних норм на правосвідомість і поведінку суб'єктів правовідносин [4, с. 76].

Звідси, можемо зазначити, що вплив практики ЄСПЛ на юридичну діяльність в Україні виявляється у першу чергу у тому, що з правових позицій ЄСПЛ можна черпати інформацію та знання про зміст і обсяг конвенційних прав та свобод людини, їх гарантії, а також межі міжнародних зобов'язань держав-учасниць Конвенції, на підставі чого у суб'єктів правозастосування формується повне та ґрунтовне уявлення про сутність конвенційної норми, що є одним із основних чинників її дотримання та виконання на національному рівні.

Цю позицію підтримує і Бучинський О.Й. та зазначає, що результатом діяльності ЄСПЛ є створення універсального та загальнообов'язкового взірця тлумачення положень Конвенції. Ця міжнародна судова установа служить не лише для вирішення справ, переданих на її розгляд, а й для того, щоб висвітлювати й роз'яснювати, забезпечувати й розвивати правила, запроваджені Конвенцією та завдяки цьому сприяти дотриманню державами їх зобов'язань як учасниць Конвенції [3, с. 163-164].

При чому дуже важливим є те, що практика ЄСПЛ є проявом динамічного аспекту права, оскільки покликана відобразити динамічний характер змісту конвенційних норм, що пристосовуються до конкретно-історичних умов в результаті їх казуального тлумачення суддями [4, с. 79-80].

По-друге, як вже було зазначено, практика ЄСПЛ здійснює правовий вплив на правосвідомість і поведінку суб'єктів правовідносин. Першою категорією суб'єктів, на які здійснюється вплив є особи, які здійснюють юридичну діяльність. Результатом такого впливу є те, що у зазначених осіб форму-

ються правильні погляди на зміст і обсяг конвенційних прав людини та її основоположних свобод, а також правові настанови щодо необхідності обов'язкового врахування практики ЄСПЛ в теоретичній і практичній юридичній діяльності [4, с. 302].

Науковці О.В. Басай та В.В. Кощинець слушно зазначають, що неоднозначні докази учасники судового процесу схильні інтерпретувати відповідно до своїх, часто упереджених, думок, тому у таких випадках практика ЄСПЛ, яка допомагає суддям сформувати правильне переконання, що безумовно впливає на юридичний результат справи [5, с. 15].

Іншою категорією суб'єктів, на які здійснюється вплив є звичайні люди, які не здійснюють юридичну діяльність на професійній основі. Такий вплив призводить до активізації дій цих суб'єктів щодо захисту конвенційних прав та свобод внаслідок усвідомлення дійсного змісту та обсягу конвенційних прав і свобод людини в їх інтерпретації ЄСПЛ [4, с. 305-306].

Одним із прикладів, на підтвердження існування позитивних змін, які відбуваються в суспільстві та державі внаслідок цього впливу, є те, що спираючись на вироблену практику ЄСПЛ щодо гарантій реалізації права громадян на мирні зібрання, адміністративні суди частіше приймають рішення на користь організаторів мирних зібрань, тобто зменшився відсоток судових заборон мирних зібрань [4, с. 305-306].

Іншим прикладом може слугувати те, що саме суспільство, звертається за захистом порушених прав та свобод спираючись на правові позиції ЄСПЛ, чим ще раз додатково наголошує на їх вагомості при забезпеченні і гарантуванні прав людини. Таку тенденцію можна пояснити тим, що результатом впливу практики ЄСПЛ на свідомість людей стало формування нового «конвенційного мислення», наприклад, суспільство переосмислило такі юридичні категорії як «майно» та «власність» у їх інтерпретації ЄСПЛ, а також змінило сутнісне розуміння таких соціально-правових інститутів, як «сім'я» та «усиновлення» [4, с. 306-307].

Практика ЄСПЛ слугує також юридичним інструментарієм вирішення соціального конфлікту, який виникає між особою та державою, що дозволяє збагнути цінність конвенційних норм як регулятора суспільних відносин та реалізувати їх потенціал [4, с. 295]. Окрім того, практика ЄСПЛ актуалізує правоохоронний потенціал держави в аспекті відновлення порушеного права потерпілої особи, притягнення винних до відповідальності, профілактики порушень конвенційних прав людини у майбутньому [4, с. 315]. Тобто, практика ЄСПЛ дає своєрідні юридичні сигнали для держави щодо змін законодавства, яке не відповідає Конвенції та притягнення до відповідальності суддів, яка внаслідок їх незадовільної діяльності допустили порушення конвенційних прав та свобод.

Таким чином, основними напрямами впливу практики ЄСПЛ на юридичну діяльність в Україні є такі: 1) вона слугує інформаційною цінністю для суб'єктів, які здійснюють професійну юридичну діяльність; 2) вона формує «конвенційне мислення» у звичайних людей та активізує їх дії щодо захисту порушених прав та свобод; 3) вона є своєрідним юридичним сигналом для держави щодо необхідності адаптації національного законодавства та притягнення винних суб'єктів до відповідальності за порушення конвенційних прав та свобод.

Список використаних джерел:

1. Соболь О. І., Южека Р. С. Сучасний вплив рішень Європейського суду з прав людини на розвиток законодавства та судової практики України. Південноукраїнський правничий часопис. № 1/2020. С. 48-54

2. Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини: Закон України від 23 лютого 2006 року. № 3477-IV. Дата оновлення: 02.12.2012. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3477-15#Text

3. Бучинський О. Й. Вплив практики Європейського суду з прав людини на розвиток правових систем країн – членів Ради Європи. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Юриспруденція. № 37/2019. С. 163-166

4. Завгородній В.А. Вплив практики Європейського суду з прав людини на юридичну діяльність в Україні: теоретичний, методологічний і прикладний аспекти: монограф. / В. А. Завгородній. Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2020. 536 с.

5. Басай О.В., Кощинець В.В. Вплив практики Європейського суду з прав людини на формування внутрішнього переконання судді при розгляді адміністративних справ. Практика Європейського суду з прав людини в діяльності органів прокуратури і суду: виклики та перспективи: матер. І Міжнар. наук.-практ. конф., 13 червня 2018 р. Київ, 2018. С. 12-16

В. Грівцова, курсантка 107 взв.
факультету підготовки фахівців досудового розслідування
Науковий керівник: **Н.Д. Янчук, доцент кафедри теорії та філософії права**

ОСОБЛИВОСТІ ЗАПРОВАДЖЕННЯ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ: НАСЛІДКИ ТА ОБМЕЖЕННЯ

На жаль, на сьогоднішній день тема воєнного стану є актуальною для громадян України. Тож нам потрібно знати все про цей правовий режим, щоб вберегти себе.

Відповідно до закону «Про правовий режим воєнного стану»: Воєнний стан - це особливий правовий режим, що вводиться в Україні або в окремих її місцевостях у разі збройної агресії чи загрози нападу, небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності та передбачає надання відповідним органам державної влади, військовому командуванню, військовим адміністраціям та органам місцевого самоврядування повноважень, необхідних для відвернення загрози, відсічі збройної агресії та забезпечення національної безпеки, усунення загрози небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності, а також тимчасове, зумовлене загрозою, обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб із зазначенням строку дії цих обмежень. [1]

Згідно з законом «Про правовий режим воєнного стану», порядок введення воєнного стану:

1. Пропозиції щодо введення воєнного стану в Україні або в окремих її місцевостях на розгляд Президентові України подає Рада національної безпеки і оборони України.

2. У разі прийняття рішення щодо необхідності введення воєнного стану в Україні або в окремих її місцевостях Президент України видає указ про введення воєнного стану в Україні або в окремих її місцевостях і негайно звертається до Верховної Ради України щодо його затвердження та подає одночасно відповідний проект закону.

3. Указ Президента України про введення воєнного стану в Україні або в окремих її місцевостях, затверджений Верховною Радою України, підлягає негайному оголошенню через засоби масової інформації або оприлюдненню в інший спосіб.

4. У разі оголошення указу Президента України про введення воєнного стану в Україні або в окремих її місцевостях Верховна Рада України збирається на засідання у дводенний строк без скликання та розглядає питання щодо затвердження указу Президента України про введення воєнного стану в Україні або в окремих її місцевостях у порядку, встановленому Конституцією України та Регламентом Верховної Ради України.

5. У разі оголошення указу Президента України про введення воєнного стану в Україні або в окремих її місцевостях керівники органів державної влади та органів місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій усіх форм власності зобов'язані сприяти негайному прибуттю народних депутатів України на засідання Верховної Ради України та здійсненню їхніх повноважень.

6. Указ Президента України про введення воєнного стану в Україні або в окремих її місцевостях, затверджений Верховною Радою України, офіційно оприлюднюється разом із законом щодо затвердження такого указу Президента України та набирає чинності одночасно з набранням чинності таким законом. [1]

Під час воєнного стану правовий статус та обмеження прав і свобод громадян та прав і законних інтересів юридичних осіб визначаються відповідно до Конституції Україні та Закону України «Про правовий режим воєнного стану». Також в умовах воєнного стану не можуть бути обмежені права і свободи людини і громадянина, передбачені частиною другою статті 64 Конституції України. У процесі трудової діяльності осіб, щодо яких запроваджена трудова повинність, забезпечується дотримання стандартів, таких як, мінімальна заробітна плата, мінімальний термін відпустки та час відпочинку між змінами, максимальний робочий час, врахування стану здоров'я.

Правовий статус іноземців, осіб без громадянства та юридичних осіб іноземних держав в умовах введення воєнного стану, які перебувають на території України, визначається Конституцією та законами України, міжнародними договорами України.

Відповідальність за порушення правового режиму воєнного стану відповідно до статті 25 ЗУ «Про правовий режим воєнного стану»:

Особи, винні у порушенні вимог або невиконанні заходів правового режиму воєнного стану, притягаються до відповідальності згідно із законом.[1]

Стаття 26. Правосуддя в умовах воєнного стану закону України «Про правовий режим воєнного стану»

1. Правосуддя на території, на якій введено воєнний стан, здійснюється лише судами. На цій території діють суди, створені відповідно до Конституції України.

2. Скорочення чи прискорення будь-яких форм судочинства забороняється.

3. У разі неможливості здійснювати правосуддя судами, які діють на території, на якій введено воєнний стан, законами України може бути змінена територіальна підсудність судових справ, що розглядаються в цих судах, або в установленому законом порядку змінено місцезнаходження судів.

4. Створення надзвичайних та особливих судів не допускається.[1]

Порядок перевірки документів в осіб, огляду речей, транспортних засобів, багажу, житла та службових приміщень зазначені в указі Президента України про введення воєнного стану. Таке право надано відповідним уповноваженим особам Національної поліції, СБУ, Національної гвардії, Держприкордонслужби, ДМС, Держмитслужби та Збройних Сил. Під час проведення огляду уповноважена особа може застосовувати технічні прилади та технічні засоби, що мають функції виявлення вибухонебезпечних предметів та речовин, обіг яких заборонено чи обмежено. Уповноважена особа має право вимагати в особи пред'явлення нею документів, що посвідчують особу та підтверджують громадянство України чи спеціальний статус особи, у таких випадках:

якщо особа має зовнішні ознаки, схожі на ознаки особи, яка перебуває в розшуку, або безвісно зниклої особи;

якщо існує достатньо підстав вважати, що особа вчинила або має намір вчинити правопорушення;

якщо особа перебуває на території чи об'єкті із спеціальним режимом;

якщо в особи є зброя, боєприпаси, наркотичні засоби та інші речі, обіг яких обмежений або заборонений або для зберігання, використання чи перевезення яких потрібен дозвіл, якщо встановити такі права іншим чином не можливо;

якщо особа перебуває в місці вчинення кримінального, адміністративного правопорушення або дорожньо-транспортної пригоди, іншої надзвичайної події;

якщо зовнішні ознаки особи чи транспортного засобу або дії особи дають достатні підстави вважати, що особа причетна до вчинення правопорушення, транспортний засіб може бути знаряддям чи об'єктом вчинення правопорушення;

порушення особою відповідних заборон, введених на території, де запроваджено правовий режим воєнного стану.

У разі відсутності в особи документів, уповноважена особа затримує таку особу для її встановлення на строк, передбачений Кодексом України про адміністративні правопорушення.

Під час воєнного стану заборонено змінювати Конституцію, проводити вибори президента, Верховної Ради, органів місцевого самоврядування, проводити референдуми, проводити страйки та масові зібрання та акції.

Отже введення воєнного стану кличе за собою багато обмежень, заборон та нових порядків, хоч з цим і складно звикнутись, але ми мусимо дотримуватися всіх вимог заради нашої безпеки та перемоги.

Список використаних джерел:

1. ЗУ «Про правовий режим воєнного стану», посилання URL: https://zakon.rada.gov.ua /laws/show/389-19#Text

М. А. Грига, к.ю.н., с.н.с. *(Національна академія внутрішніх справ)*

ДЕЯКІ ОСОБЛИВОСТІ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

В умовах повномасштабного вторгнення Російської Федерації на територію України виникла нагальна необхідність внесення змін до кримінального процесуального законодавства України, спрямованих на удосконалення порядку здійснення кримінального провадження в умовах введення в Україні або окремих її місцевостях воєнного, надзвичайного стану.

У зв'язку з цим, відповідні зміни були внесені до низки статей КПК України, а також 14.04.2022 р. ухвалений Закон України «Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо удосконалення порядку здійснення кримінального провадження в умовах воєнного, надзвичайного стану» [1].

8 березня 2022 р. набув чинності Закон №2111-IX, яким викладено в новій редакції ст. 615 КПК України, яка регулює особливості кримінального провадження в умовах воєнного стану. Дана норма передбачає особливий режим досудового розслідування та продовження строків тримання під вартою

під час судового провадження в умовах воєнного, надзвичайного стану або у районі проведення антитерористичної операції чи заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації та/або інших держав проти України. Ця стаття, крім іншого, передбачає у разі неможливості виконання у встановлені законом строки слідчим суддею повноважень, передбачених ст. 140, 163, 164, 170, 173, 189, 233, 234, 235, 245, 247, 248 та 294 цього Кодексу, а також повноважень щодо обрання запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою на строк до 30 діб до осіб, які підозрюються у вчиненні злочинів, передбачених ст. 109-115, 121, 127, 146, 146[1], 147, 152, 153, 185, 186, 187, 189-191, 201, 258-258[5], 260-263[1], 294, 348, 349, 365, 377-379, 402-444 КК України, а у виняткових випадках також у вчиненні інших тяжких чи особливо тяжких злочинів, якщо затримка в обранні запобіжного заходу може призвести до втрати слідів кримінального правопорушення чи втечі особи, яка підозрюється у вчиненні таких злочинів, виконання таких повноважень керівником відповідного органу прокуратури з урахуванням вимог ст. 37 цього Кодексу за клопотанням прокурора або за клопотанням слідчого, погодженим з прокурором [2].

Умовами реалізації положень ст. 615 КПК України, крім власне введення воєнного або надзвичайного стану на відповідних територіях, є неможливість виконання слідчим суддею повноважень у встановлені законом строки. Важливо наголосити, що йдеться не про окремого слідчого суддю, а суд загалом. 03 березня 2022 р. Верховна Рада України прийняла в цілому проект Закону про внесення змін до Закону України «Про судоустрій і статус суддів» щодо зміни підсудності судів № 7117, яким передбачено механізм передачі на розгляд інших судів питань, які належать до компетенції слідчих суддів, або кримінальних проваджень, в умовах воєнного стану. Даним Законом передбачено внесення змін до ч. 7 ст. 147 Закону, які передбачають можливість забезпечення належного функціонування судової влади у випадку виникнення надзвичайних обставин. Зокрема, передбачено, що у зв'язку зі стихійним лихом, військовими діями, заходами щодо боротьби з тероризмом або іншими надзвичайними обставинами, робота суду може бути припинена з одночасним визначенням іншого суду, який буде здійснювати правосуддя на території суду, що припинив діяльність, та який найбільш територіально наближений до суду, роботу якого припинено, або до іншого визначеного суду, за рішенням Вищої ради правосуддя, що ухвалюється за поданням Голови Верховного Суду, а у разі неможливості здійснення Вищою радою правосуддя своїх повноважень – за розпорядженням Голови Верховного Суду [3].

Як зазначають фахівці, є також питання, хто і в якому порядку буде встановлювати неможливість виконання у встановлені законом строки слідчим суддею повноважень, передбачених ст. 163, 164, 234, 235, 247 та 248 КПК України. В умовах воєнного стану, як видається, це залежить від обстановки на місцевості, залежно від наявності активних бойових дій або нападів на цивільне населення [4].

Дещо розширено повноваження, які надаються такому керівнику органу прокуратури. Так, він може санкціонувати: тимчасовий доступ до речей і документів, обшук та НСРД, накласти арешт на майно, продовжити строк досудового розслідування, санкціонувати одержання зразків для експертизи, привід або надати дозвіл на затримання з метою приводу. Звернімо увагу, що ці повноваження керівника органу прокуратури, для випадку неможливості слідчим суддею виконання у встановлені законом строки відповідних повноважень, стосуються *всіх* злочинів, а не певного переліку [5].

Список використаних джерел:

1. Проект Закону України «Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо удосконалення порядку здійснення кримінального провадження в умовах воєнного, надзвичайного стану» від 20 березня 2022 р. № 7183. *Верховна рада України.* URL: https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/39256

2. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 № 4651-VI. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17

3. Прийнято Закон «Про внесення змін до Закону України «Про судоустрій і статус суддів» щодо зміни підсудності судів». *GOV.UA.* URL: https://www.rada.gov.ua/news/razom/220179.html

4. Гловюк І., Завтур В. Кримінальне провадження в умовах воєнного стану. Вища школа адвокатури НААУ. URL: https://www.hsa.org.ua/blog/kryminalne-provadzhennya-v-umovah-voyennogo-stanu/

5. Кравчук О. Кримінальне провадження в умовах воєнного стану: зміни до КПК. *Судебно-юридическая газета. Блог.* URL: https://sud.ua/ru/news/blog/231730-kriminalne-provadzhennya-v-umovakh-voyennogo-stanu-zmini-do-kpk

Н.В. Григор'єва (*Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ)*
Науковий керівник: **Д.С. Юр'єв** *(Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ)*

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ЗЛОЧИНИ ПРОТИ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

В умовах сьогодення наша незалежна держава переживає тяжкі часи, які пов'язуються із вторгненням Російської Федерації на територію України. Агресивні дії, які спрямовані на захоплення державної влади в нашій країні в своєму змісті несуть безліч злочинів проти людяності, воєнні злочини, геноцид, проти основ національної безпеки, що пов'язуються із насильницькими діями не тільки відносно військовослужбовців, а також і цивільних жителів. Весь світ побачив закатованих українців після того, як там побувала російська армія і так глобальна ініціатива «Трибунал для Путіна» задокументувала вже 1188 епізодів воєнних злочинів Росії, вчинених в України.

Саме через зазначені вище дії, Президентом України було прийнято рішення підписати Закон України «Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо посилення відповідальності за злочини проти основ національної безпеки України в умовах дії режиму воєнного стану» від 03.03.2022 року № 2113-IX. Відповідний Закон України передбачає, що у санкціях статей 111 (державна зрада) та 113 (диверсія) Кримінального кодексу України встановлюється максимальне покарання в умовах воєнного стану, а саме у вигляді позбавлення волі на строк п'ятнадцять років або довічне позбавлення волі, з обов'язковою конфіскацією всього майна злочинця. [1]

Доцільним буде розглянути кримінально-правову характеристику злочинів проти основ національно безпеки України, яких торкнулися зміни під час воєнного стану в нашій державі. Так, стаття 111 Кримінального кодексу України передбачає, що безпосереднім об'єктом посягання є національна безпека України переважно у сфері державної безпеки, інформаційній, економічній, науково-технологічній та воєнній сферах. У свою чергу, відповідно до законодавства України сама по собі національна безпека нашої держави означає рівень захищеності життєво важливих інтересів людини та громадянина, суспільства та держави, за якого забезпечується сталий розвиток суспільства в цілому. Щодо об'єктивної сторони, зазначимо, що державна зрада може виявлятися у таких формах: 1) перехід на бік ворога в умовах воєнного стану або в період збройного конфлікту; 2) шпигунство; 3) надання іноземній державі, іноземній організації або їх представникам допомоги в проведенні підривної діяльності проти України. Суб'єктом даного злочину у будь-якій із зазначених вище форм може бути лише громадянин України, який досяг шістнадцятирічного віку. У свою чергу, суб'єктивна сторона даного злочину характеризується виною у вигляді прямого умислу. [2, с. 335]

Також, відповідно до частини 3 статті 111 Кримінального кодексу України, звільняється від кримінальної відповідальності громадянин України, якщо він на виконання злочинного завдання іноземної держави, іноземної організації або їх представників ніяких дій не вчинив та відповідним чином, добровільно заявив органам державної влади про свій безпосередній зв'язок з ними та отримане завдання. [3]

Щодо статті 113 КК України, зазначимо, що її безпосередній об'єкт становить національна безпека в економічній, екологічній чи воєнних сферах відповідно до спрямованості конкретного акту диверсії. Крім цього, для даного злочину характерним виступає обов'язковий додатковий об'єкт, який становить певну альтернативну та має різний зміст у різних формах злочину, а саме: життя та здоров'я особи, власність, довкілля. Об'єктивна сторона диверсії проявляється у безпосередньому вчиненні дій (мається на увазі вибухи та підпали), спрямованих на: 1) масове знищення людей, заподіяння тілесних ушкоджень чи іншої шкоди їх здоров'ю; 2) зруйнування або пошкодження об'єктів, які мають важливе народно-господарське чи оборонне значення; 3) радіоактивне забруднення; 4) масове отруєння; 5) поширення, наприклад, епідемій, епізоотій, епіфітотій. Суб'єктом же даного злочину виступає осудна особа, які виповнилось чотирнадцять років, а суб'єктивна сторона характеризується виною у виді прямого умислу та спеціальною метою (ослаблення держави). [2, с. 345]

Також, зауважимо на тому, що відтепер до переліку злочині належать і навмисні підпали, зокрема сухостою, сухої трави та чагарників. Адже, під час воєнного стану дані дії становлять додаткову небезпеку, відволікають від виконання бойових завдань рятувальників, військових та правоохоронців, а також безпосередньо знижують обороноздатність країни.

Доцільним є зазначити, що Президент України підписав Закон України «Про забезпечення участі цивільних осіб у захисті України» від 03.03.2022 року №2114-IX. Даним нормативно-правовим актом

певним чином унормовано порядок видачі та повернення вогнепальної зброї та боєприпасів цивільному населенню для захисту країни у воєнний час та безпосередньо передбачено, що цивільні особи не несуть відповідальності за застосування вогнепальної зброї проти осіб, які здійснюють збройну агресію проти України. Також, відповідний Закон України, окрім зазначеного, надає можливість громадянам України брати участь у відсічі та стримуванні збройної агресії країни-агресора та/або інших держав, застосовуючи власну нагородну зброю, спортивну зброю, мисливську нарізну, гладкоствольну чи комбіновану зброю та бойові припаси до неї. [4]

Отже, можна зробити висновок, що враховуючи ситуацію в нашій державі на сьогодні, були внесені зміни у чинне кримінальне законодавство України, зокрема у санкції за вчинення злочинів проти основ національної безпеки України. Дані дії є цілком доцільним, адже становлять певний психологічний вплив на осіб, які мають на увазі думки вчинити будь-які злочини проти нашої незалежної держави.

Список використаних джерел:

6. Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо посилення відповідальності за злочини проти основ національної безпеки України в умовах дії режиму воєнного стану: Закон України від 03.03.2022 року № 2113-IX. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2113-20#n7
7. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / за ред. М. І. Мельник, М. І. Хавронюк. Київ: Дакор, 2019. 1387 с.
8. Кримінальний Кодекс України від 05.04.2001 року №2341-III. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text
9. Про забезпечення участі цивільних осіб у захисту України: Закон України від 03.03.2022 року №2114-IX.URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2114-20#Text

О.А. Гритенко, д.ю.н., доцент *(Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ)*

А.Р.Чубар , студент 2 курсу *(Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ)*

ДЕЯКІ ПИТАННЯ ЩОДО ПРОТИДІЇ ДЕРЖАВНІЙ ЗРАДІ СТ. 111. КРИМІНАЛЬНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ СУЧАСНОГО СТАНУ В ДЕРЖАВІ

Російська агресія починаючи з 2014 року в Східній Україні та з 2022 року по всій України визначила одне із актуальних питань, а саме притягнення до кримінальної відповідальності осіб, які вчинили державну зраду. Законодавець сьогодні перебуває в активній фазі пошуку ефективних юридично-технічних механізмів протидії державній зраді. Тому перспектива подальшого розвитку кримінальної політики в галузі протидії злочинам проти основ національної безпеки України на сьогодні, як ніколи повинна лежати в площині більш чіткого встановлення кримінальної відповідальності, всебічного встановлення відповідних противоправних діянь, а також достатніх та доцільних меж покарання за відповідні діяння з боку осіб, які її вчинили, зокрема за державну зраду.

Актуальними питаннями кримінальної відповідальності за державну зраду та, зокрема, звільненню від неї, займались наступні вчені О.Ф. Бантишев, Г.З. Анашкін, В.М. Боровенко, Г.В. Андрусів, П.В. Хряпінський, .В. Баулін, В.А. Владіміров, Н.С. Кончук, В.Г. Кундеус, Ю.В. Луценко, М.І. Хавронюк, В.М. Шамара та ін. Окремі аспекти цієї проблеми вивчали В. К. Грищук, В. О.Навроцький, Б.М. Діденко, В. С. Клягін, О. О. Дудоров, С. В. Дяков, Л. М. Демидова, Л. Д. Єрмаков, І. Л. Іванов, В. С. Картавцев, В. Г. Кундеус, В. К. Матвійчук, М. І. Мельник, Л. В. Мошняга, І. О. Харь, Р. Л. Чорний, В. М. Шлапаченко. Однак ситуація, яка склалася в Україні (воєнний стан) вказує на те, що питання щодо дієвих методів та механізмів протидії злочинам проти основ національної безпеки, зокрема державної зради, не зовсім відповідає сучасним реаліям, і як ніколи потребує нового погляду.

У Розділі І Особливої частини Кримінального кодексу України (далі - КК України) передбачена відповідальність за злочини проти основ національної безпеки, з-поміж яких – державна зрада, тобто діяння, умисно вчинене громадянином України на шкоду суверенітетові, територіальній цілісності та недоторканності, обороноздатності, державній, економічній чи інформаційній безпеці України: перехід на бік ворога в умовах воєнного стану або в період збройного конфлікту, шпигунство, надання іноземній державі, іноземній організації або їх представникам допомоги в проведенні підривної діяльності проти України (ст. 111 КК України) [2]. Відповідно до диспозиції ст. 111 КК України, державна зрада може бути вчинена в трьох формах: 1) перехід на бік ворога в умовах воєнного стану або в період збройного конфлікту; 2) шпигунство; 3) надання іноземній державі, іноземній організації або

їх представникам допомоги в проведенні підривної діяльності проти України. Оскільки склад цього злочину є формальним, то такі ознаки об'єктивної сторони злочину, як суспільно небезпечні наслідки та причинний зв'язок між суспільно небезпечним діянням і наслідками не є обов'язковими ознаками об'єктивної сторони складу цього злочину. Як слушно зазначає Н.С. Кончук, відповідальність за державну зраду настає незалежно від заподіяння конкретної шкоди, яка часто буває істотно віддаленою від діяння у часі, важко піддається конкретизації та доказуванню [1, с. 100].

Отже, у ст. 111 КК України усі діяння, які передбачені у диспозиції охороняли та регулювали відповідну сферу відносин до воєнного часу. А відповідно події, які сталися 24 лютого 2022 року, коли був оголошений воєнний стан в Україні, надали підстав для перегляду деяких положень відповідної статті та доповнення Кримінального кодексу України додатковою ст. 111^1 КК України [4; 3]. Відповідні зміни розширили перелік діянь, які тягнуть за собою кримінальну відповідальність. Від тепер окрім тих дій, які передбачалися у ст. 111 КК України, ст. 111^1 КК України передбачає ще три їх форми:1) публічне заперечення громадянином України здійснення збройної агресії проти України, 2) встановлення та утвердження тимчасової окупації частини території України; 3) публічні заклики громадянином України до підтримки рішень та/або дій держави-агресора, збройних формувань та/або окупаційної адміністрації держави-агресора, до співпраці з державою-агресором, збройними формуваннями та/або окупаційною адміністрацією держави-агресора, до невизнання поширення державного суверенітету України на тимчасово окуповані території України.

Отже, через розширення сфери, а саме встановлення додаткових суспільно небезпечних дій держава на законодавчому рівні здійснює розвиток кримінальної політики в сфері протидії злочинам проти основ національної безпеки України. Враховуючи нову кримінально-правову норму (ст. 111^1 КК України), звісно в подальшому можуть виникати деякі складнощі щодо кваліфікації відповідного діяння, що вимагає від науки кримінального права додаткового дослідження та тлумачення відповідних дій.

Список використаних джерел

1. Кончук Н.С. Кримінальна відповідальність за державну зраду : дис. … канд. юрид. наук : 12.00.08; Львів. держ. ун-т внутр. справ. Львів, 2019. 217 с.
2. Кримінальний кодекс України: Закон України № 2341-III від 05.04.2001р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14(дата звернення: 14.04.2022).
3. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо встановлення кримінальної відповідальності за колабораційну діяльність: Закон України № № 2108-IX 03.03. 2022 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2108-20#n12 (дата звернення: 14.04.2022).
4. Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо посилення відповідальності за злочини проти основ національної безпеки України в умовах дії режиму воєнного стану: Закону України № 2113-IX, від 03.03. 2022 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2113-20#Text (дата звернення: 14.04.2022).

У. О Гугько., студентка навчально-наукового інститут права та інноваційної освіти,
Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ
Співавтор: **А. О. Коренев, к.ю.н., доцент кафедри загальноправових дисциплін**
Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

ПОРУШЕННЯ ЦІЛІСНОСТІ СУВЕРНІТЕТУ УКРАЇНИ

Основними об'єктами забезпечення національної безпеки держави є суверенітет і територіальна цілісність, які забезпечують належні умови для реалізації конституційних прав і свобод громадян. Тому забезпечення та підтримка її суверенітету є важливим пріоритетом у створенні безпеки держави як самостійного та автономного цілого.

Першим кроком до незалежності стало прийняття 16 липня 1990 року Декларації про державний суверенітет України, яка визначалася як перевага, незалежність, повнота і неподільність української влади в тодішній Українській Радянській Соціалістичній Республіці, а також незалежність і рівність держави СРСР у зовнішніх відносинах.

Пізніше Акт проголошення незалежності України від 24 серпня 1991 р., розвиваючи положення Декларації, урочисто проголошено створення незалежної держави – України, заснованої на засадах незалежності, неподільності та недоторканності її території [1, с. 12-16].

Суверенітет є не тільки історичною категорією, але й характеризує політико-правову природу державного управління; свою територію зі сфер влади інших держав. Суверенітет — це насамперед юридичне визначення становища держави, тоді як юрисдикція держави характеризує конкретні аспекти цього становища — відповідні права, привілеї та компетенції. До компетенції держави входить право на внутрішню організацію та управління територією.

У системі міжнародного права державний суверенітет розглядається як «повна законодавча, виконавча та судова влада держави на її території, яка виключає будь-яку іноземну владу на її території, а також підпорядкування держави іноземним державам у міжнародному взаємодії, за винятком явної та добровільної згоди.

Основними об'єктами національної безпеки в сучасних умовах є суверенітет і територіальна цілісність держави. Забезпечення територіальної цілісності держави є одним із головних завдань у сфері національної безпеки та головних національних інтересів.

У сфері зовнішніх відносин «суверенітет» обмежується низкою загальновизнаних принципів міжнародного права, включаючи заборону війни, обставини, передбачені державою як член міжнародного (ООН), регіонального (Рада Європи) та міжурядової організації. Проте політичні реалії сучасного світу вносять певну специфіку в розуміння феномену державного суверенітету [2, с. 34-37].

Незалежність і суверенітет України були гарантовані в 1994 році Сполученими Штатами і Російською Федерацією в обмін на згоду нашої країни на знищення ядерної зброї, що залишилася після розпаду Радянського Союзу. Серед перших дій, які можна вважати спробою обмеження українського суверенітету, було рішення Державної Думи Російської Федерації про бажання володіння Росією міста Севастополя (1996 р.), намір в односторонньому порядку змінити державний кордон України шляхом забудови. Дамби від російського узбережжя до українського острова Коса Тузла в Керченській протоці (2003).

Пізніше відбулася спланована збройна агресія Росії проти України, яка розпочалася 20 лютого 2014 року військовою операцією Збройних сил Російської Федерації із захоплення частини території України – Кримського півострова. Цю дату не заперечує Міністерство оборони РФ, як зазначено на відомчій медалі «За повернення Криму». Наступного дня Президент Віктор Янукович втік з Києва та постанова Верховної Ради «Про самоусунення Президента України від здійснення конституційних повноважень та призначення дострокових виборів Президента України», яка став приводом для звинувачень Російської Федерації у нібито «антиконституційному повстанні в Україні», був прийнятий лише 22 лютого 2014 року.

Незаконна окупація Автономної Республіки Крим та міста Севастополя була лише першим кроком Російської Федерації до підриву незалежності та суверенітету України. Наступним етапом російської агресії стала спроба дестабілізації ситуації в східних і південних областях України з метою формування на цій території квазідержави «Новоросії». Повна реалізація цих планів була зірвана, але російські регулярні частини та очолювані Росією НЗФ окупували частини Донецької та Луганської областей України.

Важливим елементом боротьби з агресором стали спільні політико-дипломатичні зусилля міжнародного співтовариства. 27 березня 2014 року Генеральна Асамблея ООН затвердила Постанову 68/262 «Територіальна цілісність України», яка підтвердила міжнародно визнані кордони України та відсутність будь-яких правових підстав для зміни статусу Автономної Республіки Крим та міста Севастополя. Аналогічну думку Генеральної Асамблеї ООН підтвердив і Постанова 71/205 «Ситуація з правами людини в Автономній Республіці Крим та місті Севастополі (Україна)», затверджений 19.12.2016. Крім того, резолюція вперше в офіційних документах ООН визнає Росію державою-окупантом. Численні документи на підтримку територіальної цілісності України у міжнародно визнаних кордонах прийняті Радою Європи, ПАРЄ, ПА ОБСЄ тощо [3, с. 45-59].

До лютого 2022 року окупованими територіями вважалися: Автономна Республіка Крим (26 081 км), Севастополь (864 км), частина Донецької та Луганської областей (16 799 км) – лише 43 744 км, що становить 7,2% території України.

24 лютого 2022 року о 4 годині ранку відбулося вторгнення Росії в Україну – відкритий воєнний наступ Російської Федерації, за підтримки країни-сусіда - Білорусі. Вторгнення є частиною російсько-української війни, яку розпочала Росія в 2014 році, яку країна-агресор постійно заперечує. Розпочавши збройну агресію проти України у 2014 році, Росія порушила основні норми та принципи міжнародного права, низку двосторонніх угод та багато договорів та угод.

Близько 4 години за київським часом 24 лютого Президент РФ Володимир Путін оголосив про військову операцію нібито з метою «демілітаризації та денацифікації України»; через кілька хвилин почалися ракетні обстріли по всій Україні, в тому числі під Києвом. Також російські війська вторгли-

ся в інші українські міста: Харків, Херсон, Чернігів, Суми, що увійшовши на наші території з Росії, Білорусі та тимчасово окупованої Росією Криму.

Білорусь підтримуючи Росію в даній війні на українських територіях здійснюють ракетні обстріли з прикордонних районів, українську територію знищують винищувачі та ракетні обстріли, а агресори здійснюють перегрупування задля забезпечення військ. Територія Придністров'я (Молдова) контролюється Росією, що також виступає як потенційна загроза.

Усі ці провадження підлягають кримінальній відповідальності за порушення територіальної цілісності та недоторканності України, що регулюється ст. 110 КК України, а саме умисні дії, вчинені з метою зміни кордонів території або державного кордону України з порушенням Конституції України, а також публічні заклики чи розповсюдження матеріалів із закликами до такої поведінки, караються позбавленням волі. від трьох до п'яти років з конфіскацією або без неї [4, с. 70-96].

Вчинення цього злочину державними службовцями повторно або за попередньою змовою групою осіб, або у поєднанні з розпалюванням національної чи релігійної ворожнечі, загрожує покарання у вигляді позбавлення волі на строк від п’яти до десяти років з конфіскацією чи без неї.

Вищезазначені діяння, що спричинили загибель осіб або інші тяжкі наслідки, караються позбавленням волі на строк від десяти до п’ятнадцяти років або довічним позбавленням волі з конфіскацією чи без такого [5, с. 118-149].

НАТО забезпечує найнадійніші збройні гарантії національного суверенітету в сучасному світі, засновані на принципах колективної оборони держав-членів. Україна поки не може розраховувати на такий ступінь гарантій свого суверенітету, хоча президент Володимир Зеленський вже зробив перші кроки.

Отже, забезпечення територіальної цілісності держави є одним із головних завдань у сфері національної безпеки та головних національних інтересів. Зараз Росія порушує суверенітет і територіальну цілісність України. А саме їх рішеннями щодо визнання «незалежності» окупованих районів Донецької та Луганської областей та легалізування російських військ на Донбасі, які перебували там з 2014 року та російського вторгнення 24 лютого 2022 року. Це означає односторонній вихід Росії з Мінських домовленостей та ігнорування рішень у межах «Нормандської четвірки». Україна сподівається на мирний і дипломатичний шляху урегулювання військового конфлікту, задля відновлення та збереження цілісності суверенітету держави та життя її громадян.

Список використаних джерел

1. Гречко О. О. Принцип єдності та цілісності державної території як гарантія унітарного характеру української держави. *Право і Безпека*. 2014. №4. С. 12-16.
2. Бабій О. Г. Суверенітет в умовах членства держави в Європейському Союзі: проблеми визначення. *Актуальні проблеми сучасного міжнародного права:* зб. наук. ст. за матеріалами І Харк. міжнар.-прав. читань, присвяч. пам'яті проф. М. В. Яновського і В. С. Семенова, Харків, 27 листоп. 2015р. : у 2 ч. Харків, 2015. С. 34–37.
3. О. В. Петришин. Державний суверенітет. Велика українська юридична енциклопедія : у 20 т. 2017. Т. 3 : Загальна теорія права. 100 с.
4. Горбулін В. П., Власюк О. С., Кононенко С. В. Російсько-українська війна в термінах теорії реалізму. *Суспільно-політичні процеси*. 2016. Вип. 2. С. 70- 96.
5. Чирков О. А. Крок на шляху подолання російської агресії Російська окупація і деокупація України. *Історія, сучасні загрози та виклики сьогодення : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф.* Київ, 2016. 348 с.

В. Данилюк, курсантка 2 курсу
(Одеський державний університет внутрішніх справ)
Наукові керівники: **В. Головко, викладач кафедри ТСВ та ФП,**
С. Карапет’янс, викладач кафедри ТСВ та ФП
(Одеський державний університет внутрішніх справ)

АКТУАЛЬНІ АСПЕКТИ ДІЯЛЬНОСТІ ПРОКУРОРА У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Сьогодні українські прокурори на сході та півдні нашої держави працюють у непростих умовах, пов’язаних із серйозними проблемами та ризиками. Виклики, які постійно постають перед українською державою, вимагають нових пріоритетних змін у законодавстві та вдосконалення кримінальної процесуальної діяльності прокурорів.

Варто зазначити, що забезпечення швидкого, повного та неупередженого розслідування кримінальних правопорушень їх судового розгляду в умовах воєнного стану стало неможливим, позаяк чин-

ний КПК [1] був призначений для потреб мирного часу та пристосований до розслідування кримінальних правопорушень в зоні ООС.

Тому виникла необхідність у внесенні змін до статті 615 Кримінального процесуального кодексу України [1].

На нашу думку, законодавець саме з метою оперативного реагування на ситуацію в Україні, яка пов'язана з повномасштабною агресією з боку РФ, вирішив внести зміни до статті 615 чинного КПК України.

У даній статті кримінальне процесуальне законодавство містить важливий дозвільний механізм. А саме: якщо на тимчасово окупованій території у разі неможливості виконання у встановлені законом строки слідчим суддею своїх повноважень, відповідний прокурор наділяється виключними правами щодо:

– розгляду та вирішення клопотань про тимчасовий доступ до речей і документів;

– розгляд та вирішення клопотань про надання дозволу на проведення обшуку в житлі чи іншому володінні особи;

– розгляд та вирішення клопотань про надання дозволу на проведення негласних слідчих (розшукових) дій;

– розгляд та вирішення клопотань про застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою на строк до 30 діб до осіб, які підозрюються у вчиненні злочинів, передбачених статтями 109-115, 121, 127, 146, 146-1, 147, 152, 153, 185, 186, 187, 189-191, 201, 258-258-5, 260-263 1, 294, 348, 349, 365, 377-379, 402-444 Кримінального кодексу України [1].

Прокурор здійснює ці повноваження виключно з моменту введення на відповідній місцевості правового режиму воєнного стану і до моменту його припинення. Правом виконувати повноваження, передбачені цією статтею наділений прокурор, який здійснює процесуальне керівництво у відповідному кримінальному провадженні. Зі змісту ст. 615 КПК України вбачається, що прийняте прокурором рішення не підлягає подальшому затвердженню слідчим суддею. Крім того, ані КПК України, ані іншими нормативно-правовими актами не регламентовано порядок оскарження постанов прокурора, прийнятих в порядку ст. 615 КПК України [2].

Чи заміняє прокурор слідчого суддю та його повноваження, які обмежують конституційні права громадян? Так, звичайно. Але закон якраз і наділив прокурора такими дискреційними правами саме лому, що це відбувається не у стандартних умовах, а навпаки. Однак для такого виду кримінальної процесуальної діяльності необхідна сукупність певних факторів:

1) особливий режим;

2) вчинення особою кримінальних правопорушень, які визначені чинним законодавством;

3) наявність обґрунтованої підозри щодо діянь особи;

4) неможливість виконання слідчим суддею своїх повноважень»

5) необхідність оперативно реагувати на ситуацію;

6) реалізація такої компетенції як здійснюється виняток.

Отже, на період воєнного стану на тимчасово окупованих територіях закон наділив прокурора здійснювати такі повноваження не за всіма видами кримінальних правопорушень, а лише в категорії найтяжчих, таких як посягання на територіальну цілісність та недоторканість України, терористичний акт, диверсія, застосування зброї масового знищення, геноцид та інші (статті 109-115, 121, 127, 146, 146-1, 147, 152, 153, 185, 186, 187, 189-191, 201, 258-258-5, 260-263-1, 294, 348, 349, 365, 377-379, 402-444 КК України) [1].

Зазначені зміни до законодавства, безумовно, є важливим кроком у протидії злочинності в умовах воєнного стану. На відміну від науковців, практикуючі працівники органів Служби безпеки України зазначають про позитивний їхній бік. Оскільки вони на законному рівні дають змогу миттєво реагувати на таке явище й запобігати тяжким наслідкам.

Підсумовуючи. викладене, можна дійти висновку, що саме прокурор у вказаних обставинах наділений винятковими повноваженнями для здійснення кримінальної процесуальної діяльності в умовах воєнного стану. При цьому механізм реалізації деяких із них, зокрема, під час надання згоди на проведення процесуальних дій, передбачених статтею 615 КПК України, потребує подальшого вдосконалення шляхом внесення змін до кримінального процесуального законодавства.

Список використаних джерел:

1. Кримінальний процесуальний кодекс України. *Відомості Верховної Ради України*: кодекс від 13.04.2012, редакція від 27.03.2022. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#n1089 (дата звернення: 14.04.2022 р.)

2. І. Главюк. Кримінальне провадження в умовах воєнного стану. URL: https://www.hsa.org.ua/blog/kryminalne-provadzhennya-v-umovah-voyennogo-stanu/ (дата звернення: 11.04.2022 р.)

А. Денисова, д.ю.н., професор, *завідувачка кафедри адміністративного права та адміністративного процесу ОДУВС*

ОРГАНИ ВЛАДИ В УМОВАХ ВОЄНОГО СТАНУ

З 05 години 30 хвилин 24 лютого 2022 року в Україні введено особливий правовий режим, що передбачає надання відповідним органам державної влади, військовому командуванню, військовим адміністраціям та органам місцевого самоврядування повноважень, необхідних для відвернення загрози, відсічі збройної агресії та забезпечення національної безпеки, усунення загрози небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності, а також тимчасове, зумовлене загрозою, обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб із зазначенням строку дії цих обмежень (стаття 1 Закону України від 12 травня 2015 року № 389-VIII "Про правовий режим воєнного стану", далі – Закон № 389-VIII) [1].

У сфері реалізації публічно-владних управлінських функцій це означає запровадження особливостей, передбачених Законом № 389-VIII.

Зокрема, Указом Президента України від 24 лютого 2022 року № 68/2022 "Про утворення військових адміністрацій" (далі – Указ № 68/2022) було утворено 24 обласні та Київську міську, а також районні військові адміністрації для здійснення керівництва у сфері забезпечення оборони, громадської безпеки і порядку [2].

Разом з тим, це не означає припинення діяльності визначених Конституцією та законами України органів державної влади і органів місцевого самоврядування.

Згідно зі статтею 9 Закону № 389-VIII в умовах воєнного стану Президент України та Верховна Рада України діють виключно на підставі, в межах повноважень та в спосіб, визначені Конституцією та законами України. Кабінет Міністрів України, інші органи державної влади, військове командування, військові адміністрації, Верховна Рада Автономної Республіки Крим, Рада міністрів Автономної Республіки Крим, органи місцевого самоврядування здійснюють повноваження, надані їм Конституцією України, цим та іншими законами України [1].

Відповідно до частини третьої статті 11, частини третьої статті 12, частини другої статті 12-2 Закону № 389-VIII повноваження Верховної Ради України, Президента Україні, судів, органів та установ системи правосуддя, передбачені Конституцією України, в умовах воєнного стану не можуть бути обмежені [1].

Частини перша та третя статті 26 Закону № 389-VIII встановлюють, що правосуддя на території, на якій введено воєнний стан, здійснюється лише судами. На цій території діють суди, створені відповідно до Конституції України. У разі неможливості здійснювати правосуддя судами, які діють на території, на якій введено воєнний стан, законами України може бути змінена територіальна підсудність судових справ, що розглядаються в цих судах, або в установленому законом порядку змінено місцезнаходження судів [1].

Згідно з частиною сьомою статті 147 Закону України від 02 червня 2016 року № 1402-VIII "Про судоустрій і статус суддів"[3] зі змінами, внесеними Законом України від 03 березня 2022 року № 2112-IX "Про внесення зміни до частини сьомої статті 147 Закону України "Про судоустрій і статус суддів"[4] щодо визначення територіальної підсудності судових справ", у разі неможливості здійснення правосуддя судом з об'єктивних причин під час воєнного або надзвичайного стану, у зв'язку зі стихійним лихом, військовими діями, заходами щодо боротьби з тероризмом або іншими надзвичайними обставинами може бути змінено територіальну підсудність судових справ, що розглядаються в такому суді, за рішенням Вищої ради правосуддя, що ухвалюється за поданням Голови Верховного Суду, шляхом її передачі до суду, який найбільш територіально наближений до суду, який не може здійснювати правосуддя, або іншого визначеного суду. У разі неможливості здійснення Вищою радою правосуддя такого повноваження воно здійснюється за розпорядженням Голови Верховного Суду. Відповідне рішення є також підставою для передачі усіх справ, які перебували на розгляді суду, територіальна підсудність якого змінюється.

Кабінет Міністрів України в силу статті 12-1 Закону № 389-VIII в разі введення воєнного стану:

-працює відповідно до Регламенту Кабінету Міністрів України в умовах воєнного стану;

-розробляє та вводить в дію План запровадження та забезпечення заходів правового режиму воєнного стану в окремих місцевостях України з урахуванням загроз та особливостей конкретної ситуації, яка склалася;

-організовує та здійснює керівництво центральними та іншими органами виконавчої влади в умовах воєнного стану [1].

Таким чином, в умовах воєнного стану система органів законодавчої, виконавчої та судової влади та розподіл повноважень між ними залишається незмінним відповідно до встановленого Конституцією України "фрейму".

Однак Закон № 389-VIII передбачає можливість доповнення системи органів публічного управління тимчасовими суб'єктами владних повноважень [1].

Так, додатково до органів державної влади і представницьких органів місцевого самоврядування та їх виконавчих органів на територіях, на яких введено воєнний стан, можуть утворюватися тимчасові державні органи – військові адміністрації, які діють під керівництвом начальників за принципом єдиноначалля.

Список використаних джерел:

1.Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12 травня 2015 року № 389-VIII. Відомості Верховної Ради України. 2015, № 28, ст.25
https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text

2. Про утворення військових адміністрацій: Указ Президента України від 24 лютого 2022 року № 68/2022 . https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/68/2022#Text

3. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 02 червня 2016 року № 1402-VIII Відомості Верховної Ради України. 2015, 2016, № 31, ст.545) https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19#Text

4. Про внесення змін до частини сьомої статті 147 Закону України "Про судоустрій і статус суддів" Закон України від 03 березня 2022 року № 2112-IX [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2112-20#Text

Н.В. Домброван, к.ю.н., начальник відділу організації наукової роботи
К.С. Ізбаш, к.ю.н., доцент, старший науковий співробітник відділу організації наукової роботи *(Одеський державний університет внутрішніх справ)*

ПРАВА ЛЮДИНИ І ГРОМАДЯНИНА В УМОВАХ ЗАПРОВАДЖЕННЯ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ

Захист та дотримання прав і свобод людини є основою для будь-якої держави. У Конституції України окремий розділ присвячено правам і свободам людини і громадянина. Стаття 21 Конституції України визначає, що всі люди є вільні і рівні у своїй гідності та правах. Права і свободи людини є невідчужуваними та непорушними. Згідно зі статтею 22 Основного Закону держави, права і свободи людини і громадянина, закріплені Конституцією, не є вичерпними. Конституційні права і свободи гарантуються і не можуть бути скасовані. З прийняттям нових законів або внесенні змін до чинних законів не допускається звуження змісту та обсягу існуючих прав і свобод [1].

У ст. 64 Конституції зазначено, що конституційні права і свободи людини і громадянина не можуть бути обмежені, крім випадків, передбачених Конституцією України. У зв’язку із введенням в Україні воєнного стану тимчасово, на період дії правового режиму воєнного стану, можуть обмежуватися конституційні права і свободи людини і громадянина, передбачені ст. ст. 30-34, 38, 39, 41-44, 53 Конституції України [1], а також вводитися тимчасові обмеження прав і законних інтересів юридичних осіб в межах та обсязі, що необхідні для забезпечення можливості запровадження та здійснення заходів правового режиму воєнного стану, які передбачені частиною першою статті 8 Закону України «Про правовий режим воєнного стану» [2].

Відповідно до ст. 1 ЗУ «Про правовий режим воєнного стану», воєнний стан - це особливий правовий режим, що вводиться в Україні або в окремих її місцевостях у разі збройної агресії чи загрози нападу, небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності та передбачає надання відповідним органам державної влади, військовому командуванню, військовим адміністраціям та органам місцевого самоврядування повноважень, необхідних для відвернення загрози, відсічі збройної агресії та забезпечення національної безпеки, усунення загрози небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності, а також тимчасове, зумовлене загрозою, обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб із зазначенням строку дії цих обмежень [2].

В Україні або в окремих її місцевостях, де введено воєнний стан, військове командування разом із військовими адміністраціями може здійснювати такі заходи правового режиму воєнного стану: 1) встановлювати та посилювати охорону об'єктів державного значення, об'єктів державного значення національної транспортної системи України та об'єктів, що забезпечують життєдіяльність населення, і вводити особливий режим їх роботи; 2) запроваджувати трудову повинність для працездатних осіб, не залучених до роботи в оборонній сфері та сфері забезпечення життєдіяльності населення і не заброньованих за підприємствами, установами та організаціями на період дії воєнного стану з метою виконання робіт, що мають оборонний характер, а також ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій, які виникли в період дії воєнного стану, та залучати їх в умовах воєнного стану до суспільно корисних робіт, що виконуються для задоволення потреб Збройних Сил України, інших військових формувань, правоохоронних органів і сил цивільного захисту, забезпечення функціонування національної економіки та системи забезпечення життєдіяльності населення і не потребують, як правило, спеціальної професійної підготовки осіб; 3) використовувати потужності та трудові ресурси підприємств, установ і організацій усіх форм власності для потреб оборони, змінювати режим їхньої роботи, проводити інші зміни виробничої діяльності, а також умов праці відповідно до законодавства про працю; 4) примусово відчужувати майно, що перебуває у приватній або комунальній власності, вилучати майно державних підприємств, державних господарських об'єднань для потреб держави в умовах правового режиму воєнного стану в установленому законом порядку та видавати про це відповідні документи встановленого зразка; 5) запроваджувати комендантську годину, тобто заборона перебування у певний період доби на вулицях та в інших громадських місцях без спеціально виданих перепусток і посвідчень), а також встановлювати спеціальний режим світломаскування; 6) встановлювати особливий режим в'їзду і виїзду, обмежувати свободу пересування громадян, іноземців та осіб без громадянства, а також рух транспортних засобів; 7) перевіряти у осіб документи, а в разі потреби проводити огляд речей, транспортних засобів, багажу та вантажів, службових приміщень і житла громадян, за винятком обмежень, встановлених Конституцією України; 8) забороняти проведення мирних зборів, мітингів, походів і демонстрацій, інших масових заходів; 9) встановлювати заборону або обмеження на вибір місця перебування чи місця проживання осіб на території, на якій діє воєнний стан; 10) забороняти торгівлю зброєю, сильнодіючими хімічними і отруйними речовинами, а також алкогольними напоями та речовинами, виробленими на спиртовій основі; 11) встановлювати особливий режим у сфері виробництва та реалізації лікарських засобів, які мають у своєму складі наркотичні засоби, психотропні речовини та прекурсори, інші сильнодіючі речовини, перелік яких визначається Кабінетом Міністрів України; 12) проводити евакуацію населення, якщо виникає загроза його життю або здоров'ю, а також матеріальних і культурних цінностей, якщо виникає загроза їх пошкодження або знищення, згідно з переліком, що затверджується Кабінетом Міністрів України та ін.

Таким чином, перелік прав і свобод людини та громадянина, які не можуть бути обмежені в умовах воєнного стану є вичерпним. Всі інші права і свободи людини і громадянина, передбачені Конституцією України, можуть бути обмежені за умови введення воєнного стану та означають можливість законного обмеження прав і свобод громадян та тимчасовий відступ від положень Конвенції з прав і основоположних свобод людини [3].

Список використаних джерел:

1. Конституція України : Закон України від 28 черв. 1996 р. № 254к/96-ВР. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-ВР (дата звернення 02.11.2021).

2. Про правовий режим воєнного стану : Закон України від 12 травн. 2015 р. №389-VIII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/389-19 (дата звернення: 20.03.2022).

3. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод : ратифіковано Законом України від 17 липн. 1997 р. № 475/97. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004 (дата звернення: 20.03.2022).

В.О. Домникова, студентка 2 курсу
«Право» (Одеський державний університет внутрішніх справ)
Науковий керівник: **Н.І. Костова, к.ю.н., доцент**
(Одеський державний університет внутрішніх справ)

ОСОБЛИВОСТІ ТРУДОВИХ ВІДНОСИН У ПЕРІОД ВОЄННОГО СТАНУ

Держава піклується про своїх громадян усіма можливими способами, які зазначено у Конституції України, а саме: соціальний захист, право на житло, охорону здоров'я, медичну допомогу і здорове довкілля навколо себе. Стаття 43 основного закону проголошує, що кожен має право на працю і держава створює умови для повного здійснення громадянами цього права. 24 лютого був виданий указ президента України «Про введення воєнного стану в Україні», а 15 березня 2022 року прийнято Закон України «Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану», який набрав чинності 24 березня цього ж року. Згідно із цим законом на період дії воєнного стану вводяться обмеження свобод людини і громадянина відповідно до статей 43 і 44 Конституції України, які визначають право на вільний вибір праці та право на страйки для захисту власних інтересів [1].

Особливість Закону України «Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану» полягає в обмеженні дії чинного трудового законодавства в межах норм, викладених у цьому Законі, і діє він тільки протягом воєнного стану. Цим законом визначаються особливості трудових відносин працівників усіх підприємств, установ, організацій незалежно від форм власності, виду діяльності і галузевої належності, а також осіб, які працюють за трудовим договором з фізичними особами, на період дії воєнного стану, введеного відповідно до Закону України «Про правовий режим воєнного стану». Зміни торкнулися трудових договорів, визначення часу роботи та відпочинку, залучення до роботи деяких категорій працівників, оплати праці, зупинення дії окремих положень колективного договору, відпусток, призупинення дії трудового договору та кадрового діловодства. Водночас, інші норми законодавства про працю, які не суперечать положенням ЗУ «Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану» також можуть або повинні застосовуватись у відносинах між працівником та роботодавцем [2].

З метою усунення дефіциту кадрів та браку робочої сили роботодавець може укладати з новими працівниками строкові договори у період воєнного стану або на період заміщення тимчасово відсутнього працівника (ст. 2 ЗУ «Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану»). На мою думку, таке нововведення досить доцільно, тому що робочий процес не буде зупинятися і організація не зазнає значних збитків [4].

За статтею 3 цього ж закону, роботодавець має право перевести працівника на іншу роботу, не обумовлену трудовим договором, без його згоди, якщо така робота не протипоказана працівникові за станом здоров'я, лише для відвернення або ліквідації наслідків бойових дій, а також інших обставин, що становлять або можуть становити загрозу життю чи нормальним життєвим умовам людей, з оплатою праці за виконану роботу не нижче середньої заробітної плати за попередньою роботою. Таким чином, роботодавець забезпечує безпеку своїх працівників і піклується про них. Але за статтею 5 роботодавець може розірвати трудовий договір у період тимчасової непрацездатності працівника, або коли останній у відпустці. Виключення щодо відпусток встановлено лише якщо вона у зв'язку з вагітністю та пологами, або для догляду за дитиною до досягнення нею 3-х років. Основна оплачувана відпустка у період дії воєнного стану становить 24 календарних дні (ст. 12). За новим законом роботодавець може відмовити працівнику в наданні будь-якого виду відпусток, якщо такий працівник залучений до виконання робіт на об'єктах критичної інфраструктури. На прохання працівника, роботодавець може надавати йому відпустку без збереження заробітної плати і без обмеження строку за ч.1 ст. 26 ЗУ «Про відпустки» [5].

Заробітна плата виплачується працівнику на умовах, визначених трудовим договором. Важливим моментом виступає те, що роботодавець звільняється від відповідальності за порушення зобов'язання щодо строків оплати праці, якщо зможе довести, що це порушення сталося внаслідок ведення бойових дій або дії інших обставин непереборної сили (ст. 10) [4].

Таким чином, ЗУ «Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану» потребує перегляду та редагувань у питаннях збільшення відповідальності з боку роботодавця та розширення гарантій збереження робочого місця і отримання заробітної плати для працівників. Даний закон сповнений юридичних колізій і має бути доповнений.

Список використаних джерел:

1. Конституція України. Реж. доступу. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/ 254%D0% BA/96%D0%B2%D1%80#Text

2. Указ Президента України №64/2022. Реж. доступу. URL: https://www.president.gov.ua/documents/642022-41397
3. ЗУ «Про правовий режим воєнного стану». Реж. доступу. URL: https://zakon.rada.gov.ua /laws /show/389-19#Text
4. ЗУ «Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану». Реж. доступу. URL: https:// zakon. rada.gov.ua/laws/show/2136-20#Text
5. ЗУ «Про відпустки». Реж. доступу. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/504/96-%D0%B2%D1%80#Text

В.В. Домніцак, к.ю.н., доцент, доцент кафедри тактико-спеціальної, вогневої та фізичної підготовки
(Одеський державний університет внутрішніх справ)
А.З.о. Пашаєв, *керівник приватної охоронної служби ТОВ «Сапсан-Груп»*

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ГРОМАДСЬКОЇ БЕЗПЕКИ І ПОРЯДКУ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ: ПРАВОВІ ТА ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ

Питання забезпечення громадської безпеки і порядку з початком військової агресій Російської Федерації проти України та з введенням воєнного стану в Україні стали вкрай важливими. В Україні воєнний стан діє із 05 години 30 хвилин 24 лютого 2022 року по теперішній час. Воєнний стан – це особливий правовий режим, що вводиться в Україні або в окремих її місцевостях у разі збройної агресії чи загрози нападу, небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності та передбачає надання відповідним органам державної влади, військовому командуванню, військовим адміністраціям та органам місцевого самоврядування повноважень, необхідних для відвернення загрози, відсічі збройної агресії та забезпечення національної безпеки, усунення загрози небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності, а також тимчасове, зумовлене загрозою, обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб із зазначенням строку дії цих обмежень [2].

Військове командування, в межах повноважень, визначених Законом України «Про правовий режим воєнного стану» [2] та Указом Президента України про введення воєнного стану в Україні або окремих її місцевостях, затвердженим Верховною Радою України, видає обов'язкові до виконання накази і директиви з питань забезпечення оборони, громадської безпеки і порядку, здійснення заходів правового режиму воєнного стану.

Слід зазначити, що одним із завдань територіальної оборони Збройних сил України у відповідності до Закону України «Про основи національного спротиву» [3] є участь у забезпеченні заходів громадської безпеки і порядку в населених пунктах.

У відповідності до чинного законодавства [1] основними завданнями громадських формувань з охорони громадського порядку і державного кордону у сфері охорони громадського порядку:

– надання допомоги органам Національної поліції у забезпеченні громадського порядку і громадської безпеки, запобіганні адміністративним і кримінальним правопорушенням;

– інформування органів Національної поліції про вчинені або ті, що готуються, кримінальні правопорушення, місця концентрації злочинних угруповань;

– сприяння органам Національної поліції у виявленні і розкритті кримінальних правопорушень, розшуку осіб, які їх вчинили, захисті інтересів держави, підприємств, установ, організацій, громадян від кримінально протиправних посягань; участь у забезпеченні безпеки дорожнього руху та боротьбі з дитячою бездоглядністю і правопорушеннями неповнолітніх.

Закон України «Про забезпечення участі цивільних осіб у захисті України» [4] дозволяє цивільним особам отримати вогнепальну зброю і боєприпаси до неї відповідно до порядку та вимог, встановлених Міністерством внутрішніх справ України. Цивільні особи зобов'язані здати отриману ними вогнепальну зброю і невикористані боєприпаси до неї до органів Національної поліції України не пізніше 10 днів після припинення або скасування дії воєнного стану в Україні - норми цього нормативно-правового акту спростили участь цивільних осіб у забезпечення громадської безпеки і порядку під час воєнного стану.

Для забезпечення громадської безпеки і порядку під час воєнного стану - запроваджують комендантську годину. Комендантська година та встановлення спеціального режиму світломаскування за-

проваджується шляхом видання наказу військовим командуванням або військовою адміністрацією (у разі її утворення), який доводиться до відома військових адміністрацій (у разі їх утворення) або ради оборони Автономної Республіки Крим, областей, мм. Києва та Севастополя, Ради міністрів Автономної Республіки Крим, місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, Мінекономіки, Мінсоцполітики, Мінінфраструктури, МОЗ, МЗС, АТ "Українська залізниця", відповідних органів Держспецтрансслужби, Національної гвардії, Держприкордонслужби, Національної поліції, СБУ, ДФС, ДМС, ДСНС, військових командувань, з'єднань, військових частин Збройних Сил та інших утворених відповідно до законів України військових формувань [5].

Під час дії комендантської години та встановлення спеціального режиму світломаскування Збройні Сили, Держспецтрансслужба, Національна гвардія, Держприкордонслужба, Національна поліція, СБУ, ДФС, ДМС, ДСНС продовжують виконання своїх завдань відповідно до призначення та специфіки діяльності. На території, де запроваджено комендантську годину, забороняється перебування у визначений період доби на вулицях та в інших громадських місцях осіб без виданих перепусток, а також рух транспортних засобів. Контроль за дотриманням особами комендантської години та спеціального режиму світломаскування здійснюється патрулями, які підпорядковуються коменданту.

Патрулям на території, де запроваджено комендантську годину та встановлено спеціальний режим світломаскування, в установленому законодавством порядку надано право:

1) затримувати і доставляти в органи або підрозділи Національної поліції осіб, які вчинили або вчиняють правопорушення;

2) перевіряти в осіб посвідчення, документи, що посвідчують особу, підтверджують громадянство України чи спеціальний статус особи, або паспортні документи іноземця, особи без громадянства, документи, що підтверджують законність перебування на території України, та перепустки, а в разі їх відсутності - затримувати відповідних осіб та доставляти в органи або підрозділи Національної поліції для встановлення особи; за потреби проводити огляд речей, транспортних засобів, багажу та вантажів, які ними перевозяться;

3) вилучати в осіб предмети, які є знаряддям, засобом або предметом правопорушення, і передавати їх органам або підрозділам Національної поліції;

4) тимчасово обмежувати або забороняти на вулицях та дорогах, окремих ділянках місцевості та в інших громадських місцях перебування або пересування осіб, рух транспортних засобів, зокрема транспортних засобів іноземних, консульських установ чи представництв міжнародних організацій; виводити осіб з окремих ділянок місцевості та об'єктів, евакуйовувати транспортні засоби;

5) входити (проникати) на територію та у приміщення підприємств, установ і організацій, у житлові та інші приміщення, на земельні ділянки, що належать особам, під час припинення кримінального правопорушення та в разі переслідування осіб, які підозрюються у вчиненні злочину, якщо зволікання може створити реальну загрозу життю чи здоров'ю осіб;

6) використовувати із службовою метою засоби зв'язку і транспортні засоби, що належать особам (за їх згодою), підприємствам, установам і організаціям, за винятком транспортних засобів іноземних консульських установ чи представництв міжнародних організацій, для запобігання вчиненню кримінального правопорушення, переслідування та затримання осіб, що підозрюються у вчиненні злочину, або для доставки до лікувальних закладів осіб, які потребують медичної допомоги, проїзду до місця злочину;

7) застосовувати відповідно до законодавства заходи фізичного впливу, зброю і спеціальні засоби.

Таким чином, вважаємо, що держава у нормативно-правовому аспекті повністю регламентує механізм забезпечення громадської безпеки і порядку під час воєнного стану та створила сприятливі умови для участі у забезпеченні громадської безпеки і порядку під час воєнного стану, а саме порядку патрулювання під час комендантської години - цивільними особами, представниками приватних охоронних служб, членами громадських формувань з охорони громадського порядку і державного кордону, поліцейськими, військовослужбовцями та представниками інших утворених відповідно до законів України військових формувань.

Список використаних джерел:

1. Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону: Закон України від 22 червня 2000 року № 1835-III. URL. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1835-14#Text.

2. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12 травня 2015 року № 389-VIII. URL. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text.

3. Про основи національного спротиву: Закон України від 16 липня 2021 року № 1702-IX. URL. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1702-20#Text.

4. Про забезпечення участі цивільних осіб у захисті України: Закон України від 3 березня 2022 року № 2114-IX. URL. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2114-20#Text.

5. Питання запровадження та здійснення деяких заходів правового режиму воєнного стану: Постанова Кабінету Міністрів України від 8 липня 2020 року № 573. URL. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/573-2020-п#Text.

В. І. Дришлюк, к.ю.н., доцент, завідувач кафедри трудового, земельного та господарського права факультету №1 навчально-наукового інституту права та кібербезпеки *Одеського державного університету внутрішніх справ*

ВІДШКОДУВАННЯ ШКОДИ, ЗАВДАНОЇ СУБ'ЄКТАМ ГОСПОДАРЮВАННЯ ВНАСЛІДОК ЗБРОЙНОЇ АГРЕСІЇ РОСІЙСЬКОЇ ФЕДЕРАЦІЇ

24 лютого 2022 року стало початком повномасштабної війни Російської Федерації проти України. В результаті масованих обстрілів, застосування авіаційних та ракетних ударів з боку агресора Україна зазнала не тільки великих людських втрат, але й величезних збитків інфраструктурі нашої держави, підприємствам, установам та організаціям всіх форм власності. При цьому, об'єкти, яким завдано шкоду доволі часто відносяться до звичайної цивільної інфраструктури, не пов'язаної із воєнними. Стаття 41 Конституції України визначає, що ніхто не може бути протиправно позбавлений права власності. Право приватної власності є непорушним [1].

Величезні збитки, завдані українській економіці актуалізували питання їх відшкодування. В зв'язку із цим Постановою Кабінету Міністрів було прийнято Постанову № 326 від 22.03.2022 року «Про затвердження Порядку визначення шкоди та збитків, завданих Україні внаслідок збройної агресії Російської Федерації» [2]. Цей Порядок встановлює процедуру визначення шкоди та збитків, завданих Україні внаслідок збройної агресії Російської Федерації.

Визначення шкоди та збитків здійснюється окремо за багатьма напрямками одним із яких є економічні втрати підприємств. Цей напрям включає втрати підприємств усіх форм власності внаслідок знищення та пошкодження їх майна, а також упущену вигоду від неможливості чи перешкод у провадженні господарської діяльності.

Основні показники, які оцінюються: вартість втраченого, знищеного чи пошкодженого майна державних підприємств; вартість втраченого, знищеного чи пошкодженого майна підприємств недержавної форми власності; упущена вигода державних підприємств; упущена вигода підприємств недержавної форми власності; втрати державних підприємств від неоплачених товарів, робіт та послуг, наданих та спожитих на тимчасово окупованих територіях; втрати підприємств недержавної форми власності від неоплачених товарів робіт та послуг, наданих та спожитих на тимчасово окупованих територіях.

Визначення шкоди та збитків підприємств здійснюється відповідно до методики, затвердженої спільним наказом Мінекономіки та Фонду державного майна, за погодженням з Мінреінтеграції.

Відповідальними за визначення шкоди та збитків за наведеним напрямом є: 1) міністерства, інші центральні та місцеві органи виконавчої влади, які є уповноваженими органами управління, — в частині підприємств, що належать до сфери їх управління; 2) обласні, Київська міська державні адміністрації (на період воєнного стану – військові адміністрації), – в частині підприємств недержавної форми власності, які знаходяться на території відповідних областей та м. Києва;

Другим важливим напрямком є втрати установ та організацій – напрям, що включає втрати установ та організацій усіх форм власності внаслідок знищення та пошкодження їх майна.

Основні показники, які оцінюються: вартість втраченого, знищеного чи пошкодженого майна державних установ та організацій; вартість втраченого, знищеного чи пошкодженого майна установ та організацій недержавної форми власності; упущена вигода державних установ та організацій; упущена вигода установ та організацій недержавної форми власності.

Визначення шкоди та збитків здійснюється відповідно до методики, затвердженої спільним наказом Мінекономіки та Фонду державного майна, за погодженням з Мінреінтеграції.

Відповідальними за визначення шкоди та збитків за наведеним напрямом є: 1) міністерства, інші центральні та місцеві органи виконавчої влади, які є уповноваженими органами управління, – в частині установ та організацій, що належать до сфери їх управління; 2) обласні, Київська міська державні адміністрації (на період воєнного стану – військові адміністрації), – в частині установ та організацій недержавної форми власності, які знаходяться на території відповідних областей та м. Києва.

Фіксація завданої шкоди та збитків повинна здійснюватися в тому числі за допомогою традиційних господарсько-процесуальних засобів доказування – письмових, речових, електронних доказів,

показань свідків та висновків експертів (ст. 73 ГПК України). Такими доказами можуть бути документи, що підтверджують право власності на майно, висновки експертиз, що підтверджують пошкодження об'єктів нерухомого або рухомого майна, вартість відновлення таких об'єктів або неможливість їх відновлення, свідчення осіб, що особисто сприймали факти знищення майна та ін. Також необхідно фіксувати та збирати докази завдання шкоди та збитків в результаті збройної агресії.

На сьогодні залишається невизначеним механізм відшкодування шкоди або збитків в судовому порядку. Немає сумнівів, що воєнні та інші злочини держави агресора стануть предметом розгляду в Міжнародному кримінальному суді в м. Гаага. В той же час, не дивлячись на те, що Римським Статутом визначені принципи відшкодування шкоди потерпілим, у випадку з Україною, таке відшкодування носитиме масовий характер в зв'язку із чим потребує уточнення. Не виключено, що відшкодування такої шкоди здійснюватиметься за рахунок майна та заморожених активів Російської Федерації.

В такому випадку суб'єкту господарювання, що зазнав шкоди, необхідно буде керуватися загальними нормами про відшкодування шкоди, передбаченими ЦК України та ГК України. Окремо заслуговує на увагу думка про можливість запровадження в цивільному та господарському законодавстві України норми, яка б визначала підстави та механізм відшкодування шкоди, завданої суб'єктам господарювання внаслідок збройної агресії Російської Федерації та держав, що підтримали таку агресію.

Список використаних джерел:

1. Конституція України. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.

2. Про затвердження Порядку визначення шкоди та збитків, завданих Україні внаслідок збройної агресії Російської Федерації: Постанова Кабінету Міністрів України № 326 від 22.03.2022 року. *Урядовий кур'єр*. № 64.

2. Господарський процесуальний кодекс України: Закон України від 06.11.1991 року. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. №6. ст.56.

3. Господарський процесуальний кодекс України від 06.11.1991р. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. №6. Ст.56.

В.В. Дулгер, кандидат юридичних наук, *декан факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції ОДУВС*

ОСНОВИ ЗАПРОВАДЖЕННЯ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ

Воєнний стан є особливим правовим режимом, який може бути введений за певних умов на території всієї України, або в окремих її місцевостях. Початок збройної агресії Російської Федерації стало для багатьох суттєвим викликом Підставами для введення воєнного стану може стати як збройна агресія чи загроза нападу, так і небезпека державній незалежності України, її територіальній цілісності. І для відвернення таких загроз відповідним органам державної влади, військовому командуванню, військовим адміністраціям та органам місцевого самоврядування під час воєнного стану надаються необхідні повноваження.

В умовах правового режиму воєнного стану можливе також тимчасове, зумовлене загрозою, обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб. Вичерпний перелік із зазначенням строку дії цих обмежень, а також тимчасові обмеження прав і законних інтересів юридичних осіб із зазначенням строку дії цих обмежень таких обмежень зазначається в Указі Президента України про введення воєнного стану. Такий Указ додатково затверджується Верховною Радою України.

Військовим командуванням в умовах правового режиму воєнного стану є Головнокомандувач Збройних Сил України. Військовому командуванню в умовах воєнного стану надається право разом з органами виконавчої влади, військовими адміністраціями та органами місцевого самоврядування запроваджувати та здійснювати заходи правового режиму воєнного стану. Для цього військове командування наділяється правом видавати обов'язкові до виконання накази і директиви з питань забезпечення оборони, громадської безпеки і порядку, здійснення заходів правового режиму воєнного стану.

Також, на територіях, на яких введено воєнний стан, можуть утворюватися тимчасові державні органи військові адміністрації.

Уведення воєнного стану пов'язане з проведенням низки правових процедур, передбачених вітчизняним законодавством. Запровадження воєнного стану здійснюється вищими органами влади держави. Згадуваним Законом України встановлюється порядок уведення воєнного стану в Україні.

Пропозиції щодо введення воєнного стану в Україні або в окремих її місцевостях на розгляд Президентові України подає Рада національної безпеки і оборони України.

Пропозиції щодо залучення військових формувань та правоохоронних органів до здійснення заходів правового режиму воєнного стану розробляє та вносить на розгляд Ради національної безпеки і оборони України Генеральний штаб Збройних Сил України. У разі прийняття рішення щодо необхідності введення воєнного стану в Україні або в окремих її місцевостях Президент України видає відповідний указ і негайно звертається до Верховної Ради України щодо його затвердження та подає одночасно відповідний проект закону. Указ Президента України про введення воєнного стану в Україні або в окремих її місцевостях, затверджений Верховною Радою України, негайно оголошується через засоби масової інформації та офіційно оприлюднюється разом із законом про затвердження такого указу Президента України та набирає чинності одночасно з набранням чинності таким законом.

Запровадження та здійснення заходів правового режиму воєнного стану покладаються на встановлені військові командування: Генеральний штаб Збройних Сил України, Об'єднаний оперативний штаб Збройних Сил України, командування видів Збройних Сил України, командування Сил спеціальних операцій Збройних Сил України, командування Десантно-штурмових військ Збройних Сил України, управління оперативних командувань, командування з'єднань та військових частин Збройних Сил України, органи управління інших утворених відповідно до законів України військових формувань. На територіях, на яких уведено воєнний стан, для забезпечення дії Конституції та законів України, забезпечення разом з військовим командуванням запровадження та здійснення заходів правового режиму воєнного стану, оборони, цивільного захисту, громадського порядку та безпеки, охорони прав, свобод і законних інтересів громадян можуть утворюватися тимчасові державні органи – військові адміністрації.

Зокрема, указ Президента України №64/2022 передбачає, що у зв'язку з військовою агресією Російської Федерації проти України, на підставі пропозиції Ради національної безпеки і оборони України, відповідно до пункту 20 частини першої статті 106 Конституції України, Закону України "Про правовий режим воєнного стану" : в Україні вводиться воєнний стан із 05 години 30 хвилин 24 лютого 2022 року строком на 30 діб. А указ Президента України №133/2022 передбачає його продовження до 25.04.2022. Сьогоднішня ситуація на Сході країни дає чітко зрозуміти, що 25 квітня режим воєнного стану не закінчиться.

Отже, уведення в державі правового режиму воєнного стану й оголошення стану війни є важливими воєнно-політичними і правовими актами вищого політичного керівництва держави, проти якої існує безпосередня загроза або здійснено збройну агресію, і мають важливе значення для забезпечення національної безпеки та оборони й життєдіяльності держави. Зазначені акти базуються на міжнародному гуманітарному праві про закони і звичаї війни.

Список використаних джерел:

1. Черкес М. Ю. Міжнародне право : підручник / М. Ю. Черкес. – 6-те вид., випр. і доповн. – К. : Знання, 2011. – 397 с.

2. Рахманін С. Колаптоїдний воєнний стан / С. Рахманін // Дзеркало тижня. – 2018. – № 46. – С. 1–2.

3. Арцибасов И. Н. Вооруженный конфликт: право, политика, дипломатия / И. Н. Арцибасов, С. А. Егоров. – М. : Междунар. отношения, 1989. – 248 с.

4. Международное уголовное право : учеб. пособие / отв. ред. В. Н. Кудрявцев. – М. : Наука, 1995. – 172 с.

5. Закон України «Про оборону України» // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 9. – Ст. 106.

В. Жеребко, курсантка 1-го курсу
(Одеський державний університет внутрішніх справ)
Науковий керівник: **С.В. Жуковський**
(Одеський державний університет внутрішніх справ)

РОБОТА ОРГАНІВ СЛУЖБИ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

На сьогоднішній день введення воєнного стану стало надзвичайно актуальним після вторгнення на територію України. Велика кількість населення навіть не розуміла, що відбувається та що за собою несе цей термін.

Воєнний стан - особливий правовий режим, який вводиться на території України або в окремих її місцевостях у разі збройної агресії чи загрози нападу, небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності та передбачає надання відповідним органам державної влади, військовому командуванню, військовим адміністраціям та органам місцевого самоврядування повноважень, необхідних для відвернення загрози, відсічі збройної агресії та забезпечення національної безпеки, усунення загрози небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності, а також тимчасове, зумовлене загрозою, обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб із зазначенням строку дії цих обмежень [1].

Служба безпеки України- державний орган спеціального призначення з правоохоронними функціями, який забезпечує державну безпеку України [2].

До початку війни СБУ виконувала функції захисту, правопорядку, боротьби з корупцією та злочинністю. Вона забезпечувала нашу безпеку та мир на території України.

Служба безпеки України опублікувала безліч порад для громадян України з приводу спокою та цілісності особистості [3]:

1. Що в жодному разі не варто робити?

- наближатися до вікон, якщо почуєте постріли;
- спостерігати за ходом бойових дій, стоячи чи перебуваючи під обстрілом;
- сперечатися з озброєними людьми, фотографувати і робити записи у їхній присутності;
- демонструвати зброю або предмети схожі на неї;
- підбирати покинуту зброю або боєприпаси;
- торкатися вибухонебезпечних та підозрілих предметів, намагатися розібрати їх чи перенести в інше місце;
- носити армійську форму або камуфльований одяг.

2. Що робити в надзвичайній ситуації або в зоні бойових дій?

- зберігати спокій і концентрацію уваги;
- в кризових умовах проти вас діятимуть численні фактори, зокрема емоції;
- пам’ятайте: в критичний момент необхідно бути зібраними і сфокусованими, не реагувати на можливі провакації.

3. Що робити під час артилерійських обстрілів системами залпового вогню?

- снаряд можна помітити та зреагувати, залп реактивної установки добре видно. Вночі це яскравий спалах на обрії, а вдень- димні сліди ракет;
- організуйте постійне спостереження, постійно тримайте у полі зору будівлі та споруди, які знаходяться поруч та які можливо використовувати як укриття. Після сигналу спостерігача є декілька секунд для того, щоб сховатись;
- ховайтеся у підвалі або в іншому заглибленому приміщенні. Вибирайте місце у кутку між несучими стінами та недалеко від вікон та дверей для того, щоб миттєво покинути будинок у випадку попадання снаряду;
- не виходьте з укриття, не почекавши хоча б 10 хвилин після завершення обстрілу, адже після залпу зазвичай ведеться уточнення результатів стрільби і коригування вогню або зміна позиції.

Отже, на Службу безпеки України покладається у межах визначеної законодавством компетенції захист державного суверенітету, конституційного ладу, територіальної цілісності, науково-технічного і оборонного потенціалу України, законних інтересів держави та прав громадян від розвідувально-підривної діяльності іноземних спеціальних служб, посягань з боку окремих організацій, груп та осіб, а також забезпечення охорони державної таємниці.

До завдань Служби безпеки України також входить попередження, виявлення, припинення та розкриття кримінальних правопорушень проти миру і безпеки людства, тероризму та інших протиправ-

них дій, які безпосередньо створюють загрозу життєво важливим інтересам України. СБУ – це сучасна спецслужба, яка готова реагувати на найскладніші виклики.

Наше головне завдання – захист України та її громадян від будь-яких загроз сучасного світу. «Ваша безпека – наша турбота» - девіз СБУ, який ми щодня впроваджуємо в життя. Працюємо, аби кожен українець міг почувати себе захищеним.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про правовий режим воєнного стану».

2. Закон України «Про Службу безпеки України».

3. https://ck-oda.gov.ua/novyny-cherkaskoyi-oblasti/sluzhba-bezpeki-ukrayini-pidgotuvala-vazhlivi-po ra di -na-chas-voyennogo-stanu/

Б. Жос, курсант 2 курсу
(Одеський державний університет внутрішніх справ)
Науковий керівник: **Т. Мох,**
(Одеський державний університет внутрішніх справ)

РОБОТА ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Відповідно до Указу президента України №64/2022 від 24лютого 2022го року, через окупаційні дії Російської Федерації та т. з . Л/ДНР, на території України вводиться, що має певні правові обмеження відносно цивільного населення, що покликанні захистити його. Саме дію правоохоронних органів в умовах воєнного стану регулює Закон України „Про правовий режим воєнного стану„ а наприклад саме 24 пункти статті №8. Наприклад забороняти проведення мирних зборів, мітингів, походів і демонстрацій, інших масових заходів. Перевіряти у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України, документи у осіб, а в разі потреби проводити огляд речей, транспортних засобів, багажу та вантажів, службових приміщень і житла громадян, за винятком обмежень, встановлених Конституцією України;

Саме працівники поліції керуються ЗУ „Про Національну поліцію України„ та вище зазначеним ЗУ „Про правовий режим воєнного стану„ , „Кримінальним Кодексом України„ , „ Кримінально Процесуальним Кодексом України„ та ін.. Однак необхідно зазначити важливі зміни у режимі захисту правопорядку, а саме:

1. До патрулів залучаються усі працівники поліції спроможні нести службу, незалежно від посади.

2. Створенно озброєнні загони допомоги поліції, та громадські формування, що здійснюють патрулювання, через воєнний стан вони мають повноваження схожі до поліцейських.

3. Змінюється тяжкість правопорушень, наразі за вчинення тяжких й тяжчих правопорушень виключається накладання грошового штрафу, воєнний стан є обтяжуючою обставиною, та передбачає ізолювання неблагонадійних елементів суспільства.

4. Змінюється відповідальність за превентивне застосування сили до осіб, що затримуються так як життя і здоров'я працівника правоохоронних органів становиться пріоритетним.

5. Становиться жорсткішою дисциплінарна відповідальність, яка відноситься до служби, наприклад: поява на роботі у не тверезому стані , надмірне застосування сили до цивільної особи, що не чинила супротив та інше.

Також з метою гарантування законності під час дії воєнного стану, працівники правоохоронних органів забезпечують заборону здійснення: змін до Конституції України, змін до Конституції Автономної Республіки Крим, проведення виборів Президента України, а також виборів до Верховної Ради України, Верховної Ради Автономної Республіки Крим і органів місцевого самоврядування; проведення всеукраїнських та місцевих референдумів, проведення страйків, масових зібрань та акцій.

Список використаних джерел:

1) Закон України «Про правовий режим воєнного стану»,
URL.https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text

2) Зу про НПУ. URL https://www.google.com/url?esrc=s&q=&rct=j&sa=U&url =https://zakon. rada. gov.ua/go/580- 9&ved=2ahUKEwi3u9Pm04z3AhUTL6YKHfVZCpIQFnoECAkQAg&usg =AOvVaw1c E C0- obZaWXs Ugvv3NeB8.

А.В. Журавель, к.ю.н., доцент *(Одеський державний університет внутрішніх справ)*

ОСОЛИВОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ УРЯДОВОГО УПОВНОВАЖЕНОГО З ПИТАНЬ ІНВЕСТИЦІЙ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Сьогодні, закріплені в Конституції України[1] та Законі України "Про національну безпеку України"[2] основи та принципи національної безпеки і оборони, цілі та головні засади державної політики, що гарантуватимуть суспільству і кожному громадянину захист від загроз, актуальні, як ніколи, оскільки з 24 лютого 2022 в Україні триває війна з РФ.

За оцінками Мінекономіки, прямі збитки (без урахування втрат економічного зростання) для інфраструктури України сягають більше 3,6 трлн гривень та продовжують збільшуватись. Окрім матеріальних збитків, результатом війни стають суттєві втрати людського капіталу, що є одним з ключових факторів економічного зростання. Означені фактори не є вичерпними, але суттєво стають на заваді економічного розвитку держави.

Якщо не буде створено необхідних умов для економічного розвитку держави в сьогоднішніх реаліях, враховуючи майбутні потреби та не буде відновлено впевненість людей у стійкості економічного зростання, а також нівельовано ризики нової агресії, то державі відійти від масштабного структурного шоку економіки та забезпечити майбутній ефективний розвиток та безпеку буде важко.

А тому, розпочинати роботу над механізмами відновлення економіки потрібно негайно, плануючи дії на кілька кроків наперед. Важливе місце серед них повинно бути відведено інвестуванню. Оскільки, стабільні інвестиційні вкладення в підтримку, оновлення та розвиток економіки держави створять підґрунтя розвитку як національних інтересів України, так і нададуть можливість зміцнити національну безпеку.

Саме тому, в 2016 році, вбачаючи наростаючі перспективи в розвитку інвестиційної діяльності, в Україні з'явився урядовий уповноважений з питань інвестицій[3]. Це посадовець, уповноважений Кабінетом Міністрів України, на якого покладається координація діяльності тимчасового дорадчого органу по залученню інвестицій в державу, виконання завдань з питань активізації роботи з розвитку та реалізації інвестиційного потенціалу України, збільшення обсягу іноземних інвестицій, підтримки пріоритетних інвестиційних проектів, поліпшення інвестиційного клімату в державі, забезпечення захисту прав інвесторів, а також взаємодії інвесторів, відповідних органів іноземних держав і міжнародних організацій з питань залучення інвестицій з державними органами та органами місцевого самоврядування [4].

Ефективно та вчасно виконувати визначені завдання уповноваженому допомагав офіс із залучення та підтримки інвестицій. Діяльність Офісу із залучення та підтримки інвестицій було регламентовано постановою Кабміну від 19 жовтня 2016 р. № 740[4].

Основним завданням інвестиційного офісу було визначено: створення механізму підготовки та реалізації інвестиційних проектів за принципом "єдиного вікна" для забезпечення ефективності взаємодії з інвесторами, які діють в Україні, та активного залучення інвестицій, а також забезпечення співпраці державних органів та органів місцевого самоврядування, спрямованої на створення сприятливого інвестиційного клімату в Україні; сприяння забезпеченню координації дій органів виконавчої влади з метою вирішення проблемних питань, що виникають під час здійснення інвестицій в економіку України; підготовка пропозицій щодо формування і реалізації інвестиційного потенціалу України, підтримки пріоритетних інвестиційних проектів, поліпшення інвестиційного клімату в Україні, забезпечення захисту прав інвесторів; визначення шляхів, механізмів та способів вирішення проблемних питань, що виникають під час реалізації інвестиційних проектів; підвищення ефективності діяльності центральних і місцевих органів виконавчої влади щодо взаємодії з інвесторами; удосконалення нормативно-правової бази з відповідних питань.

За час своєї діяльності офісом було досягнуто вагомих результатів. Так, наприклад, було: розпочато ефективну співпрацю з ключовими міністерствами та агенціями, визначено регіони з привабливим інвестиційним кліматом та заручення активною підтримкою місцевої влади, здійснено дерегуляцію бізнесу в Україні - допомога Міністерству економічного розвитку і торгівлі скасувати більше ніж 500 застарілих регуляторних актів, покращено діалог з бізнесом (забезпечено офіційну можливість для бізнес-асоціацій коментувати проекти законів про спрощення ведення бізнесу в Україні).

В останні роки, істотною перешкодою на шляху належного виконання своїх обов'язків уповноваженим з питань інвестування в нашій державі стало уповільнення інвестиційної активності в результаті наростаючої воєнної загрози, а як наслідок - воєнних дій, але передувала цьому ще одна подія, а

саме, ліквідація в березні 2021 року офісу із залучення та підтримки інвестицій, що пригальмувало діяльність уповноваженого.

Станом на сьогодні, слід зазначити, що відповідним рішенням закріпленим постановою Кабміну №288 від 16 березня 2022 року до постанови Кабміну №564 від серпня 2016 року «Про затвердження структури Секретаріату Кабінету Міністрів України» [6] було внесено зміни та визначено, що замість Урядового уповноваженого з питань інвестицій з'явиться Урядовий уповноважений з питань інвестицій, залучення фінансової допомоги в умовах воєнного стану, формування фонду відновлення та трансформації економіки, фонду підтримки малого та середнього бізнесу, фонду відновлення майна та зруйнованої інфраструктури, фонду обслуговування та погашення державного боргу, фонду підтримки армії, гуманітарного фонду.

У відповідності з зазначеними змінами, урядовий уповноважений є уповноваженою Кабінетом Міністрів України - посадовою особою, на яку покладається координація діяльності щодо залучення інвестицій, фінансової допомоги в умовах воєнного стану, формування фонду відновлення та трансформації економіки, фонду підтримки малого та середнього бізнесу, фонду відновлення майна та зруйнованої інфраструктури, фонду обслуговування та погашення державного боргу, фонду підтримки армії, гуманітарного фонду, виконання завдань з питань активізації роботи з розвитку та реалізації інвестиційного потенціалу України, збільшення обсягу іноземних інвестицій, підтримки пріоритетних інвестиційних проектів, поліпшення інвестиційного клімату в державі, забезпечення захисту прав інвесторів, а також взаємодії інвесторів, відповідних органів іноземних держав і міжнародних організацій з питань залучення інвестицій з державними органами та органами місцевого самоврядування.

На разі, завдань в уповноваженого стало більше, а інструментів для їх ефективної реалізації - замало.

Так, наприклад, закріплене в п.3 ч.6 Постанови право Урядового уповноваженого «ініціювати утворення робочих груп з питань, що належать до його компетенції» не дає можливості швидко та оперативно виконувати регламентовані законодавством завдання, оскільки відсутній механізм утворення робочих груп на законодавчому рівні[5].

В свою чергу, закріплення на законодавчому рівні відповідних механізмів та особливостей діяльності уповноваженого дасть змогу покращити сферу інвестування, створити умови для більш ефективного економічного середовища України, підтримання рівноваги та безпеки на території України.

Таким чином, інститут уповноваженого з питань інвестицій для нашої держави є новим та перспективним зрушенням для сфери інвестування, укріплення української економіки та національної безпеки, оскільки націлений на виявлення, освоєння питань інвестування та їх вирішення. Його діяльність сприятиме більш швидкому подоланню існуючих в даний час кризових економічних явищ, шляхом виявлення нових внутрішніх та зовнішніх вливань в економіку, а також створення відповідної законодавчої бази та закріплення на законодавчому рівні програм мотивації до інвестування.

Список використаних джерел:

1. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96 – ВР. База даних «Законодавство України» / Відомості Верховної Ради України. 1996. №30. Ст. 141.
2. Про національну безпеку: Закон України від 24.11.2021, №1150-IX. База даних «Законодавство України» / Відомості Верховної Ради. – 2018. - № 31. - ст.241.
3. Про затвердження структури Секретаріату Кабінету Міністрів України: Постанова КМУ від 23 серпня 2016 р. № 564. База даних «Законодавство України» / Офіційний вісник України. 2016 р. № 69. ст. 2333. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/564-2016-п#n9. (дата звернення: 24.04.2022).
4. Про утворення Офісу із залучення та підтримки інвестицій: Постанова КМУ від 19 жовтня 2016 р. № 740. База даних «Законодавство України» / Офіційний вісник України. 2016 р. № 85. Ст. 2785. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/740-2016-п (дата звернення: 24.04.2022).
5. Про затвердження Положення про Урядового уповноваженого з питань інвестицій, залучення фінансової допомоги в умовах воєнного стану, формування фонду відновлення та трансформації економіки, фонду підтримки малого та середнього бізнесу, фонду відновлення майна та зруйнованої інфраструктури, фонду обслуговування та погашення державного боргу, фонду підтримки армії, гуманітарного фонду: Постанова КМУ від 8 серпня 2016 р. № 647. База даних «Законодавство України» / Офіційний вісник України. 2016 р. № 77. ст. 2563. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/647-2016-п. (дата звернення: 24.04.2022).
6. Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України щодо Урядового уповноваженого з питань залучення фінансової допомоги в умовах воєнного стану: Постанова КМУ від 16 березня 2022 р. № 288. База даних «Законодавство України» / Урядовий кур'єр. 2022. № 59. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/288-2022-п. (дата звернення: 24.04.2022).

Д. О. Журавльова, курсант 3 курсу
(Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ)
Науковий керівник: **О.В. Неклеса, викладач кафедри**
(Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ)

ПЛАНУВАННЯ РОЗСЛІДУВАННЯ ЗЛОЧИНІВ У СФЕРІ ПУБЛІЧНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ

Ефективна антикорупційна політика держави, мінімізація корупційних ризиків є ознаками сучасної розвиненої держави, оскільки прояви корупції негативно впливають на формування стабільної економічної системи, імідж держави на міжнародному рівні та рівень довіри населення. . Напевно, найбільшим «полем» корупції вважається сфера державних закупівель. Закупівля товарів, робіт і послуг, незважаючи на спроби змінити ситуацію, все ще залишається криміналізованим і корупційним процесом. При цьому більшість злочинів у цій сфері є латентними.

Процес розслідування злочинів у сфері державних закупівель безпосередньо залежить від дій слідчого, спрямованих на швидке та ефективне з'ясування обставин кримінально-правової події. Як і будь-який складний процес, розслідування злочинів потребує чіткої організації та розробки власного алгоритму.[1, с.84]

За кожною кримінально значимою подією обирається спосіб розслідування, який має призвести до вирішення проблеми кримінального провадження за ст. 2 Кримінального процесуального кодексу України. В. В. Тищенко зазначає, що важливим принципом вибору та побудови методики розслідування будь-якого злочину є «планування ходу розслідування», тобто «використання планування для здійснення всіх процесуальних, слідчих (розшукових) та організаційних дій у певній послідовності».[2, с.63]

За словами М. А. Погорецького, планування розслідування — це діяльність слідчого, «яка полягає у визначенні оптимального переліку слідчих (розшукових) та інших процесуальних дій, строків та послідовності їх проведення з метою швидкого та ефективного розслідування конкретного злочину».[3, с.34] А.В.Іщенко вважає, що "планування тісно пов'язане з організацією розслідування у конкретному кримінальному провадженні, під яким розуміється комплекс заходів щодо створення оптимальних умов для його здійснення. Якщо сутність планування полягає в правильному окресленні програми дій під час попереднього розгляду справи". судове розслідування, організація розслідування полягає в забезпеченні виконання наміченого плану.[2, с.26-37]

Планування й організація органічно пов'язані, оскільки перше передбачає реалізацію останнього. В. Г. Гончаренко (зі співавторами) визначає планування розслідування як «процес встановлення шляхів, засобів, засобів, сил і строків успішного досягнення поставленої перед слідством мети під час розслідування конкретної кримінальної справи». методика планування розслідування злочинів як зовнішнього (матеріального) вираження уявного плану дій слідчого, тобто матеріалізації його тактичного задуму, що визначає характер і послідовність слідчих (розшукових) дій та організаційно-технічних заходів. , взаємодія з фахівцями, оперативним громадськістю.[4, с. 56] Якщо брати до уваги питання розслідування злочинів у сфері державних закупівель, то слід звернутися до роботи дослідників, зосереджених на цьому питанні Ю. С. Доліновський, розглядаючи проблему розслідування злочинів у сфері державних закупівель у сфері охорони здоров'я, визнає, що «планування розслідування злочинів, вчинених публічно закупівля» — це розумова діяльність слідчого, спрямована на оцінку відомостей про злочин, версій, встановлення на їх основі обставин, що підлягають встановленню, та необхідних слідчих (розшукових) дій та негласних слідчих (розшукових) дій за допомогою оперативних підрозділів. , експертів та інших спеціалістів.[5, с.29]

Також дається визначення планування розслідування злочинів у сфері державних закупівель через характеристику його елементів. Від загального до конкретного варто визначити елементи планування розслідування щодо державних закупівель. Загальноприйнятими елементами є аналітична обробка первинної інформації про подію; пропонування версій та постановка слідчих завдань; визначення шляхів вирішення проблем слідства; можливі коригування плану розслідування з урахуванням обставин кримінального провадження. Під час аналітичної обробки первинної інформації про кримінально-правову подію перед слідчим постає необхідність виявлення та оцінки всієї наявної інформації як кримінальної, так і процесуальної. На наступному етапі слідчому необхідно побудувати кілька версій того, що сталося. Після цього важливо визначити, яке коло обставин не встановлено та має бути встановлено при розслідуванні злочинів у сфері державних закупівель, які слідчі (розшукові) дії та негласні слідчі (розшукові) дії мають бути проведені в першу чергу, і які після отримання попередніх результатів. [6, с.87]

Завдання розслідування злочинів у сфері державних закупівель має передбачати розподіл завдань на первинні (пріоритетні) та другорядні. До першої категорії належать встановлення осіб, причетних до виявлених порушень, застосування заходів безпеки щодо збереження закупівельної, тендерної, бухгалтерської та банківської документації, яка може стосуватися події, що розслідується; визначити коло осіб, які можуть володіти інформацією про злочин. Друга категорія відзначається залученням державних органів та спеціалістів – експертних установ до проведення необхідних експертних досліджень; уповноважені органи з накладення арешту на банківські рахунки структур, установ, осіб, причетних до злочину; спеціалістів для визначення розміру збитків та збитків. У випадках, коли розслідування злочину у сфері державних закупівель потребує спеціальних знань, слідчий може скористатися допомогою спеціаліста чи експерта, спеціаліста у сфері державних закупівель. Результати такого звернення про допомогу спеціаліста випливають із фактичного коригування плану розслідування.

Як слушно зазначає А. М. Меденцев, організацію розслідування злочинів у сфері державних закупівель можна вважати створенням необхідних умов для успішного проведення запланованих слідчих дій, оперативно-розшукових заходів та забезпечення їх необхідними силами та засоби. На думку дослідника, найважливішим елементом організації розслідування є взаємодія слідчого з оперативними підрозділами у світлі положень КПК України. Загалом, з огляду на вивчення елементів планування розслідування злочинів у сфері державних закупівель, ці елементи слід класифікувати за такими ознаками: - за характером діяльності: організаційно-тактичні та процесуальні; - використання додаткових ресурсів: із залученням спеціалістів та державних органів та самостійними діями слідчого; - за характером планування: детальні та загальні елементи.[1, с.44]

Таким чином, планування розслідування злочинів у сфері публічних закупівель є складним процесом, спрямованим на отримання, оцінку інформації про кримінально-релевантну подію, висунення версій, встановлення обставин злочину, який часто потребує залученням додаткових ресурсів та проведення слідчих (розшукових) дій для встановлення дійсності у кримінальному провадженні у злочинах в сфері публічних закупівель.

Список використаних джерел:

1. Меденцев А. М. (2015). Розслідування злочинів, що вчиняються у сфері державних закупівель : дис… канд. юрид. наук: с.245

2. Тіщенко В. В. (2017). Криміналістична методика розслідування: теоретичні, методологічні та наукознавчі засади. Криминалистъ Первопечатный, (15), с. 26–37.

3. Погорецький М. А., Сєргєєва Д. Б. (Eds.). (2017). Криміналістична тактика (2nd-ге вид. ed.). Київ: Алерта. Пясковській В. В., Чорноус Ю. М., Іщенко А. В., Алєксєєв О. О. (2015). Криміналістика. Київ: Центр учбової літератури. с. 309

4. Варфоломєєва Т. В., Гончаренко В. Г., Бояров В. І., Гончаренко С. В., & Попелюшко В. О. (2011). Криміналістика. Академічний курс. Київ: Юрінком Інтер. с.105

5. Доліновський Ю., ГулаЛ. (2018). Організація планування розслідування злочинів, що вчиняються під час публічних закупівель усфері охорони здоров'я. Вісник Національного Університету "Львівська Політехніка". Серія: Юридичні Науки, 889(17), с. 110–116.

6. Коряк В. В. (2012). Протидія хабарництву у сфері державних закупівель оперативними підрозділами МВС : автореф. дис. … канд. юрид. наук. с.154

7. Доліновський Ю. С. (2017). Основи планування розслідування злочинів, що вчиняються під час публічних закупівель у сфері охорони здоров'я. Порівняльно-Аналітичне Право, (1), с.226–229.

Д. О. Журавльова, курсант ІІІ курсу
(Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ)
А. Д. Наточій, старший викладач кафедри
(Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ)

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ У НАВЧАННІ СТРІЛЬБИ З ПІСТОЛЕТА

Існування впевнених вмінь та навичок володіння власним пістолетом значно залежить від рівня висококласної підготовки поліцейського. Майстерністю влучної стрільби з пістолета може опанувати кожен. Ефективний влучний перший постріл в обмежений час не є прерогативою вузького кола талановитих людей. Для цього необхідно регулярно плідно працювати над технікою стрільби (холоста стрільба) та регулярно відпрацьовувати вправи бойових стрільб. [1, с.245]

Зазвичай техніку стрільби оцінюють у наступній послідовності: приготування (стійка), хват зброї, прицілювання, дихання, спуск курка. У техніці стрільби всі елементи пов'язані між собою і однаково

представлені головними. [2, с.184]Наприклад, неможливо, впевнено прицілитися, не затримавши при цьому дихання або без правильного прицілювання не буде влучного влучення. Але найбільш значним компонентом є регулювання зузилля натисканням на спусковий гачок. Це завершальний крок у техніці стрільби, і точність виконання пострілу більше залежить від цього, чи зможе військовослужбовець вибрати робочий хід спускового механізму, не збиваючи напрямок зброї. Хід вивчення техніки стрільби повинен вибудовуватися на основі чіткої інформації про дії стрільця в будь-який інтервал часу, за допомогою якої можна оцінити результативність дій, які вони виконують.[3, с.83]

Переважно точна інформація про зусилля курсанта під час виконання вправи можлива виключно за використання технічних засобів вивчення вогневої підготовки. Вони дозволяють якісно координувати всі ланки педагогічного процесу, ініціюючи від сприйняття об'єкта, його осмислення, розвитку рухових уявлень і завершуючи закріпленням та удосконаленням сформованих навичок.

Основна підготовка до стрільби з пістолета повинна вибудовуватися на підставі візуальних оцінок якості виконаних пострілів з використанням стрілецьких тренажерів. Для цього у навчальному процесі та при проведенні стрілецьких тренувань потрібно використовувати стрілецькі комплекси.[4, с.26]

Ці стрілецькі комплекси дозволяють оцінювати ступінь стабільності системи «стрілок-зброя-мішень», побачити помилки, пов'язані з утриманням пістолета, натисканням на спусковий гачок, прицілюванням. Так за картиною прицілювання можна оцінити зусилля, що додається до рукоятки пістолета.[5,с.44] За розташуванням траєкторії прицілювання або «червоної точки» порівняно з центром мішені, можна міркувати про правильність підбору точки прицілювання або правильність прицілювання.

Подібним чином оцінюється і робота променево-зап'ясткового суглоба та кісті руки, що утримує зброю. До того ж можна побачити і вчасно виправити низку інших помилок у техніці стрільби. Таким чином, застосування сучасних технологій, вивчення на базі інтерактивних мультимедійних технологій дозволить не лише економити боєприпаси, а й ефективно керувати процесом навчання стрільби з пістолета.

Список використаної літератури:

1. Шлыкова О. Культура мультимедиа : учеб. пособие для студ. вузов / О. Шлыкова – М. : Фаир-Пресс, 2004. – 415 с.

2. Інформатика: Комп’ютерна техніка. Комп’ютерні технології : підручник для студентів вищих навчальних закладів / за ред. О.І Пушкаря. – К. : „Академія”, 2002. – 704 с.

3. Основи нових інформаційних технологій навчання: посіб. для вчителів / за ред. Ю. І Машбиця. – К. : ІЗМН, 1997. – 264 с.

4. Могильна Н. Створення презентацій засобами Microsoft Power Point / Н. Могильна // Інформатика. – 2007. – № 31–32. – С. 28–36.

5. Пінчук О. Проблема визначення мультимедіа в освіті: технологічний аспект / О. Пінчук // Нові технології навчання. – К., 2007. – Вип. 46. – С. 55–58.

К.А Завальнюк., курсант 3 курсу ННІП ПФПНП
(Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ)
Науковий керівник: **О.О. Мислива, кандидат юридичних наук, доцент,**
доцент кафедри тактико-спеціальної підготовки
(Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ)

НЕОБХІДНІСТЬ ДЛЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ ВОЛОДІННЯ НАВИЧКАМИ ДОМЕДИЧНОЇ ДОПОМОГИ

Однією із найважливіших функцій держави є охорона та захист життя людини. Третьою статтею основного Закону держави проголошено, що життя та здоров’я, недоторканість та безпека людини, а також її честь та гідність – є однією з найвищих соціальних цінностей в Україні[1]. Працівники Національної поліції щоденно докладають багато зусиль протистоячи злочинності, захищаючи життя, здоров’я, а також права та інтереси громадян України, а у період воєнного стану, кількість людей, які потребують допомогу зростає, тому обрана тема є актуальною для розгляду.

Відповідно до положень Закону України «Про Національну поліцію», а саме,п.4 ч.1 ст.18 «Поліцейські зобов’язані надавати невідкладну медичну або домедичну допомогу особам, постраждалим внаслідок правопорушень, нещасних випадків, а також особам, які опинилися в безпорадному стані або стані, небезпечному для їхнього життя чи здоров’я»[2]. Працівники поліції надають переважно

домедичну допомогу, тобто ту, яка включає в себе невідкладні дії, які здійснюються безпосередньо на місці особами, які не мають медичної освіти, направлені на збереження життя особи, яка знаходиться в екстреному стані допомогу вищезазначеним особам, адже надання саме медичної допомоги здійснюють спеціально навчені та професійно підготовлені медичні працівники.

Найпоширеніший алгоритм надання домедичної допомоги – MARCH. Це абревіатура, в якій кожна літера має певне значення та порядок виконання. Даний алгоритм проводиться у так званих, жовтій або зеленій зоні, тобто коли постраждалий вже не знаходиться безпосередньо на полі бою.

M – Massive bleedings (з англ., масивна кровотеча). На цьому етапі потрібно вжити необхідні заходи щоб зупинити постраждалому кровотечу, за її наявності, за допомогою турнікета або давлючої пов'язки, а також підтримувати з ним комунікативний зв'язок.

A – Airway (з англ., управління дихальними шляхами). У випадку якщо потерпіла особа не реагує на рятувальника, слід перевірити його дихання, у разі непритомності особи, але дихання наявне, помістити його в стабільне бічне положення задля убезпечення його дихальних шляхів.

R – Respiration (з англ., дихання). У разі наявності ран на грудній клітині, шиї або пахвах постраждалого, накладається оклюзійна пов'язка на всі пошкодження.

C – Circulation (з англ., циркуляція). На цьому етапі алгоритму повторно перевіряється наявність кровотеч, свідомість, дихання та пульс потерпілого, цілісність кістки тазу а також кісток грудини та стегон.

H – Hypothermia (з анг., Травма голови / Гіпотермія / Гіповолемія). Необхідно провести зігрівання постраждалого, задля попередження переохолодженню. У випадку незначних травм голови, провести перев'язку. Якщо у потерпілого розвивається шок, тобто гіповолемія, почати внутрішньовенну інфузію[3].

Такі прості, але важливі дії зобов'язаний знати та вміти їх застосовувати кожен поліцейський, адже від цього залежить найцінніше що в нас є – життя.

Отже, особливо важливо звернути увагу на підготовленість працівників поліції у сфері домедичної підготовки під час воєнного стану, адже кількість постраждалих зростає і необхідність у кваліфікації наданні домедичної допомоги аналогічно.

Список використаних джерел:

1. Конституція України [Електронний ресурс] // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 1996. – № 30. – с. 141. – URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80

2. Про Національну поліцію : Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII // Офіційний сайт Верховної Ради України [Електронний ресурс]. – URL : http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/580-19.

3. Агетація екстреної медичної допомоги. Алгоритм MARCH : URL : https:// aemc. org.ua/info/article/168 (дата звернення: 21.04.2022).

О.Д. Завістовський, старший викладач
кафедри тактико-спеціальної підготовки
(Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ)

ОСОБЛИВОСТІ УДОСКОНАЛЕННЯ ДОМЕДИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ПРАЦІВНИКІВ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

На сучасному етапі в Україні склалось дуже непросте становище, яке характеризується поглибленням економічної кризи, дезінтеграційними процесами, що дестабілізують державний устрій, девальвацією моральних цінностей у суспільстві, зростанням тяжких злочинів, посиленням протиріч між інтересами різних соціальних груп та верств населення, різким погіршенням умов життя населення внаслідок низки причин, які здебільшого витікають з корінних змін суспільно-політичної та соціально-економічної обстановки.

24 лютого 2022 року у зв'язку з військовою агресією Російської Федерації в Україні було введено воєнний стан, який визначається як особливий правовий режим, що вводиться у разі загрози національній безпеці. Це в свою чергу привело до того, що відбувається загострення оперативної обстановки, в якій доводиться діяти працівникам правоохоронних органів, вирішуючи при цьому відповідні завдання по підтриманню правопорядку.

Службово-бойова діяльність правоохоронців полягає у спеціальних, профілактичних, охоронних, режимних, захисних, ізоляційно-обмежувальних заходах і діях, що ведуться під керівництвом центрального органу виконавчої влади з метою забезпечення публічної безпеки та охорони громадсь-

кого порядку під час проведення спеціальних операцій та за надзвичайних ситуацій, у тому числі і в умовах воєнного стану.

Актуальність питання полягає в забезпеченні своєчасного надання першої медичної допомоги постраждалим в різноманітних обставинах, у тому числі постраждалим унаслідок надзвичайної ситуації, що складає важливу частину правоохоронної діяльності. Останнім часом, у зв'язку з ситуацією у державі, виникають ситуації щодо надання домедичної допомоги в умовах бойових дій. Зросла потреба в удосконалені домедичної підготовки працівників правоохоронних органів. При цьому вона повинна мати яскраво виражений професійно орієнтований характер та готувати працівника до тих умов, в яких йому доведеться працювати, не відкидаючи при цьому виконання службово-бойових завдань в екстремальних ситуаціях.

Діяльність по охоронні публічного порядку, боротьбі зі злочинністю, забезпечення прав і свобод громадян завжди була небезпечною та ще з давніх часів спиралась на спеціальні знання, що обумовило необхідність професійного зростання правоохоронців. В умовах воєнного стану вимоги до рівня підготовки правоохоронців зростає в рази.

Водночас існуюча практика професійної підготовки працівників забезпечує лише їх готовність і спроможність до застосування заходів фізичного впливу до правопорушників, тобто спрямована на нейтралізацію небезпеки безпосередньо фізичному здоров'ю працівника, але залишаючи поза увагою приділення уваги щодо надання необхідної домедичної допомоги відразу ж на місці трагедії. Відсутній комплексний підхід підготовки правоохоронців з врахуванням особливостей надання домедичної допомоги в умовах проведення службово-бойових дій в екстремальних ситуаціях, не розкривається специфіка ураження організму людини вогнепальною зброєю, надання допомоги особі при пораненнях, не розглядається питання щодо організації сортування потерпілих при масових травмах, мало приділяється уваги можливостям надання їм допомоги за відсутності медичних засобів.

Підводячи підсумки необхідно підкреслити, що правоохоронець повинен бути максимально готовим до застосування дієвих рятувальних заходів щодо негайного надання домедичної та іншої необхідної допомоги особам, які потерпіли від злочинів, правопорушень чи нещасних випадків, а також громадянам, які знаходяться у небезпечному для життя чи здоров'я стані.

Від рівня підготовки працівників правоохоронних органів, уміння діяти в умовах, пов'язаних з ризиком для життя, прямо залежить як їх особиста безпека, так і життя, здоров'я, безпека громадян.

Г. М. Закалик, старший викладач кафедри психології
Львівський інститут ПрАТ «ВНЗ «МАУП»,
М. Гринчишин, студентка *Львівський інститут ПрАТ «ВНЗ «МАУП»*
Н.М. Шувар, к.б.н., магістр психології, *вчитель СЗШ № 23, м. Львів*

ПІДЛІТКОВА АГРЕСІЯ ЯК НАСЛІДОК НИЗЬКОГО РІВНЯ РОЗВИТКУ КОМУНІКАТИВНОЇ ТОЛЕРАНТНОСТІ

В умовах існування українського суспільства вивчення агресивних дій у поведінці підлітків стає усе більш актуальною темою. Під поняттям «агресія» вчені окреслюють велику кількість різноманітних вчинків, що порушують фізичну або психічну цілісність іншої людини (або групи людей), спричинюють матеріальні збитки, перешкоджають здійсненню її намірів, протидіють її інтересам або ж ведуть до знищення. Агресія вважається навмисною (тобто як зловмисною та егоїстичною) дією індивіда, яка завдає шкоду іншому об'єкту, що суперечить нормам та є протизаконною, незалежно від того, чи він прагнув свідомо це робити.

Агресія – це складний комплекс, до якого входять енергетичні, мотиваційні та поведінкові аспекти, проте деякі дослідники схильні спрощено ставитися до проблеми агресії. Основну увагу вони приділяють виділенню у людському мозку «центру агресивності», на формування якого впливає спадкова чутливість нервової системи до збудників агресії та хімічний склад крові, у якій присутня достатньо велика кількість гормону тестостерону. Цим пояснюється факт, що суб'єкт у стані злості та гніву може чинити агресивний акт поведінки.

Специфічною є точка зору А. Бандури, який у теорії научіння вказує на те, хоча агресія як внутрішня спонука виникає у випадку блокади дії суб'єкта ззовні. Однак для виникнення агресивної поведінки необхідні ще додаткові чинники, що мають зв'язок із джерелом гніву [4].

Говорячи про гнів, важливо зазначити, що це емоція і вона не завжди є проблемою. Однак він може ставати проблемою, коли його прояви надмірно часті або надмірно виражені, що призводить до

поведінки, яка несе небезпеку для оточення та самої людини, або ж коли заважає у досягненні цілей просоціальним шляхом.

Відомо, що агресивна поведінка може бути причиною низки міжособистісних проблем, таких як насильство в сім'ї, вибухи агресії у навчальному закладі та у громадських місцях, а також злочини на ґрунті ненависті.

Фахівці доводять, що існують певні ґендерні відмінності у розумінні причин і особливостей агресивної поведінки. Так, дослідження показують, що для хлопців характерний більш високий рівень інструментальної агресії, тоді як для дівчат – реактивної. У поняття реактивної або ворожої агресії закладено спрямованість на спричинення шкоди іншій особі, тоді як інструментальна або проактивна агресія – спрямована на досягнення певних цілей.

Очевидним постало питання виявити особливості проявів агресивної поведінки підлітків та пояснити їх з точки зору такої індивідуальної якості як комунікативної толерантності.

Дослідження проводилося на базі денного центру психологічної допомоги дітям «Зелена кімната», що працює при Львівській обласній дитячій клінічній лікарні Охматдит у м. Львові. Групу досліджуваних склали підлітки, віком 14-16 років у кількості 30 осіб – (24 дівчини і 6 хлопців), які перебували на лікуванні в даному лікувальному закладі. У діагностичне обстеження підлітків було включено методики «Визначення показників та форм агресії» (А. Басс, А. Дарка) і «Діагностика комунікативної толерантності» (В. В. Бойко).

У процесі дослідження виявлено, що найбільш вираженими у підлітків є фізична – 33% (у 13% дівчат і 20% хлопців), вербальна – 23% (з них у 13% дівчат і в 10% хлопці) та непряма агресія – 24% (у 17% дівчат і 7% хлопців). Можна було зауважити, що тільки у 20% дівчат не виявлено агресивних проявів поведінки, тоді як у 13% дівчат та у 7% хлопців виявлено по дві-три форми проявів агресії.

Найбільший прояв мали фізична агресія як застосування фізичної сили проти іншої особистості та вербальні висловлювання негативних почуттів через сварку і крик із змістовними словесними погрозами, уживаннями лайливих слів та прокляттями на адресу жертви. Дані вказували на те, що ворожість виражена у значній мірі лише у 7% досліджуваних, у той час як агресивність ще не є наслідком стійких новоутворень, але мала більш виражений характер у 36% досліджуваних.

Водночас, у підлітків відзначено переважання низького рівня комунікативної толерантності. Це спостерігалося за наявності певних ознак і свідчило швидше про комуникативну інтолерантність, та розкривалося через низькі бали за окремими шкалами. Зокрема за шкалою «оцінювання людей, виходячи з власного «Я» інтолерантність проявляли 70% досліджуваних, тоді як для 30% характерний середній та високий рівень толерантності. За шкалою «категоричність і жорсткий консерватизм у судженнях на адресу навколишніх» інтолерантність виявлено у 77% досліджуваних і тільки для 23% характерні середній або високий рівень толерантного оцінювання партнера по спілкуванню. Високий рівень інтолерантності виявлено і стосовно «терпимості до дискомфортних станів навколишніх» – 60% опитаних не уміли бути терплячими, їм неприємними були люди, які скаржилися на життя, нарікали на свою долю чи обставини; розповідали про свої проблеми. Саме це для значної частини респондентів підкріплювалося тим, що вони не здатні приховати негативне ставлення до партнера, не уміли згладжувати свої вислови у розмові (80% опитаних), старалися «підганяти партнера під себе» (50% підлітків), прагнули його змінити, зробити йому зауваження чи перевиховати його (67% респондентів). Необхідно також зазначити, що 40% респондентів мали слабо виражені тенденції щодо адаптації із партнером по спілкуванню.

Для 40% респондентів характерний середній рівень толерантності за шкалою «терпимості до дискомфортних станів навколишніх», тобто можна вважати, що вони уміють вислухати співрозмовника.

Водночас, оцінювання власної поведінки у частини респондентів мала відмінну картину: 60% вважалт свою поведінку адекватною і вважали, що не пам'ятають недоречних жартів та образ, а до людей, яких цінували і поважали, ставилися толерантно. Цей показник не збігався з оцінюванням співрозмовника, оскільки досліджувані вказували, що старалися ініціювати свою точку зору, а не вислухати думку співрозмовника, а отже ігнорували ним.

Насторожуючим було й те, що 40% прагнули помсти для своїх кривдників, пам'ятали заподіяні образи, ображалися на кривдників і не готові до прощення товаришів, які кидали на їхню адресу жарти чи ненавмисно принизили їхню гідність. Це часто відображалося на стані постійної незадоволеності, яку зауважили людини в їхньому оточенні. Відповідно саме у цих підлітків найчастіше були прояви високого рівня негативної агресії.

Загальний показник толерантності для респондентів розподілився таким чином: високий рівень толерантності характерний для 20% респондентів, середній рівень – для 37% досліджуваних і низький рівень – для 43%.

Володіти комунікативною толерантністю – це велике мистецтво, якому можна навчитися і яке повинна знати кожна людина. Толерантність є інтегративною характеристикою особистості, що включає такі компоненти як: психологічна стійкість; загальні позитивні настанови особистості. Толерантність поширюється на формування таких індивідуальних особистісних якостей як – емпатія, альтруїзм, терпимість до інших людей та їх індивідуальних особливостей, як здатність до співпраці та кооперації, здатність встановлювати відносини та вести діалог; сформованість системи особистісних та групових цінностей [3, с. 64]. Комунікативна толерантність визначається як характеристика ставлення особистості до людей, часом неприйнятних партнерів по спілкуванню, їхніх якостей та вчинків, і які можуть не сприймати її думку [2, с. 93]. Водночас, З. О. Агеева додає, що толератність є елементом комунікативної компетентності особистості [1, с. 53]. Звичайно, що у підлітків вона продовжує формуватися і має перспективу на оволодіння цими навичками.

На основі проведеного дослідження можна вважати, що причиною виникнення агресивної поведінки для даних підлітків стає неуміння толерантно ставитися до співрозмовника, на що необхідно звертати особливу увагу при розробці програми психологічного супроводу.

Список використаних джерел:

1. Агеева З. А. Коммуникативная толерантность как элемент коммуникативной компетентности личности. *Вестник Ивановского государственного университета. Серия: Естественные, общественные науки*. 2012. № 1. С. 49–53.
2. Дрожжина Н. Б. Психологическое исследование коммуникативной толерантности современных подростков. Журнал «Интерактивная наука». Психология. 2016. С. 91-93.
3. Солдатова Г. У., Нестик Т. А., Шайгерова Л. А. Принципы формирования толерантности и управления рисками ксенофобии. Национальный психологический журнал. 2011. № 2 (6). С. 60–79.
4. Bandura A. Social cognitive theory/ In R. Vasta (Ed.) *Annals of child development. Six theories of child development*. Greenwich, CT: JAI Press, 1989. Vol. 6. Pp. 1-60.

І.І. Залєвська, к.п.н.,
С.С. Мирза, к.ю.н., доцент
(Одеський державний університет внутрішніх справ)

ОКРЕМІ ПРАВОВІ АСПЕКТИ УЧАСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ У НАВЧАННІ НАСЕЛЕННЯ ПРИ ВИЯВЛЕННІ ВИБУХОНЕБЕЗПЕЧНИХ ПРЕДМЕТІВ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

Історично так склалося, що Українська держава протягом століть здобувала своє право на свободу, самовираження та незалежність. Цей шлях був кривавим. На жаль, реалії XXI сторіччя знов підтверджують чергову визвольну боротьбу українського народу за свої права, цінності, свободу проти російських окупантів. Жахлива кривава війна в Україні почалася 24 лютого 2022 року після загарбницької навали рашистів. У зв'язку з військовою агресією Російської Федерації проти України, на підставі пропозиції Ради національної безпеки і оборони України, відповідно до пункту 20 частини першої статті 106 Конституції України, Закону України «Про правовий режим воєнного стану» в Україні було введено воєнний стан із 05 години 30 хвилин 24 лютого 2022 року [1].

Згідно з чинним законодавством під воєнним станом слід розуміти особливий правовий режим, що вводиться в Україні або в окремих її місцевостях у разі збройної агресії чи загрози нападу, небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності та передбачає надання відповідним органам державної влади, військовому командуванню, військовим адміністраціям та органам місцевого самоврядування повноважень, необхідних для відвернення загрози, відсічі збройної агресії та забезпечення національної безпеки, усунення загрози небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності, а також тимчасове, зумовлене загрозою, обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб із зазначенням строку дії цих обмежень.

Війна з російськими окупантами принесла в Україну багато проблем у всіх сферах життєдіяльності нашої держави, у даній наукові роботі хочемо зупинитися на вкрай важливому напрямку, а саме це діяльність не тільки служби ДСНС, але й Національної поліції у напрямку обізнаності та навчання населення України щодо поведінки із вибухонебезпечними предметами сучасності. На нашу думку, основною проблемою цивільного населення в питаннях поводження з вибухонебезпечними предметами різного типу (боєприпаси військові та цивільні, саморобні вибухові пристрої, вибухівка тощо) є досить низький рівень знань як про основні види вибухонебезпечних предметів так і про їх властивості.

Зараз на території Української держави ми можемо спостерігати підступність нашого ворога, який відступаючи з окупованих українських регіонів, мінує вибухонебезпечними предметами міста, села, об'єкти інфраструктури і навіть тіла, жорстоко вбитих мирних громадян України, що породжує додаткову загрозу для цивільного населення. Наразі виникає нагальна потреба у проведенні занять із місцевим населенням у зазначеному напрямку, інформування громадян України про механізм та правила поводження із вибухонебезпечними предметами, які залишили після себе російські окупанти, на офіційних українських сайтах, чатах, телеграм каналах, у друкованій продукції (у вигляді плакатів, пам'яток, листівок тощо), які необхідно за можливістю роздавати місцевому населенню.

У контексті предмету нашої наукової роботи вважаємо за необхідне зупинитися на змісті першочергової інформації щодо правил поведінки із вибухонебезпечними предметами сучасності. Відповідно до цього під час проведення відповідних занять із місцевим населенням поліцейські повинні перш за все проінформувати про наступне: по-перше, про ознаки, що вказують на можливу належність підозрілого предмета до вибухового пристрою; по-друге, в обов'язковому порядку попередити про те, що категорично забороняється: підходити, торкатися предмета та пересувати його; заливати його рідинами, засипати ґрунтом або намагатися чимось його накривати; намагатися самостійно знешкоджувати знахідку; по-третє, ознайомити місцеве населення безпосередньо із алгоритмом дій у разі виявлення ним снаряду, міни, вибухонебезпечного або підозрілого предмета.

Слід відзначити, що за принципом спрацювання вибухові пристрої можуть бути найрізноманітнішими, тому категорично заборонено здійснювати з ним будь-які самостійні дії: звуковий, світловий, тепловий чи механічний вплив. Наприклад, вибухові пристрої у вигляді сумки, кейса, валізи, дитячої іграшки можуть вибухнути при спробі зрушити їх з місця, підняти, відкрити [2, с. 17; 3, с. 33]. До вказаного слід додати, що цинізм російських окупантів вказує на те, що вибухові пристрої знаходять навіть у тілах загиблого мирного населення.

Також у сучасних умовах зростає загроза цивільному населенню внаслідок вчинення терористичних актів російськими окупантами, які спрямовані не тільки проти військовослужбовців, але й проти представників правоохоронних органів чи органів державної влади, проти волонтерів. Вважаємо, що небезпека постраждати внаслідок терористичної діяльності, майже не залежить від дій самого громадянина, у той же час, небезпека отримати травми чи загинути у разі неправильного поводження з боєприпасами чи вибухонебезпечними предметами – прямо залежить від конкретних дій людини. Відповідно дана наукова робота покликана звернути увагу перш за все на підвищення рівня відповідальності та поінформованості цивільного населення щодо небезпеки боєприпасів і вибухонебезпечних предметів та основних правил безпечного поводження з ними за підтримки Національної поліції України.

Отже, до вказаного хотілося б ще додати ще один шлях вирішення актуальних проблем щодо обізнаності цивільного населення про поведінку із вибухонебезпечними предметами сучасності. У якості рекомендації можемо запропонувати посилення навчання населення у зазначеному вище напрямку в закладах освіти із залученням поліцейських. Це підвищить захищеність найбільш вразливої частини населення – молоді. Оскільки переважна більшість навчальних закладів не мають відповідної матеріальної-технічної бази (макети вибухових пристроїв, боєприпасів, вибухових речовин тощо), відповідно основним ефективним способом навчання буде перегляд навчальних фільмів та наочних презентацій, у тому числі і мультимедійних. Через актуальність даної проблеми, на сьогодні окрім офіційних структур таких, як ДСНС, певні рекомендації та навчання щодо безпеки поводження із вибухонебезпечними предметами надає Національна поліція України.

Список використаних джерел:

1. Про затвердження Указу Президента України «Про введення воєнного стану в Україні»: Закон України від 24.02.2022 № 2102-IX. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2102-IX#Text (дата звернення 10.04.2022).
2. Домнічев М.В. Вибухонебезпечні предмети, види, вигляд та основи безпечного поводження з ними: навч. презент. Кривий Ріг: Криворізький національний університет. 2015. 26 с.
3. Адаменко М.І., Гелета О.В., Квітковський Ю.В., Росоха В.О., Федюк І.Б. Безпека зберігання вибухових речовин та боєприпасів / Міністерство України з питань надзвичайних ситуацій: навч. посіб. для курсантів, студентів та слухачів, які навчаються у відомчих вищих навчальних закладах. Харків, 2005. 66 с.

Т. О. Івашкова, к. пед. н., доцент *(Національна академія Державної прикордонної служби України імені Б.Хмельницького)*

ОКРЕМІ ПИТАННЯ РЕГУЛЮВАННЯ ТРУДОВИХ ПРАВОВІДНОСИН В ПЕРІОД ДІЇ ВОЄННОГО СТАНУ

У період дії воєнного стану особливо актуальним є впровадження змін у законодавстві, які стосуються трудових правовідносин, адже в умовах загострення боротьби України за свою незалежність забезпечення нормальної життєдіяльності усієї країни залежить від чіткої і виваженої політики у всіх сферах та напрямах. Слід звернути увагу на нововведення, передбачені положеннями Закону України «Про організацію трудових правовідносин в умовах воєнного стану» від 15 березня 2022 року [1]. Особливістю зазначеного закону є те, що він обмежує застосування норм трудового законодавства та його дія розповсюджується на правовідносини в період дії воєнного стану.

Результати аналізу положень зазначеного закону дозволяють констатувати, що його нормами розширено права роботодавців і працівників та передбачена можливість в індивідуальному порядку оперативно приймати рішення з питань виникнення, зміни чи припинення трудових правовідносин. Зокрема, сторонам трудового договору дозволено самостійно визначати його форму з урахуванням необхідності залучати відповідні категорії працівників замість тимчасово відсутніх; евакуйованих в інші місцевості; тих, хто перебувають у відпустках або на посади працівників, місце перебування яких невідоме. Такі договори можуть передбачати одну з умов щодо строку їх дії: на період дії воєнного стану або на період заміщення тимчасово відсутнього працівника.

Важливим є закріплення права роботодавця на переведення працівника на іншу роботу, не обумовлену трудовим договором, без його згоди. Таке рішення реалізується з дотриманням наступних умов:

1) переведення відбувається на роботи, які не протипоказані працівникові за станом здоров’я;

2) переведення не можливе у місцевість, на території якої тривають активні бойові дії;

3) переведення можливе лише для відвернення або ліквідації наслідків бойових дій;

4) оплата праці працівнику гарантується не нижче середньої заробітної плати за попередньою роботою.

Щодо переведення працівника на роботи в місцевість, де тривають активні бойові дії, необхідна його згода.

Виходячи з тлумачень положень ст. 13 вказаного Закону можна стверджувати, що з’явилась нова можливість забезпечити інтереси сторін трудового договору шляхом призупинення його дії. Підставою для застосування цієї норми є неможливість виконувати роботу працівником та неможливість роботодавця забезпечувати виконання трудової функції у зв’язку із військовими діями. При цьому призупинення не тягне за собою припинення трудових правовідносин, а відшкодування усіх належних працівникові виплат в повному обсязі покладається на державу, що здійснює військову агресію проти України. Втім, залишається відкритим питання щодо процедурних аспектів на отримання такого відшкодування. Слід також зазначити, що дія частини третьої ст. 13 стосовно відшкодування заробітної плати, гарантійних та компенсаційних виплат державою-агресором, залишається чинною після припинення воєнного стану.

Нововведення в галузі трудового законодавства передбачають нові підстави та порядок розірвання трудового договору з ініціативи працівника і роботодавця, особливостей встановлення та обліку часу роботи та часу відпочинку, залучення до роботи окремих категорій працівників, роботи в нічний час, оплати праці тощо.

Отже, суттєві зміни в трудовому законодавстві пов’язані з низкою обмежень гарантованих Конституцією прав громадян є цілком виправданим з огляду на необхідність усунення негативних наслідків вторгнення на нашу територію держави-агресора.

Список використаних джерел:

1. Про організацію трудових правовідносин в умовах воєнного стану» від 15 березня 2022 року № 2136-IX: *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 27. Ст. 385. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2136-20.

А.О. Івоніна, Є.С. Гіденко *(Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ)*

КІБЕРТЕРОРИЗМ ЯК СПОСІБ ВЕДЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ВІЙНИ

Тероризм – найгостріша проблема сучасності. Він становить загрозу для функціонування міжнародної безпеки. Ще небезпечнішою проблемою для світу становить кібертероризм, адже його межі обмежені віртуальним світом і в кіберпросторі важко знайти правопорушника. Кібертероризм є похідним від тероризму, об'єкт посягання якого є інформаційна безпека. Інформація набула цінності не тільки з боку державних таємниць, а й з боку персональних даних, конфіденційної інформації. Про це свідчить зростання кількості хакерських атак, кібертерористичних угрупувань тощо.

Дослідженням питання кібертероризму займалося чимало вітчизняних і зарубіжних науковців. Серед них В. Голубєв, М. Лібікі, В. Мазуров, Ю. Акчурін, В. Топчій, О. Баєв, Б. Коллін, Е. Ріддайр та інші.

Вперше термін «кібертероризм» було вжито в 1980 р. старшим науковим співробітником Каліфорнійського інституту безпеки та розвідки Баррі Колліном, який використав його в контексті переходу тероризму від фізичного до віртуального, породжуючи злиття цих світів [1].

Визначення поняття «кібертероризму» можна знайти в міжнародних договорах і в дослідженнях вчених з цієї тематики, бо загальноприйнятого визначення не існує.

В. Топчій вважає, що кібертероризм – це навмисна мотивована атака на інформацію, що обробляється комп'ютером, комп'ютерну систему або мережу, яка пов'язана з небезпекою для життя і здоров'я людей або настанням інших тяжких наслідків, якщо такі дії вчинені з метою порушення громадської безпеки, залякування населення, провокування військового конфлікту [2].

Відсутність чіткого законодавства, яке передбачало відповідальність за вчинені дії становить суттєву проблему.

Кібертероризм – одна з форм маніпулятивного впливу на свідомість суспільства. Негативний вплив на психологічний стан і поведінку людей становить демонстрування кібертерористами можливого доступу до різних інформаційних ресурсів і об'єктів, які можуть спричинити шкоду оточуючим [3].

Американські експерти вважають, що уразливі точки інфраструктури, на які посягають кібертерористи, - енергетика, телекомунікації, авіаційні диспетчерські, фінансові електронні та урядові інформаційні системи, автоматизовані системи управління військами і зброєю.

Воєнна сфера потерпає найбільше від розвитку кібертероризму. Більшість країн посилюють свої кібернетичні можливості ведення військових дій і захисту від супротивника. З урахуванням російського воєнного вторгнення український оборонний потенціал стає чутливішим до кібертероризму [4].

На даний момент багато міжнародних організацій займається протидією кібертероризму. Серед них Підрозділ боротьби з тероризмом ОБСЄ, Інтерпол, Центр боротьби з кіберзлочинністю [5, с.58]. Також НАТО створив Технічний центр сил реагування на комп'ютерні інциденти.

Щоб протидія кібертероризму стала ефективнішою, Єврокомісія пропонує створити нову організацію Європейського Союзу з кібербезпеки і розробити єдину систему сертифікації в Європі, яка дозволить гарантувати безпеку використання товарів і послуг у цифровому середовищі [6].

Отже, можна зробити висновок, що кібертероризм – реальна загроза для усього сучасного суспільства. Щоб ефективно протидіяти кібертероризму, держави повинні співпрацювати між собою. Також необхідно вдосконалити чинне законодавство для регулювання норм права у цій сфері, бо кібертероризм потребує детального вивчення в контексті шляхів його подолання і запобігання.

Список використаних джерел:

1. Гнатюк С. О. Кібертероризм: історія розвитку, сучасні тенденції та контрзаходи. Ukrainian Scientific Journal of Information Security, 2013. Vol. 19. Issue-2.

2. Топчій В.В. Кібертероризм в Україні: поняття та запобігання кримінально-правовими та кримінологічними засобами. URL: http://www.lj.kherson.ua/2015/pravo06/part_3/16.pdf (дата звернення: 15.04.2022)

3. Потеряхіна І. С. Роль кібертероризму в сучасних міжнародних відносинах. URL: http://istfak.org.ua/tendentsii-rozvytku-suchasnoi-systemy-mizhnarodnykh-vidnosyn-ta-svitovoho-politychnoho-protsesu/183-protsesy-rehionalizatsii/368-rol-kiberteroryzmu-v-suchasnykh-mizhnarodnykh-vidnosynakh (дата звернення: 15.04.2022)

4. Проект Стратегії забезпечення кібернетичної безпеки України. URL: www.niss.gov.ua /public/File/2013_nauk_an_rozrobku/kiberstrateg.pdf (дата звернення: 15.04.2022)

5. Яцик Т. П. Особливості інформаційного тероризму як одного із способів інформаційної війни Науковий вісник Національного університету державної податкової служби України (економіка, право). 2014. № 2. С.55-60.

6. В Євросоюзі створять відомство з кібербезпеки. URL: http://ua.korrespondent.net/world /3887910-v-yevrosouizistvoriat-vidomstvo-z-kiberbezpeky (дата звернення: 15.04.2022).

О.Д. Калаянова, к.ю.н., старший науковий співробітник
(Одеський державний університет внутрішніх справ)

КІБЕРТЕРОРИЗМ - ЗАГРОЗА ІНФОРМАЦІЙНІЙ БЕЗПЕЦІ ДЕРЖАВИ

В умовах війни захист від кіберзагроз набуває особливого значення, так як крадіжка інформації, доступ до даних, блокування роботи організацій – це те, що підриває обороноздатність країни та її економіку.

Кібертероризм – проведення «атак» на комп'ютерні системи. Засоби і методи кібератак вже давно освоєні як міжнародними екстремістськими організаціями, так і національними сепаратистськими рухами. Перші приклади «комп'ютерного тероризму» з'явилися наприкінці 1990-х рр., що пов'язано як з розвитком комп'ютерних мереж, так із зростаючою роллю комп'ютерів у всіх сферах життя. Як наслідок – до них зросла увага різних «кіберхуліганів» і «кібертерористів», які здійснюють напади за допомогою несанкціонованого доступу, щоб заважати нормальній роботі відповідних установ [1, 100].

Під кібертероризмом розуміють навмисну мотивовану атаку на інформацію, що обробляється комп'ютером, комп'ютерну систему або мережу, яка пов'язана з небезпекою для життя і здоров'я людей або настанням інших тяжких наслідків, якщо такі дії вчинені з метою порушення громадської безпеки, залякування населення, провокування військового конфлікту [2].

Щодо міжнародного закріплення даного терміну, то в Конвенції Ради Європи про кіберзлочинність не міститься окремого визначення кібертероризму. Разом з тим, Положення Конвенції Ради Європи «Про кіберзлочинність» знайшли своє відображення у розділі 16 Кримінального кодексу України «Кримінальні правопорушення у сфері використання електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), систем та комп'ютерних мереж і мереж електрозв'язку» [3].

Також кібертероризм визначають як залякування суспільства шляхом використання високих технологій для досягнення політичних, релігійних або ідеологічних цілей, а також дії, які призводять до відключення або видалення критичних для інфраструктурних об'єктів даних або інформації [4].

У теперішній час, в умовах воєнного стану, кількість кібертероризму не тільки суттєво збільшилася, а й досягла свого критичного рівня. Найбільшу проблему складає відсутність чіткого законодавства, в якому було б чітко визначено дане поняття та передбачено відповідальність за такі протиправні діяння.

Кібертероризм є однією з форм маніпулятивного впливу на суспільну свідомість, коли для досягнення своїх політико-ідеологічних цілей і установок терористи використовують комп'ютери, спеціальне програмне забезпечення, телекомунікаційні мережі, а також сучасні інформаційні технології, забезпечуючи тим самим несанкціонований доступ до тих чи інших ресурсів інформаційним та програмним ресурсам, технологічним процесам. Демонстрація терористами можливості доступу до певних ресурсів, об'єктів і систем і загроза використання цієї можливості на шкоду суспільству впливає на психологічний стан і поведінку людей [5].

Кібертероризм є транснаціональним діянням, яке вчиняється окремими індивідами чи організаціями осіб. Мотивами вчинення можуть бути як і політичні, так і помсти або прагнення до самоствердження. Цілі можуть переслідуватися найрізноманітніші, як підрив, так і демонстративність. Кібертерористи можуть використовувати як матеріальні, зокрема інформаційні – демагогію, пропаганду помилкових ідей, залякування за допомогою ЗМІ, так і нематеріальні, наприклад хибні повідомлення про вибухи та інше.

За способами вчинення: а) провокування збройного заколоту, повстання чи військового перевороту для захоплення або зміни влади; б) порушення системи державного управління за допомогою вбивств політичних лідерів, шантажу, навіювання жаху, відчаю, психологічної пригніченості; в) руйнування основ конституційного ладу, цивілізованого життя і створення хаосу у функціонуванні систем зв'язку та життєзабезпечення, транспортних засобів, роботі організацій та установ сучасного суспільства. Кібертероризм може бути віднесено до кожного із цих видів.

Кібертероризм спрямований на проникнення в інформаційно-телекомунікаційну систему, перехоплення управління, пригнічення засобів мережевого інформаційного обміну та здійснення інших де-

структивних дій. Небезпека такого виду інформаційного тероризму полягає в тому, що він не має національних меж та в проблематичності виявлення терориста в інформаційному просторі, адже хакери здійснюють терористичну діяльність через підставні комп'ютери, що ускладнює його ідентифікацію та визначення місцезнаходження.

Таким чином, кібертероризм є одним із найнебезпечніших видів злочинності. Кібератаки можуть завдати значної шкоди на локальному, державному та навіть міжнародному рівні, а об'єктами кібертероризму можуть бути грошова і секретна інформація, апаратура контролю над космічними приладами, ядерними електростанціями, воєнними тощо.

Список використаної літератури:

1. Тероризм: теоретико-прикладні аспекти: навчальний посібник / кол. авторів; за заг. ред. проф. В.К. Грищука. Львів: *ЛьвДУВС*, 2011. 328 с.
2. Ліпкан В. А. Боротьба з тероризмом: [монографія] / В. А. Ліпкан, Д. Й. Никифорчук, М.М. Руденко. Київ: *Знання,* 2002. 254 с.
3. Кримінальний кодекс України: Закон № 2341-III від 05.04.2001. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 2001, № 25-26, ст.131.
4. Tafoya W. L. Cyber Terror // FBI Law Enforcement Bulletin, 2011 [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://www.fbi.gov/stats-services/publications/law-enforcement-bulletin/november-2011/cyber-terror
5. Потеряхіна І. С. Роль кібертероризму в сучасних міжнародних відносинах [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://istfak.org.ua/tendentsii-rozvytku-suchasnoi-systemy-mizhnarodnykh-vidnosyn-ta-svitovoho-politychnoho-protsesu/183-protsesy-rehionalizatsii/368-rol-kiberteroryzmu-v-suchasnykh-mizhnarodnykh-vidnosynakh
6. Ліпкан В. А. Інформаційна безпека України: [глосарій] / В. А. Ліпкан, Л. С. Харченко, О. В. Логінов. К.: *Текст,* 2004. 136 с.

З.Д. Калініченко, к.е.н., доцент
(Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ)

ВИЗНАЧЕННЯ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ЗЛОЧИНИ ПРОТИ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

Президент підписав закони України, які посилюють відповідальність за злочини проти національної безпеки під час воєнного стану. Закони були підготовлені як членами Комітету з питань правоохоронної діяльності, так і іншими народними депутатами, і складають саме:

Закон України «Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо посилення відповідальності за злочини проти основ національної безпеки України в умовах дії режиму воєнного стану» від 03.03.2022 року № 2113-IX (законопроект № 7116);

Закон України «Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України та інших законодавчих актів України щодо додаткового регулювання забезпечення діяльності правоохоронних органів у складних умовах воєнного стану» від 03.03.2022 року № 2111-IX (законопроект №7118).

Закон України "Про забезпечення участі цивільних осіб у захисті України" від 03.03.2022 року № 2114-IX (законопроект №7120);

Закон України «Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо посилення відповідальності за мародерство» від 03.03.2022 року № 2117-IX (законопроект №7124);

Відповідні законопроекти були одноголосно підтримані на засіданнях Комітету та 3 березня 2022 року Верховною Радою України були прийняті за основу та в цілому.

Незаконне вторгнення росії в Україну - беззаперечний злочин. Однак, варто розібратися за який саме воєнний чи військовий злочин буде нести відповідальність агресор. Різниця між цими двома поняттями у юридичній площині досить суттєва.

Воєнний злочин - порушення законів та звичаїв війни. Воєнні злочини належать до сфери виключно міжнародного кримінального права [2]. Загальний перелік воєнних злочинів закріплений у Статуті Міжнародного кримінального суду (Римський статут). Українське законодавство не містить визначення поняття «воєнний злочин». Попри відсутність законодавчого визначення воєнних злочинів, деякі з тих, що передбачені ККУ, є саме воєнними, а не військовими, злочинами, а саме:

- мародерство (стаття 432 ККУ);
- насильство над населенням у районі воєнних дій (стаття 433 ККУ);
- погане поводження з військовополоненими (стаття 434 ККУ);

- незаконне використання символіки Червоного Хреста (стаття 435 ККУ).

Міжнародним правом встановлена не тільки особиста відповідальність за воєнні злочини, а також командна відповідальність. Командир певного військового об'єднання несе відповідальність за порушення його підлеглими норм міжнародного гуманітарного права у тому випадку, якщо він володів інформацією про можливість вчинення ними правопорушень, проте не приклав зусиль для їх попередження чи припинення згідно статті 86 І протоколу до Женевських конвенцій 1949 року.

Воєнні злочини під час війни росії проти України мали місце від самого початку війни 24 лютого 2022 року. Згідно даних Генерального прокурора України в Україні наразі розслідують понад 1700 справ про воєнні злочини росії. Зафіксовані чисельні випадки руйнувань житлової інфраструктури, вбивств мирних жителів та мародерства з боку російських військових на захопленій українській території [2].

Всі, хто бере участь у бойових діях в Україні, повинні суворо дотримуватися чинних норм міжнародного гуманітарного права.

Військовий злочин - суспільно небезпечне винне діяння при несенні служби у конкретній армії конкретної країни. Відповідно до Кримінального кодексу України (розділ XIX) військові кримінальні правопорушення - це кримінальні правопорушення проти встановленого законодавством порядку несення або проходження військової служби, вчинені військовослужбовцями, а також військовозобов'язаними та резервістами під час проходження зборів.

До особливих ознак вказаних злочинів, ми можемо віднести: об'єкт - встановлений порядок проходження військової служби та суб'єкт - військовослужбовці ЗСУ та інших державних органів. У XIX розділі Кримінального кодексу (статті 402-433) вказано 9 груп військових кримінальних правопорушень: проти порядку підлеглості та військової честі; проти проходження військової служби; проти порядку користування військовим майном та його збереження; проти порядку експлуатації військової техніки; проти порядку несення бойового чергування та інших спеціальних служб; проти встановленого порядку збереження військової таємниці; військові посадові кримінальні правопорушення; проти порядку несення служби на полі бою та в районі військових дій; кримінальні правопорушення, відповідальність за які передбачена міжнародними конвенціями.

Відповідно до Кримінального кодексу України за військові злочини несуть відповідальність військовослужбовці:Збройних Сил України, Служби безпеки України, Державної прикордонної служби України, Національної гвардії України, інших військових формувань, утворених відповідно до законів України, Державної спеціальної служби транспорту, Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації, інші особи, визначені законом.

Тобто, якщо підсумувати інформацію, то можна сказати, що воєнні злочини вчиняються виключно на війні, а військові злочини вчиняються виключно у війську. За злочини вчинені під час війни рф проти України, країна-агресор понесе відповідальність саме за воєнні злочини.

Список використаних джерел:

1. Сніжна В. Що таке воєнний та військовий злочин. Відповідальність 22 березня 2022 https: // jurliga.ligazakon.net/ru/news/209975_shcho-take-vonniy-ta-vyskoviy-zlochin-vdpovdalnst.

2. Правова консультація. Безоплатна правова допомога. Державна зрада. https://wiki.legalaid.gov.ua/index.php

В.Ю. Калугін, к.ю.н., доцент *(Одеський державний університет внутрішніх справ)*

НАПРЯМКИ ЗАХИСТУ ОБ'ЄКТІВ КРИТИЧНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ ВІД КІБЕРТЕРОРИЗМУ

Нажаль з появою мережі Інтернет виник один з найбільш небезпечних різновидів кіберзлочинності – кібертероризм.

Враховуючи, що механізми реалізації державної стратегії протидії кібертероризму в нашій державі знаходяться на етапі становлення, слід визначити основні напрямки заходів нової кіберстратегії, особливо об'єктів критичної інфраструктури.

Загрози критичної інфраструктури України можуть проявлятися у припиненні надання товарів та послуг, що є життєво важливими для населення, економіки, державного управління. Особливу загрозу становить військові дії, що активно проводяться в Україні, та пов'язані із ними загрози деструктивних дій з боку диверсійних груп, вчинення терактів, диверсій, шпигунства, кібератак, економічної експансії стосовно об'єктів критичної інфраструктури.

Відповідно до Стратегії кібербезпеки України, затвердженої Указом Президента України від 15.03.2016 № 96/2016, поміж об'єктів, на які можуть бути спрямовані кіберзагрози, виділено такі: економічна, науково-технічна, інформаційна сфера, сфера державного управління, оборонно-промисловий і транспортний комплекси, інфраструктура електронних комунікацій, сектор безпеки і оборони України. [1]

Виходячи з оцінки подій, які відбуваються у світі, у тому числі на території України, кібертероризм поступово приходить на заміну традиційним формам терористичної діяльності. Навіть провідні держави світу, незважаючи на розвиненість інформаційно-комунікаційних технологій, програмних, програмно-апаратних засобів, інших технічних і технологічних засобів, сьогодні не можуть повністю забезпечити захист інфраструктури від кібертерористичних атак. [2]

До життєво важливих функцій та/або послуг, порушення яких призводить до негативних наслідків для національної безпеки України, належать, зокрема:

1) урядування та надання найважливіших публічних (адміністративних) послуг; 2) енергозабезпечення; 3) водопостачання та водовідведення; 4) продовольче забезпечення; 5) охорона здоров'я; 6) фармацевтична промисловість;7) виготовлення вакцин, стале функціонування біолабораторій; 8) інформаційні послуги; 9) електронні комунікації; 10) фінансові послуги; 11) транспортне забезпечення; 12) оборона, державна безпека; 13) правопорядок, здійснення правосуддя, тримання під вартою; 14) цивільний захист населення та територій, служби порятунку; 15) хімічна промисловість. [3]

Як приклад можливо привести, що у Великобританії з початку побудови системи захисту критичної інфраструктури в першу чергу звернули увагу на необхідність захисту від загроз у сфері державної безпеки. Тому тривалий час функціонував Національний координаційний центр з безпеки інфраструктури (NISCC) та Центр консультацій з національної безпеки (NSAC, був підрозділом контррозвідки MI-5). Згодом на їх базі був утворений Центр по захисту національної інфраструктури (CPNI), що надає комплексні консультації з питань безпеки підприємствам і організаціям, які є операторами критичної інфраструктури, включаючи інформаційні, кадрові та технічні аспекти безпеки, допомагаючи знизити вразливість національної критичної інфраструктури від тероризму та інших загроз. [4, 92]

У Франції спочатку захищали критичну інфраструктуру в інформаційно-комунікаційній сфері. Однак, з 2009 р. організація протидії цим загрозам була покладена на Генеральний секретаріат з питань оборони та національної безпеки (SGDSN). SGDSN аналізує відкриту інформацію та розвіддані у сфері захисту КІ, слідкує за недопущенням різного роду внутрішніх та зовнішніх загроз. [4,93]

В науковій літературі [5,6,7] виокремлюють наступні завдання, які в комплексному застосуванні допоможуть створити суттєвий кіберзахист для держави від проявів кібертероризму. Це постійний моніторинг кіберпростору на випадок потенційної кібертерористичної загрози; захист елементів вітчизняної критичної інфраструктури; створення та оновлення програмного забезпечення, яке зможе захистити кіберпростір держави; усунення прогалин у законодавстві держави; боротьба з неліцензованим програмним забезпеченням; створення системи, яка забезпечить загальнодержавний захист інформації; підвищення кваліфікаційного рівня осіб, які обслуговують об'єкти критичної інфраструктури, щодо здатності протидіяти кібератакам.. При цьому головним методом боротьби з кібертероризмом ці автори називають підтримку новітніх інформаційних технологій та стимули для науково-технічного прогресу всередині держави, що допоможе запобігти кібертероризму.

Список використаних джерел:

1 Стратегія кібербезпеки України, затвердженої Указом Президента України від 15 березня 2016 року № 96, https://www.president.gov.ua/ documents/ 962016-19836

2. Янковський О. Україні потрібна нова кіберстратегія. URL: https://www.pravda.com.ua/ columns/ 2019/09/14/7226291/

3. Про критичну інфраструктуру Закон України від 16.11.2021 URL: https:// zakon.rada.gov.ua/laws/show/1882-20#Text

4. Єрменчук О.П. Основні підходи до організації захисту критичної інфраструктури в країнах Європи: досвід для України : монограф. / О. П. Єрменчук. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2018. 180 с.

5. Довгань О. Д., Доронін І. М. Ескалація кіберзагроз національним інтересам України та правові аспекти кіберзахисту : монографія. Київ: Видавничий дім «АртЕк». 2017. 107 с

6. Смачило Т. В., Кривцун А. Р. Феномен інформаційного тероризму як загрози міжнародній безпеці. Молодий вчений. 2017. №11 (51). С. 124–127.

7. Кібертероризм (історія, цілі, об'єкти) : практичний посібник / Ю. І. Когут. – Київ : Консалтингова компанія «СІДКОН», 2021. – 304 с.

І.В. Каргапольцев, курсант 3 курсу ННІП ПФПНП
(Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ)
Науковий керівник: **О.О. Мислива, кандидат юридичних наук, доцент**
доцент кафедри тактико-спеціальної підготовки,
(Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ)

АЛГОРИТМ ДОМЕДИЧНОЇ ДОПОМОГИ ПІД ЧАС БОЙОВИХ ДІЙ

Кожен військовослужбовець, крім досконалних навичок поводження зі зброєю, навичок спеціальної тактичної та фізичної підготовки, повинен володіти уміннями домедичної підготовки в умовах бойових дій, а саме в обсязі взаємо- та самодопомоги. Досить обмеженою, під час стрімких бойових дій, стає перша медична допомога військових лікарів та іншого навченого медичного персоналу, саме через що система само- та взаємодопомоги, як чи не єдиний спосіб збереження життя, була і є актуальною темою на сьогоднішній день.

Проведення спеціальних заходів та невідкладних дій, направлені на порятунок життя пораненого в місці бойових дій, котрі проводяться особами, які не є кваліфікованими медичними працівниками, але у зв'язку із своїми військовими обов'язками, зобов'язані володіти ключовими уміннями, спрямованими на збереження життя постраждалого – це і є домедична допомога. Порятунок пораненого на полі бою – це, в першу чергу, завдання тактики, потім, медицини, і нарешті, широковідоме гасло тактичної медицини: «Правильні дії в правильний час»[1].

Тактична медицина виокремлює три основні етапи надання домедичної допомогу пораненим особам на полі бою:

1. Перший етап – допомога у «червоній зоні», (з англ. Care Under Fire, тобто безпосередньо в зоні обстрілу).

2. Другий етап – допомога у «жовтій зоні», (з англ. Tactical Field Care, що в перекладі означає, надання допомоги в зоні укриття).

3. Третій етап – допомога в «зеленій зоні», (з англ. Tactical Evacuation Care, тобто надання допомоги безпосередньо під час тактичної евакуації до медичного закладу з поля бою) [2]. На першому етапі надання допомоги, пораненому необхідно надати самодопомогу, тим самим зупинити кровотечу та наблизитися до безпечнішого місця, адже військові не можуть наближатися до території активної вогневої атаки. На другому етапі допомоги, тобто в зоні укриття, постраждалий повинен себе ретельніше оглянути, вжити усіх засобів для зупинення кровотечі(накласти джгут) та чекати на допомогу у вигляді евакуації до так званої «зеленої зони», яка повинна знаходитись віддалено від поля бою. На останньому, третьому етапі, проводиться повний огляд постраждалого військовослужбовця, перевірка якості надання самодопомоги або взаємодопомоги, додаткове вжиття всіх необхідних медичних заходів, а також підготовка до евакуації на медичному транспорті.

Отже, обстановка, що склалась на сьогоднішній день та взагалі, будь-які можливі бойові дії вимагають від військовослужбовців більш глибших знань та практичних умінь з тактичної медицини, адже лише за умови якісних знань військовослужбовців у цій сфері, можливо забезпечити збереження життя постраждалих під час бойових дій.

Список використаних джерел:

1. Домедична допомога в умовах бойових дій: методичний посібник / В.Д.Юрчен ко, В.О.Крилюк, А.А.Гудима та інш. – К.: Середняк Т.К., 2014, – 80 с. Електронний режим доступу: – http://www.moz.gov.ua/ docfiles/PreMedicalAid_WEB.pdf.

2. Тактика надання самодопомоги та взаємодопомоги під час ведення бойових дій / Уклад.: Р.С. Троцький, О.В. Чуприна, О.А. Блінов; за ред. М.О. Ктіторова. – К.:, 2016. – 137 с.

Т.І. Карпець, курсант 1 курсу Навчально-наукового інституту права та підготовки фахівців для підрозділів Національної поліції
(Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ)
Науковий керівник: **А.Д. Наточій, старший викладач кафедри тактико-спеціальної підготовки (***Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ)*

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ДОМЕДИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Стаття окреслює основи надання домедичної допомоги під час воєнного стану. Виділено основні алгоритми надання домедичної подготвки при обстрілах в умовах підвищеної небезпеки. Чітке розуміння алгоритму дій допоможе взяти себе в руки в екстреній ситуації та надати першу допомогу постраждалому. Розглянуто питання домедичної підготовки працівників Національної поліції та апарату МВС в умовах воєнного стану.

Початок збройної агресії Російської федерації стало для багатьох суттєвим викликом. Але для працівників Національної поліції. це стало викликом ще й в професійному плані. В умовах воєнного стану питання домедичної підготовки може стати ключовим у рятуванні людей та їх життів. Багато українців продовжують залишатися в обстрілюваних густонаселених регіонах країни, а ворог не гребує підло нападати і руйнувати все нові та нові міста та селища. Навіть якщо ви перебуваєте у відносній безпеці, поточні події можуть негативно позначатися на психологічному стані, що тягне за собою наслідки для фізичного здоров'я.

Отже, яких правил слід дотримуватися, щоб надати домедичну допомогу постраждалим за умов воєнного стану:

1. Переконайтеся, що ви самі у безпеці. Якщо ви побачили постраждалого від обстрілу, надавайте допомогу лише переконавшись, що обстріл закінчився. Якщо ви збираєтеся допомогти комусь, хто потрапив під завал, переконайтеся, що вас не теж не привалить під час того, як ви витягуватимете людину. Також, по можливості, перемістіть потерпілого з небезпечного місця. Треба пам'ятати, що у поліцейських першопріорітетним завданням є забезпечення власної безпеки.

2. Оцініть стан постраждалого. Якщо врятований вами непритомний, насамперед перевірте його дихання і пульс. Нормальне дихання – це не менше двох-трьох видихів, за десять секунд, при цьому вдих-видих рахується з підйомом-опусканням живота. Якщо ж людина у свідомості, термінової необхідності для перевірки дихання немає.

3. Телефонуйте 103. Після того, як ви переконалися, що людина жива і їй можна допомогти, викликайте бригаду швидкої допомоги. Важливо вказати наявність усіх ризиків, кількість постраждалих людей та зони ураження, а також їх травми та можливі наслідки даних травм. Уважно слухати вказівки диспетчера.

4. Приступайте до зупинки кровотечі. Огляньте місце ушкодження та колір крові потерпілого. Якщо вона яскраво-червона і витікає у великих кількостях, значить зачеплена артерія. Для зупинки цієї кровотечі вам необхідно накласти джгут вище місця поранення. Якщо ж кров потерпілого темно-червона, бордова та не надто швидко струмує з рани, значить пошкоджена вена. Для зупинки такої кровотечі необхідно накласти джгут нижче за місце ушкодження. Якщо у вас під рукою немає джгута, ви можете використати відріз тканини, ремінь, шарф або мотузку. За можливості, запишіть час, коли ви наклали пов'язку для зупинки крові. Якщо у вас немає нічого, що можна було б використовувати як джгут, просто тисніть на місце поранення. Дуже важливо не зупинятись і продовжувати тиснути на рану до приїзду швидкої допомоги.

5. Забезпечте прохідність дихальних шляхів. Перевірте, чи немає в роті у постраждалого сторонніх предметів, блювотних мас і т.д. Звільніть ротову порожнину людини, якщо такі є.

6. Серцево-легенева реанімація. Якщо після зупинки кровотечі та забезпечення прохідності дихання, потерпілий все ще непритомний та не дихає, приступайте до серцево-легеневої реанімації. Для її виконання покладіть людину на спину, відкиньте голову назад. Натискайте на середину грудної клітки потерпілого, поклавши одну долоню поверх іншої. Частота натискань – приблизно 100-120 за хвилину.

7. Не дозволяйте постраждалому заважати вам. Часто люди при пораненнях або інших пошкодженнях перебувають у шоковому стані і можуть не відчувати біль. Через це вони можуть заважати вам надавати першу допомогу, не усвідомлюючи, що з ними щось не так. У жодному разі не дозволяйте потерпілому самостійно знімати джгут з рани, а також не залишайте людину на самоті до приїзду медиків. Розмовляйте з людиною спокійно, якщо вона починає істерити, запропонуйте їй затримати дихання.

Також критично важливо розуміти **пріоритети надання допомоги у різних типах ситуацій**. Виділяють три "зони", в яких тактика та пріоритезація надання допомоги пораненим у військово-польових умовах суттєво відрізняється.

- «Червона зона» - зона обстрілу.
- «Жовта зона» - зона тактичного укриття.
- «Зелена зона» – мобільні польові госпіталі, військові чи цивільні шпиталі, спеціалізовані клініки.

Отже, у даній статті ми тезово розглянули алгоритм дій під час надання домедичної допомоги в умовах воєнного стану. Так, хочеться зауважити, що важливим моментом є правильне розмежування пріоритетів надання допомоги, а також розумна аналітика ситуації та зважування усіх ризиків, що можуть настати. Треба пам'ятати, що якість надання домедичної допомоги – може врятувати людині життя, а в умовах воєнного стану – дані знання є необхідними для належного виконання службових обов'язків.

Список використаних джерел:

1. Домедична допомога в умовах бойових дій: Методичний посібник / В. Д. Юрченко, В. О. Крилюк, А. А. Гудима та ін. - К.: Середняк Т. К., 2014, - 80 с.

2. Навчальна програма «Військові медики на полі бою (Combat Medicine)»Олена і Віктор Пінчук Medsanbat.info Київ, Україна 2015 р.

3. http://1staidplast.org.ua/tccc-тактична-медицина

І.О. Кишинська, курсант 3 курсу
навчально-наукового інституту права
та підготовки фахівців для підрозділів Національної поліції
(Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ)
Науковий керівник: **О.В. Неклеса, викладач кафедри**
фінансових та стратегічних розслідувань *(Дніпропетровський*
державний університет внутрішніх справ)

ДІЯЛЬНІСТЬ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ ЯК СУБ'ЄКТА СЕКТОРА БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

Незважаючи на те, що зараз у військово-правовій науці питання правового статусу окремих категорій військовослужбовців та його реалізації за чинним законодавством вже докладно досліджено, проте менше, залишається низка принципових положень, що мають надзвичайно важливе правозастосовне значення, але незаслужено залишилися без належної уваги дослідників. Одним із таких питань є розробка та імплементація у вітчизняну систему права законодавства воєнного часу, а особливо його кримінально-правових та кримінально-процесуальних галузей [4].

Звісно ж, що кримінально-процесуальне законодавство військового часу має мати характер вилучення з загального порядку та відображати такі положення про: статус учасників судочинства, форми та строки розслідування, підслідності, докази, заходи із забезпечення права і свободи громадян, що притягуються до кримінальної відповідальності.

Ключовою особливістю кримінального та кримінально-процесуального законодавства воєнного часу є та обставина, що дані галузі права мають бути включені до текстів відповідних нормативних правових актів до моменту оголошення воєнного стану [1,2].

З вищесказаного випливає, що режим воєнного стану в Україні є спеціальним адміністративно-правовим режимом, який запроваджується на підставі указу Глави держави лише за зовнішньої агресії або її загрози та супроводжується обмеженням конституційних права і свободи людини і громадянина та покладанням додаткових обов'язків на державні органи, організації та громадян, що відрізняє його від інших спеціальних адміністративно-правових режимів.

Забезпечення режиму воєнного стану законодавцем покладено на регіональні органи виконавчої влади, які (у разі його запровадження) функціонують у особливому режимі. Однак, незважаючи на те, що найбільші повноваження має Президент України, у період дії режиму військового стану Главу держави слід наділити додатковими законотворчими функціями різним питанням реалізації воєнного стану.

Істотним пробілом федерального законодавства про воєнний стан є відсутність у ньому закріплення повноважень вищої посадової особи суб'єкта України у період дії воєнного стану. Їхня докладна регламентація сприяла б урегулюванню координаційної функції глави суб'єкта.

Недостатньо висвітлено законодавцем та механізми функціонування органів прокуратури та Слідчого комітету в умовах воєнного стану. Видається необхідним удосконалювати адміністративно-процесуальне законодавство, пов'язане з судовим контролем справ про адміністративні правопорушення в умовах військового стану [4].

На наш погляд, удосконалення законодавства про військове становище в частині ліквідації правових прогалин у галузі організації, діяльності та повноважень органів виконавчої та судової влади, прокуратури та Слідчого комітету має ґрунтуватися на принципі доцільності та проводитися завчасно до настання екстреної ситуації.

У вузькому значенні громадянський контроль над силовими структурами як соціально-політичний процес передбачає розгляд характеру та форм взаємодії держави та суспільства з приводу місця та ролі силових відомств [1, с. 135]. Це управління правоохоронними органами з боку політичного керівництва країни, яке, у свою чергу, обрано шляхом вільного волевиявлення громадян.

Без дієвого політичного керівництва та за певних обставин поліція та/або спецслужби можуть придбати дуже високий рівень самостійності та вагомо впливати на політику держави [1]. розуміння суті цивільного контролю ускладнює той факт, що в англомовному середовищі вважають за краще замінювати термін «civilian control» на «civil control», де «civil» також має значення «цивільний» з юридичним контекстом належності до держави. Условниках слово «громадянський» має таке значення: що відноситься до правових відносин громадян між собою та з державними органами та організаціями.

Атрибутивний характер даного слова, що є досить частотним і вбудованим у широкий спектр словоспоживання (цивільний кодекс, цивільне право, громадянський спір, громадянський обов'язок, громадянський шлюб, громадянська війна тощо), підкреслює, насамперед, що цей знак властивий лише свідомому члену товариства – громадянину [8, с. 29-30].

Види цивільного контролю над поліцією та спецслужбами прийнято класифікувати залежно від суб'єктів, що його здійснюють, у тому числі: парламентський, адміністративний, судовий, прокурорський контроль [1, с. 29-30], партійний контроль [2], а також контроль інститутів цивільного товариства [3].

Парламентський контроль, як показує світовий досвід, становить основу, на якій вибудовується система державного контролю за діяльністю внутрішнього сектора безпеки [4, с. 15-17].

У багатьох державах парламентами утворюється інститут омбудсмена, покликаного розглядати скарги громадян на будь-які обмеження їх прав та законних інтересів з боку державних органів та їх посадових осіб. Загальна для всіх омбудсменів у світі мета — захист громадянських права і свободи засобами, відмінними від парламентського, судового, адміністративного та інших видів контролю [2, с. 773-781].

Форми парламентського контролю за діяльністю поліції та спецслужб підрозділяються на організацію та проведення депутатських розслідувань; парламентські слухання, заслуховування звітів, доповідей та повідомлень керівників виконавчої влади; питання та запити депутатів до посадових осіб виконавчої влади.

Список використаної літератури:

1. Басов А.В. Адміністративно правовий режим надзвичайного стану: автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 . Х., 2007. 19 с.
2. Кузніченко С.О. Надзвичайне законодавство України: теоретичні засади формування та розвитку. Форум права. 2008. №1. С. 245-249.
3. Барчук О. С. Надзвичайні закони в системі законодавства: теоретико-правові аспекти: дис. канд.юрид. наук: 12.00.01 (081-право). Київ, 2019. 257 с.
4. Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо особливого режиму досудового розслідування в умовах воєнного, надзвичайного стану або у районі проведення антитерористичної операції: Закон України № 1631-VII від 12.08.2014 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1631-18#n5

О. Г. Петринич, ст. викладач кафедри психології
Львівського інституту ПрАТ «ВНЗ «Міжрегіональна Академія управління персоналом»
Л. В. Кіндер, студентка магістр кафедри психології
Львівського інституту ПрАТ «ВНЗ «Міжрегіональна Академія управління персоналом»

МЕТОДУ КОУЧИНГУ В ОПТИМІЗАЦІЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ КЕРІВНИКА

Час від часу керівник стикається з професійними питаннями щодо досягнення високих показників у певній сфері діяльності. Для цього потрібно приділити увагу удосконаленню та оптимізації своєї професійної діяльності, процесу управління персоналом. Реалізувати ці виклики, що постають у сучасному суспільстві можна шляхом навчання, перепідготовки і підвищення кваліфікації спеціалістів певних підприємств та установ. Для вирішення цієї проблеми, в процесі управління персоналом, менеджери застосовують різні методи і підходи. В теорії і практиці управління персоналом коучинг ви-

знаний як один з найкращих соціально-психологічних інструментів, що впливають на результативність роботи діяльності окремих працівників, груп і організації в цілому, що дає нові можливості і перспективи успішного розвитку. В конкурентних ринкових умовах для торгової організації важливою стає можливість аналізувати і скоординувати роботу персоналу відповідно до поставлених цілей, реагуючи на зміни зовнішнього середовища. Здебільшого в разі впливу на кадровий потенціал доводиться вибирати підхід залежно від співвідношення «витрати – отриманий ефект». Управлінська технологія, яка дає можливість досягнути потрібного ефекту за умови понесення помірних витрат, є коучингом. Саме він сприяє розкриттю потенціалу кожного працівника з метою підвищення рівня ефективності їхньої праці [2].

Слово coach можна дослівно розуміти та трактувати як співдосягнення або досягнення разом. Родоначальником коучингу являється спортивна діяльність. Коучинг – це втручання, орієнтоване на навчання та розвиток, яке має на меті максимізувати потенціал, мотивацію та вдосконалення. Систематичне вивчення психології коучингу пов'язане з роботами Коулмана Р. Гріффіта, О. Гранта, В. Горбі.

Існують такі види коучингу – фінансовий, академічний, спортивний, лайф-коучінг, бізнес-коучінг, корпоративний коучинг, коучинг з перетворення бізнесу, коучинг з побудови ділових відносин, коучинг розвитку навичок керівника. Стосовно кількості учасників буває індивідуальний та груповий.

Етапи проведення коучингу: дослідження ситуації, збір інформації по ній та аналіз, збільшення системи відповідальності, здійснення запланованого (реалізація змісту тренінгових занять, застосування новітніх принципів менеджменту), обрання певного варіанту, оцінювання результатів.

Згідно поглядів В. М. Маховки і М. В. Козик можна запропонувати таку послідовність етапів проведення коучингу для персоналу компанії [1]:

1. Дослідження ситуації, збір інформації по ній та аналіз (головною метою коуча є отримання інформації щодо ситуації в організації психологічними та соціологічними методами бесіди, анкетування, опитування, психодіагностики персоналу);
2. Збільшення системи відповідальності (планування організаційних змін, розробка адаптаційних заходів, складання плану змін і програми навчання, пошуку управлінських рішень);
3. Здійснення запланованого (реалізація змісту тренінгових занять, застосування новітніх принципів менеджменту, використання психодіагностичних засобів, застосування іншого стилю управління, навчання керівників та працівників, зміна системи маркетингу);
4. Обрання певного варіанту (пошук інших способів прийняття управлінських рішень, узгодження роботи, розробка запасних варіантів до раніше розроблено плану заходів);
5. Оцінювання результатів (дослідження змін принципів організації роботи, дієвості введених заходів та методів в торговій організації, аналіз продуктивності праці працівників, аналіз обсягу продаж товарів, оцінка витрат робочого часу, складання звіту).

Сильні сторони коучингу:

1. Найбільш ефективний спосіб для впливу на кар'єру працівників.
2. Дає змогу визначити потенційні можливості співробітників та застосувати їх у роботі.
3. Гармонізує стосунки в групі працівників включаючи стосунок керівника та підлеглого.
4. Піднімає корпоративний дух, налагоджуєпсихоллогічну атмосферу в групі.
5. Сприяє підтриманню ініціативи серед працівників щодо реалізації їх креативних ідей.
6. Заохочує появу та розвиток творчих, креативних та новаторських ідей щодо бізнесу.
7. Формується гнучкість та адаптивність в стресових, кризових ситуаціях, вміння приймати влучні рішення.
8. Зростають адаптативні можливості працівників стосовно нових правил.

Слабкі сторони коучингу:

1. Наявність формальної передачі повноважень керівниками в реальності.
2. Очікуванні результати коучингу щодо надшвидких змін у всій організації можуть дещо розчарувати.
3. Вартість послуг, що відводяться на коучинг розглядаються як окремі витрати підприємства, користь з яких керівники можуть ставити під сумнів на користь інших витрат.
4. Якість та ефективність коучинг може викликати недовіру у керівників із зниженою самооцінкою та не вірою у власні сили.

Керівник є очільником організації і тому він визначає її розвиток. Керівник може бути реальним лідером для свого колективу працівників, а може бути просто виконавцем на посаді керівника і формально виконувати роботу. Перше питання яке постає перед ним стосується яким шляхом він прагне розвивати організацію як апарат чи як команду. Піти шляхом створення апарату є легше, простіше та

менш енергозатратно, але результативність діяльності менша. Натомість, команда дає значно вищі результати. В ній працівники проявляють більше творчості, є ініціативні самостійні готові до співпраці і звільнюють час керівника на планування нових завдань [3].

Розмірковуючи про оптимізацію професійної діяльності керівника потрібно проаналізувати якості та особистісні риси, що вже їм притаманні та даний час. Дуже добре, коли керівник має такі стійкі особистісні якості, які є надважливі саме в управлінській діяльності. Тому варто проаналізувати та виокремити які саме інтелектуально, емоційно, соціально, психологічно та професійно важливі і є визначальними для здійснення управлінської діяльності.

Такі якості особистості багато з чим пов'язані у структурі психіки. Вони залежать від психічних властивостей темпераменту, характеру, здібностей, від складових особистості таких як досвід, спрямованість, інтереси, переконання тощо.

Список використаних джерел:

1. Вітмор Дж. Ефективний коучинг: принципи і практика, 5-те видання. Київ. КМ-Букс, 2019. – 336 с.
2. Гібнер Я. М. Коучинг як інструмент ефективного навчання та розвитку персоналу. Молодий вчений. 2011. №8. Т.1. С. 121-124.
3. Савченко А. В. Розвиток персоналу : підручник. 2-ге вид., перероб. і доп. Київ, 2015. – 505 с.

С.В. Клименко, курсант факультету підготовки фахівців для органів досудового розслідування
(Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ)
М.В. Логінова, викладач кафедри цивільного права та процесу
(Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ)

МІСЦЕ ТА РОЛЬ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

Національна поліція є одною із головних структур що забезпечує внутрішній правопорядок, саме під час воєнного стану працівники правоохоронних органів забезпечують організацію громадського порядку, а саме патрулювання вулиць, охорону під час евакуювання людей, перевірку транспортних засобів на блокпостах, забезпечення комендантської години тощо. Окрім того Національна поліція відповідно до Закону України «Про національну безпеку України»(Відомості Верховної Ради (ВВР), 2018, № 31, ст.241).Розділ IV СЕКТОР БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ ст.12[1]- входить до сектору оборони та безпеки нашої країни , тобто Національна поліція вважається суб'єктом забезпечення публічної безпеки.

У дисертаційному дослідженні В.В. Аброськін зазначає, що «систему суб'єктів забезпечення публічної безпеки в умовах антитерористичної операції утворюють численні правоохоронні органи, завдання яких не завжди безпосередньо пов'язані із забезпеченням публічної безпеки, однак можуть мати допоміжний характер. У якості ж суб'єкта, основним призначенням якого є забезпечення публічної безпеки, в тому числі в умовах проведення антитерористичної операції, слід розглядати органи Національної поліції України. Провідна роль вказаного суб'єкта в досліджуваній сфері правовідносин може бути охарактеризована з огляду на декілька аспектів, встановлення й аналіз яких передбачає як визначення сутності категорії «суб'єкт забезпечення публічної безпеки», так і використання її по відношенню до органів Національної поліції України в умовах проведення антитерористичної операції» [2. с. 51-52].Окрім антитерористичної операції можна зазначити що Національна поліція залучається до проведення операцій щодо запобігання та протидії міграції яка є незаконною та протидія торгівлі людьми, що під час воєнного стану може стати актуальною проблемою в нашій країні.

Через надзвичайну ситуацію в Україні для полегшення роботи поліцейського були внесені певні зміни до Закону України « Про Національну поліцію». 15 березня народні депутати ухвалили Закон (проект № 7147) «Про внесення змін до законів України "Про Національну поліцію" та "Про Дисциплінарний статут Національної поліції України"[3], в цьому законі створено 9 частин , що розширюють повноваження поліцейського Окрім цього в Законі України «Про правовий режим» в ст. 1[4], зазначено що державний орган виконавчої влади має право під час воєнного стану на обмеження конституційних прав і свобод люди, що є не меншважливим ля правоохоронців під час воєнного стану для виконання їх обов'язків.

Окрім додаткових повноважень також в Законі зазначається те що на момент воєнного стану атестація поліцейських не проводиться, якщо поліцейський призивного віку то він отримує відстрочку від призиву. Теж поліцейським гарантується безоплатне медичне забезпечення в закладах охорони здоров'я.

Підводячи підсумок можемо зазначити, що підрозділ Національної поліції є базою що забезпечує порядок під час воєнного стану, допомагає та комунікує з іншими структурами сектору безпеки і оборони, але загальні напрями діяльності Національної поліції під час допомоги відповідного сектору базується на їх завданнях до таких напрямів належать: : боротьба з організованою злочинністю та протидія корупції; боротьба з тероризмом; протидія незаконній міграції та торгівлі людьми; протидія наркоманії, алкоголізму та дитячій безпритульності; забезпечення територіальної безпеки, перевірки осіб, виявлення диверсійних розвідувальних груп, забезпечення охорони свого міста та держави.

Список використаних джерел

1 Закону України «Про національну безпеку України» (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2018, № 31, ст.241). Розділ IV СЕКТОР БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ ст.12 URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text

2.Аброськін В.В. Адміністративно-правові засади забезпечення Національною поліцією України публічної безпеки в умовах проведення антитерористичної операції : дис. … канд. юрид. наук : 12.00.07. Харків, 2018. 238 с.

3.Проект Закону України від 13.03.2022 р. N 7147 Про внесення змін до законів України "Про Національну поліцію" та "Про Дисциплінарний статут Національної поліції України" з метою оптимізації діяльності поліції, у тому числі під час дії режиму воєнного стану URL: https://ips.ligazakon.net/document/view/JI07108I?utm_source=jurliga.ligazakon.net&utm_medium=news&utm_content=jl03

4.Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12.05.2015 № 1647-III // Відомості Верховної Ради. – 2015. – № 28. – Ст. 250.

С.В. Кобець, с.н.с. *(Національна академія внутрішніх справ)*

ОКРЕМІ ПОВНОВАЖЕННЯ ПРОКУРОРА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

У зв’язку з повномасштабним вторгненням РФ на територію України значно зросла кількість кримінальних правопорушень, які необхідно оперативно та ефективно документувати та розслідувати. Для цього до діючого кримінального процесуального законодавство України були внесені відповідні зміни, спрямовані на удосконалення порядку здійснення кримінального провадження в умовах введення в Україні або окремих її місцевостях воєнного, надзвичайного стану.

Так, 14 квітня 2022 р. ВР України було ухвалено Закон України «Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо удосконалення порядку здійснення кримінального провадження в умовах воєнного, надзвичайного стану»[1].

Крім іншого, даним Законом закріплювались зміни ст. 615 КПК України щодо Особливого режиму кримінального провадження в умовах воєнного, надзвичайного стану, здійснення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації та/або інших держав проти України. У статті, крім іншого, передбачено, що за таких умов, а також якщо відсутня об’єктивна можливість виконання слідчим суддею повноважень, передбачених ст. 140, 163, 164, 170, 173, 186, 187, 189, 190, 206, 219, 232, 233, 234, 235, 245-248, 250 та 294 цього Кодексу, а також повноважень щодо обрання запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою на строк до 30 діб до осіб, які підозрюються у вчиненні злочинів, передбачених ст. 109-115, 121, 127, 146, 146^{1}, 147, 152-156^{1}, 185, 186, 187, 189-191, 201, 255-255^{2}, 258-258^{5}, 260-263^{1}, 294, 348, 349, 365, 377-379, 402-444 КК України, а у виняткових випадках також у вчиненні інших тяжких чи особливо тяжких злочинів, якщо затримка в обранні запобіжного заходу може призвести до втрати слідів кримінального правопорушення чи втечі особи, яка підозрюється у вчиненні такого злочину, – такі повноваження виконує керівник відповідного органу прокуратури з урахуванням вимог ст. 37 цього Кодексу за клопотанням прокурора або за клопотанням слідчого, погодженим з прокурором.

Прокурор здійснює ці повноваження виключно з моменту введення на відповідній місцевості правового режиму воєнного стану і до моменту його припинення. Правом виконувати повноваження, передбачені цією статтею наділений прокурор, який здійснює процесуальне керівництво у відповідному кримінальному провадженні. Зі змісту ст. 615 КПК України вбачається, що прийняте прокурором рішення не підлягає подальшому затвердженню слідчим суддею. Крім того, ані КПК України, ані іншими нормативно-правовими актами не регламентовано порядок оскарження постанов прокурора, прийнятих в порядку ст. 615 КПК України.

Донині діюча Інструкція «Про порядок превентивного затримання у районі проведення антитерористичної операції осіб, причетних до терористичної діяльності, та особливого режиму досудового розслідування в умовах воєнного, надзвичайного стану або у районі проведення антитерористичної операції»

№ 872/88/537 від 26.08.2014 р. закріплює порядок реалізації повноважень прокурора за неможливості виконання у встановлені законом строки слідчим суддею визначених законом повноважень [2].

Тимчасовий доступ до речей і документів. Прокурор, отримавши клопотання слідчого про тимчасовий доступ до речей та документів чи прийнявши таке рішення особисто, вирішує питання про надання згоди на тимчасовий доступ до речей та документів у порядку, передбаченому ст. 163, 164 КПК України. За результатами розгляду клопотання слідчого або у разі прийняття такого рішення особисто прокурор виносить постанову з дотриманням вимог, передбачених для відповідних ухвал слідчого судді (п. 3.2. Інструкції).

Обшук. Прокурор, отримавши клопотання слідчого про обшук чи прийнявши таке рішення особисто вирішує питання про дозвіл на обшук у порядку, передбаченому ст. 234, 235 КПК України. За результатами розгляду клопотання слідчого або у разі прийняття такого рішення особисто прокурор виносить постанову з дотриманням вимог, передбачених для таких ухвал слідчого судді (п. 3.3. Інструкції).

Негласні слідчі (розшукові) дії. Прокурор, отримавши клопотання слідчого щодо проведення негласних слідчих (розшукових) дій чи прийнявши таке рішення особисто, при неможливості виконання у встановлені законом строки слідчим суддею визначених законом повноважень вирішує питання щодо негласних слідчих (розшукових) дій у порядку, передбаченому ст. 247, 248 КПК України.

За результатами розгляду клопотання слідчого або у разі прийняття такого рішення особисто прокурор виносить постанову з дотриманням вимог, передбачених для таких ухвал слідчого судді (п. 3.4.2 Інструкції).

Запобіжний захід у вигляді тримання під вартою. Прокурор, отримавши клопотання слідчого щодо обрання особі запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою чи прийнявши таке рішення особисто вирішує питання про застосування запобіжного заходу у вигляді взяття під варту на строк до 30 діб до осіб, які підозрюються у вчиненні злочинів, передбачених ст. 109-114[1], 258-258[5], 260–263[1], 294, 348, 349, 377-379, 437-444 КК України, з дотриманням вимог ст. 176, 178, 183, 186, 193, 194, 196 КПК України. За результатами розгляду клопотання слідчого або у разі прийняття такого рішення особисто прокурор виносить постанову з дотриманням вимог, передбачених для таких ухвал слідчого судді (п. 3.5.1 Інструкції).

Строк дії ухвали слідчого судді про тримання під вартою чи постанови керівника органу прокуратури про тримання під вартою, прийнятої відповідно до вимог та з урахуванням обставин, передбачених ст. 615 КПК України, може бути продовжений до одного місяця керівником відповідного органу прокуратури за клопотанням прокурора або за клопотанням слідчого, погодженим з прокурором. Строк тримання під вартою може продовжуватися неодноразово в межах строку досудового розслідування [1].

Згідно п. 3.6. Інструкції, порядок засвідчення постанови прокурора є таким: у постанові та рішенні, винесених у затвердженому Інструкцією порядку, підпис відповідного прокурора засвідчується гербовою печаткою прокуратури, у якій працює цей прокурор. У разі якщо тимчасово відсутня можливість засвідчити постанову та рішення гербовою печаткою, прокурором проставляється номер службового посвідчення з подальшим засвідченням гербовою печаткою.

Про рішення, прийняті прокурором у випадках та порядку, передбачених ст. 615 КПК України, невідкладно за першої можливості повідомляється прокурор вищого рівня, а також суд, визначений в порядку, передбаченому законодавством, з наданням копій відповідних документів не пізніше 10 днів з дня повідомлення.

Скарги на рішення, дії чи бездіяльність керівника органу прокуратури, прийняті або вчинені на виконання повноважень, визначених частиною першою цієї статті, розглядаються слідчим суддею того суду, в межах територіальної юрисдикції якого закінчено досудове розслідування, а в разі неможливості з об'єктивних причин здійснювати відповідним судом правосуддя – найбільш територіально наближеного до нього суду, що може здійснювати правосуддя, або іншого визначеного суду в порядку, передбаченому законодавством [1].

Список використаних джерел:

1. Проект Закону України «Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо удосконалення порядку здійснення кримінального провадження в умовах воєнного, надзвичайного стану» від 20 березня 2022 р. № 7183. *Верховна рада України.* URL: https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/39256

2. Наказ Про затвердження Інструкції про порядок превентивного затримання у районі проведення антитерористичної операції осіб, причетних до терористичної діяльності, та особливого режиму досудового розслідування в умовах воєнного, надзвичайного стану або у районі проведення антитерористичної операції від 26.08.2014 № 872/88/537. *Верховна рада України.* URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1038-14#Text

О.В. Ковальова, к.ю.н., с.н.с. *(Одеський державний університет внутрішніх справ)*

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПОРУШЕННЯ КОМЕНДАНТСЬКОЇ ГОДИНИ В УМОВАХ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ

В загальному розумінні комендантська година – це розпорядження уповноважених органів влади, що визначає час, протягом якого застосовуються певні обмеження. Комендантська година передбачає обмеження для осіб, яких це стосується, щодо перебування в громадських місцях протягом певного періоду часу, як правило, у вечірні та нічні години [1].

Протягом історії комендантська година використовувалася як система контролю для забезпечення безпеки вулиць і недопущення заколотів або антигромадської поведінки. Деякі дослідники вважають, що цю практику запровадив Вільгельм Завойовник в Англії, однак є свідчення, що вона використовувалася задовго до цього в більшій частині середньовічної Європи. Сучасний термін походить від французького «couvre feu», що перекладається англійською як «приховати вогонь». У середньовіччі люди використовували комендантську годину вночі, щоб запобігти пожежам у домі: вогонь для приготування їжі та опалення прикривали на ніч після дзвону, щоб запобігти поширенню руйнівного вогню у дерев'яних будівлях. Тому історично комендантську годину використовували як важливу функцію безпеки [2].

В умовах сучасності комендантська година використовується як спеціальний захід як в мирний час, так і під час введення надзвичайного або воєнного стану [3, с.32]. Застосування комендантської години в мирний час переважно пов'язане із забезпеченням безпеки дітей та зниженням рівня правопорушень, вчинених дітьми [4; 5]. Правила комендантської години для дітей встановлюються органами державної або місцевої влади та забороняють особам певного віку (зазвичай до 18 років) перебувати в громадських місцях або в комерційних закладах у певний час. Незважаючи на їх популярність серед місцевих органів влади, існуючі дослідження демонструють незначний влив комендантської години на зниження рівня злочинності серед дітей та щодо дітей [6; 7]. В Румунії комендантська година у вихідні дні також використовувалась як виховний захід для дітей у конфлікті із законом і передбачала обов'язок дитини не залишати своє місце проживання в суботу та неділю на період з 4 до 12 тижнів, якщо в цей період вони не зобов'язані брати участь у певних програмах або здійснювати певні дії, встановлені судом [8]. В Україні з 2013 року також встановлені певні обмеження для дітей, які частково мають характер комендантської години. Так, відповідно до статті 20-1 Закону України «Про охорону дитинства» діти віком до 16 років з двадцять другої до шостої години можуть перебувати у закладах, у яких провадиться діяльність у сфері розваг, або закладах громадського харчування лише в присутності принаймні одного з батьків чи іншого законного представника дитини або особи, яка її супроводжує і несе за неї персональну відповідальність [9].

Використання комендантської години стало поширеним в багатьох країнах під час пандемії COVID-19 з метою запобігання поширенню вірусу шляхом обмеження несуттєвих контактів між людьми [1]. В Україні у зв'язку з пандемією також періодично встановлювались певні правила та обмеження, в тому числі і комендантська година, за порушення яких статтею 44-3 КУпАП «Порушення правил щодо карантину людей» передбачена адміністративна відповідальність [10].

Крім того, значна кількість людей у світі асоціюють комендантську годину з відключенням світла та бомбосховищами як місцями захисту громадян від нічних повітряних нальотів під час Другої світової війни. У військовий час крім функції забезпечення громадської безпеки комендантська година також мала функцію збереження ресурсів. Так, під час Першої світової війни в британських магазинах було введено комендантську годину, щоб заощадити паливо для військових зусиль [11].

Концепція комендантської години має бути ретельно розроблена та регламентована в правовому полі для запобігання порушенням прав людини та можливим оскарженням. Відповідні розпорядження органів влади про введення комендантської години повинні бути видані доступною для загального населення мовою і чітко визначати: перелік заборонених діянь; перелік осіб, на яких розповсюджуються встановлені заборони; перелік осіб, на яких не розповсюджуються встановлені заборони (працівники критичної інфраструктури зокрема); місцевість, на яку розповсюджується розпорядження; дати та час дії комендантської години; повноваження правоохоронних органів під час дії відповідного розпорядження; умови, за яких особа може бути притягнута до відповідальності за порушення комендантської години тощо [3].

В Україні зміст правового режиму воєнного стану, порядок його введення та скасування, правові засади діяльності органів державної влади, військового командування, військових адміністрацій, ор-

ганів місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій в умовах воєнного стану, гарантії прав і свобод людини і громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб визначені в Законі України «Про правовий режим воєнного стану» від 12 травня 2015 року [12]. Відповідно до п. 5 ч. 1 ст. 8 даного Закону до заходів правового режиму воєнного стану відноситься і комендантська година – заборона перебування у певний період доби на вулицях та в інших громадських місцях без спеціально виданих перепусток і посвідчень, яка запроваджується у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України. Даний порядок затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 08 липня 2020 року № 573 [13], відповідно до якої запровадження комендантської години здійснюється лише за наявності реальної загрози життю і безпеці осіб, інтересам суспільства або держави, а також для забезпечення громадського порядку. Особи, які перебувають на вулицях у заборонений час, можуть вважатися членами диверсійно-розвідувальних груп. Важливо, що заборона перебувати у громадських місцях не поширюється на переміщення до місць укриття під час сигналу тривоги. Крім того, дана заборона не розповсюджується на працівників об'єктів критичної інфраструктури, які мають для цього спеціальні перепустки, що видаються у комендатурі із обов'язковим зазначенням строку їх дії.

Комендантська година запроваджується шляхом видання наказу військовим командуванням або військовою адміністрацією (у разі її утворення), який доводиться до відома підприємств, установ, організацій та населення сільськими, селищними, міськими радами, військовими адміністраціями (у разі їх утворення) або радами оборони Автономної Республіки Крим, областей, мм. Києва та Севастополя та через засоби масової інформації. Зазначеним наказом призначається комендант, визначаються час, протягом якого діє комендантська година, межі території її запровадження, способи здійснення заходів щодо підтримання правопорядку, порядок руху залізничного, автомобільного, морського, річкового, повітряного транспорту, порядок створення, функціювання і місцезнаходження комендатури та її склад. Однак, незважаючи на достатнє правове регулювання режиму введення комендантської години, відповідальність за її безпосереднє порушення наразі не передбачена. Це іноді призводить до вигадування заходів виховного характеру правоохоронцями на місцях, серед яких: віджимання і присідання [14]; рубання дров на блокпостах, прибирання бомбосховищ, збирання недопалків у місцях масового перебування людей, миття підлоги [15]; вручення повісток до військкоматів [16; 17] тощо. Однак застосування таких заходів впливу щодо порушників комендантської години не передбачено чиним законодавством.

Відповідно до статті 25 Закону України «Про правовий режим воєнного стану» особи, винні у порушенні вимог або невиконанні заходів правового режиму воєнного стану, притягаються до відповідальності згідно із законом [12]. Контроль за дотриманням особами комендантської години здійснюється патрулями, які підпорядковуються коменданту. Патрулям на території, де запроваджено комендантську годину, надано право затримувати і доставляти в органи або підрозділи Національної поліції осіб, які вчинили або вчиняють правопорушення, а також у яких відсутні документи, що посвідчують особи, чи перепустки [13]. Однак, у поліцейських відсутні правові підстави для притягнення таких осіб до відповідальності саме за недотримання режиму комендантської години.

Отже, актуальним є питання встановлення адміністративної відповідальності за порушення комендантської години. Вбачається можливим застосування декількох підходів. По-перше, можна доповнити Главу 14 «Адміністративні правопорушення, що посягають на громадський порядок та громадську безпеку» КУпАП окремою статтею, яка передбачатиме настання адміністративної відповідальності безпосередньо за порушення комендантської години. По-друге, можна використати підхід, застосований під час боротьби з пандемією, та доповнити Главу 15 «Адміністративні правопорушення, що посягають на встановлений порядок управління» КУпАП спеціальною нормою, яка передбачатиме відповідальність за порушення заходів правового режиму воєнного стану, серед яких є і комендантська година. По-третє, можна доповнити окремою статтею Главу 15 «Адміністративні правопорушення, що посягають на встановлений порядок управління» КУпАП, якою передбачити настання відповідальності за порушення законних розпоряджень та наказів військового командування або військової адміністрації.

Важливо, що у випадку передбачення спеціальної норми в КУпАП, під час вирішення питання про притягнення порушників комендантського часу до адміністративної відповідальності будуть враховуватись обставини, що виключають адміністративну відповідальність. Так, наприклад, якщо постраждала від домашнього насильства особа збігає від кривдника вночі та при цьому порушує комендантську годину, може бути застосована ст. 18 КУпАП, оскільки порушення комендантської години відбулось в стані крайньої необхідності.

Щодо можливих санкцій за порушення комендантської години, слід звернути увагу на досвід закордонних країн з цього питання. Так, порушення комендантської години для дітей караються по-

різному в різних юрисдикціях, однак переважно включають одне або декілька з наступних покарань: штрафи (як правило, збільшуються за наступні порушення); громадські роботи або обов'язкове зарахування до позашкільних програм; обмеження прав водія; утримання в спеціальній установі для дітей [5]. За порушення комендантської години в штаті Массачусетс передбачене ув'язнення на строк не більше шести місяців та/або штраф у розмірі не більше п'ятисот доларів [18]; муніципальний кодекс м. Сент-Чарльз передбачає штраф та громадські роботи [19]. В Туреччині передбачений штраф у розмірі ста турецьких лір в якості санкції за адміністративне правопорушення у вигляді дій всупереч законним розпорядженням компетентних органів, однак в залежності від обставин передбачена і кримінальна відповідальність у вигляді позбавлення волі на строк до шести місяців в умовах надзвичайного стану та позбавлення волі на строк від трьох місяців до одного року в умовах воєнного стану [20]. В Україні вбачається за доцільне за порушення комендантської години передбачити можливість застосування наступних видів стягнень: штраф, громадські роботи або адміністративний арешт. При цьому доречно передбачити посилені розміри стягнень за повторне вчинення даного правопорушення.

Умови воєнного часу вимагають оперативних заходів щодо удосконалення чинного законодавства та приведення його у відповідність до сучасних реалій. При цьому слід враховувати, що комендантська година фактично обмежує свободу пересування як одного із невід'ємних прав людини, тому її застосування повинно мати об'єктивне та розумне обґрунтування, зокрема переслідувати легітимну мету та забезпечувати пропорційність ужитих заходів поставленій меті.

Список використаних джерел:

1. Curfew. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Curfew.
2. The history of the curfew. URL: https://www.johnmooremuseum.org/the-history-of-the-curfew-2/.
3. Legal Guidelines for Controlling Movement of People and Property During an Emergency. URL: https://cutt.ly/6GkNNDo.
4. Youth Curfew Regulations and Devil's Night. URL: https://cutt.ly/6GkN7MB.
5. Examples of Juvenile Curfew Laws and Penalties. URL: https://cutt.ly/FGkMgfk.
6. Curfew Laws. URL: https://cutt.ly/SGkMzyN.
7. Juvenile Curfew Effects on Criminal Behavior and Victimization. URL: https://www.drugsandalcohol.ie/26157/1/Wilson_Review_Juvenile_Curfew.pdf
8. Romania Criminal Code (2012). URL: https://www.legislationline.org/download/id/5895/file/Romania_Criminal_Code_am2012_EN.pdf.
9. Про охорону дитинства: Закон України від 26 квітня 2001 № 2402-III. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2402-14#Text.
10. Кодекс України про адміністративні правопорушення. URL: https://zakon.rada.gov.ua /laws/show/80731-10#Text.
11. Curfews have a dark history: no wonder people are resisting them in the pandemic. URL: https://www.kcl.ac.uk/curfews-have-a-dark-history-no-wonder-people-are-resisting-them-in-the-pandemic.
12. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12 травня 2015 року № 389-VIII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text.
13. Питання запровадження та здійснення деяких заходів правового режиму воєнного стану: Постанова Кабінету Міністрів України від 8 липня 2020 р. № 573. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/573-2020-%D0%BF#Text.
14. В Одесі порушників комендантської години змусили віджиматись і присідати. URL: https://cutt.ly/NGkWT8k.
15. Порушників комендантської години на Романівщині змушують рубати дрова, збирати недопалки, прибирати, а у нетверезих водіїв відбирають авто. URL: https://cutt.ly/zGkEw9l.
16. За порушення комендантської години чоловіку в Тернополі вручили повістку. URL: https://cutt.ly/KGkEQCG.
17. У Запоріжжі чоловікам-порушникам комендантської години вручають повістки до військкоматів. URL: https://cutt.ly/3GkEbOJ.
18. Section 37A: Curfews; imposition; penalties. URL: https://malegislature.gov/laws/generallaws/parti/titlevii/chapter40/section37a.
19. City of St. Charles Municipal Code Book. URL: https://codebook.stcharlesil.gov/title-9-public-peace-morals-and-welfare/c952.
20. Constitutional and legal provisions governing curfew in Turkey. URL: https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-REF(2016)028-e.

А.Ю. Ковальчук, д.ю.н., доцент *(Міжвідомчий науково-дослідний центр з проблем боротьби з організованою злочинністю при РНБО)*
В.Ю. Лазарєва, здобувач ступеня вищої освіти магістра
(Національна академія внутрішніх справ)

ЮРИДИЧНІ ДЕФЕКТИ ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-ПСИХОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ В УКРАЇНІ

Конституція України визначає людину, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканість і безпеку найвищою соціальною цінністю (ст. 3) [1]. Тому головною функцією держави є діяльність з виявлення, попередження та усунення небезпек та загроз, що негативно впливають на реалізацію прав і свобод людини. У період оголошення воєнного стану та повномасштабної війни найуразливішою й незахищеною залишається сфера забезпечення психічного здоров'я громадян. Навіть, якщо людина не приймала участь у активних бойових діях, або не знаходилась у зоні активних бойових дій вона постійно знаходиться у інформаційному полі й споживає інформацію. Інформаційне поле – це таке ж поле бою, але менш досліджене. У Стратегією національної безпеки України визначено, що кіберпростір, як складова інформаційного простору, поступово перетворюється на окрему, поряд із традиційними «Земля», «Повітря», «Море» та «Космос», сферу ведення бойових дій [2]. Втрата складової системи забезпечення безпеки – захист психічного здоров'я окремої людини знижує ефективність застосування інших заходів з забезпечення безпеки. Тому, виходячи з нагальної необхідності сучасного стану війни в Україні, необхідним вважається розробка оптимальної моделі захисту психологічної безпеки людини й суспільства. При цьому необхідною є ідентифікація можливих джерел загроз, факторів, що сприяють їхньому прояву і, як наслідок, визначення актуальних (реальних) загроз інформаційно-психологічній безпеці та можливих шляхів їх нейтралізації. У разі, якщо це неможливо, необхідно розробити алгоритми дій щодо зменшення негативних наслідків у разі реалізації загрози.

Інформаційно-психологічна безпека особистості - це стан захищеності психіки людини від негативного впливу, який здійснюється шляхом упровадження деструктивної інформації у свідомість і (або) у підсвідомість людини, що приводить до неадекватного сприйняття нею дійсності. Слід доопрацювати Закон України «Основи законодавства України про охорону здоров'я» у частині розробки заходів із збереження та відновлення **психологічних функцій**, оптимальної працездатності та соціальної активності людини при максимальній біологічно можливій індивідуальній тривалості її життя. Відновлення психологічних функцій потребують особи, які перебували у зоні активних бойових дій або зазнали психічного травмування унаслідок збройної агресії. *Слід переглянути Закону України «Про екстрену медичну допомогу» у контексті впровадження* інституту **доінституаційної психологічної допомоги – надання самодопомоги, допрофесійної допомоги особам, яки зазнали сильного душевного хвилювання.** Протоколи надання першої психологічної допомоги військовослужбовцям Національної гвардії України в екстремальних умовах діяльності вказують на Модель індивідуального кризисного втручання George S. Everli, яка передбачає наступні етапи першої психологічної допомоги: стабілізація (інформування, задоволення базових потреб, пом'якшення дії гострих стресорів); визнання події і реакції постраждалого на неї; полегшення розуміння постраждалим як того, що вже відбулося, так і того, що відбувається у теперішньому, нормалізація; поширення ефективних копінг-стратегій; відновлення незалежного функціонування чи перенаправлення постраждалого з забезпеченням подальшого догляду [3].

Висновки. ***Перша психологічна допомога*** *теж потребує свого правового опосередкування. ЇЇ неналежне надання тягне може спричинити тяжки наслідки.* Слід повернутися до розробки проєкту закону «Про охорону психічного здоров'я», виходячи не лише з захисту хворих, а й формуючи стандарти психічного здоров'я нації. За даними Всесвітньої організації охорони здоров'я (ВООЗ), психічне здоров'я передбачає: «суб'єктивне благоденство – стан добробуту, в якому людина втілює власні здібності, сприйняту самоефективність, автономію, компетенцію, залежність між поколіннями та самореалізацію інтелектуального та емоційного потенціалу, тощо». Крім того, ВООЗ стверджує, що добробут особистості охоплює реалізацію її здібностей, подолання нормальних життєвих напружень, можливості протистояти звичайним життєвим стресам, продуктивно працювати і робити внесок в свою громаду. Психічне здоров'я – це стан людини, яка «функціонує на задовільному рівні емоційної та поведінкової адаптації». З точки зору позитивної психології чи холізму, психічне здоров'я може стосуватися здатності особистості насолоджуватися життям та створювати рівновагу між життєвою діяльністю та зусиллями для досягнення психологічної стійкості. Разом з тим потребує доопрацювання «План заходів на 2021-2023 роки з реалізації Концепції розвитку охорони психічного здоров'я

в Україні на період до 2030 року», який затверджений Кабінет Міністрів України з метою розробки заходів укріплення когнітивної системи кожної особи та захисту психічного здоров'я суспільства.

Список використаних джерел:

1. Конституція України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2% D1 % 80#Text

2. Стратегія національної безпеки. Указ Президента України № 392/2020 від 14 вересня 2020 року.URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/392/2020#Text

3. Протоколи надання першої психологічної допомоги військовослужбовцям Національної гвардії України в екстремальних умовах діяльності [Текст] : посібник / О.С. Колесніченко, Я.В. Мацегора, І.І. Приходько / За заг. ред. проф. І.І. Приходька. Х. : НА НГУ, 2018. 40 с. URL: http://books .n dcnangu.co.ua/knigi/posibnyk_PPD.pdf

4. Корольчук О . Л. Посттравматичний стресовий розлад як новий виклик сучасності України // Державне управління 2016 р. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/17_2016/19.pdf

5. Концепції розвитку охорони психічного здоров'я в Україні на період до 2030 року. URL:https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1018-2017-%D1%80#Text

В.І. Козирь *(Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ)*

ЗАСТОСУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ ВОГНЕПАЛЬНОЇ ЗБРОЇ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Актуальність цього дослідження породжена тим, що у зв'язку із військовою агресією Російської Федерації проти України Президентом України видано Указ «Про введення воєнного стану в Україні» [1].

Воєнний стан є особливим правовим режимом, який запроваджується у державі або в окремих її частинах у разі виникнення збройної агресії чи існування загрози державній незалежності України та її територіальної цілісності [2].

Запровадження воєнного стану в Україні, передбачає, насамперед, можливість ведення бойових дій Збройними Силами України та іншими спеціальними підрозділами з використанням, у т. ч. вогнепальної зброї з метою забезпечення національної безпеки держави та протидії збройній агресії. Окрім того, законодавством передбачається можливість залучення цивільного населення до оборони та захисту держави, оскільки такий обов'язок прямо передбачений ч. 1 ст. 65 Конституції України [3].

З метою реалізації цього положення, прийнято Закон України № 2114-IX, який регулює механізм участі цивільних осіб у захисті України. Ключовими положенням цього закону є, по-перше, можливість отримання цивільними особами вогнепальної зброї і боєприпасів до неї з метою використання її для відсічі та стримування збройної агресії Російської Федерації та інших держав. По-друге, можливість використання цивільними особами власної вогнепальної зброї, яка визначена переліком, з тією ж метою [4].

Саме тому, необхідним є аналіз нещодавніх законодавчих змін з метою з'ясування порядку отримання та використання вогнепальної зброї в умовах воєнного часу, який наразі діє на території нашої держави.

Вогнепальну зброю та боєприпаси до неї може бути видано на підставі заяви уповноваженими органами Національної поліції цивільним особам, які виявили бажання брати участь у відсічі збройної агресії. При цьому, врахуванню підлягають ділові якості особи та наявний досвід користування вогнепальною зброєю (п. 2 Порядку). Законодавством також визначено категорії осіб, яким не може бути видано вогнепальну зброю (п. 5 Порядку) [5].

Цивільна особа може отримати вогнепальну зброю лише один раз, за винятком її втрати під час відсічі збройної агресії, про подається відповідна заява до уповноваженого орану. При цьому, факт видачі вогнепальної зброї засвідчується спеціальною довідкою з внесенням відповідних відомостей до інформаційно-телекомунікаційної системи «Інформаційний портал Національної поліції України» (п. 6 Порядку) [5].

Під час видачі вогнепальної зброї цивільна особа також у письмовій формі попереджається про кримінальну відповідальність за порушення правил обігу (користування) вогнепальною зброєю. Окрім того, їй роз'яснюється, що застосування вогнепальної зброї і боєприпасів до неї відбувається з дотриманням вимог, визначених Постановою Кабінету Міністрів України № 828 [5].

Окремо варто також звернути увагу на спеціальний порядок використання вогнепальної зброї цивільними особами, який затверджено Постановою Кабінету Міністрів України № 448 від 15.04.2022 року. По-перше, єдиною метою використання вогнепальної зброю цивільною особою є відсіч та

стримування збройної агресії проти України. По-друге, Порядком визначено вичерпний перелік обставин, у разі настання (існування) яких дозволено законне застосування вогнепальної зброї, тобто ведення стрільби з неї, цивільною особою (п. 4 Порядку). По-третє, застосування вогнепальної зброї цивільними особами ґрунтується на таких загальновизнаних принципах як неминучість, військова необхідність, пропорційність та принцип заподіяння мінімальної шкоди (п. 3 Порядку). І наостанок, застосування вогнепальної зброї цивільною особою має відбуватися у взаємодії з командуванням Збройних Сил України. У той же час, існує два випадки (індивідуальна самооборона та захист життя і здоров'я інших осіб), коли цивільна особа може самостійно прийняти рішення про застосування вогнепальної зброї [6].

У контексті цього дослідження також варто звернути увагу на те, що на період дії воєнного стану діє скорочений порядок видачі громадянам тимчасових дозволів на володіння мисливською вогнепальною нарізною, гладкоствольною зброєю та набоїв до неї [7].

Таким чином, в умовах воєнного стану порядок використання та застосування вогнепальної зброї регулюється спеціальним військовим законодавством, якщо мова йде про Збройні Сили України і т.д., а також діють тимчасові нормативно-правові акти, які визначають застосування вогнепальної зброї цивільними особами.

Список використаних джерел:

1. Про введення воєнного стану в Україні: Указ Президента України від 24 лютого 2022 року. № 64/2022. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/64/2022#n2 (дата звернення: 15.04.2022 року)
2. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12 травня 2015 року. № 389-VIII. Дата оновлення: 01.04.2022. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text (дата звернення: 15.04.2022 року)
3. Конституція України Конституція України. Відомості Верховної Ради України офіційне видання від 23.07.1996 — 1996 р., № 30, стаття 141. (дата звернення: 17.04.2022 року)
4. Про забезпечення участі цивільних осіб у захисті України: Закон України від 3 березня 2022 року. № 2114-IX. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2114-20#Text (дата звернення: 17.04.2022 року)
5. Про затвердження Порядку отримання вогнепальної зброї і боєприпасів цивільними особами, які беруть участь у відсічі та стримуванні збройної агресії Російської Федерації та/або інших держав: Наказ Міністерства внутрішніх справ від 7 березня 2022 року № 175. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0295-22#Text (дата звернення: 17.04.2022 року)
6. Про затвердження Порядку застосування цивільними особами вогнепальної зброї під час участі у відсічі та стримуванні збройної агресії Російської Федерації та/або інших держав проти України у період дії воєнного стану: Постанова Кабінету Міністрів України від 15 квітня 2022 року. № 448. URL: https://document.vobu.ua/doc/11335 (дата звернення: 17.04.2022 року)
7. Про особливості видачі громадянам України дозволу на придбання, зберігання та носіння мисливської зброї та набоїв до неї під час дії воєнного стану: Наказ Міністерства внутрішніх справ від 1 березня 2022 року № 170. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0273-22#Text (дата звернення: 18.04.2022 року)

О.В. Комарук, студент навчально-наукового інститут права та інноваційної освіти,
(Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ)
Науковий керівник: **В.В. Горбалінський, к.ю.н., доцент кафедри загальноправових дисциплін** *(Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ)*

ПРАВОВИЙ РЕЖИМ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ

Особливий правовий режим, що вводиться в Україні або в окремих її місцевостях у разі збройної агресії чи загрози нападу, небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності та передбачає надання відповідним органам державної влади, військовому командуванню, військовим адміністраціям та органам місцевого самоврядування повноважень, необхідних для відвернення загрози, відсічі збройної агресії та забезпечення національної безпеки, усунення загрози небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності, а також тимчасове, зумовлене загрозою, обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб із зазначенням строку дії цих обмежень називають поняттям воєнного стану. З огляду на події сьогодення – ця тема є важливою і актуальною. Питання введення воєнного стану в Україні є надзвичайно актуальним в світлі тих подій,що нині відбуваються на Сході нашої держави. Мова

йде про збройну агресі проти України,одним із варіантів подолання якої, як вважають деякі, є введення воєнного стану за для оборони нашої держави. Відповідно до ст.1 ЗУ «Про правовий режим воєнного стану» під воєнним станом – розуміється особливий правовий режим, що вводиться в Україні або в окремих її місцевостях у разі збройної агресії чи загрози нападу, небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності та передбачає надання відповідним органам державної влади, військовому командуванню та органам місцевого самоврядування повноважень, необхідних для відвернення загрози та забезпечення національної безпеки, а також тимчасове, зумовлене загрозою, обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб із зазначенням строку дії цих обмежень. А відповідно до ст. 2 цього ж закону: «Метою введення воєнного стану є створення умов для здійснення органами державної влади, військовим командуванням,органами місцевого самоврядування,підприємствами, установами та організаціями наданих їм повноважень у разі збройної агресії чи загрози нападу, небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності.» Тож введення воєнного стану дає підстави для рішучих дій всім підрозділам Збройних Сил України. А отже,боронити державу будуть спеціально підготовлені для цього громадяни,що в свою чергу,прискорить операцію зі звільнення територій,зайнятих бойовиками та значно зменшить кількість жертв від неї [1].

Воєнний стан в Україні — особливий правовий режим, що вводиться у разі загрози національній безпеці, територіальній цілісності, державному суверенітету [2]. Розглядаючи це питання в історичному контексті, слід зазначити, що вперше воєнний стан в Українській державі було введено за часів Гетьмана Павла Скоропадського, власне самим Гетьманом у листопаді 1918. 6 листопада 1918 року у Волинській губернії, 7 листопада 1918 року – запровадив у Миколаєві, Херсонській, Катеринославській, Подільській та Таврійській губернії в ніч з 11 на 12 листопада воєнний стан було поширено на Чернігівську, Полтавську та Київську губернії. От тільки запроваджувався тоді він не для запобігання зовнішньої небезпеки, а з метою збереження власної влади. Що стосовно саме правового аспекту, саме наших днів – то вперше «Закон України про правовий режим воєнного стану» було прийнято у 2000 році за президента Леоніда Кучми. Втім до цього нормативно-правового акту неодноразово вносилися зміни, за кожного із наступних президентів – у 2003, 2008, 2010, 2012 та 2014 роках [3].

У 2015 президент Порошенко вніс до Верховної Ради законопроект № 2541. Його було прийнято Українським парламентом 12 травня 2015, а 8 червня Власне Президент його підписав. Це був «Закон України про правовий режим воєнного стану» у новій редакції. Як відомо російська анексія Криму розпочалася 20 лютого 2014, інавгурація п’ятого Президента відбулась – 7 червня 2014, а закон про воєнний стан у оновленій редакції було прийнято через рік. Це сприяло резонансу к суспільстві насамперед через велику кількість обмежень конституційних прав, яких закон № 2541 потенційно міг легітимізувати. А саме, тут необхідно конкретизувати, під час дії воєнного стану в державі, або на певних її території, можуть бути обмежені права і свободи громадян прописані у статтях 30-34,38,39,41-44 та 53 Конституції України. Втім 28 травня 2015, Петро Порошенко наголошував, що указ про введення воєнного стану в Україні буде підписаний, якщо буде порушено перемир'я і відбудеться наступ на позиції Збройних сил України. Тут доречно зупинитись власне на самій процедурі введення воєнного стану. Пропозицію щодо введення воєнного стану подає Рада Національної Безпеки і Оборони. У разі прийняття рішення щодо необхідності введення воєнного стану Президент видає указ про введення воєнного стану. Тож, першим і,на нашу думку,основним недоліком введення воєнного стану в Україні є обмеження прав і свобод населення країни. Наступними негативними наслідками введення цього правового режиму є: - запровадження комендантської години(тобто не можна буде перебувати на вулиці в певний час доби без спеціальних дозволів). - введення особливого режиму в’їзду та виїзду з території, на якій запроваджено воєнний стан, - обмеження руху транспортних засобів та свобода пересування як громадян України, так і іноземців. - військовому командуванню надається право використовувати потужності, ресурси і майно підприємств та організацій усіх форм власності(підприємства зв’язку, видавництва, телерадіоорганізації, навіть театри)а також окремих громадян,що завдасть їм певних збитків. - встановлення мораторію на військово-технічну, а також фінансовокредитну допомогу з-за кордону. - усунення права входити в будь-які світові об'єднання, приміром НАТО. - оголошення загальної мобілізації та як наслідок - заборона призовникам та військовозобов’язаним змінювати місце проживання без відома військового командування. - відсутність максимальної межі тривалості воєнного стану.

Таким чином, в умовах здійснення прихованої агресії РФ проти України питання уведення в Україні правового режиму воєнного стану стали актуальними та набули практичного значення.Проведене наукове дослідження на основі аналізу положень вітчизняного законодавства та міжнародного гуманітарного права, досвіду запровадженняв листопаді-грудні минулого року в Україні положення пра-

вового режиму воєнного стану дало змогу розкрити його сутність, мету та зміст заходів, а також основні питання порядку його введення та припинення дії.

Список використаних джерел:

1. Про національну безпеку України: Закон України від 21 червня 2018 року. № 2469-VIII. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19.

2. Словник української мови. URL: http://sum.in.ua/s/vijna.

3. Єдиний державний реєстр судових рішень URL: http://reyestr.court.gov.ua/ Review/80519617

О.Б. Кушнарьова, ад'юнктка кафедри кримінального права та кримінології
(Одеський державний університет внутрішніх справ)
В.Я. Конопельський, доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри кримінального права та кримінології *(Одеський державний університет внутрішніх справ)*

КОНЦЕПЦІЯ ПРАВОСУДДЯ ПЕРЕХІДНОГО ПЕРІОДУ ДО СТАЛОГО МИРУ ПІСЛЯ ВИРІШЕННЯ ЗБРОЙНИХ КОНФЛІКТІВ НА ПРИКЛАДІ ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН

Історичний розвиток концепції перехідного правосуддя, комплексність його заходів і складність поставлених завдань обумовили дуальність мети перехідного правосуддя і концептуальні труднощі, підсилені практичними дилемами. Перш за все, для практиків досить складно в рамках конкретної національної моделі безконфліктно поєднати зусилля різних суб'єктів, що намагаються використати перехідне правосуддя у власних інтересах. Таких суб'єктів може бути досить багато: жертви серйозних порушень прав людини, правозахисники, експерти міжнародних інституцій, політична еліта, що працює для зміцнення власної легітимності, воєнні злочинці, які намагаються уникнути покарання шляхом звинувачення у злочинах своїх опонентів. Протиріччя між цими суб'єктами в перехідному періоді можна означити як дилему «мир проти справедливості» (Peace vs. Justice), яка в загальних рисах формулюється так: «Чи можливо заради збереження життя багатьох людей і мирного урегулювання конфлікту поступитися принципами правосуддя та допустити деяку міру безкарності для певних осіб?»[1]. Попри відому сентенцію документів ООН: «Правосуддя і мир — це не протиборчі сили. Належним чином організовані, вони швидше сприяють взаємному розвитку і зміцнюють один одного»[2], на практиці віднайти баланс між миром і справедливістю, особливо в кризових постконфліктних умовах, дуже важко.

Для України після завершення збройного конфлікту з Росією буде мати провідне значення досвід Сирії, який аналізує Ранія Аль Джазайрі (Rania Al Jazairi, 2015) [3], з акцентом на таких складових перехідного правосуддя, як відповідальність, репарації, характер системи управління перехідного періоду, та на важливості забезпечення прав меншин і жінок, пріоритетах реконструкції та розвитку, демілітаризації, демобілізації, реінтеграції та амністії під час перехідного правосуддя [4, с. 152]

Втім, при аналізі зарубіжного досвіду переходу до постконфліктного суспільства слід розуміти, що компоненти перехідного правосуддя хоча й мають узагальнені назви та поняття, формуючи цілісну концепцію, в кожній країні, за Сарою Цукерман Далі, Лаурою Палер і Сайрусом Самі (Daly, Paler, Samii, 2020), механізми та процеси відрізняються змістовним наповненням, враховуючи вид конфлікту (міжнародний чи неміжнародний), культурну ідентичність [5]

Останніми роками Організація Об'єднаних Націй посилює увагу до питань перехідного правосуддя та верховенства права у конфліктних та постконфліктних суспільствах, які є реакцією на порушення прав людини під час збройних конфліктів, коли відповідні процеси визнаються та приймаються рішення рухатися до кращої держави, коли, на думку С. Мерфі (Murphy, 2020), складовим елементом цієї кращої держави є демократія [6, с. с.185–186]. Концепція правосуддя перехідного періоду або ж перехідного правосуддя (англ. – transitional justice) розроблена на основі досвіду тих країн, які мали досвід врегулювання збройного конфлікту. Підсумування та узагальнення спектру процесів та механізмів, пов'язаних із спробами суспільства знайти спільну мову щодо спадщини масштабних минулих зловживань для забезпечення відповідальності, служіння справедливості та досягнення примирення, дозволила експертам зробити висновок про охоплення перехідним правосуддям 1) судових та позасудових механізмів з різним рівнем міжнародної участі (або взагалі без неї), 2) індивідуального переслідування, 3) відшкодування збитків, 4) встановлення істини, 5) інституційної реформи, 6) перевірку та звільнення; а також поєднання названих компонент [7].

Правосуддя перехідного періоду за останні десятиліття набуло широкої інституалізації, що можна простежити через виникнення місцевих інститутів перехідного правосуддя, зокрема в Південній Африці, Перу, Колумбії, СьєррaЛеоне, Тимор-Лешті, Марокко, Тунісу та Північній Ірландії.

Окрім місцевого, правосуддя перехідного періоду має глобальний характер, оскільки до реалізації його заходів на практиці широко залучені міжнародні судові інституції, зокрема спеціальні міжнародні трибунали щодо колишньої Югославії та Руанди, та Лівану, гібридний трибунал Сьєрра-Леоне, Міжнародний кримінальний суд та Європейський суд з прав людини, а також наднаціональні інституції, неурядові міжнародні та регіональні організації, серед яких Організація Об'єднаних Націй, Європейський Союз, Рада Європи, Організація американських держав, Африканський союз, Світовий банк та інші донори, міжнародні громадські організації та міжнародні науково-дослідні установи.

Основна роль міжнародних інституцій в перехідному правосудді полягає в гарантуванні того, що у випадку уникнення державою виконання своїх міжнародних зобов'язань щодо притягнення винних в межах своєї юрисдикції до відповідальності, міжнародне співтовариство може вжити заходів для забезпечення здійснення такого правосуддя.

Першими подіями після Нюрнберзького процесу та значним показником впливу на перехідне правосуддя з боку міжнародних інституцій стало створення спеціальних міжнародних кримінальних трибуналів ООН для судового переслідування за злочини, вчинені внаслідок серйозних порушень міжнародного гуманітарного права, скоєні в колишній Югославії та Руанді (Міжнародний кримінальний трибунал для колишньої Югославії, заснований у 1993 році, та Міжнародний кримінальний трибунал для Руанди, створений 1995 року).

Утворення цих трибуналів стало прецедентом утворення Радою Безпеки міжнародних кримінальних трибуналів як допоміжних органів ООН, через які Рада Безпеки змогла здійснювати судові функції, які самій Раді Безпеки не притаманні. З правової точки зору міжнародні кримінальні трибунали як допоміжні органи ООН є невід'ємною частиною Організації Об'єднаних Націй, які були створені як захід, необхідний для відновлення та підтримки міжнародного миру і безпеки.

Механізми перехідного правосуддя, сформовані в результаті їх еволюційного застосування постконфліктними країнами, мають величезний потенціал в українському контексті для подолання наслідків порушень прав людини, воєнних злочинів, злочинів проти людяності, забезпечення підзвітності роботи органів влади, справедливості і примирення у суспільстві. Віднайдення порозуміння щодо питань справедливості, притягнення винних до відповідальності, амністії, сатисфакції жертв, наративів пам’яті, опрацювання колективної травми — важливий компонент безпечної реінтеграції та згуртованості українського суспільства. Аналіз міжнародно-правових документів і міжнародної практики в сфері перехідного правосуддя підтверджує сучасну тенденцію позитивного впливу діалогу на процеси перехідного правосуддя і необхідність його інтеграції в модель перехідного правосуддя [8, с. 50].

Список використаних джерел:

1. Brankovic J., van der Merwe H. Transitional Justice in Post-Conflict Societies: Conceptual Foundations and Debates. Technical Report. 2014. January, p. 11. https:// doi.org/ 10.13140/RG.2.2.18478.72009.

2. Report of the Secretary-General on the Rule of Law and Transitional Justice in Conflict and Post-conflict Societies. UN Doc. S/2004/616. 2004, p. 11. URL: https://undocs.org/en/S/2004/616.

3. Jazairi R. Transitional Justice in Syria: The Role and Contribution of Syrian Refugees and Displaced Persons. Middle East Law and Governance. Brill. 2015. Vol. 7. Iss. 3. P. 336–359. DOI: https://doi.org/10.1163/18763375-00703002.

4. Червякова О.В. Відповідальність за воєнні злочини: механізми та процеси відновлення суверенітету та безпеки України. ХНУВС. Форум права. № 2. 2020. Харків. С. 150-161.

5. Daly S.-Z., Paler L., Cyrus Samii C. Wartime ties and the social logic of crime. Journal of Peace Research. SAGE Publications. 2020. № 4. P. 536–550. DOI: https://doi.org/10.1177/0022343319897098.

6. Murphy C. Religion & Transitional Justice. Daedalus, MIT Press – Journals. 2020. № 3. P. 185–200. DOI: https://doi.org/10.1162/daed_a_01811., С.185–186.

7. The rule of law and transitional justice in conflict and post-conflict societies: Report of the SecretaryGeneral (Distr.: General, 23 August 2004, S/2004/616). URL: https://www.securitycouncilreport.org/atf/cf/%7B65BFCF9B-6D27-4E9C-8CD3-CF6E4FF96FF9%7D/PCS%20S%202004%20616.pdf.

8. Брунова-Калісецька І., Кисельова Т., Мартиненко О. Діалог в моделі правосуддя перехідного періоду: особливості і функції: наук.-практ. вид. Київ, 2020. 60 с.

М.В. Корнієнко, д.ю.н., професор,
професор кафедри адміністративної діяльності поліції
(Одеський державний університет внутрішніх справ)

ДЕЯКІ ОСОБЛИВОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

У зв'язку з військовою агресією російської федерації проти України, наша держава вступила в складний новітній історичний етап тяжкої боротьби за свою незалежність. Так, 24 лютого 2022 року був введено воєнний стан на всій території держави Указом Президента України від 24 лютого 2022 року № 64/2022 (продовжений Указом Президента України від 14 березня 2022 року № 133/2022) [1, 2]. Відповідно до ст. 1 Закону України «Про правовий режим воєнного стану» воєнний стан визначений як особливий правовий режим, що вводиться в Україні або в окремих її місцевостях у разі збройної агресії чи загрози нападу [3]. При цьому вирішення завдань, пов'язаних із запровадженням і здійсненням заходів правового режиму воєнного стану згідно із призначенням та специфікою діяльності покладається на Національну поліцію України (ст. 16 Закону) [3]. Також в Законі України «Про Національну поліцію» передбачено, що поліція відповідно до покладених на неї завдань бере участь відповідно до повноважень у забезпеченні та здійсненні заходів правового режиму воєнного стану у разі його введення на всій території України або в окремій місцевості (п. 24 ст. 23 Закону) [3]. Крім цього відповідно п. 34 ст. 23 Закону України «Про Національну поліцію» поліція здійснює у взаємодії зі Збройними Силами України, Національною гвардією України, Державною прикордонною службою України, Державною спеціальною службою транспорту, Службою безпеки України боротьбу з диверсійно-розвідувальними силами агресора (противника) та не передбаченими законами України воєнізованими або збройними формуваннями [3]. Не дивлячись на значну роль Національної поліції України в вирішення завдань, пов'язаних із запровадженням і здійсненням заходів правового режиму воєнного стану та неодноразово підтверджену участь працівників поліції в бойових діях, як в зоні проведення ООС, так і безпосередньо практично на всій території держави після введення воєнного стану, до останнього часу конкретизація та деталізація повноважень органів поліції щодо даного питання не було. Але 15 березня 2022 року Верховною радою України був прийнятий Закону України «Про внесення змін до законів України «Про Національну поліцію» та «Про Дисциплінарний статут Національної поліції України» з метою оптимізації діяльності поліції, у тому числі під час дії режиму воєнного стану, який на даний час знаходиться на розгляді [4], яким були внесені наступні зміни:

- за письмовим запитом безоплатно одержує від державних органів, органів місцевого самоврядування, юридичних осіб державної форми власності інформацію, необхідну для виконання завдань і повноважень поліції, зокрема про військовополонених;
- конвоювання осіб, затриманих за підозрою в учиненні кримінального правопорушення, узятих під варту, обвинувачених або засуджених до позбавлення волі, а також охорона їх у залі суду;
- може утримувати в ізоляторах тимчасового тримання осіб, затриманих за вчинення кримінальних або адміністративних правопорушень, осіб, щодо яких як запобіжний захід застосовано тримання під вартою, осіб, підданих адміністративному арешту, а також обвинувачених і засуджених;
- оперативне розмінування: виявлення, знешкодження та знищення вибухонебезпечних предметів;
- техніко-криміналістичне забезпечення огляду місця події, у тому числі пов'язаної з пожежами, та спеціальні вибухотехнічні роботи за фактами скоєння вибухів, надходження повідомлень про виявлення підозрілих вибухонебезпечних предметів, загрозу вибуху;
- представництво та виконання зобов'язань України в Міжнародній організації кримінальної поліції – Інтерполі;
- співробітництво з Європейським поліцейським офісом (Європолом);
- збір біометричних даних осіб, у тому числі шляхом дактилоскопіювання;
- адміністративний нагляд відповідно до закону.

Але незважаючи на певну деталізацію повноважень Національної поліції України під час забезпечення правового режиму воєнного стану відповідно нового Закону, на наш погляд, законодавцем були упущені певні напрямки та конкретизація деяких повноважень діяльності поліції, а саме:

- участь у проведенні аналізу та оцінки обстановки, яка впливає на виконання завдань територіальної оборони та руху опору; плануванні територіальної оборони; створенні системи управління територіальною обороною; підготовці підпорядкованих сил і засобів, що залучаються до територіальної оборони, та управління ними під час виконання завдань територіальної оборони; підтримки взаємодії під час підготовки та виконання завдань територіальної оборони;

- участь в антитерористичній операції, в операції об'єднаних сил у здійсненні заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії російської федерації, як на всій території України, так і у Донецькій та Луганській областях.

У зв'язку з викладеним нами вважається за потрібне також доповнити закон України «Про Національну поліцію України» повноваженнями органів поліції відповідно вищевказаним напрямкам діяльності поліції під час виконання завдань, пов'язаних із запровадженням і здійсненням заходів правового режиму воєнного стану.

Список використаних джерел

1. Указ президента України № 64/2022 від 24.02.2022 «Про введення воєнного стану в Україні URL: https://www.president.gov.ua/documents/642022-41397 (дата звернення 22.04.2022)

2. Указ президента України № 133/2022 від 24.02.2022 «Про введення воєнного стану в Україні URL: https://www.president.gov.ua/documents/1332022-41737 (дата звернення 22.04.2022)

3. Закон України «Про Національну поліцію України» : від 02.07.2015. Відомості Верховної Ради (ВВР), 2015, № 40-41, ст.379. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text (дата звернення 22.04.2022)

4 Проект Закону про внесення змін до законів України «Про Національну поліцію» та «Про Дисциплінарний статут Національної поліції України» з метою оптимізації діяльності поліції, у тому числі під час дії режиму воєнного стану від 13.03.2022 за №7147 (прийнятий ВРУ 15.03.2022) URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=73909 (дата звернення 22.04.2022)

О.М. Коропатов, к.ю.н, доцент,
професор кафедри адміністративної діяльності поліції
Одеського державного університету внутрішніх справ

ЩОДО ВЗАЄМОДІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ З ОРГАНАМИ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ОБОРОНИ УКРАЇНИ

Питання взаємодії Національної поліції з силами територіальної оборони України набуває своєї актуальності в наслідок збройної агресії з боку Російської Федерації та введення режиму воєнного стану на всій території України.

Відповідно до п.16 статті 1 Закону України «Про основи національного спротиву» територіальна оборона - система загальнодержавних, воєнних і спеціальних заходів, що здійснюються у мирний час та в особливий період з метою протидії воєнним загрозам, а також для надання допомоги у захисті населення, територій, навколишнього природного середовища та майна від надзвичайних ситуацій [1].

Аналіз пункту 3 статті 3 Закону України «Про основи національного спротиву» дає можливість визначитись, що до завдань територіальної оборони відносяться такі що належать і до завдань органів Національної поліції України [2], наприклад, «….3) участь у захисті населення, територій, навколишнього природного середовища та майна від надзвичайних ситуацій, ліквідації наслідків ведення воєнних (бойових) дій; ….5) участь у забезпеченні умов для безпечного функціонування органів державної влади, інших державних органів, органів місцевого самоврядування та органів військового управління; ….9) участь у забезпеченні заходів громадської безпеки і порядку в населених пунктах; та ін..» [1]. Ефективне виконання визначених в нормативно-правових актах аналогічних завдань як органами Національної поліції України так і силами територіальної оборони залежить від можливостей, компетентності так і взаємодії вказаних суб'єктів.

Під час режиму воєнного стану крім основних функцій на поліцейських покладаються і додаткові: несення служби на блок-постах, посилене патрулювання населених пунктів під час комендантської години, протидія диверсійно-розвідувальним групам, охорона об'єктів цивільної та військової інфраструктури та ін. Виконання цих завдань не можливо без допомоги добровільно створених підрозділів територіальної оборони України.

Представники територіальної оборони здійснюють навчання різних категорій осіб щодо тактики поведінки щодо спротиву населення зовнішньої агресії. При належній взаємодії з органами Національної поліції до таких занять можуть залучатися і поліцейські, які мають більшій досвід застосування заходів фізичного впливу та спеціальних засобів, методів протидії правопорушникам і здійснення профілактичних заходів.

Сумісне несення служби представниками Національної поліції та територіальної оборони передбачає координацію та відповідне підпорядкування, вміння використовувати можливості кожного з суб'єктів. Так при сумісному патрулюванні вулиць, під час комендантської години, поліцейські, ма-

ючи навички спілкування з громадянами, повинні брати ініціативу на себе і навчати представників територіальної оборони формам і методам перевірки особистості, оформленні необхідних матеріалів та правилам супроводження громадян, роз'яснювати особливості складання процесуальних документів, тактиці розташування під час особистого огляду та перевірці речей і документів.

Протидія ворожим розвідувально-диверсійним групам передбачає узгодженість дій як з боку представників територіальної оборони, так і поліції, досвід затримання озбройних осіб, що притаманна силам територіальної оборони, які мають автоматичну зброю та досвід служби в Збройних силах України та інших правоохоронних органах. Саме координація щодо знешкодження та затримання членів розвідувально-диверсійних груп належить представникам територіальної оборони.

Аналіз питань взаємодії органів Національної поліції України з силами територіальної оборони України дає можливість констатувати, що взаємодія між вказаними суб'єктами це погоджена на підставі нормативних актів за часом, простором і засобами сумісна діяльність спрямована на виконання завдань та функцій поліцією та силами територіальної оборони, як у мирний час так і під час введення режиму воєнного стану.

Режим воєнного стану передбачає нові форми і методи взаємодії поліції та сил територіальної оборони, такі як: планування та розробка сумісних заходів, посилене патрулювання, супроводження відповідних вантажів (гуманітарної допомоги, вибухонебезпечних речовин, біженців, тимчасово-переміщених осіб, зброї), вивчення та користування військовою зброєю, несення служби на блокпостах, охорона майна постраждалих осіб, охорона місць руйнувань, доставлення правопорушників, належне реагування на вибухонебезпечні речовини, обмеження руху транспорту на небезпечних напрямах, проведення навчань з представниками населення, охорона приміщень державних органів та ін.

Список використаних джерел

1. Про основи національного спротиву: Закон України від 16 липня 2021 року URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1702-20#Text

2. Про Національну поліції: Закон України від 02 липня 2015 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text

О.В. Косаревська, кандидатка педагогічних наук, доцентка
(Одеський державний університет внутрішніх справ)
Л.С. Березовенко *(Одеський державний університет внутрішніх справ)*

ВИЗНАЧЕННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ (2022) ЯК ЕЛЕМЕНТА СИСТЕМИ НАДЗВИЧАЙНИХ РЕЖИМІВ

Аналіз чинного законодавства, а також сучасної наукової думки стосовно розвитку інституту режиму надзвичайного стану, що відбилося в роботах вітчизняних вчених: В.Б. Авер'янова, Ю.П. Битяка, А.С. Васильева, П.В. Дерев'янка, В.О. Голуба, Ю.В. Дубка, Т.О. Коломієць, А.Т. Козюка, С.О. Кузніченка, Н.М. Пархоменка, П.М. Рабиновича, О.Ф. Скакуна, М.М. Тищенка та зарубіжних вчених: А. Холмана, Х. Фольца, А. Матіо, С.С. Алексеєва, І.В. Гончарова, А.В. Грязнова тощо.

Доводить, що складовими поняття «режим надзвичайного стану» є: класифікація надзвичайних ситуацій за їх характером (техногенні, природні, соціально-політичні, воєнні); визначення критеріїв «факторів безпеки» у зовнішньо-політичній та внутрішньо-політичній сферах; сфері державної безпеки, екологічній сфері; механізм правового регулювання надзвичайного стану, на підставі міжнародно-правових актів та їх імплантації в національне законодавство; система суб'єктів запобігання і реагування на надзвичайні стани (особливо воєнного характеру) та їх компетенція.

Введення режиму воєнного стану на всій території України 24.02.2022 само по собі обумовлює актуальність наукового аналізу особливостей та його сучасних реалій, які, на наш погляд, повинні розглядатись в наступних аспектах.

По-перше, слід визначити ключові елементи надзвичайного правового режиму воєнного стану в Україні в період з 24.02.2022 по наступне. В системі адміністративно-правових режимів особливе місце посідають: «режим воєнного стану», «режим зон надзвичайної екологічної ситуації», «митний режим» тощо.

Адміністративно-правовий режим воєнного стану в Україні є однім з елементів системи надзвичайних режимів на введення якого впливають два фактори: наявна небезпека та непереборність цієї небезпеки іншими способами.

В теорії державного управління «правовий режим» розуміється як порядок регулювання правовідносин між державними органами, підприємствами, установами та організаціями, об'єднаннями громадян та громадянами у вигляді адміністративно-правових засобів: дозволів, заборон, а також позитивних зобов'язань.

Найбільш поширене визначення ключового терміну «режим воєнного стану» дає Велика українська енциклопедія адміністративного права: «Режим воєнного стану - це особливий правовий режим, що вводиться в Україні або в окремих її місцевостях у разі збройної агресії чи загрози нападу, небезпеки державної незалежності України, її територіальній цілісності та передбачає надання відповідним органам державної влади, військовому командуванню, військовим адміністраціям та органам місцевого самоврядування повноважень, необхідних для відвернення загрози, відсічі збройної агресії та забезпечення національної безпеки, усунення загрози небезпеки державної незалежності України, її територіальній цілісності, а також тимчасове, зумовлене загрозою, обмеження конституційних прав і свобод людини та громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб із зазначенням строку дії цих обмежень» [4, с.811].

Сама проблема передумов для введення режиму надзвичайного стану стала в теорії адміністративного права активно розроблятись у 60-х роках.

Одним із дискусійних питань в науковому колі постає процедура введення і скасування воєнного стану [5].

Так, на підставі указів Президента України встановлювались наступні терміни введення воєнного стану на всій території України (з 24.02.22 - по 25.03.22 - 30 діб та подальшим продовженням термінів, а саме: з 26.03.22-30 діб, з 25.04.22-30 діб) [1].

Наявними факторами небезпеки, що спричинило військове вторгнення РФ на територію України 24.02.2022, на нашу думку, слід вважати наступне:

1) у зовнішньо - політичній сфері:

- грубе порушення норм, міжнародного права, віроломність нападу на незалежну державу;
- використання заборонених видів озброєння, що призвело до значних людських жертв (фосфорні боєприпаси, касетні боєприпаси);
- прояви геноциду проти українського народу (катування та розстріл мирного населення в Бучі та Ірпені, факти яких збираються та фіксуються комісією ООН для розслідування воєнних злочинів та інших зловживань, станом на 22.04.2022 зафіксовано понад 7 тис. 600 воєнних злочинів);
- створення політичної напруженості та загрози з боку РФ країнам Європи.

2) у сфері національної безпеки:

- порушення кордону України;
- посягання на суверенітет України та її територіальну цілісність;
- загроза особистій безпеці громадян України;
- активізація розвідувально-підривної діяльності з боку РФ на території України;
- значні руйнування інфраструктури окремих міст України (Харків, Миколаїв, Херсон, Маріуполь).

3) у сфері екологічної безпеки:

- загрози застосування РФ хімічної зброї проти населення;
- знищення екофонду (флори та фауни).

По-друге, слід зазначити, особливості механізму правового регулювання під час воєнного стану, якими в юридичній науці займались такі дослідники як: В.О. Голуб, Л.О. Корчевна, С.О. Кузніченко, П.М. Пархоменко, П.М. Рабінович та інші.

Ключовим елементом структури механізму правового регулювання воєнного стану в Україні виступає:

1) посилення ролі військового командування в питаннях організації військового опору збройній агресії РФ [2].

2) Укріплення кадрового потенціалу військових адміністрацій з наданням широких повноважень, на підставі ст.ст. 4, 15 ЗУ «Про правовий режим воєнного стану». Як, наприклад, в Одеській області призначено головою Одеської обласної військової адміністрації з 1 березня 2022 року Максима Марченка, українського військового, полковника ЗСУ, командира 28-ї окремої механізованої бригади. Це значно посилило координацію і контроль за діяльністю з питань забезпечення оборони, громадського порядку і безпеки, здійснення правового режиму воєнного стану в Одеській області.

Вміла організація функціонування сил цивільного захисту в питаннях ліквідації наслідків збройного нападу РФ і руйнувань об'єктів інфраструктури [3].

Взаємодія підрозділів територіальної оборони в питаннях організації оборони важливих об'єктів комунікації та у взаємодії з Національною поліцією України і СБУ боротьба з ДРГ РФ.

Активізація діяльності суспільних інституцій по встановленню суспільної комунікації між громадськими організаціями, волонтерськими рухами та громадянами, в питаннях допомоги евакуації населення, перевезення біженців, надання житлам біженцям, організація надання адресної гуманітарної допомоги малозабезпеченим громадянам та біженцям, виконання необхідних господарських робіт тощо.

Організація взаємодії об'єднанні сил (МВС, ЗСУ, Прикордонна служба, ДСНС, спеціальних воєнізованих державних органів) у забезпеченні відсічі збройної агресії, дотримання режиму воєнного стану та виявленню колаборантів, забезпечення особистої безпеки громадян в межах своїх повноважень.

На підставі вищезазначеного, ми дійшли наступних висновків:

Адміністративно-правовий режим воєнного стану на всій території України від 24.02.2022 було встановлено згідно з наявними факторами небезпеки у зовнішньо-політичній, внутрішньо-політичній, соціально-економічній сферах та єдиним способом відсічі збройної агресії з боку РФ.

Збройна агресія, замах на територіальну цілісність та державну незалежність України з боку РФ спонукало міжнародну підтримку країн ЄС, які засуджують дії країни агресора та визнають можливу небезпеку для європейського співтовариства.

Узгодженість дій між суб'єктами запобігання і реагування на воєнний стан в Україні було досягнуто за рахунок вмілого державного управління, високого рівня патріотизму українського народу та отриманої міжнародної підтримки з боку країн ЄС.

Список використаних джерел:

1) Про введення воєнного стану в Україні. Указ Президента України від 24.02.2022 р. №64/2022. URL: https://www.president.gov.ua/documents/642022-41397 (дата звернення: 20.04.2022)

2) Про правовий режим воєнного стану. Закон України від 12.05.2015 р. Відомості Верховної Ради (ВВР), 2015, № 28, ст.250 URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text (дата звернення: 20.04.2022)

3) Кодекс цивільного захисту України. Відомості Верховної Ради (ВВР), 2013, № 34-35, ст.458. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5403-17#Text (дата звернення: 20.04.2022)

4) Велика українська енциклопедія : у 20 т. / Т. 5 Адміністративне право / гол. ред. Ю.П. Битяк. Харків : право, 2020. 960 с.

5) Кузніченко С. О. Адміністративно-правовий режим воєнного стану: монографія. Харків : Право. 2014. 230 с.

6) Воєнний стан: закордонний досвід та українська модель (досвід комплексного дослідження) : монографія / С.О. Кузніченко, В.О. Голуб ; за заг. ред. Гуляка О.В. Одеса : Видавничий дім «Гельветика». 2019. 244 с.

Н.І. Костова, к.ю.н., доцент
(Одеський державний університет внутрішніх справ)
Лі Є.В., студентки 2 курсу «Право»
(Одеський державний університет внутрішніх справ)

ПСИХОЛОГІЧНА ДОПОМОГА ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦЯМ – УЧАСНИКАМ ЗБРОЙНИХ КОНФЛІКТІВ: ОКРЕСЛЕННЯ ПРОБЛЕМАТИКИ

Особливості служби військовослужбовців полягають у необхідності виконання ними професійних обов'язків в умовах низки емпатійних та фізичних, фізіологічних стресових факторів. «Екстремальна ситуація для тих, хто її переживає, може стати кризовою, стресовою, травматичною і викликає відповідну кризу стрес, психотравму» [1, с. 8]. Емоційні переживання невідповідності між загрозами й небезпеками та індивідуальними можливостями людини їх подолати – викликають страх, гостре відчуття безпорадності, яке супроводжується психічними, фізичними, особистими розладами. Вони виступають руйнівними чинниками в силу пост стресових реакцій. Військовослужбовці, які були учасниками збройних конфліктів, потребують медикопсихологічної допомоги, спеціальних заходів психокорекції. Психологічна допомога передбачає комплексну, багаторівневу й поетапну допомогу. Вона спрямована на відновлення людини в правах, статусі, здоров'ї, дієздатності тощо. Метою психологічної допомоги є робота по поверненню людині віри у себе й свої сили, надання їй відчуття повноцінності, тобто такої яка здатна максимально реалізувати свої фізичні й духовні потенції. Така людина виявляє можливість реалізувати свої інтереси та прагнення, знаходити нові джерела самовдосконалення та саморозвитку. Варто зазначити, що діапазон психологічної допомоги військовослужбовцям – учасникам збройних конфліктів, є доволі широким та різноманітним. Зокрема, серед заходів психоло-

гічного впливу є: фасилітаторська співпраця, демонстрація ефективних моделей поведінки, навчання, консультування, психотерапія тощо. Суттєву роль відіграє мультимодальна форма сімейної терапії, яка передбачає індивідуальні та сімейні консультації, а також групове консультування. Військовослужбовець має відчувати готовність допомогти його не лише фахівцям, а й близькими та рідними. Психологічна допомога включає наступні етапи: діагностика психоемоційного стану на підставі індивідуальних особливостей військовослужбовців; роз'яснення йому, що його стан є тимчасовим, щирий прояв розуміння й терпіння до його проблем; психокорекцій на робота, навчання навичкам саморегуляції, прийомам зняття напруженості за допомогою релаксації, аутотренінгу іншими методами. Ефективним прийомом зняття внутрішньої напруженості є робота з мисле образами. Саме ці психокорекційні практики дозволяють людині розслабитися й «відключитися» від зовнішніх реалій. Як результат зменшується збудження центральної нервової системи, відбувається зміцнення організму у екстремальних умовах, активізуються внутрішні резерви психіки тощо. Суттєву роль відграють у подоланні неврозів, особливо з ліквідації труднощів у міжособистісному спілкуванні, є різноманітні соціально-психологічні тренінги. Їх результати впливають на відновлення особистого та соціального статусу людини, покращення комунікативних навиків, розвиток здібностей до самореалізації, подолання соціальної конфронтації тощо. Таким чином, психологічна допомога військовослужбовцям, учасникам збройних конфліктів, сприяє мобілізації внутрішніх резервів організму, збільшує його стресостійкість, відновлює виснажену й деформовану стресами й перевантаження психіки тощо.

Список використаних джерел:

1.Психологічна допомога постраждалим внаслідок кризових травматичних подій: методичний посібник. / З.Г. Кісарчук, Л.М. Омельченко, Г. П. Лазос, Л.І. Литвиненко, Л.Г. Царенко; за ред. З.Г. Кісарчука. Київ: ТОВ «Вид-во Логос»,2018. 207 с.

І.Л. Кострицький *(Одеський державний університет внутрішніх справ)*

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

У відповідності із статтею 417 Господарського кодексу України [1] у період дії воєнного стану, введеного на території України або в окремих місцевостях, правовий режим господарської діяльності визначається на основі закону про оборону України, інших законодавчих актів щодо забезпечення обороноздатності держави та законодавства про режим воєнного стану. Закон України « Про правовий режим воєнного стану» [2] визначає зміст правового режиму воєнного стану, порядок його введення та скасування, правові засади діяльності органів державної влади, військового командування, військових адміністрацій, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій в умовах воєнного стану, гарантії прав і свобод людини і громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб. Стаття 1 вказаного закону дає визначення воєнного стану - це особливий правовий режим, що вводиться в Україні або в окремих її місцевостях у разі збройної агресії чи загрози нападу, небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності та передбачає надання відповідним органам державної влади, військовому командуванню, військовим адміністраціям та органам місцевого самоврядування повноважень, необхідних для відвернення загрози, відсічі збройної агресії та забезпечення національної безпеки, усунення загрози небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності, а також тимчасове, зумовлене загрозою, обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб із зазначенням строку дії цих обмежень. Це ж визначення надається і в статті 1 Закону України « Про оборону України» [3].

Завдання підприємств, установ та організацій і обов'язки їх посадових осіб у сфері оборони викладені у статті 16 Закону України «Про оборону» [3]. На її підставах підприємства, установи та організації усіх форм власності *у сфері господарювання*: виконують державні контракти (договори), укладені за результатами проведення оборонних закупівель, в тому числі проводять наукові дослідження та виконують розробки у сфері оборони, створюють і підтримують у готовності мобілізаційні потужності, зберігають матеріальні цінності мобілізаційного резерву; здійснюють на договірних засадах виробництво і поставки Збройним Силам України, іншим військовим формуванням, утвореним відповідно до законів України, та правоохоронним органам продукції, виконують інші роботи, надають комунально-побутові та інші послуги, що не передбачені державними контрактами (договорами) з оборонних закупівель. А посадові особи підприємств, установ та організацій усіх форм власності *у*

сфері господарювання: несуть відповідальність за підготовку підприємств, установ та організацій до виконання мобілізаційних завдань, збереження матеріальних цінностей мобілізаційного резерву; забезпечують виробництво оборонної продукції та постачання її за призначенням у встановлені строки та за визначеною номенклатурою, а також виконання робіт, надання послуг.

В Україні або в окремих її місцевостях, де введено воєнний стан, у відповідності із статтею 8 Закону України «Про правовий режим воєнного стану» [2] військове командування разом із військовими адміністраціями (у разі їх утворення) можуть самостійно або із залученням органів виконавчої влади, Ради міністрів Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування запроваджувати та здійснювати в межах тимчасових обмежень конституційних прав і свобод людини і громадянина, а також прав і законних інтересів юридичних осіб, передбачених указом Президента України про введення воєнного стану, *у сфері господарювання* такі заходи правового режиму воєнного стану: використовувати потужності та трудові ресурси підприємств, установ і організацій усіх форм власності для потреб оборони, змінювати режим їхньої роботи, проводити інші зміни виробничої діяльності, а також умов праці відповідно до законодавства про працю; примусово відчужувати майно, що перебуває у приватній або комунальній власності, вилучати майно державних підприємств, державних господарських об'єднань для потреб держави в умовах правового режиму воєнного стану в установленому законом порядку та видавати про це відповідні документи встановленого зразка; встановлювати для фізичних і юридичних осіб військово-квартирну повинність з розквартирування військовослужбовців, осіб рядового і начальницького складу правоохоронних органів, особового складу служби цивільного захисту, евакуйованого населення та розміщення військових частин, підрозділів і установ.

Правовий статус та обмеження прав і свобод громадян та прав і законних інтересів юридичних осіб в умовах воєнного стану визначаються відповідно до Конституції України та Закону України « Про правовий режим воєнного стану» [2].

Щодо відшкодування збитків, завданих під час введення воєнного стану або повернення майна, що збереглося, то у відповідності до статті 23 Закону України «Про правовий статус воєнного стану» [2], то примусове відчуження майна, що перебуває у приватній або комунальній власності, в умовах правового режиму воєнного стану, якщо не було здійснено попереднє повне відшкодування вартості такого майна, тягне за собою наступне повне відшкодування його вартості в порядку, визначеному законом. Якщо майно, що було примусово відчужене у юридичних і фізичних осіб, після скасування правового режиму воєнного стану збереглося, колишній власник або уповноважена ним особа має право вимагати у судовому порядку повернення такого майна на умовах, визначених законом. Колишній власник майна, примусово відчуженого у зв'язку із запровадженням та здійсненням заходів правового режиму воєнного стану, може вимагати взамін надання йому іншого майна, якщо це можливо.

Список використаних джерел:

1. Господарський кодекс України: Закон України від 16 січня 2003 р. №436-IV / Верховна Рада України. *Офіційний вісник України.* 2003. №11, Ст. 303.
2. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12 травня 2015р. №389-VIII / Верховна Рада України. *Офіційний вісник України.* 2015. №28, Стор. 13.
3. Про оборону: Закон України від 6 грудня 1991 р. №1932-XII / Верховна Рада України. *Відомості Верховної Ради України.* 1992. №9, стаття 106.

А.В. Кравченко, курсант 1курсу
(Одеський державний університет внутрішніх справ)
Науковий керівник: **Є.Ф. Бахчеван, к.ю.н.**
(Одеський державний університет внутрішніх справ)

РОБОТА ТА ОСНОВНІ ЗАВДАННЯ ТЕРІТОРІАЛЬНОЇ ОБОРОНИ

Ми живемо в дуже непростий час. Постійні економічні кризи, пандемія та найбільша незгода – війна. Зараз діяльність усіх правоохоронних органів є однією з найбільш актуальних та цікавих тем для обговорення та розуміння всіх її аспектів під час воєнного стану.

Український народ най волелюбніший народ у всьому світі, тож відразу після оголошення війни тисячі українців взяли до рук зброю і вирішили захищати нашу Батьківщину. Не всі були придатні до служби у ВСУ, тож багато українців обрали територіальну оборону.

Територіальна оборона України це система загальнодержавних, воєнних і спеціальних заходів, що здійснюються у мирний час та в особливий період з метою протидії воєнним загрозам, а також для надання допомоги у захисті населення, територій, навколишнього природного середовища та майна від надзвичайних ситуацій [1, с.11].

Відповідно до Закону України «Про оборону України», територіальну оборону на всій території України організовує Генеральний штаб Збройних Сил України, а на території областей – обласні державні адміністрації (в межах своїх повноважень) [1, с.14].

Основні завдання і заходи щодо підготовки та ведення територіальної оборони України визначені у Законі України "Про основи національного спротиву", який прийнятий 16 липня 2021 року за №1702-IX, та вводиться в дію з 1 січня 2022 року.

Силам територіальної оборони Збройних Сил України належить провідна роль в організації та виконанні завдань територіальної оборони.

Територіальна оборона, наряду з рухом опору та підготовкою громадян України до національного спротиву є складовою Національного спротиву в Україні.

За словами міністра оборони Олексія Резнікова, у складі Сил територіальної оборони України будуть 25 бригад (одна бригада на регіон), які об'єднуватимуть понад 150 батальйонів (один батальйон на район).

Постійна чисельність Сил тероборони у мирний час становитиме 10 тисяч військових, в особливий період – понад 130 тисяч (буде сформовано резерв).

Розгортатимуть систему територіальної оборони у кілька етапів. «На першому етапі бригади та батальйони Сил ТрО розгортатимуться за штатом мирного часу. Це відбувається прямо зараз. У кожному батальйоні формується скелет із військовослужбовців ЗСУ. Їхнім завданням є командування, навчання та погодження цивільних осіб, які укладуть контракт про службу в резерві ТрО та захищатимуть територію, де проживають. За рахунок цих резервістів ТрО кожен батальйон налічуватиме до 600 осіб. Формування резерву ТрО за штатами особливого періоду – другий етап після того, як у батальйонах та бригадах буде створено організаційно-управлінське ядро з військовослужбовців та забезпечено відповідні умови. За тими, хто укладе контракт і служитиме в резерві ТрО, буде закріплено зброю. Вона видаватиметься на час навчань або у разі виникнення певних ситуацій. [2].

Які завдання у територіальної оборони:

1) вчасно реагувати та вживати заходів щодо оборони та території та захисту його населення до моменту розгортання там військ або сил для ведення бойових дій;
2) участь у посиленні охорони та захисту державного кордону;
3) участь у захисті населення, територій, довкілля та майна від надзвичайних ситуацій, ліквідації наслідків ведення військових (бойових) дій;
4) участь у підготовці громадян України до національного спротиву;
5) участь у забезпеченні безпечної роботи органів державної влади, місцевого самоврядування та військового управління;
6) участь в охороні та обороні важливих об'єктів та комунікацій, інших критично важливих об'єктів інфраструктури;
7) забезпечення умов для стратегічного (оперативного) розгортання військ (сил) або їхнього перегрупування;
8) участь у здійсненні заходів щодо тимчасової заборони або обмеження руху транспорту та пішоходів біля або в районах НС або ведення військових (бойових) дій;
9) участь у забезпеченні громадської безпеки та порядку у населених пунктах;
10) участь у введенні та здійсненні заходів режиму воєнного стану;
11) участь у боротьбі з диверсійно-розвідувальними силами, іншими збройними формуваннями агресора;
12) участь в інформаційних заходах, спрямованих на підвищення рівня обороноздатності держави та протидію інформаційним операціям агресора.

Тобто, по суті, Сили територіальної оборони – це легка піхота, яка допомагає основному складу ЗСУ в охороні кордону чи об'єктів критичної інфраструктури, зможе чергувати на блокпостах чи охороняти населення. Сили ТрО, у більшості, не беруть участі у бойових зіткненнях із супротивником. [1, с.30].

Значною мірою ТрО – це спосіб запобігти зовнішній агресії. Ворог знатиме, що в нього немає переваг раптового вторгнення. Він не зможе пройти жоден міст, його зустрінуть на кожному перехресті. А за цей час будуть розгорнуті основні сили української армії. Тому агресор сто разів подумає.

Не менш важливе завдання – підтримувати порядок та безпеку на флангах і в тилу, контролювати усі комунікації. Це дозволить концентрувати сили армії на пріоритетних напрямках.

Коли сотні тисяч цивільних громадян будуть підготовлені, знатимуть свій маневр поблизу свого ж дому і зможуть протягом лічених годин вийти на позиції – це створить нову якість оборони.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про основи національного спротиву».
2. Федієнко О. «Формування Сил територіальної оборони планується завершити до 15 лютого». Газета «ВІСТІ» - Бориспіль.

К.О. Кравчик, курсант *(Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ)*
Науковий керівник: **А.Д. Наточій, старший викладач кафедри тактико-спеціальної підготовки** *(Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ)*

ЗАСТОСУВАННЯ І ВИКОРИСТАННЯ СПІВРОБІТНИКАМИ СЛУЖБИ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ ВОГНЕПАЛЬНОЇ ЗБРОЇ

У законодавстві України немає єдиного нормативно-правового акта, який би комплексно регулював питання визначення зброї та її видів. Законодавство про спеціальні засоби є більш комплексним.

Найбільш ґрунтовно і всебічно питання про зброю регулюється Інструкцією з виготовлення, придбання, зберігання, обліку, транспортування та застосування вогнепальної, пневматичної, холодної та холодної зброї, побутових пристроїв для стрільби патронами, оснащеними гумовими або подібними властивостями металевих снарядів. . та боєприпаси до них, а також боєприпаси до зброї, основні частини зброї та вибухові речовини, затверджені наказом МВС від 21.08.1998 р. №622 (далі - Інструкція-622).

Наведений вище перелік не є вичерпним. Законодавству відомі й інші нормативно визначені види вогнепальної зброї. Наприклад: бойова нарізна вогнепальна зброя - зброя армійських зразків або виготовлена за спеціальним замовленням (пістолети, револьвери, гвинтівки, карабіни, автомати, кулемети тощо);

Щодо першого критерію, то такий підхід у законодавстві не доопрацьований, хоча має певне застосування. Це вже згадані «військова зброя», «службова зброя», «особиста зброя». Крім того, аналіз Інструкції-622 дозволяє виділити таку зброю як відомчу. Відповідно до п. 11.1 відомчою зброєю є вогнепальна, пневматична, холодна та боєприпаси до зброї, пристрої та боєприпаси до неї, придбані підприємствами, установами, організаціями з метою, визначеною пунктом 9.1 глави 9 Інструкції. Відповідно до п. 9.1 вогнепальна, пневматична та холодна зброя та боєприпаси до неї, пристрої та затверджені наказом Управління Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України від 07.12.2015 №753.

Поняття «звичайна зброя» часто зустрічається в законодавстві, але спеціального визначення вогнепальної зброї знайти не вдалося, оскільки визначення «звичайна холодна зброя», наведене в Керівництві з криміналістичних досліджень холодної зброї та конструкційно подібних виробів.

До службової зброї відноситься зброя, призначена для використання посадовими особами державних органів і службовцями юридичних осіб, яким законодавством Російської Федерації дозволено носити, зберігати і використовувати таку зброю для самооборони або виконання своїх обов'язків, передбачених федеральним законодавством щодо охорони життя і здоров'я. . громадян, майна, охорони природи та природних ресурсів, цінних і небезпечних вантажів, спеціальної кореспонденції.

Сьогодні актуальним є розробка питання правового регулювання зброї залежно від сфери діяльності та завдань суб'єкта, уповноваженого на її застосування, оскільки це має залежати від характеристик застосовуваної зброї, особливо її вражаючих властивостей та безпеки для інших. До цього спонукає концепція правоохоронних органів як державної служби, для якої, перш за все, забезпечується охорона життя і здоров'я громадян, неухильне дотримання прав людини, у тому числі права на життя за ст. 2 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод. З огляду на це, є підстави поділяти зброю на летальну та несмертельну.

Поняття «поразка» має широкий спектр значень. З медичної точки зору під пошкодженням розуміють порушення здоров'я людини внаслідок дії будь-яких фізичних, хімічних чи біологічних факторів. Під ударом розуміють поранення або вбивство, пошкодження чогось, порушення життєдіяльності, нормального стану організму, його частин, органів тощо (про хвороби). Отже, пошкодження предмета під час використання зброї означає нанесення йому будь-яких пошкоджень, які знижують його функціональність. Для людей це може спричинити травми різного ступеня тяжкості, як смертельні, так і не смертельні.

Міжнародні нормативні документи та усталені міжнародні стандарти також вказують на введення в легальний обіг поняття «нелетальна зброя». Таким чином, пункти 2 і 3 Основних принципів застосування сили та вогнепальної зброї працівниками правоохоронних органів зобов'язують уряди та правоохоронні органи розробити якомога ширший спектр засобів та оснастити правоохоронців різними видами зброї та обладнання, щоб розрізняти застосування сили та вогнепальної зброї. Вони повинні включати розробку нелетальної нейтралізуючої зброї для використання у відповідних ситуаціях з метою все більшого звуження кола засобів, здатних вбити або поранити людей.

Розробка та впровадження нелетальної нейтралізуючої зброї має бути ретельно оцінена, щоб мінімізувати ризик заподіяння шкоди некомбатантам. За використанням такої зброї також необхідно ретельно стежити.

Нормативно-правовим актом, який певною мірою відображає вищезазначений підхід, є Порядок застосування (використання) озброєння та військової техніки частинами, військовими частинами і підрозділами Збройних Сил під час виконання покладених на них завдань протидії піратству.

В Україні питання нелетальної зброї не врегульовано належним чином на законодавчому рівні. Хоча існують норми, що визначають правовий режим використання коштів, які за своїми характеристиками можна віднести до нелетальної зброї. У вітчизняному законодавстві вони належать до «спеціальних засобів». Примітно, що діючі Правила застосування спеціальних засобів охорони громадського порядку, на відміну від Закону України «Про Національну поліцію», до спеціальних засобів належать патрони та пристрої їх вітчизняного виробництва, оснащені гумою або подібними властивостями не смертоносні металеві снаряди, а не пристрої для відстрілу ними. Слід погодитися, що визначення вищевказаних виробів як спеціальних засобів не відповідає вимогам сьогодення.

У вітчизняній науковій літературі, враховуючи міжнародні стандарти правоохоронної діяльності, до яких ООН зараховують представників органів державної безпеки та військових формувань, які виконують правоохоронні функції, доцільно зазначити, що специфічні завдання поліції та інших правоохоронних органів зумовлюють необхідність їх виконання. присутність. зброя, яка має відрізнятися від військової. В першу чергу ця різниця повинна стосуватися ступеня впливу.

Розглядаємо думку О.М.Бокія про доцільність віднесення до категорії «зброя» спеціальних засобів, призначених для ураження живих цілей, та необхідність врегулювання обігу таких предметів законодавством про зброю. Він зазначає, що нелетальна зброя, як окремий вид зброї, може бути різною за призначенням. Він повинен бути основою для озброєння правоохоронних органів, тому його називають поліцією, але може використовуватися і як цивільна зброя самооборони. Крім того, не виключено використання нелетальної зброї як обслуговуючого персоналу.

Дещо інакше визначаються спеціальні засоби в «Порядку застосування (використання) озброєння та військової техніки частинами, військовими частинами та частинами Збройних Сил при виконанні завдань протидії піратству». Згідно з цим документом, спеціальні засоби - засоби індивідуального захисту, активної оборони, спеціальних операцій та відкриття захоплених піратами приміщень на службі Збройних Сил і призначених для нелетального використання.

Список використаних джерел:

1. Волков Ю.М., Поливанюк В.Д. Проблемні питання застосування вогнепальної зброї працівниками національної поліції під час виконання службових обов'язків. Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. 2018. № 4. С. 87–88.

2. Знась І.О. За рік в Україні було вбито 6 поліцейських та ще 1,4 тис. травмовано. Zn.ua: вебсайт. URL: https://dt.ua/UKRAINE/za-rik-v-ukrayini-bulo-vbito-6-policeyskih-ta-sche-1-4-travmovano-26447 0_ html.

3. З'ясувалося скільки поліцейських загинуло в Україні. Слово і діло: аналітичний портал. URL: https://www.slovoidilo.ua/2018/01/22/novyna/pravo/zyasuvalosya-skilky-policejskyx-zahynulo-ukrayini.

4. Вереша Р.В. Казус у кримінальному праві: основні ознаки та необхідність законодавчої регламентації. Часопис цивільного і кримінального судочинства. 2016. № 4 (31). С. 130–142.

5. Логачев М.Г. Правові та психологічні аспекти застосування вогнепальної зброї персоналом поліції. Право і Безпека. 2017. № 4 (67). С. 199–204.

6. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / за ред. М.І. Мельник, М.І. Хавронюк. 9-те вид., переробл. та допов. Київ: Юрид. думка, 2012. 1316 с.

7. Остапенко О.І. Загроза, ризик та особиста безпека при затриманні правопорушника. Міжнародний науковий журнал «Інтернаука». Серія: «Юридичні науки». 2017. № 1 (1). С. 37–44.

К.О. Кравчик, курсант *(Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ)*
Науковий керівник: **О.В. Неклеса, викладач кафедри фінансових та стратегічних розслідувань** *(Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ)*

СТАН НАУКОВОЇ РОЗРОБКИ ПРОБЛЕМ ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВОЇ ПРОТИДІЇ ЗЛОЧИНАМ У СФЕРІ ДЕРЖАВНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ

Сьогодні 97% українських доріг перебувають у незадовільному технічному стані. Як заявив в інтерв'ю «Українським новинам» міністр інфраструктури А. Пивоварський, «наші історичні проблеми – це недофінансування, розкрадання навіть того, що фінансувалося, а також дивне ставлення підрядників до технологічного процесу». Зокрема, цього року на експлуатаційні роботи виділено 3,5 мільярда гривень. Безумовно, обсяги бюджетних коштів, що виділяються на будівництво, ремонт та експлуатацію доріг, спонукають зловмисників до різних видів шахрайства, спрямованих на заволодіння хоча б частиною виділених коштів. При цьому на сьогодні не розроблено дієвих механізмів протидії цьому виду злочинної діяльності, що, безсумнівно, впливає на рівень розкриття таких злочинів, а також на якість їх розслідування. У зв'язку з цим надзвичайно важливим є удосконалення організаційно-тактичних заходів протидії злочинам, пов'язаним із розкраданням бюджетних коштів під час будівництва, ремонту та експлуатації доріг [1, с 144].

Ці проблеми неможливо вирішити без урахування наукових розробок, які окреслять основні напрямки їх подальшого вивчення. У юридичній літературі проблеми протидії розкраданню бюджетних коштів у своїх працях розглядали такі вчені та фахівці, як: К.В. Антонов, Р. К. Антонов, А.В. Бабяк, В.І. Василинчук, В.В. Дараган, О.Ю. Заблоцька, З.Б. Зубко, А.О. Йосипів, О. О. Коломієць, В. В. Коряк, В. С. Кубарєв, І. В. Кубарєв, Р. В. Макуха, С.В. Нагачевський, І. М. Бідність, В. Р. Слівенко, О.В. Тарнопольський, О. О. Титаренко, Т.О. Часова, А.О. Шелехов та інші. Аналіз публікацій показав, що проблеми протидії розкраданню бюджетних коштів знаходяться в центрі уваги значної кількості науковців і практиків.

Дослідження проблем протидії розкраданню бюджетних коштів при будівництві, ремонті та експлуатації доріг потребує ґрунтовного аналізу наукових праць, у яких проблема розкрадання бюджетних коштів була розроблена комплексно. Крім того, окремого дослідження потребують наукові дослідження щодо боротьби зі злочинністю у сфері державних закупівель та будівництва, оскільки предмет нашого дослідження безпосередньо пов'язаний із цими напрямками. Тому метою статті є аналіз наукових праць з вивчення проблем протидії розкраданню бюджетних коштів при будівництві, ремонті та експлуатації доріг та виділення на основі такого аналізу проблем, що потребують подальшого дослідження. Новизна роботи полягає у визначенні напрямків дослідження проблем протидії розкраданню бюджетних коштів при будівництві, ремонті та експлуатації доріг, які на сьогодні потребують подальших досліджень[3, с 20].

З огляду на викладене, пропонується умовно поділити наукові дослідження на чотири групи: 1) дослідження проблем протидії розкраданню бюджетних коштів; 2) дослідження проблем боротьби зі злочинами у сфері державних закупівель; 3) дослідження проблем боротьби зі злочинами у сфері будівництва; 4) дослідження присвячені проблемам протидії злочинам, що скоюються під час будівництва, ремонту та експлуатації автомобільних доріг. Розглянемо першу групу наукових досліджень, присвячених проблемам протидії розкраданню бюджетних коштів. Одним із перших досліджень діяльності оперативних підрозділів міліції по боротьбі зі злочинністю у бюджетній сфері стало дослідження В.С. Кубарєва та І.В.Кубарєва, в результаті чого авторами розроблено навчальний посібник Оперативно-розшукова діяльність працівника ДСБЕЗ з розкриття злочинів у сфері бюджетних коштів.

Аналіз зазначених наукових досліджень з проблем протидії злочинам у бюджетній сфері показав, що в тих із них, які проводилися до прийняття КПК України, значна кількість пропозицій, поданих авторами, є застарілими. Проте окреслені дослідження, безперечно, є тією основою, без якої неможливе вивчення проблем протидії злочинам, скоєним під час будівництва, ремонту та експлуатації доріг за чинним КПК України. У контексті нашого дослідження детальне дослідження потребує роботи, безпосередньо пов'язаної з боротьбою зі злочинністю у сфері державних закупівель, оскільки левова частка робіт, пов'язаних із будівництвом, ремонтом та експлуатацією доріг, виконується підрядниками на основі конкурсних торгів. Тому другу групу досліджень складають дослідження з проблем протидії злочинам у сфері державних закупівель. З 2009 року проблеми протидії злочинам у сфері державних закупівель всебічно досліджували три автори В.В.Дараган, В.В. Коряк і В. Р. Слівенко [2, с. 20].

Аналіз вищезгаданого дослідження проблем боротьби зі злочинністю у сфері державних закупівель показав, що значна кількість пропозицій зазначених авторів також є морально застарілими. Проте окреслені дослідження містять деякі положення, без використання яких неможливе повне вивчення проблем протидії злочинам, що вчиняються під час будівництва, ремонту та експлуатації доріг. Щодо досліджень, проведених після прийняття КПК України, то дослідження С.В. Нагачевського і Т. О. Тимчас [7, с. 36].

Нині на практиці в цій сфері існує ряд питань, які потребують глибокого та всебічного вивчення з метою вироблення рекомендацій щодо вдосконалення боротьби з цим злочинним явищем. 86% опитаних працівників оперативних підрозділів Нацполіції вказали на необхідність такого дослідження. З цього можна зробити висновок, що для вирішення проблем оперативно-розшукової протидії злочинам, пов'язаним із розкраданням коштів при будівництві, ремонті та експлуатації доріг, необхідно провести окреме дослідження питань, які не досліджені: правові основи оперативно-розшукової діяльності. протидія злочинам, пов'язаним із розкраданням бюджетних коштів при будівництві, ремонті та експлуатації доріг; оперативне забезпечення будівельної сфери оперативними підрозділами органів внутрішніх справ, у контексті боротьби зі злочинами, пов'язаними з розкраданням бюджетних коштів при будівництві, ремонті та експлуатації доріг; використання позаштатних співробітників таємної поліції при розкритті злочинів, пов'язаних із розкраданням бюджетних коштів під час будівництва, ремонту та експлуатації доріг; оперативний пошук ознак злочинів, пов'язаних із розкраданням бюджетних коштів під час будівництва, ремонту та експлуатації доріг; організація та тактика ведення оперативно-розшукового документування злочинної діяльності, пов'язаної з розкраданням бюджетних коштів при будівництві, ремонті та експлуатації доріг; організація та тактика реалізації матеріалів оперативної розробки щодо злочинів, пов'язаних з розкраданням бюджетних коштів при будівництві, ремонті та експлуатації автомобільних доріг. На нашу думку, це сприятиме оптимізації діяльності оперативних підрозділів по боротьбі зі злочинністю у цій сфері [4-6].

Список використаних джерел:

1. Оперативно-поисковая деятельность сотрудника ГСБЭП по выявлению преступлений в сфере оборота бюджетных средств : учебно-методическое пособие. Донецк : Донецк. юрид. ин-т Луганск. гос. ун-та внутр. дел, 2006. 144 с.
2. Шелехов А. О. Основи організації і тактики розкриття злочинів у соціально-бюджетній сфері: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 21.07.04 «Оперативно-розшукова діяльність» / А. О. Шелехов. Одеса, 2007. 20 с.
3. Ніщета І. М. Правові та організаційнотактичні основи діяльності оперативних підрозділів ДСБЕЗ з протидії злочинам, пов'язаним з порушенням бюджетного законодавства : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 21.07.04 Оперативно-розшукова діяльність» / І.М. Ніщета. Ę Львів, 2008. 20 с.
4. Заблоцька О. Ю. Протидія злочинам у бюджетній сфері підрозділами ДСБЕЗ МВС України: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.09 Кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність» / О. Ю. Заблоцька. Київ, 2009. 19 с.
5. Макуха Р. В. Контррозвідувальне забезпечення бюджетної системи України : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 21.07.01 забезпечення державної безпеки України» / Р. В. Макуха. Ę Київ, 2010. 20 с.
6. Антонов Р. К. Діяльність спеціальних підрозділів по боротьбі з організованою злочинністю щодо протидії злочинам у бюджетній сфері : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.09 «Кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність» / Р. К. Антонов. Ę Дніпропетровськ, 2011. 20 с.
7. Василинчук В. І. Оперативно-розшукова профілактика злочинів у бюджетній сфері : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра. юрид. наук : спец. 12.00.09 Кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність» / В. І. Василинчук. К., 2012. 36 с.

М.А. Кравчук, курсант 209 взводу,
факультету підготовки фахівців для органів досудового розслідування
Науковий керівник*:* **В.С. Сірко, кандидат юридичних наук**

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ НАДЗВИЧАЙНОГО СТАНУ В УКРАЇНІ

Актуальність теми полягає в тому, що в Україні визнається та гарантується принцип верховенства права згідно Конституції України. Конституційний лад України являє собою систему суспільних відносин, які передбачає, регулює і охороняє Конституція держави. Держава під час взаємодії з правоохоронними органами та іншими підрозділами, що забезпечують дотримання прав і свобод громадян повинна забезпечувати дотримання прав кожному громадянину. Треба зазначити, що згідно Конституції ніхто не може порушувати права інших осіб, але через збройну агресію Російської Федерації на території України багато прав були порушені.

Кожен громадянин України повинен знати обмеження, які вводяться під час надзвичайного стану та певні правила поведінки, які вказані в нормативних актах з метою уникнення негативних обставин.

Режим надзвичайного стану з юридичної точки зору являє собою правовий інститут зі специфічним змістом та структурою. У наукових працях на даний момент немає єдиної точки зори щодо приналежності норм інституту надзвичайного стану до певної галузі науки. Вчені розмежовують думки на два типи, перші вважають що цей інститут треба відносити до адміністративного права, інші – до конституційного. Але треба зазначити, що окремі положення цього стану регулюються також цивільним, трудовим та екологічним правом.

Виходячи з норм міжнародно-правових документів, Україна встановила обмеження щодо реалізації деяких прав і свобод громадян та інших осіб що перебувають на території держави під час надзвичайного стану.

Правовою основою введення режиму надзвичайного стану в Україні є статті 92 та 106 Конституції України, Кодекс цивільного захисту України, Закон «Про режим надзвичайного стану», «Про зону надзвичайної екологічної ситуації», «Про боротьбу з тероризмом» а також закони, які регулюють діяльність окремих органів державного управління в умовах назвичайного стану в Україні або в окремих її місцевостях, затверджені Верховною Радою України.

Відповідно до частини 2 статті 29 Загальної декларації прав людини «при здійсненні своїх прав і свобод кожна людина повинна зазнавати тільки таких обмежень, які встановлені законом виключно з метою забезпечення належного визнання і поваги прав і свобод інших та забезпечення справедливих вимог моралі, громадського порядку і загального добробуту в демократичному суспільстві» [1].

Конституція України, виходячи з норм міжнародноправових документів, встановила обмеження щодо реалізації деяких прав і свобод людини і та громадянина. Так, право вільно збирати, зберігати, використовувати і поширювати інформацію обмежується законом в інтересах національної безпеки, територіальної цілісності або громадського порядку з метою запобігання заворушенням чи злочинам, для охорони здоров'я населення, для захисту репутації або прав інших людей, для запобігання розголошенню інформації, яка одержана конфіденційно, або для підтримки авторитету і неупередженості правосуддя (ст. 34 Конституції).

Здійснення права на свободу світогляду і віросповідання може бути обмежене законом лише в інтересах охорони громадського порядку, здоров'я і моральності населення, захисту прав і свобод інших людей (ст. 35). На таких самих підставах може бути обмежене право громадян на свободу об'єднання у політичні партії та громадські організації (ст. 36). Конституційно встановлюються також обмеження щодо права на проведення зборів, мітингів, походів і демонстрацій (ст. 39) тощо [2].

Усі ці обмеження обгрунтовані необхідністю забезпечення охорони конституційного ладу, національної безпеки, прав і свобод людини і громадянина. Мета, порядок та умови введення надзвичайного режиму в будь-якій державі, види надзвичайних ситуацій, за яких вводиться надзвичайний державно-правовий режим, строк його дії, гарантії конституційних прав і свобод людини і громадянина в умовах дії надзвичайного стану визначається спеціальними законами. Так, в Україні діє Закон «Про правовий режим надзвичайного стану». [3].

Конституція України визначає, що в умовах надзвичайного стану можуть встановлюватися окремі обмеження прав і свобод із зазначенням строку дії цих обмежень; при цьому певні, перераховані у статті 64 Основного Закону, права і свободи не можуть бути обмежені навіть за умови настання надзвичайного стану. Перелік цих прав корелюється з положеннями Міжнародного пакту про громадянські і політичні права [3], відображає прагнення захистити ті права і свободи, які мають забезпечуватися за будь-яких обставин, в тому числі при введенні надзвичайного або воєнного стану.

Введення надзвичайного стану потребує необхідних умов. Цей стан може бути введений лише за наявності реальної загрози безпеці громадян або конституційному ладові, усунення якої іншими способами є неможливо.

Закон України «Про правовий режим надзвичайного стану» передбачає наступні умови введення цього режиму:

1) виникнення особливо тяжких надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру (стихійного лиха, катастроф, особливо великих пожеж, застосування засобів ураження, пандемій, панзоотій тощо), що створюють загрозу життю і здоров'ю значних верств населення;

2) здійснення масових терористичних актів, що супроводжуються загибеллю людей чи руйнуванням особливо важливих об'єктів життєзабезпечення;

3) виникнення міжнаціональних і міжконфесійних конфліктів, блокування або захоплення окремих особливо важливих об'єктів або місцевостей, що загрожує безпеці громадян і порушує нормальну діяльність органів державної влади та органів місцевого самоврядування;

4) виникнення масових безпорядків, що супроводжуються насильством над громадянами, обмежують їх права і свободи;

5) масового переходу державного кордону з території суміжних держав;

6) необхідності відновлення конституційного правопорядку і діяльності органів державної влади [3].

Підсумовуючи треба зазначити на необхідності удосконалення механізму введення і функціонування надзвичайного стану в Україні. По-друге, треба запозичувати досвід зарубіжних країн, а саме: конкретизувати механізм дії органів державної влади, місцевого самоврядування, громадськості, кореспондуючи законодавчі норми із відомчими нормативними документами уповноважених осіб, визначивши їх роль під час можливого виникнення ситуацій, які потребують введення надзвичайного стану в державі або окремих місцевостях.

Список використаних джерел:

1. Загальна декларація прав людини від 10 груд. 1948 р. Голос України: 2008. №236 17с.

2. Конституція України: Прийнята на V сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р.// Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/ laws/show /254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80

3. Про правовий режим надзвичайного стану. Відомості Верховної Ради України. 2000. № 23. Ст. 176. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1550-14#Text

В.В. Крижна, к.ю.н., с.н.с., старший науковий співробітник
(Національна академія внутрішніх справ)

ПРАВОВОВІ НАСЛІДКИ ТА ОБМЕЖЕННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

У зв'язку з військовою агресією Російської Федерації проти України Указом Президента України від 24 лютого 2022 року № 64/2022 «Про введення воєнного стану в Україні», затвердженим Законом України від 24 лютого 2022 року № 2102-IX, в Україні введено воєнний стан.

Статтею 3 Указу визначено, що у зв'язку із введенням в Україні воєнного стану тимчасово, на період дії правового режиму воєнного стану, можуть обмежуватися конституційні права і свободи людини і громадянина, передбачені статтями 30-34, 38, 39, 41-44, 53 Конституції України, а також вводитися тимчасові обмеження прав і законних інтересів юридичних осіб в межах та обсязі, що необхідні для забезпечення можливості запровадження та здійснення заходів правового режиму воєнного стану, які передбачені частиною першою статті 8 Закону України «Про правовий режим воєнного стану» [1].

Зміст правового режиму воєнного стану, порядок його введення та скасування, правові засади діяльності органів державної влади, військового командування, військових адміністрацій, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій в умовах воєнного стану, гарантії прав і свобод людини і громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб визначаються нормами Закону України «Про правовий режим воєнного стану».

Військовому командуванню в умовах воєнного стану надається право разом з органами виконавчої влади, військовими адміністраціями та органами місцевого самоврядування запроваджувати та здійснювати заходи правового режиму воєнного стану. Для цього військове командування наділяється правом видавати обов'язкові до виконання накази і директиви з питань забезпечення оборони, громадської безпеки і порядку, здійснення заходів правового режиму воєнного стану [2].

Які обмеження можуть бути запроваджені в умовах воєнного стану:

щодо фізичних осіб:

1) запроваджувати трудову повинність для окремих категорій працездатних осіб, які не залучені до роботи у сфері забезпечення життєдіяльності населення, оборонній сфері і не забронювані за підприємствами, установами та організаціями.

2) запроваджувати комендантську годину;

3) встановлювати особливий режим в'їзду і виїзду, обмежувати свободу пересування громадян, іноземців та осіб без громадянства, а також рух транспортних засобів;

4) перевіряти документи в осіб, а в разі потреби проводити огляд речей, транспортних засобів, багажу та вантажів, службових приміщень і житла громадян, за винятком обмежень, встановлених Конституцією України.

5) встановлювати заборону або обмеження на вибір місця перебування чи місця проживання осіб на території, на якій діє воєнний стан;

6) забороняти торгівлю алкогольними напоями та речовинами, виробленими на спиртовій основі, а також зброєю, сильнодіючими хімічними і отруйними речовинами;

7) запроваджувати у разі необхідності нормоване забезпечення населення основними продовольчими і непродовольчими товарами;

8) встановлювати для фізичних і юридичних осіб військово-квартирну повинність з розквартирування військовослужбовців, осіб рядового і начальницького складу правоохоронних органів, особового складу служби цивільного захисту, евакуйованого населення та розміщення військових частин, підрозділів і установ;

9) проводити евакуацію населення, якщо виникає загроза його життю або здоров'ю, а також матеріальних і культурних цінностей, якщо виникає загроза їх пошкодження або знищення, згідно з переліком, що затверджується Кабінетом Міністрів України.

Щодо юридичних осіб:

1) використовувати потужності та трудові ресурси підприємств, установ і організацій усіх форм власності для потреб оборони, змінювати режим їхньої роботи, проводити інші зміни виробничої діяльності, а також умов праці відповідно до законодавства про працю;

2) видавати накази (розпорядження) про відсторонення від роботи керівників підприємств, установ та організацій без збереження заробітної плати за неналежне виконання ними обов'язків, визначених цим Законом, та накази (розпорядження) про призначення виконувачів обов'язків керівників зазначених підприємств, установ і організацій на час дії правового режиму воєнного стану;

3) у разі порушення вимог або невиконання заходів правового режиму воєнного стану вилучати у підприємств, установ і організацій усіх форм власності, окремих громадян електронне комунікаційне обладнання, телевізійну, відео- і аудіоапаратуру, комп'ютери, а також у разі потреби інші технічні засоби зв'язку;

4) примусово відчужувати майно, в тому числі те, що перебуває у приватній або комунальній власності, вилучати майно державних підприємств, державних господарських об'єднань для потреб держави в умовах правового режиму воєнного стану в установленому законом порядку та видавати про це відповідні документи встановленого зразка.

Водночас, якщо попередньо не було відшкодовано вартість такого майна, надалі має бути здійснено повне відшкодування його вартості в порядку, визначеному законом.

Якщо після скасування правового режиму воєнного стану майно, що було примусово відчужене, збереглося, колишній власник або уповноважена ним особа має право вимагати повернення такого майна у судовому порядку. Також, колишній власник примусово відчуженого майна, може вимагати надання йому взамін іншого майна, якщо це можливо.

Під час дії правового режиму воєнного стану уповноважені органи мають право забороняти проведення мирних зборів, мітингів, походів і демонстрацій, інших масових заходів, а також та право регулювати роботу постачальників електронних комунікаційних мереж та/або послуг, поліграфічних підприємств, видавництв, телерадіоорганізацій, телерадіоцентрів та інших підприємств, установ, організацій і закладів культури та засобів масової інформації та забороняти передачу інформації через комп'ютерні мережі.

У місцевостях, де ведуться бойові дії, запровадження та здійснення таких заходів правового режиму воєнного стану покладається безпосередньо на військове командування та військові адміністрації.

Зазначені обмеження можуть відбуватися виключено в межах тимчасових обмежень конституційних прав і свобод людини і громадянина, а також прав і законних інтересів юридичних осіб, передбачених указом Президента України про введення воєнного стану.

Список використаних джерел:

1. Шишкін В.І. Конституційні основи правового реагування органів державної влади на акти воєнної агресії. Вісник Конституційного Суду України. 2016. № 4–5. С. 218.

2. Про національну безпеку України: Закон України від 21 червня 2018 року. № 2469-VIII. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19.

В.В. Крикун, проректор університету, доктор юридичних наук, доцент
Одеський державний університет внутрішніх справ
О.В. Брусакова, декан факультету № 6, доктор юридичних наук, доцент
Харківський національний університет внутрішніх справ

ДІЯЛЬНІСТЬ КІБЕРПОЛІЦІЇ ЩОДО ПРОТИДІЇ КІБЕРЗЛОЧИННОСТІ В УКРАЇНІ

Сучасні світові тенденції розвитку кіберзлочинності та її посилення свідчать про зростання значення боротьби з нею для подальшого розвитку суспільства, що в свою чергу, зумовлює віднесення певних груп суспільних відносин у сфері протидії кіберзлочинності до компетенції правового регулювання. Особливо актуально зазначена проблема торкається забезпечення національної безпеки та відповідно суспільно небезпечних діянь, які повинні набути статусу кіберзлочинів. Сьогодні Україна стала на шлях покращення процесу боротьби з кіберзлочинністю та вживає заходи із забезпечення кібербезпеки.

Серед основних суб'єктів, які здійснюють у межах своєї компетенції заходи із забезпечення кібербезпеки є Кіберполіція (Департамент кіберполіції Національної поліції України), яка представлена як міжрегіональний територіальний орган Національної поліції України [3]. Кіберполіція входить до структури кримінальної поліції Національної поліції та відповідно до законодавства України забезпечує реалізацію державної політики у сфері боротьби з кіберзлочинністю, організовує та здійснює відповідно до законодавства оперативно-розшукову діяльність.

До основних нормативно-правових актів, які регулюють питання протидії кіберзлочинності є: Конвенція про кіберзлочинність Рада Європи; Конвенція, Конвенція, Міжнародний документ від 23 листопада 2001 року, Кримінальний кодекс України, Закон України «Про основні засади забезпечення кібербезпеки України», Постанова Кабінету Міністрів України від 13 жовтня 2015 року № 831 «Про утворення територіального органу Національної поліції», Загальні вимоги до кіберзахисту об'єктів критичної інфраструктури, затверджені постановою Кабінету Міністрів України від 19 червня 2019 року № 518 та ін. [1,2,3]

У своїй діяльності Кіберполіція спеціалізується на попередженні, виявленні, припиненні та розкритті кримінальних правопорушень, механізмів підготовки, вчинення або приховування яких передбачає використання комп'ютерів, телекомунікаційних та комп'ютерних інтернет-мереж і систем.

Основними завданнями Кіберполіції є: реалізація державної політики у сфері протидії кіберзлочинності; завчасне інформування населення про появу новітніх кіберзлочинів; впровадження програмних засобів для систематизації та аналізу інформації про кіберінциденти, кіберзагрози та кіберзлочини; реагування на запити закордонних партнерів, що надходитимуть каналами Національної цілодобової мережі контактних пунктів; участь у підвищенні кваліфікації працівників поліції щодо застосування комп'ютерних технологій у протидії злочинності; участь у міжнародних операціях та співпраця в режимі реального часу; забезпечення діяльності мережі контактних пунктів між 90 країнами світу; протидія кіберзлочинам [3].

Найбільш розповсюдженою є класифікація кіберзлочинів відповідно до: 1) *Конвенції про кіберзлочинність:* правопорушення проти конфіденційності, цілісності та доступності комп'ютерних даних і систем; правопорушення, пов'язані з комп'ютерами; правопорушення, пов'язані зі змістом та правопорушення, пов'язані з порушенням авторських та суміжних прав [1]; 2) *Кримінального кодексу України*: порушення авторського права і суміжних прав (ст. 176 КК України); шахрайство (ч. 3 ст. 190 КК України); незаконні дії з документами на переказ, платіж. картками, банк. рахунками (ст. 200 КК України); незаконне збирання відомостей, що становлять комерційну або банківську таємницю (ст. 231 КК України); ввезення, виготовлення, збут і розповсюдження порнографічних матеріалів (ст. 301 КК України); несанкціоноване втручання в роботу комп'ютерів (ст. 361 КК України); створення шкідливих програмних чи технічних засобів (ст. 361-1 КК України); несанкціоновані збут або розповсюдження інформації з обмеженим доступом (ст. 361-2 КК України); несанкціоновані дії з інформацією, яка оброблюється комп'ютерах (ст.362 КК України); порушення правил експлуатації комп'ютерів (ст.

363 КК України); перешкоджання роботі комп'ютерів шляхом розповсюдження повідомлень електрозв'язку (ст. 363-1 КК України) [2].

Протидія Кіберполіції кіберзлочинам здійснюється *у сфері використання платіжних систем* (викрадення готівки з банкомату шляхом встановлення на шатер банкомату спеціальної утримуючої накладки; незаконні фінансові операції з використанням платіжної картки або її реквізитів, що не ініційовані або не підтверджені її держателем; несанкціоноване списання коштів з банківських рахунків за допомогою систем дистанційного банківського обслуговування; *у сфері електронної комерції та господарської діяльності*

(виманювання у користувачів Інтернету їх логінів та паролів до електронних гаманців, сервісів онлайн аукціонів, переказування або обміну валюти, тощо; заволодіння коштами громадян через інтернет-аукціони, інтернет-магазини, сайти та телекомунікаційні засоби зв'язку); *у сфері інформаційної безпеки* (технологія управління людьми в Інтернет просторі; створення та розповсюдження вірусів і шкідливого програмного забезпечення); *у сфері інтелектуальної власності* (незаконне розповсюдження інтелектуальної власності в Інтернеті; надання незаконного доступу до перегляду супутникового та кабельного TV).

Таким чином, забезпечення кібербезпеки та здійснення кіберзахисту потребує вжиття сукупності організаційних, правових, технічних та інших заходів, спрямованих на виявлення та захист від кібератак, запобігання кіберінцидентам тощо. Особливу роль при цьому відіграє правове забезпечення діяльності Кіберполіції, пов'язаної із виявленням, розкриттям кіберзлочинів, притягненням до кримінальної відповідальності осіб, які їх вчинили. Реформування чинного законодавства України в цьому напрямі, на наше переконання, має здійснюватися з урахуванням кіберзагроз, що вимагає перегляду змісту багатьох правових положень і конструювання правових норм, практичне застосування яких матиме не тільки правозахисне, а й превентивне значення.

Список використаних джерел:

1. Конвенція про кіберзлочинність. Конвенцію ратифіковано 07.09.2005. ВВР, 2006, №5-6, ст.71 URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_575 (дата звернення: 15.04.2022).
2. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05 квіт. 2001 р. № 2341-III. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14 (дата звернення 15.04.2022).
3. Про основні засади забезпечення кібербезпеки України: Закон України від 05 жовтн. 2017 р. № 2163-VIII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/2163-19 (дата звернення: 15.04.2022).

А.М. Круковська, курсант факультету підготовки фахівців для підрозділів стратегічних розслідувань
(Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ)
Науковий керівник: **О.Д. Завістовський, старший викладач кафедри тактико-спеціальної підготовки** *(Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ)*

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ПІДГОТОВКИ ПОЛІЦЕЙСЬКОГО ДО ВЕДЕННЯ ПЕРЕГОВОРІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

На сучасному етапі становлення суспільства з кожним днем все більш актуальною стає проблема ненасильницьких засобів вирішення конфліктних ситуацій. Особливо важливим це питання є для правоохоронних органів, діяльність яких часто пов'язана з конфліктними ситуаціями, які виникають при виконанні службових обов'язків. Адже під час загострення криміногенної ситуації та зростання злочинності, у тому числі при введені воєнного стану, підвищуються вимоги до діяльності правоохоронців.

Теоретичні та практичні положення щодо особливостей тактики ведення переговорів все дедалі активніше обговорюються серед науковців. Окремі аспекти розробки практичних рекомендацій майбутнім та діючим працівникам правоохоронних органів України з питань застосування тактичних прийомів ведення переговорів із правопорушниками досліджувалися у працях багатьох вчених. Аналіз нормативної бази та наукової літератури дають нам підстави зробити висновок про те, що переговори являють собою діалог між працівником поліції та правопорушником, метою якого є схилення останнього через психологічний вплив до відмови від подальшої протиправної діяльності тощо. У відповідності до Закону України «Про боротьбу із тероризмом» [1], переговори – це один з ненасильницьких способів боротьби зі злочинністю. У деяких кримінальних ситуаціях діалог безпосередньо із

злочинцем має на меті схилення його до відмови від подальшої злочинної діяльності, до активного сприяння розкриттю і розслідуванню злочинів, розшуку та затриманню осіб, що вчинили правопорушення, усуненню заподіяної шкоди, одержання оперативно важливої інформації.

Під час підготовки поліцейського до ведення переговорів в умовах воєнного стану вважливо звернути увагу на специфіку даного виду діяльності. Поперше, переговорний процес являє собою специфічний вид комунікативної взаємодії у ситуації, коли цілі, інтереси або позиції сторін містять у собі протиріччя. По-друге, специфічність переговорного процесу полягає у тому, що на переговорах кожен опонент тісно контактує з іншим і змушений врахувати його дії. Через це переговори як соціальнопсихологічний процес характеризуються дією певних психологічних механізмів, з урахуванням яких створюється технологія їх проведення. Ведення переговорів є специфічним різновидом професійної діяльності працівників поліції, який входить до системи оперативно-розшукових, слідчих та інших заходів, спрямованих на попередження, розкриття та розслідування злочинів, а також виступають складовою, невід'ємною частиною тактичних операцій в криміналістичній, оперативно-розшуковій та кримінально-процесуальній діяльності [2, с. 303].

Обираючи жорсткий стиль ведення переговорів поліцейському варто наполягати на своїх вимогах, не піддаватися на поступки, здійснювати тиск на правопорушника та не проявляти ніякої турботи про задоволення його потреб. Водночас, на думку деяких науковців, жорсткий стиль є досить небезпечним, тому, якщо працівник поліції, який буде вести переговори із правопорушником, не впевнений у позитивному результаті їх проведення, то такий стиль не варто використовувати [3, с. 133]. На відміну від жорсткого стилю ведення переговорів працівник поліції, застосовуючи м'який стиль ведення переговорів, проявляє поступливість, йде «на зустріч» правопорушникові [4, с. 46]. Зміст переговорів у м'якому стилі полягає у знятті напруження в ситуації, яка склалася.

У якості практичних рекомендацій працівникові поліції необхідно відвідувати тренінг-семінари з метою підвищення своєї майстерності у напрямі здійснення переговорної діяльності. Водночас, обов'язковою є підготовка керівниками підрозділів Національної поліції на базі програм навчальних закладів МВС України, які б передбачали необхідну кількість годин аудиторних занять, для проведення тренінгів з різних аспектів переговорної діяльності; проведення ділових та імітаційних ігор з моделюванням різноманітних сценаріїв з метою розвитку переговорної компетентності та формування належної переговорної культури у працівників Національної поліції.

Список використаних джерел:

1. Про боротьбу з тероризмом: Закон України від 20.03.2003 № 638-IV. Відомості Верховної Ради України. 2003. № 25. Ст. 180.

2. Прыгунов П. Я. Психологическое обеспечение специальных операций: ролевое поведение : учеб. пособие. Киев : Европейский ун-т, 2000. 303 с.

3. Криволапчук В. О., Васильєв А. С. Тактика дій працівника міліції у типових та екстремальних ситуаціях під час виконання службових обов'язків : навч.-метод. посіб. Київ : ВПЦ МВС України, 2006. 133 с.

4. Свободный Ф. К. Особенности ведения переговоров в ситуации захвата заложников : метод. рек. Барнаул, 2004. 46 с.

О. В. Кузніченко, кандидат юридичних наук, доцент,
завідувачка кафедри цивільного та трудового правова
Навчально-наукового морського гуманітарного інституту
Одеського національного морського університету
С. Л. Кулиняк, голова Дрогобицької районної державної адміністрації

ЮРИДИЧНІ ПЕРЕШКОДИ ДЛЯ ОРЕНДИ ЗЕМЕЛЬНИХ ДІЛЯНОК, ЯКІ БУЛИ ОТРИМАНІ У ПОСТІЙНЕ КОРИСТУВАННЯ

Земельне законодавство та його застосування завжди становили суспільний інтерес. Особливої актуальності це набуває в умовах земельної реформи, пов'язаної із запровадженням в Україні ринку землі. Поряд з цим, суб'єкти господарювання конструюють нові організаційно-правові механізми консолідації земельних ділянок сільськогосподарського призначення для товарного виробництва. Один з таких механізмів полягає у передачі значних земельних площ комунальної власності у постійне користування комунальним підприємствам. Однак, не завжди комунальні підприємства мають економічну спроможність загосподарювати великі площі земель. Тож юридична можливість зосередити привабливі об'єкти в земельний портфель комунального підприємства, з метою отримати економічний інтерес, часто використовується без попереднього дослідження чинного земельного законодавства та

судової практики, що сприяє створенню неконкурентного середовища на ринку землі, приводить до порушення законодавства, а також інтересів держави та інтересів територіальних громад.

Зазначена проблема породжує чисельні дискусії, як у середовищі науковців так і серед практиків [1; 2; 3].

Відносини, пов'язані з орендою землі в аграрному секторі економіки України, на законодавчому рівні регулюються Земельним кодексом України, Цивільним кодексом України, Законами України «Про оренду землі» та «Про фермерське господарство».

Земельний кодекс України розмежовує поняття «право власності на землю», «право постійного користування землею», «право оренди земельної ділянки».

Так, право власності на землю обумовлене частиною першою статті 78 Земельного кодексу України, – це право володіти, користуватися, розпоряджатися земельними ділянками.

Право оренди земельної ділянки, відповідно до частини першої статті 93 Земельного кодексу України, – це засноване на договорі строкове платне володіння і користування земельною ділянкою, необхідною орендареві для провадження підприємницької та іншої діяльності.

Відповідно до частини першої статті 92 Земельного кодексу України право постійного користування земельною ділянкою – це право володіння і користування земельною ділянкою, яка перебуває у державній власності або комунальної власності, без встановлення строку.

Як бачимо, зміст норми частини першої статті 92 Земельного кодексу України не передбачає права розпорядження земельними ділянками юридичного титулу постійного користування, у тому числі права передавати ці ділянки в оренду чи суборенду.

Частиною другою статті 92 Земельного кодексу України встановлено вичерпний перелік суб'єктів, які можуть набувати право постійного користування земельною ділянкою із земель державної та комунальної власності.

Так, за юридичним змістом пунктів а) та б) частини другої статті 92 Земельного кодексу України, для цілей аграрного виробництва права постійного користування земельною ділянкою із земель державної та комунальної власності можуть набувати лише підприємства, установи та організації, що належать до державної та комунальної власності; громадські організації осіб з інвалідністю України, їх підприємства (об'єднання), установи та організації.

Відповідно до статті 95 Земельного кодексу України землекористувачі, якщо інше не передбачено законом або договором, мають право:

а) самостійно господарювати на землі;

б) власності на посіви і насадження сільськогосподарських та інших культур, на вироблену продукцію;

в) використовувати у встановленому порядку для власних потреб наявні на земельній ділянці загальнопоширені корисні копалини, торф, ліси, водні об'єкти, а також інші корисні властивості землі;

г) на відшкодування збитків у випадках, передбачених законом;

г) споруджувати жилі будинки, виробничі та інші будівлі і споруди.

Норма статті 95 Земельного кодексу України також не передбачає права постійного землекористувача передавати в оренду чи суборенду земельну ділянку отриману в постійне користування [4].

Конституційний суд України у рішенні від 22 вересня 2005 р. №5-рп/2005 у справі №1-17/2005, обґрунтовуючи неконституційність пункту 6 розділу X «Перехідні положення» Земельного кодексу України, наголосив, що, власники землі та орендарі поряд із повноваженнями щодо володіння та користування наділяються і повноваженнями щодо розпорядження земельними ділянками (орендарі - в частині передачі земель у суборенду за згодою власника), а постійні користувачі такої можливості позбавлені [5].

Відповідна правова позиція відображена у судовій практиці. Зокрема, Вищий господарський суд України у постанові від 10 жовтня 2017 р. у справі №909/754/16, відкритої за позовом прокурора в інтересах держави, поряд з іншим, зазначив, що постійний користувач не наділений повноваженнями власника землі щодо розпорядження нею та не вправі виступати орендодавцем земельних ділянок державної форми власності, які їй надані на праві постійного користування. Як результат – позов прокурора задоволено, договір оренди визнано недійсним, сільгосппідприємство орендаря зобов'язано звільнити орендовані земельні ділянки [6].

Таким чином, відповідно до наведених норм чинного земельного законодавства, землекористувач не наділений правом розпоряджатися земельною ділянкою передаючи її в оренду чи суборенду, а повинен самостійно господарювати на землі та забезпечувати використання землі за цільовим призначенням. Передача користувачем земельної ділянки титулу постійного користування іншому суб'єкту господарювання свідчить про припинення ним господарської діяльності з безпосереднього цільового використання ділянки.

Список використаних джерел:

1. Співвідношення понять «право постійного користування землею» та «суборенда». URL: https://odeska.land.gov.ua/shcho-potribno-znaty-pro-podil-zemelnoi-dilianky-2/ (дата звернення: 20.01. 2022).
2. Ірина Висіцька. Чи можна передати в оренду землю, що була отримана у постійне користування? URL: https://vysitska.com/2018/11/27/ (дата звернення: 20.01.2022).
3. Відповідаємо на запитання: Чи можна взяти в оренду земельну ділянку, що була отримана у постійне користування? URL: https://drohobych-rda.gov.ua/ (дата звернення: 24.01.2022).
4. Земельний кодекс України : Закон України №2768-II. URL: https://zakon. rada.gov.ua/ laws/show/2768-14#Text (дата звернення: 24.01.2022).
5. Рішення Конституційного Суду України від 22 вересня 2005 р. №5-рп/2005 у справі №1-17/2005. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v005p710-05#Text (дата звернення: 24.01.2022).
6. Постанова Вищого господарського суду України від 10 жовтня 2017 р. у справі №909/754/16.

С. Кузніченко,
Ректор Одеського державного
університету внутрішніх справ
доктор юридичних наук, професор
заслужений діяч науки і техніки
член-кореспондент НАПрН України

ХАРАКТЕРНІ РИСИ ПРАВОВИХ ВІДНОСИН ПІД ЧАС ДІЇ ВОЄННОГО СТАНУ

Правовідносини становлять основу існування будь-якого сучасного суспільства та є невід'ємною частиною, базисом, основою правового регулювання. Як особливий вид суспільних відносин, правовідносини визрівають у глибині суспільних відносин і обумовлюються політичними, економічними та іншими соціальними потребами, що сприяють необхідності їх визначення і захисту з боку держави [1, с. 149]. Режим воєнного стану передбачає суттєву перебудову функціонування всієї держави, кардинальної зміни всієї системи правовідносин, що існують в суспільстві.

Визначення воєнного стану як особливого правового режиму свідчить про те, що і правові відносини також набувають певної специфіки. Тобто, якщо воєнний стан є особливим правовим режимом, то і правовідносини є особливими. Виходячи із дефініції «воєнний стан», особливість полягає у тому, що, по-перше, відповідним органам державної влади, військовому командуванню, військовим адміністраціям та органам місцевого самоврядування надаються особливі повноваження, які відсутні у них під час мирного часу. По-друге, такі повноваження надаються з метою відвернення загрози, відсічі збройної агресії та забезпечення національної безпеки, усунення загрози небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності. І по-третє, такі повноваження передбачають тимчасове, зумовлене загрозою, обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб із зазначенням строку дії цих обмежень.

Характеризуючи надзвичайний адміністративно-правовий режим воєнного стану, ми погоджуємося з В. Голубем, який виділяє наступні риси такого стану. По-перше, владні повноваження щодо організації оборони, забезпечення безпеки та громадського порядку можуть бути передані військовому командуванню. По-друге, органи військового командування наділяються повноваженнями надзвичайного характеру, а також правом видання загальнообов'язкових нормативно-правових актів. Також на державні органи, підприємства, установи та організації можуть покладатись додаткові оборонні зобов'язання, а за окремі правопорушення посилюється юридична відповідальність [2, с. 101-102]. Саме існування таких особливостей впливає на специфіку правовідносин, що виникають під час дії воєнного стану.

Як і будь-які інші, правовідносини під час дії воєнного стану виникають на підставі норм права. Момент їх виникнення пов'язаний не з моментом вступу в дію нормативно-правових актів, а з умовами появи певних передумов, встановлених в законодавстві. Закон України «Про правовий режим воєнного стану» такими умовами називає збройну агресію чи загрозу нападу, небезпеку державній незалежності України, її територіальній цілісності [3]. Тобто передумовою застосування таких правовідносин є введення режиму воєнного стану відповідно до встановленої законодавством процедури. Згідно чинного законодавства, такі правовідносини починають діяти з моменту прийняття закону України «Про затвердження Указу Президента України «Про введення воєнного стану в Україні» [3].

Введення в дію такого закону надає можливість органам державної влади сконцентрувати увагу на найбільш важливих аспектах, впорядкувати їх, а також створити умови для повного їх контролю та охорони.

Із цією специфічною ознакою також пов'язана і наступна. Якщо звичайні правовідносини мають необмежений у часі характер, то правовідносини під час воєнного стану мають тимчасовий характер і мають юридичну силу лише під час дії воєнного стану і припиняються одночасно із припиненням такого стану. В законодавстві не встановлено строк, на який може вводитися воєнний стан, втім стаття 6 Закону України «Про правовий режим воєнного стану» вимагає чітко визначити в указі Президента України про введення воєнного стану строк, на який він вводиться [3]. Не дивлячись на те, що такі правовідносини мають тимчасовий характер, не втрачає обов'язковість легального їх оформлення. Мова йде про те, що всі юридичні процедури виникнення, зміни та припинення правовідносин повинні бути дотримані, а їх порушення неприпустиме навіть під час воєнного стану.

Наступна ознака правових відносин під час дії воєнного стану – це їх швидка зміна з урахуванням потреб часу. Ці правовідносини змінюються за встановленим законом порядком, але є доволі динамічними і «підстроюються» під запити воєнного часу, адже вся політика держави спрямована на відсіч військової агресії і потребує оперативного реагування на виклики, що стоять перед державою.

Із цього слідує наступна особливість правовідносин під час виникнення воєнного стану, а саме – їх спрямованість на забезпечення інтересів держави як суверенної організації суспільства. Мабуть, це є найголовнішою їх ознакою.

Важливо зазначити, що хоча національними інтересами держави є забезпечення інтересів держави, людини та суспільства, на перше місце під час воєнного стану виходить саме захист державного суверенітету та територіальної цілісності держави. Це зовсім не призводить до того, що права людини не забезпечуються. Мова йде про те, що заради захисту країни інтереси держави мають перевагу над інтересами людини, які на цей час обмежуються. Ми погоджуємося з А. Басовим, який зазначає, що обмеження – це юридичні та фактичні наслідки діяльності уповноважених органів державної влади, що заснована на законі та направлена на досягнення відповідних цілей, в результаті якої зменшуються варіанти дозволеної нормами права поведінки фізичних та юридичних осіб шляхом встановлення різного роду меж такої поведінки, що в обов'язковому порядку мають тимчасовий, просторовий та суб'єктивний характер [4, с. 32]. Але необхідно підкреслити, що все це відбувається в рамках Конституції України, зокрема на підставі статті 64 Конституції України, в якій визначено, що в умовах, зокрема, воєнного стану можуть встановлюватися окремі обмеження прав і свобод, окрім деяких прав, визначених в тій же самій статті [5]. І мова йде не стільки про обмеження прав людини, а про певні зусилля, які кожен громадянин України повинен докласти задля захисту своєї батьківщини.

За своїм характером, як вже зазначалося, правовідносини, що виникають під час дії воєнного стану, характеризуються тим, що спрямовані на захист інтересів держави, що передбачає тимчасову «зміну пріоритетів», тобто інтереси людини по відношенню до інтересів держави займають другорядне місце на час дії такого стану. З урахуванням цього важливо наголосити, що Закон України «Про правовий режим воєнного стану» містить ряд гарантій, спрямованих на забезпечення законності у державі та унеможливлення протиправного обмеження прав людини [3]. Також опосередковано однією із гарантій забезпечення прав людини під час дії воєнного стану є підвищена відповідальність за вчення кримінальних правопорушень.

Таким чином, правовідносини, які виникають під час дії воєнного стану, мають ряд особливостей. По-перше, вони є тимчасовими, розраховані лише на період дії такого стану. По-друге, вони починають діяти з моменту оголошення відповідно до встановленої законодавством процедури режиму воєнного стану та припиняють діяти з моменту його відміни. По-третє, не дивлячись на те, що вони спрямовані на захист прав і держави, і суспільства, і людини, пріоритетом стає забезпечення інтересів держави, що проявляється у тимчасовому правомірному обмеженні прав людини. Але всі ці обмеження стосуються не всіх, а лише визначених в Конституції України прав та суворо регламентуються на законодавчому рівні. Також одночасно із обмеженням таких прав, держава посилює гарантії реалізації таких прав людини шляхом додаткової нормотворчої діяльності, зокрема прийнятті як регулятивних так і охоронних норм на різних рівнях нормативно-правових актів. Також правовідносини, які виникають під час дії воєнного стану, характеризуються динамічністю, що дозволяє своєчасно реагувати на виклики часу. Втім ще раз наголошуємо, що їх виникнення, зміна та припинення відбувається виключно в правовому полі відповідно до встановленої законодавством процедури.

Список використаних джерел:

1. Савенко В. Правовідносини як форма відображення юридичної природи суспільних відносин в державі. *Evropský politický a právní diskurz*. 2015. Sv. 2, Vyd. 2. C. 148-152.

2. Голуб В. О. Онтологічна характеристика надзвичайного адміністративно-правового режиму воєнного стану. *Європейські перспективи*. 2017. Вип. 1. С. 98-103.

3. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12.05.2015 р. № 389-VIII. Дата оновлення: 01.04.2022. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#n29 (дата звернення: 20.04.2022).

4. Басов А. В. Поняття "обмеження" як юридична категорія: теоретичний аспект. *Адміністративне право і процес*. 2013. № 1. С. 27-33.

5. Конституція України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. Дата оновлення: 01.01.2020. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text (дата звернення: 20.04.2022).

М.М. Кузьменко, курсант ІІІ курсу
(Дніпропетровського державного Університету внутрішніх справ)
Науковий керівник: **М.В. Логінова, викладач кафедри цивільного права та процесу** *(Дніпропетровського державного Університету внутрішніх справ)*

ПРОБЛЕМИ ВИКОРИСТАННЯ ЕЛЕКТРОННИХ ДОКАЗІВ У ЦИВІЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ

Актуальність обраної теми зумовлена науково-технічним прогресом, удосконаленням засобів зв'язку та зберігання інформації, використанням комп'ютерних технологій та інформації, що вже призвело до створення нових видів доказів. Проблеми правового регулювання та використання електронних доказів є частиною ширшої проблеми впровадження електроніки та інформаційних технологій у всій судовій системі. Законодавство багатьох країн світу регулює використання електронних технологій у судовому процесі.

Деякі штати вже мають великий практичний досвід використання електронних технологій у судовому процесі. Електронні форми комунікації, особливо соціальні мережі та Інтернет, досягли такого рівня впливу на суспільне життя, що стали важливим джерелом інформації, а тому потребують відповідного регулювання у цивільному судочинстві. Впровадження сучасних інформаційних технологій у судову систему стає тенденцією, яка не оминула вітчизняний цивільний процес. Основні принципи, завдання та напрями комп'ютеризації судової влади викладені в Законі України «Про основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки» [1] Стратегія розвитку інформації. Суспільство в Україні [2] у Концепції галузевої програми комп'ютеризації судів загальної юрисдикції та інших органів і судових установ, затвердженій ДСА України [3], та інших 60 нормативно-правових актах.

Використання електронних доказів у цивільному процесі стає все більш популярним серед науковців. Ця проблема була розглянута в дисертаціях С.П. Ворожбіт, К. Л. Брановицький, М. В. Горєлов, а також у монографіях О. Т. Боннера та А.П. Пік. Водночас в Україні донедавна не проводилося комплексних досліджень на цю тему. Дисертація Каламайко А.Ю. захищена у 2016 році та не враховує останніх суттєвих змін, що відбулися у правовому регулюванні електронних доказів, а також у судовому процесі. Павлова Ю.С. посилається лише на електронні документи як джерело доказів у цивільному процесі. Але сьогодні електронні носії можуть містити різноманітну інформацію – звукову, аудіовізуальну, текстову, графічну та будь-які їх комбінації [4, с 127].

У науковій літературі з'являються різні погляди на місце електронного доказу в системі доказів. Наприклад, Д.М. Чечота [5, с 156] та О.А. Виноградова [6, с. 21] висловила думку, що всі сучасні джерела інформації охоплюються доказами, які вже відомі процесуальному законодавству, і мають бути віднесені до речових або письмових доказів. Цивільний процесуальний кодекс Німеччини містить електронні документи [7, с. 54–56], а у Франції та Італії електронні документи розглядаються як письмові докази [8, с. 64], аналогічний принцип міститься в ст. 71 ЦПК РФ. Інший підхід обґрунтовує необхідність диференціювати електронні докази від інших засобів доказування. Вказують на те, що сучасні процесуальні засоби зберігання інформації, зокрема відео та фото, мають значну специфіку, яка має бути відображена в процесуальному законі, а тому віднесена до окремих засобів доказування [10, с. 141–157].

Список використаних джерел:

1. Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 роки: Закон України від 09.01.2007 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2007. – № 12. – Ст. 102.

2. Про схвалення Стратегії розвитку інформаційного суспільства в Україні: розпорядження Кабінету Міністрів України від 15.05.2013 р. // Офіційний вісник України. – 2013. – № 44. – С. 79. – Ст. 1581.

3. Концепція галузевої програми інформатизації судів загальної юрисдикції, інших органів та установ судової системи. – Режим доступу: http://court.gov.ua/userfiles/concept.pdf.

4. Каламайко А.Ю. Місце електронних засобів доказування та окремі питання їх використання в цивільному процесі // Право та інновації. - № 2 (10). – 2015. – С. 127- 132. 69

5. Советский гражданский процесс / под ред. Н. А. Чечиной, Д. М. Чечота. – Л., 1984. – С. 156.

6. Зайцев П.П. Допустимость в качестве судебных доказательств фактических данных, полученных с исполь- зованием электронных документов / П. П. Зайцев // Арбитраж. и гражд. процесс. – 2002. – №4. – С. 21.

7. Брановицкий К. Л. Информационные технологии в гражданском процессе Германии (сравнительно-правовой анализ) : [монография] / К. Л. Брановицкий. – М.: Волтерс Клувер, 2010. – 208 с.

8. Шелепина Е.А. Гражданско-правовые аспекты электронного документооборота: монография / Е. А. Шелепина. – М.: Юрлитинформ, 2013. – 184 с.

9. Боннер А.Т. Электронный документ как доказательство в гражданском и арбитражном процессе / А.Т. Боннер // Закон. – М., 2009. – №11. – С. 141–157.

Г. Кульчицький, курсант 1-го курсу
(Одеський державний університет внутрішніх справ)
Науковий керівник: **В.С. Трояновський**
(Одеський державний університет внутрішніх справ)

РОБОТА ДЕРЖАВНОЇ ПОДАТКОВОЇ СЛУЖБИ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

На даний момент в Україні діє воєнний стан. Згідно зі ст. 1 Закону України «Про правовий режим воєнного стану», воєнний стан – це « особливий правовий режим, що вводиться в Україні або в окремих її місцевостях у разі збройної агресії чи загрози нападу, небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності та передбачає надання відповідним органам державної влади, військовому командуванню, військовим адміністраціям та органам місцевого самоврядування повноважень, необхідних для відвернення загрози, відсічі збройної агресії та забезпечення національної безпеки, усунення загрози небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності, а також тимчасове, зумовлене загрозою, обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб із зазначенням строку дії цих обмежень».

У зв'язку зі впровадженням на території України воєнного стану, а також із прийняттям Верховною Радою України Закону України №2118-IX «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо особливостей оподаткування та подання звітності у період дії воєнного стану», Державна податкова служба України повідомляє, що на строк до скасування або припинення воєнного стану платники податків звільняються від передбаченої відповідальності за дотримання термінів сплати зборів і податків, подання звітності, реєстрації податкових накладних у відповідних реєстрах, відповідно до п. 69.1 підрозділу 10 розділу XX «Перехідного кодексу України, а також про інші зміни.

Торгово-промислова палата України заявила про засвідчення факту настання форс-мажорних обставин, тобто обставин непереборної сили, з 24.02.2022 року, і відповідно до пп. 112.8.9 п. 112.8 ст. 112 Податкового кодексу України, платники податків звільняються від фінансової відповідальності за вчинення податкових правопорушень та порушення іншого законодавства, контроль за дотримання якого покладено на контролюючі органи через настання форс-мажорних обставин. Разом з тим, обов'язки платників податків мають бути виконані ними одразу після припинення дії форс-мажорних обставин.

Протягом дії форс-мажорних обставин податкові перевірки не розпочинаються, а розпочаті перевірки зупиняються, штрафні санкції за порушення законодавства з питань реєстраторів розрахункових операцій не застосовуються.

У період дії форс-мажорних обставин дозволяється переміщення спирту етилового або пального транспортними засобами за наявності товарно-транспортної накладної та паперового примірника акцизної накладної.

У зв'язку з тим, що в умовах дії воєнного стану електронні сервіси Державної податкової служби працюють з обмеженнями та платники податку на додану вартість не можуть реєструвати в Єдиному

реєстрі податкових накладних (далі – ЄРПН) податкові накладні та розрахунки коригування до них, у податковій звітності з податку на додану вартість:

- за звітний період лютий 2022 року – податкові зобов'язання на податковий кредит формуються на підставі зареєстрованих у ЄРПН податкових накладних, що були наявні до 24 лютого 2022 року, та наявних у платника первинних документів бухгалтерського обліку, складених відповідно до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні»;
- за наступні звітні періоди під час дії воєнного стану – податкові зобов'язання та податковий кредит мають формуватися на підставі наявних у платника первинних документів.

Сплата узгоджених податкових зобов'язань з податку на додану вартість, які були задекларовані платником у поданих податкових деклараціях з податку на додану вартість, до бюджету здійснюється ним шляхом поповнення електронного рахунку у системі електронного адміністрування податку на додану вартість. У подальшому, на підставі поданих декларацій, будуть сформовані та спрямовані до центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері казначейського обслуговування бюджетних коштів, відповідні реєстри на перерахування сум податку до бюджету, для здійснення перерахування таких сум до бюджету. Відповідно до п. 200¹.3 ст. 200¹ Податкового кодексу України.

Податкова служба України звертається до платників податків виконувати свій податковий обов'язок щодо сплати в повному обсязі відповідних сум податкових зобов'язань, за можливості, для забезпечення стабільного фінансування Збройних Сил України, у тому числі до настання термінів сплати. Усі здійснені переплати будуть відображені в інформаційних системах Державної податкової служби та враховані при обрахуванні їх зобов'язань у майбутньому.

Список використаних джерел :

1. Закон України «Про правовий режим воєнного стану». – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text
2. Податковий кодекс України. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#n2361
3. Державна податкова служба України, Шановні платники! (електронний ресурс). – Режим доступу: https://tax.gov.ua/media-tsentr/novini/576179.html
4. Геннадій Чижиков, Про форс-мажор (електронний ресурс). – Режим доступу: https://www.facebook.com/1780981079/posts/10216868915793444/?d=n
5. Кабінет Міністрів України, ПДВ в умовах воєнного стану (електронний ресурс). – Режим доступу: https://www.kmu.gov.ua/news/pdv-v-umovah-voyennogo-stanu-dpsu

В. Кутаєв, курсант 3 курсу ННІППФПНП
Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ
Науковий керівник: **А. Д. Наточій, старший викладач кафедри ТСП**
Дніпропетровського державного Університету внутрішніх справ

ТРУДОВА ПОВИННІСТЬ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Наша держава сьогодні проходить не самий легкий період у своїй історії. Глобальні виклики які постали перед українським суспільством зумовили до різких змін у законодавстві, норми яких будуть актуальні в умовах воєнного стану. У свої роботі я би хотів зокрема розкрити тему трудових правовідносин, адже це ті самі суспільні відносини є основними у будь-якому суспільстві, зважаючи на те що людина у своїй діяльності більшу частину життя проводить працюючи то взагалі життєвонеобхідними.

З введенням воєнного стану на території України набуло актуальності таке визначення як трудова повинність. Хотілося б зазначити що свою регламентацію вона знайшла у Законі України «Про правовий режим воєнного стану», а також визначений порядком КМУ від 13 липня 2011 р. № 753 «Залучення працездатних осіб до суспільно корисних робіт в умовах воєнного стану» у якому вказуються категорії осіб яких може бути залучено до повинності, а саме це 1)безробітні та інші незайняті особи 2)працівники функціонуючих в умовах воєнного стану підприємств (за погодженням з їх керівниками), що не залучені до виконання мобілізаційних завдань (замовлень) та не зараховані до складу позаштатних (невоєнізованих) формувань цивільного захисту, - у порядку переведення 3)особи, зайняті в особистому селянському господарстві 4)студенти вищих, учні та слухачі професійно-технічних навчальних закладів 5) особи, які забезпечують себе роботою самостійно також з кожним з цієї категорії осіб оформлюється строковий трудовий договір.[1][2]

Хотілось би зазначити, що існує порядок укладення трудового договору передбачений КЗпП який є довготриваючою процедурою. Відповідно до ст.-ст 24,29 КЗпП робітник не може бути допущенний до роботи за трудовим договором 1) отримати роз'яснення його прав та обов'язків поінформувати під розписку про умови праці, наявність на робочому місці, на якому він працюватиме, небезпечних і шкідливих виробничих факторів, які ще не усунуто, та можливі наслідки їх впливу на здоров'я, його права на пільги і компенсації за роботу в таких умовах відповідно до законодавства і колективного договору; 2) ознайомити працівника з правилами внутрішнього розпорядку 3) визначити працівникові робоче місце та знарядити його необхідними засобами 4) проінструктувати особу техніки безпеки, виробничої санітарії, гігієни праці і протипожежної охорони 5) необхідною умовою також є оформлення наказу чи розпорядження власника, а також 6) повідомлення до органу центральної влади про дану дію.[3]

Враховуючи що в умовах воєнного стану, особливо у місцях де тривають активні бойові дії, кожна хвилина на рахунку і кожна пара рук могла би стати у нагоді ми з моїм науковим керівником вважаємо що необхідно було б внести зміни до цієї норми і виокремити спрощений порядок укладання трудового договору в умовах воєнного стану для осіб залучених до трудової повинності.

Також проаналізувавши Женевську конвенцію про поводження з військовополоненими і постанову КМУ від 13 липня 2011 р. № 753 «Залучення працездатних осіб до суспільно корисних робіт в умовах воєнного стану» вдалося виявити що в міжнародному правовому акті немає прямої заборони використовувати працю військовополонених. Навпаки у ч.3 ст. 79 вищевказаного нормативного документу вказується на можливість тримання полонених у трудових таборах, тому ми з моїм науковим керівником важаємо за доцільне внести зміни до вищевказаної постанови і додати до цього переліку ще одну категорію осіб яких можно залучити до трудової повинності.[4][2]

Підбиваючи підсумки до нашої роботи нам вдалося дослідити питання трудової повинності, а також виокремити проблемні питання, які пов'язані з нею.

Список використаних джерел:

1. Про правовий режим воєнного стану : Закон України ред. від 01.04.2022 №28 URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19/ed20220401#Text (дата звернення 13.04.2022)
2. Залучення працездатних осіб до суспільно корисних робіт в умовах воєнного стану : Постанова Кабінету Міністрів України від 13 липня 2011 р. № 753 URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/753-2011-п#n9 (дата звернення 13.04.2022)
3. Кодекс законів про працю України: Закон України ред. від 02.04.2022 № 322-VIII URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text (дата звернення 14.04.2022)
4. Женевська конвенція про поводження з військовополоненими : Міжнародний нормативний акт ред. від 08.02.2006 підстава - 3413-IV URL: https://zakon.rada.gov.ua/ laws/show /995_153?find=1&text=#Text

С. Куценко, магістрантка, *Український Католицький Університет*
М. Компанович, к. психол. н., *Український Католицький Університет*

РЕАБІЛІТАЦІЇ ТА РЕСОЦІАЛІЗАЦІЇ УЧАСНИКІВ БОЙОВИХ ДІЙ, УКРАЇНСЬКИЙ ДОСВІД

З початком війни на сході України в 2014 році держава виявилась не готова до її викликів ні в воєнному, ні в соціальному, ні в культурному, ні в психологічному, ні в будь-якому іншому аспекті. І це мало свої наслідки. В першу чергу, психологічні.

Велика кількість учасників бойових дій після демобілізації мали справу з важкими симптомами ПТСР. Посттравматичний стрес – особлива форма загальної стресової реакції, обумовленої екстремальною ситуацією, в якій екстремальні фактори діють в часі та просторі, мають певне значення для особистості та суб'єктивно оцінюються як такі, що виходять за межі «звичайного людського досвіду» [1; 2].

Багато з учасників бойових дій не мали доступу до програм психологічної реабілітації, а стигматизація в суспільстві лише поглиблювала їх ізоляцію, що посилювало розлад. В результаті значний відсоток учасників АТО/ООС або ж повертались знову на службу, або страждали на алкоголізм та/або наркоманію, не отримуючи належної фахової підтримки. На той час держава опікувалась більше їх фізичною реабілітацією, ніж психологічною.

В той же час набирав свою силу волонтерський рух. Саме завдяки волонтерам армія отримувала не лише все необхідне для оборони але й значну підтримку після демобілізації. Спершу це в основному були зусилля направлені на ресоціалізацію ветеранів: допомога з працевлаштуванням, створення ветеранських об'єднань, де побратими могли підтримувати соціальні зв'язки один з одним через

спортивні змагання, заняття арт-терапією, навчання, реалізацію мистецьких хобі (гра в театрі, створення музичних ансамблів, написання художніх творів тощо).

Психологи України також були не готові до викликів роботи з подібною травматизацією, адже Україна вже більше півстоліття на той момент була мирною країною. Проте реальність з 2014 року змусила отримувати нові знання та навички і вже скоро можна було говорити про ще один фронт – психологічний. Стало з'являтись все більше фахівців, готових працювати з ветеранами, членами їх родин, внутрішньо переміщеними особами тощо. А згодом вони почали об'єднувати свої зусилля та за підтримки різних міжнародних фондів та організацій створювати програми ресоціалізації та реабілітації ветеранів і учасників бойових дій.

Одним із таких прикладів є діяльність Veteran Hub – простору для ветеранів та громадських організацій в різних регіонах України, що працюють у сфері ветеранських справ. Ветеран, звертаючись до хабу, ознайомлюється з «Шляхом ветерана» – життєвими етапами, які є спільними для будь-якого ветерана (див. схему 1) та передбачають 3 обов'язкових елементи після повернення з війни: піклування про себе, винаходження себе нового та вкорінення. Ці елементи були вперше запропоновані Департаментом Ветеранських Справ США в оригінальній версії Veteran Lifetime Journey Map.

Схема 1. Шлях ветерана

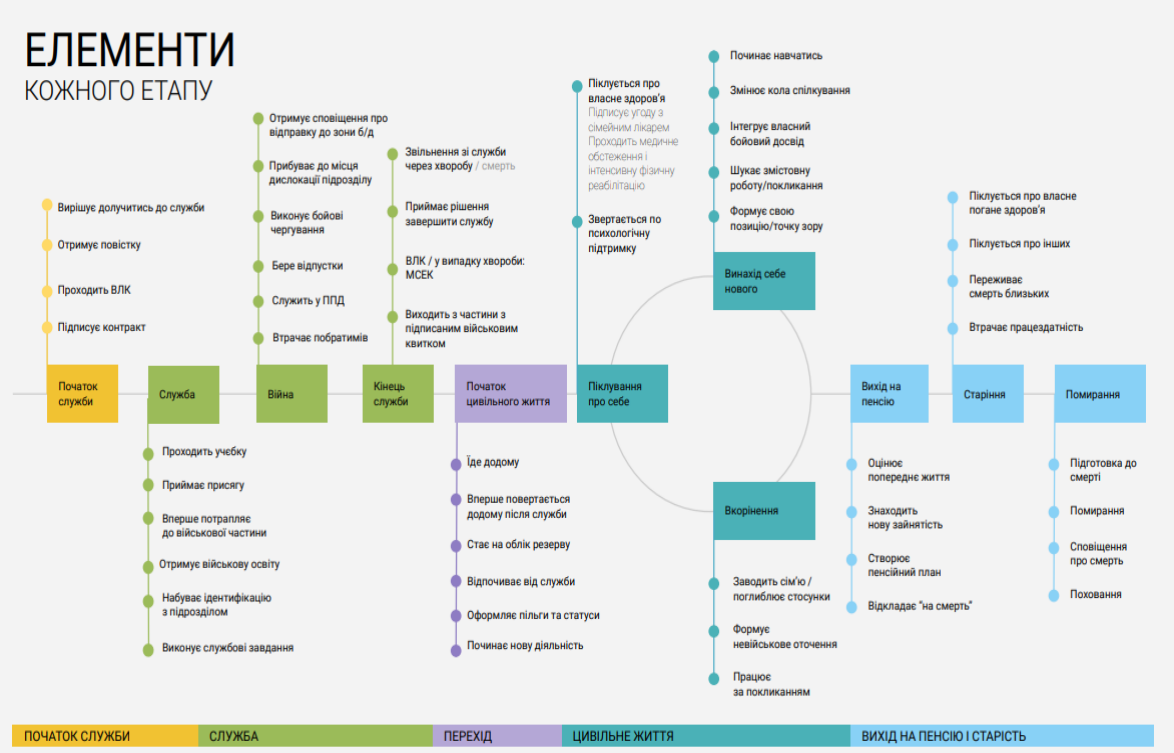

Схема «Шлях ветерана» демонструє комплексний підхід до процесу ресоціалізації та реінтеграції учасника бойових дій в мирне життя. Крім обов'язкової психологічної допомоги, етапи передбачають також відновлення соціальних зв'язків, отримання соціальних пільг гарантованих державою, пошук свого професійного невійськового покликання, піклування про здоров'я, забезпечення свого фінансового благополуччя до кінця життя.

Саме цю мапу Veteran Hub визначив як свою «дорожну карту», яка допоможе забезпечувати добробут ветерана. Отже, ветеран чи член його/її родини, звернувшись в хаб, може отримати допомогу на будь-якому етапі шляху, оскільки хаб об'єднує різні громадські організації, що надають психологічні, юридичні, трудові, соціальні послуги. Таким чином, хаб забезпечує соціальну, культурну та психологічну реінтеграцію в цивільне життя учасника бойових дій. В той час як держава продовжує гарантувати розгалужену інфраструктуру медичних закладів для фізичної реабілітації.

Така практика є однією із найкомплексніших підходів, який дійсно допомагає ефективно боротися з психологічними наслідками воєнної травматизації, включно з ПТСР, оскільки допомагає не лише надавати допомогу в боротьбі з симптомами ПТСР, а й вирішувати ті життєві складнощі, які напряму впливають на психологічний стан ветерана – соціальні зв'язки, навчання, працевлаштування, вирішення юридичних питань, допомога у відновленні втрачених чи побудові нових стосунків тощо.

Узагальнюючи, можна сказати, що в якомусь сенсі така допомога допомагає відбудувати ветерану свою ідентичність, адже кожен з них є набагато більшим, ніж їх військовий досвід.

Список використаних джерел:

1. Бодров В. А. Психологический стресс: развитие и преодоление / В. А. Бодров. – М.: ПЕР СЭ, 2006 – 352 с.

2. Кадыров Р. В. Посттравматическое стрессовое растройство (PTSD): состояниепроблемы, психоиагностика и психологическаяпомощь: учебноепособие / Р. В. Кадыров. – СПб.: Речь, 2012. – 448 с.

А.М. Кучук, д.ю.н., професор *(Сумський державний педагогічний університет ім. А.С. Макаренка)*

ПУБЛІЧНА ВЛАДА ТА ЛЮДСЬКІ ПРАВА В УМОВАХ ВОЄННОГО ЧАСУ

У цивілізованому суспільстві однією з засадничих цінностей є людські права. При цьому йдеться про природний характер цих прав. Так, відповідно до ст. 1 Загальної декларації людських прав «Всі люди народжуються вільними і рівними у своїй гідності та правах. Вони наділені розумом і совістю і повинні діяти у відношенні один до одного в дусі братерства» [1].

Сам людські права є тим засобом, що обмежує публічну владу, стримуючим фактором розвитку авторитаризму та тоталітаризму. Наголосимо, що саме стан забезпечення людських прав є тим «мірилом», що визначає наявність чи відсутність у державі демократичного державно-правового режиму. Пов'язане це, зокрема, з тим, що забезпечення людських прав покладає на державу не лише негативні зобов'язання, а й позитивні, які, в свою чергу, потребують значних фінансових та організаційних ресурсів. Так, наприклад, для реалізація права на життя серед іншого публічна влада має забезпечити функціонування мережі закладів охорони здоров'я.

До того ж, варто наголосити, що людські права, як і людська гідність, передбачають можуть існувати в умовах реалізації в соціумі принципу рівності та толерантності. А це вимагає від публічної влади діяти в інтересах саме людини, публічна влада фактично має бути сервісно-орієнтованою. За таких умов є низькими рівні корупції в органах державної влади, ефективно реалізуються «запобіжники» корупційних проявів, починаючи від добору на посади, завершуючи перманентним звітуванням про доходи та громадським контролем.

Відтак, певною мірою можна погодитись з відомим висловом про те, що коли сильний народ, то влада слабка і, навпаки, коли влада сильна – то народ слабкий.

Однак, цілком очевидним той факт, що в умовах воєнного стану влада має бути сильною. То ж логічним є запитання про стан забезпечення людських прав в умовах ведення оборонної війни (відзначимо, що ми ведемо мову саме про оборонну війну, Україна захищається від росії, яка напала в «кращих традиціях фашизму» (заперечуючи проведення війни, заперечуючи використання зброї проти мирного населення, надихаючись якимись утопічними цілями тощо) на сусідню державу.

Наголосимо, що у тексті Конституції України міститься низка статей, які у цілому визначають загальні положення забезпечення людських прав за вказаних обставин. Так, відповідно до ч. 2 ст. 64 Конституції України, встановлюючи воєнний стан, органи публічної влади можуть встановити окремі обмеження людських прав. Наголосимо, що йдеться, по-перше, про окремі обмеження, а, по-друге, саме про обмеження, а не скасування (людські права є природними, невід'ємними та невідчужуваними). При цьому конституційний припис зобов'язує органи публічної влади чітко встановити строк дії обмежень.

Додамо, що означена конституційно-правова норма передбачає і винятки з такого повноваження органів публічної влади: «Не можуть бути обмежені права і свободи, передбачені статтями 24, 25, 27, 28, 29, 40, 47, 51, 52, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63 цієї Конституції» [2].

Не можна не згадати і окремі приписи, викладені у нормах про конкретні людські права. Так, відповідно до ст. 41 Конституції України, у якій закріплено право володіти, користуватися і розпоряджатися своєю власністю «примусове відчуження об'єктів права приватної власності може бути застосоване лише як виняток з мотивів суспільної необхідності, на підставі і в порядку, встановлених законом, та за умови попереднього і повного відшкодування їх вартості. Примусове відчуження таких об'єктів з наступним повним відшкодуванням їх вартості допускається лише в умовах воєнного чи надзвичайного стану» [2].

Наведене положення є важливим у сучасних умовах, зважаючи на відзначувану в засобах масової інформації тезу про вилучення на користь Збройних сил України автомобілів, якими керують особи у стані сп'яніння. Варто також вказати, що за одним із таких фактів Державним бюро розслідувань було відкрито провадження (йдеться про вилучення автомобіля Skoda Kamiq на одному з блокпостів Тернопільської області) [3].

Окрім вказаного, не можна оминути увагою і ст. 43, що закріплює право на працю. Відповідно до приписів, викладених у цій статті «використання примусової праці забороняється. Не вважається примусовою працею військова або альтернативна (невійськова) служба, а також робота чи служба, яка виконується особою за вироком чи іншим рішенням суду або відповідно до законів про воєнний і про надзвичайний стан» [2].

Наведені положення є важливими у контексті змін до трудового законодавства, про які повідомляли засоби масової інформації.

Таким чином, проблематика людських прав в умовах воєнного часу є наразі актуальною для українського суспільства та потребує системного висвітлення.

Список використаних джерел:

1. Загальна декларація прав людини від 10 грудня 1948 р. *Офіційний вісник України.* 2008. № 93. Ст. 3103.

2. Конституція України від 28 червня 1996 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30.

3. На Тернопільщині на блокпості вилучили орендований автомобіл: ДБР проводить розслідування. URL https://www.tenews.org.ua/post/show/1650198295-na-ternopilschini-na-blokposti-viluchili-orendovaniy-avtomobil-dbr-provodit-rozsliduvannya

Д. О. Лавренко, викладач кафедри загальноправових дисциплін
(Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ)

ЕСКАЛАЦІЯ ВІЙСЬКОВОГО КОНФЛІКТУ НА ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ

У сучасній політико-правовій думці та сфері міжнародного гуманітарного права виникає ряд складних питань, пов’язаних і з нормативно-правовим визначенням сутності збройних конфліктів, які мають ознаки т. зв. «гібридної війни». Саме такий вид сутичок став характерним у конфліктних ситуаціях XXI ст. та створив нові ускладнені, нестабільні взаємовідносини в міжнародній спільноті. Дедалі частіше можемо спостерігати вживання в науково-теоретичному колі терміна «гібридна війна». Такі нетрадиційні збройні конфлікти вимагають уточнення їх семантики. Зміни в безпековому середовищі повинні спровокувати відповідні зміни в теоретико-правових положеннях міжнародного права. Загалом у політичній, економічній, юридичній, науковій сфері немає єдності поглядів у розумінні особливостей і складників сучасного збройного конфлікту. Головною причиною цього є стрімке видозмінення (трансформування) збройного конфлікту, в якому традиційні сценарії їх вирішення не діють для їх ефективного завершення.

Дослідженням сутності, особливостей і співвідношення таких понять, як «збройний конфлікт», «воєнний конфлікт», «гібридна війна» займалися О.В. Батрименко, С.Я. Безкоровайний, В.В. Власюк, С.Ф. Денисов, К.С. Кардаш, К.С. Карман, А.П. Ладиненко, Г.І. Луцишин, Є.М. Магда, М.В. Остноухова, А.І. Рижова, Г.М. Яворська та ін. Водночас проведення комплексного науково-теоретичного вивчення змісту названих понять лишається сьогодні актуальним. За останні роки в наукових колах юриспруденції та політології з’явився новий напрям досліджень, присвячених особливостям сучасного збройного конфлікту, зокрема на території України. Відповідно погляди вчених, які описують суть та особливості збройного конфлікту, умовно можемо розділити на дві групи: А) ті, що більшою мірою спираються на основи міжнародного права; Б) ті, які переважно звертаються до основ політології. А) Г.Ф. Костенко, описуючи види воєнних конфліктів, зазначав, що воєнний конфлікт може набувати форми агресії (оскільки згідно з Резолюцією XXIX сесії Генеральної Асамблеї ООН від 14 грудня 1974 р. «агресією є застосування збройної сили державою проти суверенітету, територіальної недоторканності або політичної незалежності іншої держави») чи збройного конфлікту (коли агресора визначити неможливо) [1, с. 49]. Тобто збройний конфлікт – це прихована агресія. С.Я. Бескоровайний, описуючи збройні конфлікти та їх види, вказував, що основною розпізнавальною ознакою є державний кордон. Автор традиційно серед видів виокремлює міжнародний і не міжнародний збройний конфлікт (або громадянську війну) [2, с. 116]. Міжнародний збройний конфлікт визначає як збройну боротьбу між двома або декількома сторонами, які володіють міжнародною правосуб’єктністю [2, с. 121–122]. М. Сологуб висловлював думку про те, що «збройний конфлікт» за своїм змістом є вужчим, ніж поняття «війна». Збройним конфліктом вважає форму вирішення суперечностей між державами, яка характеризується застосуванням воєнної сили з боку цих держав. Автор також звертає увагу на те, що в сучасному міжнародному праві під збройним конфліктом розуміється офіційний стан війни, міжнародний конфлікт чи конфлікт не міжнародного характеру [3, с. 255].

Г.М. Яворська, досліджуючи семантичну і прагматичну сторону терміна «війна», зауважує, що гібридну війну не вдасться підвести під поняття «збройний конфлікт». Автор підтримує позицію, за якою в міжнародному праві замість слова «війна» застосовується ширше поняття «збройний конфлікт» [4, с. 17–18].

Принципово важливим є усвідомлення і розуміння необхідності забезпечення прав людини при будь-яких обставинах. Найважливішим напрямком міждержавного співробітництва є забезпечення прав людини в умовах збройних конфліктів міжнародного і не міжнародного характеру. Адже незважаючи на те, що сучасне міжнародне право засуджує збройні конфлікти, війни та будь-яку агресію і взагалі забороняє агресивні війни. На жаль, збройні конфлікти, війни - це об'єктивна реальність сучасного етапу розвитку людства. Відповідно до визначення, запропонованого Міжнародним комітетом червоного хреста, збройний конфлікт - це збройне протистояння, що відбувається між державами, або тривале збройне протистояння між урядовою владою та організованими збройними угрупуваннями або ж лише між організованими збройними угрупуваннями Своєю чергою, внутрішній (не міжнародний) збройний конфлікт - це збройний конфлікт, що відбувається на території однієї держави і в якому війська жодної іншої держави не беруть участі. Прикладом внутрішнього збройного конфлікту може бути застосування збройних сил держави проти дисидентських або повстанських угрупувань або збройне протистояння двох або більше збройних угрупувань, що відбувається на території однієї держави, але не обов'язково із залученням регулярних збройних сил [1]. Незалежно від свого соціального характеру (міжнародні війни, національно-визвольні війни, внутрішні конфлікти), законні чи незаконні (агресивні війни або оборонні війни; збройні дії сепаратистів всередині країни або дію урядових військ по захисту конституційного ладу), ці збройні конфлікти ставлять під загрозу реалізацію більшості прав і свобод людини, в тому числі найважливіше природне право - право на життя.

Військовий конфлікт в Україні на території Донбасу було розпочато ще у квітні 2014 року російськими військами. «Протягом 2014-2015 років, у розпалі збройного конфлікту на Донбасі, усі сторони порушували міжнародне гуманітарне право, що призвело до переміщення більше мільйона людей. Загинуло більше 13 000 осіб, і кількість жертв продовжує зростати [4]. Після того, як РФ захопила Крим, провела серію пропагандистських проросійських виступів в Україні і проголосила «державний суверенітет» ДНР і ЛНР.

Починаючи із весни 2021 року, російська федерація почала концентрувати військову техніку, війська та озброєння на кордоні з Україною та на території Білорусії [1]. Восени 2021 року була проведена передислокація російських військ до кордонів України. Ще наприкінці жовтня 2021 року розвідки США та Великої Британії попереджали, що президент Росії Володимир Путін має намір розпочати широкомасштабне вторгнення в Україну та атакувати Київ, щоб змістити законно обрану владу. Закордонні ЗМІ, зокрема The Washington Post та Politico, опублікували фотоматеріали з яких зрозуміло, що по неподалік кордону з Україною було накопичення російської техніки та військ. Щоб запобігти паніці влада України не популяризувала дану інформацію, але максимально гуртувалася до наступних дій.

Головне управління розвідки Міноборони України, надало інформацію, що військову ескалацію Росія планує кінець січня – початок лютого 2022 року. Та всі політичні та військові експерти не допускали можливості повномасштабного вторгнення на Українські землі.

Під ескалацією військового конфлікту (від лат. sca1a - «сходи») в Україні розуміється розвиток конфлікту, який набирає швидкості в часі, загострення ситуації протиборства. При цьому всі наступні руйнівні дії опонентів один на одного сильніші, потужніші та інтенсивніші, ніж попередні. Чергова ескалація збройного конфлікту в Україні має руйнівні наслідки для прав людини в окупованих регіонах, створила загрозу життю цивільного населення по всій Україні, засобам до існування та інфраструктурі, призвела до гострої нестачі продовольства й спричинила масове переміщення населення на захід України та країни Європи та Заходу.

Отже, можемо дійти висновку,що зміст вищенаведених науково-теоретичних позицій щодо сутності й особливостей сучасного збройного конфлікту загалом і в Україні зокрема дозволяє вирізнити такі його суттєві риси: 1) війна – це збройний конфлікт, але збройний конфлікт не завжди переростає у війну; 2) проводиться для вирішення політичних, національно-етнічних, економічних, релігійних та інших інтересів чи спорів; 3) використовуються традиційні та нетрадиційні тактики, методики і стратегії (найманство, кібервійна, залучення різних типів населення, теракти, підривна діяльність, нівелювання норм міжнародного гуманітарного права та договорів, відносна керованість, завуальована мета початку конфлікту тощо); 4) переважно триває поблизу державного кордону на території однієї держави; 5) держава не переходить в умови воєнного стану на весь період тривалості такого конфлікту

Список використаних джерел:

1.Костенко Г.Ф. Типи, види воєнних конфліктів та їх класифікація. *Науковий вісник Дипломатичної академії України*. 1999. Вип. 2. С. 48–57.

2. Безкоровайний С.Я. Види збройних конфліктів та їх правове регулювання. *Юридична наука*. 2014. № 3. С. 116–126.

3. Денисов С.Ф., Кардаш К.С. Воєнний конфлікт: зміст та співвідношення з близькими поняттями. *Вісник Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля*. 2012. № 1 (2). С. 107–113.

4. Лавніченко О.В., Годлевський С.О. Сутність збройного конфлікту всередині держави та підходи до його типології. *Честь і закон.* 2015. № 4 (55). С. 4–13

В.О. Лавроненко, курсант ННІ права та підготовки фахівців для підрозділів Національної поліції *(Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ)*
Науковий керівник: **І.С. Лантух, старший викладач кафедри теорії та історії держави і права** *(Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ)*

ПОШИРЕННЯ КІБЕРЗЛОЧИННОСТІ ТА МЕТОДИ БОРОТЬБИ З НЕЮ ОРГАНАМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

Через стрімкий розвиток українського суспільства в усіх сферах життя стрімко зростає рівень злочинності, особливо в період воєнного стану в нашій державі. Еволюція інформації та розвиток технологій стали рушійною силою поширення кіберзлочинної діяльності. Кількість злочинів у соціальних мережах збільшується з кожним новим користувачем. Зрозуміло, що швидкість та обсяги злочинності в Інтернеті значно вищі, ніж злочини в реальному житті.

Кожна юридично незалежна держава має захищати не лише основні права та свободи своїх громадян, а й інформаційні ресурси як усередині країни, так і на міжнародному рівні. З огляду на вищезазначене, слід зауважити, що актуальним постає питання саме для нашої країни в умовах воєнного стану,так як відбувається стрімке збільшення числа кіберзлочинів,а саме: випадки скімінгу, фішингу, DDOS-атак та інших злочинів у цій сфері. Захист інформаційних ресурсів кожного громадянина та держави в цілому – одна з провідних задач підрозділу Національної поліції,а саме кіберполіції.

Крім того, вважаємо необхідним виявити конкретні злочини, пов’язані з кіберзлочинністю, зокрема кібертероризм, крадіжку інформації з баз даних та комп’ютерних програм, обіг незаконних предметів чи речовин, використання комп’ютерних технологій для шахрайства. Видно, що злочини, пов’язані з Інтернет-ресурсами, є однією з найсерйозніших проблем багатьох сучасних розвинених країн [1,с.68].

Щоб запобігти цьому та швидкому поширенню таких злочинів, виконавча влада виділила спеціальний підрозділ, який займається запобіганням поширенню злочинності в Інтернеті.

Підрозділ кіберполіції є новим для сучасного законодавства, тому в деяких нормативно-правових актах не враховуються певні права та обов’язки підрозділу, що дуже несприятливо для виконання завдань кіберполіції. Задля боротьби з кіберзлочинами вищезазначений структурний підрозділ використовує надсучасні інформаційні технології, а також телекомунікаційні та комп'ютерні інтернет-мережі і системи[1,с.69].

За статистикою, найпоширенішою злочинною діяльністю, яка здійснюється через Інтернет, є обіг та розповсюдження наркотиків. Слід зазначити, що неповнолітні часто стають жертвами подібних злочинів, адже рівень вживання наркотиків серед українських неповнолітніх наразі наближається до 41% [2,с.195].

Причини вживання наркотиків підлітками дуже різноманітні, залежно не тільки від оточення дитини, а й від її самосвідомості.

Крім того, завдяки розвитку інтернет-технологій наркотичні речовини є у вільному доступі, і їх може придбати будь-хто. Розповсюдження наркотиків відбувається через всесвітньо відомі Інтернет мережі, найчастіше це «Telegram». У воєнний час, коли всі сили зосереджені на обороні та безпеці нашої країни, наркодилери реєструються у вищезгаданих соцмережах під відповідними іменами, і ці адреси призначаються через підлітків, які бажають заробити, в їх обов’язки входить малювати на стінах будинків, парканах, огорожах адреси відповідних наркомагазинів. Доступ до цих наркомагазинів необмежений, і будь-хто може написати в один з таких магазинів, відправити гроші і отримати так звану «закладку», місцезнаходження якої надсилає наркоторгівець.

Натомість Харківський університет внутрішніх справ, а саме факультет № 4 (Кіберполіція) розробив пілотний проект з метою боротьби з наркомагазинами в «Telegram». Пілотний проект був проде-

монстрований курсантами та викладачами Харківського національного університету внутрішніх справ, під назвою «ЧАТ-БОТ»[2,с.196].

Завдання цієї програми полягає в тому, що будь-який користувач, зареєстрований у цій програмі, може поскаржитися на телеграм-канал, який розповсюджує наркотики. Тобто користувачі діють як активісти, і через свою кількість вони можуть блокувати такі канали. У підсумку хотілося би наголосити на тому, що поки даний проект працює лише в Харкові, але завдяки позитивним результатам за короткий проміжок часу ця програма буде реалізована в інших країнах, що значно допоможе знизити рівень не лише наркоманії, а слугуватиме методом профілактики та запобігання даним видам кіберзлочинів, а також посилити відповідальність за вчинення діянь,пов'язаних з розповсюдженням та продажем наркотичних засобів під час воєнного стану.

Список використаної літератури:

1. А. А. Вознюк Організовані злочинні об'єднання в мережі Інтернет: кримінально-правовий аспект. Боротьба з інтернет-злочинністю: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (Донецьк, 12–13 черв. 2017 р.). – Донецьк : Донец. юрид. ін-т, 2017. С. 68-70.

2. О. О.Баєв Боротьба з кіберзлочинністю: правовий та виховний аспекти. Спеціальна техніка у правоохоронній діяльності : матеріали V міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 25 листоп. 2018 р.). К. : Нац. акад. внутр. справ України, 2018. С. 194-197.

В.О. Лавроненко, курсант факультету підготовки фахівців для органів досудового розслідування
(Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ)
Науковий керівник: **О.Д. Завістовський,**
старший викладач кафедри тактико-спеціальної підготовки
(Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ)

ОСОБЛИВА РОЛЬ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ У ПРОТИДІЇ ДОМАШНЬОМУ НАСИЛЬСТВУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Сьогодення повне величезної кількості явищ, вони є як позитивні, так і негативні. Однак, слід зауважити, що негативних явищ набагато більше ніж позитивних. Негативні явища не лише порушують нормальне суспільне життя, вони негативно впливають на кожну людину окремо. Зокрема, до таких явищ можна віднести домашнє насильство.

Слід зазначити, що стрімке поширення домашнього насильства серед українського населення є найактуальнішою проблемою не лише серед населення, але й серед поліції. У зв'язку з введенням в Україні воєнного стану багато потенційних жертв домашнього насильства залишились сам на сам зі своїм кривдником.

Слід зауважити, що більшість українського населення навіть не здогадується що вони можуть піддаватися домашньому насильству, окрім цього, вони навіть не знають куди звертатися за допомогою.

Поліція відграє дуже важливу роль у протидії домашньому насильству, адже домашнє насильство може інкримінуватися не лише як адміністративне правопорушення, але і як кримінальне правопорушення, яке несе більш серйозні санкції [1,с.212].

Поліцейські у даному випадку і слугують допомогою жертвам домашнього насильства, тому дуже важливе місце посідає інформативна робота з населенням щодо питань куди звертатися та до кого, якщо вони страждають від домашнього насильства.

Нормативно-правовою базою, яка висвітлює всі особливості домашнього насильства, виступає Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству», Кодекс України про адміністративні правопорушення та Кримінальний кодекс Україні [2,с.64]. Дані офіційні документи закріплюють суб'єктів домашнього насильства; висвітлюють ознаки кожної з форм домашнього насильства, а саме, психологічного, фізичного, економічного та сексуального; зазначають права та обов'язки поліцейських, які виїжджають на правопорушення пов'язані з домашнім насильством та зазначають межі адміністративної та кримінальної відповідності за вчинення домашнього насильства.

Отже, у підсумку варто зазначити, що роль правоохоронної структури у протидії домашньому насильству відіграє дуже важливу роль, адже поширення випадків вчинення домашнього насильства все частіше приголомшує своїми показниками. Інформативна робота з населенням посідає важливе місце в роботі поліції з населенням, адже громадяни повинні знати, що їм обов'язково допоможуть у будь-якій ситуації.

Список використаних джерел:
1. Волокітенко І.О. Питання взаємодії між працівниками превентивної діяльності та підрозділами Національної поліції України. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право». 2017. № 43. Т. 4. С. 211–215.
2. Левченко К.Б., Попередження домашнього насильства : навчальний посібник для консультантів “гарячих” ліній. ТОВ“Агентство” “Україна”. К., 2016. 92с.

Т. Лазаренко, слідчий Гаазького Трибуналу ООН

ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ РОЗСЛІДУВАННЯ ВОЄННИХ ЗЛОЧИНІВ У МІЖНАРОДНОМУ ТРИБУНАЛІ

Міжнародний Кримінальний Суд із колишньої Югославії (ICTY) було створено для судового переслідування осіб, відповідальних за серйозні порушення міжнародного гуманітарного права, скоєні на території колишньої Югославії. У статуті Міжнародного Кримінального Суду, який наразі є єдиним постійним судом такого роду, докладно перераховані злочини, що підпадають під юрисдикцію Міжнародного Кримінального Суду: воєнні злочини, злочини проти людяності, геноцид та злочини агресії.

У зв'язку з обмеженими ресурсами трибунали розслідують воєнні злочини, учинені лише вищим командуванням, і лише у виняткових випадках – командуванням середньої ланки, якщо для цього є особливі причини. Справи по злочинах, що вчинені нижчим командуванням чи рядовим складом, і навіть поодинокі випадки порушення міжнародного гуманітарного права, які не мали систематичного характеру, направляють на розслідування до місцевих судів.

Слідчий відділ у трибуналі входить до Офісу прокурора. У кожній справі збирається міжвідомча слідча група. До неї входять слідчі, криміналісти, аналітики з кримінальних питань, а також військові та політичні аналітики. Військовий та політичний аналіз важливий для кращого розуміння політичної ситуації в країні: воєнних дій, де і які війська були розташовані, структури військового командування та ефективного контролю над військами, аналізу військових документів, наказів. Оскільки воєнні злочини були вчинені як військовими керівниками, так і політичними лідерами, то розуміння політичної ситуації дуже важливе для ефективного розслідування кримінальних справ. Переважна більшість слідчих у трибуналі має досвід роботи в поліції, а деякі – також і досвід роботи в миротворчих місіях ООН.

Усі матеріали в справах збираються в єдину електронну базу. База містить мільйони сторінок і багато доказів не можна віднести до однієї справи, оскільки вони використовуються в багатьох справах (наприклад, аналіз військової ситуації країни або свідчення, що стосуються кількох обвинувачених у різних справах). Крім загальної бази для більш ефективної роботи з документами в кожній справі є база даних, куди після ретельного аналізу вносяться документи, що безпосередньо стосуються конкретної кримінальної справи. У такій базі легше шукати потрібну інформацію (наприклад, за назвою місця або за подією злочину, за датою події тощо). Систематизацією документів у справах та всіма адміністративними питаннями, пов'язаними безпосередньо з доказовою базою в справі займаються менеджери в справах (case manager), які прикріплені до кожної кримінальної справи.

Існує окрема база даних за свідками, де збирається інформація про те, хто та коли допитав свідка, а також реєстраційні номери протоколів його допитів та інші дані. Вона дає можливість слідчому мати повний огляд усіх показань свідка, наданих ним у різних справах та різним слідчим.

На початковому етапі розслідування слідчі дії включають допити свідків, потерпілих і підозрюваних, призначення експертиз, огляд місця події, участь в ексгумації. На цьому етапі збирання доказів взаємодія юристів (legal officers and trial attorneys) Офісу прокурора і слідчих не є настільки визначальною, як на подальших етапах. Вона обмежується консультаціями щодо процесуальних аспектів. У міру просування розслідування та збирання достатнього обсягу доказів для суду, взаємодія з юристами стає дедалі тіснішою, і зрештою слідчі по суті переходять під керівництво юристів.

У трибуналі немає конкретного моменту, коли слідство вже закінчено, а кримінальна справа передається до суду. Це поступовий процес, коли в справу дедалі більше вступають юристи та напрям слідчої роботи змінюється. На етапі активної підготовки до суду слідство ще триває, але вже більше фокусуються на тому, що саме треба юристам для подання доказів у суді. Також слідство надає допомогу в ідентифікації виправдувальних матеріалів, оскільки одним з обов'язків Офісу прокурора є передача захисту всіх наявних матеріалів, що вказують на невинуватість обвинуваченого або пом'як-

шують його вину. Також слідчі можуть надавати допомогу відділу роботи зі свідками й потерпілими. Наприклад, зв'язуватися зі свідками та потерпілими, які будуть свідчити в суді, та встановлювати, чи є в них будь-які обґрунтовані побоювання, пов'язані зі свідченням у суді. Якщо побоювання є, і вони реальні й обґрунтовані, то далі вирішується питання про те, які програми захисту свідка будуть застосовані в тому чи іншому випадку.

Щодо свідків дуже важливе значення надається тому, наскільки свідку можна довіряти в його показаннях. Із цією метою перед початком допиту свідкові важливо роз'яснити, що навіть якщо він учинив будь-який злочин, який не стосується справи, то він повинен відкрито про це розповісти. Якщо він приховає таку інформацію і потім вона спливає в суді, то суд може повністю не зарахувати свідчення свідка, оскільки свідок буде вважатися таким, що не заслуговує на довіру. Також обвинувачення надає величезного значення пошуку будь-якої інформації, яка може дискредитувати свідка і зародити в суддів сумніви щодо того, чи можна довіряти його свідченням. Контакт зі свідком повинен проходити якомога більш приховано, щоб мінімізувати коло осіб, які знають про співпрацю свідка з трибуналом, і вкотре не наражати свідка на небезпеку. Протокол допиту свідка повинен писатися його словами, тобто з використанням слів і висловлювань свідка, уникаючи перефразувань. Допит підозрюваного проводиться обов'язково з аудіо- або відеозаписом.

Із метою оптимізації ресурсів, а також для більш тісної співпраці з країною, по якій проводиться розслідування, трибунал має так звані польові офіси. Вони розташовані безпосередньо в країні, на території якої було вчинено воєнні злочини. Персонал офісу – це співробітники трибуналу, включаючи слідчих, які працюють у польових офісах на постійній основі. Інші співробітники працюють у головному офісі в Гаазі і приїжджають до країни за необхідності. Такі офіси надають практичну допомогу працівникам головного офісу. Це може бути фізичний пошук свідків та потерпілих, оскільки часто адреси їхнього останнього місця проживання не точні або не актуальні, безпосередньо допит свідків та потерпілих, надання логістичної допомоги слідчим, які прибувають до країни для проведення слідчих дій, регулярні зустрічі з місцевою поліцією, прокуратурою, членами уряду, організація візитів керівництва трибуналу до країни.

Слідством широко використовується інформація, отримана з відкритих джерел. Будь-яка така інформація ретельно аналізується, зіставляється з іншими доказами у справі. Можуть використовуватися наукові праці, у яких аналізується військова ситуація чи описуються певні воєнні злочини, журналістські статті. Така інформація є доказом лише в сукупності з іншими доказами. Як свідки допитуються і журналісти, оскільки вони часто присутні безпосередньо в гарячих точках і можуть одними з перших розмовляти з очевидцями й потерпілими та надавати фото- та відеодокази.

У зв'язку з тим, що слідчих часто викликають до суду як свідків, особливо з питань того, як проводилося розслідування, як збиралися докази, слідчим наполегливо рекомендується вести журнал, де докладно документувати всі слідчі дії, важливі моменти розслідування й коментарі, які не увійшли до офіційних документів, а також фіксувати негативні результати слідства. За наявності записів у журналі слідчий може освіжити свою пам'ять для суду і дати докладні показання. Такий підхід із веденням журналу слідчих заходів свідчить про професіоналізм слідчого та вважається гарною практикою. Не всі докази, зібрані під час слідства, будуть надалі використані в суді, а лише ті, що підтверджують вину обвинуваченого та мають значення в справі.

Слідство не закінчується із початком суду. Навіть під час суду та апеляції збирання доказів може тривати. Наприклад, якщо під час судових слухань було отримано нову інформацію, яка раніше була не відома слідству. Для перевірки такої інформації слідчі можуть проводити слідчі дії навіть під час судового процесу.

Список використаних джерел:

1. ICTY Manual on Developed Practices. ICTY-UNICRI 2009. URL: https://www.icty. org/x/ file/About/Reports%20and%20Publications/ICTY_Manual_on_Developed_Practices.pdf

О.Л. Левін, к. і. н., доцент *(Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ)*
Т.І. Стоєва, здобувачка освіти І курсу ННІ права та інноваційної освіти
(Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ)

ЗНАЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ ЯК СУБ'ЄКТА БЕЗПЕКИ ТА ОБОРОНИ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

Сьогодні, в період воєнного стану, головне завдання держави щодо забезпечення прав і свобод людини і громадянина, захисту суспільства і держави набуває особливого значення, коли нормальне функціонування суспільства і самої держави стає неможливим. Адже зараз людина виступає найголовнішою соціальною цінністю, саме тому охорона правопорядку і здійснення безпеки є першочерговим завданням держави. Загалом, забезпечення внутрішньої безпеки держави є головним завданням Національної поліції. Тож, основною функцією Національної поліції щодо забезпечення режиму воєнного стану є протидія внутрішнім загрозам, тобто протидія різним проявам і формам тероризму, боротьба зі злочинністю, забезпечення громадської безпеки та здійснення захисту суспільства. У зв'язку з цим актуальним є питання висвітлення компетенції Національної поліції під час воєнного стану, адже уточнення і розкриття цих повноважень є гарантією законності і реалізації своїх повноважень. Саме тому, ця робота покладена на з'ясування питання стосовно значення Національної поліції як суб'єкта безпеки та оборони під час воєнного стану. Також проаналізувати нормативно-правові акти, в яких зазначено про повноваження Національної поліції в умовах воєнного стану.

Тож, відповідно до статті 1 Закону України «Про правовий режим воєнного стану», воєнний стан – це особливий правовий режим, що вводиться в Україні або в окремих її місцевостях уразі збройної агресії чи загрози нападу, небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності та передбачає надання відповідним органам державної влади, військовому командуванню, військовим адміністраціям та органам місцевого самоврядування повноважень, необхідних для відвернення загрози, відсічі збройної агресії та забезпечення національної безпеки, усунення загрози небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності, а також тимчасове, зумовлене загрозою, обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб із зазначенням строку дії цих обмежень [1]. Також згідно з цим законом, органи Національної поліції під час введення режиму воєнного стану сприяють діяльності військової адміністрації, суду, органів прокуратури, юстиції тощо. Перед військовою адміністрацією звітують про стан законності, боротьби зі злочинністю, охорони громадського порядку та результати діяльності на відповідній території.

Зокрема, у статті 24 Закону України «Про Національну поліцію» зазначено, що у разі виникнення загрози державному суверенітету України та її територіальної цілісності, а також у ході відсічі збройної агресії проти України органи та підрозділи, що входять до системи поліції, відповідно до законодавства України беруть участь у виконанні завдань територіальної оборони, забезпеченні та здійсненні заходів правового режиму воєнного стану у разі його оголошення на всій території України або в окремій місцевості [2]. Тобто, в цілому можна констатувати, що основним завданням Національної поліції в умовах воєнного стану є підтримання публічного порядку та публічної безпеки, а також захист держави та суспільства загалом. Саме тому, органи Національної поліції як складова частина системи державного управління та системи безпеки в умовах воєнного стану здійснюють ряд повноважень необхідних для якнайшвидшої нормалізації життя суспільства та держави, відновлення конституційного правопорядку і законності, а також для ліквідації загроз безпеці громадян.

Засновуючись на всьому вищевикладеному, треба наголосити, що саме зараз особливого значення набуває питання дотримання прав людини і громадянина, забезпечення публічного порядку, захист суспільства та держави в умовах дії негативних чинників. Ці завдання покладено на органи Національної поліції. Саме Національна поліція здійснює внутрішню безпеку держави і всього суспільства. Національна поліція є суб'єктом безпеки та оборони під час воєнного стану. Адже органи поліції здійснюють свої повноваження для нашого стабільного і безпечного життя. Зокрема, Національна поліція здійснює багатофункціональну діяльність від імені держави, значення якої в механізмі забезпечення режиму воєнного стану полягає в реалізації та дотриманні конституційних прав і свобод людини і громадянина, забезпечення соціальної рівності та стабільності суспільства, захист всього суспільства від тероризму. Завдяки ефективності та дотримання законності, оперативності та встановлення пріоритетності завдань Національна поліція захищає внутрішню безпеку держави та забезпечує стабільність правопорядку в суспільстві.

Список використаних джерел:

1. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12 травня 2015 року. Відомості Верховної Ради, 2015, № 28, ст. 250. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19

2. Про Національну поліцію: Закон України від 02 липня 2015 року. Відомості Верховної Ради, 2015, № 40-41, ст. 379. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19

А. Лелека, курсант 1-го курсу
(Одеський державний університет внутрішніх справ)
Науковий керівник: **І.І. Залєвська, к.п.н.**
Одеський державний університет внутрішніх справ)

РОБОТА ОРГАНІВ ПРОКУРАТУРИ УКРАЇНИ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

Зараз на території України діє воєнний стан через вторгнення агресора – Російської Федерації. Воєнний стан - це особливий правовий режим, який вводиться на території України або в окремих її місцевостях у разі збройної агресії чи загрози нападу, небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності та передбачає надання відповідним органам державної влади, військовому командуванню, військовим адміністраціям та органам місцевого самоврядування повноважень, необхідних для відвернення загрози, відсічі збройної агресії та забезпечення національної безпеки, усунення загрози небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності, а також тимчасове, зумовлене загрозою, обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб із зазначенням строку дії цих обмежень.

Відповідно до Закону України «Про правовий режим воєнного стану», його запроваджують: у разі збройної агресії, загрози нападу, небезпеки державній незалежності, її територіальній цілісності.

За воєнного стану відповідним державним органам, військовому командуванню, військовим адміністраціям та органам місцевого самоврядування надаються повноваження, необхідні для відведення загрози, відсічі збройної агресії та гарантування національної безпеки.

Під час воєнного стану неможливо припинити повноваження Президента України, Верховної Ради, уряду, омбудсмена, судів, органів прокуратури, органів, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність та досудове розслідування. [1].

Прокуратура України - це єдина централізована система органів державної влади, які відповідно до Конституції та законів України здійснюють обвинувальну, представницьку, контрольно-наглядову та Інші функції в державі.

До початку війни та зараз під час воєнного стану на прокуратуру накладаються функції згідно Закону України «Про Прокуратуру»:

1) підтримання державного обвинувачення в суді;

2) представництво інтересів громадянина або держави в суді у випадках, визначених цим Законом та главою 12 розділу III Цивільного процесуального кодексу України;

3) нагляд за додержанням законів органами, що провадять оперативно-розшукову діяльність, дізнання, досудове слідство;

4) нагляд за додержанням законів при виконанні судових рішень у кримінальних справах, а також при застосуванні інших заходів примусового характеру, пов’язаних з обмеженням особистої свободи громадян [2].

Прокуратура України опублікувала на офіційному сайті злочини, вчинені в період повномасштабного вторгнення Російської Федерації. Зареєстровано понад 5899 злочинів агресії та воєнних злочинів:

- порушення законів за звичаїв війни (ст. 438 КК);
- планування, підготовка або розв’язання та ведення агресивної війни (ст. 437 КК);
- пропаганда війни (ст. 436 КК).

Магістральна справа щодо агресії РФ, більш 500 підозрюваних представників військово-політичного керівництва: міністри, депутати, військове командування, посадовці, керівники правоохоронних відомств, розпалювачі війни та пропагандисти Кремля.

Було встановлено 2691 злочинів проти національної безпеки:

- посягання на територіальну цілісність і недоторканність України (ст. 110 КК);
- державна зрада (ст. 111 КК);
- диверсія (ст. 113 КК) [3];

Отже, на прокуратуру України накладаються функції щодо підтримання державного обвинувачення в суді, представництво інтересів громадянина або держави в суді у випадках, нагляд за додержанням законів органами, що провадять оперативно-розшукову діяльність, дізнання, досудове слідство, нагляд за додержанням законів при виконанні судових рішень у кримінальних справах, а також при застосуванні інших заходів примусового характеру, пов'язаних з обмеженням особистої свободи громадян. Діяльність прокуратури ґрунтується на засадах верховенства права та визнання людини, її життя і здоров'я, честі і гідності, недоторканності і безпеки найвищою соціальною цінністю; законності, справедливості, неупередженості та об'єктивності; територіальності; презумпції невинуватості; незалежності прокурорів, що передбачає існування гарантій від незаконного політичного, матеріального чи іншого впливу на прокурора щодо прийняття ним рішень при виконанні службових обов'язків; політичної нейтральності прокуратури; недопустимості незаконного втручання прокуратури в діяльність органів законодавчої, виконавчої і судової влади; поваги до незалежності суддів, що передбачає заборону публічного висловлювання сумнівів щодо правосудності судових рішень поза межами процедури їх оскарження у порядку, передбаченому процесуальним законом; прозорості діяльності прокуратури, що забезпечується відкритим і конкурсним зайняттям посади прокурора, вільним доступом до інформації довідкового характеру, наданням на запити інформації, якщо законом не встановлено обмежень щодо її надання; неухильного дотримання вимог професійної етики та поведінки. Функції прокуратури України здійснюються виключно прокурорами. Делегування функцій прокуратури, а також привласнення цих функцій іншими органами чи посадовими особами не допускається.

Список використаних джерел:

1. https://armyinform.com.ua/2022/02/24/shho-potribno-znaty-pro-voyennyj-stan-ogoloshenyj-v-ukray ini/
2. Закон України «Про Прокуратуру».
3. https://www.gp.gov.ua/

Т.Р. Ленкова, курсант факультету підготовки фахівців
для підрозділів стратегічних розслідувань
Науковий керівник: **О.Д. Завістовський,**
старший викладач кафедри тактико-спеціальної підготовки
(Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ)

ОСНОВНІ ПИТАННЯ ТАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ПРАВООХОРОНЦІВ ДО ВИКОНАННЯ СЛУЖБОВИХ ОБОВЯЗКІВ В УМОВАХ ВВЕДЕННЯ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ

Професійне навчання працівників Національної поліції визначається низкою нормативних документів. Найголовнішим нормативним документом є Закон України «Про Національну поліцію». Відповідно до статті 72 цього закону вказано, професійне навчання поліцейських складається з первинної професійної підготовки, підготовки у вищих навчальних закладах із специфічними умовами навчання, післядипломної освіти, службової підготовки [1]. Однією із складових професійного навчання поліцейських є тактико-спеціальна підготовка.

Говорячи про тактичну підготовку правоохоронців необхідно зауважити, що через невдало сплановані та не ефективно виконані дії працівників під час служби приводять до травмувань, поранення чи навіть загибелі. Саме до цих наслідків може привести недостатній рівень фізичної підготовленості, невірні тактичні дії, невміння правомірно використовувати і застосовувати спеціальні засоби, вогнепальну зброю. Роль тактичної підготовки в підготовці поліції значно зросла при введені в Україні воєнного стану.

У навчальній літературі зазначено, що головним завданням тактичної підготовки є опанування працівниками знань, умінь і навичок щодо забезпечення особистої безпеки під час виконання ними службових обов'язків. Згідно з визначенням А.І. Черкашина, особиста безпека – це система організаційно-правових, фізичних і тактико-психологічних заходів, що надають можливість зберегти життя та здоров'я поліцейського, забезпечити високий рівень ефективності його професійних дій [2]. Особиста безпека є результатом реалізації комплексу заходів, спрямованих на зниження професійного ризику до реально можливого мінімуму, що дозволяє гарантувати збереження життя і здоров'я, нормальний психічний стан, дієздатність працівника поліції.

Розглядаючи проблемні аспекти тактико-спеціальної підготовки осіб які навчаються в вищих навчальних закладах зі специфічними умовами навчання, а також під час первинної професійної підготовки, післядипломної освіти та службової підготовки необхідно звертати увагу на методи викладан-

ня. Необхідно зауважити, що методи викладання тактико-спеціальної підготовки у закладах зі специфічними умовами навчання, в більшості з підходів застаріли, і не завжди є ефективними. Тематичним планом передбачено вивчення низки тем, які допомагають засвоїти та вивчити практичні навички, але є застарілими і не дуже цікавими для вивчення. Доцільним було б ввести поліцейські квести з розкриття злочинів, в ході яких застосовують комплекс засобів і заходів, які засвоюються легше, і взагалі такий метод є дуже цікавим і захоплюючим. Проте не можна повністю сказати, що старі методи є не доцільними, вони також допомагають, але не такими ефективними, як наприклад квест.

У системі службової підготовки тактична підготовка проводиться протягом усього періоду служби поліцейського. Тому в ній використовуються такі навчання як «Моделювання ситуацій службової діяльності» [3]. На якій практично застосовуються та формуються всі вміння набуті правоохоронцями. Адже як показує практика, особливості професійної діяльності поліцейських, передбачають постійні контакти з різними верствами населення. У багатьох випадках коли людина бачить працівника поліції, форму, не завжди поводиться адекватно, особливо ті верстви населення які перебувають в алкогольному сп'янінні, або у збудженому емоційному стані. Тому в таких випадках працівники повинні знати та вміти як правильно застосовувати і використовувати набуті знання і вміння. Адже не рідко невірні дії призводять до тяжких наслідків. Таких як, неправомірне застосування спеціальних засобів, вогнепальної зброї, в нестандартній ситуації працівники можуть імпульсивно приймати невірні рішення. Це може також свідчити про низьку рівень тактичної підготовки, психологічної. Удосконалення навичок працівників поліції можливе тільки через удосконалення методів викладання.

Отже, беручи до уваги вище викладене, можна зробити висновок, що тактична підготовка важлива і під час первинної підготовки, в закладі зі специфічними умовами навчання, а також під час службової підготовки. Особливу увагу потрібно приділяти тактичним діям правоохоронців, правильному і раціональному використанню спеціальних засобів та вогнепальної зброї. Особливо це необхідно в умовах воєнного стану. Але цього не можливо досягнути так просто, тому потрібно удосконалювати методи викладання, вводити нові.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про Національну поліцію»: станом на 17. 03. 2021 р./ Відомості Верховної Ради №40-41, ст.379

2. Давигора Ю.І. Тактична підготовка правоохоронців у контексті нової концепції діяльності Національної поліції України, Наук. Часопис НПУ ім. Драгоманова випуск № 7 (127) 2020 с.56-62.

3. Бондаренко В. В. Особливості тактичної підготовки працівників підрозділів патрульної поліції. Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України. 2017. Вип. 3. [Електронне видання]. Режим доступу – URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ Vnadped_2017_3_5. (Серія «Педагогіка»).

Лимаренко М.С.,студент навчально-наукового
інститут права та інноваційної освіти,
Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ
Науковий керівник: **Коренев А.О., к.ю.н.,**
доцент кафедри загальноправових дисциплін
Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

ВПЛИВ ВОЄННОГО СТАНУ НА УКРАЇНСЬКЕ ЗАКОНОДАВСТВО ТА ДЕРЖАВУ

Внаслідок значного політичного і військового впливу протягом останніх років Російської Федерації на регіони Сходу та Півдня України серед його населення збільшилась кількість проявів сепаратизму, що в свою чергу створило сприятливі умови для воєнного вторгнення Росії на територію України, з подальшою тимчасовою окупацією Автономної Республіки Крим та окремих районів Донецької та Луганської областей. В інформаційному просторі серед місцевих жителів окупованих територій надалі здійснюються заходи з дискредитування української влади, формується хибне уявлення про процеси, які відбуваються в Україні та поза її межами, що не може стояти осторонь суспільства, держави в цілому та формування її зовнішньої та внутрішньої політики. Зовнішня агресія з боку РФ завдає істотної шкоди національним інтересам України, а тому перед нами постала найбільша загроза за всю історію незалежності – загроза існуванню України, що актуалізує потребу правової ідентифікації базових конституційних понять у сфері оборони, зокрема таких як «стан війни» та «воєнний час». Поняття «воєнний стан» визначено одночасно у двох Законах України «Про правовий режим воєнного стану» та «Про оборону України», однак вони суттєво різняться між собою. Крім того, в національному законодавстві взагалі відсутні визначення категорій «стан війни» і «воєнний час». Саме тому багато українських політиків помилково ототожнюють «стан війни» з «воєнним станом» або

«воєнним часом». Наведене свідчить, що зміст цих понять потребує належної конкретизації в законодавстві України, в тому числі з використанням ідей військово-правових досліджень.

20 лютого 2014 року війська Російської Федерації вторглися на територію Автономної Республіки Крим, та анексували її. Цими діями було розпочато військовий конфлікту між Україною та Росією, що з початком бойових дій у Донецькій та Луганських областях переріс у повноцінну війну.

З рештою конфлікт "заморозили" за допомогою Мінських домовленостей, що мали повністю припинити вогонь в окремих регіонах Донецької та Луганської області, відвезти усі важкі озброєння, забезпечити моніторинг режиму припинення вогню, та амністію всім тим хто приймав участь у бойових діях на стороні Російської федерації, надати можливість постачання гуманітарної допомоги і так далі .

Не дивлячись на всі ці процедури, напрямлені на забезпечення мирного врегулювання, 26 листопада 2018 року в Україні був введений воєнний стан строком на 30 діб, що поширювався на 10 областей . Це був перший випадок введення воєнного стану за весь час існування сучасної, незалежної України. З рештою подовження воєнного стану в 2018 не відбулось, але ці події в черговий раз загострили російсько-український конфлікт, який остаточно вибухнув через 4 роки. Починаючи з 24 лютого 2022 року воєнний стан знову з'явився у житті українців, але на цей раз він зачепив не конкретно визначені області нашої країни, а всі її території цілком. З першими хвилинами російської агресії президентом України Володимиром Зеленським був оприлюднений указ про введення воєнного стану. В найкоротші строки указ був розглянутий та затверджений Верховною Радою.

Чи може подібний стан добре позначитись на українській державі? Питання виглядає досить очевидно, звісно що ні, але все не так просто. Слід пам'ятати що в період війни усі рішення приймаються набагато швидше. Тобто всі ті реформи, що роками відкладалися по різним причинам – зараз будуть терміново прийняті. Так наприклад президентом України був оприлюднений указ, який звільняє усіх підприємців першої та другої групи від сплати податків на час війни та ще мінімум на рік після її завершення[1]. Таким чином увесь малий, або ще навіть ненароджений бізнес зможе не лише існувати, а ще й зіставляти конкуренцію гігантам, оскільки до цього його існування було вкрай важким через досить великі податки. Не дивлячись на те що це тимчасова реформа на період війни, вона точно допоможе в розвитку малим компаніям, а після її завершення скоріше за все значно скоротить податки у сфері малого бізнесу у новій, уже постійній реформі.

Але не слід забувати, що воєнний стан це не лише зменшення або повне скасування податків. Це ще й трудові повинності, комендантська година, повна заборона продажу алкогольних напоїв тощо. Відтепер усі працездатні особи віком від 16 років можуть бути залучені до суспільних робіт. До цього переліку входять: безробітні та інші незайняті особи, працівники функціонуючих в умовах воєнного стану підприємств, особи, зайняті в особистому селянському господарстві, студенти вищих, учні та слухачі професійно-технічних навчальних закладів тощо. Окрім цього була введена в дію комендантська година, що також певним чином створює обмеження для громадян, хоч і не такі значні як трудова повинність[2].

Окрім економічних та соціальних свобод були обмеження були введені на переміщення певного кола людей за територію України. Так на період дії воєнного стану забороняється виїзд за межі країни громадян України чоловічої статі від 18 до 60 років. Перетин державного кордону можуть здійснювати лише: особи з інвалідністю I чи II групи — у супроводі одного або обох батьків, особи що потребують постійного догляду, особи, що судом були визнанні недієздатними, працівники закладу догляду, які перебувають на військовому або спеціальному обліку в Міноборони, СБУ чи Службі зовнішньої розвідки, з розрахунку одна особа на 50 осіб з інвалідністю та інших осіб, які потребують постійного догляду, особи які мають посвідчення про відстрочку від призову та повідомлення про зарахування на спеціальний військовий облік, які мають висновок військово-лікарської комісії про непридатність з виключенням з військового обліку, на утриманні яких перебувають троє і більше дітей віком до 18 років, які самостійно виховують дитину (дітей) віком до 18 років, на утриманні яких перебуває дитина з інвалідністю віком до 18 років або повнолітня дитина, яка є особою з інвалідністю I чи II групи, до досягнення нею 23 років, усиновителі, опікуни, піклувальники, прийомні батьки, батьки-вихователі, на утриманні яких перебувають діти-сироти або діти, позбавлені батьківського піклування, віком до 18 років, зайняті постійним доглядом за особами, що його потребують, у разі відсутності інших осіб, які можуть здійснювати такий догляд[3].

Отже, вітчизняне законодавство у сфері оборони потребує вдосконалення, оскільки в ньому не викладені основні дефініції та не розмежовано ключові поняття «стан війни» та «воєнний стан», що набуває актуальності під час захисту суверенітету держави при здійсненні противником збройної агресії проти України, а питання, пов'язані з правовим врегулюванням зазначених відносин та визна-

ченням початку воєнних дій та настанням воєнного часу, потребують суттєвого подальшого опрацювання та комплексного наукового дослідження з подальшим внесенням відповідних змін до законодавства у сфері оборони.

Список використаних джерел:

1. Шишкін В.І. Конституційні основи правового реагування органів державної влади на акти воєнної агресії. *Вісник Конституційного Суду України*. 2016. № 4–5. С. 218. 8.

2. Мельник М.І. Окрема думка судді Конституційного Суду України. *Вісник Конституційного Суду Україн*и. 2015. № 4. С. 26–27.

3. . Сліденко І.Д. Окрема думка судді Конституційного Суду України. *Вісник Конституційного Суду України*. 2015. № 5. С. 34–35

Є.В. Лісова, курсант *(Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ)*

ПРОБЛЕМАТИКА НАДАННЯ ДОМЕДИЧНОЇ ДОПОМОГИ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

За воєнним станом ви повинні бути готові до всього, навіть якщо ви цивільна особа. Прості речі можуть врятувати життя. Чітке розуміння алгоритму дій допоможе взяти справу в свої руки в екстреній ситуації та надати першу допомогу потерпілим. Надання домедичної допомоги на полі бою є основою порятунку життя поранених. Аналіз причин загибелі військовослужбовців під час бойових дій показує, що значну частину воїнів можна було врятувати завдяки своєчасній та якісній допомозі. Близько 90 відсотків бойових смертей припали до того, як поранені дісталися до медичного закладу. Більшість із них не пов'язані з життям (масова травма, масивна черепно-мозкова травма тощо)[1].

Під час надання домедичної допомоги на місці поранених захищено від ворожого вогню, а рятувальники можуть надати допомогу в межах своїх можливостей. Навіть в такі моменти можуть виникнути проблеми при наданні домедичної допомоги, такі як: психічне становище постраждалого і самого рятівника, відсутність медичних засобів, брак часу та незахищенність рятівника засобами особистої безпеки[2]. Однак певні стани, такі як кровотеча з ран на руках або ногах, важкий пневмоторакс і проблеми з дихальними шляхами, можна виправити на полі бою. Ця допомога є різницею між смертю солдата на полі бою та його одужанням у медичному закладі. Відповідні навички самодопомоги, взаємодопомоги та рятувальників на полі бою можна зменшити на 15-18%[3]. Рятувальники повинні повністю оцінити свої можливості: якщо потерпілий важить близько 120 кг, а поліцейський – 60, або постраждалих кілька – навряд чи рятувальникам вдасться його (їх) евакуювати без допомоги[4]. Найважчу роботу в парі має виконувати найсильніша людина. Також постання стосовно психічного стану, людина не завжди може оцінювати свій стан та бути готовим до таких випробувань, хоча й теоретично знають що до чого треба робити. Так більшість рятувальників може почати нервувати під час надання допомоги і не зможуть правильно зробити наступні дії, стосовно потерпілих також можуть виникнути проблеми – через стрес вони можуть не допустити поліцейського, котрий надає домедичну допомогу до себе, розмахуючи руками або ногами, дригаючись і тд[5]. Не треба забувати ще про особисту безпеку поліцейського, часто вони не дотримуються заходів власної безпеки задля того, щоб скоріше надати допомогу постраждалому, вважаючи, що брак часу може грати проти них[2].

Тож, виходячи з вищесказаного можна зробити висновки, що при наданні домедичної допомоги працівниками поліції чи звичайної цивільної особи, можуть виникнути деякі складнощі не тільки в правильному наданні, а ще й в другорядних чинниках, що були обумовленні раніше. Стосовно цього ми б хотіли наголосити, адже це є однією зі складових успішного порятунку.

Список використаних джерел:

1. Перша медична (екстрена) допомога з елементами тактичної медицини на догоспітальному етапі в умовах надзвичайних ситуації: Навч.посіб.для мед. ВНЗ І-IV р.а. Рекомендовано МОЗ/ За ред..В.С.Тарасюка. – К., 2015. – 368с.

2.Тактика надання самодопомоги та взаємодопомоги під час ведення бойових дій / Уклад.: Р.С. Троцький, О.В. Чуприна, О.А. Блінов; за ред. М.О. Ктіторова. – К.:, 2016. – 137 с.

3. Домедична допомога в умовах бойових дій: Методичний посібник / В.Д.Юрченко, В.О.Кирилюк, А.А.Гудима та ін. – Київ, Середняк Т.К., 2014. – 80с.

4. Блінов О. А. Формування емоційної стійкості у військовослужбовців аеромобільних військ під час повітряно– десантної підготовки : дис. … канд. психол. наук : 20.02.02 / Блінов Олег Анатолійович. – К., 1999. – 275 с.

5. Блінов О. А. Використання прийомів психічної саморегуляції під час несення служби у добовому наряді / О. А. Блінов // Зб. наук. праць. – К. : ВГІ НАОУ, 2003. – Вип. 1 (32). – С. 10–14.

6. Блінов О. А. Організація надання психологічної допомоги військовослужбовцям у воєнний час. – К. : НАОУ, 2006. – 80 с.

7. Блінов О. А. Саморегуляція несприятливих емоційних станів людини у напружених умовах діяльності / О. А. Блінов // Проблеми екстремальної та кризової психології. Збірник наукових праць. Вип. 14. Частина ІІ. – Х. : НУЦЗУ, 2013. – С. 21– 29.

М. В. Логінова, викладач кафедри цивільного права та процесу
(Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ)

ШЛЯХ УКРАЇНИ ДО ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ З ПОЧАТКОМ РОСІЙСЬКОЇ АГРЕСІЇ

Європейський Союз – це головним чином міждержавне об'єднання, участь в якому наразі є бажаною для низки країн, серед яких і Україна. Членство відіграє важливу роль у визначенні характеру організації та обсягу її компетенції та правосуб'єктності. Питання членства у Європейському Союзі (далі – ЄС) актуалізується в умовах глобалізації. Важливим у цьому напрямі є детальне дослідження правових основ та критеріїв, які висуває ЄС до країн-претендентів. Для України це також новий досвід та можливості. Говорячи про вступ, слід розуміти складний та довготривалий процес, що має низку етапів. Можливість прийняття певної країни до складу Європейських Співтовариств передбачена в Статті 49 Договору про ЄС. Теоретично кожна країна може подати заявку на вступ до ЄС. Однак кандидат повинен виконати для цього низку вимог.

Так, передумови вступу до ЄС знаходять своє відображення у ст. 40 Договору про Європейський Союз та у так званих Копенгагенських критеріях. Критерії, яким мають відповідати країни-кандидати на вступ до Європейського Союзу, були схвалені на засіданні Європейської Ради в Копенгагені у червні 1993 р., останні включають в себе по-перше: стабільність інститутів, що гарантують демократію, верховенство права, повагу до прав людини, повагу і захист національних меншин (політичні критерії); по-друге: наявність дієвої ринкової економіки і здатність витримувати конкурентний тиск і дію ринкових сил у межах ЄС (економічні критерії); по-третє: здатність узяти на себе зобов'язання, що випливають із членства в ЄС, включаючи суворе дотримання цілей політичного, економічного, валютного союзу (інші критерії); по-четверте: спроможність Європейського Союзу абсорбувати нових членів, одночасно підтримуючи динаміку європейської інтеграції, що є важливим фактором спільного інтересу як Союзу, так і держав-кандидатів.[1]

Як не дивно, зараз, коли триває масштабна українсько-російська війна, коли путінські сили окупували ще більше території України та загрожують взяти Київ – виявилося найкращим в історії України часом для подання такої заявки на вступ до ЄС. Саме зараз можна розраховувати на прискорений вступ України на шляху до членства, іноді навіть в обхід традиційних бюрократичних процедур та всупереч стандартній матриці прийняття рішень в ЄС. Російські танки пробили "дірку" у цій матриці. Хоча їхня мета була протилежною – але, як жартують, "Путін знову всіх переграв".

Насамперед слід розуміти чого і як реально досягти найближчим часом для юридичного, а не лише фактичного повернення України до європейської родини народів. Тут є певна процедура, вона прописана документально та цілком обґрунтована.

Виконання інституційних критеріїв є ключовим аспектом підготовки держави-кандидата до вступу в ЄС, оскільки вимагає не лише включення правової системи ЄС до національного законодавства, а й забезпечення його дієвої імплементації за допомогою відповідних адміністративних та судових структур. Під час проведення переговорів про вступ застосовуються критерії, які відповідають тридцяти одному розділу «доробку Спільноти ЄС» [2, с. 6]. Як бачимо, є очевидним, що копенгагенські критерії стосуються насамперед внутрішньої демократії та економіки. Тому не викликає сумніву, що євроінтеграційний курс ставить перед країною насамперед завдання внутрішнього характеру.

Таким чином, неможливо приєднатися до ЄС авансом, не виконавши «домашньої роботи».

Неможливо увійти в спільний ринок, не адаптувавши всі стандарти, що є частиною загального права ЄС, з простої причини, що це розвалить цей внутрішній ринок. І йдеться не лише про стандарти виробництва.

Демократія, антикорупція, окремі політичні реформи й досі критичні для загального ринку. Не можна говорити про єдині правила ринку на кілька держав, якщо вони не мають загальних антимоно-

польних правил. Не може бути спільного ринку без однаково дієвої системи правосуддя, захисту прав інвесторів тощо.

Після початку нової російської агресії, Європарламент ухвалив резолюцію щодо підтримки надання Україні статусу кандидата. Однак це рішення не матиме **прямих юридичних** наслідків. Європарламент не має повноважень приймати будь-які рішення про статус кандидата та процес вступу до ЄС, ці рішення повністю перебувають у компетенції держав-членів ЄС. Та й його позиція незмінна: вже багато років Європарламент рекомендує надати Україні статусу кандидата та розпочати переговори про вступ.

Наразі бойові дії в державі не припиняються, тому на черговому саміті ЄС у форматі відеовключення виступив Президент України – предметом розгляду стала українська заявка. Наразі робота українських дипломатів полягає у ефективному поясненні європейцям наскільки важливим для безпеки всієї Європи повинно бути швидке просування України до ЄС. [3]

Водночас мінімальною вимогою уряду, мабуть, має бути надання Україні статусу кандидата. Також теоретично можливим є визначення дати початку переговорів про вступ. Це і є виконання тієї домашньої роботи, про яку йшлося вище.

До того ж, варто говорити не лише про доступ України до структурних фондів ЄС для держав-кандидатів, але також про окреме фінансування для повоєнного відновлення нашої держави. Це неодмінно буде після припинення активних бойових дій із Російською Федерацією.

Водночас, як говорилося, стандартну матрицю дій ЄС вже зруйнували російські танки. Саме тому в ЄС серйозно обговорюють прискорений вступ України. Це не означає, що ми маємо стати членом Союзу вже завтра. Однак перестрибування через сходинку, швидкий запуск переговорів, фінансова підтримка реформ цілком можливі.

Втім, слід пам'ятати, що без реформування України всі ці плани, перспективи та статуси залишаться гучними заявами і не прискорять наше повернення до європейської родини навіть після закінчення війни.

Список літератури:

1. Жовква І.І. Критерії членства СОТ, ЄС та НАТО. Інтеграційні перспективи України. Аналітичне дослідження. Київ, 2010. 84 с
2. Копенгагенські критерії. URL: http://ukrcei.org/uploads/files/default/kopengagenskie_kriterii.pdf
3. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12.05.2015. №389-VIII. Відомості Верховної Ради України. URL: https:// https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19.

O.D. Lunghu, cadet of 306 group, faculty № 1
Donetsk State University of Internal Affairs
Scientific adviser: **O.V. Volik, lecturer, Social and Humanitarian Department**
Donetsk State University of Internal Affairs

AUTHORITIES IN CONDITIONS OF MARTIAL LAW

Martial law is a special legal regime imposed in Ukraine or in certain localities in case of armed aggression or threat of attack, threat to state independence of Ukraine, its territorial integrity and provides for the relevant state authorities, military command, military administrations and local governments powers necessary to deter the threat, repel armed aggression and ensure national security, eliminate the threat to Ukraine's independence, territorial integrity, as well as temporary, threatened, restriction of constitutional rights and freedoms of man and citizen and the rights and legitimate interests of legal entities the validity of these restrictions.

There is an order of imposition of martial law:

- The National Security and Defense Council of Ukraine submits to the President of Ukraine proposals for the imposition of martial law in Ukraine or in certain localities;
- The President of Ukraine shall issue a decree on the imposition of martial law in Ukraine or in certain localities thereof and shall immediately apply to the Verkhovna Rada of Ukraine for its approval and simultaneously submit the relevant draft law;
- The Verkhovna Rada of Ukraine approves the Decree of the President of Ukraine on the introduction of military service in Ukraine or in certain places, which is subject to constant announcement through the media or publication in another mode (Article 5 of the Law of Ukraine "On Legal Martial Law") [1].

In martial law, the President of Ukraine, the Verkhovna Rada of Ukraine, the Cabinet of Ministers of Ukraine, other state authorities, military command, military administrations, the Verkhovna Rada of the Autonomous Republic of Crimea, the Council of Ministers of the Autonomous Republic of Crimea, local governments exercise their powers under the Constitution and other laws of Ukraine.

The Commander-in-Chief together with the executive authorities, military administrations, the Council of Ministers of the Autonomous Republic of Crimea and local self-government bodies shall introduce and implement measures of martial law, is the Commander-in-Chief of the Armed Forces of Ukraine and certain types of troops (forces) of the Armed Forces of Ukraine, commanders (chiefs) of military administration bodies, commanders of formations, military units of the Armed Forces of Ukraine and other military formations formed in accordance with the laws of Ukraine.

The Military Command, within the powers defined by this Law and the Decree of the President of Ukraine on the imposition of martial law in Ukraine or its localities, approved by the Verkhovna Rada of Ukraine, issues binding orders and directives on defense, public safety and order, implementation measures of martial law [2].

In the territories where martial law is imposed, in order to ensure the operation of the Constitution and laws of Ukraine, to ensure together with the military command the introduction and implementation of martial law, defense, civil protection, public order and security, protection of rights, freedoms and legitimate interests of citizens may to form temporary state bodies - military administrations. The decision to establish military administrations is made by the President of Ukraine on the proposal of the regional state administrations or the military command.

Justice in the territory where martial law is imposed is administered only by courts. Courts established in accordance with the Constitution of Ukraine operate in this territory. Reduction or acceleration of any form of justice is prohibited. If it is impossible to administer justice by courts operating in the territory where martial law is imposed, the laws of Ukraine may change the territorial jurisdiction of court cases heard in these courts, or change the location of courts in the manner prescribed by law. Establishment of extraordinary and special courts is not allowed.

The time is really difficult. There is danger everywhere but our authorities and Ukrainian soldiers do all we need to stay sovereign.

References:

1. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12.05.2015р. № 389-VIII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text (дата звернення: 19.04.2022).

2. Чи дійсно мовчать закони, коли лунає зброя: відповідальність за військові та воєнні злочини. URL: https://biz.ligazakon.net/analitycs/210062_chi-dysno-movchat-zakoni-koli-luna-zbroya-vdpovdalnst-za-vyskov-ta-vonn-zlochini (дата звернення: 19.04.2022).

І. Й. Магновський, д.ю.н., професор *(Одеський державний університет внутрішніх справ)*

ПРАВОВІ ЗАСАДИ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ ЯК СУБ'ЄКТА СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ ТА ОБОРОНИ

Одним із провідних суб'єктів сектору безпеки й оборони, як наголошують фахівці, є Національна поліція України, котра у своїй повсякденній діяльності виконує, порівняно з іншими суб'єктами, найбільшу кількість завдань щодо забезпечення громадської безпеки та порядку, підтримуючи стан захищеності національних інтересів, прав і свобод людини та громадянина від значної кількості загроз. Саме тому з'ясування сутності, складових і можливих шляхів удосконалення адміністративно-правових засад діяльності Національної поліції України як суб'єкта сектору безпеки й оборони має першочергове значення для ефективного виконання завдань, що ставить держава та українське суспільство перед усіма складовими даного сектору [1, с. 1].

Додамо, що трансформація системи національної безпеки та оборони України відбувається у надзвичайно складних умовах триваючої військової агресії проти України. І саме цей фактор є найбільшим викликом Україні та ключовим тестом на її стійкість і міцність.

Закон України «Про Національну поліцію» від 2 липня 2015 року дає можливість виокремити основні завдання поліції, якими є надання поліцейських послуг у сферах: 1) забезпечення публічної безпеки і порядку; 2) охорони прав і свобод людини, а також інтересів суспільства та держави; 3) протидії злочинності; 4) у межах, визначених законом, – послуг з допомоги особам, які з особистих, економічних, соціальних причин або внаслідок надзвичайних ситуацій потребують такої допомоги [2].

Своєю чергою В.Т. Білоус указує на п’ять основних завдань у діяльності правоохоронних органів, до кола яких відноситься Національна поліція та інші суб’єкти сектору безпеки і оборони: 1) захист конституційних прав і свобод громадян; 2) збереження та охорона чинного конституційного ладу; 3) боротьба зі злочинністю; 4) захист правомірних інтересів вітчизняного товаровиробника; 5) цілеспрямований розвиток системи правоохоронної діяльності, зокрема поліпшення їх кількісних і якісних показників [3, с. 85].

Відповідно до Інструкції про порядок взаємодії територіальних органів поліції та міжрегіональних територіальних органів Національної поліції України під час реагування на надзвичайні ситуації, у випадку уведення правового режиму воєнного чи надзвичайного стану, затвердженої наказом МВС України від 31 жовтня 2016 № 1129, відокремлені підрозділи міжрегіональних територіальних органів Національної поліції України в межах своєї компетенції: 1) інформують територіальні органи поліції та їх відокремлені підрозділи (за місцем дислокації) про виявлені ознаки загрози виникнення або повідомляють їм інформацію про реальне виникнення надзвичайних ситуацій та можливі передумови виникнення підстав для виконання спеціальних службових завдань; 2) забезпечують за напрямами діяльності участь в охороні публічного порядку, забезпечують безпеку дорожнього руху, охорону в установленому порядку об’єктів державної, комунальної та приватної власності, протидію злочинності та участь у виконанні завдань територіальної оборони; 3) надають допомогу місцевим органам державної влади, органам місцевого самоврядування, органам військового управління, територіальним органам поліції у проведенні відселення людей з місць, небезпечних для проживання; 4) беруть участь у забезпеченні реалізації спеціального перепускного режиму на межах районів виникнення надзвичайних ситуацій (пожеж, радіоактивного, хімічного, бактеріологічного (біологічного) зараження), районів проведення антитерористичних заходів, а також під час їх ліквідації і супроводження аварійно-рятувальної та іншої спеціальної техніки до осередків зон надзвичайних ситуацій; 5) організовують у межах компетенції регулювання дорожнього руху на маршрутах евакуації, охорону публічного порядку на збірних та приймальних евакуаційних пунктах, пунктах посадки (висадки) на маршрутах евакуації і в районах (пунктах) розміщення евакуйованого населення; 6) планують та здійснюють необхідні заходи щодо захисту життя і здоров’я поліцейських від негативних чинників надзвичайних ситуацій; 7) здійснюють заходи щодо посилення охорони та уведення в дію (за необхідності за окремим наказом) планів оборони адмінбудівель відокремлених підрозділів міжрегіональних територіальних органів Національної поліції України; 8) здійснюють інші заходи, передбачені законодавством України [4].

Таким чином, основні напрямки забезпечення функціонування сектору безпеки та оборони Національною поліцією базуються на відповідних завданнях. Утім, ураховуючи реалії сьогодення, доцільне їх правове корегування затребуване часом.

Список використаних джерел:

1. Безега В. В. Адміністративно-правові засади діяльності Національної поліції як суб’єкта сектору безпеки і оборони: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Нац. акад. внутр. справ. Київ, 2020. 20 с.

2. Про Національну поліцію : Закон України від 02.07.2015 року № 580-VIII *Відомості Верховної Ради,* 2015, № 40–41. Ст. 379.

3. Ковальський В.С., Білоус В.Т., Демський С.Е. та ін. Суд, правоохоронні та правозахисні органи України: навч. посібн.; відп. ред. Я. Кондратьев. Київ: Юрінком Інтер, 2002. 320 с.

4. Про затвердження Інструкції про порядок взаємодії територіальних органів поліції та міжрегіональних територіальних органів Національної поліції України під час реагування на надзвичайні ситуації, у випадку уведення правового режиму воєнного чи надзвичайного стану : наказ МВС України від 31.10.2016 № 1129 URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0085-17#Text (дата звернення: 24.04.2022).

В.П. Маковій, завідувач кафедри цивільно-правових дисциплін
Одеського державного університету внутрішніх справ

СУТНІСТЬ ОБМЕЖЕННЯ ПРАВА НА ЖИТЛО В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Питання, що є предметом нашого розгляду, має бути досліджене в контексті з'ясування сутності «права на житло», а також природи обмежень цивільних прав в умовах воєнного стану.

Загалом право на житло, як відповідне повноваження фізичної особи, розглядається у праві в конституційно-правовій та цивільно-правовій площині. Перша ґрунтується на основних началах, викладених в нормативних документах міжнародного рівня. Так, ст. 25 Загальної декларації прав людини та ст. 11 Міжнародного пакту про економічні, соціальні, культурні права визначають право на житло у складі комплексного права на гідний життєвий рівень поряд з правом на харчування, медичний догляд тощо. На розвиток цих положень ст. 47 Конституції України серед основних прав та свобод людини і громадянина закріпила право на житло, складовими якого визначила три повноваження, що розкриті в частинах цієї статті: право на набуття речового чи зобов'язального права на житло внаслідок його побудови, укладення договору чи інших підстав, визначених законодавством; право на отримання соціального житла від держави або органів місцевого самоврядування; право на недоторканість житла. Крім того, право на житло вслід за концепцією, відображеною в наведених міжнародних нормативних документах, ст. 48 Конституції включається в якості складової до змісту права на достатній життєвий рівень для особи та її сім'ї.

У науці конституційного права сутність права на житло має тривалу й напрацьовану передісторію, що не є предметом даного дослідження. Однак, для мети встановлення сутності даного права у конституційно-правовому аспекті буде важливим комплексне дослідження змісту цієї правової категорії К. Борисовою, що надало їй можливості дійти наступних висновків: сутністю житлового права є визнання за кожною людиною права володіти і користуватись таким соціальним благом як житло, а також набувати житло на тих чи інших підставах; у об'єктивному значенні право на житло – це правовий інститут, що включає конституційно-правові норми, які регулюють питання набуття й володіння житлом; у суб'єктивному сенсі право на житло – це суб'єктивне право особи на набуття житла і володіння ним, яке існує в межах загальних конституційних правовідносин [1].

Право на житло у цивільному праві поширено розглядалось як право на житлову площу з визначенням співвідношення цих понять. Так, наприклад наявна позиція у цивілістиці, за якою право на житлову площу включає в себе й право на житло [2].

На думку Н. Марценко сутністю права на житло у цивільно-правовій площині є право особи на житлову площу, під яким розуміється комплекс повноважень наймача по користуванню й розпорядженню житловим приміщенням, наданим йому за договором чи іншою підставою. При цьому право на житлове приміщення у цивільно-правовому сенсі є складовою права на житло у конституційно-правовому значені [3, с. 122].

М.К. Галянтич у своєму дослідженні визначив право на житло у конституційно-правовому сенсі, як право кожного громадянина на одержання житла (при дотриманні вимог, зазначених у законі), а також безстрокове користування ним. У галузевому (цивільно-правовому) розумінні право на житло як суб'єктивне право (тобто право на конкретну житлову площу) є установлена законом міра дозволеної поведінки уповноваженої особи щодо володіння, користування й розпорядження житловим приміщенням [4, с. 92].

Не менш слушною є усталена точка зору, згідно якої прийнято виділяти у праві на житло у цивільно-правовому сенсі дві складові: право на конкретне житлове приміщення та право на поліпшення житлових умов. При цьому Є.О. Мічуріним право на конкретне житлове приміщення у цивільному праві визначається як речова складова, а інша – як зобов'язально-правова [5, с. 10-11].

З викладеного можна зробити наступний висновок, що оскільки право на житло закріплено у конституційних нормах й забезпечує природне існування людини в сукупності визначених особистих немайнових прав, регламентованих книгою 2 ЦК, а Конституція України, книга 3 та 5 Цивільного кодексу надає можливість говорити й про майнову ознаку цього права, то вочевидь треба погодитись з комплексною його сутністю, що підтримується й у теорії житлового права [6, с. 89-107].

Звідси необхідно дійти висновку, що майнова суть права на житло може бути сформульована у вигляді: майновим змістом права на житло є право особи на здійснення відповідних повноважень щодо приналежного їй житла на тій чи іншій правовій підставі (речово-правова складова), а також на поліпшення власних житлових умов (зобов'язально-правова складова). При тому, що одна й інша складова раніше реалізувалась переважно у публічно-правовій сфері (посередництвом залучення органів

державної влади), а на теперішній час здійснення обох складових відбувається переважно у приватноправовій площині з певними елементами залучення владних інституцій.

Правовий механізм обмеження прав фізичної особи в умовах воєнного стану безпосередньо відображений у ст. 64 Конституції України та Законі України «Про правовий режим воєнного стану». Згідно ст. 20 останнього нормативно-правового акту на розвиток положень вказаної статті Конституції України встановлені виключення щодо низки прав і свобод людини, які обмеженню не підлягають, в числі останніх також і закріплене ст. 47 Конституції України право на житло. Саме ч. 2 цієї статті Конституції України дає можливість позбавлення права на житло лише на підставі закону за рішенням суду, що не надає можливості застосувати ст. 353 ЦК України щодо реквізиції житла як різновиду припинення права власності без відповідного рішення суду. У контексті наведеного слушним є висновок Європейського суду з прав людини від 13 вересня 2005 року у справі «Іванова проти України», згідно якого позбавлення власності може бути виправдане лише в тому випадку, якщо наявно, inter alia, що воно здійснене «у інтересах суспільства» і «відповідно до вимог, передбачених законом». Більше того, наведене повинно бути досягнуто шляхом «справедливого балансу» між вимогами загального інтересу суспільства і вимогами захисту основних прав осіб.

З викладеного необхідно дійти висновку, що право на житло, як невід'ємне право людини, ніяким чином не може бути обмеженим в межах наведених екстраординарних обставин, а питання позбавлення права на житло може бути реалізованим у суворій відповідності із законодавством за рішенням суду. Спеціальна ж процедура вилучення майна в умовах воєнного стану до житла не застосовується, що віднайшло відображення у правозастосовній практиці міжнародних судових інстанцій.

Список використаних джерел:

1. Борисова К.С. Деякі проблемні аспекти конституційного права на житло за законодавством України. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету.* Сер.: Юриспруденція. 2015. № 14. Том. 1. С. 46–48.

2. Шишка О.Р. Реалізація права громадян на житло з житлового фонду соціального призначення. *Форум права*. 2010. № 4. С. 966–970.

3. Марценко Н. Порівняльно-правова характеристика поняття житла у національному та міжнародному праві. *Актуальні проблеми правознавства*. 2018. Випуск 4 (16). С.121–125.

4. Житлове законодавство України: стан та шляхи удосконалення: Монографія. [За ред. М.К.Галянтича]. Київ: КВІЦ, 2006. 564 с.

5. Мічурін Є.О. Цивільний договір як один із засобів реалізації права на житло: дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.03 "цивільне право і цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право". Харків, 2000. 185 с.

6. Галянтич М.К. Теоретико-правові засади реалізації житлових прав громадян в умовах ринкових перетворень. Київ: Науково-дослідний інститут приватного права і підприємництва АПрН України, 2006. 512 с.

О.А. Марченко, к.ю.н. *(Одеський державний університет внутрішніх справ)*

ДЕЯКІ ПИТАННЯ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА КОЛАБОРАЦІЙНУ ДІЯЛЬНІСТЬ В УКРАЇНІ

В умовах сьогоднішнього воєнного стану в Україні єдність та рішучість нашого народу у відсічі агресії окупанта не просто вразила світ, а, однозначно, увійде в історію людства. Водночас, кожен українець нині перебуває у надзвичайно складних життєвих та психологічних умовах, подекуди відірваний від джерел офіційної інформації, або стає ціллю для інформаційних атак ворога та його пособників.

У контексті поточної вітчизняної ситуації Верховною Радою України прийнято закон «Про внесення змін до деяких законодавчих актів (щодо встановлення кримінальної відповідальності за колабораційну діяльність)» № 2108-IX від 03.03.2022. В пояснювальній записці до нього передбачено, що колабораціонізм як явище підриває національну безпеку України та становить безпосередню загрозу державному суверенітету, територіальній цілісності, конституційного ладу та іншим національним інтересам України, тому повинен нести за собою відповідальність, встановлену законом. Крім того, постконфліктне врегулювання неможливе без відновлення справедливості та обмеження ряду прав осіб, причетних до колабораціонізму, що можливо вирішити виключно законом. [3].

Колабораціонізм (від – фр. *collaboration* «співробітництво») термін сучасного політичного лексикону з такими значеннями:

- *у широкому сенсі* – співпраця населення або громадян держави з ворогом в інтересах ворога-загарбника на шкоду самій державі чи її союзників і участь у переслідуванні патріотів країни, громадянином якої є колаборант. У роки Другої світової війни колабораціонізм був явищем розповсюдженим – і мав місце практично в кожній окупованій країні;

- *у вузькому сенсі* – співробітництво французів із німецькою владою у період окупації Франції у ході Другої світової війни; проте загальновідома не лише добровільна співпраця французів, — але і данців, норвежців, татар, білорусів, українців, росіян та інших народів — з німцями за умов окупації останніми їхніх країн.

Іноді розрізняють колабораціонізм і кооперування *(вимушений колабораціонізм)* [*2*].

Тобто, загалом колабораціонізм у вузькому значенні, це зрадницьке співробітництво з фашистськими загарбниками в окупованих ними країнах під час Другої світової війни [4, с. 216].

З метою подолання такого негативного явища у сучасних українських реаліях Кримінальний кодекс України (далі – КК України) закономірно доповнили новою статтею 111-1 «Колабораційна діяльність», якою передбачили кримінальну відповідальність за співпрацю з державою-агресором, її окупаційною адміністрацією та/або її збройними чи воєнізованими формуваннями у військовій, політичній, інформаційній, адміністративній, господарській та трудовій сферах.

Основний склад цього злочину визначений ч. 1 ст. 111-1 КК України. В інших частинах цієї статті, яких є аж вісім, передбачено ряд альтернативних форм об'єктивної сторони даного злочинного діяння, які по суті є кваліфікуючи ознаками. Це вказує на те, що законодавець спробував таким чином здійснити доволі глибоку диференціацію кримінальної відповідальності за колабораційну діяльність. Що стосується покарання за її вчинення, то тут особливим є застосування до винної особи позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю. Конкретно санкціями ст. 111-1 КК України, а також окремо у ч. 1 ст. 55 КК України передбачено, що позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю як основне або додаткове покарання за вчинення кримінальних правопорушень проти основ національної безпеки України, передбачених статтею 111-1 КК України, призначається на строк від десяти до п'ятнадцяти років. В той час я для інших кримінальних правопорушень строк такого покарання є меншим[1].

Можна дискутувати про надмірну м'якість або суворість покарання. Але з нашої позиції, воно є достатньо адекватним. Особи, які співчувають окупанту та виправдовують його дії, та більше – закликають до співпраці з ворогом, мають бути надовго позбавлені можливості брати участь у будь-яких формах державного управління та місцевого самоврядування чи надання публічних послуг іменем України.

Окремої уваги, на наш погляд, заслуговує у ст. 111-1 КК України така кваліфікуючи ознака, як вчинення цього злочину у закладах освіти. Оскільки, окрім іншого не менш важливішим та найстрашнішим у цій війні – це є страждання українських дітей. Вони змушені стикнутися не лише з фізичними пошкодженнями, голодом, підвищеним ризиком захворюваності, а й з цілою низкою моральних страждань, обумовлених страхом смерті чи травмування, переживання за свої родини, жахом від подій навколо, ресоціалізації та ще значної кількості чинників.

У такий момент неповнолітні особливо вразливі. Відповідно, новели кримінального законодавства передбачають особливу відповідальність за поширення антиукраїнської пропаганди у сфері освіти. Зокрема, ч. 3 ст. 111-1 КК України передбачає кримінальну відповідальність за здійснення громадянином України пропаганди у закладах освіти незалежно від типів та форм власності з метою сприяння здійсненню збройної агресії проти України, встановленню та утвердженню тимчасової окупації частини території України, уникненню відповідальності за здійснення державою-агресором збройної агресії проти України, а також за дії громадян України, спрямовані на впровадження стандартів освіти держави-агресора у закладах освіти.

Не дивлячись на всю прогресивність та своєчасність встановлення кримінальної відповідальності за колабораційну діяльність в Україні, а також, як вже зазначалося вище, її глибоку диференціацію, остання як вбачається не є достатньою. Це у свою чергу є свідчення неповноти забезпечення принципу справедливості застосування норм кримінального права. У цьому вимірі хотілося б звернути увагу на те, що у кримінальній відповідальності за колабораційну діяльність доцільно було б передбачити такий засіб її диференціації, як власне спеціальне звільнення від кримінальної відповідальності за цей злочин. Які повинні бути форма і зміст такого звільнення це питання яке потребує свого окремого дослідження, але враховуючи те, що із десяти статей КК України, які передбачають кримінальну відповідальність за злочини проти основ національної безпеки України у трьох вже закріплено можли-

вості спеціального звільнення від такої відповідальності, цілком обґрунтованим для подальших досліджень у цьому напрямку було б вивчення вже наявного законотворчого та правозастосовчого досвіду щодо кримінально-правових норм які перебувають в розділі КК України поряд із колаборацій-ною діяльністю.

Список використаних джерел:

1.Кримінальний кодекс України: Закон України № 2341-III від 05.04.2001р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14(дата звернення: 14.04.2022)

2. Крысин Л. П. Учебный *словарь иностранных слов*. Более 12 000 слов и терминов. М.: Эксмо, 2009.704 с.

3. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо встановлення кримінальної відповідальності за колаборацій-ну діяльність: Закон України № № 2108-IX 03.03. 2022 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2108-20#n12 (дата звернення: 14.04.2022).

4. Словник української мови: в 11 томах. Том 4, 1973. С. 216.

Л.Г. Матвєєва, доктор юридичних наук, професор,
завідувачка кафедри теорії та філософії права
Одеського державного університету внутрішніх справ

ЗАХИСТ ВРАЗЛИВИХ ГРУП В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Втілення принципів інклюзивності, захист прав найбільш вразливих груп населення та допомога їм у створенні можливостей для забезпечення себе є наріжним каменем роботи сучасних державних органів України. Вразливість населення підвищується у періоди політичної нестабільності, економічного спаду та правової невизначеності. В умовах воєнного стану соціальні, політичні, економічні, психологічні, правові проблеми тільки загострюються. Це призводить до порушення нормальної життєдіяльності усіх членів суспільства, загострення проблем особистості та соціальних груп. Віддзеркаленням загальної ситуації із дотриманням прав людини у державі виступають чисельні порушення прав вразливих груп населення, що мають викликати особливу увагу та занепокоєння органів державної влади та правозахисних організацій. На практиці дуже часто внаслідок стигматизації та маргінальних особливостей вразливих груп переважна частина порушень їхніх прав залишається прихованою для суспільства.

Відповідно до закону «Про соціальні послуги» вразливі групи населення, це особи/сім'ї, які мають найвищий ризик потрапляння у складні життєві обставини через вплив несприятливих зовнішніх та/або внутрішніх чинників [4]. Ми під вразливістю розуміємо такий стан, перебуваючи в якому особа позбавлена або обмежена у здатності чинити опір насильницьким чи іншим незаконним діям внаслідок фізичних чи психічних властивостей або інших обставин, зумовлених відповідними ознаками. Традиційно до вразливих груп населення відносять: людей похилого віку, хворих, жінок, дітей, представників різного роду меншин, а також осіб, що тимчасово потребують захисту.

У вітчизняній правовій системі створена правова база, спрямована на боротьбу із правопорушеннями на ґрунті ненависті. Негативні наслідки правопорушень, вчинених на ґрунті ненависті, стосуються не лише окремо взятих осіб та груп, а посягають на весь суспільний порядок і становлять загрозу для кожного члена суспільства. Обов'язком української держави є охорона та забезпечення безпеки людей, які перебувають на її території, незалежно від раси, національності, етнічного походження, мови, кольору шкіри, релігії, віку, фізичних можливостей, сексуальної орієнтації, гендерної ідентичності або інших ознак.

У листопаді 2012 року набув чинності Закон України «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні» від 6 вересня 2012 року № 5207-VI, який визначає організаційно-правові засади запобігання та протидії дискримінації з метою забезпечення рівних можливостей щодо реалізації прав і свобод людини і громадянина. Відповідно до якого дискримінація – ситуація, за якої особа та/або група осіб за їх ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, віку, інвалідності, етнічного та соціального походження, громадянства, сімейного та майнового стану, місця проживання, мовними або іншими ознаками, які були, є та можуть бути дійсними або припущеними, зазнає обмеження у визнанні, реалізації або користуванні правами і свободами в будь-якій формі, встановленій цим Законом, крім випадків, коли таке обмеження має правомірну, об'єктивно обґрунтовану мету, способи досягнення якої є належними та необхідними. Законом передбачається, що проявами дискримінації є пряма та непряма дискримінація, підбурювання та утиски [1].

Положення закону передбачають заборону проявів будь-якої дискримінації. Винятком може бути лише так звана «позитивна дискримінація» – дії, спрямовані на усунення юридичної чи фактичної нерівності у можливостях для особи та/або групи осіб реалізовувати рівні права і свободи.

В умовах воєнного стану Кабінет Міністрів України ухвалив рішення про посилення соціального захисту вразливих категорій осіб, яке передбачає три основні зміни:

по-перше, посилюється захист людей з інвалідністю. Так у рішенні передбачається, що до сукупного доходу сім'ї при визначенні права на отримання та розміру соціальних допомог, які надаються з урахуванням доходу, не включається державна соціальна допомога, яка виплачується з надбавкою на догляд: за дитиною з інвалідністю підгрупи А; за особою з інвалідністю з дитинства І групи підгрупи А. Таке положення надає можливість особам з інвалідністю з дитинства отримати соціальну підтримку у збільшеному розмірі;

по-друге, забезпечується право внутрішньо-переміщених отримувати допомогу на проживання під час воєнного стану, зокрема тих, що проживають в місцевостях, де через активні бойові дії органи соціального захисту не працюють. У такому випадку відбуватиметься централізоване нарахування і виплата допомоги на проживання для внутрішньо переміщених осіб;

по-третє, передбачена зміна яка захищає права отримувачів пільг. Так, строк виплати пільг на оплату житлово-комунальних послуг, які надаються з урахуванням доходу (багатодітним сім'ям, дітям війни, тощо) і які було призначено раніше, автоматично продовжується на весь час воєнного стану плюс один місяць після його скасування. Отримувачам таких пільг під час дії воєнного стану не потрібно звертатись до органів соціального захисту населення для їх продовження [2].

Також Урядом України створена робоча групу для захисту українських громадян, які виїхали за кордон в умовах війни, завданнями якої є:

використання застосунку «Дія» у процесі здійснення соціальних, компенсаційних та інших виплат;

скасування плати за роумінг при використанні мобільного зв'язку за кордоном;

забезпечення цифрового консульського обліку громадян під час перебування за кордоном;

надання освітніх послуг українською мовою;

посилення механізмів захисту від торгівлі людьми;

створення можливостей, щоб громадяни за межами України могли отримати або підтвердити всю необхідну документацію;

налагодження співпраці між правоохоронцями, органами соціального захисту та міграції України з відповідними органами у державах-членах ЄС;

сприяння швидкому визнанню професійних кваліфікацій та вирішення інших питань [3].

Таким чином, з перших днів широкомасштабного вторгнення Росії в Україну державна влада вирішує невідкладні питання які пов'язані із захистом вразливих груп. Особлива увагу приділяється захисту прав дітей, людей з інвалідністю, жінок які зазнали сексуального насильства та ін. Так, громадянам України спрощено виїзд за кордон у безпечні місця та надається максимальна соціальна, психологічна та правова допомога. Важливим напрямом подальшого ефективного правового захисту громадян України є вироблення довгострокової транскордонної політики з ЄС щодо захисту прав українців у державах-членах та програми репатріації до України після стабілізації ситуації.

Список використаних джерел

1. Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні: *Закон України від 6 вересня 2012 року № 5207-VI* URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5207-17#Text

2. Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України щодо деяких питань державної соціальної допомоги та пільг: *Постанова КМУ України від 11 березня 2022 року № 258*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/258-2022-%D0%BF#Text

3. Про утворення робочої групи щодо захисту прав і свобод громадян України, які перебувають на території держав - членів ЄС та інших держав як тимчасово переміщені особи: *Постанова КМУ України від* 9 *квітня 2022 р. № 425* URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/425-2022-%D0%BF#Text

4. Про соціальні послуги: *Закон України* від 17.01.2019. № 2671-VIII URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/term/45246

Т.В. Матієнко, к.ю.н., доцент
(Одеський державний університет внутрішніх справ)

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ НАДІЙНОСТІ ПРАЦІВНИКІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ

Основні закономірності формування професійної надійності мають в своїй основі соціальну, педагогічну і психологічну природу. Власне, психологічний підхід - це формування особистості як її розвиток, його процес і результат, з'ясування того, що є і що може бути в особистості, що розвивається, в умовах цілеспрямованого впливу [2].

У межах концептуального дослідження психологічного забезпечення надійності професійної діяльності особового складу органів внутрішніх справ В.М. Круком обґрунтовуються такі положення [1, с. 164]:

1. Особистісна надійність фахівця розглядається як інтегральне психологічне когнітивно - довільно - мотиваційне психологічне утворення, що спирається на симптомокомплекс психофізичного благополуччя та виявляється в динаміці професійно критичних показників нормативності та вразливості поведінки.
2. Прийнята психікою та особистісно детермінована нормативність поведінки може різною мірою поширюватися на поведінку поза професійною діяльністю.
3. Особистісна надійність фахівця як суб'єкта, є психологічним утворенням, із різним ступенем усвідомлення поведінки в різних ситуаціях як через вплив чинників труднощів, так і через специфіку функціонування психічного апарату.
4. У сучасних умовах критично важливою умовою особистісної надійності фахівця є принципова неприпустимість зміни його свідомості під впливом хімічних речовин (психотропних або (і) аналогічних їм за дією на психіку речовин, препаратів, алкоголю та ін.), сугестивних психотехнік, енергоінформаційних впливів, психічної нестійкості, психофізіологічного зриву, виснаження або хвороби. У зв'язку з цим достовірність особистісної надійності фахівця може досягатися різнорівневими заходами (професійним відбором, допуском безпеки, освітою та ін.), одним з яких є її забезпечення в процесі професійної діяльності.
5. Забезпечення особистісної надійності фахівця може бути ефективно реалізовано за рахунок створення цілісної системи регулятивно-оціночної оптимізації особистісно-професійної поведінки з метою його відповідності встановленим та підтримуваним соціально відповідальним професійним нормам і вимогам.
6. Головною метою забезпечення особистісної надійності є оцінка стилю, обмежень, ресурсів та актуалізація суб'єктно-діяльнісної довільної саморегуляції фахівця у відповідності зі встановленими вимогами.
7. Провідним психологічним механізмом забезпечення особистісної надійності фахівця є безперервна оцінка поведінки за критично значущими для професійної діяльності показниками. Вона створює зовнішній кільцевий механізм контролю поведінки, якщо реалізується постійно, у дискретному режимі з боку уповноважених осіб та оточуючих фахівців і не носить каральних дисциплінарних функцій.
8. Цілісність системи забезпечення особистої надійності фахівця ґрунтується на системно-ситуативному аналізі його поведінки, динамічно- прогностичної моделі та використанні адекватного сучасним вимогам і можливостям інструментарію реалізації механізму безперервної оцінки.

У зарубіжній теорії та практиці увага приділяється саме проблемі особистісного аспекту надійності фахівців у високо відповідальних видах діяльності (обслуговування ядерної зброї, військовослужбовців, працівників поліції та ін.). У межах відомчих систем проводяться заходи за типом: «Програма надійності персоналу». В основі програми лежить кілька теоретично обґрунтованих та перевірених практикою конструктів:

1) здійснювані щодо спеціаліста заходи професійного відбору, підбору, підготовки, супроводу досягли певної межі можливостей та не дозволяють повною мірою забезпечити його надійність, тобто відповідність встановленим професійним вимогам поведінки, діяльності, здоров'я;

2) ураховуючи особливості людської природи (схильність до спокус, помилок, слабкості, хвороби та ін.) будь-який без винятку фахівець є потенційним внутрішнім порушником (свідомим чи несвідомим) та являє собою внутрішню загрозу;

3) внутрішня загроза є найвразливішою ланкою надійності, а також чинної системи управління й контролю, у зв’язку з тим, що фахівець володіє доступом, повноваженнями, знаннями, можливостями, навичками, прихованою або неусвідомленою мотивацією та ін., що в сукупності полегшують вчинення порушень без належних заходів своєчасного реагування, та за певних обставин може призводити до особливо тяжких наслідків;

4) критично важливі для надійності фахівця порушення обумовлені професійними (неадекватна мотивація, непідготовленість, стрес, професійна деформація та ін.), функціональними (невідповідність або недостатність функціональних ресурсів організму та їх регулювання для виконання професійних завдань) і особистісними (зв'язок із криміналом, корисливі прагнення, ігрові, хімічні та інші захоплення й залежності, психічна нестійкість, стресові розлади та ін.) ризиками, що можуть бути своєчасно виявлені та припинені;

5) переважна управлінська практика мінімізації порушень з боку фахівця шляхом посилення контролю за ним, покарання на певному етапі вступає в суперечність з базовими механізмами функціонування психіки (тестування реальності, захист Ego та ін.) та її призначенням (забезпечення виживання, уникнення загроз, задоволення потреб, тощо), що призводить до посилення помилок, обмежень, правопорушень з усім подальшим комплексом негативних наслідків;

6) збільшення надійності фахівця (більшу відповідність установленим вимогам за призначенням) може бути досягнуте додатковими (до існуючих) заходами, спрямованими на зменшення причин порушень і внутрішніх загроз;

7) основною умовою досягнення більшої надійності фахівця є її забезпечення (тобто обґрунтування й послідовна реалізація системи заходів із використанням сучасних технічних засобів і технологій, спрямованих на досягнення поставленої мети), при цьому базовим психологічним механізмом реалізації слугує безперервна оцінка чинників ризику та ін.

Отже, відповідно до такого розуміння надійності фахівця, забезпечення надійності професійної діяльності особового складу органів Національної поліції може бути реалізоване шляхом створення комплексної системи своєчасного виявлення та попередження у співробітників критично значущих помилок, зривів, труднощів у поведінці та діяльності, порушень здоров'я, спрямованих на досягнення відповідності особового складу встановленим вимогам і нормам.

Список використаних джерел:

1. Криволапчук В. О. Адміністративно-правове забезпечення професійної надійності працівників кримінальної міліції / В.О. Криволапчук // Публічне право. - 2014. - № 2. - С. 149-155.

2. Цільмак О.М. Соціально-правова надійність персоналу ОВС як підгрунтя ефективної професійної діяльності [Электронный ресурс] / О.М. Цільмак, С.І. Яковенко // - Режим доступа: http://archive.nbuv.gov.ua/ portal/Soc_Gum/NiO/2010_4-5/psiholog/Tsyl_Y.htm

С.В. Медведенко, доктор філософії
(Одеський державний університет внутрішніх справ)
Н.В. Медведенко, к.ю.н.
(Одеський державний університет внутрішніх справ)

РАЦІОНАЛЬНЕ ВИКОРИСТАННЯ КАДРОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ В ОРГАНАХ ТА ПІДРОЗДІЛАХ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

Організація праці, розподіл навантаження, оптимальна розстановка та використання сил та засобів завжди були актуальними питаннями для керівників будь-яких органів державної влади, а особливо і для органів, що складають систему Міністерства внутнішніх справ, зокрема для Національної поліції України. Максимальна результативність органу, підрозділу, окремого працівника поліції є запорукою ефективного виконання завдань, що стоять перед Національною поліцією України, серед яких: забезпечення публічної безпеки і порядку, охорони прав і свобод людини, а також інтересів суспільства і держави, протидії злочинності, надання допомоги особам, які з особистих, економічних, соціальних причин або внаслідок надзвичайних ситуацій її потребують [1].

В умовах складної ситуації, що склалася в країні з дня початку відкритої військової агресії Російської Федерації проти України – 24 лютого 2022 року, фактично розпочатої війни, зазначені питання стали передо керівниками органів та підрозділів Національної поліції України максимально гостро. Адже в умовах воєнного стану навантаження значно зростає, поліції необхідно докладати максимум зусиль порівняно зі звичайними умовами несення служби.

Так, окрім своїх звичайних завдань поліцейські виконують і інші функції: доставляють гуманітарну допомогу; ризикуючи своїм життям, забезпечують виведення громадян з під обстрілів; здійснюють пошук та викриття диверсійно-розвідувальних груп (станом на 23.04.2022 **викрито 85 диверсійно-розвідувальних груп й затримано 659 осіб) [2].**

Значно зросло навантаження на вибухотехнічну службу через наявність величезної кількості вибухонебезпечні об'єктів, що підлягають виявленню та знешкодженню; на кіберполіцію, зусиллями якої заблоковано 2 тисячі ворожих онлайн-ресурсів із загальною кількістю 17 млн користувачів, постійно здійснюється моніторинг інтернет простору, добувається інформація, яка допомагає іншим правоохоронним органам і військовим у виконанні ними поточних завдань та сприяє майбутній перемозі; на слідчих, які серед інших розслідують злочини, що відносяться до категорії воєнних злочинів, так **розпочато біля 8000 кримінальних проваджень, щодо злочинів, вчинених військовими** Російської Федерації та Республіки Білорусь **[2].**

Працівники поліції продовжують нести службу і в місцевості де відбуваються активні бойові дій, понад 54000 поліцейських стійко виконують свої обов'язки, забезпечуючи проведення заходів з національної безпеки і оборони **[3].**

Поточна ситуація вимагає від керівництва органів та підрозділів Національної поліції України використання тактичних прийомів та стратегічних планів в діяльності органів поліції з урахуванням умов воєнного стану, оптимізації організації несення служби поліцейськими та одночасно забезпечення прав працівників на відпочинок та на відповідний рівень заробітної плати з урахуванням навантаження та умов праці.

Перед керівниками стоїть не просте завдання – забезпечення максимально ефективної та оперативної діяльності органу, підрозділу, що знаходиться під їх керівництвом, з одночасним забезпеченням довготривалості такого процесу та наявності активного кадрового резерву, який можливо задіяти в будь-який момент.

Графіки несення служби, чергувань повинні складатися, з одного боку, з урахуванням критичності ситуації в поточний момент, враховуючи навантаження на орган, підрозділ поліції. З іншого, враховувати навантаження на кожного окремого працівника, а також право працівників на відпочинок. Нехтування цим правом буде не лише порушенням прав особи на відпочинок гарантованим Конституцією України (Ст. 45. Кожен, хто працює, має право на відпочинок) **[4]** та Законом України «Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану» від 15.03.2022 № 2136-IX, п. 5 ст. 6 якого передбачає що тривалість щотижневого безперервного відпочинку не може бути менше 24 годин **[5].** А й в довгостроковій перспективі в результаті поступово призведе до зниження ефективності діяльності підпорядкованих підрозділів через елементарну фізичну перевтому та недосип працівників, що, як наслідок, потягне за собою підвищення захворюваності серед особового складу, і це також ще додатково понизить ефективність діяльності органу.

Тож, в умовах відносно стабільної ситуації, дотримання закріпленої в законодавстві норми щодо нормальної тривалості робочого часу працівників у період воєнного стану до 60 годин на тиждень, не зловживаючи особливими умовами несення служби пов'язаними з виконанням обов'язків поліцейського є оптимальним навантаженням.

Слід відмітити, що як при розподілі службового навантаження, так і при визначення розмірів грошового забезпечення вагомими факторами є дотримання принципу об'єктивної оцінки службового навантаження та принципу справедливості при його розподілі та визначенні розміру грошового забезпечення особового складу. Так, на об'єктивній оцінці професійного рівня та особистих якостей кожного поліцейського, відповідності їх посаді, визначення перспективи службового використання під час добору (конкурсу) та просуванні по службі поліцейських наголошується і в ст. 51 Закону України «Про Національну поліцію». Якщо дотримання принципу об'єктивної оцінки є виключенням упередженого підходу при прийнятті рішення стосовно кожного конкретного працівника, то принцип справедливості, полягає з одного боку у рівномірності розподілу навантаження між працівниками однієї категорії, а з іншого відповідності грошового забезпечення службовому навантаженню. Не допустимо недооцінювати вклад кожного працівника, так само як і переоцінювати.

Нехтування зазначеними принципами є шкідливим в діяльності органів поліції, адже може призвести до підвищення корупційних ризиків та порушення вимог антикорупційного законодавства, що тягне за собою зниження рівня авторитету та довіри до керівництва, та є ще одним з факторів, що призводить до зниження ефективності діяльності органу чи підрозділу НПУ, що є особливо недопустимим в умовах воєнного стану.

Ключові слова: Національна поліція України, несення служби, службове навантаження, воєнний стан, поліцейський.

Список використаних джерел:

1. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 р. № 580-VIII. Дата оновлення // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19 (дата звернення: 25.04.2022).

2. Заява міністра внутрішніх справ України Дениса Монастирського URL: https://mvs.gov.ua/uk /news/zayava-ministra-vnutrisnix-sprav-ukrayini-denisa-monastirskogo (дата звернення: 25.04.2022).
3. Дайджест МВС України URL: https://mvs.gov.ua/uk/news/daidzest-mvs-ukrayini-2 (дата звернення: 25.04.2022).
4. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D 1%80/ conv#n4314 (дата звернення: 25.04.2022).
5. Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану: Закон України від 15.03.2022 № 2136-IX URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2136-20#top (дата звернення: 25.04.2022).

Б.Д. Мельничук, курсант, рядовий
(*Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ*)

ПРАВОВІ ТА ОРГАНІЗАЙНІ ЗАСАДИ НАДАННЯ ДОМЕДИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ

В умовах сьогодення дана тема є дуже актуальною, адже надання першої домедичної і медичної допомоги будь-ким може врятувати життя.

Згідно з п.4 ч.1 статті 1 Закону України «Про швидку медичну допомогу», особи які не мають медичної освіти, але виконують службові обов'язки, повинні мати необхідні основні практичні навички для порятунку та захисту життя в умовах надзвичайної ситуації, і більш того, цей закон вимагає надання допомоги. Погіршення фізичного чи психічного стану здоров’я, спричинене хворобою, травмою, отруєнням чи іншими внутрішніми чи зовнішніми причинами, що створює безпосередню загрозу життю та здоров’ю особи чи інших осіб, може виникнути раптово і діяти потрібно швидко.

Поліція, рятувальники, державні пожежники, фармацевти, водії автобусів, бортпровідники та інші особи, які не мають медичної освіти, входять до осіб, які зобов'язані надавати медичну допомогу людям у надзвичайних ситуаціях [1]. Проте, відповідно до своїх професійних обов'язків, вони повинні мати практичні навички надання домедичної допомоги (ст. 12 ч. 1 Закону України «Про швидку медичну допомогу»).

Відповідно до ст. 2 пункт 4 Закону «Про Національну поліцію України», одним із завдань поліції є надання послуг людям, які потребують екстреної допомоги, у межах, визначених законом. Поліцейські зобов'язані надавати невідкладну допомогу, зокрема допомогу вдома, людям, які стали жертвами злочинів, нещасних випадків, безпорадним, які у небезпеці чи тяжкому становищі.

Також статтею 15 Закону України «Про швидку медичну допомогу» передбачено дисциплінарну, адміністративну, кримінальну або цивільно-правову відповідальність за ненадання медичної допомоги на місці або необґрунтоване ненадання безоплатної (швидкої) медичної допомоги на чинному транспортному засобі для перевезення людини у виклик швидкої допомоги в найближчий травмпункт або необґрунтована відмова у здійсненні такого перевезення.

Заходи екстреної медичної допомоги, та особи які мають надавати цю допомогу, передбачені Законом України «Про швидку медичну допомогу», у разі виявлення особи, яка не може звернутися за швидкою медичною допомогою особисто громадянин України або інша особа, яка знайшла таку постраждалу особу, зобов'язана:

- терміново викликати швидку допомогу або повідомити осіб, які перебувають у НС та за місцем перебування потерпілого, найближчому медичному закладу або особам, зобов'язаним надавати допомогу та тим, хто знаходиться поблизу від місця події;
- За можливості надати необхідну допомогу виявленій особі, у тому числі доставити її до найближчого відділення лікарні, який може надати необхідну медичну допомогу [2].

Таким чином, до основних заходів домедичної допомоги слід віднести: 1) пошук потерпілих, звільнення їх від заторів, транспортних засобів тощо, гасіння пожежі шляхом обливання палаючого одягу водою або підкидання землі; 2) серцево-легенева реанімація на рівні основних реанімаційних процедур (30/2); 3) тимчасове припинення зовнішньої кровотечі найпростішим способом (жгут, пов’язка); 4) іммобілізація пошкодженої кінцівки найпростішим способом; 5) супроводження потерпілих до пункту допомоги в безпечне місце в режимі порятунку (особливо при підозрі на перелом хребта).

Список використаних джерел:

1. Домедична допомога в умовах бойових дій: методичний посібник / В.Д.Юрчен ко, В.О.Крилюк, А.А.Гудима та інш. – К.: Середняк Т.К., 2014, – 80 с.

2. Тактична медицина. Алгоритм домедичної допомоги під час бойових дій / І.С. Овчарук, М.В. Тверезовський, Р.В. Мінасов, С.Ю. Гордієнко // Актуальні проблеми транспортної медицини. — 2015. — № 3, т. 2 (41-II). — С. 50-52. — Бібліогр.: 3 назв. — укр.

М.О. Меркулов, студент навчально-наукового
інститут права та інноваційної освіти,
Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ
Науковий керівник: **О.С. Чепік-Трегубенко,**
к.ю.н., доцент кафедри загальноправових дисциплін
Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ.

КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Захищаючи свої інформаційні інтереси, кожна держава повинна подбати про інформаційну безпеку. Те ж саме вимагає і зміцнення української державності. Збалансована державна інформаційна політика України формується як невід'ємна частина її соціально-економічної політики, виходячи з пріоритету національних інтересів та загроз національній безпеці. Розвиток інформаційних технологій, розширення ресурсів та інтенсифікація обігу інформації визначають значний вплив інформаційної сфери на державотворчі процеси, національну безпеку, правоохоронну діяльність, дотримання та реалізацію прав та інтересів людини і громадянина. У зв'язку з цим, в умовах триваючої агресії Російської Федерації, яка переросла у війну, пандемії COVID-19, зростання та ускладнення кіберзлочинності питання інформаційної безпеки в Україні набувають все більшої актуальності, що потребує сучасного, комплексного законодавства. з інформаційної безпеки. Водночас, сьогодні, на відміну від спеціальних нормативно-правових актів щодо окремих аспектів інформаційної інфраструктури чи конкретних загроз в інформаційній сфері, на конституційно-правовому рівні основні принципи та гарантії інформаційної безпеки України належним чином не врегульовані.

Серед науковців, які займаються означеною проблематикою, доцільно назвати: В. І. Цимбалюка, С. О. Лисенка, О. В. Олійник, Л. В. Вакарюк, В. Ю. Степанов, Р. А. Калюжний, Д. С. Бірюков; Щодо зарубіжного досвіду правового забезпечення інформаційної безпеки: Кріс Джей Хоффенгл, Барт ван дер Слот та Фредерік Цудервен Боргезіус, Андреас Мітракас, Мікаель Лозе, Нік Гіффорд та багато інших.

У світлі подій, що розгорнулися в Україні та світі в цілому, актуальним стало вирішення питань законодавчого забезпечення інформаційної безпеки України. Сьогодні ми живемо в інформаційному суспільстві, в якому інформаційні права відіграють надзвичайно важливу роль. Проте значну увагу необхідно приділяти захисту інформації від будь-яких посягань. Це означає, що забезпечення належного рівня кібербезпеки є необхідною умовою розвитку інформаційного суспільства. Тому в сучасних умовах, повних технологічних інновацій, питання інформаційної безпеки в процесі державного управління є особливо актуальним. Пріоритетним є створення законодавчої та нормативно-правової бази для поширення та використання персональної інформації з метою створення умов для інформаційних відносин між владою та суспільством, формування передумов для соціального компромісу, створення умов соціального партнерства як основи демократичного розвитку. суспільства. обмін для органів державної влади та управління, реєстр інформаційних ресурсів, закріплення відповідальності посадових осіб, громадян за дотримання вимог інформаційної безпеки [1]. Зрозуміло, що ефективне планування, організація та управління процесом інформаційної безпеки сьогодні неможливо забезпечити без аналізу існуючих принципів організації юридичної науки та управління інформаційною безпекою.

Інформаційну безпеку України можна визначити як стан, за якого реальні та потенційні загрози забезпечують самозбереження, стійкий та поступальний розвиток інформаційної сфери, включаючи захист інформаційної інфраструктури, інформаційного простору, інформаційних ресурсів, інформаційних процесів та їх суб'єктів, а також як досягнення відповідних національних цілей та реалізації національних інтересів в інформаційній сфері. При цьому забезпечення інформаційної безпеки держави – це постійний процес діяльності компетентних органів, спрямований на запобігання, протидію загрозам інформаційній сфері, застосування активних інформаційних заходів, а також комплекс умов для такої діяльності, що реалізується та контролюється довго.

Нормативно-правовий підхід до розуміння інформаційної безпеки представлений у законах та інших нормативних актах України, які регулюють відносини у сфері інформаційної безпеки. Перш за все, слід зазначити, що зміст інформаційної безпеки включає широкий спектр складових і на даний момент не має чіткого законодавчого визначення. Законом України «Про Концепцію національної

програми інформатизації» від 4 лютого 1998 року інформаційну безпеку офіційно визнали невід'ємною складовою політичної, економічної, оборонної та інших складових національної безпеки. Законом України «Про основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки» вперше законодавчо закріплено поняття інформаційної безпеки як стану захисту життєво важливих інтересів людини, суспільства та держави [2].

Однією з основних складових конституційно-правового регулювання інформаційної безпеки має бути – вплив держави на конкуренцію підприємств та інших осіб за володіння різними ЗМІ, у тому числі процеси монополізації, концентрації – для отримання політичної влади певними особами. Нині боротьба окремих сил за вплив в електронних і друкованих ЗМІ, за контроль над кінокомпаніями, видавництвами та інформаційними агентствами призводить до узурпації «четвертої гілки влади». Це породжує тенденції до концентрації влади над суспільством, до маніпулювання свідомістю політичними партіями та окремими громадськими організаціями тоталітарного спрямування [3]. У наукових джерелах висловлюється думка, що право на інформацію є лише складовою забезпечення свободи слова, вираження поглядів, ідей тощо. Свобода інформації - символ групи свобод, які оформлені в правах на свободу слова або свободу вираження поглядів; свобода преси та інших ЗМІ; право на отримання інформації, яка має суспільне значення; свобода поширення інформації [4]. У зв'язку з цим свободи особистості, громадянина прямо екстраполюються на можливі виклики, загрози, небезпеку для інших, суспільства, держави, міжнародного співтовариства.

Важливе значення для інформаційної безпеки мають конституційне право на судовий захист «право на спростування недостовірної інформації про себе та членів своєї сім'ї та право вимагати видалення будь-якої інформації» та право на відшкодування шкоди, заподіяної у зв'язку з цим. Тут треба погодитися з А. Л. Правда, поширення неправдивої або спотвореної інформації у світовому інформаційному просторі є однією з головних загроз національній безпеці, а її спростування потребує великих ресурсних витрат [5]. При цьому, для захисту всіх інтересів людини в інформаційній сфері необхідно захистити право на спростування не тільки недостовірної, а й неповної інформації, поширення якої також може завдати істотної шкоди інформаційній безпеці. . Також доцільно голосування на конституційному рівні поряд із правом спростування недостовірної інформації пов'язаного з ним права на відповідь, яке наразі передбачено лише статтею 277 ЦК України від 16.01.2003 р. № 435-IV [6].

Таким чином, забезпечення інформаційної безпеки в Україні має базуватися на таких принципах: пріоритет прав і свобод людини; баланс особистих, громадських та державних інтересів в інформаційній сфері; верховенство права; своєчасність та адекватність заходів протидії загрозам інформаційної безпеки; громадський контроль в інформаційній сфері. Удосконалення конституційних засад забезпечення інформаційної безпеки України сприятиме реалізації її пріоритетів щодо гарантування інформаційного суверенітету держави, захисту інформаційного простору України та суспільних цінностей, забезпечення реалізації та захисту конституційних прав та інтересів людини в державі. інформаційна сфера.

Список літератури:

1. Мезенцева Н.Б. Правові засади протидії загрозам інформаційній безпеці та розвитку інформаційного законодавства. *Наукові записки Львівського університету бізнесу та права*. 2013.№ 10. С. 214-216.;

2. Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки : Закон України від 09.01.2007 р. № 537-V . *Відомості Верховної Ради*. 2007. № 12. Ст. 102.;

3. Арістова І. В. Державна інформаційна політика та її реалізація в ді-яльності органів внутрішніх справ України: організаційно-правові засади: дис. ... д-ра юрид. наук: спец. 12.00.07. Харків, 2002. 476 с.;

4. Василюк В. Я., Климчук С. О. Інформаційна безпека держави. Київ: КНТ, Видавничий дім "Скіф", 2008. 136 с.;

5. Правдюк А. Л. Конституційно-правові засади інформаційної безпеки України. Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики. 2019. № 9. С. 169–178.;

6. Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 435–IV. *Офіційний вісник України*. 2003. № 11. Ст. 461.

Д. Михайлов, курсант 1-го курсу
(Одеський державний університет внутрішніх справ)
Науковий керівник: **О.Ю. Конєв, к.ю.н., доцент**
(Одеський державний університет внутрішніх справ)

ЗАВДАННЯ ТА ФУНКЦІЇ КОРД ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

КОРД (Корпус Оперативно-Раптової Дії) — підрозділ Національної поліції для вирішення надзвичайних ситуацій, рівень яких є настільки високим і складним, що може перевищити можливості сил оперативного реагування чи оперативно-розшукових підрозділів. [1]

Підрозділи "КОРД" складаються з організаційно поєднаних структурних підрозділів (відділів, відділень, секторів).

Залежно від специфіки функцій, посадових (функціональних) обов'язків, покладених на поліцейських, структурні підрозділи *поділяються на два типи:*

- тип "А" (штурмові підрозділи) - відділи (відділення, сектори), які призначені для безпосереднього проведення спеціальних поліцейських операцій та інших заходів у сфері протидії злочинності, пов'язаних із підвищеною загрозою для життя і здоров'я поліцейських, імовірністю збройного опору, та служба в яких передбачає, що поліцейські повинні мати високий рівень фізичної підготовленості, професійної майстерності, зокрема володіння спеціальними тактичними навичками, а також вміння впевнено діяти в екстремальних умовах;
- тип "Б" (підрозділи забезпечення) - призначені для забезпечення діяльності структурних підрозділів типу "А".

Поліцейські КОРД можуть використовувати засоби індивідуального захисту.

Підрозділи КОРД мають право користуватися базами даних Нацполіції та банками даних, що входять до єдиної інформаційної системи МВС.

Щоб забезпечити виконання завдань підрозділами КОРД, поліцейські застосовують превентивні заходи та/або заходи примусу, які визначені у Законі «Про Національну поліцію» (далі – Закон).

Комплектування підрозділів КОРД поліцейськими здійснюється згідно із Законом з урахуванням рівня фізичної підготовленості, здатності забезпечувати виконання спеціальних завдань та функцій, ділових, професійних, моральних якостей, освітнього і кваліфікаційного рівня. До підрозділу типу «Б» осіб відбиратимуть за загальним принципом.

Начальники підрозділів КОРД, окрім стандартних організаційних функцій (наприклад розподіл обов’язків, звітування перед ГУ НП), повинні забезпечувати постійну готовність сил і засобів до виконання завдань, безпосередньо проводити інструктажі та брати участь в спеціальних поліцейських операціях.

Воєнний стан- особливий правовий режим, який вводиться на території України або в окремих її місцевостях у разі збройної агресії чи загрози нападу, небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності та передбачає надання відповідним органам державної влади, військовому командуванню, військовим адміністраціям та органам місцевого самоврядування повноважень, необхідних для відвернення загрози, відсічі збройної агресії та забезпечення національної безпеки, усунення загрози небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності, а також тимчасове, зумовлене загрозою, обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб із зазначенням строку дії цих обмежень [2].

Завдання та функції Підрозділи «КОРД» мають такі спеціальні завдання та функції: (Наказ Національної поліції України № 232 від 15.03.2019).

1. Планування, підготовка та проведення спеціальних поліцейських операцій, спрямованих на затримання осіб, які чинять збройний опір, озброєних осіб, які погрожують застосуванням зброї та/або інших предметів чи застосовують її (їх), та інших осіб, протиправні дії яких загрожують життю і здоров’ю людей та/або поліцейського, звільнення заручників.
2. Затримання членів злочинних організацій та озброєних банд.
3. Забезпечення в межах компетенції проведення уповноваженими органами (підрозділами) оперативно-розшукових заходів та слідчих (розшукових) дій у кримінальних провадженнях, які здійснюються щодо тяжкого або особливо тяжкого злочину, за наявності достатніх підстав вважати, що проведенню цих заходів (дій) буде чинитися збройний опір.
4. Участь в антитерористичних операціях, що проводяться відповідно до Закону України «Про боротьбу з тероризмом».

5. Участь відповідно до законодавства України та в межах компетенції у здійсненні завдань і заходів із підготовки та ведення територіальної оборони України та/або підтримання правового режиму воєнного стану в Україні чи в окремих її регіонах.

6. Надання практичної допомоги управлінням «КОРД» ГУНП з проведення спеціальних поліцейських операцій та інших заходів, виконання яких належить до компетенції цих підрозділів тощо.

Основні принципи комплектування

Підрозділи спеціальних операцій комплектуються на добровільних засадах і контрактній основі особами, які:

Мають досвід практичної роботи (служби) в органах внутрішніх справ, Національній поліції, Збройних силах, Службі безпекиУкраїни не менше трьох років.

Брали участь у проведенні антитерористичної операції у складі підрозділів, утворених відповідно до законодавства України. Пройшли співбесіду із керівництвом Департаменту КОРД.

Пройшли спеціальне психологічне та медичне обстеження, за результатами яких визнані придатними до проходження служби у підрозділах проведення спеціальних операцій.

Успішно здали нормативи з фізичної підготовки та пройшли п'ятидобовий курс на витривалість.

Пройшли спеціалізоване навчання у Департаменті організації діяльності Корпусу оперативно-раптової дії та успішно здали іспити.

Кандидат (за наявності його згоди) на заміщення посади у відділі проведення спеціальних операцій спецпідрозділу КОРД може бути опитаний спеціалістом служби із застосуванням комп'ютерного поліграфа.

Список використаних джерел:

1. Про затвердження Положення про підрозділи поліції особливого призначення «Корпус оперативно-раптової дії».

2. Закон України «Про правовий режим воєнного стану».

К.С. Мітусова *(Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ)*

ОСОБЛИВОСТІ РЕГУЛЮВАННЯ ТРУДОВИХ ВІДНОСИН В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Війна в Україні з 24 лютого 2022 року змінила життя кожного українця, не залишивши жодного байдужого як на території України, так і поза нею. Реалії сьогоднення внесли свої корективи майже в усі сфери життя та діяльності українців. Зміни, зокрема, торкнулися трудових відносин.

Так, 24 березня 2022 року набрав чинності Закон України «Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану».

Зазначений закон визначає особливості трудових відносини працівників усіх підприємств, установ, організацій в Україні незалежно від форми власності, виду діяльності і галузевої належності, а також осіб, які працюють за трудовим договором з фізичними особами, у період дії воєнного стану, введеного відповідно до Закону України «Про правовий режим воєнного стану». [1]

Зокрема, згідно частини 2 статті 1 Закону України «Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану» на період дії воєнного стану вводяться обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина відповідно до статей 43, 44 Конституції України. [1]

Згідно Пояснювальної записки до проекту Закону України «Про правовий режим воєнного стану», зокрема, пункту 6, прийняття законопроекту створить умови для належного функціонування підприємств та установ в умовах воєнного часу, шляхом дерегуляції окремих умов трудових відносин, оперативного залучення працівників до виконання роботи, усунення кадрового дефіциту та браку робочої сили. [2]

Також, відповідно до пункту 2 зазначеної Пояснювальної записки, метою законопроекту є врегулювання окремих питань трудових відносин між працівником та роботодавцем в умовах воєнного часу, враховуючи необхідність забезпечення збалансованості між скороченням видатків роботодавців на оплату відпусток, надурочних годин, годин роботи у святкові та вихідні дні тощо, та забезпеченням мінімально необхідних прав та гарантій працівників. [2]

Однак, зазначеним законодавчим актом порушуються права працездатної категорії населення щодо отримання необхідних гарантій та засобів на існування. Не дивлячись на непередбачуваність подій, що кожного дня відбуваються і різних регіонах України, громадяни, які не залишили свого робочого місця, працюючи на підтримання економічного стану країни, надаючи послуги іншим громадянам, забезпечу-

ють своєю працею населення різною продукцією: продуктами харчування та побутовими засобами, в деяких регіонах фактично ризикуючи своїм життям, повинні мати більше гарантій у сфері регулювання трудових відносин на підприємствах, установах та організаціях різних форм власності.

Також, слід зауважити, що прийняття зазначеного Закону України «Про правовий режим воєнного стану», відбулось з порушенням вимог частини 1 статті 8 Конституції України, відповідно до якої закони та інші нормативно-правові акти приймаються на основі Конституції України і повинні відповідати їй. [3]

Таким чином, проаналізувавши положення Закону України «Про правовий режим воєнного стану» можна дійти до висновку, про звуження прав деяких громадян, які потерпають не лише від зовнішніх факторів російської агресії, а також від обмежень вітчизняного законодавства щодо відсутності гарантій отримання засобів для існування у нелегкий та непередбачуваний для країни час.

Список використаних джерел:

1. Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану [Електронний ресурс] // Закон України від 15.03.2022 № 2136-IX. – 2022. – Режим доступу до ресурсу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2136-20#Text (дата звернення – 25.04.2022).

2. Пояснювальна записка до проекту Закону України «Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану» [Електронний ресурс] // Народний депутат України Третьякова Галина Миколаївна (IX скликання). – 2022. – Режим доступу до ресурсу: https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/pubFile/1245389 (дата звернення - 25.04.2022).

3. Конституція України [Електронний ресурс] // Верховна Рада України; Конституція України, Конституція, Закон від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. – 1996. – Режим доступу до ресурсу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text (дата звернення – 25.04.2022).

Е. Маковей, здобувач вищої освіти 3 курсу
Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ
Науковий керівник: **О. Завістовський,**
старший викладач кафедри тактико-спеціальної підготовки
Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

ОСОБЛИВОСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПУБЛІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ТА ОХОРОНИ ГРОМАДСЬКОГО ПОРЯДКУ ПІДРОЗДІЛАМИ ПОЛІЦІЇ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

В умовах сьогодення, коли в країні ведуться актині бойові дії дуже важливим є завдання забезпечення внутрішнього контролю на території держави, перешкоджання готуванню та здійсненню провокацій зі сторони вже явного супротивника та дотримання порядку у випадку успішності дій ворога.

Ці обов’язки було покладено на багато структур, у тому числі й на Національну поліцію України.

Для початку було б правильно визначитись що саме є публічною безпекою та порядком, а також розібратись у тому, що є воєнним станом.

Публічна безпека і порядок – урегульована правовими та іншими соціальними нормами система суспільних відносин, що забезпечує захист прав і свобод громадян, їх життя та здоров’я, попередження злочинів та проступків, повагу до честі й людської гідності, дотримання норм суспільної моралі і порядку [1].

Воєнний стан – це особливий правовий режим, що вводиться в Україні або в окремих її місцевостях у разі загрози агресії з боку іноземних держав, небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності та передбачає надання відповідним органам державної влади, військовому командуванню, військовим адміністраціям та органам місцевого самоврядування повноважень, необхідних для відвернення загрози, відсічі збройної агресії та забезпечення національної безпеки, усунення загрози небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності, а також тимчасове, зумовлене загрозою, обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб із зазначенням строку дії цих обмежень [2.ст.27].

Звісно, що це одне з багатьох завдань поліції, і зовсім не означає що всі громадяни мають викликати підозру, проте якщо стається така ситуація, то співробітниками має бути вжито усіх заходів для перевірки такої особи та попередження можливої загрози.

Метою цих заходів є:

– реалізація державної політики в сфері захисту населення;

– проведення заходів безпеки та захисту населення й територій, об'єктів національної економіки та культурних цінностей і довкілля від негативних наслідків надзвичайних ситуацій в особливий період;

– участь у подоланні наслідків глобальних техногенних, геофізичних, економічних катастроф на територіях іноземних держав відповідно до міжнародних договорів України.

Указом Президента України про введення надзвичайного стану в інтересах національної безпеки та громадського порядку з метою запобігання заворушенням або кримінальним правопорушенням, для охорони здоров'я населення або захисту прав і свобод інших людей на період надзвичайного стану можуть запроваджуватися такі заходи: 1) встановлення особливого режиму в'їзду і виїзду, а також обмеження свободи пересування по території, де вводиться надзвичайний стан; 2) обмеження руху транспортних засобів та їх огляд; 3) посилення охорони громадського порядку та об'єктів, що забезпечують життєдіяльність населення та народного господарства; 4) заборона проведення масових заходів, крім заходів, заборона на проведення яких встановлюється судом; 5) заборона страйків; 6) примусове відчуження або вилучення майна в юридичних і фізичних осіб [2, ст.24].

Проте, як відомо, деякі заходи все ж таки проводяться, наприклад це може бути такі як видача гуманітарної допомоги благодійними організаціями, публічна акція протесту, проведення релігійних заходів, під час чого можуть збиратись великі натовпи людей і необхідно підтримувати порядок для уникнення неприємних ситуацій, що можуть призвести до масових порушень порядку, особливо що може виражатись у вигляді масових бійок та хуліганства з боку громадян. Особливо важливим також є забезпечення поліцейськими не тільки безпеки громадян, а й дотримання власної.

Спеціально для цього поліцією проводяться наступні заходи і виконуються такі завдання, що визначено у ст. 2 ЗУ «Про Національну поліцію України»:

1) забезпечення публічної безпеки і порядку;

2) охорона прав і свобод людини, а також інтересів суспільства і держави;

3) протидія злочинності;

4) надання в межах, визначених законом, послуг з допомоги особам, які з особистих, економічних, соціальних причин або внаслідок надзвичайних ситуацій потребують такої допомоги [3].

Виходячи з вищенаведеного можна дійти висновків що у разі введення воєнного стану на всій території України поліцейські, як і інші державні структури що працюють зокрема й у сфері дотримання громадського порядку будуть нести посилений варіант несення служби і забезпечувати громадський порядок згідно поставленим задачам що визначаються в ЗУ «Про Національну поліцію України» та інших нормативно-правових актах.

Список використаних джерел:

1. . Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 4 березня 2016 року «Про Концепцію розвитку сектору безпеки і оборони України»: Указ Президента України від 14 березня 2016 року № 92/2016.

2. Безпека працівників Національної поліції в умовах надзвичайних ситуацій: навчальний посібник (Грибан В.Г., Фоменко А.Є., Казначеєв Д.Г., Бойко О.І. / за заг. ред. Грибана В.Г.). Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2018. 24-27 с.

3. Закон України «Про Національну поліцію» ст.2.

Ю. Коломієць, Т. Мох

(Одеський державний університет внутрішніх справ)

ПРОБЛЕМИ ЗАПРОВАДЖЕННЯ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ

«Історії ж бо пишуть на столі.
Ми ж пишем кров'ю на своїй землі.»

Поняття «воєнний стан» визначено одночасно у двох Законах України «Про правовий режим воєнного стану» та «Про оборону України», однак вони суттєво різняться між собою. Крім того, в національному законодавстві взагалі відсутні визначення категорій «стан війни» і «воєнний час». Саме тому багато українських політиків помилково ототожнюють «стан війни» з «воєнним станом» або «воєнним часом». Наведене свідчить, що зміст цих понять потребує належної конкретизації в законодавстві України, в тому числі з використанням ідей військово-правових досліджень.

Специфіка російської гібридної агресії проти України полягає не стільки в загальних методах та цілях гібридної війни, скільки у беззастережному порушенні Росією системи базових міжнаро-

дно-правових угод, великих масштабах заподіяних ушкоджень, значній тривалості конфлікту. Ще однією особливістю цієї війни є фактичне її ведення без оголошення, з використанням правил конспірації та маскуванням своїх дій зі сторони РФ. Отже, традиційні погляди на воєнні конфлікти зазнають якісних змін, а тому чітке розуміння їх правової природи й характеру має залишатися у фокусі постійної уваги. Враховуючи, що Законом України «Про національну безпеку України» [1]. Війна виділена одним із основних ви дів воєнного конфлікту, але без розкриття її визначення, необхідно з'ясувати її сутність.

По-перше, виходячи з визначення словника української мови поняття «війна» означає організовану збройну боротьбу між державами, суспільними класами тощо [2].

Україна де-факто протистоїть організованій збройній боротьбі агресора – Російської Федерації, проте остання агресивно заперечує цей факт та свідомо ухиляється від використання цього терміну на політичному та дипломатичному рівнях. Указом Президента України від 14 березня 2022 року № 133/2022 строк дії воєнного стану в Україні продовжено з 05 години 30 хвилин 26 березня 2022 року строком на 30 діб. [3].

Під час воєнного стану передбачені такі обмеження, як: встановлення/посилення охорони об'єктів державного значення, критичної інфраструктури; трудовий обов'язок для працездатних осіб, які не залучені до роботи в оборонній галузі та сфері забезпечення життєдіяльності населення; використання потужностей та трудових ресурсів підприємств, установ та організацій усіх форм власності для потреб оборони; примусове відчуження майна, що перебуває у приватній чи комунальній власності комендантська година; особливий режим в'їзду та виїзду; обмеження свободи пересування громадян та транспорту; перевірка документів у громадян, огляд автомобілів, багажу та вантажів, службових приміщень та житла громадян; заборона проведення зборів, мітингів, масових заходів; можлива заборона діяльності політичних партій чи організацій, якщо вона спрямована на ліквідацію незалежності України; заборона на торгівлю зброєю, сильнодійними хімічними та отруйними речовинами, алкоголем; заборона громадянам, які перебувають на військовому чи спеціальному обліку змінювати місце проживання без дозволу; встановлення військово-квартирної повинності; нормоване забезпечення населення основними продовольчими та непродовольчими товарами.

Наразі ж ситуація склалася так: загроза з боку Росії, відповідно до даних розвідки, суттєво збільшилася, міжнародна підтримка України зростає, а всередині українського суспільства панічних настроїв не спостерігається. Тож воєнний стан ніяк не впливає на настрої та бойовий дух громадян.

Список використаних джерел:

1. Про національну безпеку України: Закон України від 21 червня 2018 року. № 2469-VIII. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19.

2. Про затвердження Указу Президента України "Про введення воєнного стану в Україні"від 24.03.2022 № 2102-IX

3. Конституція України, прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року. URL: //zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр.

А. Комяга, Т. Мох
(Одеський державний університет внутрішніх справ)

ЗНАЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОГО – ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ

Коли поміж хлібом і свободою народ обирає хліб, він зрештою втрачає все, в тому числі і хліб. Якщо народ обирає свободу, він матиме хліб, вирощений ним самим і ніким не відібраний
Степан Бандера

В умовах такого складного часу ми поприщо єднаймося. Тому дана тема є досить актуальна, як ніколи, а саме зараз необхідне ще більш свідоме та потужне пробудження кожного з нас - як українця, от же заходи щодо національного-патріотичного виховання відіграють велике значення.

Україна - це наш рідний край , наша земля де ми народилися , уперше побачили і пізнали світ , почули колискову пісню, рідну мову , відчули любов і ласку-це наша найдорожча у світі Батьківщина. Кожна історична епоха висуває вимоги до виховання та навчання діте, створюючи певний позитивний досвід. На такому складному етапі життя нашої держави. коли не тільки скрутно матеріально, ай морально – особливого значення набуває проблема формування справжнього,

щирого ,відданого громадянина України. Патріотичне виховання, сьогодні як ніколи є одним з пріорітетних напрямків в системі освіти України, так як сприяє формуванню у молоді високої патріотичної свідомості, готовності до виконання громадського обов'язку , найважливіших конституційних обов'язків по захисту інтересів Батьківщини. Військово-патріотичне виховання здійснюється насамперед у процесі навчання, де в учнів закладається фундамент глибоких знань, формуються світогляд, національна самосвідомість.[1]

Виховання – це процес формування морально-психологічних та фізичних якостей особистості. Процес виховання відбувається постійно, навіть тоді, коли його формально немає. Відсутність цілеспрямованих заходів з виховання це теж виховання, але безсистемне і хаотичне (наслідки цього процесу зазвичай негативні). Кожний державний устрій, кожне суспільство у певний історичний період має свою систему виховання. При цьому державний світогляд і виховання нерозривно пов'язані.

Яка система виховання в Україні сьогодні? В Україні на половину радянська, на половину ліберальна система виховання з рудиментами традиційної системи. Якщо подивитися на певні сектори системи виховання, то, як це не дивно, але шкільна освіта в Україні на сьогодні є однією з найкращих у світі. Майже не змінившись з радянських часів вона, маючи безліч недоліків, поки що найменше піддалася лібералізації і лише завдяки цьому може виконувати свою освітню функцію. У той же час, наприклад, система освіти у ВНЗ вже піддалася розкладницькому впливу ліберальних змін. Лібералізація і "Болонська система" на сьогодні є синонімом занепаду ВНЗ. У державі не існує ніяких молодіжних організацій, які б реально займалися вихованням молоді (крім "Патріоту України"). При чому проблема не у відсутності фінансування, а у елементарній відсутності бажання у державних установ провадити молодіжну політику.[1]

Сучасний стан виховання говорить про те, що у майбутній націоналістичній Україні, у її історико-державницькій формі як ІІІ-й Гетьманат, повинні відбутися суттєві зміни і в системі виховання. Сьогоднішня система виховання світогляду споживача і психології раба повинна бути повністю демонтована. Суспільний світогляд визначає світогляд особистості.

Військово-патріотичне виховання здійснюється у формі лекцій, бесід, розповідей, екскурсій до музеїв військових частин, зустрічей із ветеранами війни, праці та військової служби, походів місцями бойової слави, пошукової роботи, участі у роботі клубів та гуртків військово-патріотичного спрямування. Однією з основних форм військово-патріотичного виховання є військово шефська робота, яка полягає у встановленні та підтриманні зв'язків військових частин з метою проведення спільних заходів з військово-патріотичного виховання молоді, виховання у неї громадянських почуттів та якостей.

Упродовж практично всього 20 століття, унаслідок перебування України у складі Російської імперії або СРСР, поняття батьківщини не було однозначним; подібно ж і «патріотичне виховання» здійснювалося у двох руслах. Робота проукраїнськи-настроєної частини інтелігенції по прищепленню молоді українського патріотизму зустрічала не тільки сильну протидію з боку органів державної влади, але й виразний психологічний опір більшості населення. Ефективнішим явилася діяльність радянського уряду: не лише пропагування російської, як мови міжнародного спілкування на терені СРСР, як і поширення поняття спільної радянської вітчизни, так і прагнення формувати т.зв. «радянця», людини із затертими національними ознаками.[2]

За роки незалежності України в східних і південних регіонах країни офіційна урядова позиція змінилася, проте опір такій позиції не тільки не ослаб — але й навіть подекуди набрав агресивних форм. Важливим фактором, що сприяє зростанню розшаровування в суспільтві є те, що задача патріотичного виховання на практиці нерідко здійснюється швидкими казенно-бюрократичними заходами, не приймаючи до уваги побажання місцевого населення. За роки незалежності України яскраво проявилися негативні наслідки відсутності належного патріотичного виховання (як на Сході, так і на Заході України), зокрема:

- масова трудова еміграція («четверта хвиля»), яка привела до втрати, за експертними оцінками, понад 7 млн чол;
- невідповідність дій еліт відносно очікувань та сподівань українського народу;
- неготовність частини творчої інтелігенції до довготривалого творчого процесу підвищення конкурентоздатності української культури, мови;

3 квітня 2006 при Апараті Ради національної безпеки і оборони створено робочу групу з питань патріотичного виховання молоді, яка ініціює розробку загальнодержавної концепції патріотичного виховання молодих людей. До її складу входять провідні спеціалісти державних органів України, зокрема, Мінмолоді та Міносвіти, представники громадських, у тому числі молодіжних організацій та творчої інтелігенції, відомі науковці. Крім того, до роботи групи залучено широкий загал вітчизняних теоретиків та практиків, які працюють у сфері виховання молоді.

26 березня 2015 року Міністерство освіти і науки України затвердило Концепцію національно-патріотичного виховання дітей та молоді на 2015-2019 рр. Концепцією передбачено декілька етапів впровадження національно-патріотичного виховання дітей та молоді. Зокрема, у 2015 році планується створити нормативно-правове підґрунтя та інформаційно-методичне забезпечення для здійснення національно-патріотичного виховання. Також буде створено Центр патріотичного виховання, що функціонуватиме у підпорядкуванні МОН та інформаційний ресурс, присвячений національно-патріотичній тематиці.

На другому етапі (2016-2017) передбачалося: розроблення програм, навчально-методичних посібників з предметів гуманітарно-соціального спрямування для дошкільних, загальноосвітніх, позашкільних та вищих освітніх закладів, спрямованих на патріотичне виховання дітей та молоді; підготовка та видання науково-методичних посібників і методичних рекомендацій з організації виховних заходів, роботи клубів, центрів патріотичного виховання.

Упродовж 2018-2019 років був проведений моніторинг системи патріотичного виховання дітей та молоді за допомогою соціологічних опитувань, анкетування, психологічного тестування. Також відбулося проведення науково-методичні конференції, створення банку педагогічного досвіду, пройшла корекція навчально-виховних впливів з урахуванням результатів моніторингу.

У той же час з'являються й громадські ініціативи щодо патріотичного виховання дітей та молоді. Зокрема, громадська організація Інститут саморозвитку людини "Самріті" запропонувала навчальний посібник "Курс юного патріота", який пропонує доповнити класичні три компоненти навчального процесу (розвиваючий, навчальний, виховний) психологічно-терапевтичною та емоційно-корекційною складовою, яка являє собою четвертий компонент, що, на переконання автора, є нагальною потребою у сучасній школі.

З цього випливає висновок, незважаючи на такий важкий та важливий час ми впевнюємося, що український народ єдиний та сильний. Ніхто нас не посміє зламати. Тому важливо звернути увагу на те, що це війна -культур ,що це війна ідеологічна, ця війна знищення українців як неповторного етносу, а не повторність це перед усім у мові , тому тема націоналістично-патріотичного виховання є досить важливою.

Список використаних джерел:

1. *І.М. Михальченко*. Виховання політичне // Політична енциклопедія. Редкол.: Ю. Левенець (голова), Ю. Шаповал (заст. голови) та ін. — К.: Парламентське видавництво, 2011. — 808 с. ISBN 978-966-611-818-2.

2. Футулуйчук Василь. Українська Галицька армія: військово-патріотичне виховання та вишкіл (1918–1920 рр.).- Донецьк: Східний видавничий дім, УКЦентр, 2000 р. — 152 с. ISBN 966-7517-19-5 [1]

Г. В. Мудрецька, к.ю.н., доцент
(Одеський державний університет внутрішніх справ)

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РЕЖИМУ СЕКРЕТНОСТІ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Забезпечення режиму секретності завжди було однією із пріоритетних засад діяльності будь-яких органів державної влади, діяльність яких пов’язана з державною таємницею. Особливої необхідності це набуває під час кримінального провадження, яке проводиться в умовах воєнного, надзвичайного стану або у районі проведення антитерористичної операції чи під час оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації проти України, оскільки неконтрольований витік таємної інформації може не тільки зашкодити досудовому розслідуванню та інтересам держави, але й спричинити ряд негативних наслідків у суспільстві.

Здійснення кримінального провадження, яке містіть відомості, що становлять державну таємницю, регулюється главою 40 КПК України. Але даною Главою не врегульовано процесуальні форми захисту державної таємниці у кримінальному провадженні в умовах надзвичайних правових режимів. Натепер актуальним є питання вдосконалення правого інституту охорони державної таємниці під час досудового розслідування в умовах збройної агресії Російської Федерації проти України.

З точки зору захисту державної таємниці потребує окремого розгляду проблема правового забезпечення технічного захисту інформації, що становить державну таємницю. Як підкреслює, О.Ф. Бантишев «в Україні вживаються певні заходи, розробки і впровадження правових норм, які регламен-

тують функціонування системи технічного захисту інформації, що становить державну таємницю» [1, с. 75–78]. Так, Закон України «Про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах» визначає відповідні засади щодо захисту державної таємниці у межах своєї компетенції та знаходяться у відповідності у частині, що не суперечить Закону № 3855-XII [2].

Згідно з частиною 2 п. 7 ст. 5 Положення про Адміністрацію Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України (Держспецзв'язку) дозвіл на провадження діяльності, пов'язаної з державною таємницею надається органам державної влади, органам місцевого самоврядування, підприємствам, установам, організаціям за результатами спеціальної експертизи за умови, що вони: а) беруть участь у діяльності, пов'язаній з державною таємницею; б) мають приміщення для проведення робіт, пов'язаних з державною таємницею, сховища для зберігання засекречених документів та інших матеріальних носіїв секретної інформації, які відповідають вимогам щодо забезпечення секретності зазначених робіт, виключають можливість доступу до них сторонніх осіб, гарантують збереження носіїв секретної інформації, в) дотримуються передбачених законодавством вимог режиму секретності робіт та інших заходів, пов'язаних з використанням секретної інформації, порядку допуску осіб до державної таємниці, прийому іноземних громадян, використання державних шифрів і криптографічних засобів тощо; г) мають режимно-секретний орган [3].

Тому особливо актуальними нині залишаються питання організації охорони державної таємниці під час досудового розслідування в умовах збройної агресії Російської Федерації проти України.

Державна таємниця – правовий інститут держави, що дозволяє їй проводити незалежну політику, відстоювати власні інтереси, мати можливість впливати на поведінку інших держав та перебіг міжнародних подій у бажаному для себе напрямку [4, с.356]. До основних реальних і потенційних загроз національній безпеці, стабільності суспільства в інформаційній сфері, відповідно до ст. 7 Закону України від 19 червня 2003 року № 964-IV «Про основи національної безпеки України», належить, зокрема, розголошення інформації, яка становить державну та іншу, передбачену законом, таємницю [5]. Згідно зі статтями 1, 2, 3, 8, 12 Закону України від 21 січня 1994 року № 3855-XII «Про державну таємницю» відомостями про державну таємницю є інформація у сфері оборони, економіки, науки й техніки,зовнішніх відносин, державної безпеки і охорони правопорядку, розголошення якої може завдати шкоди національній безпеці України, і яка рішенням державних експертів з питань таємниць визнана державною таємницею та включена до Зводу відомостей, що становлять державну таємницю [6],затвердженого наказом Служби безпеки України від 23.12.2020 р. № 383, або до конкретизованих у ЗВДТ галузевих чи відомчих (міжвідомчих, міжгалузевих) розгорнутих переліках відомостей, що становлять державну таємницю [7].

Здійснення кримінального провадження, яке містіть відомості, що становлять державну таємницю, врегульовано главою 40 КПК України. Відповідно до ч. 1 ст. 517 КПК України досудове розслідування та судове провадження у кримінальному провадженні, яке містіть відомості, що становлять державну таємницю, проводяться з дотриманням вимог режиму секретності. Наявність у матеріалах кримінального провадження державної таємниці може впливати не тільки на спеціальний порядок її отримання (розкриття) та потребувати відповідного режиму її судового розгляду, а вимагає запровадження значно більшої системи гарантій її захисту (охорони). Так, наявність державної таємниці під час розслідування кримінального провадження передбачає спеціальний порядок допуску та доступу до матеріалів кримінального провадження суб'єктів кримінального судочинства; вимагає забезпечення відповідного режиму розслідування; встановлює спеціальний імунітет у кримінальному судочинстві; в окремих випадках може виступати предметом злочинного посягання (ст. 111, ст. 114, ст. 328, ст. 387, ст. 422 КК України); за вказаною категорією злочинів потребує обов'язкового призначення експертизи на наявність у відомостях державної таємниці та визначення ступеня її секретності [8].

Правоохоронні органи, які отримали в процесі досудового розслідування відомості, що становлять державну таємницю, зобов'язані створити умови для їх охорони. Вони несуть установлену законодавством персональну відповідальність за її збереження, в тому числі за невиконання встановлених обмежень щодо ознайомлення третіх осіб з відомостями, що становлять державну таємницю. Тому необхідні чіткі нормативні підстави та умови доступу або відмови в доступі до державної таємниці особам, які беруть участь у кримінальному провадженні.

Список використаних джерел:

1. Бантишев О. Державна таємниця як предмет злочину в Україні та деяких інших країнах. *Юридичний радник*.2005. № 5. С. 75–78.

2. Про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах: Закон України 05.07.1994. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80/94-%D0%B2%D1%80#Text

3. Про Адміністрацію Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України: Указ Президента України від 30.06.2011 р. № 717/2011. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/411-2014-%D0%BF#Text.

4. Антонов К.В. Проблеми правової охорони інституту державної таємниці у кримінальному провадженні. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2020. № 2. С.354-259
5. Про основи національної безпеки України : Закон України від 19 червня 2003 року № 964-IV URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19
6. Про державну таємницю: Закон України від 21 січня 1994 року № 3855-XII / URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3855-12
7. Про затвердження Зводу відомостей, що становлять державну таємницю: Наказ Служби безпеки України від 23.12.2020 р. № 383. URL: http:// https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0052 21#Text.
8. Сліпченко В.І. Процесуальний порядок надання й отримання міжнародно-правової допомоги у кримінальних справах, матеріали яких містять державну таємницю. *Право і суспільство.* 2012 № 2. URL: http://pravoisuspilstvo.org.ua/archive/2012/2_2012/59.pdf

А.Ю. Мунько, к. держ. упр.
(Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ)

ОСОБЛИВОСТІ ДОКУМЕНТООБІГУ В ПУБЛІЧНІЙ СФЕРІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

У зв'язку із повномасштабним вторгненням росії в Україні з 5:30 24 лютого 2022 р. строком на 30 діб запроваджено воєнний стан, який із 26 березня продовжено ще на місяць [2]. Відповідно, виникла критична необхідність трансформації підходів до організації діяльності органів публічної влади всіх рівнів, зокрема й в частині документообігу.

Очевидно, що виклики воєнного стану актуалізували перехід до електронної форми документообігу, на що спрямована низка рішень у сфері публічного управління та адміністрування.

Щодо кадрових документів, то дозволено широкий спектр способів їх оформлення та засобів надсилання. Зокрема під час воєнного стану можна оформляти та надсилати кадрові документи (заяви про надання відпусток, звільнення тощо) в електронному вигляді (поряд із паперовими), використовуючи різні засоби телекомунікаційного зв'язку [5]. Це вирішує переважну більшість перешкод щодо подання відповідних документів згідно із усталеними правилами ведення документообігу. При цьому зазначається, що заяви працівників можуть бути складені в будь-якій формі, але містити чітке і зрозуміле волевиявлення заявника. Такі кадрові документи повинні подаватися з накладенням кваліфікованих електронних підписів.

Зміни торкнулися і механізмів державної реєстрації фізичних та юридичних осіб – підприємців та громадських формувань. На період дії воєнного стану в Україні документи для реєстрації можуть бути надіслані державному реєстратору електронною поштою або за допомогою інших засобів зв'язку або електронних копій документів в паперовій формі. Разом із тим передбачена невідкладна реєстрація після отримання у повному обсязі належного пакету документів. Також на разі не застосовуються вимоги законодавства щодо необхідності нотаріального засвідчення справжності підпису, коли його виконано у присутності державного реєстратора, посадової особи із встановленням особи підписанта на підставі документа, що посвідчує особу [1]. Проблеми із відсутністю доступу до електронних державних реєстрів та інших інформаційних систем тимчасово вирішено шляхом призупинення вимоги щодо їх обов'язкового використання відомостей таких реєстрів і систем.

Запроваджено і особливості документообігу в лавах Збройних Сил України та інших органів публічної влади особливого призначення, службовці яких беруть безпосередню участь у військових діях. Так, довіреності (виняток – довіреності на право розпорядження нерухомим майном) можуть посвідчуватися керівниками таких структур або уповноваженою особою.

Слід відзначити і зміни в системі документообігу у сфері охорони здоров'я, зокрема встановлено спеціальний порядок ведення первинно-облікової документації на період воєнного стану. Зауважимо, що на противагу іншим сферам діяльності тут частково повернули паперовий документообіг, який у рамках медичної реформи було мінімізовано.

Передбачається, що медичні заклади можуть послуговуватися не електронною, а паперовою документацією і, відповідно, видавати такі паперові документи: медичне свідоцтво про народження рецепт на ліки (включно з тими, що підлягають реімбурсації) та направлення [4].

З квітня 2022 р. змін зазнала і документна організація договірних відноси, а саме на період дії воєнного стану договори, додаткові угоди від контрагентів, приймаються не тільки в паперовому, а й у електронному вигляді.

Незмінним залишається під час організації електронного документообігу застосування виключно засобів кваліфікованого електронного підпису чи печатки [3], у тому числі органами державної виконавчої влади та місцевого самоврядування, підприємствами (установами, організаціями) державної форми власності для реалізації повноважень. Важливо, дію раніше отриманого електронного підпису продовжено на час воєнного стану.

Багато елементів, пов'язаних із документообігом, перенесено в портал «Дія». Отримання деяких документів тимчасово суттєво спрощено та впроваджено низку актуальних для воєнного стану послуг: оформлення державної допомоги підприємцями та найманими працівниками, які мешкають у зоні бойових дій (6500 грн одноразово), тимчасово переміщеними особами (2000 грн щомісяця та 3000 грн на дитину); перерахування допомоги українській армії за кошти єПідтримки; реєстрування інформації про зруйноване внаслідок бойових дій майно для відшкодування збитків; скасування статусу безробітного; автоматична реєстрація ФОП та інше.

Увагу варто звернути на створений у «Дії» тимчасовий цифровий документ на період воєнного часу (єДокумент), який містить паспортні дані та картку платника податків та може використовуватись для підтвердження особи.

Список використаних джерел:

1. Деякі питання державної реєстрації в умовах воєнного стану та внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 28 лютого 2022 р. № 164: постанова Кабінету Міністрів України від 6 бер. 2022 р. № 209. URL: https://ips.ligazakon.net/document/KP220209.
2. Про введення воєнного стану в Україні: від 24 лют. 2022 р. № 64/2022 (зі змінами і доповненнями від 14 бер. 2022 р. № 133/2022). URL: https://ips.ligazakon.net/document/view/U064_22?an=1.
3. Про електронні довірчі послуги: Закон України від 05 жовт. 2017 р. № 2155-VIII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2155-19.
4. Щодо забезпечення функціонування галузі охорони здоров'я: наказ Міністерства охорони здоров'я України від від 28 лют. 2022 р. № 388. URL: https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0388282-22.
5. Щодо можливості і правильності оформлення та надсилання кадрових документів (заяв про надання відпусток, переведення, звільнення тощо) в електронному вигляді або різними засобами телекомунікаційного зв'язку: роз'яснення Національного агенства України з питань державної служби від ід 16 бер. 2022. URL: https://ips.ligazakon.net/document/view/FN073433?an=1.

О.Я. Надибська, д.ф.н., професор
(*Одеський державний університет внутрішніх справ*)

ВПЛИВ ЗАПРОВАДЖЕННОГО В УКРАЇНІ ВОЄННОГО СТАНУ НА ТИМЧАСОВЕ ОБМЕЖЕННЯ КОНСТИТУЦІЙНИХ ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ ТА ГРОМАДЯНИНА

Сьогодні, в Україні, вже 2 місяця як Президент Володимир Зеленський підписав Указ № 64/2022 «Про введення воєнного стану в Україні» [2]. Цей документ було затверджено 300 голосами Народних депутатів. Таке рішення було ухвалено у зв'язку з військовою агресією Російської Федерації проти України та на підставі пропозиції Ради національної безпеки і оборони й відповідно до українського законодавства.

За два місяці війни керівництво держави внесло чимало змін до законів та винесло постанови, що стосуються воєнного стану, мобілізації, економіки та посилення кримінальної відповідальності за деякими статтями. Також запровадження в Україні воєнного стану тимчасово вплинуло на обмеження конституційних прав і свобод людини та громадянина, які передбачені статтями 30-34, 38, 39, 41- 44, 53 Конституції України [1]. Отже, розглянемо деякі з них.

Так, Стаття 30 Конституції гарантує кожному недоторканність житла [1]. Але сьогодні, в умовах воєнного стану, у випадках, пов'язаних із врятуванням життя людей чи з безпосереднім переслідуванням осіб, які підозрюються у вчиненні злочину, можливе законе проникнення до житла представникам відповідних державних органів.

Згідно Статті 31 Конституції України, кожному гарантується таємниця листування, телефонних розмов, телеграфної та іншої кореспонденції [1]. Але сьогодні діє Закон «Про внесення змін до деяких законодавчих актів (щодо встановлення кримінальної відповідальності за колабораційну діяльність)», відповідно до якого здійснення інформаційної діяльності у співпраці з державою-агресором карається позбавленням волі. Також у громадян можуть просити документи на перевірку, проводити у них обшук в машинах, домівках та особистий обшук.

Статтею 33 Конституції України кожному, хто на законних підставах перебуває на території України, гарантується свобода пересування, вільний вибір місця проживання, право вільно залишати територію України, за винятком обмежень, які встановлюються законом [1]. Але у лютому 2022 було підписано президентом Указ «Про загальну мобілізацію» терміном на 90 днів із можливістю продовження [3]. Згідно цього Указа Президента на період дії воєнного стану забороняється виїзд за межі країни громадян України чоловічої статі від 18 до 60 років, водночас це обмеження незастосовуються до окремих категорій осіб.

Так, згідно Статті 41, кожен має право володіти, користуватися і розпоряджатися своєю власністю, результатами своєї інтелектуальної, творчої діяльності [1]. Але на час дії воєнного часу в Україні, законодавством передбачено допущення обмеження права власності. Отже, допускається примусове відчуження об'єктів права приватної власності з наступним повним відшкодуванням їх вартості.

Відповідно Статті 42 кожен має право на підприємницьку діяльність, яка не заборонена законом [1]. Так, на час воєнного стану ФОП 3 групи дозволили перейти на знижену ставку оподаткування, а ФОПи 1 та 2 груп сплачують податки у добровільному порядку. Також підприємці на єдиному податку звільнені від сплати ЄСВ за себе до припинення або скасування воєнного стану в Україні та протягом року після скасування воєнного стану. Протягом воєнного стану та 3 місяці потому штрафи та пеня з ЄСВ не стягується, а перевірки не проводяться.

Також, військове командування разом з іншими органами влади, під час дії воєнний стан, має право запроваджувати трудову повинність та залучати громадян до суспільно-корисних робіт. Громадян можуть залучати до ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій (наприклад, до розбору завалів, благоустрою звільнених територій). З кожною особою, залученою до суспільно-корисних робіт укладається строковий трудовий договір і вона отримує за це виплати.

Список використаних джерел:

1. Конституція України [Електронний ресурс]: закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР із змін., внес. згідно із Законами України : за станом на 25.06.2008 р. – Електрон. дан. (1 файл). – Режим доступу : http://zakon1.rada.gov.ua. – Назва з екрана.

2. Про введення воєнного стану в Україні [Електронний ресурс]: указ президента України від 24.02.2022 р. №64/2022. – Електрон. дан. (1 файл). – Режим доступу : https://www.president.gov.ua/documents/642022-41397 – Назва з екрана.

3. Про загальну мобілізацію [Електронний ресурс]: указ президента України від 24.02.2022 р. №69/2022. – Електрон. дан. (1 файл). – Режим доступу : https://www.president.gov.ua/documents/642022-41397 – Назва з екрана.

Т.М. Настич, слухач магістратури
навчальної групи М-ДР-121 старший лейтенант поліції
(Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ)
Науковий керівник: **Д.С. Юр'єв, підполковник поліції**
(Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ)

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ РОБОТИ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ НАД ЩОДО ПРОТИДІЇ КІБЕРТЕРОРИЗМУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

У зв'язку з початком широкомасштабної збройної агресії Російської Федерації проти України 24 лютого 2022 року по всій території України було введено воєнний стан. Вказані події змінили життя всіх українців, навіть тих, які знаходились за кордоном на «до і після» [1].

Одним з найбільших факторів загрози національній безпеці є кібертероризм. Враховуючи те, що в українському законодавстві відсутнє поняття "кібертероризм" та його визначення, пропонуємо погодитися із визначенням, наданим докторами юридичних наук Пилипчуком В.Г. та Дзьобань О.П., а саме кібертероризм – це навмисна атака на об'єкти інформаційного простору постраждалої країни (інформацію, що обробляється, комп'ютерну систему, мережу, а також на людину), яка має політичне підгрунтя та створює небезпеку для життя та/або здоров'я людей або настання інших тяжких наслідків, слід зазначити, що вказані дії здійснюються з метою порушення державної або суспільної безпеки, провокації військового конфлікту, залякування населення чи загрозу вчинення таких дій [2].

Від початку повномасштабної війни Росії проти України, збоку першої активно ведеться кібервійна в інформативному просторі нашої країни та в мережі Інтернет.

Одним з підвидом кібертероризму є кібершпигунські атаки, метою яких є пошук важливої інформації з веб-ресурсів органів державної влади (зокрема силових структур), засобів масової інформації,

фінансових установ, великих промислових підприємств та використання її проти певної країни у війні та для введення масової паніки, тобто у деструктивних цілях проти України.

Одним з напрямків кібервійни є намагання перешкодити громадській, політичній або економічній діяльності та створення ускладнень або напруження в міждержавних відносинах.

Метою кібервійни є порушення функціонування комп'ютерних та інших технічних систем та об'єктів телекомунікаційної мережі, які відповідають за роботу державних установ, ділових і фінансових центрів, органів державної влади, а також створення хаосу в житті держави та серед населення вцілому. В такій війні в перш за все страждають найбільш життєво важливі і функціональні системи країни на яку спрямована кібервійна.

Важливим є те, що убезпеченість кіберпростору кожної держави від атак, а в подальшому від використання його проти інтересів національної безпеки та оборони країни - одне з пріоритетних завдань державної політики та відповідних органів, які відповідають за захист держави та її цілісності. Кожна держава має приділяти достатньо уваги захисту своєму кіберпростору на практичному рівні, а не тільки в теоретичному.[3]. На поліцейських нашої країни, як і на військових та інших людей, які займаються обороною та захистом нашої країни весь цей неспокійний час, покладено багато завдань, й одним з них є захист нашої країни від кіберзлочинності.

Також однією з проблем протидії ворожим кібератакам є великий їх наплив з різноманітних сайтів та соціальних мереж. Технічні засоби в відповідних секторах поліції нашої країни є досить сучасними, але й це не дає можливості вчасно реагувати та знешкоджувати кібелзлочинність.

Кіберзлочинність проявляється також в фінансових аферах через онлайн ресурси, що завдає шкоди фінансовій стороні нашим громадянам та нашій країні в цілому.

В Національній поліції України функціонує підрозділ Кіберполіції, який відповідає за механізм роботи державної політики в сфері боротьби з кіберзлочинністю, своєасне інформування населення про появу нових кіберзлочинців та їх фінансові та інші види афер, впровадження програмних систем для впорядкування кіберінцидентів для подальшої протидії ним, реагування на запити зарубіжних партнерів для співпраці в даному напрямку, які як правило надходять по каналах Національної Цілодобової мережі контактних пунктів [4].

Підсумовуючи вище вказане можна зробити наступні висновки, що в умовах воєнного конфлікту важливим є розроблення схеми повного аналізу стану національної безпеки в сфері телекомунікаційної мережі для забезпечення повноти та дієвості заходів кіберзахисту реальним та можливим загрозам. Цьому питанню слід приділяти багато уваги, так як саме інформаційний простір та мережа інтернет слугує фактором для розповсюдження паніки серед населення постраждалої країни, заважає воєнним та правоохоронцям виконувати свої захисні функції нашої держави, а отже уповільнює процес до настання перемоги нашої країни.

Щодо населення нашої країни, то людям треба вміти відсікати негативний матеріал, тобто інформацію, яка надходить їм через різний інформативний простір, тримати себе в руках та не розсіювати паніку, довіряти лише офіційним сторінкам представників влади України на сторінкам Верховної Ради, Національної Поліції, Кабінету Президента України тощо.

Список використаних джерел:

1. Про введення воєнного стану в Україні: Указ Президента України від 24 лютого 2022 року № 64/2022, затвердженого Законом України від 24 лютого 2022 року № 2102. URL: https://www.president.gov.ua/documents/1332022-417372 (дата звернення 22.04.2022).

2. Пилипчук В.Г., Дзьобань О.П. Теоретичні та державно-правові аспекти протидії інформаційному тероризму в умовах глобалізації // Стратегічні пріоритети, № 4. – 2011. - Електрон. дан. (1 файл).URL: http://www.nbuv.gov.ua/old_jrn/soc_gum/sp/2011_4/012- 017.pdf.

3. Онлайн журнал «Юридичні новини України». В. Кулик, П. Біленчук «Стратегія забезпечення кібербезпеки і гібридній війні». URL:https://lexinform.com.ua/dumka-eksperta/strategiya-zabezpechennya-kiberbezpeky-v-gibrydnij-vijni/ (дата звернення 22.04.2022).

4. Офіційний онлайн сайт кіберполіції України. URL:https://cyberpolice.gov.ua/normatyvno-pravovi-akty-yaki-rehlamentuiut-diialnist-politseiskoi-komisii/ (дата звернення 23.04.2022).

М. Нестеренко, курсантка 1-го курсу
(Одеський державний університет внутрішніх справ)
Науковий керівник: **О.С. Геращенко, к.ю.н., доцент**
(Одеський державний університет внутрішніх справ)

ЗДІЙСНЕННЯ ПРАВОСУДДЯ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

В Україні воєнний стан визначається як особливий правовий режим, що вводиться у разі загрози національній безпеці. Пропозиції щодо введення воєнного стану в Україні або в окремих її місцевостях на розгляд Президентові України подає Рада національної безпеки і оборони України. Розглянувши ці пропозиції, Президент України видає указ про введення воєнного стану.

На сьогоднішній день визначення перелік, який налічує 121 суд у різних областях України, територіальну підсудність яких було змінено у зв'язку з неможливістю здійснювати правосуддя під час воєнного стану.

Відповідно до ст. 26 Закону України "Про правовий режим воєнного стану" правосуддя на території, на якій уведено воєнний стан, здійснюється лише судами. Скорочення чи прискорення будь-яких форм судочинства забороняється. У разі загрози життю, здоров'ю та безпеці відвідувачів суду, працівників апарату суду, суддів оперативно приймаються рішення про тимчасове зупинення здійснення судочинства певним судом. З метою забезпечення безпеки учасників судових процесів і відвідувачів судів припиняється проведення особистого прийому громадян керівництвом суду й обмежується допуск у судові засідання осіб, які не є учасниками судових засідань.

Законом передбачено, що у зв'язку зі стихійним лихом, військовими діями, заходами щодо боротьби з тероризмом або іншими надзвичайними обставинами, робота суду може бути припинена з одночасним визнанням іншого суду, який буде здійснювати правосуддя на території суду, що припинив діяльність та який найбільш територіально наближений до суду, роботу якого припинено.

А. Смирнов: "В умовах воєнного стану судова система працює в напіваварійному режимі. В низці населених пунктів, які були обстріляні російськими військами, суди не здатні здійснювати правосуддя. Тому розпорядженням голови Верховного суду України по тих регіонах і містах, де суди були знищенні або які були тимчасово окуповані, територіальна підсудність була змінена на інші області й міста. Тому судова система працює, судові справи розглядаються в достатньо великій кількості, бо є регіони, які ще, на щастя, не відчули жахів бойових дій і там суди всіх юрисдикцій - і загальні, і спеціалізовані - здійснюють правосуддя. За статистикою, за період з 24 лютого по 28 березня судами ухвалено та надіслано до Єдиного державного реєстру судових рішень 252 557 рішень. З них Вищим антикорупційним судом ухвалено 206 рішень, всі інші - апеляційними загальними, господарськими та адміністративними судами, окружними адміністративними".

Рекомендації щодо роботи судів в умовах воєнного стану:

1. *Особливості роботи суду визначаються виходячи з поточної ситуації у відповідному регіоні.*
2. *При визначенні умов роботи у воєнний час необхідно керуватися реальними поточними обставинами, що склалися в регіоні.*
3. *В кожному суді визначається відповідальна особа, яка має забезпечити актуальний облік працівників апарату та суддів, з урахуванням визначеної форми суду.*
4. *Обмежується допуск в судові засідання осіб, які не є учасниками судових засідань.*
5. *Розгляд справ по можливості відкладається, зважаючи на те, що велика кількість учасників судових процесів не завжди мають змогу подати заяву про відкладення розгляду справи або не можуть прибути в суд у зв'язку з небезпекою для життя.*
6. *Справи, які не є невідкладними, розглядаються лише за наявності письмової згоди на це усіх учасників судового провадження.*
7. *Якщо за об'єктивних обставин учасник провадження не може прибути в судове засідання суд може допустити участь такого учасника в режимі відеоконференції зо допомогою будь-яких інших технічних засобів, в тому числі і власних.*

«Найважче забезпечити, щоб усі були на засіданні — секретар, сторони, якщо вони оголосили бажання бути присутніми. Намагаємося так призначати засідання, щоб нікого не наражати на небезпеку, оскільки був випадок, коли секретар засідання потрапив під обстріл, тому намагаємося, щоб до 17 години, поки світло на вулиці, він поїхав додому. Іноді є проблеми із відеозв'язком…», — суддя Біцюк.

*А. Смирнов про фінансування судової системи: "**Якщо говоримо про фінансування судової системи з точки зору грошового забезпечення суддів та зарплати працівникам апарату, то фінансування здійснюється. Але одним з джерел наповнення оцього фонду для виплати гро-***

шової винагороди є судовий збір. І показник судового збору у нас значно впав. Тому зараз ми намагаємося запустити діяльність органів судової влади в Києві, повернути суддів, аби вони могли здійснювати правосуддя, готові забезпечити їм всі умови для роботи, забезпечити безпеку. Хочу сказати, що 50 відсотків своєї заробітної плати судді віддають зараз на потреби Збройних сил України (ЗСУ). Це рішення було прийняте органами судової влади кожного суду. Щодо фінансування капітальних інвестицій, тобто видатків на ремонти та будівництво, цих видатків у нас зараз немає. У нас є резервний, аварійний фонд забезпечення життєдіяльності органів судової влади, але про капітальні інвестиції не йдеться".

З метою забезпечення судів безперервним зв'язком Державна судова адміністрація України звернулась до Міністерства цифрової трансформації України. На сьогодні судова система отримала системи супутникового зв'язку StarLink від компанії SpaceX, які вже використовуються для підтримки роботи критичної інфраструктури й сервісів України. Крім того, систему Starlink передано для організації резервного каналу передачі даних судової влади, що забезпечить стале функціонування відповідних інформаційних ресурсів.

Отже, виходячи з нормативних актів, які були прийняті на сьогодні, режим роботи кожного конкретного суду визначається окремо. Робота суду залежить від того, яка ситуація склалась у регіоні, де такий суд розташований. Тому необхідно уважно слідкувати за оновленнями, які публікуються на сайтах судів. В разі неможливості прибуття до судового засідання особа має право подати клопотання про відкладення судового засідання або про проведення відеоконференції. Суди мають з повагою ставитись до таких клопотань та за можливості їх задовольняти. Так само суди мають уважно ставитись до пропуску процесуальних строків, уникаючи надмірного формалізму.

Список використаних джерел:

1. Мисник Наталія. Робота судів України в умовах воєнного стану (електронний ресурс): наукова стаття. – Режим доступу: https://jurliga.ligazakon.net/ru/news/209874_robota-sudv-ukrani-v-umovakh-vonnogo-stanu.
2. ЮрФакт. Особливості здійснення правосуддя під час війни (електронний ресурс): наукова стаття. – Режим доступу: https://www.yurfact.com.ua/fakty/osoblyvosti-zdiisnennia-pravosuddia-pid-chas-viiny.
3. Ржеутська Лілія. Як працює судова система України в умовах війни (електронний ресурс): наукова стаття. – Режим доступу: https://www.dw.com/uk/yak-pratsiuie-sudova-systema-ukrainy-v-umovakh-viiny/a-61294651.
4. Робота судів на період дії воєнного стану (електронний ресурс): наукова стаття. – Режим доступу:
https://www.legalaid.gov.ua/publikatsiyi/robota-sudiv-na-period-diyi-voyennogo-stanu/.
5. Громадянам має бути забезпечений доступ до правосуддя в умовах воєнного стану (електронний ресурс): "Голос України" газета Верховної Ради України. – Режим доступу: http://www.golos.com.ua/article/357628
6. Введення воєнного стану: заборони та обмеження (електронний ресурс): Wiki.legalaid. – Режим доступу: https://wiki.legalaid.gov.ua/index.php/%D0%92%D0%B2%D0%B5%D0%B4%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F_%D0%B2%D0%BE%D1%94%D0%BD%D0 %BD%D0%BE%D0%B3%D0%BE_%D1%81% D1%82%D0%B0 %D0%BD%D1%8 3:_%D0%B7%D0%B0%D0%B1%D0%BE%D1%80%D0%BE%D0%BD%D0%B8_%D1%82%D0%B0_%D0%BE%D0%B1%D0%BC%D0%B5%D0%B6%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F.

Є.О. Нирка, ад'юнкт
(Донецький державний університет внутрішніх справ)

ПРОЦЕСУАЛЬНИЙ І ТАКТИЧНИЙ АСПЕКТИ ПРЕД'ЯВЛЕННЯ ДЛЯ ВПІЗНАННЯ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

Необхідність проведення теоретичних досліджень щодо процесуальних і тактичних аспектів пред'явлення для впізнання також обумовлено тематикою науково-дослідної роботи факультету № 1 Донецького державного університету внутрішніх справ «Протидія кримінальним правопорушенням на території проведення ООС (Операції об'єднаних сил)» на 2020-2024 роки (0120U105580).

Процесуальні і тактичні аспекти пред'явлення для впізнання були предметом дослідження таких науковців: Ю.П. Аленіна, Л.І. Аркуші, В.П. Бахіна, В.В. Тіщенка, А.Ф. Волобуєва, В.І. Галагана,

В.І. Гончаренка, М.В. Даньшина, В.А. Журавля, А.В. Іщенка, О.В. Капліної, В.В. Коваленка, І.І. Когутича, В.О. Коновалової, Н.І. Клименко, В.В. Лисенка, Є.Д. Лук'янчикова, Г.А. Матусовського, М.В. Салтевського, О.В. Одерія, М.А. Погорецького, Р.Л. Степанюка, Л.Д. Удалової, К.О. Чаплинського, С.С. Чернявського, В.Ю. Шепітька, М.Г. Щербаковського та ін..

Однак деякі з сформульованих положень щодо підготовки і проведення даної слідчої (розшукової) дії викладені дещо неповно, а деякі є дискусійними і потребують уточнення. Зокрема, проблемним виглядає питання визначення умов для прийняття рішення щодо проведення пред'явлення для впізнання, як засобу отримання прямого доказу. Важливим є визначення чинників, які впливають на таке рішення, а також на проведення необхідного комплексу підготовчих заходів та використання технікокриміналістичних засобів тощо.

Ппред'явлення для впізнання має особливе значення в системі слідчих (розшукових) дій. З огляду на слідчу практику, іноді пред'явлення особи для впізнання є головною слідчою (розшуковою) дією, за результатами проведення якої викривається особа, винна у кримінальному правопорушенні.

Враховуючи відсутність комплексних досліджень з вказаної тематики та її актуальність, потрібно визнати доцільним опрацювання питання стосовно процесуальних і тактичних аспектів пред'явлення для впізнання під час воєнного стану.

На основі аналізу історії формування пред'явлення для впізнання можливо дійти висновку, що досліджувана слідча (розшукова) дія виникла як складова частина допиту. Але з часом було аргументовано, що дана процедура виходить за його межі і має розглядатися як окрема слідча (розшукова) дія.

Отже, пред'явлення для впізнання – це слідча (розшукова) дія, що полягає у пред'явленні свідкові чи іншій особі об'єктів, які вони спостерігали раніше, з метою встановлення їх тотожності або групової належності [2, с. 331].

Процедура пред'явлення для впізнання на стадії підготовки, проведення та фіксації складна, через тактичні та організаційні моменти та має свої характерні особливості, зокрема, наявність трьох основних об'єктів: особа, річ або труп.

К.О. Чаплинський наголошує, що ретельна та всебічна підготовка до проведення впізнання є обов'язковою умовою, що дозволяє якісно та ефективно проводити дану слідчу (розшукову) дію. Пред'явлення для впізнання є унікальною слідчою (розшуковою) дією, яка ніколи не дублюється. Не можна, як правило, пред'являти для впізнання один й той самий об'єкт декілька разів. Відповідно ефективність та доказове значення результатів впізнання у значній мірі залежить від якості проведення слідчим організаційно-підготовчих заходів [3, с. 13].

З метою ефективного проведення пред'явлення для впізнання, слідчий до його проведення має допитати свідка (або іншу особу) про ознаки об'єкта, зовнішній вид, прикмети, а також про обставини, за яких він бачив цей об'єкт.

Також важливим є і те, що проведення пред'явлення для впізнання вимагає певної психологічної підготовки слідчого, знання ним основ психології сприйняття, запам'ятовування та відтворення, що є визначальним для обрання тактики проведення даної слідчої (розшукової) дії.

У зв'язку з триваючою широкомасштабною збройною агресією Російської Федерації проти України, на підставі пропозиції Ради національної безпеки і оборони України, відповідно до пункту 20 частини першої статті 106 Конституції України, Закону України «Про правовий режим воєнного стану» Указом президента України № 64/2022 в Україні введено воєнний стан.

Під час воєнного стану актуальність пред'явлення для впізнання обумовлено збільшенням кількості кримінальних правопорушень, хоча на сьогодні ще не оголошена офіційна статистика, але вже можна виокремити перелік основних злочинів, такі як: мародерство, крадіжка, грабіж, розбій, вимагання, зґвалтування та інші. Під час досудового розслідування зазначених злочинів, однією із значимих слідчих (розшукових) дій є саме пред'явлення для впізнання, за результатами якої викривається та ідентифікується особа, яка вчинила кримінальне правопорушення.

При пред'явленні для впізнання особи під час воєнного стану, можливо стикнутися з проблемою фактору часу та місця. Достовірність впізнання прямо залежить від часу який пройшов з моменту вчинення кримінального правопорушення, оскільки з часом особа забуває образ раніше сприйнятого об'єкта.

Що стосується місця, питання постає в тих випадках, коли є необхідність виключення можливості сприйняття особи, яка впізнає, впізнаваним. За загальним правилом пред'явлення для впізнання проводиться в кабінеті слідчого. Але у ч. 4 ст. 228 КПК законодавець закріпив певну гарантію, яка передбачає проведення впізнання таким чином, щоб впізнаваний не бачив і не чув особу, яка його впізнає, тобто забезпечення безпеки шляхом відсутності візуального та аудіо-спостереження [4, с. 511]

Отже, проведення пред'явлення для впізнання під час воєнного стану сприяє отриманню даних для своєчасного проведення оперативно-розшукових заході та слідчих (розшукових) дій, а також для розкриття кримінальних правопорушень взагалі і у військовій сфері зокрема.

При проведенні пред'явлення для впізнання важливим є дотримання певного порядку дій, який забезпечує виконання процесуальних приписів (вимог) і вирішення тактичних завдань даної слідчої (розшукової) дії

Список використаних джерел:

1. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 (зі змінами) URL: http://zakon. rada.gov.ua. (Дата звернення 20.04.2022 р.)
2. Чаплинський К., Лускатов О., Пиріг І., Плетенець В., Чаплинська Ю., Криміналістика: підручник для студентів вищих навчальних закладів. 2-е видання, перероб. і доп. – Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ ; Ліра ЛТД, 2017. 480 с
3. Чаплинський К., Тактика пред'явлення для впізнання навчально –методичний посібник. Дніпропетровськ: Дніпропетровський державний ун-т внутр. справ, 2007. 103 с
4. Бойко А., Прохорова А., Пред'явлення особи для впізнання: Процедурні особливості та порушення на практиці. *Юридичний науковий електронний журнал.* 2021. № 4. С. 510–513. URL: https://doi.org/10.32782/2524-0374/2021-4/126 (дата звернення 20.04.2022)

М. Осадча, курсантка 1-го курсу
(Одеський державний університет внутрішніх справ)
Науковий керівник: **В.С. Бутенко**
(Одеський державний університет внутрішніх справ)

ВОЄННИЙ ЧАС І ПАТРІОТИЗМ. ЗМІНИ У СВІДОМОСТІ УКРАЇНЦІВ

Ми живемо у непрості часи для нашої країни. 24 лютого 2022 змінилося все навкруги: наша свідомість, уява про «влаштування світу», діти подорослішали на роки, а дорослі помудрішали за кілька днів.

В той час як молодь – наше майбутнє, вчиняє героїчні вчинки для своєї Батьківщини: вони не бояться війни та з автоматом у руках йде проти танків ворога. За статистикою у ЗСУ служать чоловіки від 18 до 45 років. Саме вони- наша опора, наша надійність, наше щасливе майбутнє.

Ураховуючи суспільно-політичну ситуацію, що склалася в Україні, усе більшої актуальності набуває виховання в молодого покоління почуття патріотизму [1]. Завдання виростити віддану своїй державі молодь є пріоритетним у наш час. Національно-патріотичне виховання дітей і молоді – це комплексна системна цілеспрямована діяльність органів державної влади та місцевого самоврядування, громадських об'єднань та благодійних організацій , сім'ї, закладів освіти щодо формування у молодого покоління високої патріотичної свідомості. Це виховання йде як від сім'ї, так і від самої держави: «клімат» у школі, вищому навчальному закладі, патріотичні заходи, уроки історії України(адже українець, який знає історію нашої славної держави завжди буде її поважати, бо Україна витримала чимало труднощів для того, щоб зараз стати суверенною незалежною державою і зараз бореться за свій суверенітет).

Патріотизм – це любов і відданість Батьківщині, прагнення своїми діями служити її інтересам. Це одне з найглибших почуттів, що закріплювалося століттями й тисячоліттями розвитку відокремлених етносів. [1].

Визначальною рисою українського патріотизму має бути його дієвість, спроможна перетворювати почуття в конкретні справи та вчинки на користь держави. Справжній патріот повинен мати активну життєву позицію, своїми справами та способом життя сприяти якісним змінам ситуації в країні на краще[2]. Для формування такої свідомості особистості має бути успішно реалізована цілісна система патріотичного виховання. Тобто для досягнення мети - виховання патріотичної молоді, наша держава повинна реалізувати цілий комплекс заходів спрямований на реалізацію мети.

Саме тому наша держава запроваджує чимало заходів патріотичного спрямування. Основними документами у сфері освітньої політики щодо патріотичного виховання підростаючого покоління є такі:

- Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року, схвалена Указом Президента України від 25 червня 2013 року № 344;
- Концепція допризовної підготовки і військово-патріотичного виховання молоді, схвалена Указом Президента України від 25 жовтня 2002 року № 948;

- Концепція національно-патріотичного виховання дітей та молоді, затверджена наказом Міністерства освіти і науки України від 16 червня 2015 року;
- наказ Міністерства освіти і науки України від 07.09.2000 № 439 «Про затвердження Рекомендацій щодо порядку використання державної символіки в навчальних закладах України»;
- програма патріотичного виховання учнівської та студентської молоді в навчальних закладах України, затверджена наказом Міністерства освіти і науки України, Міністерства оборони України, Міністерства внутрішніх справ України 21 жовтня 2013 року № 1453 /716 /997;
- положення про Всеукраїнську дитячо-юнацьку військово-патріотичну гру «Сокіл» («Джура»), затверджене наказом Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України від 13 червня 2012 року № 687;
- положення про Всеукраїнську військово-спортивну гру «Патріот», затверджене наказом Міністерства освіти і науки України, Міністерства оборони України, Міністерства України у справах сім'ї, дітей та молоді від 5 квітня 2004 року № 274/112/10; 8
- методичні рекомендації Міністерства освіти і науки України від 25.07.2014 № 1/9-376 «Методичні рекомендації з питань організації виховної роботи у навчальних закладах у 2014/2015 навчальному році» [3].

Як зазначалось вище, для виховання відданої своїй державі молоді, потрібно реалізувати заходи у комплексі. На жаль, під час ведення бойових дій у нашій країні багато з них важко або навіть неможливо реалізувати. Наприклад: наочні заходи такі як відвідування музею тематичної виставки або книжкового стенду неможливо втілити у життя під час війни. Проте, завдяки розвитку науки та техніки у наш час є можливість іншими способами, більш прогресивними, реалізувати заходи щодо зміцнення патріотичного настрою української молоді.

Наприклад, цілком можливо реалізувати дискусії, диспути, конференції, круглий стіл, вікторини онлайн та висвітити будь-яку проблематику сучасної української держави. Це неабияк допоможе молоді згартуватися та підняти бойовий дух українця. У вищих навчальних закладах викладачі можуть запропонувати студентам виконати творчі завдання, індивідуальну аналітичну роботу щодо вивчення будь-якого історичного аспекту нашої держави. Також одним з дієвих заходів щодо поліпшення патріотичного духу населення є простий діалог.

Головною метою національного виховання на сучасному етапі є передача молодому поколінню соціального досвіду, багатої духовної культури народу, його національної ментальності, спорідненості світогляду і на цій основі формування особистісних рис громадянина України, які передбачають національну самосвідомість, розвинену духовність, моральну, художньо-естетичну, правову, трудову, фізичну, екологічну культуру, розвиток індивідуальних здібностей і талантів.

Під час воєнного стану в Україні у нас з’явилися нові герої та ідеали. Такі людські якості, як героїзм, сміливість, мужність стали поважати, боягузливість, зрада, відмовчування – вже національні «гріхи», за які не пробачають. Біда в Україні об’єднала різні політичні сили, погляди та віросповідання. Такої високої національної свідомості наша країна мабуть не знала вже багато років. Всі громадяни України, кожен на своєму фронті, служать своїй країні, захищають її, наближають нас до Перемоги. Хочеться вірити, що після Перемоги, наші люди з таким же запалом почнуть відновлювати міста, висаджувати дерева і квіти, відбудовувати заклади освіти і охорони здоров’я. Наші діти із задоволенням будуть вивчати українську мову і історію України, співати патріотичні пісні, ми будемо подорожувати Україною і назавжди забудемо ці лихі часи.

Список використаних джерел:

1. Виховання патріота - обов'язок, права та місія сучасної освіти. Веб-сайт. URL: http://skole.school.org.ua/nacionalnopatriotichne-vihovannya-13-23-32-04-12-2020/
2. Патріотичне виховання – це сфера духовного життя, яка проникає в усе, що пізнає, робить, до чого прагне, що любить і ненавидить людина, яка формується. Веб-сайт. URL:http://www.gymnasium6.edu.kh.ua/shkiljna_biblioteka/nacionaljno- patriotichne_vihovannya/
3. Міністерство освіти і науки. Концепція національно- патріотичного виховання дітей та молоді: додаток до наказу Міністерства освіти і науки України від 16.06.2015 р № 641//Історія України. – 2015. -№16. С. 7-16 .

О.А. Солдатенко, к.ю.н., доцент
(Дніпропетровський державний університету внутрішніх справ)
Б.Ю. Остапенко, курсант ІІІ курсу
(Дніпропетровський державний університету внутрішніх справ)

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ЗДІЙСНЕННЯ ПОВІДОМЛЕННЯ ПРО ПІДОЗРУ ПІД ЧАС ВІЙСЬКОВИХ ПОДІЙ НА ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ

Військові події в Україні, які почалися 24 лютого 2022 року значним чином вплинули на українське суспільство в усіх сферах, у тому числі правовій. Законодавець вирішив додати певні новели до кримінального процесуального права, адже саме дії правоохоронних органів під час війни є особливо важливі у сфері протидії злочинності та процесуальному оформлені кримінальних проваджень. Таким чином держава, додавши та змінивши певні норми кримінального процесуального права, переорієнтувала спрямованість дій реаліям сьогодення в умовах воєнного часу. Особливо це стосується питань щодо процесуальних строків, підслідності та підсудності кримінальних проваджень, прав та обов'язків учасників кримінального провадження, підстав та порядку застосування заходів забезпечення кримінального провадження та проведення інших процесуальних дій. В той же час потрібно пам'ятати, що провідне місце в організації правової держави, якою проголосила себе Україна, відведено основоположним правам людини і тому, щоб відповідати Конституції, держава, здійснюючи свою політику, повинна виходити з недоторканності проголошених у ст. 3 цінностей незважаючи на військовий стан у країні [1].

Законом України «Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України та інших законодавчих актів України щодо додаткового регулювання забезпечення діяльності правоохоронних органів у складних умовах воєнного стану» від 03 березня 2022, який набрав чинності 8 березня 2022 року, було внесено ряд змін та доповнень до КПК України які стосуються і процесуального порядку повідомлення особі про підозру у разі її затримання [2]. Але для початку слід навести поняття цього повідомлення.

Повідомлення про підозру – це процесуальна дія, вчинювана уповноваженими на те державними органами під час досудового розслідування, яка виражається у складанні та врученні відповідного письмового процесуального документу, що ґрунтується на наявності достатніх доказах для підозри особи у вчиненні кримінального правопорушення, після вручення якого особа набуває статус підозрюваної, разом з встановленими законом правами та обов'язками.

У рішенні Європейського суду з прав людини (далі ЄСПЛ) у справі «Нечипорук і Йонкало проти України» від 21.04.2011 суд вказує що термін «обґрунтована підозра» означає, що існують факти або інформація, які можуть переконати об'єктивного спостерігача в тому, що особа, про яку йдеться, могла вчините правопорушення [3].

Мова буде йти саме щодо вручення повідомлення про підозру після затримання в порядку статей 207 та 208 КПК України. Відповідно до ч. 2 ст. 278 КПК України письмове повідомлення затриманій особі вручається не пізніше двадцяти чотирьох годин з моменту її затримання [2].

Новела ч.7 ст. 615 КПК України вказує, на те, що при певних військових подіях на території України, строк, протягом якого уповноважені на те органи повинні повідомити про підозру, змінюється з 24 до 72 годин з моменту затримання.

До введення цього нововведення процедура з моменту затримання й до обрання запобіжного заходу підозрюваному була трохи інакшою, аніж тепер. Вона починалася з безпосереднього затримання особи з підстав передбачених ч. 1 ст. 208 КПК України, потім відповідно до ч.2 ст.278 КПК України у слідчого або прокурора було 24 години на те, щоб протягом цього часу здійснити повідомлення особі, опісля слідчий повинен був протягом 60 годин доставити підозрюваного до слідчого судді для обрання щодо нього запобіжного заходу або особа підлягала звільненню. Тобто, у разі недотримання вищезазначених строків затримана особа підлягала негайному звільненню:

- якщо протягом 24 годин їй не було повідомлено про підозру;
- якщо протягом 60 годин її не було доставлено до суду;
- якщо протягом 72 годин відносно неї слідчим суддею не було обрано запобіжний захід.

Однак, через зміни норми ст. 615 КПК України вищевказана процедура дещо змінилась за своїми строками. Так, після затримання особи у слідчого є не 24, а 72 години для письмового повідомлення особі про підозру, і у разі їх спливу особа підлягає негайному звільненню. Тобто, не виключається той факт, що особі може бути повідомлено про підозру після 60-ти годин з моменту затримання, адже чинний КПК України у нормі статті 615 це дозволяє. Проте існування норми статті 211 КПК України, де частина друга вказує, якщо протягом шістдесяти годин затримана особа не буде доставлена до суду для обрання щодо неї запобіжного заходу, то вона звільняється, а отже існує певне протиріччя [4, ст. 23]. Також додатковою обставиною є норма статті 177 КПК України, а саме частина друга, де вка-

зано, що підставою застосування заходів забезпечення є наявність обґрунтованої підозри у вчинені особою кримінального правопорушення, це означає що якщо навіть до 60-ти годин з моменту затримання, особу доставлять до суду для обрання запобіжного заходу, то він не може бути обраний через відсутність підозри, що певним чином унеможливлює сам процес.

Така неузгодженість випливає через те, що норма статті 615 КПК України є новою та потребує певних змін у подальшому. Але ми саме вели мову про теоретичну частину, у практичній – дія норми буде працювати з дотриманням вимог статей 211, 278 та 615 КПК України, тобто з моменту затримання відповідні уповноважені органи протягом не 24 години, а протягом 60 годин повинні письмово повідомити особі про підозру, та до 60-ти годин підозрювана особа повинна бути доставлена до слідчого судді для обрання запобіжного заходу.

Таким чином якщо вести мову про певні пропозиції щодо змін у кримінальному процесуальному законодавстві, то можна запропонувати, що у разі якщо особі не вручено повідомлення про підозру упродовж шістдесяти годин з моменту її затримання, така особа підлягає негайному звільненню.

Отже, підсумовуючи все вищезазначене можна зробити висновок, що законодавство повинно бути адаптоване під реалії сьогодення у державі, та з дотриманням норм Конституції України. Одна з інституцій, яка була змінена умовах воєнного, надзвичайного стану або у районі проведення антитерористичної операції чи заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії російської федерації та/або інших держав проти України – здійснення повідомлення про підозру. Норми статей 211, 278 та 615 КПК України мають неузгодженість між собою, що призводить до різного тлумачення. На випадок даної ситуації нами запропоновано певні зміни у чинне законодавство, а саме ч.7 ст.615 КПК України викласти в наступній редакції «Строк письмового повідомлення про підозру затриманій особі, визначений частиною другою статті 278 цього Кодексу, з урахуванням обставин, передбачених цією статтею, продовжується до *шестидесяти* годин з моменту її затримання. У разі якщо особі не вручено повідомлення про підозру упродовж сімдесяти двох годин з моменту її затримання, така особа підлягає негайному звільненню».

Список використаних джерел:

1. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. URL: https://zakon. rada. gov.ua /laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text.(дата звернення: 13.04.2022).

2. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 р. №4651-VI. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text (дата звернення: 13.04.2022).

3. Справа ЄСПЛ: «Нечипорук і Йонкало проти України»: Справа Європейського суду з прав людини від 21.04.2011 р. № 974_683 URL:http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/974_683 (дата звернення 13.04.2022);

4. Гловюк І., Тетерятник Г., Рогальська В., Завтур В. Особливий режим досудового розслідування, судового розгляду в умовах воєнного, надзвичайного стану або у районі проведення антитерористичної операції чи заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації та/або інших держав проти України: науково-практичний коментар Розділу IX-1 Кримінального процесуального кодексу України. Електронне видання. Львів-Одеса, 2022. Станом на 25 березня 2022. 31 с.

О.М. Пащенко, к.ю.н., доцент, професор кафедри
адміністративної діяльності поліції факультету підготовки фахівців
для підрозділів превентивної діяльності
(Одеський державний університет внутрішніх справ)

ПРОБЛЕМИ ВПРОВАДЖЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ ПРОГРАМИ ВІДНОВЛЕННЯ ДОВКІЛЛЯ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ ТА У ПІСЛЯВОЄННИЙ ПЕРІОД

Третій місяць Україна знаходиться в межах правового режиму воєнного стану, запровадженого на підстав Указу Президента України від 24 лютого 2022 року у зв'язку з військовою агресією Російської Федерації.

У ході бойових дій завдається серйозна шкода навколишньому природному середовищу країни. В результаті знищення промислових об’єктів та об’єктів інфраструктури відбувається забруднення повітря, вод, ґрунтів та надр небезпечними речовинами, що справляють тривалий вплив на тваринний і рослинний світ, життя та здоров’я населення України, а також серйозний транскордонний вплив на довкілля в цілому.

В умовах триваючої агресії особливої актуальності набуває необхідність розроблення комплексної державної програми подолання наслідків бойових дій та відновлення довкілля, а також запровадження системного підходу до впровадження заходів такого відновлення.

Слід зазначити, що навіть в умовах воєнного стану відбувається активна фіксація злочинів Російської Федерації проти природи України під час війни, а також реалізація відповідних процесуальних дій. Зокрема, офісом генерального прокурора України розпочато кримінальне провадження за звинуваченням у екоциді за ст. 441 КК України через нанесення ударів по нафтобазах, а також дії РФ, що несуть загрозу ядерній безпеці на Чорнобильській, Запорізькій та інших атомних станціях.

Дії РФ в Україні порушують не тільки національне, але і міжнародне право та міжнародні звичаї. В першу чергу це порушення Статуту ООН, а також порушення додаткового Протоколу до Женевських конвенцій 1949 р., який говорить про захист довкілля та вказує на необхідність виявлення турботи про захист природного середовища від широкої, довгочасної і серйозної шкоди при веденні воєнних дій (ст. 55). Такий захист включає заборону використання методів або засобів ведення війни, що мають на меті завдати або, як можна очікувати, завдадуть такої шкоди природному середовищу й тим самим завдадуть шкоди здоров'ю або виживанню населення. Відповідно до ст. 56 Протоколу, установки і споруди, що містять небезпечні сили, а саме: греблі, дамби й атомні електростанції, – не повинні ставати об'єктами нападу навіть у тих випадках, коли такі об'єкти є воєнними об'єктами, якщо такий напад може викликати звільнення небезпечних сил і наступні тяжкі втрати серед цивільного населення. Інші воєнні об'єкти, розміщені в цих установках або спорудах чи поблизу них, не повинні ставати об'єктами нападу, якщо такий напад може викликати вивільнення небезпечних сил у таких установках або спорудах та наступні тяжкі втрати серед цивільного населення [1].

З огляду на вище зазначимо наголосимо на особливій важливості реалізації відновлюваних заходів саме на системній основі. З цією метою саме в умовах триваючого воєнного стану має бути розроблена державна програма заходів відновлення довкілля України (в умовах воєнного стану та у післявоєнний період), яка, на наш погляд, може включати наступні складові:

1. Екологічний менеджмент (оцінка впливу на довкілля та стратегічна екологічна оцінка ситуації в зоні українських АЕС (особливо ЧАЕС), забруднення довкілля внаслідок вибухів на об'єктах промисловості, пошкоджень об'єктів інфраструктури, забруднення повітря, вод, ґрунтового покриву, надр токсичними речовинами, знищення екосистем територій ПЗФ, природоохоронних територій міжнародного значення тощо).
2. Моніторинг стану довкілля. Україна має 8-річний досвід моніторингу стану довкілля на окупованих РФ територіях але ще не стикалась із такими масовими і глобальними викликами, які ставить перед державною системою екомоніторингу тотальна військова агресія. Свого часу Босній і Герцеговина стикалась з неможливістю самостійно провести моніторинг стану довкілля на своїй території після кризи в Косово у 1999 році. Це було зумовлено нездатністю влади цієї держави самостійно визначати обсяги шкоди, завданої війною довкіллю, оцінювати збитки. В результаті моніторингову місію було покладено на міжнародні структури, зокрема, UNEP (Програма ООН з довкілля) [2].

Особливу гостроту вже сьогодні має належний моніторинг стану водних ресурсів, оцінка впливу воєнних дій на екосистеми Чорного та Азовського морів, забруднення річок та інших водних об'єктів басейнів цих морів, погіршення якості питної води.

3. Поводження з відходами. Наслідком воєнних дій є накопичення значних обсягів небезпечних відходів, утилізація і знешкодження яких потребуватиме впровадження новітніх технологій переробки, а отже залучення міжнародної фінансової та технічної допомоги.
4. Розмінування територій. Внаслідок російської агресії Україна є однією з найбільш замінованих територій у світі. Слід зазначити, що «протимінна діяльність» є надскладним процесом, який за міжнародними стандартами не має завдавати шкоди довкіллю, джерелам існування людей, а також має забезпечувати уникнення довгострокової вразливості постраждалих громад. Планування даного процесу має включати комплексну екологічну оцінку можливих ризиків та наслідків розмінування.
5. Планування відновлення довкілля. Майбутня державна програма має обов'язково включати залучення міжнародних інституцій (екологічних, фінансових, політичних тощо) до реалізації програми відновлення довкілля України у післявоєнний період.

Список використаних джерел:

1. Українські прокурори розслідують факти екоциду, вчинених ворожою армією РФ // Електронний ресурс. Режим доступу: http://epl.org.ua/announces/ukrayinski-prokurory-rozsliduyut-fakty-ekotsydu-vchynenyh-vorozhoyu-armiyeyu-rf/ дата звернення 25.04.2022
2. Повоєнний досвід відновлення довкілля Боснії і Герцеговини // Електронний ресурс. Режим доступу: http://epl.org.ua/wp-content/uploads/2022/04/Dosvid-Bosniyi-i-Gertsegovyny_fin.pdf дата звернення 25.04.2022

О. Г. Петринич, ст. викладач кафедри психології
Львівського інституту ПрАТ
«ВНЗ «Міжрегіональна Академія управління персоналом»
О. В. Роса, студентка магістр кафедри психології
Львівського інституту ПрАТ
«ВНЗ «Міжрегіональна Академія управління персоналом»

ЗАХОПЛЕНІСТЬ РОБОТОЮ ТА ПРОФЕСІЙНЕ ВИГОРАННЯМ У СПІВРОБІТНИКІВ

Важливість питання щодо задоволеності роботою, якістю життя та психічним здоров'ям існує увесь час. Щодо актуальності, то вона, зважаючи на теперішні трансформаційні зміни в українському суспільстві звісно зросла. Науковцями та практиками здійснюються теоретичні та емпіричні дослідження, застосовуються різноманітні профілактичні заходи щодо збереження фізичного та психічного здоров'я, використовуються і нові запозичені у іноземних фахівців підходи щодо врегулювання цієї проблеми. Це питання варто розглядати не тоді, коли вже наявні проблеми з задоволеність роботою та якістю життя, що спровокувало вигорання працівника і призвело до проблем у психічному життю. Значна кількість звичайних здорових людей цікавляться та прагнуть пізнати та відкрити для себе розуміння психіки іншої людини, в якої виникали ті чи інші психологічні труднощі та специфіку проявів їх психічних розладів.

Задоволеність працею – це емоційні реакції співробітників на ситуацію на роботі, розуміння та ставлення до того, як результати роботи можуть задовольнити їх потреби та очікування. Задоволеність роботою входить у відчуття загального задоволення від життям і відображається на самопочутті та здоров'ї людини [3].

Існують два типи захопленості роботою. Перший включає в себе любов до праці взагалі, без конкретизації виду діяльності людина (трудоголіки). До другого типу відносяться люди, яким притаманна любов саме до конкретного виду роботи.

Задоволеність діяльністю має два рівні афективний (емоції щодо роботи на загал) та когнітивний (пізнавальне задоволення).

Особистісні якості, що здійснюють вплив на задоволеність роботою: вік, стать, статус, раса, когнітивні здібності, конгруентність роботи, ставлення до працівника в компанії, стан здоров'я, стаж роботи, емоційна стабільність та адаптивність, організація дозвілля.

Ознаки задоволеності роботою – рівень оплати, можливість зростання, якість керівництва, характер роботи, колектив.

Вигорання проявляється у відчутті постійної втоми, емоційного виснаження, який посилюється з часом. Воно проходить п'ять етапів: етап медового місяця, балансування, симптоми хронічного стресу, саме вигорання, звичайне вигорання. Або ж виокремлюють три фази: напруження, резистенція, виснаження. Вигорання проявляється на фізичному, поведінковому та психологічному рівні [2].

Отже, згідно утрехтською шкалою задоволеності роботою В. Шауфелі та Беккер зрозуміло, для чоловіків та жінок характерно переважання середнього рівня енергійності, відданості та заглибленості, а також ці параметри найбільш виявлені на середньому рівні прояву у осіб, які переважно працюють від 0 до 2 років.

Отже, згідно методики «Інтегральна задоволеність працею» для чоловіків, так і для жінок більш властивими є такі параметри задоволення роботою, а саме – професійна відповідальність 18 (75%) та 22 (78%); задоволеність взаєминами з співробітниками 16 (66%) та 22 (78%) осіб відповідно, задоволеність умовами праці 16 (66%) та18 (64%). В найменшій мірі працівники задоволені високим заробітком 8 (33%) та 6 (21%). Стосовно стажу, то зі зростанням стажу зменшується задоволеність параметрами роботи.

Результати діагностики професійного вигорання (К. Маслач, С. Джексон в адаптації Н. Е. Водоп'янової) виявили вкрай переважання середнього рівня емоційного виснаження виявлено у 16 (66%) чоловіків і 12 (42%) жінок. Деперсоналізація проявляється на високому рівні у 10 (41%) чоловіків і 7 (25%) жінок.

Редукція особистих досягнень – це хворобливе та нав'язливе усвідомлення фахової некомпетентності в своїй професійній сфері, усвідомлення відсутності результативності, тенденція до негативного оцінювання себе, своїх професійних досягнень та успіхів, обмеження можливих шляхів професійного зростання. Переважає вкрай високий рівень редукції особистих досягнень виявлено у 8 (33%) чоловіків і 9 (32%) жінок.

Отже, згідно опитувальника «Шкала суб'єктивного благополуччя» для чоловіків важливим є самооцінка здоров'я – 16 (66%), напруженість та чутливість – 15 (62%) та значущість соціального оточення – 12 (50%). Для жінок напруженість та чутливість – 18 (74%), значущість соціального оточення – 20 (71%) та зміни настрою – 19 (67%). Ці параметри в більшій мірі виявлені у працівників стаж яких більше ніж 5 років.

Виявлений прямий кореляційний взаємозв'язок між із емоційним виснаженням із психоемоційною симптоматикою, тобто при зростанні рівня виснаження в більшій мірі проявляються психоемоційні симптоми, зміною настрою, тобто при зростанні рівня виснаження з'являються швидкі зміни настрою, напруженістю та чутливістю, тобто емоційне виснаження збільшує напруженість та чутливість співробітника та обернений із енергійністю, тобто зростання емоційного виснаження знижує рівень енергійності працівника.

Виявлений прямий кореляційний взаємозв'язок між деперсоналізацією із самооцінкою здоров'я, і обернений зв'язок із задоволеністю взаєминами із співробітниками та задоволеністю взаєминами із керівником. Це є свідченням того, що збільшення проявів деперсоналізації підвищує негативну оцінку власного здоров'я, збільшує відчуття незадоволеності у стосунках, взаємодії та процесі діяльності із співробітниками та безпосереднім керівництвом.

Виявлений прямий кореляційний взаємозв'язок між редукцією професійних обов'язків із енергійністю, рівнем домагань. Це означає, що неадекватне та нав'язливе усвідомлення власної фахової некомпетентності викликає зростання енергійності, щоб знизити такі думки та підвищенням власного рівня домагань як компенсації цього явища. Також виявлено обернений зв'язок між редукцією професійних обов'язків з інтересом до роботи та ступенем задоволеності повсякденною діяльністю.

Список використаних джерел:

1. Профілактика професійного вигорання працівників соціальної сфери: методичні рекомендації / за заг. ред. М.Л. Авраменка. – Всеукраїнський центр професійної реабілітації інвалідів. – Л., 2008. – 53 с.
2. Шевеленкова Т. Д. Психологическое благополучие личности (обзор основных концепций и методика исследования) / Т. Д. Шевеленкова, П.П. Фесенко // Психологическая диагностика. – 2005. – №3. – с. 95–123.
3. Щербакова І. М. Задоволеність професійною діяльністю як індикатор нейротизму суб'єктів праці / І. М. Щербакова // Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. – 2015. – № 1 (45). – С. 186-192.

А.Г. Пишна, к. ю. н., доцент
(Одеський державний університет внутрішніх справ)
В.П. Капуляк *(Одеський державний університет внутрішніх справ)*

ЗАХИСТ ПРАВА ДІТЕЙ НА ВИХОВАННЯ У СІМ'Ї В УМОВАХ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ

В умовах правового режиму воєнного стану важливого значення набуває питання захисту прав дітей, які перебувають у складних життєвих обставинах, у тому числі забезпечення їх права на виховання у сім'ї.

Діяльність, пов'язана із захистом прав дитини, а також особливості влаштування дітей, які залишилися без батьківського піклування, у тому числі дітей, розлучених із сім'єю, дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування, у разі введення на території України надзвичайного або воєнного стану здійснюється органами опіки та піклування відповідно до Порядку провадження органами опіки та піклування діяльності, пов'язаної із захистом прав дитини, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 вересня 2008 року № 866 [1]. Так, під час дії на території України надзвичайного або воєнного стану діти, які залишилися без батьківського піклування, у тому числі діти, розлучені із сім'єю, тимчасово влаштовуються відповідно до пункту 31 Порядку, до функціонуючих прийомних сімей та дитячих будинків сімейного типу на умовах тимчасового влаштування в межах передбаченої граничної чисельності дітей, які можуть бути влаштовані до таких форм виховання.

Останнім часом в засобах масової інформації та соціальних мережах активно поширюються повідомлення із закликами усиновити дітей, які втратили батьків, або дітей, які проживають в закладах інституційного догляду, та були переміщені із зони бойових дій в більш безпечні місця, у тому числі,

за межі України [2]. Але слід зазначити, що усиновити можна лише дитину, яка має статус дитини-сироти, дитини, позбавленої батьківського піклування, або дитину, батьки якої дали письмову згоду на усиновлення, засвідчену нотаріусом. Процедура усиновлення дитини в Україні регулюється Сімейним кодексом України та Порядком провадження діяльності з усиновлення та здійснення нагляду за дотриманням прав усиновлених дітей, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 8 жовтня 2008 року № 905.

Питання захисту прав дітей на період надзвичайного або воєнного стану врегульовано постановою Кабінету Міністрів України від 22 березня 2022 року № 349, якою було внесено зміни до ряду постанов Кабінету Міністрів України [3]. Під час дії на території України надзвичайного або воєнного стану до дитячого будинку сімейного типу можуть влаштовуватися діти, які залишилися без батьківського піклування, на умовах тимчасового влаштування в межах передбаченої граничної чисельності дітей у дитячому будинку сімейного типу [4]. Також діти, які залишилися без батьківського піклування, можуть тимчасово влаштовуватися у прийомні сім'ї, в межах передбаченої граничної чисельності дітей у прийомній сім'ї [5]. У разі набуття тимчасово влаштованою дитиною статусу дитини-сироти, дитини, позбавленої батьківського піклування, така дитини влаштовується до прийомних сімей та дитячих будинків сімейного типу на загальних підставах з призначенням виплати державної соціальної допомоги.

Водночас в Україні діти, які залишились без батьківського піклування, можуть бути влаштовані службою у справах дітей у сім'ю родичів, знайомих, а також в сім'ю патронатного вихователя. За бажання взяти дитину на виховання в сім'ю, необхідно звернутись до служби у справах дітей за місцем свого проживання / перебування або Національної соціальної сервісної служби, або скористатись чатботом «Дитина не сама» https://t.me/dytyna_ne_sama_bot. У разі відсутності технічної можливості видати наказ служби у справах дітей за місцем функціонування відповідної прийомної сім'ї або дитячого будинку сімейного типу діти влаштовуються за наказом служби у справах дітей відповідної обласної та Київської міської військової адміністрації.

Окремо слід звернути увагу, що передбачається можливість особі, яка перебуває у сімейних, родинних відносинах (у тому числі хрещені батьки) з дитиною-сиротою або дитиною, позбавленою батьківського піклування, взяти її під опіку, піклування. З цією метою службі у справах дітей за місцем свого проживання або за місцем виявлення дитини необхідно подати такі документи: заяву; копію паспорта громадянина України; документи, що підтверджують сімейні, родинні зв'язки особи з дитиною; довідку від нарколога та психіатра про відсутність перебування на обліку; довідку про наявність чи відсутність судимості, видану територіальним центром з надання сервісних послуг МВС за місцем проживання заявника або через Портал "Дія".

Під час дії на території України надзвичайного або воєнного стану проходження особами, в сім'ї яких влаштовуються діти-сироти та діти, позбавлені батьківського піклування, під опіку, піклування, курсу навчання з виховання таких дітей у центрі соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді не вимагається.

Служба у справах дітей за місцем виявлення дитини, переміщеної з тимчасово окупованих територій протягом семи робочих днів після її виявлення вживає заходів до встановлення особи дитини, місця її проживання, відомостей про батьків або осіб, які їх замінюють, інших родичів, місця їх проживання (перебування). У разі неможливості повернення дитини на виховання в сім'ю служба у справах дітей забезпечує підготовку документів для надання їй статусу дитини-сироти або дитини, позбавленої батьківського піклування. При цьому служба у справах дітей за місцем виявлення дитини звертається до структурного підрозділу з питань соціального захисту населення районної, районної у м. Києві держадміністрації, виконавчого органу міської, районної у місті (у разі утворення) ради, сільської, селищної ради об'єднаної територіальної громади із заявою про взяття дитини на облік як внутрішньо переміщеної особи. Під час дії на території України надзвичайного або воєнного стану питання влаштування дітей на розгляд Комісії з питань захисту прав дитини не виноситься.

Таким чином, в умовах правового режиму воєнного стану саме на службу у справах дітей покладено обов'язок соціального захисту дітей, які перебувають у складних життєвих обставинах, у тому числі забезпечення їх права на виховання у сім'ї.

Список використаних джерел:

1. Постанова Кабінету Міністрів України від 24 вересня 2008 року № 866 «Питання діяльності органів опіки та піклування, пов'язаної із захистом прав дитини». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/866-2008-%D0%BF#n15.

2. Уповноважений Верховної Ради України з прав людини. URL: https://ombudsman.gov.ua/news_details/do-uvagi-gromadyan-usinovlennya-ditej-v-ukrayini-v-umovah-voyennogo-stanu-zdijsnyuy etsya-vi klyuchno-u-vidpovidnosti-do-norm-chinnogo-zakonodavstva.

3. Постанова Кабінету Міністрів України від 22 березня 2022 року № 349 «Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України щодо захисту прав дітей на період надзвичайного або воєнного стану». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/349-2022-%D0%BF#Text.
4. Постанова Кабінету Міністрів України від 26 квітня 2002 року № 564 «Про затвердження Положення про дитячий будинок сімейного типу». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/564-2002-%D0%BF#Text.
5. Постанова Кабінету Міністрів України від 26 квітня 2002 року № 565 «Про затвердження Положення про прийомну сім'ю». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/565-2002-%D0%BF#Text.

О.Ю. Поклонська, старший викладач
(Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ)

НАДАННЯ ВІДПУСТКИ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

З урахуванням того, що на території України від 24 лютого 2022 року відповідно до Указу Президента України №64/2022 [5] введено воєнний стан є певні зміни в трудовому законодавстві, зокрема це стосується й питань надання відпусток. Тому, на сьогоднішній день, актуальним є дослідження цього питання.

Слід зазначити, що питання відпусток досліджується великою кількістю науковців. Так у юридичній літературі зазначена проблематика частково розглядалася у працях таких вчених-юристів, як: В. М. Андріїв, В. С. Венедіктов, С. В. Венедіктов, С. Я. Вавженчук, С. В. Вишновецька, І.В. Зуб, М.І.Іншин, В. В. Лазор, Л. І. Лазор, С. С. Лукаш, А. Р. Мацюк, В. П. Мельник, С. М. Синчук, О. В. Тищенко, Н. М. Хуторян, П. Д. Пилипенко, С. В. Попов, С. М. Прилипко, О. І. Процевський, В. О. Процевський, Г. І. Чанишева, В. І. Щербина, О. М. Ярошенко та ін. [7, с.85].

Відповідно до ст. 45 Конституції України кожен, хто працює, має право на відпочинок [1]. Це право забезпечується наданням днів щотижневого відпочинку, а також оплачуваної щорічної відпустки, встановленням скороченого робочого дня щодо окремих професій і виробництв, скороченої тривалості роботи у нічний час [7, с.85].

У свою чергу, В. І. Щербини зазначає,що відпочинок – це психоемоційний стан людини, спрямований на відновлення, збереження працездатності трудящих за трудовим договором [7, с.86].

Одним із видів відпочинку в даному випадку є щорічна відпустка.

Відпустка – це встановлена чинним законодавством, колективним договором (трудовим контрактом) певна кількість календарних днів безперервного відпочинку, що надається роботодавцем працівнику із оплатою або без, на умовах збереження його місця роботи (посади) на цей час [8].

Відповідно до ст. 74 Кодексу законів про працю України (далі – КЗпП України), громадянам, які перебувають у трудових відносинах з підприємствами, установами, організаціями незалежно від форм власності, виду діяльності та галузевої належності, а також працюють за трудовим договором у фізичної особи, надаються щорічні (основна та додаткові) відпустки із збереженням на їх період місця роботи (посади) і заробітної плати [2].

Слід зазначити, що КЗпП України [2] досить поверхово регламентує відносини у сфері надання відпусток, допускаючи ухвалення з цих питань окремих законів.

Так, відповідно до ст. 6 Закону України «Про відпустки» від 15.03.2022 щорічна основна відпустка надається працівникам тривалістю не менш як 24 календарних дні за відпрацьований робочий рік, який відлічується з дня укладення трудового договору [4].

Також, у ст. 75 КЗпП України зазначено, що щорічна основна відпустка надається працівникам тривалістю не менш як 24 календарних дні за відпрацьований робочий рік, який відлічується з дня укладення трудового договору. Але є й виключення. Так особам віком до вісімнадцяти років надається щорічна основна відпустка тривалістю 31 календарний день. А для деяких категорій працівників законодавством України може бути передбачена інша тривалість щорічної основної відпустки. При цьому тривалість їх відпустки не може бути меншою за передбачену частиною першою цієї статті [2].

Так наприклад, відповідно до Порядку надання щорічної основної відпустки тривалістю до 56 календарних днів керівним працівникам закладів та установ освіти, навчальних педагогічних) частин (підрозділів) інших установ і закладів, педагогічним, науково-педагогічним працівникам та науковим працівникам, викладачам передбачено щорічну основну відпустку тривалістю 56 календарних днів на навчальний рік [6].

Але з урахуванням Закону України «Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану», а саме ст. 12 зазначено, що у період дії воєнного стану щорічна основна оплачувана відпустка надається працівникам тривалістю 24 календарні дні. Також, у період дії воєнного стану роботодавець може відмовити працівнику у наданні будь-якого виду відпусток (крім відпустки у зв'язку вагітністю та пологами та відпустки для догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку), якщо такий працівник залучений до виконання робіт на об'єктах критичної інфраструктури [3].

При цьому працівникам можуть бути надані щорічні додаткові відпустки, соціальні та інші відпустки відповідно до Закону України «Про відпустки». А якщо тривалість щорічної основної відпустки працівника становить понад 24 календарні дні, різниця днів відпустки не втрачається, а має бути надана після закінчення дії воєнного стану [4].

Отже, з урахуванням сьогоднішніх реалій, потрібно враховувати зміни, які внесено в трудове законодавство України та пояснювати громадянам їх права для підвищення правосвідомості в воєнний час та уникнення непорозумінь в подальшому.

Список використаних джерел:

1. Конституція України: Основний Закон. Відомості Верховної Ради України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text (дата звернення:15.04.2022)
2. Кодекс законів про працю України. Верховна Рада УРСР від 10.12.1971 № 322-VIII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/322-08 (дата звернення:15.04.2022)
3. Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану: Закон України. Відомості Верховної Ради україни від 15.03.2022 № 2136-IX. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2136-%D0%86%D0%A5#top (дата звернення:18.04.2022)
4. Про відпустки: Закон України. Відомості Верховної Ради України від 15.11.1996 № 504/96-ВР. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/504/96-%D0%B2%D1%80#top (дата звернення: 20.04.2022)
5. Про введення воєнного стану в Україні: Указ Президента України від 24 лютого 2022 року №64/2022. URL: https://www.president.gov.ua/documents/642022-41397 (дата звернення: 20.04.2022)
6. Надання щорічної основної відпустки тривалістю до 56 календарних днів керівним працівникам закладів та установ освіти, навчальних (педагогічних) частин (підрозділів) інших установ і закладів, педагогічним, науково-педагогічним працівникам та науковим працівникам: Порядок. Затверджено Постановою Кабінету Міністрів України від 14 квітня 1997 р. № 346. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/346-97-%D0%BF#n12 (дата звернення: 20.04.2022)
7. Корольчук Людмила. Право на соціальні відпустки:науково-теоретичний аспект. *Підприємництво, господарство і право.* 2018. №9. С.85-90
8. Лега О.В.,Яловека Л.В., Прийдак Т.Б. Відпустка: види, порядок надання, методика розрахунку та облікові аспекти. *Електронне наукове фахове видання «Ефективна економіка».* URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/9_2019/46.pdf

А.С. Політова, к.ю.н., доцент
(Маріупольський державний університет)

ДИСКУСІЙНІ ПИТАННЯ ЩОДО КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ОКРЕМІ СКЛАДИ ЗЛОЧИНІВ ПРОТИ ОСНОВ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ

Повномасштабне вторгнення Росії 24 лютого 2022 року на Україну стало поштовхом для внесення змін та доповнень до Закону про кримінальну відповідальність, особливо у Розділ І. Злочини проти основ національної безпеки України (ст.ст. 109-114-2 КК України). Відзначимо, що починаючи з 24 лютого 2022 року розпочато понад 12500 кримінальних проваджень, серед яких: ст. 438. Порушення законів та звичаїв війни – 4561 провадження; ст. 110. Посягання на територіальну цілісність і недоторканність України – 1431; *ст. 111-1. Колабораційна діяльність – 188* (вид. – автором); ст. 113. Диверсія – 36; ст. 437. Планування, підготовка, розв'язування та ведення агресивної війни – 8; ст. 258. Терористичний акт – 10; ст. 111. Державна зрада – 12.

Проте, до цих подій, визнання тимчасово окупованою територію Автономної Республіки Крим та окремі Донецьку і Луганську області, штовхало законодавця до внесення відповідних зміни та доповнення до КК України, зокрема, з березня 2014 року таких новел з'явилося понад 50.

Що ж стосується нашого дослідження, то слід відзначити, що до Розділу І. Злочини проти основ національної безпеки України КК України з 2014 р. дотепер внесено такі зміни та доповнення: ст. 109. Дії, спрямовані на насильницьку зміну чи повалення конституційного ладу або на захоплення держав-

ної влади; ст. 110. Посягання на територіальну цілісність і недоторканність України; ст. 110-2. Фінансування дій, вчинених з метою насильницької зміни чи повалення конституційного ладу або захоплення державної влади, зміни меж території або державного кордону України; ст. 111. Державна зрада; ст. 111-1. Колабораційна діяльність; ст. 111-2. Пособництво державі-агресору; ст. 112. Посягання на життя державного чи громадського діяча; ст. 113. Диверсія; ст. 114. Шпигунство; ст. 114-1. Перешкоджання законній діяльності Збройних Сил України та інших військових формувань; ст. 114-2. Несанкціоноване поширення інформації про направлення, переміщення зброї, озброєння та бойових припасів в Україну, рух, переміщення або розміщення Збройних Сил України чи інших утворених відповідно до законів України військових формувань, вчинене в умовах воєнного або надзвичайного стану.

Однією із новел стало встановлення кримінальної відповідальності за колабораційну діяльність (ст. 111-1 КК України), який набрав чинності раніше, ніж його було опубліковано, а також положення якого протирічать положенням як КК України, так і Конституції України щодо зворотної дії закону. Про такий нонсенс вказує і М. Хавронюк, відзначаючи, що слід звернути увагу на положення ст. 58 Конституції України: закони та інші нормативно-правові акти не мають зворотної дії в часі, крім випадків, коли вони пом'якшують або скасовують відповідальність особи. Аналогічні положення містяться й у ст. 5 Кримінального кодексу України (далі – КК). Тому, наприклад, якщо особа публічно заперечила здійснення збройної агресії проти України (див. ч. 1 ст. 111-1 КК) о 07.00 дня опублікування (на той час закон ще не був офіційно оприлюднений), то кримінального правопорушення немає [1].

Варто наголосити, що термін «колабораціонізм» досить часто вживається в історичній та політичній літературі для визначення добровільної співпраці окремих груп чи прошарків населення окупованих територій з окупаційною владою. Аналіз наукової літератури засвідчує відсутність єдиного підходу до тлумачення цього поняття. Найбільша увага даному феномену приділялася в аспекті дослідження Другої світової війни (1941-1945 рр.), а окремі його аспекти розробляються сьогодні саме у зв'язку із подіями на Сході України, де проходить Операція Об'єднаних Сил (у 2014-2018 рр. – Антитерористична операція). Новим поштовхом для досліджень стало внесення пропозицій суб'єктами законодавчої ініціативи – народними депутатами України – щодо встановлення кримінальної відповідальності за колабораціонізм та прийняття Закону України від 03.03.2022 № №2108-IX «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо встановлення кримінальної відповідальності за колабораційну діяльність».

Що ж стосується ст. 111-1 КК України, то аналіз цієї норми дозволяє відзначити, що колабораційна діяльність включає такі форми: 1) публічне заперечення громадянином України здійснення збройної агресії проти України, встановлення та утвердження тимчасової окупації частини території України; 2) публічні заклики громадянином України до підтримки рішень та/або дій держави-агресора, збройних формувань та/або окупаційної адміністрації держави-агресора, до співпраці з державою-агресором, збройними формуваннями та/або окупаційною адміністрацією держави-агресора, до невизнання поширення державного суверенітету України на тимчасово окуповані території України.

Проте, сьогодні у багатьох засобах масової інформації було розповсюджено інформації щодо розмежували поведінку службовця в окупації від Міністерства юстиції України. Цікавим, на нашу думку, є твердження, що «якщо людина справді не мала можливості виїхати зі свого міста чи села, яке зараз опинилося під незаконною блокадою російської федерації, то логічно, що, якщо вона не причетна до захоплення території, не здійснює активної передачі росії документів, майна і всього іншого, що належить Україні, то вона просто заручник цих трагічних обставин. Це стосується не лише міських голів та держслужбовців, а й, наприклад, працівників комунальних служб, які навіть в умовах окупації продовжують працювати та підтримувати життєзабезпечення українських населених пунктів…. Освітяни самі несуть відповідальність за свої дії, і, якщо вони почнуть вести пропаганду в закладах освіти, розповідати, що, мовляв, жодної окупації немає, то, звісно, порушать закон. У кожного є вибір. Знову ж таки, в окупації ти можеш звільнитися зі школи, якщо тебе примушують викладати за російською програмою (у цьому разі, якщо людина попередила управління освіти, – за нею зберігається місце роботи і заробітна плата), або, залишаючись там, числитися як викладач, але не виходити на цю роботу» [2].

Виходячи із вищезазначеного, виникає сумнів щодо доцільності доповнення Кримінального кодексу України статтею, яка встановлює відповідальність за колабораційна діяльність, адже за своєю конструкцією ця норма включає 8 частин, кожна з яких включає декілька складів, а також примітку. Окрім того, криміналізовані діяння, які віднесено до колабораційної діяльності, подібні до діянь у ст. 111 КК України. Однією з розмежувальних ознак цих складів є період учинення діяння – до окупації території (державна зрада) або після окупації (колабораціонізм). Водночас цю ознаку не можна вважати універсальною, тобто застосовною до всіх випадків [3].

Відзначимо, що нами наголошено лише два аспекти ст. 111-1 КК України, але вона містить набагато більше дискусійних питань, які ми не можемо вказати через обмеження обсягу публікації та продовжимо досліджувати у наступних наукових працях.

Список використаних джерел:

1. Хавронюк М. Колаборанти з точки зору Кримінального кодексу. URL: https://racurs.ua/ua/b222-kolaboranti-z-tochki-zoru-kriminalnogo-kodeksu.html?fbclid=IwAR1OdRdy4vbVzC2Iff4asiHWciAln9UlLEoM4vhxNdHc0_cd6OCNmVRtp_4 (дата звернення 25.04.2022).

2. У Мін'юсті розмежували поведінку службовця в окупації. URL: https://zib.com.ua/ua/151246-zaruchnik_obstavin_chi_kolaborant_u_minyusti_rozmezhuvali_po.html (дата звернення 25.04.2022).

3. Ганжело В. Як не стати колаборантом? URL: https://www.legalalliance.com.ua/publikacii/ak-ne-stati-kolaborantom/ (дата звернення 25.04.2022).

А. М. Полоз, слухач магістратури
навчальної групи М-ДР-121 лейтенант поліції
(Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ)
Науковий керівник: **Д. С. Юр'єв, підполковник поліції**
(Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ)

НАДАННЯ МЕДИЧНОЇ ДОПОМОГИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ

Які ваші дії у разі кризової ситуації? Як і де знайти важливу та корисну інформацію, яка збереже життя вам, вашій родині та людям навколо вас? Які превентивні заходи слід виконати, аби не допустити настання кризових ситуацій? Необхідно зрушити з місця проблему усвідомленості населення в аспекті ПМД.

Надзвичайно велика кількість запитань виникає, під час розгляду даної теми. Адже зараз, в умовах воєнного стану, кожен з нас може потрапити в біду, а знань в пересічного населення не достатньо, аби миттєво та кваліфіковано надати першу медичну допомогу. Саме вона може стати вирішальним кроком та врятувати життя людини.

Домедична допомога — це комплекс заходів, спрямованих на поновлення або збереження життя/здоров'я потерпілого, що здійснюється до прибуття медичного працівника. Потрібно пам`ятати, що надання допомоги, в першу чергу, не повинно нашкодити вам. Перш ніж приступити, подбайте про власну безпеку, і якщо є загроза, слід утриматись від дій, до настання безпечного моменту.

Міністерством охорони здоров`я було створено наказ від 15 березня 2022 року «Про затвердження методичних рекомендацій щодо надання екстреної медичної допомоги постраждалим на догоспітальному етапі в умовах бойових дій / воєнного стану», в якому визначено ряд першочергових, екстрених дій на домедичному етапі надання допомоги [1]. Також на сайті Громадського простору викладено все можливі брошури, онлайн заняття, курси з інформацією про ПМД. Розроблено спеціальні чат боти в соціальних мережах для забезпечення власної безпеки та інформування суспільства [2]. Знання, отримані в результаті опанування таких курсів є фундаментальними, оскільки можуть врятувати людські життя.

Від того, на скільки швидко потерпілий допомогу, залежать і неминучі наслідки. Якщо реанімаційні заходи проведуть несвоєчасно або неправильно, це може призвести до тяжких ускладнень, інвалідності та навіть до смерті. При наданні допомоги першочерговим є усунення впливу травмуючих факторів.

Особа, яка надає допомогу, повинна вміти:

- заспокоїти потерпілого, якщо він знаходиться в стані свідомості;
- збирати аптечку першої необхідності та знати її вміст.
- оцінювати стан потерпілого і визначити, якої допомоги передусім він потребує;
- забезпувати вільну прохідність верхніх дихальних шляхів потерпілого (рот та ніс);
- правильно виконувати штучне дихання та непрямий масаж серця;
- зупиняти кровотечу (хоча б тимчасово) та користуватися джгутом та турнікетами;
- накладати пов'язку при різних ушкодженнях (пораненні, опіку, обмороженні, вивиху);
- знерухомлювати тіло чи кінцівку при переломах, тяжкому вивиху, опіках;
- надавати допомогу при тепловому та сонячному ударах, гострому отруєнні, непритомному стані та інших нещасних випадках; [3].

Першою природньою реакцією при невідкладній ситуації є стан шоку, що можна віднести до основної проблематики. Він може виникнути як у людини яка зазнала травми, так і в людини, що намагається допомогти. Шок (згідно до ESICM 2014) — це генералізована форма гострої недостатності кровообігу, яка становить загрозу для життя і пов'язана з недостатнім споживанням кисню клітинами. Шоковий стан - це емоційний шок, який може виникнути з багатьох причин, якщо вони дуже важливі, як на рівні особистого досвіду, так і спостереження або повідомлення про подію. Емоційну реакцію необхідно пом`якшити будь яким способом, адже знаходження в стані шоку протягом довготривалого періоду може шкідливо впливати на центральну нервову систему, що в подальшому вплине на загальний стан організму. Визначити, чи знаходиться особа в стані шоку можна за зовнішніми характеристиками. Це блідий колір шкіри, підвищена пітливість, зміна поведінки, збудження, нудота, запаморочення чи галюцинації [4].

Виходячи з вище викладеного, можна зазначити, що надання першої медичної допомоги є важливим фактором нехтування яким є неприпустимим, адже здоров`я людини є найбільшою цінністю.

Список використаних джерел

1. Наказ Міністерства охорони здоров'я "Про затвердження Методичних рекомендацій щодо надання екстреної медичної допомоги постраждалим на догоспітальному етапі в умовах бойових дій / воєнного стану" [Електронний ресурс]. – 1503. – Режим доступу до ресурсу: https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0488282-22#n11.

2. Громадський простір [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: https://www.prostir.ua/?news=yak-pidhotuvatysya-do-nadzvychajnyh-sytuatsij-navchalni-kursy-ta-resursy.

3. Інструкціія з надання медичної допомоги [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: https://www.sop.com.ua/article/263-nstruktsya-z-nadannya-domedichno-dopomogi.

4. Основи медичних знань та охорони здоров'я: навчальний посібник для проведення практичних робіт студентів вищих навчальних закладів. – К.: КУ імені Бориса Грінченка, 2018. – 77 с.

В.А. Полончук *(Національна академія Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького)*

ДОМЕДИЧНА ПІДГОТОВКА У ДЕРЖАВНІЙ ПРИКОРДОННІЙ СЛУЖБІ УКРАЇНИ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

Проблема домедичної підготовки у Державній прикордонній службі України (далі – ДПСУ) під час воєнного стану має багатоаспектний і комплексний характер, що обумовлює необхідність централізації механізмів управління системою медичного захисту військовослужбовців-прикордонників, мирного населення, визначення та впровадження єдиних принципів організації медичної допомоги, розроблення і реалізації нових стратегій та програм міжвідомчої та міжсекторальної взаємодії, у тому числі в підходах до програм медичної освіти, функціональної інтеграції відомчих систем усіх форм власності, застосовування єдиних стандартів на загальних принципах тощо [3].

Зважаючи на це, всі питання, які пов’язані з охороною, збереженням чи покращенням здоров’я, є значущими та такими, що потребують особливої уваги у військових та правоохоронних формуваннях українського суспільства, окрема у ДПСУ.

На сучасному етапі функціонування ДПСУ вітчизняна система охорони здоров’я потребує реформування. Підвищити ефективність організації домедичної підготовки у прикордонній служби під час воєнного стану можна шляхом вдосконалення її конкретних механізмів: організаційного та правового [1].

Світові тенденції медичного забезпечення військ (сил) вимагають від України врахування в організації медичного забезпечення в першу чергу досвіду НАТО. Вивчення зарубіжного досвіду щодо організації домедичної підготовки засвідчило існування у ній значної кількості різноманітних форм, методів та підходів. Незважаючи на те, що в кожній країні, що є членом блоку НАТО сформовано власні соціальні інститути, спільною ознакою медичного забезпечення є існування структури, що відповідає за це та особливості підготовки її фахівців [4]. Для більшості країн НАТО, що були проаналізовані з проблеми організації медичного забезпечення військ (сил), притаманними є увага та підтримка до цієї проблеми зі сторони держави як соціально-політичного утворення, використання сучасних інновацій, опора на положення основних документів.

Державна система організації домедичної підготовки під час воєнного стану є складною багаторівневою структурою різнонаправленої взаємодії між суб’єктами при виконанні функціональних обов’язків. Зазначена система систему домедичної підготовки є основою медичного захисту у секторі

безпеки та оборони – тобто реалізація функціональних та логістичних спроможностей надавати медичну допомогу як гарантовану державою послугу в загальній системі єдиного медичного простору держави, з урахуванням стандартизованих норм і правил медичного забезпечення НАТО, на принципах своєчасності, послідовності (етапності), виправданості, композиції та результативності. Такий підхід дозволяє досягнути сумісності системи медичного забезпечення ДПСУ (в загальній системі медичного забезпечення сил безпеки (охорони правопорядку) та сил оборони) із системою медико-санітарного забезпечення Об'єднаних збройних сил НАТО [2].

Зважаючи на подане вище, функціонування домедичної підготовки у ДПСУ передбачає:

досягнення відповідних критеріїв взаємосумісності з питань логістичного забезпечення (у тому числі медичного);

удосконалення етапної системи надання медичної допомоги, де наступний етап включає можливості попереднього та розширює їх;

поєднання та розвиток сукупних спроможностей з надання медичної допомоги, як стаціонарних, так і мобільних, що дозволить:

забезпечити більш високий рівень медичної допомоги (ніж при звичайному додаванні медичних функціональних потужностей);

поєднати гнучкі компоненти, конфігурацію яких можна швидко змінювати задля виконання завдань (на різних ролях) за будь якої оперативно-медичної обстановки та тактичної ситуації;

поєднати наземні, повітряні та морські медичні спроможності.

Таким чином, реалізація домедичної підготовки з військовослужбовцям ДПСУ спрямована на підвищення рівня медичного захисту у ДПСУ. Функціонування такої підготовки підпорядковано конкретним принципам, що пов'язані зі змістом системи медичного захисту у секторі безпеки та оборони України.

Список використаної літератури:

1. Бакай А. Є. Державне управління міжвідомчою взаємодією з організації медичної допомоги в надзвичайних ситуаціях воєнного і мирного часу в Україні. *Інвестиції: практика та досвід : наук.-практ. журнал*. 2016. № 22. С. 115–120.

2. Білий В. Я., Верба А. В., Бадюк М. І., Жаховський В. О., Лівінський В. Г. Сучасні підходи до побудови системи лікувально-евакуаційних заходів як основи медичного забезпечення військ в особливий період. *Наука і оборона*. 2016. № 2. С. 34–41.

3. Жаховський В. О., Галушка А. М., Булах О. Ю., Стриженко В. І. Наукове обґрунтування організації медичного забезпечення військових частин (з'єднань) ЗС України у воєнний час. *Проблеми військової охорони здоров'я*. Вип. 34. К., 2012. С. 6–17.

4. Цивільно-військове співробітництво за стандартами НАТО: Навч. посіб. В. В. Тарасов, С. М. Салкуцан, О. М. Мильченко, О. О. Оліфіров, Н. В. Васюкова, В. В. Хміль, Р. М. Лиман. К. : НУОУ ім. Івана Черняховського, 2016. 92 с.

Є.В. Поляков, к.ю.н., доцент
(*Одеський державний університет внутрішніх справ,*
доцент кафедри оперативно-розшукової діяльності ФПФПКП)

ОПЕРАТИВНЕ РОСПІЗНАННЯ ЯК ОДИИН ІЗ ОСНОВНИХ ВИДІВ ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВОЇ ДІАГНОСТИКИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Стрімкий розвиток засобів інформатизації і телекомунікації вимагає нових підходів до організації інформаційно-аналітичної роботи, використання її можливостей в ОРД.

Одним із основних видів оперативно-розшукової діагностики є оперативне розпізнавання, яке зі змістовного боку є пізнавальною (емпіричною) складовою оперативного пошуку – діяльності, спрямованої на виявлення об'єктів, які становлять інтерес для кримінального аналізу. В етимологічному значенні поняття «пошук» тлумачиться через терміни «шукання», «розшукування».

Залежно від пошукових властивостей ознаки, за якими здійснюється оперативне розпізнання, поділяються на дві групи. До першої з них належать ознаки, які дозволяють установити групову належність об'єкта розпізнання. В основі такого розпізнання є загальні ознаки поведінки, найбільш характерні для осіб, що становлять оперативний інтерес, а також ознаки, загальні для групи злочинів. До другого різновиду пошукових ознак належать ті, за якими встановлюється тотожність (індивідуальні ознаки). Тобто йдеться про ознаки, характерні конкретній особі або предмету.

Варто зазначити, що злочини виявляються здебільшого за динамічними (функціональними) ознаками, які характеризуються специфічним алгоритмом кримінальної дії (бездіяльності) [1].

Іншим видом встановлення факту вчинення злочинного діяння є емпіричне розпізнавання його матеріальних слідів на місці події. Ознаки тих чи інших триваючих злочинів можна виявити у різних інформаційних середовищах, зокрема в кіберпросторі.

Існує чітка диференціація функціональних ознак, що характеризують злочинні навички фізичних осіб, і функціональних ознак, властивих злочинним діянням. У першому випадку об'єктом розпізнання є безпосередньо особи, які демонструють певний набір скелетно-м'язових рухів. У другому випадку це процес (дія або бездіяльність з боку людей), закономірний результат цього процесу, а також причинний зв'язок між ними. Причому необхідно докласти зусиль для розпізнання кожного з цих елементів окремо, незалежно один від одного, що дає змогу здійснити попередню кваліфікацію злочину за його об'єктивною стороною. Тобто йдеться про кримінально-правову оцінку розшукової інформації [2] .

Розпізнання терористичних загроз в умовах воєнного стану. З огляду на те, що аеропорти, вокзали, станції метрополітену є місцем масового перебування людей, проблеми своєчасної ідентифікації терористів і вибухових пристроїв є надзвичайно актуальними в сучасних умовах. Одним з напрямів підвищення безпеки пасажирів є застосування сучасних біометричних систем [3].

Біометрична інформаційно-пошукова система відеоспостереження дозволяє в автоматичному режимі проводити ідентифікацію в потоці людей, здійснюючи перевірку отриманих зображень за базами даних осіб, які перебувають у розшуку. Виділені зображення осіб передаються на сервери розпізнавання (які можуть бути як локальними, так і віддаленими), в яких здійснюється миттєва, за частки секунди, перевірка зображень осіб з фотографіями розшукуваних терористів, злочинців, правопорушників. У разі подібності фотозображення людини, знятого відеокамерою в натовпі людей, з розшукуваною особою, система сповіщає в установленому порядку уповноважений правоохоронний орган, який і приймає рішення про подальші оперативні заходи. Відтак система вирішує такі завдання – розпізнавання осіб в потоці людей, пошук осіб у відеоархіві, пошук осіб у базі даних, що містить фотозображення та персональні дані Водночас однією з головних проблем під час впровадження та експлуатації систем біометричної ідентифікації за зображенням особи є складні умови роботи. На ефективність роботи алгоритмів ідентифікації, а отже, і на ефективність пошуку в потоці людей безпосередньо впливають такі чинники, як умови освітленості (рівень і рівномірність освітлення), ракурси осіб, якість контрольних фотографій, швидкість, щільність і напрямок потоку людей і низка інших чинників.

З метою попередження терористичних загроз в умовах воєнного стану на об'єктах транспортної інфраструктури передбачено розгортання при вході в пасажирську зону станцій метрополітену та залізничних вокзалів доглядової зони (стаціонарний рамочний металодетектор, стаціонарний рентгенівський сканер для предметів, стаціонарний сканер для пасажирів, вибухозахисний контейнер, локалізатор вибухових речовин, експрес-аналізатори вибухових речовин тощо) [4] .

Список використаних джерел:

1. Мовчан А. В. Інформаційно-аналітична робота в оперативно-розшуковій діяльності Національної поліції. *Навчальний посібник* – Львів: ЛьвДУВС, 2017. – 244 с.
2. Кокошко В.С., Балтовський О.А., Ісмайлов К.Ю., Сіфоров О.І., Форос Г.В. Сучасні підходи щодо адаптивного автоматизованого управління складними системами в умовах невизначеності. *Монографія* - Одеса: ОДУВС, 2019. 378 с.
3. Бурячок В. Л., Гулак Г.М., Толубко В.Б. Інформаційний та кіберпростори: проблеми безпеки, методи та засоби боротьби. *Підручник.* ТОВ «СІК ГРУП Україна», 2015. 449 с.
4. Кузьма Я.І., Стоянова Т.Ф., Пастернак Ю.Ю. Кібербезпека в сучасному світі. *Матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції.* Одеса. Видавничий дім «Гельветика», 2019. 332 с.

Т.В. Попова, Є.С. Зеленський
(Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ)

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ЗЛОЧИНИ ПРОТИ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

Конституція України визнає людину, її життя, здоров'я, честь та гідність, недоторканність та безпеку найвищою суспільною цінністю [1]. На основі державної підтримки демократичних громадських інститутів без збереження національної безпеки, оборони, незалежності держави, її конституційного ладу неможливо забезпечити належне здійснення боротьби зі злочинністю, підтримання гідного рівня життя, забезпечення честі та гідності, недоторканність приватного життя та захист.

Слід зазначити, що кримінальні правопорушення проти основ національної безпеки є порушенням не лише національної безпеки, визначеної у п.9 ст.1 Закону України «Про національну безпеку» як захист територіальної цілісності України державного суверенітету, демократичного конституційного, національних інтересів від реальних та потенційних загроз[2].

Слушно зазначає Р. Л. Чорний, що злочинами проти основ національної безпеки України є суспільно небезпечні, протиправні, злочинні діяння, які завдають або загрожують заподіяти таку шкоду зовнішній та внутрішній безпеці країни, що вчиняються суб'єктом злочину[3, с.354].

Визначення виду злочину великою мірою залежить від того, яка сфера відносин перебуває під загрозою:

- злочини, що порушують відносини в умовах, що забезпечують захист основ національної безпеки в політичній сфері.

До них відносять: дії, спрямовані на насильницьку зміну чи повалення конституційного ладу або захоплення державної влади (ст. 109 КК); посягання на територіальну цілісність і недоторканність України (ст. 110 КК); посягання на життя державного чи громадського діяча (ст. 112 КК); фінансування дій, вчинених з метою насильницької зміни чи повалення конституційного ладу або захоплення державної влади, зміни меж території або державного кордону України (ст. 1102 КК); перешкоджання законній діяльності Збройних Сил України та інших військових формувань (ст. 1141 КК);

- злочини проти відносин в умовах, що забезпечують захист основи національної безпеки у політичній сфері. До них належать: державна зрада (ст. 111 КК); шпигунство (ст. 114 КК);

-правопорушення, пов'язані з порушенням відносин в умовах забезпечення захисту основ національної безпеки в економічній, екологічній, військовій та оборонній сферах. До них належить диверсія (ст. 113 КК) [4, с.82].

Варто врхувати, що Законом №7116 Президент України В. О. Зеленський в умовах воєнного стану посилив відповідальність за злочини проти основ національної безпеки України. У свою чергу, загрожує довічне ув’язнення від 15 років до довічного ув’язнення та конфіскація майна за державну зраду чи диверсію.

Крім того, Закон про посилену кримінальну відповідальність за розбій № 7124 передбачає позбавлення волі на строк від 3 до 10 років. Наразі вилучення будь-яких предметів, зброї чи обладнання з поля бою також вважається військовим злочином.

Слід зазначити, що правовий аналіз того, що є злочином з погляду національної безпеки України, може здійснюватися як з правової точки зору, так і із соціальних аспектів. У соціальному вимірі злочини проти основ національної безпеки України виявляються на різних рівнях конфліктних ситуацій, які знаходять своє відображення у суспільному житті (політичному, релігійному, етнічному та ін.). На такому широкому фоні злочинні прояви, що розслідуються, дуже різноманітні за змістом і масштабом.

Отже, під злочинами проти основ національної безпеки України у період військового стану слід розуміти дії (злочини) проти населення з прямим наміром та певною метою, передбачені Кримінальним кодексом України, порушуючи відносини, що забезпечують умови захисту громадян. Безпека України у політичній та економічній сферах, захист від зовнішніх та внутрішніх загроз у сферах державного суверенітету, територіальної цілісності, недоторканності та обороноздатності країни, у сферах науково-технічної, інформаційної та екологічної безпеки України.

Список використаних джерел:

1. Конституція України від 01.01.2020 р. *Відомості Верховної Ради України*. URL: https://zakon.rada.gov.ua

2. Закон України «Про національну безпеку України» від 24.11.2021 р. *Відомості Верховної Ради України*. URL: https://zakon.rada.gov.ua

3. Чорний Р. Л. Проблеми поняття злочинів, передбачених у розділі І Особливої частини КК України. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ.* Серія юридична. 2013. №. 2. С. 346-357.
4. Матвійчук В.К. Злочини проти основ національної безпеки: поняття та загальна характеристика. *Юридична наука*. 2013. №9. С. 80-87.
5. Мошняга Л.В. Кримінальна відповідальність за злочини проти конституційних основ національної безпеки України: *дис. ... к.ю.н.* Харків: ХНУВС, 2011. 195 с.
6. Кримінальний кодекс України від 13.04.2022 р. *Відомості Верховної Ради України*. URL: https://zakon.rada.gov.ua

В. Г. Пядишев, доктор юридичних наук, доцент,
професор кафедри кібербезпеки та інформаційного забезпечення
(*Одеський державний університет внутрішніх справ*

НАЦІОНАЛЬНА ПОЛІЦІЯ УКРАЇНИ У БОРОТЬБІ З КОРИСЛИВИМИ КІБЕРЗЛОЧИНАМИ, ЩО ПОШИРИЛИСЯ АБО ВИНИКЛИ ПІДЧАС АГРЕСІЇ РФ

Початок тисячоліття ознаменувався виникненням та поширенням досі невідомого напряму злочинності – кіберзлочинності.

Кіберзлочинність – це злочинність, пов'язана з комп'ютером та мережею [1] Комп'ютер може бути використаний як засіб скоєння злочину або він може бути метою [2] Кіберзлочинність може завдати шкоди будь-якій безпеці та фінансовому благополуччю.[3]

Для протидії кіберзлочинам виникли необхідність створення нових структур у поліціях усіх держав. Створено навіть Європейський центр по боротьбі з кіберзлочинністю (The European Cybercrime Centre (EC3 або EC³)) — орган Поліцейського офісу Європейського Союзу (Європолу) зі штабквартирою в Гаазі, який координує транскордонну правоохоронну діяльність проти комп'ютерної злочинності та діє як центр технічних експертиза з цього питання.

Відповідно, 5 жовтня 2015 року була створена Кіберполіція, як структурний підрозділ Національної поліції [4]. Метою створення Кіберполіції в Україні було реформування та розвиток підрозділів МВС України, що забезпечило підготовку та функціонування висококваліфікованих фахівців в експертних, оперативних та слідчих підрозділах поліції, залучених у протидії кіберзлочинності, та здатних застосовувати на високому професійному рівні новітні технології в оперативно-службовій діяльності.

До основних завдань кіберполіції входять [5]:

1. Реалізація державної політики у сфері протидії кіберзлочинності.

2. Завчасне інформування населення про появу новітніх кіберзлочинів.

3. Впровадження програмних засобів для систематизації та аналізу інформації про кіберінциденти, кіберзагрози та кіберзлочини.

4. Реагування на запити закордонних партнерів, що надходитимуть каналами Національної цілодобової мережі контактних пунктів.

5. Участь у підвищенні кваліфікації працівників поліції щодо застосування комп'ютерних технологій у протидії злочинності.

6. Участь у міжнародних операціях та співпраця в режимі реального часу. Забезпечення діяльності мережі контактних пунктів між 90 країнами світу.

7. Протидія кіберзлочинам у сфері використання платіжних систем

Кіберполіцію України насичено сучасним спеціальним обладнанням та програмним забезпеченням. Ще на початку 2017 р. вона отримала 194 одиниці спеціального обладнання для протидії кіберзагрозам. До того ж, у рамках проекту «Розбудова спроможностей кіберполіції» у березні 2017 року міжнародні донори передали Департаменту кіберполіції близько 130 позицій інформаційних та комунікаційних технологій [6].

Проте на стан боротьби з кіберзлочинністю в Украні значною мірою вплинуло вторгнення РФ.

Вчинення кіберзлочинів в Україні значно поширилося за невеличкий період від початку війни РФ з Україною [7].

І значну частку серед цих них становлять корисливі кіберзлочини. Науковці Албул С.В. та Холостенко А.В. визначають корисливий мотив злочину, як «прагнення задовольнити індивідуальну потребу винного або іншої особи шляхом завідомо протиправного, передбаченого кримінальним законом заволодіння чужим майном чи чужими майновими правами» [8].

Серед зазначених корисливих кіберзлочинів, що існували раніш, але поширилися з початком агресії РФ проти України, найбільш помітними є наступні: скімінг (шимінг), кеш-трапінг, кардінг, фішинг, онлайн-шахрайство, соціальна інженерія.

Проте виникли і нові, безпосередньо зумовлені війною, корисливі кіберзлочини, що виявлено Кіберполіцією України останнім часом: псевдо благодійність, пропозиції з оренди неіснуючого житла, фейкові пасажирські перевезення, продаж неіснуючих товарів, зокрема й військової амуніції, шахрайства під виглядом організації переправлення через державний кордон чоловіків призовного віку, шахрайства під приводом надання інформації щодо безвісно зниклих громадян [9].

Стрімке зростання кількості корисливих кіберзлочинів обумовило додаткове навантаження на кіберполіцію України, саме у той час, коли Україні потребується підсилити боротьбу з кіберзлочинами, що є продовженням гібридної війни РФ проти України, у той час, коли все більше офіцерів потрібно для безпосередньої участі у бойових діях.

Через це проводити реструктуризацію кіберполіції та збільшувати могутність підрозділів, що відповідають за боротьбу з корисливою кіберзлочинністю навряд чи можливо і тому недоцільно. Але важливим аспектом цієї боротьби є профілактична складова, зокрема поширення серед населення України інформації про технології вчинення зазначених злочинів та способи уникнення їх. Прикладом останніх застережень Кіберполіції є наступні [10] :

- застерігаємо від замовлення документів, що нібито дозволять перетнути кордон чоловікам у віці 18-60 років. Окрім ризику потрапити на гачок шахраїв, замовникам фейкових документів загрожує кримінальна відповідальність.

- злочинці поширюють серед громадян України повідомлення зі шкідливим посиланням на нібито вебсайт Telegram, щоб отримати несанкціонований доступ до облікових записів, у тому числі і з можливістю перехоплення одноразового коду з SMS. В результаті подібних атак зловмисники викрадають дані сесії, список контактів та історії листування в Telegram.

Висновки.

1. Кіберполіцією України встановлено, що від початку війни розпочалося стрімке поширення раніше відомих корисливих кіберзлочинів.

2. Кіберполіцією України виявлено, що у зв’язку з війною виникають нові, безпосередньо обумовлені нею види корисливих кіберзлочинів.

3. Поряд із подальшою активізацією боротьби Кіберполіції з цими видами корисливих кіберзлочинів, одним з найважливіших аспектів діяльності із захисту населення від них є широке інформування населення про них та про методи захисту від них.

Список використаних джерел:

1.Moore, R. Cyber crime: Investigating High-Technology Computer Crime. *Routledge*. 2010. 312 p.

2. Kruse W.G., Heiser J.G. Cjpputer forensics: incident response essentials. . *Addison-Wesley*. 2002,p. 392.

3. Bossler, A.M., Berenblum T. Introduction: new directions in cybercrime research. *Journal of Crime and Justice*. 20 October 2019 42 (5): 495-499.

4. Постанова Кабінету Міністрів України від 13.10.2015 № 831 «Про утворення територіального органу Національної поліції» (публікація — Урядовий кур'єр від 21.10.2015 № 195).

5. Кіберполіція України *Національна поліція України*. Site URL: https://cyberpolice.gov.ua/ (дата звернення: 20.04.2022).

6. Кіберполіція отримала 194 одиниці спеціального обладнання для протидії кіберзагрозам. *Cyberpolice.Gov.UA.* 19 липня 2017. Site. URL: https://www.cyberpolice.gov.ua/news/kiberpolicziya-otrymala--odynyczi-speczialnogo-obladnannya-dlya-protydiyi-kiberzagrozam-foto-video-8135/ (дата звернення: 20.04.2022).

7. Боротьба з кіберзлочинністю в умовах дії воєнного стану. *Jurliga.Ligazakon.Net. URL:* https://jurliga.ligazakon.net/analitycs/210562_borotba-z-kberzlochinnstyu-v-umovakh-d-vonnogo-stanu-zakon-2149-ix (дата звернення: 20.04.2022).

8. Албул С.В., Холостенко А.В. Корислива злочинність: сучасні кримінологічні та кримінально-правові проблеми. *Південноукраїнський правничий часопис.* 2015. С. 14-16. URL: http://www.sulj.oduvs.od.ua/archive/2015/4/6.pdf (дата звернення: 20.04.2022).

9. Кіберполіцейські викрили понад 100 осіб, котрі наживалися на людському горі під час війни. *Кіберполіція. Національна поліція України*. 05 квітня 2022 р. Сайт – URL: https://cyberpolice.gov.ua/news/kiberpoliczejski-vykryly-ponad--osib-kotri-nazhyvalysya-na-lyudskomu-gori-pid-chas-vijny-3718/ (дата звернення: 20.04.2022).

10. Кіберполіція попереджає про атаки, спрямовані на отримання доступу до облікових записів українців у Телеграмі. *Interfax-Україна*. 05.04.2022. Сайт – URL: https://interfax.com.ua/news/telecom/821387.HTML (дата звернення: 20.04.2022).

К.О. Радельчук, курсант
(Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ)
Науковий керівник: **А.Д. Наточій,**
старший викладач кафедри тактико-спеціальної підготовки
(Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ)

ДОМЕДИЧНА ПІДГОТОВКА ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

Під час воєнного стану треба бути готовим до всього, адже прості речі рятують життя. Чітке розуміння алгоритму дій допоможе вам зібратися в екстренних випадках і надати першу допомогу потерпілому. Потрібно пам'ятати найголовніше правило будь-якої допомоги – врятувати власне життя.

При оцінці ситуації, перш за все, необхідно чітко визначити наявність/відсутність небезпеки. Якщо ситуація небезпечна, евакуюйтеся в безпечне місце та надайте медичну допомогу, викликайте лікаря або транспортуйте потерпілого до лікарні. Наявність небезпеки свідчить про неможливість роботи у небезпечній зоні без засобів захисту та про необхідність виклику фахівців, які спеціалізуються на нейтралізації цього виду небезпеки (наприклад, саперів), що зробить територію умовно безпечною для надання медичної допомоги.

Основними причинами смерті 80-90% поранених на полі бою є:

- масивна крововтрата - 60%
- обструкція дихальних шляхів - 34%
- пневмоторакс - 6%.

Однак якщо не менше 60% військовослужбовців вміють надавати першу допомогу, шанси поранених вижити різко зростають[1,с.728].

Усі військовослужбовці проходять відповідну підготовку, але якщо вони терміново мобілізуються, чи опинилися в ситуації, що вимагає невідкладних дій, не впевнено, що у буде достатньо часу, щоб пройти повний курс тактичної медицини. Тому слід заздалегідь ознайомитися з основними принципами, щоб мати елементарне уявлення про алгоритм дій.

Домедична допомога враховує той факт, що місце та обставини, в яких надається допомога під час бойових дій, принципово відрізняються від звичайних лікарень, карет швидкої допомоги чи навіть тротуарів посеред міста. Своєчасне надання медичної допомоги є фактором, який значно підвищує шанси на виживання та відновлення функцій у поранених. Тому існує поняття «золотої години» – першого часу після травми, під час якого має початися надання кваліфікованої медичної допомоги[2, с.110].

Людина, яка надає домедичну допомогу повинна дотримуватися вимог щодо захисту прав потерпілих. Обов'язково повинна бути чесною, чуйною, поважною та впевненою у собі, мотивованою, комунікабельно та з бажанням працювати в команді. Крім того, особливо важливим є дотримання правил психологічного супроводу потерпілого та його оточення, передбачених Порядком надання психологічної допомоги постраждалим у надзвичайній ситуації, затвердженим наказом МОЗ України від 16 червня 2014 р. №398[3].

Таким чином, ми повинні бути в змозі запобігти або зменшити виникнення серйозних або критичних станів, а якщо вони все-таки трапляються, то вжити певних заходів для порятунку життя. Знання техніки реанімації та ознак життя і смерті дуже важливо при заходах першої допомоги.

Сучасні бойові дії вимагають переходу до навчання військовослужбовців правилам і діям за змістом тактичної медицини. Забезпечення збереження життя за змістом тактичної медицини можливе за умови навчання військовослужбовців правилам взаємодопомоги та засобами індивідуального медичного спорядження.

Отже, перебіг сучасних подій показує, що в сучасних умовах можуть виникнути незаплановані обставини, що провокують активні протистояння мас і збройні конфлікти, а люди в будь-який момент можуть опинитися в небезпеці. Тому зараз знання та навички надання домедичної допомоги дуже актуальні не лише для медичних працівників, а й для пересічних громадян. Таким чином, враховуючи перебіг подій у нашій країні, більшість населення потребувала володіння знаннями та навичками надання долікарської допомоги.

Список використаних джерел:

1. Медицина невідкладних станів.-Підручник під ред. І. С.Зозулі.-К.:Медицина, 2012.728 с.

2. Рани, класифікація, діагностика, лікування.Навчальний посібник за редакцією професора Зозулі І.2013.110 с.

3. Наказ Міністерства охорони здоров'я України 16 червня 2014 року №398 ULR: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0750-14#Text (дата звернення 19.04.2022)

К.О. Радельчук, курсант ІІІ курсу
(Дніпропетровський державний університету внутрішніх справ)
Науковий керівник: **А. Солдатенко, к.ю.н., доцент**
(Дніпропетровський державний університету внутрішніх справ)

ОСОБЛИВОСТІ ЗДІЙСНЕННЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Здійснення кримінального судочинства в умовах воєнного стану передбачає істотне підвищення процесуальних можливостей органів прокуратури та спрощення низки процедур.

По суті, воєнний стан — це особливий правовий режим, який за певних умов може бути запроваджений на всій території України або в окремих її регіонах. Підставою для введення воєнного стану може бути як збройна агресія чи загроза нападу, так і загроза державній незалежності України, її територіальній цілісності. А для запобігання подібним загрозам відповідні державні органи, військове командування, військові адміністрації та місцеві органи влади отримали необхідні повноваження в умовах воєнного стану.

За правового режиму воєнного стану воно можливе і тимчасове, внаслідок загрози, обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина, прав і законних інтересів юридичних осіб. Вичерпний перелік із зазначенням строку дії цих обмежень, а також тимчасових обмежень прав та законних інтересів юридичних осіб із зазначенням строку дії цих обмежень встановлено в Указі Президента України про воєнний стан. Такий указ додатково затверджує Верховна Рада і передбачає відступ України від окремих міжнародно-правових зобов'язань за Міжнародним пактом про громадянські і політичні права, Конвенцією про захист прав людини і основоположних свобод.

Тому Верховна Рада має звернутися до Генерального секретаря ООН та Генерального секретаря Ради Європи з відповідною заявою і слід звернути увагу, що за практикою ЄСПЛ дерогація (відступ від зобов'язань) має відповідати низці критеріїв, визначених ст. 15 Конвенції (наявність війни або іншої суспільної небезпеки, яка загрожує життю нації; гострота становища; не протиріччя заходів, що відступають від зобов'язань держави за Конвенцією, іншим її зобов'язанням згідно з міжнародним правом), що може стати в майбутньому предметом певного звернення до Європейського суду з прав людини.

К.О. Радельчук, курсант
(Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ)
Науковий керівник: **О.В. Неклеса,**
викладач кафедри фінансових та стратегічних розслідувань
(Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ)

МІСЦЕВЕ САМОВРЯДУВАННЯ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

Президент України прийняв рішення про створення військових адміністрацій в областях та районах України на період воєнного стану. Ці спеціальні органи відповідають за опір окупантам та забезпечення державної влади на місцях. Водночас ряд депутатів та експертів почали говорити про те, чому місцева влада взагалі має функціонувати в умовах війни[1].

Фактично система влади військового часу вже кілька тижнів працює досить успішно. Місцеве самоврядування не тільки не заважає військовим, а й саме по собі протидіє загарбникам.

Звичайно, набагато складніше керувати країною у війні, коли окупант постійно наступає і щогодини ситуація змінюється. Тому держава створює спеціальні військові органи і надалі регулює роботу місцевого самоврядування в країні.

Під час введення воєнного стану президентом були створені тимчасові спеціальні органи в областях та районах – військові адміністрації. Мета їх створення зрозуміла: разом із військовим командуванням вони забезпечують виконання заходів воєнного стану, оборони, цивільного захисту, громад-

ської безпеки та порядку. Держава формує військові адміністрації на базі обласних і районних адміністрацій[2,с.84].

Співробітниками цих структур є люди, які раніше працювали в органах державного управління, військовослужбовці, представники правоохоронних органів та служб цивільного захисту. Вони знову очолили органи голови відповідних облдержадміністрацій.

З метою ефективної протидії окупантам військові адміністрації одночасно виконують функції військової та державної влади. Іноді за умов, визначених законом, вони можуть також перерахувати повноваження місцевого самоврядування.

Попри обставини, місцеве самоврядування продовжує свою роботу. Органи місцевого самоврядування (ОМС) усіх рівнів співпрацюють із військовим командуванням та військовими адміністраціями, а в разі потреби координують окремі повноваження. Наприклад, експропріація майна. Крім того, у них можуть бути додаткові завдання, пов'язані із впровадженням заходів воєнного стану, якщо це спеціально визначить президент.

Ідея розпуску органів місцевого самоврядування зараз є безглуздим рішенням, яке жодним чином не виправдовується.

Напередодні війни рівень довіри громадян до місцевої влади був одним із найвищих серед інших інституцій. А останнім часом, коли люди все більше взаємодіють з місцевою владою, бо вона найближча до неї, таке ставлення людей могло тільки посилитися.

Місцева влада – це така ж конституційна конструкція, як і державна. Вона найближча до громадян і саме результати її роботи бачить в першу чергу виборець.

Список використаних джерел:

1. УКАЗ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ №68/2022 «Про утворення військових адміністрацій» https://www.president.gov.ua/documents/682022-41405 (дата звернення: 24.04.2022)

2. Басов А. В. Правова природа норм режиму надзвичайного стану: теоретико-правовий аспект.2018. 84с.

Н.В. Рванець, курсант факультету підготовки фахівців для органів досудового розслідування
Науковий керівник: **О.Д. Завістовський, старший викладач кафедри тактико-спеціальної підготовки**
(Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ)

КОНТИНУУМ СИЛИ ЯК СКЛАДОВИЙ ЕЛЕМЕНТ ДІЯЛЬНОСТІ ПОЛІЦІЇ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

На сьогоднішній день діяльність поліції стала важливою ланкою в суспільному житті країни, а так як під час виконання своїх прямих обов'язків та повноважень, офіцер поліції, у деяких випадках, використовує певний континуум сили, особливо в умовах воєнного стану.

Метою даної роботи є висвітлення проблеми які могли виникнути під час роботи поліцейського, а саме в певних ситуаціях із застосуванням того чи іншого рівня континууму сили.

Щодо цього питання були неодноразово проведенні наукові конференції пов'язанні з діяльності Національної поліції. Даною проблемою активно займалися науковці у сфері національної безпеки, а саме: П.О. Юхновець, В.Г. Андросюк, Л.І. Казміренко.

Континуум сили – це варіанти дій, поліцейського в залежності від ситуації в якій він опинився. Традиційно, застосування континууму сили або "драбини сили" розглядалося як прогресивна шкала, де патрульна служба може/повинна задіяти силу [1].

Першою сходинкою сили поліцейського під час патрулювання є "Присутність офіцера", цей варіант буде ефективним тільки у разі, якщо офіцер має всі складові "Присутності сил" [2].

То офіцер може запобігти вчиненню злочину або розрядити ситуацію лише своєю присутністю.

Другою складовою континууму сили є "Вербальний контакт" – це вміння офіцера вести бесіду з особою, поліцейский повинен розташувати, під час розмови, особу до себе так, щоб вона почала йому довіряти та йшла на контакт. Офіцер повинен вміти правильно висловлювати свою думку для того, щоб особа правильно його зрозуміла і не додумувала щось своє. Вербальний контакт поділяється на 2 типи "Вербальний запит" та "Вербальні команди".

Вербальний запит – це прохання поліцейьким виконання законної вимоги особою. Наприклад: "Давайте будь ласка пройдемо до нашої машини для складання протоколу". Вербальна команда – це

вимога поліцейського виконання законої вимоги особою. Приклад: “Негайно пройдіть до нашої машини для складання протоколу”. Запит використовується коли особа не проявляє ніякого супротиву, команда коли людина не реагує на вербальний запит або відмовляється виконати законну вимогу офіцера. Якщо після вербального контакту особо починає чинити пасивний опір то переходимо до наступної сходинки континууму.

Третім варіантом дій є “Легкий тактильний контакт”. Цей варіант застосовується для змушення виконання суб’єктом вербальних команд за допомогою дотиків. При чому дотики офіцера повинні бути повільні та не завдавати шкоди особі, а також у своїй більшості повинні бути спрямовані на руки суб’єкта. При застосуванні поліцейським тактильного контакту до суб’єкта, можуть змусити останнього перейти з пасивного опору на активний. Якщо особа починає уникати контролю з боку поліцейського, або намагається втекти, то у офіцера є повноваження переходити до більш рішучих дій, таких як “Фізичний контроль”.

Фізичний контроль – це четверта сходинка континууму сили, яка включає в себе методи або техніки больового контролю (вплив на суглоби або больові прийоми), що використовуються для встановлення контролю над людиною яка чинить активний опір. Якщо особа чинить агресивний опір, намагається атакувати працівника поліції, то до неї може бути застосовано спеціальні прийоми боротьби (рукопашного бою). Фізичний контроль має здійснюватися згідно статті 43 та 44 Закону України “Про Національну поліцію”.

Спеціальні засоби застосовуються у випадку, якщо силове обмеження не діє на особу, або не є виправданим в ситуації, що склалась. Вони застосовуються згідно статті 43 та 45 Закону України “Про Національну поліцію” [3].

Останньою складовою континууму сили є “Виняткове застосування сили”. Це варіант дій який дозволяє офіцеру негайно перейти до використання більш дієвих заходів примусу.

Список використаних джерел

1. Електронний ресурс. Режим доступу : [https://studfiles.net/preview/5536151/page:7/]
2. Електронний ресурс. Режим доступу : [https://studfiles.net/preview/5536151/page:8/]
3. Закону України “Про Національну поліцію” від 02.07.2015 № 580-VIII (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2015, № 40-41, ст.379)

С.В. Резніченко, к.ю.н., професор
(*Одеський державний університет внутрішніх справ*)
Г.С. Резніченко, к.ю.н., доцент
(*Одеський державний університет внутрішніх справ*)

КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА КОЛАБОРАЦІЙНУ ДІЯЛЬНІСТЬ

Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо встановлення кримінальної відповідальності за колабораційну діяльність» від 03.03.2022 р. № 2108-IX Кримінальний кодекс України доповнено статтею 111-1 «Колабораційна діяльність» [1]. В пояснювальній записці до цього Закону зазначено, що колабораціонізм як явище підриває національну безпеку України та становить безпосередню загрозу державному суверенітету, територіальній цілісності, конституційного ладу та іншим національним інтересам України, тому повинен нести за собою відповідальність, встановлену законом. Крім того, постконфліктне врегулювання неможливе без відновлення справедливості та обмеження ряду прав осіб, причетних до колабораціонізму, що можливо вирішити виключно законом [2].

У частині першій ст. 111-1 «Колабораційна діяльність» Кримінального кодексу України під колабораційною діяльність розуміється: «Публічне заперечення громадянином України здійснення збройної агресії проти України, встановлення та утвердження тимчасової окупації частини території України або публічні заклики громадянином України до підтримки рішень та/або дій держави-агресора, збройних формувань та/або окупаційної адміністрації держави-агресора, до співпраці з державою-агресором, збройними формуваннями та/або окупаційною адміністрацією держави-агресора, до невизнання поширення державного суверенітету України на тимчасово окуповані території України». Частини 2-8 ст. 111-1 «Колабораційна діяльність» Кримінального кодексу України передбачають наявність кваліфікуючих ознак цього кримінального правопорушення, серед яких ч. 3 цієї статті передбачає відповідальність за: «Здійснення громадянином України пропаганди у закладах освіти незалежно від типів та форм власності з метою сприяння здійсненню збройної агресії проти України, встанов-

ленню та утвердженню тимчасової окупації частини території України, уникненню відповідальності за здійснення державою-агресором збройної агресії проти України, а також дії громадян України, спрямовані на впровадження стандартів освіти держави-агресора у закладах освіти». Однак, приймаючи до уваги, що пропаганда, яка колабораційна діяльність, може здійснюватися не тільки у закладах освіти, але в установах, підприємствах, організаціях незалежно від форми власності [3]. Пропонуємо доповнити ч.3 ст. ст. 111-1 «Колабораційна діяльність» Кримінального кодексу України цією кваліфікуючою ознакою та викласти в такій редакції: «Здійснення громадянином України пропаганди у закладах освіти незалежно від типів та форм власності, *а також в установах, підприємствах, організаціях незалежно від форм власності*, з метою сприяння здійсненню збройної агресії проти України, встановленню та утвердженню тимчасової окупації частини території України, уникненню відповідальності за здійснення державою-агресором збройної агресії проти України, а також дії громадян України, спрямовані на впровадження стандартів освіти держави-агресора у закладах освіти».

Список використаних джерел:

1. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо встановлення кримінальної відповідальності за колаборацію діяльність : Закон України від 03.03.2022 р. № 2108-IX. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2108-20#n12 (дата звернення 22.04.2022р.)

2. Пояснювальна записка до проекту Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів (щодо встановлення кримінальної відповідальності за колаборацію діяльність)». URL : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=71220 (дата звернення 20.04.2022р.)

3. Кримінальний кодекс України : Закон України від 05.04.2001 р. № 2341-III. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text. (дата звернення 22.04.2022р.)

С.П. Рибаченко, аспірант кафедри державно правових дисциплін *(Міжнародний гуманітарний університет)*
Науковий керівник: **С.О. Баранов, к.ю.н., доцент**
(*Одеський державний університет внутрішніх справ*)

ДО ПИТАННЯ ПРО СПІВВІДНОШЕННЯ ЗМІСТУ КАТЕГОРІЙ ЗАПОБІГАННЯ ТА ПРОФІЛАКТИКА ПРАВОПОРУШЕНЬ У ПРЕВЕНТИВНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ

Аналіз розвитку будь-якої правової системи показує, що методологією теоретичного розуміння і практичного вирішення проблем зміцнення правопорядку була і залишається ідея запобігання правопорушенням, а не посилювання покарання за їх вчинення [1, с.10].

У більшості словників термін «профілактика» розглядається як «попередження», зокрема, профілактика являє собою сукупність превентивних заходів, спрямованих на збереження і зміцнення визначеного стану правопорядку, так само, як і термін «запобігання». Ця схожість породила серед науковців тривалі дискусії про співвідношення категорій «запобігання» і «профілактика» [2].

Зазначимо, що значна кількість дослідників дотримуються точки зору, що профілактика є органічною частиною цілісного процесу запобігання правопорушень, але вона не є тотожною запобіганню. Категорія запобігання розглядається ними ширше, ніж профілактика, і, отже, профілактика, причому як кримінологічна, так й будь-якого іншого напряму, вбачається підпорядкованою запобіганню. Тобто вона виступає першим етапом запобіжної діяльності оскільки є спрямованою на недопущення правопорушення. Якщо профілактична діяльність виявляється недостатньо ефективною, виникає потреба у запобіганні, попередженні та припиненні правопорушення.

Профілактика пов’язана, насамперед, зі створенням соціальних, організаційних і психологічних передумов, які б виключали прагнення порушувати адміністративно-правові заборони. Як метод вона охоплює заходи цільового інформування, переконання, пропаганди відповідних соціальних цінностей, прищеплення психологічного несприйняття фактів правопорушень взагалі і адміністративних зокрема.

На думку С. В. Якимової, поняття «попередження» пов’язане з поняттями «запобігання», «профілактика» правопорушень, причому родовим поняттям у цьому ряді є саме «попередження» [3, с. 7]. Воно є й логічно першим за змістом, «попередити» – означає не допустити вчинення правопорушення.

Профілактика має місце тоді, коли ще не відомо про готовність особи вчинити правопорушення, по суті – це комплекс заходів, спрямованих на те, щоб така готовність не виникла. Запобігання, на відміну від профілактики, потрібно тоді, коли є підвищений ризик вчинення правопорушення

Протидія ж вчиненню правопорушень переважно має місце за умов, коли протиправну діяльність уже розпочато, коли вже існує факт протиправного діяння. Кінцевою метою попередження та протидії вчиненню і припинення адміністративних правопорушень є забезпечення реалізації та захист прав, свобод та інтересів громадян, охорона громадського порядку, забезпечення громадської безпеки та встановленого порядку проведення різних видів виробничої та іншої суспільно корисної діяльності.

Проведений аналіз нормативних джерел, а також фахових досліджень надав змогу зробити висновок про наявність існування двох основних методів попередження та протидії вчиненню адміністративних проступків: 1) загальної і спеціальної профілактики; 2) адміністративного примусу.

Можна погодитися з думкою С. В. Міловідової, що ці методи певним чином відрізняються між собою. Оскільки профілактика пов'язана, насамперед, зі створенням соціальних, організаційних і психологічних передумов, які б виключали прагнення порушувати адміністративно-правові заборони. Як метод вона охоплює заходи цільового інформування, переконання, пропаганди відповідних соціальних цінностей, прищеплення психологічного несприйняття фактів правопорушень взагалі і адміністративних зокрема [4. с. 92].

Таким чином, профілактика охоплює комплекс заходів загально- соціального порядку, що включає в себе не тільки організаційні, економічні чинники але й виховну діяльність, спрямовані разом на обмеження матеріальних передумов вчинення адміністративних проступків [5, с. 18].

В той же час, примус – це вже не виховання, це реальне обмеження суб'єктів у їх свободі і діях тоді, коли вони вже порушили адміністративно-правові заборони і підлягають адміністративно-правовому переслідуванню або коли стосовно них передбачається висока ймовірність такого порушення (з настанням небезпечних для суспільства наслідків).

При цьому, однак, не можна стверджувати, що ці методи є абсолютно відмежованими один від одного, оскільки за примусовими заходами більшість фахівців визнає наявність певного профілактичного ефекту [4, с. 93].

Таким чином, про заходи адміністративного попередження (заходи адміністративного запобігання, адміністративно-запобіжні заходи) можна вести розмову як про різновид адміністративного примусу, як про визначені нормами адміністративного законодавства способи офіційного фізичного або психічного впливу на фізичних чи юридичних осіб з метою профілактики або виявлення протиправних діянь.

Відзначимо, що особливості заходів адміністративного запобігання полягають у тому, що вони застосовуються за умови відсутності протиправного діяння, тобто є попереджувальними заходами. Які застосовуються з метою недопущення правопорушень, а також для попередження настання шкідливих наслідків. Від адміністративних стягнень та заходів адміністративного припинення заходи адміністративного попередження (запобігання) відрізняються лише тим, що застосовуються за відсутності факту правопорушення.

Список використаних джерел:

1. Баранов С.О. Профілактика злочинів на залізничному транспорті: навчальний посібник. Одеса: ОДУВС, 2007. 434 с.

2. Гумін О.М. Теоретико - правові аспекти профілактики адміністративно карних діянь. URL: http://www.lsej.org.ua /5_2015/ 5_2015.pdf#page=118

3. Якимова С.В. Попередження чи запобігання: дискусійні питання понятійного апарату сучасної української кримінології. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ.* 2008. № 3. С. 1–9.

4. Міловідова С.В. Попередження та протидія адміністративним правопорушенням в Україні : дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.07. Державний вищий навчальний заклад «Київський Національний економічний ун-т ім. Вадима Гетьмана». К., 2016. 231 арк.

5. *Рибаченко С.П.* Проблеми правового регулювання запобігання та профілактики правопорушень в Україні. *Наукові записки Міжнародного гуманітарного університету*: [збірник]. м. Одеса: Вип. 34.2021 р. С. 18-22.

К. Г. Рудницька, курсантка 3 курсу
Навчально-наукового інституту права та підготовки
фахівців для підрозділів Національної поліції
(Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ
Науковий керівник: **Н. В. Павлова, к.ю.н., доцент**
доцент кафедри криміналістики та домедичної підготовки

ДОКУМЕНТУВАННЯ ДОКАЗОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ ЯК ШЛЯХ ДО ПРИТЯГНЕННЯ ДО ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ВИННИХ У СКОЄННІ ВОЄННИХ ЗЛОЧИНІВ

Наразі, проблема доказування в умовах воєнного стану постала гостро як ніколи, адже збройна агресія країни-агресора росії, що призвела до війни на території України та посягнула на її незалежність, призвела до великої кількості воєнних злочинів, яку неодмінно потрібно документувати, що буде доказом для можливості притягнути до відповідальності всіх винних.

У зв'язку із веденням правового режиму воєнного стану Указом Президента України від 24.02.2022 року №64/2022 «Про введення воєнного стану в Україні» та затвердженням вказаного Указу Законом України «Про затвердження Указу Президента України «Про введення воєнного стану в Україні»[1], розпочався період воєнних злочинів проти життя та здоров'я, миру та інших прав гарантованих Конституцією населенню на території України.

Документування та доказування, особливо важливе та складне у такій ситуації, адже постійно є небезпека загрозі життю чи здоров'ю, наприклад у перші дні війни повідомлялось про мінування тіл померлих, аби особи котрі намагались забрати тіло останнього, могли також загинути.

Як вказує нам Кримінально процесуальний кодекс України згідно з частиною 1 статті 84 доказами є фактичні данні, що встановлюють відсутність чи наявність фактів чи обставин, що мають значення для кримінального провадження та підлягають доказуванню[2]. Зазвичай найбільш розповсюдженими доказами являються речові, адже можна вважати їх найбільш зручними для кримінального провадження, адже з останніми можна провести експертизи, слідчі експерименти, пред'явити їх до впізнання, та використати в інших слідчо (розшукових) діях, для знаходження об'єктивної істини.

Тому й основною задачею для країни-агресора постало питання прибрати сліди своїх злочинів, що призвело до ввезення на території України крематоріїв, та мішків для трупів.

Проте, не зважаючи на дії з боку загарбників, Українська Гельсінська спілка презентувала Центр документування та закликала до співпраці державні органи, даний центр діє з березня 2022 року[3].

На зібранні центру наголошували, що документування інформації є можливістю притягнення до відповідальності винних воєнних злочинці, отримання компенсації, та надання певної справедливості бачити злочинців засудженими, а також, як однією з основних місій це фіксація встановлення історичної правди.

Керівник аналітичного напрямку УГСПЛ, в рамках якого діє Центр документування, Олег Мартиненко вказував також на проблеми, яких наразі намагаються уникнути, а саме:

- зосередження на інформації, наданій живими носіями, що пережили стресові ситуації;
- невчасність документування внутрішньо переміщених осіб та потерпілих;
- недосконало розроблені механізми співпраці правоохоронців;
- невміння працювати з такими масивами інформації[3].

Отже, можна зробити висновки що документування та доказування слідів воєнних злочинів на території України відіграє велику роль для кримінального провадження. Не зважаючи на потенційні загрози та приховування слідів воєнних злочинів, в Україні маються спеціальні групи документування, котрі здатні до ефективної праці у цьому напрямку використовують вже набуті знання, уникнення помилок минулого, та розробляють нові методів надалі. Фіксація воєнних злочинів, буде відігравати велику доказову базу для подальшого притягнення до відповідальності, що неодмінно сприяє встановлення правосуддя.

Список використаних джерел:

1. Про ведення воєнного стану в Україні : Указ Президента України від 24 лютого 2022 р. № 64/2022 / Президент України. *Офіційний вісник Президента України*. 2022.
2. Кримінально процесуальний кодекс України : Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#top (дата звернення: 17.04.2022 року)
3. Документування воєнних злочинів та порушень прав людини як національний обов'язок. *Українська Гельсінська спілка з прав людини.* URL: https://helsinki.org.ua/articles/dokumentuvannya-vojennyh-zlochyniv-ta-porushen-prav-lyudyny-yak-natsionalnyj-obov-yazok/ (дата звернення 17.04.2022 року)

М.І. Саєнко, к.ю.н., доцент
(*Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ)*
А.О. Івоніна, курсантка 2 курсу
(Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ)

СУЧАСНІ НАПРЯМКИ МІЖНАРОДНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА У СФЕРІ БОРОТЬБИ ЗІ ЗЛОЧИННІСТЮ

Злочинність становить серйозну загрозу для суспільства в усьому світі, виходячи за межі однієї країни, починає набувати транснаціонального характеру. Народи світу повинні розуміти, що вони не мають захисту від міжнародної злочинності. Тому в міжнародному праві основна увага приділяється орієнтації міжнародного співробітництва між державами у боротьбі зі злочинністю.

Питання міжнародного співробітництва в боротьбі зі злочинністю розглядалося в працях багатьох вітчизняних і зарубіжних дослідників: Є. Ляхов, О. Виноградов, Н. Зелінська, В. Биков, Н. Дрьоміна-Волок, Х. Вабрес, Д. Дербі, М. Гальво.

Високий рівень злочинності зумовлений змінами, що відбуваються в сучасному світі. Генеральний секретар ООН зазначив, що відкритість суспільств дає змогу не лише будувати соціально-економічні відносини та розширювати послуги, але й використовувати це терористичним угрупованням, які займаються торгівлею людьми, відмиванням грошей та наркобізнесом [1].

Для боротьби зі зростаючою загрозою злочинності необхідно ефективно використовувати можливості міжнародного поліцейського співробітництва, вдосконалювати механізми та правові основи такої діяльності, шукати шляхи покращення запобігання злочинам [2, 36].

Основні напрямки міжнародного співробітництва в боротьбі зі злочинністю:

- спільне визначення сфери загальнонебезпечної діяльності;
- взаємний обмін інформацією про вчинення злочинів;
- допомога в розшуку злочинців;
- спільні дослідження злочинності та методів боротьби з нею;
- укладення міжнародних конвенцій по боротьбі зі злочинністю.

Міжнародне співробітництво в боротьбі зі злочинністю бере свій початок з глибокої давнини. Прийняття Статуту Організації Об'єднаних Націй стало новим етапом міжнародного співробітництва держав у цій сфері. Принцип співробітництва між державами був закріплений у багатьох міжнародних договорах: Статуті ООН, Віденській конвенції про право міжнародних договорів, Декларації про принципи міжнародного співробітництва.

За характером злочинності напрями міжнародного співробітництва у боротьбі зі злочинністю можна класифікувати як:

- співпраця в боротьбі з міжнародними злочинами;
- співпраця в боротьбі зі злочинами міжнародного характеру;
- співпраця в боротьбі із загальнокримінальною злочинністю [3].

Стаття 542 КПК України визначає міжнародне співробітництво як діяльність уповноважених органів у ході кримінального провадження, яка полягає у здійсненні необхідних заходів для надання міжнародно-правової допомоги шляхом вручення документів, виконання окремих процесуальних дій, екстрадиції осіб, які вчинили кримінальні правопорушення, тимчасовій передачі осіб, перейняття кримінального переслідування, передача засуджених та виконання вироків [4].

Нормативно-правове забезпечення міжнародного співробітництва України складається з низки нормативно-правових актів та міжнародних договорів, що закріплюють принципи зовнішньої політики у боротьбі зі злочинністю. Наприклад: Закон України «Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю» від 30 червня 1993 р., Угода «Про співробітництво у боротьбі зі злочинами у сфері економіки» від 12 квітня 1996 р. та ін.

Наразі міжнародне співробітництво України з державами-учасницями та органами СНД у боротьбі зі злочинністю здійснюється за п’ятьма програмами: Міждержавна програма спільних заходів боротьби зі злочинністю на 2008-2010 рр., Програма співпраці держав-учасниць СНД у боротьбі з незаконним оборотом наркотичних засобів, психотропних речовин і їх прекурсорів на 2008-2010 рр., Програма співпраці держав-учасниць СНД у боротьбі з тероризмом та іншими насильницькими проявами екстремізму на 2008-2010 рр., Програма співпраці держав-учасниць СНД у протидії нелегальній міграції на 2009-2011 рр., Програма співпраці держав-учасниць СНД у боротьбі з торгівлею людьми на 2007-2010 рр. [5].

Отже, міжнародна допомога є основою міжнародного співробітництва в боротьбі зі злочинністю. Проблема міжнародного співробітництва у боротьбі зі злочинністю як основний напрям на рівні зовнішньої політики сприяє підвищенню престижу України. Міжнародне співробітництво України в цій сфері визначає імідж нашої країни в очах міжнародної спільноти. Крім того, слід приділяти більше уваги вдосконаленню механізмів та правових засад у цій сфері.

Список використаних джерел:

1. Кофи Аннан. Партнерство во имя всемирного сообщества. Нью-Йорк, 1998
2. Ляхов Є.Г., Троїцький С.В., Бадалин М.Б. Деякі питання міжнародного співробітництва держав із протидії злочинності (проблеми формування понятійного апарату). Міжнародне право. 2010 р. №4 (44). С.35-38
3. Чорноус. Ю.М. Міжнародне співробітництво у боротьбі зі злочинністю. Право та державне правління. 2013. № 4. URL: http://irbis nbuv.gov.ua/cgibin/irbis_nbuv (дата звернення: 20.04.2022)
4. Кримінально-процесуальний кодекс України від 13.04.2012 № 4651-VI. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17 (дата звернення: 20.04.2022)
5. Рішення щодо Звіту про роботу Бюро з координації боротьби з організованою злочинністю та іншими небезпечними видами злочинів на території держав-учасниць Співдружності незалежних держав. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/997_829#Text (дата звернення: 20.04.2022)

О. Саківська, слухач магістратури, лейтенант поліції
(Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ)
Науковий керівник: **Д.С. Юр'єв, викладач кафедри фінансових та стратегічних розслідувань, підполковник поліції**
(Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ)

ПОВНОВАЖЕННЯ ОРГАНІВ СУДОВОЇ ВЛАДИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

На сьогодні актуальності набуває питання здійснення правосуддя в умовах воєнного стану. Вторгнення армії держави-агресора на територію України, призвело до прийняття рішень щодо введення змін до багатьох нормативно-правових актів, у тому числі тих, які пов'язані із здійснення процесуального порядку покарання винних осіб у вчиненні військових злочинів. У свою чергу, зміст статті 26 Закону України «Про правовий режим воєнного стану» правосуддя на території, на якій уведено воєнний стан, здійснюється лише судами, а безпосереднє скорочення чи прискорення будь-яких форм судочинства забороняється. Також, зміст статті 10 вищезазначеного нормативно-правового акту України, зауважує на тому, що неприпустимим є припинення повноважень органів державної влади, інших державних органів в умовах воєнного стану, у тому числі і судів. [1]

Так, Президентом України було підписано Закон України «Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України та інших законодавчих актів України щодо додаткового регулювання забезпечення діяльності правоохоронних органів у складних умовах воєнного стану» від 03.03.2022 року №2111-IX. Зауважимо, що даний Закон певним чином удосконалює кримінальне процесуальне законодавство, яке діє в умовах воєнного стану, а саме: у разі виникнення об'єктивної неможливості судом здійснювати свої повноваження керівнику відповідної прокуратури надаються деякі повноваження слідчого судді щодо забезпечення проведення досудового розслідування, продовження строків, а також обрання запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою на строк до тридцяти діб по визначених статтях, тісно пов'язаних із скоєнням військових злочинів. Зазначена норма дії лише на період дії воєнного стану та лише у випадках об'єктивної неможливості судом здійснювати свої повноваження. [2]

Також, зазначимо, що 03.03.2022 року Верховна Рада прийняла Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про судоустрій та статус суддів» щодо зміни підсудності судів» №2112-IX. Даним Законом безпосередньо передбачається, що у зв'язку зі стихійним лихом, військовими діями, заходами щодо боротьби з тероризмом або іншими надзвичайними обставинами, робота суду може бути припинена з одночасним визначенням іншого суду, який відповідним чином буде здійснювати правосуддя на території суду, що припинив діяльність та який найбільш територіально наближений до суду, роботу якого припинено. [3] Беручи до уваги цей Закон України, зауважимо, що на сьогодні, вже визначено перелік, який налічує 121 суд у різних областях України, територіальну підсудність яких було змінено у зв'язку із неможливістю здійснювати правосуддя під час воєнного стану. [4]

Щодо випадків втрати судових справ в ході бойових дій, які за певних причин не були передані до іншого суду, то можливим є здійснити низку таких дій:

1) за відповідної наявності судового рішення суду першої інстанції справа може бути відновлена згідно із певними процесуальними нормами;

2) у випадках, коли у справі ще не ухвалено судове рішення, з'являються підстави задля звернення позивача з новим позовом, а сам судовий розгляд справи відбудеться з початку. [5]

Зазначимо, що у разі загрози життю, здоров'ю та безпеці відвідувачів суду, працівників апарату суду, суддів оперативно приймаються рішення про тимчасове зупинення здійснення судочинства певним судом. У свою чергу, справи, які визначаються невідкладними, безпосередньо розглядатимуться лише за наявності письмової згоди на це всіх учасників судового провадження. Також, учасники судових процесів мають певну можливість подати заяву про розгляд справи зі їх відсутності, відкладення розгляду справи у зв'язку з воєнними діями чи про розгляд справ у режимі відеоконференції. Відповідні заяви можуть бути направлені в електронному вигляді на електронну адресу суду чи через особистий кабінет в системі «Електронний суд», а також поштою. Однак, треба зауважити, що не можуть бути відкладеними судові засідання, на яких має розглядатися питання про обрання чи продовження запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою. [3]

Також, було прийнято рішення про припинення проведення особистого прийому громадян керівництвом суду та обмежено допуск у судові засідання осіб, які не є учасниками судових засідань. Відповідне рішення було прийнято задля забезпечення безпеки учасників судових процесів і відвідувачів судів на період воєнного стану. Треба враховувати, що у зв'язку із введення воєнного стану на всю територію України, доцільним є визначити даний факт поважною причиною для поновлення процесуальних строків в окремому провадженні.

Отже, можна зробити висновок, що повномасштабне російське вторгнення в Україну та введення воєнного стану на всій території держави не могло не відобразитись на процесі здійснення правосуддя судами нашої держави. Через настання таких жахливих наслідків було прийнято рішення про внесення змін нормативно-правових актів України, які висвітлюють в своєму змісті повноваження судових органів та функціонування їх діяльності в цілому, адже, навіть в умовах воєнного стану конституційне право людини на судовий захист не може бути обмежено.

Список використаної літератури

1. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12.05.2015 року №389-VIII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text

2. Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України та Закону України «Про попереднє ув'язнення» щодо додаткового регулювання забезпечення діяльності правоохоронних органів в умовах воєнного стану: Закон України від 03.03.2022 року №2111-IX. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2111-20#Text

3. Про внесення змін до Закону України «Про судоустрій та статус суддів» щодо зміни підсудності судів: Закон України від 03.03.2022 року №2112-IX. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2112-20#Text

4. Перелік судів, територіальну підсудність яких було змінено у зв'язку з неможливістю здійснювати правосуддя під час воєнного стану. URL: https://supreme.court.gov.ua /userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/war/Zagalna_tablica_sudiv_6_1.pdf

5. Рекомендації судам першої та апеляційної інстанції на випадок захоплення населеного пункту та/або суду чи безпосередньої загрози його захоплення. URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/war/Recomendatsii.pdf

Р.М. Сароян, слухач магістратури
(Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ)
Д.С. Юр'єв, викладач кафедри фінансових та стратегічних розслідувань
(Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ)

ПРАВОВІ АСПЕКТИ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

Воєнний стан - це особливий правовий режим, який запроваджується в Україні або в окремих місцях у разі збройної агресії чи загрози нападу, небезпеці державній незалежності України, територіальної цілісності України та передбачає наділення відповідних органів державної влади, військового командування, військові адміністрації та органи місцевого самоврядування повноваженнями, необхідними для відвернення загрози, відсічі збройної агресії та гарантування національної безпеки, усунення загрози державній незалежності України, цілісності її територій, та тимчасове, обумовлене за-

грозами, обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина і юридичних осіб із обов'язковим зазначенням строку дії цих обмежень [1].

Теоретичною основою вивчення питань діяльності Національної поліції в умовах воєнного стану стали публікації науковців та фахівців Ю. Г. Барабаша, С. С. Засунька, Ковалів М.Г. та інших

Особливе місце займає Міністерство внутрішніх справ враховуючи вміст завдань у розглянутих умовах діяльності. Забезпечення внутрішньої безпеки безпосередньо залежить від їх продуктивності. Саме для цих цілей необхідно уточнити повноваження правоохоронних органів, адже лише наявність чітких повноважень може забезпечити юридично обґрунтовані гарантії законності в реалізації функцій служб і підрозділів Міністерства внутрішніх справ [2].

Безсумнівно, що в умовах воєнного стану для того, щоб правоохоронні органи успішно виконували поставлені завдання, їхні обов'язки та права мають відповідати основному принципу – нові обов'язки кореспондуються з новими правами.

Саме тому 15 березня народними депутатами було ухвалено Закон (проект № 7147) «Про внесення змін до законів України "Про Національну поліцію" та "Про Дисциплінарний статут Національної поліції України" задля оптимізації діяльності поліції, у тому числі під час дії режиму воєнного стану». Цим Законом діяльність поліції в нинішніх умовах (военного стану) буде більш ефективною та вона стане спроможною виконувати свої завдання в силу змінених умов.

За даним Законом додатковими повноваженнями поліцейських також є:

- Безоплатне отримання інформації Національною поліцією від державних органів, місцевої влади, державних юридичних осіб, в тому числі стосовно військовополонених. Відповіді на запити повинні бути наданими протягом трьох днів.
- Поліцейським надаються додаткові повноваження, такі як оперативне розмінування, тобто виявлення, знешкодження та знищення вибухових речовин та предметів, які є засобами вчинення правопорушень, техніко-криміналістичне забезпечення огляду місця події, включаючи пов'язані з пожежами, та спеціальні вибухотехнічні роботи щодо фактів вибуху, повідомлень про підозрілі вибухонебезпечні предмети, можливі загрози вибуху.
- Розширене співробітництво Національної поліції та Європейським поліцейським офісом (Європолом) та Міжнародною організацією кримінальної поліції – Інтерполі, включаючи право на збір біометричних даних [3].

Виходячи з вище зазначеного, дії Національної поліції під час воєнного стану повинні повністю відповідати законам, сприйматись громадянами, чиї права та свободи можуть обмежуватися, як справедливі і законні.

Поліція здійснює багатофункціональну діяльність від імені держави, її статус і роль у забезпеченні законності під час воєнного стану полягає в реалізації національних інтересів (гарантування конституційних прав і свобод громадян, участь у забезпеченні соціальної стабільності, екологічної безпеки, захисту суспільства від тероризму та ін.) з протидії воєнним загрозам.

На протязі війни співробітники Національної поліції працюють в посиленому режимі, їх повноваження розширені – наразі поліцейські забезпечують діяльність блокпостів, ними проводиться евакуація населення, перевірка документів та транспортних засобів, постійний пошук і розслідувальна робота з диверсантами, та протидія мародерству та інших злочинів, пов'язаниз з війною та військовим станом.

Список використаних джерел:

1 Про правовий режим воєнного стану: Відомості Верховної Ради (ВВР), від 12.05.2015, № 28 URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text (дата звернення 23.04.2021)

2. Ковалів М. В., Іваха В. О. Діяльність органів внутрішніх справ в умовах воєнного стану URL: https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2017/jun/4948/vnulpurn201683712.pdf (дата звернення 23.04.2021)

3. Про внесення змін до законів України "Про Національну поліцію" та "Про Дисциплінарний статут Національної поліції України" з метою оптимізації діяльності поліції, у тому числі під час дії режиму воєнного стану: проект Закону України від 13.03.2022 р. N 7147 URL: https://ips.ligazakon.net/document/JI07108A?an=3 (дата звернення 23.04.2021)

4. Анна Стешенко. Рада розширила повноваження Нацполіції на час воєнного стану URL: https://lb.ua/society/2022/03/15/509677_rada_rozshirila_povnovazhennya.html (дата звернення 24.04.2021)

В. Сахно, студентка 2 курсу 1 групи «Право»
Науковий керівник: **О. М. Волокітенко**

ЗАХИСТ ПРАВ ДІТЕЙ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Історія людства нерозривно пов'язана з війною, а війна, в свою чергу, не знає жалості. Відомо, що до найуразливіших груп людей насамперед варто зарахувати дітей. В контексті прав людини, вразливість характеризує не внутрішнє самосприйняття, а зовнішню оцінку ризиків, у яких перебувають чи потенційно можуть бути окремі групи осіб, категорії населення, індивіди. Якщо в силу будь-яких причин особа більшою мірою, ніж інші, схильна до впливу негативних факторів і не здатна протистояти негативним обставинам життя, вона вразлива і може стати жертвою різних економічних, соціальних, природних, техногенних криз і катастроф. При міркуваннях про можливу негативну зміну обставин життя людини відкривається очевидне: уразливий статус може бути набутим. [1, с.49] У той же час вразливість окремих осіб є природною і незаперечною – преамбула Декларації про права дитини 1959 року містить положення про вразливість дітей через їх фізичну та розумову незрілість. Згідно з договором дитина «потребує спеціальної охорони та турботи, включаючи належний правовий захист як до, так і після народження». [2]

У конституціях держав закріплюються два режими здійснення державної влади - ординарний (звичайний) та екстраординарний (особливий правовий, надзвичайний). Підставою запровадження надзвичайного режиму виступає внутрішня чи зовнішня загроза конституційному ладу держави, її існуванню.

Захист дітей в умовах війни або збройних конфліктів являє собою комплекс нормативно-правових актів, основні з яких: Конвенція ООН про права дитини 1989 року; Факультативний протокол до Конвенції про права дитини щодо участі дітей у збройних конфліктах 2000 року; Женевські конвенції про захист жертв війни 1949 року та інші. [3, с. 246]

Кожен з них доповнює один одного, наприклад, Конвенція 1989 року зазначає, що жодна дитина, яка не досягла 15-річного віку, не може призиватися на службу в армію або брати участь у військових діях [4], а факультативний протокол, в свою чергу, підвищує мінімальний вік добровільного призову осіб до національних збройних сил. [5] Женевські конвенції і Додаткові протоколи до них 1977 встановлюють ряд конкретних норм, що надають дітям особливий захист. Діти, які беруть безпосередню участь у військових діях, не втрачають цього захисту. [6]

Велике значення мають міжнародно-правові акти універсального характеру. До таких належать: Загальна декларація прав людини 1948 р., а також міжнародні Пакти з прав людини 1966 року, що стосуються захисту громадянських та політичних, економічних, соціальних та культурних прав. [3, с. 247]

Але навіть попри існування численних міжнародно-правових норм, що діють в умовах війни чи збройного конфлікту, права мільйонів дітей у всьому світі досі порушуються: Організація Об'єднаних Націй наголошує, що за останні 16 років виявлено 266 тисяч випадків грубих порушень прав дітей, які мешкають в умовах збройного протистояння. [7]

Міжнародні норми у частині захисту прав дитини імплементовані у законодавство України, що позитивно оцінюється різними міжнародними органами, але, не дивлячись на існування широкого комплексу законодавчих актів, на сьогодні дуже мало правових норм, які встановлю- ють особливості правового регулювання прав саме дітей в умовах збройного конфлікту . Наразі основний закон, що регулює цю ситуацію – Закон України «Про охорону дитинства». Сам він дає пояснення щодо того, яка дитина є постраждалою внаслідок воєнних дій та збройних конфліктів, а саме - «дитина, яка внаслідок воєнних дій чи збройного конфлікту отримала поранення, контузію, каліцтво, зазнала фізичного, сексуального, психологічного насильства, була викрадена або незаконно вивезена за межі України, залучалася до участі у військових формуваннях або незаконно утримувалася, у тому числі в полоні». [8] Положення статті 30 забороняють участь дітей у воєнних діях і збройних конфліктах , створення дитячих воєнізованих організацій та формувань , пропаганду серед дітей війни і насильства . Особливого значення набувають стаття 31 «Захист дітей-біженців та дітей, які потребують додаткового або тимчасового захисту»; стаття 32 «Захист дитини від незаконного переміщення». Проте вказані положення, виходячи із їх змісту, не завжди можуть бути застосовані до нашої дійсності. [9, с.28]

З огляду на те, що держава зобов'язана вживати всіх необхідних заходів для забезпечення захисту дітей, в умовах нинішнього воєнного стану в Україні, набрала чинності постанова Кабінету Міністрів України «Про утворення Координаційного штабу з питань захисту прав дитини в умовах воєнного стану» від 17 березня 2022 р. № 302. Координаційний штаб є тимчасовим консультативно-дорадчим

органом Кабінету Міністрів України і утворюється з метою сприяння координації діяльності центральних і місцевих органів виконавчої влади, інших державних органів, органів місцевого самоврядування з питань захисту прав дитини в умовах воєнного стану. [10]

Отже, захист дитини під час війни регламентується міжнародним гуманітарним правом, яке є обов'язковим для дотримання як державами, так і неурядовими збройними угрупованнями. Будучи мирними громадянами, діти користуються таким захистом у різних ситуаціях . Українське законодавство не містить окремих положень щодо дітей, які постраждали внаслідок збройного конфлікту, що ускладнює визначення їх статусу і забезпечення їх прав , у зв'язку із чим виникла нагальна потреба в адаптації законодавства щодо захисту прав дітей з урахуванням російської військової агресії.

Список використаних джерел:

1. Матвєєва Л. Г., Міжнародні та європейські стандарти захисту прав вразливих груп населення// Вісник пенітенціарної асоціації України – 2020р. / №3(13)
2. Декларація прав дитини від 20 листопада 1959 року.//[Режим доступу] - https://zakon.rada.gov.ua
3. Чернега К.І., Захист дітей у період збройних конфліктів//Одеса : Фенікс, 2010.- С 34
4. Конвенція про права дитини від 20 листопада 1989 року.//[Режим доступу] - https://zakon.rada.gov.ua
5. Факультативний протокол до Конвенції про права дитини щодо участі дітей у збройних конфліктах// Ратифікація від 23.06.2004//[Режим доступу] - https://zakon.rada.gov.ua
6. Додатковий протокол до Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 року, що стосується захисту жертв міжнародних збройних конфліктів від 8 червня 1977 року//[Режим доступу] - https://zakon.rada.gov.ua
7. ЮНІСЕФ: воюючі сторони у всьому світі грубо порушують права дітей від 31.12.2021//[Режим доступу] - https://news.un.org
8. Закон України «Про охорону дитинства» в редакції від 02.04.2022//[Режим доступу] - https://zakon.rada.gov.ua
9. Дитинство під прицілом: права дитини в умовах збройного кон флік- ту на сході України : наукове видання / О.А.Біда, А.Б.Блага, С.В.Тарабанова; за заг. ред. А.П.Бущенка / Українська Гельсінська спілка з прав людини. – К., КИТ, 2016. – 82 с. з іл.
10. Постанова Кабінету Міністрів України «Про утворення Координаційного штабу з питань захисту прав дитини в умовах воєнного стану» від 17 березня 2022//[Режим доступу] - https://zakon.rada.gov.ua

О.О. Северин, курсант 2 курсу
(Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ)
Науковий керівник: **М.І. Саєнко, к.ю.н., доцент**
(Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ)

ПОРУШЕННЯ МІЖНАРОДНОГО ПРАВА ЗА ЧАС ВІЙНИ РОСІЇ З УКРАЇНОЮ

24 лютого 2022 року Володимир Путін оголосив про проведення «спеціальної військової операції» нібито задля «демілітаризації та денацифікації України». Одразу після цього територія України зазнала атак із різних сторін. На сьогоднішній день військові дії в Україні тривають, кількість військових злочинів зростає, кожен громадянин може збирати докази та надавати їх через спеціального бота в «Телеграм».

Метою написання тез є аналіз військових злочинів, та кількість порушення норм міжнародного права за час війни росії з Україною.

Виклад основних положень. Галуззю міжнародного права, що застосовується під час збройних конфліктів із метою захисту жертв війни та задля обмеження засобів та методів ведення воєнних дій, є міжнародне гуманітарне право. Його серйозні порушення вважаються воєнними злочинами.

Відкритим вторгненням із суші, моря, повітря до України Російська Федерація грубо порушила Статут ООН, численні норми міжнародного права та вчинила акт агресії – найбільш серйозне та грубе порушення міжнародного правопорядку.

27 лютого до Міжнародного Суду ООН в Гаазі Україна подала позов проти Російської Федерації. Також було подано запит на наказ Суду про тимчасові заходи проти Росії. У повідомленні Міністер-

ства закордонних справ йдеться, що Україна вимагає від Суду провести екстрені слухання та видати наказ РФ негайно припинити військові дії та незаконний напад на Україну [1].

Міжнародний кримінальний суд (МКС), який також розташований у Гаазі, але не є структурою ООН, вже розпочав розслідування можливих військових злочинів, скоєних Росією в Україні останніми роками.

Суд у Гаазі розгляне нинішні та минулі звинувачення у військових злочинах, злочинах проти людяності та геноциді. Будуть розглянуті дії з 2013 року до російської анексії Криму [2].

Крім того, примусова паспортизація є способом вчинення воєнного злочину – примусу до служби у збройних силах супротивної держави. Наразі саме це відбувається на окупованих територіях Донецької і Луганської областей: збройні формування змушують цивільних чоловіків вступати до складу організованих збройних груп (військове крило) так званих ДНР і ЛНР, що перебувають під контролем РФ. Це також привід для чергової комунікації з Офісом Прокурора МКС з метою пришвидшити розслідування ситуації збройного конфлікту в Україні.

Зрештою, примусова паспортизація дозволяє РФ у подальшому ще активніше посилатись на «захист власних громадян» як у міжнародних судах і арбітражах, так і задля виправдання вторгнення.

РФ грубо порушила Будапешського Меморандуму (БМ), який є міжнародним договором, що набув чинності з моменту підписанням усіма сторонами. Про те, що БМ є міжнародним договором свідчить як його форма. так і процедура набуття чинності шляхом підписання, а також реєстрація в ООН на підставі ст. 102 Статуту. Це означає, що БМ містить юридичні зобов'язання для всіх сторін[3].

Росія ігнорує будь-які норми міжнародного права, не виконує умови договору, та поступово погіршує своє становище в міжнародному просторі. Більшість країн відмовляються від співпраці із країною-агресором.

Висновки. Отже, порушуючи норми міжнародного права та людської моралі, російські загарбники атакують густонаселені українські міста та села, об'єкти критичної та виробничої інфраструктури, школи, лікарні, державні установи. На сьогоднішній день, увесь юридичний фронт працює над притягненням винних до відповідальності, над встановленням особистості правопорушника та подальше його залучення до судового процесу та притягнення до відповідальності.

Список використаних джерел

1. Вторгнення Росії в Україну як акт агресії та зухвале порушення міжнародного права. URL: https://yur-gazeta.com/dumka-eksperta/vtorgnennya-rosiyi-v-ukrayinu-yak-akt-agresiyi-ta-zuhvale-poru sh en n ya-mizhnarodnogo-prava.html (дата звернення: 20.04.2022)

2. Україна звинувачує Росію у спотворенні поняття «геноцид». У Гаазі заслухають аргументи сторін. URL: https://www.bbc.com/ukrainian/features-60646607 (дата звернення: 20.04.2022)

3. Меморандум про гарантії безпеки у зв'язку з приєднанням України до Договору про нерозповсюдження ядерної зброї. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/998_158#Text (дата звернення: 20.04.2022)

Д.С. Семенюк, курсант
факультету підготовки фахівців
для органів досудового розслідування
Науковий керівник: **О.Д. Завістовський, старший викладач кафедри**
тактико-спеціальної підготовки
(Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ)

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ПРЕВЕНТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПОЛІЦІЇ В УКРАЇНІ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

Поліція призначена для захисту життя, здоров'я, прав і свобод громадян, іноземних громадян, осіб без громадянства (далі також - громадяни, особи), для протидії злочинності, охорони громадського порядку, власності та для забезпечення громадської безпеки. Особлива увага підвищується під час введення воєнного стану.

Поняття адміністративної відповідальності, її змісту і обсягу дотепер залишаються одними з найбільш суперечливих питань української адміністративно-правової науки. Активність дискусій щодо названої правової категорії значною мірою обумовлена, по-перше, широтою застосування терміна «адміністративна відповідальність» у юридично-науковій, правозастосовчій, загальноосвітній сферах і на побутовому рівні, по-друге, двоїстою позицією законодавця, який використовує цей термін у чи-

сленних нормативних актах, але не дає його визначення. Навіть чинний КУпАП, який містить розділ 2 за назвою «Адміністративне правопорушення і адміністративна відповідальність», у статті 9 сформулював визначення адміністративного правопорушення, а стосовно адміністративної відповідальності обмежився вказівкою на те, що її мірою є адміністративне стягнення.

Робота патрульної поліції ґрунтується на таких основних принципах: верховенства права; законності; дотримання прав і свобод людини; відкритості та прозорості; політичної нейтральності; взаємодії з суспільством на засадах партнерства та безперервності (Розділ ІІ Закону України «Про Національну поліцію»). Коротко розглянемо їх зміст.

Відповідно до *принцип верховенства права* людина, її права та свободи визнаються найвищими цінностями та визначають зміст і спрямованість діяльності держави [1].

Принцип законності полягає у тому, що поліція діє виключно на підставі, у межах повноважень та у спосіб, що визначені Конституцією та законами України. Поліцейським забороняється виконувати як злочинні так і незаконні розпорядження та накази. А отже, будь які накази, розпорядження та доручення вищих органів, керівників, посадових та службових осіб, службова, політична, економічна або інша доцільність не є приводом для порушення поліцейським Конституції та законів України.

Дотримання публічної безпеки і порядку органами Національної поліції посідає дозвільна система, яка передбачає обов'язкове отримання дозволів на здійснення певних дій підприємствами, установами та організаціями, а також окремими громадянами.

Це організаційно-правова діяльність, що здійснюється державою з метою забезпечення своїх економічних та соціально-політичних інтересів, для створення необхідних умов нормальної діяльності державних і громадських організацій, додержання законності, охорони власності та забезпечення громадської безпеки.

Відповідно до інструкції, здійснюючи дозвільну систему, органи Національної поліції відповідно до законодавства України видають міністерствам та іншим центральним органам виконавчої влади, підприємствам, установам, організаціям, суб'єктам господарювання, що здійснюють діяльність з виробництва, ремонту, торгівлі вогнепальною зброєю невійськового призначення, боєприпасами до неї, Превентивна робота органів поліції України дії, індивідуального захисту, активної оборони та їх продажу, дозволи на придбання, зберігання, перевезення.

Ці вимоги за наявністю нормативних, фактичних і документальних підстав. До нормативних підстав належить наявність норм, які визначають діяння проступком, заходи примусу за виконання складу проступку, суб'єктів відповідальності і юрисдикції.

Встановлюють правила, за якими накладаються і виконуються стягнення, забезпечується законність, права учасників провадження тощо. До фактичних підстав відносять юридичні факти, пов'язані з проступком.

Насамперед це факт вчинення проступку і факт виконання заходів відповідальності. Крім цього, до них належать факти затримання, огляду, подання звернень, визнання доказами фактичних даних тощо. До документальних підстав включено наявність документів, оформлених

Публічне забезпечення порядку могло б бути більш якісним, якби питання правового статусу суб'єктів охорони публічного порядку були врегульовані законом із урахуванням реалій сучасного суспільного життя, економічного стану, національних правових традицій, а також криміногенної ситуації в країні. У другому випадку при малозначності вчиненого адміністративного правопорушення орган (посадова особа), уповноважений вирішувати справу, може звільнити порушника від адміністративної відповідальності і обмежитись усним зауваженням.

Список використаних джерел:

1. Адміністративна діяльність органів поліції України : підручник / за заг. ред. д-ра юрид. наук, доц. В. В. Сокуренка ; [О. І. Безпалова, О. В. Джафарова, В. А. Троян та ін. ; передм. В. В. Сокуренка]; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. – Харків: ХНУВС, 2017. – 432 с.

І. О. Серафимчук, курсантка 3 курсу
навчально-наукового інституту права та підготовки фахівців для підрозділів Національної поліції
Науковий керівник*:* **О. Неклеса, викладач кафедри фінансових та стратегічних розслідувань** *(Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ)*

ДІЯЛЬНІСТЬ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ ЯК СУБ'ЄКТА СЕКТОРА БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

Україна, наразі, переживає складні часи, адже на нашу незалежну державу здійснила вторгнення держава-агресор. З приводу цього Президентом України було прийнято рішення про введення воєнного стану на території України. Дана негативна подія вплинула не тільки на населення нашої країни, а також на зміст деяких нормативно-правових актів, так як було прийнято рішення про внесення змін до їх положень. Так, Верховна Рада схвалила за основу та в цілому законопроєкт про внесення змін до законів України «Про Національну поліцію» та «Про Дисциплінарний статут Національної поліції України» та безпосередньо дозволила поліцейським офіційно застосовувати зброю проти окупантів без обмежень, а також збільшити кількість підстав задля зупинки транспортних засобів. [1]

Також, зазначимо той факт, що визначеним вище законопроєктом певним чином передбачається доповнення Закону України «Про Національну поліцію» новими пунктами та наділити поліцію службовими повноваженнями, необхідними, як для забезпечення безпеки, так і для оборони населення, у тому числі в умовах воєнного стану. Зокрема, безпосередньо пропонується дозволяти зупиняти транспортні засоби, якщо наявні інформація, яка сама по собі свідчить про те, що водій або пасажир даного транспортного засобу є особою, яка самовільно залишила місце для утримання військовополонених. Зауважимо, що під час воєнного стану поліцейський має право застосовувати зброю та спецзасоби проти осіб, які приймають участь у збройній агресії проти України без врахування вимог та заборон законодавства. [1]

Беручи до уваги частини 2 статті 24 Закону України «Про Національну поліцію» у разі виникнення загрози державному суверенітету України та її територіальної цілісності, а також у ході відсічі збройної агресії проти України органи та підрозділи, що входять до системи поліції, відповідно до законодавства України беруть участь у виконання завдань територіальної оборони, забезпеченні та здійсненні заходів правового режиму воєнного стану у разі його оголошення на всій території України або в окремій місцевості. [2] Також, відповідна законодавча норма зазначається в змісті статті 16 Закону України «Про правовий режим воєнного стану», яка передбачає, що військові формування залучаються разом із правоохоронними органами до вирішення завдань, пов'язаних із запровадженням і здійсненням заходів правового режиму воєнного стану, згідно з їх призначенням та специфікою діяльності. [3]

Наразі, поліцейські здійснюють свої службові обов'язки шляхом патрулювання під час комендантської години, що має на меті забезпечення охорону громадського порядку. Уповноважені особи мають право зупинити будь-яку людину в даний час та здійснити перевірку документів, що посвідчують її особистість. Також, вони уповноважені перевірити наявність спеціального документа, що дозволяє перебувати на вулиці під час комендантської години, а у разі відсутності останнього дізнатися причину порушення встановленого часу. Зазначимо той факт, що поліцейські як суб'єкти сектору оборони, забезпечують оборону на блокпостах разом із військовослужбовцями. Вони залучаються до несення служби на окремих об'єктах критичної інфраструктури, які мають стратегічне значення. У разі необхідності поліцейські беруть участь у бойових діях, захищаючи територіальну цілісність та суверенітет нашої держави пліч-о-пліч зі Збройними Силами України.

Також, доцільним є зауважити, що з моменту вторгнення військ країни-агресора збільшилася кількість випадків вчинення мародерства цінного майна, яке знаходилося у власності осіб, які покинули нашу державу внаслідок воєнного стану. З приводу цього, поліцейські виконують ефективну роботу, яка направлена на знаходження та затримання таких осіб, а також подальшого застосування відносно них одного із видів покарань, які передбачаються за дані злочини.

Отже, можна зробити висновок, що поліцейський як суб'єкт сектору і оборони під час воєнного стану наділений більш ширшими повноваженнями ніж у мирний час. З приводу цього були введені зміни до чинних нормативно-правових актів, які пов'язані із діяльності правоохоронних органів, а також подані на розгляд законопроєкти, що в своєму змісті містять ще більше розширення повноважень поліцейських.

Список використаної літератури

1. Проект Закону про внесення змін до законів України «Про Національну поліцію» та «Про Дисциплінарний статут Національної поліції України» від 13.03.2022 року №7147. URL: https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/39210
2. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 року №580-VII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text
3. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12.05.2015 року №389-VIII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/389-19?msclkid=6a734fd2c26b11eca2fe813c09b6bd82#Text

І. А. Середницька, к.ю.н., доцент,
доцент кафедри цивільно-правових дисциплін
(Одеський державний університет внутрішніх справ)

ПРО ДЕЯКІ АСПЕКТИ УКЛАДЕННЯ ШЛЮБУ В ПЕРІОД ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ

Відповідно до ст. 21 Сімейного кодексу України [1] шлюбом є сімейний союз жінки та чоловіка, зареєстрований в органі державної реєстрації актів цивільного стану. При укладені шлюбу, з метою забезпечення його дійсності подальшому законодавство спирається на основні принципи до яких можна віднести: досягнення шлюбного віку (ст. 22 СК), вільну згоди жінки і чоловіка (ст. 51 Конституції; ст. 24 СК України) , одношлюбності (ст. 25 СК), державну реєстрацію шлюбу в органах ДРАЦС (ст. 27 СК), рівність прав та обов'язків подружжя (ст. 51 Конституції України) [2] та інші.

Не зважаючи на воєнний стан, ведений в Україні з 24 лютого 2022 року[3], ці принципи є незмінними та залишаються фундаментом для створення сім'ї і пов'язаних з цим прав та обов'язків (ч. 1 ст. 36 СК України).

Однак, Постановою КМ України від 7 березня 2022року № 213 були врегульовані деякі питання, щодо внесення змін в порядок державної реєстрації шлюбу в умовах воєнного стану[4].

Так, змін зазнало положення за яким присутність нареченої та нареченого у момент реєстрації їхнього шлюбу є обов'язковою. За загальних умов шлюб, зареєстрований за відсутності нареченої і (або) нареченого, вважається неукладеним (ст. 48 СК України).

Вищезазначеною постановою КМУ встановлено, що на період воєнного стану реєстрація шлюбу може проводитися відділами державної реєстрації актів цивільного стану без особистої присутності нареченого (нареченої), якщо він (вона) є: військовослужбовцем Збройних Сил, Служби безпеки, Служби зовнішньої розвідки, Державної прикордонної служби, Управління державної охорони, Національної гвардії, іншого утвореного відповідно до законів України військового формування; поліцейським, особою рядового і начальницького складу служби цивільного захисту, Державного бюро розслідувань, Державної кримінально-виконавчої служби; особою начальницького складу Національного антикорупційного бюро, Бюро економічної безпеки; працівником закладу охорони здоров'я.

Заява такої особи про державну реєстрацію шлюбу, що одночасно є підтвердженням факту надання ним згоди на шлюб, подається безпосередньому командиру (керівнику), яким засвідчується справжність підпису на відповідній заяві та забезпечується її передача до відділу державної реєстрації актів цивільного стану, до якого подано особисто нареченим (нареченою) заяву про державну реєстрацію шлюбу. Заява має містити відомості про нього та про особу, з якою він бажає зареєструвати шлюб: прізвище, власне ім'я та по батькові (за наявності), дату народження, громадянство. У разі обрання прізвища нареченого (нареченої) або приєднання до свого прізвища прізвища нареченого (нареченої) - також відомості про обране прізвище.

Факт реєстрації такого шлюбу також може засвідчуватися актом про укладення шлюбу, який складається безпосереднім командиром (керівником) військовослужбовця, поліцейського, особи рядового і начальницького складу служби цивільного захисту, Державного бюро розслідувань, Державної кримінально-виконавчої служби або особи начальницького складу Національного антикорупційного бюро чи Бюро економічної безпеки, та скріплюється гербовою печаткою відповідного органу (військового формування).

Акт про укладення шлюбу може складатися без особистої присутності одного чи обох наречених. Сучасним інструментом при укладені шлюбу в період воєнного стану є використання доступних засобів відео зв'язку з тим із наречених, хто відсутній, або з обома відсутніми нареченими.

Акт про укладення шлюбу має містити відомості про дату та місце його складення, прізвище, власне ім'я та по батькові (за наявності), дату народження обох наречених, їх громадянство, а у разі об-

рання прізвища одного із них або приєднання до свого прізвища прізвища іншого - також відомості про обране прізвище.

В обов'язковому порядку акт про укладення шлюбу надсилається командиром (керівником), яким його було складено, до будь-якого відділу державної реєстрації актів цивільного стану для складення актового запису про шлюб у паперовій формі та внесення відомостей до Державного реєстру актів цивільного стану громадян[4].

Для цивільних осіб які бажають укласти шлюб державна реєстрація шлюбу дозволяється у день подання відповідної заяви. Державне мито за державну реєстрацію актів цивільного стану та за повторну видачу свідоцтва про державну реєстрацію актів цивільного стану і свідоцтва, що видається у зв'язку із зміною і поновленням актових записів цивільного стану, не справляється. Всі відділи державної реєстрації актів цивільного стану працюють у штатному режимі, крім міст/районів, де такої можливості немає у зв'язку з веденням активних бойових дій[6].

Список використаної літератури:

1. Сімейний кодекс України: Закон України, 10 січ. 2002 р.// Відомості Верховної Ради України. - 2002. - № 21 - 22. - с. 135. (Редакція від 19.02.2022) https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14#Text
2. Конституція України від 28 червня 1996р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. - № 30. - ст.141.(Редакція від 01.01.2020) https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text
3. Про введення воєнного стану в Україні: Указ Президента України №64/2022 від 24 лютого 2022 року https://www.president.gov.ua/documents/642022-41397
4. Деякі питання державної реєстрації шлюбу в умовах воєнного стану:
Постанова, Кабінет Міністрів України, від 07.03.2022 № 213, https://ips.ligazakon.net/document/view/KP220213?an=6
5. Павлова Л.М. Реалізація природного права на шлюб, сім'ю, материнство та батьківство / Л. М. Павлова Міністерство юстиції України https://minjust.gov.ua/m/str_3666
6. Міністерство Юстиції. Департамент державної реєстрації: порядок державної реєстрації шлюбу. https://minjust.gov.ua/dep/ddr/poryadok-derjavnoi-reestratsii-shlyubu-572

В.С. Сірко, к.ю.н., доцент кафедри адміністративного права та адміністративного процесу *(Одеський державний університет внутрішніх справ)*

ОСОБЛИВОСТІ ВОЛОНТЕРСТВА В ЗОНІ ЗБРОЙНОГО КОНФЛІКТУ В УКРАЇНІ

Сьогодні кожен з нас на своєму фронті наближає перемогу над російським загарбником. Щоб підтримати наші Збройні сили, багато українців почали займатись волонтерською діяльністю: організовують збір коштів, закупляють необхідні товари, допомагають з перевезеннями тощо. Чимало волонтерів працюють самостійно або ж приєднались до вже існуючих благодійних чи громадських організацій. Деякі волонтери планують створення власних організацій, які дозволяли б працювати ефективніше.

Волонтерська діяльність - добровільна, соціально спрямована, неприбуткова діяльність, що здійснюється волонтерами шляхом надання волонтерської допомоги [1].

Волонтерська діяльність є формою благодійної діяльності. Безоплатне виконання робіт або надання послуг особами, що здійснюється на основі сімейних, дружніх чи сусідських відносин, не є волонтерською діяльністю.

Один з найширших спектрів волонтерства є допомога з гуманітарним направленням, адже вона включає в себе допомогу всім людям, які потребують, а саме сироти, інваліди, літні люди, малозабезпечені та багатодітні сім'ї тощо. Допомога ця може проявлятись як в матеріальному забезпечені деяких потреб, так і психологічна підтримка з боку волонтерів. Законом України «Про гуманітарну допомогу» визначено, що «гуманітарна допомога – це цільова адресна безоплатна допомога в грошовій або натуральній формі, у вигляді безповоротної фінансової допомоги або добровільних пожертвувань, або допомога у вигляді виконання робіт, надання послуг, що надається іноземними та вітчизняними донорами із гуманних мотивів отримувачам гуманітарної допомоги в Україні або за кордоном, які потребують її у зв'язку з соціальною незахищеністю, матеріальною незабезпеченістю, важким фінансовим становищем, виникненням надзвичайного стану, зокрема внаслідок стихійного лиха, ава-

рій, епідемій і епізоотій, екологічних, техногенних та інших катастроф, які створюють загрозу для життя і здоров'я населення, або тяжкою хворобою конкретних фізичних осіб, а також для підготовки до збройного захисту держави та її захисту від збройної агресії або збройного конфлікту.»[2]. Необхідно зазначити те, що деякі волонтери можуть надавати соціальноконсультативні та правозахисні послуги, що є також гуманітарною допомогою. Необхідно згадати юристів-волонтерів, а саме організацію «Юридична сотня». Вона співпрацює з понад 93 громадськими та ветеранськими організаціями, міністерствами, відомствами та іншими органами виконавчої влади для напрацювання законодавчих змін та проектів реформ. Організація здійснює правовий супровід підготовки законопроєктів, просування змін до чинного законодавства та впровадження реформ правового та соціального захисту учасників російсько-української війни, співпрацюючи із широким колом ЗМІ, народних депутатів та ін.

Головним органом з питання надання гуманітарної допомоги є Міністерство соціальної політики України. Міністерство керується Законом України «Про гуманітарну допомогу» та «здійснює контроль за транспортуванням, отриманням, збереженням, охороною, складуванням, розподілом, цільовим використанням, обліком гуманітарної допомоги, підготовкою відповідної статистичної звітності; здійснює в межах повноважень, передбачених законом, контроль за діяльністю Ради міністрів Автономної Республіки Крим, обласних, Київської та Севастопольської міських держадміністрацій; веде Єдиний реєстр отримувачів гуманітарної допомоги.»[3].

Міністерство оборони України створило платформу для волонтерів, що займаються ЗСУ і ТРО. Мета проєкту – об’єднати та скоординувати дії усіх волонтерів, що працюють над забезпеченням потреб ЗСУ і ТРО. Платформа дозволить фахівцям Міністерства Оборони України в реальному часі відстежувати можливості волонтерів по закриттю конкретних потреб для армії [4].

Волонтерська діяльність є досить гнучкою формою на практиці, адже вона обходить багато бюрократичних процедур і таким чином економить час, який може вартувати чийогось життя. Також варто відзначити, що економічна та політична нестабільність спонукає до добровольчої підтримки громадянами один одного. Така тенденція покращує суспільне буття і є тенденцією до розвитку громадянського суспільства. Тому регулювання однієї форми волонтерства не повинно виключати існування інших форм, а саме: неформальних або ситуативних волонтерських ініціатив.

Формою неформальної сучасної волонтерської діяльності стало онлайн волонтерство. Розвиток інтернет-технологій дозволяє діснювати багато речей на відстані, допомогаючі особам які знаходяться на територіях інших країн. Тому не дивно, що набирає обертів і благочиність в інтернеті. Але як різновид онлайн-волонтерство недосліджене. Можна сказати, що онлайн-волонтерство є одним з інструментів благодійництва, а також така волонтерська діяльність об’єднує різних людей. Це зможе більше демократизувати в більшій мірі волонтерство і будуть змиті всі лінії нерівності. Отже, онлайн волонтерство – це тип соціально активних громадян, які виконують свої функції за допомогою Інтернету.

В цілому, можна говорити, що кожна людина, яка займається благодійною діяльністю керується своїми особистими внутрішніми мотивами. На жаль, поки що питання мотивації волонтерів, які працюють для підтримки української армії, не досліджене емпірично. Можливо, це буде зроблено в майбутньому, коли збройний конфлікт буде розв’язано. Отже, в сучасності волонтерська діяльність є дуже важливим аспектом для повноцінної роботи держави, адже новий волонтерський рух показав, що може бути підтримкою країни в кризові ситуації. Основою волонтерської діяльності є добровільність та безкорисливість волонтерів, а також їх гуманістичні цінності в поєднанні активних зусиль, які покладаються на вирішення суспільних проблем.

Список використаної літератури:

1. Закону України "Про волонтерську діяльність".
2. Законом України «Про гуманітарну допомогу».
3. Про внутрішнє та зовнішнє становище України в 2021 році : Щорічне послання Президента України до Верховної Ради України.
4. Платформа для волонтерів, що займаються ЗСУ і ТРО. https://people4ua.com/

П.М. Смаль, здобувач вищої освіти 3 курсу ННІППФПНП
Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ
О.В. Неклеса, викладач кафедри фінансових та стратегічних розслідувань
Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

ДІЯЛЬНІСТЬ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ ЯК СУБ'ЄКТА СЕКТОРА БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

Захист прав і свобод людини і громадянина, інтересів суспільства і держави від кримінально протиправних посягань; забезпечення публічної безпеки і порядку; надання допомоги; протидія злочинності все це виступає завданнями Національної поліції України. Враховуючи той факт, що на підставі указу Президента України від 24.02.2022 року № 64/2022 був ведений воєнний стан у зв'язку з цим діяльність Національної поліції включає в себе ряд повноважень для оборони держави [3].

Необхідно зазначити, що п. 24 ч. 1 ст. 23 Закону України «Про Національну поліцію» визначає основні повноваження Національної поліції серед яких визначено, що вона бере участь у забезпеченні та здійсненні заходів правового режиму воєнного стану [6].

Крім того, Закон також передбачає, що за наявності загрози державному суверенітету України та її територіальної цілісності, а також у ході відсічі збройної агресії проти України органи та підрозділи, що входять до системи поліції, беруть участь у виконанні завдань територіальної оборони, забезпеченні та здійсненні заходів правового режиму воєнного стану, це стосується як окремих територій так і у масштабі всієї України [6].

Незважаючи на значну кількість повноважень Національної поліції у ряді випадків для виконання інших повноважень на неї може бути покладені і інші повноважені, які мають бути передбачені в законом [6].

Варто зауважити, що у складі Національної поліції функціонує: кримінальна поліція; патрульна поліція; органи досудового розслідування;поліція охорони; спеціальна поліція; поліція особливого призначення, які в свою чергу у разі воєнного стану виконують повноваження оборони також.

До прикладу, існування Департаменту Кіберполіції Національної поліції України сприяє знешкодженню ворога шляхом пошуку у кіберпросторі осіб, що виступають на стороні ворога та воюють на території України, шляхом знаходження місце розташування цієї особи та місця дислокації його командування, та передає відповідні координати відповідним органам, які в свою чергу мають змогу наводити точні цілі по ворогу [1]. Окрім цього, Кіберполіція допомагає викривати зрадників та розповсюджувачів пропагандистської інформації з закликами про повалення територіальної цілісності та конституційного ладу України, а в деяких випадках це дозволяє притягнути відповідних осіб до відповідальності. А також створює сайти та боти, які дозволяють будь-якому громадянину України допомагати у боротьбі з ворогом.

Слід наголосити, що Національна поліція за час введення воєнного стану на території України продовжує здійснювати свою безпосередню діяльність щодо досудового розслідування кримінальних проваджень в порядку визначеним Кримінальним процесуальним кодексом України та враховуючи положення розділ IX^{-1}, що містить процесуальні норми щодо особливого режиму досудового розслідування, судового розгляду в умовах воєнного стану. Так, на період воєнного стану з метою забезпечення оперативності та ефективності кримінального провадження може бути передано на розгляд іншого суду за місцем проживання обвинуваченого, більшості потерпілих або свідків, а також у разі неможливості здійснювати відповідним судом правосуддя [5].

Окрім цього, статті 36 Кримінального процесуального кодексу України передбачає, що у разі воєнного стану знімається заборона щодо доручення здійснення досудового розслідування кримінального правопорушення, віднесеного до підслідності Національного антикорупційного бюро України, іншому органу досудового розслідування[5].

За період з початку війни Міністерство внутрішніх справ, яке координує та спрямовує діяльність Національної поліції прозвітувало про таку діяльність Національної поліції [2]:

– Вибухотехнічна діяльність – більше 3000 вибухонебезпечних предметів було знешкоджено лише на території Чернігівщини. Крім того подібні роботи ведуться і на Київщині;

– Гуманітарна допомога – підвіз продуктів харчування та засобів гігієни у місця де мешкає соціально незахищене населення та на території, які знаходяться в ізоляції;

– Психологічна допомога – враховуючи настання ситуації, яка має відмінність від буденності та кількість випадків насилля, значна зросла в потреба в психологічній допомозі громадянам, які зазнали втрат, фізичного та морального насилля та ін.;

– Охорона правопорядку із добровольцями (територіальною обороною) – для забезпечення максимальної охорони певних територій, які знаходяться на лінії фронту та в більш безпечних містах (де не ведуться бойові дії), здійснюється цілодобове патрулювання місцевості, для уникнення можливості просунутись ворогу далі;

– Патрулювання кордонів спільно з Державною прикордонною службою України;

– Безпосереднє здійснення досудового розслідування та розгляд справ та передача справ до розгляду де це можливо.

Враховуючи березневі зміни до законодавства, слід наголосити, що повноваження Національної поліції були розширені на період воєнного часу, відповідно поліцейські мають право [4][6]: 1) збір біометричних даних осіб, у тому числі шляхом дактилоскопіювання; 2) оперативне розмінування: виявлення, знешкодження та знищення вибухонебезпечних предметів; 3) за письмовим запитом безоплатно одержувати інформацію, необхідну для виконання завдань і повноважень поліції, зокрема про військовополонених; 4) конвоювання осіб (правопорушників), а також охорона їх у залі суду; 5) на утримування в ізоляторах тимчасового тримання осіб (правопорушників), щодо яких як запобіжний захід застосовано тримання під вартою, осіб, підданих адміністративному арешту, а також обвинувачених і засуджених; 6) техніко-криміналістичне забезпечення огляду місця події, враховуючи пожежі та спеціальні вибухотехнічні роботи за фактами скоєння вибухів, надходження повідомлень про виявлення підозрілих вибухонебезпечних предметів, загрозу вибуху; 7) представництво та виконання зобов'язань України в Міжнародній організації кримінальної поліції – Інтерполі та співробітництво з Європейським поліцейським офісом (Європолом).

Отже, можна стверджувати, що наявні повноваження, які були доповненими свідчать про те що діяльність поліцейських під час воєнного стану дозволяє оперативно реагувати на виклики щодо захисту національної безпеки та здійснення оборони України. Адже розширення повноважень щодо можливості оперативного розмінування знімає навантаження з Державної Служби надзвичайних ситуацій України, що в свою черго дозволяє їм реагувати на інші виклики. Можливість підсилення сил поліції територіальною обороною може слугувати надійним захистом певних територій держави. А надання психологічної та гуманітарної допомоги в першу чергу свідчить про варту захисту прав громадян України.

Список використаної літератури:

10. Департамент Кіберполіції Національної поліції України: веб-сайт. URL: https://cyberpolice.gov.ua/normatyvno-pravovi-akty-yaki-rehlamentuiut-diialnist-politseiskoi-komisii/ (дата звернення 23.04.2022)

11. Портал МВС: веб-сайт. URL: https://mvs.gov.ua/uk (дата звернення 23.04.2022)

12. Про введення воєнного стану в Україні: Указ Президента України від 24.02.2022 №67/2022. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/64/2022#Text (дата звернення 23.04.2022)

13. Про Дисциплінарний статут Національної поліції України: Закон України від 15.03.2018 № 2337-VIII. *Відомості Верховної Ради (ВВР),* 2018, № 29, ст.233. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2337-19#Text (дата звернення: 23.04.2022)

14. Кримінальний процесуальний кодекс України від 18.04.2010р. № 4651-VI. *Відомості Верховної Ради України (ВВР),* 2013, № 9–10, № 11–12, № 13, ст.88. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text (дата звернення 23.04.2022)

15. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 2015 № 40-41, ст.379. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text (дата звернення 23.04.2022)

І.О. Смірнова, викладач кафедри теорії та історії держави і права
(Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ)

ОСОБЛИВОСТІ ЗДІЙСНЕННЯ РЕГУЛЯТОРНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНАМИ ВИКОНАВЧОЇ ВЛАДИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Спираючись на статтю 40 Закону України «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності» в умовах воєнного, надзвичайного стану та оголошення зони надзвичайної екологічної ситуації, регуляторна діяльність здійснюється з урахуванням обмежень прав і свобод людини і громадянина, які в умовах воєнного стану встановлюються відповідно до Конституції України, Закону України «Про правовий режим воєнного стану» [1].

Згідно визначенням, наведеним у статті 1 Закону України «Про правовий режим воєнного стану», воєнний стан – це особливий правовий режим, що вводиться в Україні або в окремих її місцевостях у

разі збройної агресії чи загрози нападу, небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності та передбачає надання відповідним органам державної влади, військовому командуванню, військовим адміністраціям та органам місцевого самоврядування повноважень, необхідних для відвернення загрози, відсічі збройної агресії та забезпечення національної безпеки, усунення загрози небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності, а також тимчасове, зумовлене загрозою, обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб із зазначенням строку дії цих обмежень [1].

Так, у відповідності до статті 64 Конституції України в умовах воєнного або надзвичайного стану можуть встановлюватися окремі обмеження прав і свобод із зазначенням строку дії цих обмежень. Не можуть бути обмежені права і свободи, передбачені статтями 24, 25, 27, 28, 29, 40, 47, 51, 52, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63 цієї Конституції.

Відповідно до підпункту 5 пункту 1 статті 6 Закону України «Про правовий режим воєнного стану» в Указі Президента України про введення воєнного стану зазначається вичерпний перелік конституційних прав і свобод людини і громадянина, які тимчасово обмежуються у зв'язку з введенням воєнного стану із зазначенням строку дії цих обмежень, а також тимчасові обмеження прав і законних інтересів юридичних осіб із зазначенням строку дії цих обмежень [2].

Указом Президента України від 24.04.2022 № 64/2022 (далі – Указ) в Україні введено воєнний стан із 05 години 30 хвилин 24 лютого 2022 року строком на 30 діб.

Згідно п. 3 Указу у зв'язку із введенням в Україні воєнного стану тимчасово, на період дії правового режиму воєнного стану, можуть обмежуватися конституційні права і свободи людини і громадянина, передбачені статтями 30-34, 38, 39, 4-44, 53 Конституції України, а також вводитися тимчасові обмеження прав і законних інтересів юридичних осіб в межах та обсязі, що необхідні для забезпечення можливості запровадження та здійснення заходів правового режиму воєнного стану, які передбачені частиною першою статті 8 Закону України «Про правовий режим воєнного стану» [2].

Враховуючи приписи частини другої статті 9 Закону України «Про правовий режим воєнного стану» регуляторні органи здійснюють повноваження, надані їм Конституцією України, цим та іншими законами України.

При розгляді питання стосовно здійснення регуляторними органами регуляторної діяльності в умовах воєнного стану необхідно виокремити два ключових аспекти:

1) процедурні питання здійснення регуляторної діяльності;

2) тимчасова зміна регуляторних повноважень.

Щодо процедурних питань реалізації регуляторних повноважень слід зазначити, що на законодавчому рівні не встановлено окремих особливостей реалізації регуляторних процедур.

Отже, регуляторна діяльність здійснюється за правилами, що діяли до введення воєнного стану. У той же час, у питаннях, пов'язаних з розширенням регуляторних повноважень, у частині прийняття актів, якими встановлюються обмеження, визначені статтею 8 Закону України «Про правовий режим воєнного стану», слід враховувати, що такі рішення приймаються з урахуванням частини другої статті 3 Закону України «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності», яка визначає, що дія цього Закону не поширюється на здійснення регуляторної діяльності, пов'язаної з прийняттям актів, прийнятих з питань запровадження та здійснення заходів правового режиму воєнного стану [3].

Таким чином, оперативність прийняття регуляторних актів з питань запровадження та здійснення заходів правового режиму воєнного стану забезпечується завдяки зазначеному винятку із закону.

Список використаних джерел:

1. Конституція України : Закон України від 28 черв. 1996 р.№ 254к/96-ВР. URL:https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254

2. Закон України «Про правовий режим воєнного стану» URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text

3. Закон України «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності» URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1160-15#Text

Г.М. Собко, д.ю.н., доцент
(Одеський державний університет внутрішніх справ)

МІСЦЯ ТА РОЛІ «МІЖНАРОДНОГО ГУМАНІТАРНОГО ПРАВА» ПІД ЧАС ВІЙСЬКОВОГО СТАНУ АБО ПІД ЧАС ІНШИХ ЗБРОЙНИХ КОНФЛІКТІВ ДЛЯ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ У ЗАКЛАДАХ ІЗ СПЕЦИФІЧНИМИ УМОВАМИ НАВЧАННЯ

Нажаль зараз Україна відчуває найскладніший період з початку становлення незалежності нашої країни. За останні тридцять років збройні конфлікти забрали життя мільйонів цивільних осіб. Серйозні порушення міжнародного гуманітарного права та міжнародного права прав людини стали поширеною практикою у багатьох збройних конфліктах. В певних умовах деякі з цих порушень можна навіть кваліфікувати як акти геноциду, військових кримінальних правопорушень або кримінальних правопорушень проти людяності.

Будучи частиною навчального процесу не одноразово підіймала питання щодо включення в навчальний процес дисципліни, яка стосується «Кримінального гуманітарного права», крім хвилювання яке в мене виникало як у науковця та педагогічного робітника, ці питання є у збірнику ЄДКІ в пункті 11.2 окремі питання, які стосуються гуманітарного права. Мабуть все б і залишалося, ще дуже довго на теоретичному рівні, щодо до того, чи повинні питання гуманітарного права викладатися в навчальної дисципліні «Кримінальне право» або в окремому спеціальному курсі, якій стосується «Міжнародного кримінального права» або «Кримінальне гуманітарне право» і що найголовніше, яка кафедра повинна забезпечувати викладання цієї дисципліни? Маю на увазі кафедри забезпечуючи кримінальний цикл або такі, які викладають міжнародне право. Але все це зараз не має значення, тому що коли в Україні почалась війна, більшість військових та поліцейських не мають уявлення, що таке «Міжнародне гуманітарне право», навіщо воно потрібне і взагалі чим регламентоване, а зараз це дуже болюче питання, бо окрім того, що в Україні є полонені, такі ж полонені знаходяться у ворожому полоні, а це наші громадяни, це наші діти, батьки та чоловіки. І ми як правозахисники повинні чітко зрозуміти, якими нормативно-правовими актами регламентуються питання військового стану не тільні на рівні національного законодавства, а на рівні міжнародного права та конвенцій, які є ратифіковані в нашій країні, а також практики ЄСПЛ з даних питань.

Бо та жорстокість, яка народжується в наших серцях в наслідок військового вторгнення на територію країни може привести до кримінальної відповідальності за порушення правил війни (на міжнародному рівні). Всі розуміють, що війна колись буде закінчена і далі ми будемо звертатися до міжнародного суду щодо притягнення до кримінальної відповідальності за всі ті кримінальні правопорушення, які були вчинені в нашій країні країну агресора, проте ми повинні бути ознайомлені і самі з нормативними актами, інакше це може обернутися і не дуже добре для наших захисників. Тому вважаю за необхідне як відноситись до питань міжнародного гуманітарного права дуже уважно.

Для підкреслення значущості Міжнародного гуманітарного права доведу декілька історичних нормативно-правових актів, так 1918 р. була сформована Союзницька комісія (Велика Британія, Франція, Росія) для встановлення відповідальності військових злочинців за злочини під час І світової війни, у Версальському мирному договорі 1919 р. пропонувалося притягнути до відповідальності кайзера Вільгельма ІІ та створити міжнародний суд. Однак положення про міжнародну відповідальність окремих осіб були реалізовані лише після ІІ світової війни створенням Міжнародних військових трибуналів у Нюрнберзі (1945) та Токіо (1946) [1, с. 534].

Після Другої світової війни закономірно виникла необхідність посилення міжнародного захисту жертв війни. З ініціативи МКЧХ у Швейцарії в 1949 р. була скликана Дипломатична конференція з питання прийняття міжнародних конвенцій, покликаних забезпечити жертв війни. Було присутні 64 країни, підсумком конференції стало прийняття чотирьох конвенцій, які регулюють захист поранених та хворих, військовополонених та вперше, захист цивільного населення під час збройного конфлікту. 12 серпня 1949 р. були прийняті такі конвенції: Женевська конвенція про поліпшення долі поранених та хворих у діючих арміях (ЖК І); Женевська конвенція про поліпшення долі поранених, хворих та осіб, які зазнали корабельної аварії зі складу збройних сил на морі (ЖК ІІ); Женевська конвенція про поводження з військовополоненими (ЖК ІІІ); Женевська конвенція про захист цивільного населення під час війни (ЖК ІV) (Депозитарій Щвейцарія) [2, с. 38]. На відміну від Конвенції 1929 р. ці конвенції повинні застосовуватися державами навіть якщо одна з держав не визнає стан війни, а також у разі окупації території, навіть якщо ця окупація не зустріне жодного опору [4, с. 90]. Важливим і прийняття загальної всім конвенцій ст. 3, яку називають «мініконвенцією», що дозволяє забезпечити захист прав людини в ситуації неміжнародного збройного конфлікту. Також запроваджено інститут держави-агресора та порушення законів та звичаїв війни визнано міжнародними злочинами. Зміна характе-

ру сучасних збройних конфліктів викликала необхідність перегляду Женевських конвенцій 1949 р. Ініціатором усунення прогалин став МККК, у зв'язку з чим були розроблені два додаткові протоколи до чотирьох конвенцій 1949 р. На дипломатичній конференції в Швейцарії в 1977 р. були прийняті протокол I (ДП I) щодо захисту жертв міжнародних збройних конфліктів та Додатковий протокол II (ДП II) щодо захисту жертв збройних конфліктів неміжнародного характеру. Приймається ряд конвенцій, спрямованих на охорону навколишнього середовища, на заборону виробництва окремих видів зброї масового знищення (бактеріологічну, токсинну, хімічну), звичайних видів зброї (протипіхотні міни, що засліплює лазерну зброю) [2].

Гаазьке та женевське право – це два напрями міжнародно-правового регулювання збройних конфліктів. Гаазьке право отримало свою назву від Гаазьких конференцій світу 1899 та 1907 р.р., на яких було прийнято низку конвенцій, спрямованих на обмеження держав у виборі деяких засобів та методів ведення конфлікту. Правову основу женевського права становлять чотири Женевські конвенції 1949 р. та Додаткові протоколи до них 1977 р. Міжнародне гуманітарне право – це система принципів та норм, що застосовуються як у міжнародних так і у неміжнародних збройних конфліктах, що встановлюють взаємні права та обов'язки суб'єктів міжнародного права щодо заборони або обмеження застосування певних засобів та методів ведення воєнних дій, які забезпечують захист жертв війни в період збройного конфлікту та визначають відповідальність за порушення цих принципів та норм [3, с. 654].

Вивчення та ознайомлення із цими конвенціями є підґрунтям успіху України в подальших міжнародних судах із станами агресорами, тому вважаю, що будь-яка особа, яка закінчує вищий навчальних заклад, а особливо із специфічними умовами навчання повинен бути ознайомлено із цими та іншими нормативно-правовими актами в рамках окремої навчальної дисципліни.

Список використаних джерел:

1. О. В. Буткевич. Війни ведення заборонені методи // Українська дипломатична енциклопедія: У 2-х т./Редкол.:Л. В. Губерський (голова) та ін. — К: Знання України, 2004 — Т.1 — 760с. ISBN 966-316-039-X
2. Буткевич О. В. Міжнародне право XXI ст.: утвердження концепції "живого права" / О. В. Буткевич // Альманах міжнародного права. - 2010. - Вип. 2. - С. 37-47. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/amp_2010_2_6.
3. Гнатовський М. М. . Міжнародне гуманітарне право // Українська дипломатична енциклопедія: У 2-х т./Редкол.:Л. В. Губерський (голова) та ін. — К.: Знання України, 2004 — Т.2 — 812 с. ISBN 966-316-045-4
4. Нестерович В.Ф. (2017). Верховенство права та забезпечення прав людини на тимчасово окупованих територіях України. Наукові записки НаУКМА. 2017. Т. 200. Юридичні науки. с. 85–92.
5. Вивчаючи міжнародне гуманітарне право : навчально-методичний посібник для закладів середньої освіти / М. Єлігулашвілі, О. Козорог, Т. Короткий, Н. Хендель; за ред. радника президента Товариства Червоного Хреста України з міжнародного гуманітарного права, к.ю.н. Т. Короткого. – Київ, УГСПЛ; Одеса : Фенікс, 2019. – 144 с. ISBN 978-966-928-464-8

О.А. Солдатенко, к.ю.н., доцент
(Дніпропетровський державний університету внутрішніх справ)
В.О. Філімонов, курсант ІІІ курсу
(Дніпропетровський державний університету внутрішніх справ)

ДОСУДОВЕ РОЗСЛІДУВАННЯ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ В УМОВАХ ОКУПАЦІЇ ЧАСТИНИ КРАЇНИ

Вранці 24 лютого 2022 року Російська Федерація розпочала повномасштабне агресивне захоплення території України. Того ж дня, Президентом України, Володимиром Зеленським, був підписаний Указ № 64/2022 «Про ведення воєнного стану в Україні» [1], така настанова зобов’язує розробити комплексну систему правових заходів захисту цивільного населення під час збройного конфлікту, максимально мінімізуючи негативні наслідки психологічного та фізичного насильства з боку агресора. Згідно міжнародного права наступаюча сторона повинна гарантувати та дозволити безпечне пересування й відповідне харчування, медичне забезпечення, а також безпечні зони для поранених, хворих, літніх людей, дітей, враховуючи жінок з дітьми та вагітних жінок, що на практиці окупанти не виконують.

Аналіз світового досвіду показує, що європейські країни вже раніше зазнавали подібні небезпеки. Таким прикладом можуть слугувати такі країни як Сербія, Албанія та інші, які стали жертвами збройного втручання. Проблему насильства над цивільним населенням під час збройного конфлікту можна вважати загальносвітовою і різні держави протягом тривалого часу розробляли шляхи її подолання й недопущення у майбутньому.

З великими проблемами розслідування кримінальних правопорушень зіткнулися правоохоронці, саме на окупованих під час вторгнення військ Російської Федерації, частинах нашої країни. Окупація частини українських територій в умовах війни ставить багато питань і проблем перед державою та її правоохоронними органами.

Легально (за міжнародним правом) окуповані території належать Україні, але на даний час, фактично, вони непідконтрольні українській владі, і тому українське законодавство на них не поширюються. Також варто нагадати, що в даний час на вказаних територіях як російськими окупантами, так і звичайними українськими громадянами, які відчули безкарність, вчиняються кримінальні правопорушення як проти української держави, так і проти наших громадян [2, с. 97].

Наша країна більш-менш знайома з такими діями, адже з боку РФ подібна поведінка була присутньою і раніше, річ про окупацію в 2014 році Автономної Республіки Крим та частини Донецької і Луганської областей, де в останніх, бойові дії з того року йдуть дотепер.

Що стосується анексованої території Кримського півострова, то серед правопорушень, що мали місце або вчиняються, є наступні: примусова зміна громадянства України на громадянство Російської Федерації; обмеження вільного пересування осіб, які втратили документи на території Криму; переміщення полонених з Криму в різні регіони країни агресора та порушення права приватної власності тощо.

Випадки які мали місце на Сході України: порушення міжнародних норм гуманітарного права, принцип пропорційності застосування летальної зброї; непереведення засуджених до установ виконання покарань на лінії припинення вогню; порушення права на справедливий суд, судовий розгляд щодо осіб, відносно яких відкрито кримінальне провадження за «законом» самопроголошених «республік» тощо.

Одним з елементів доказування у кримінальних провадженнях є збирання доказів. Але відсутність можливості наших органів досудового розслідування проводити процесуальні дії на непідконтрольних територіях змушує шукати альтернативні шляхи вирішення проблеми документування (доказування) у кримінальних провадженнях про кримінальні правопорушення, вчинені на тих територіях [3,с.83].

Одним із шляхів виходу з ситуації, що склалася, є співпраця з міжнародними організаціями, які завдяки своєму винятковому статусу мають доступ до місць вчинення кримінальних правопорушень, до постраждалих осіб та до осіб, які можуть свідчити про факти і події, що мали місце при вчиненні правопорушень. Зрештою наші органи правопорядку відповідно до підслідності зобов'язані вносити дані про відомі їм кримінальні правопорушення на непідконтрольних територіях в ЄРДР і проводити досудове розслідування, використовуючи наявні правові та організаційні засоби. Тому використання можливостей отримання фактичних даних, які можуть бути доказами у кримінальних провадженнях, від міжнародних правозахисних організацій, що здійснюють моніторинг дотримання прав людини на територіях збройного конфлікту, та журналістських розслідувань з окремих фактів, важко переоцінити.

Роблячи висновки та беручи до уваги той досвід, який був добутий нами з 2014 року, кримінальні правопорушення, які вчиненні на тимчасово окупованих територіях, можуть по можливості розслідувати слідчі в відділках поліції областей або ж міст, які максимально близько прилягають до окупованих територій, щоб максимально спростити здійснення процедури кримінального провадження та забезпечити покарання правопорушників навіть в воєнний час.

Список використаних джерел:

1. Указ Президента України № 64/2022 «Про ведення воєнного стану в Україні». URL: https://www.president.gov.ua/documents/642022-41397 (дата звернення: 20.04.2022)

2. Фесенко О.В. Особливості процесуального доказування у кримінальних провадженнях про злочини, вчинені на тимчасово окупованих: мат-ли круглого столу (м. Київ, 26 липня 2016 року). – К.: Національна академія прокуратури України, 2016. 97 с.

3. Кримінальний процесуальний кодекс України: Науково-практичний коментар / Відп. ред.: С.В. Ківалов, С.М. Міщенко, В.Ю. Захарченко – Х.: Одіссей, 2013. 83 с.

А.П. Сопилюк, зобувач вищої освіти 1 курсу
Навчально-наукового інституту права
та підготовки фахівців для підрозділів Національної поліції
Науковий керівник: **Ю.М. Волков, старший викладач кафедри**
тактико-спеціальної підготовки
Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

ПРОБЛЕМАТИКА ПРАВОВОГО АСПЕКТУ ЗБРОЇ У НАЦІОНАЛЬНІЙ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

Актуальність теми: Стабільний рух України до демократичного суспільства в рамках членства в Європейському Союзі передбачає суворий захист прав і свобод особи під час діяльності державних правоохоронних органів. У зв'язку з цим постає питання визначення правової природи та специфіки шкоди, заподіяної застосуванням зброї чи інших спеціальних засобів іншими правоохоронними органами. [1, с. 88].

Правовий статус поліцейського, високий рівень відповідальності, особливості професійної діяльності вимагають від нього високого рівня певних знань, умінь і навичок, які закладені в системі «людина – закон – зброя». Міжнародні дослідження показують, що поліцейські стикаються з дедалі більшою кількістю серйозних злочинів, скоєних із застосуванням вогнепальної зброї під час служби Дж. Найє та Р. Блейджендал (J. Naeye & R. Bleijendaal), Дж. Тіммер та Дж. Пронк (J. Timmer & G. Pronk), П. Дж. Ренден (P. G. Renden) та ін. [2]. Тому вогнепальна зброя є одна з ефективних засобів протидії злочинності, що дозволяє значною мірою забезпечити захист прав особистості, інтересів суспільства та держави.

Метою теми є:ряд питань про переобладнання зброї у правоохоронних органах.

Стан дослідження: Дослідженням правової природи застосування зброї працівниками правоохоронних органів в кримінальному праві Україні та інших зарубіжних країн займались такі вчені, як Ю.В. Баулін, Н.Н. Паше- Озерський, І.С. Тишкович, І.В. Ткаченко, І.В. Хохлова, О.П. Шем'яков, Л.М. Гусар та ін. Ними були висловлені різні точки зору відносно цього питання.

Виклад матеріалу.

У науці кримінального права існує дві точки зору щодо використання зброї та інших спеціальних засобів працівниками поліції. Послідовники першої точки зору (Ю.В. Баулін, М.М. Паше-Озерський, П.П. Андрушко) розглядають функціонування навмисно уповноважених осіб прокуратури з охорони правоохоронних інтересів та заподіяння шкоди особам, які посягають на них як здійснення службових повноважень (виконання службового зобов'язання). Відповідно правом на необхідну оборону може володіти лише приватна особа[3].

Послідовники 2-ї точки зору (І.С. Тишкович, І.В. Ткаченко, Л.М. Гусар) вважають, що співробітники поліції, застосовуючи зброю та завдаючи шкоди при припиненні соціально небезпечних посягань на будь-які інтереси роблять акт необхідної оборони. Спеціальні норми лише у тих чи інших обстановках конкретизують межі необхідної оборони. Таким чином, вони вважають, що на працівників поліції та інших силових служб поширюється законодавство про необхідну оборону та їхнє функціонування повинні розглядатися з позиції відповідності вимогам ст. Тридцять шість ККУ, а не інші нормативні акти. Ця думка відображена також у кримінальному законодавстві США.

Згідно з параграфом 35.15 КК штату Нью-Йорк співробітники поліції мають право використовувати фізичну силу, в т. ч. і згубну за тими правилами, які передбачені для звичайної приватної особи. Ми підтримуємо 1-у точку зору і вважаємо, що функціонування прокуратури з охорони інтересів, що охороняються законом, є здійсненням службових повноважень, а не потрібною обороною, оскільки:

1) вони є навмисно уповноваженими особами, наділеними юридичними повноваженнями, які не мають приватної особи, зокрема, права перевірки документів; право на затримання особи, право на використання зброї за чітко визначених обставин, право огляду речей особи тощо;

2) стан необхідної оборони вони виникає несподівано, як в приватних осіб, а процесі несення служби та виконання спеціальних повноважень (охорони соціального порядку, розшуку, переслідування особи чи його затримання та інших.), під час здійснення яких вони психологічно і фізично готові до відповідних обстановок;

3) Для працівників прокуратури здійснення спеціальних повноважень є юридичним синтезом правничий та обов'язки, за недотримання чи неналежне виконання яких вони несуть встановлену законом відповідальність (зокрема. і кримінальну), а не суб'єктивне право, як приватних осіб;

4) несумісні від приватної особи вони практично постійно озброєні зброєю та спеціальними засобами та володіють спеціальними знаннями із їх практичного використання. Саме тому, на мою думку,

з метою приведення у відповідність КК України до норм спеціальних законів, його варто доповнити ще однією обставиною, яка викреслює злочинність діяння «Здійснення службових повноважень» [4].

Згідно ст. 381 «Здійснення службових повноважень» треба викласти наступним чином: «Не є протиправним і не несе відповідальності вимушене нанесення кривди правопорушнику шляхом застосування зброї, спеціальних засобів та фізичної сили, яка здійснює свої службові повноваження, якщо вона попереджує або зупиняє здійснення правопорушником суспільно небезпечного посягання і не порушує норм спеціального закону, що регулює її діяльність.

Шкода, заподіяна здоров'ю правопорушника має зводитися до мінімуму і має перевищувати заходи, необхідних скоєння службових повноважень, крім випадків: переривання скоєння правопорушником особливо тяжкого правопорушення, збройного нападу чи опору і групового нападу. Перевищення меж здійснення службових повноважень тягне за собою кримінальну відповідальність у випадках, передбачених статтями 118 та 124 справжнього Кодексу.

Тепер під час здійснення своїх повноважень поліція у всьому світі використовує різні типи вогнепальної зброї: коротко ствольну (кобуру), супер компактну механічну ближню битву, гладко ствольну (помпову) тощо.

Це пов'язано з тим, що професія поліцейського (від латів. professio – оголошую своєю справою) у більшості держав світу належить до групи підвищеного ризику, а служба в поліції є однією з найнебезпечніших. Спеціальне місце у професійній діяльності поліції займає проблема високого рівня летальності та травматизму внаслідок збройного опору або нападу зловмисників.

За словами Б. П. Джерсонса, Е. С. Девідсона та С. Е. Мосса, використання вогнепальної зброї, особливо для ураження, призводить до високого рівня травматизму для поліцейських. Дослідження М. Дж. Макмейна, Дж. М. Хорна, М. Атчісона та К. Стівенса показало, що до 90% офіцерів, причетних до стрільби, і 70% офіцерів, які стріляли в підозрюваних протягом п’ятирічного терміну служби.

Поліцейські психологи, зокрема Р. Соломон, назвали травматичну травму від застосування летальної зброї «пострілом». Висока інтенсивність впливу призводить до формування посттравматичного стресового розладу, депресії, суїциду тощо. Багато авторів, особливо Б. П. Джерсонс і Л. Міллер вважають, що для усунення негативних наслідків застосування поліцейської зброї необхідний комплекс екстрених спеціальних заходів психологічних, медичних і фармакологічних властивостей[5]. Психологічний супровід необхідний для підтримки психологічного здоров’я працівників під час проведення спеціальних операцій та інших дій підвищеного ризику. Психологи-екстремальні Дж. Біссон, Ван Еммерік та інші, вважають за необхідне провести спеціальний інструктаж з цією категорією поліцейських.

Висновок:

Службові повноваження це діяння, які здійснюються працівниками правоохоронних органів, військовослужбовцями з метою виконання завдань і функцій, покладених законом на ці державні органи і в межах, передбачених спеціальними законами, що регулюють їх діяльність».

Визначення нової ситуації в кримінальному кодексі України, яка виключає злочинність діяння – здійснення службових повноважень та закріплення нової констатації вищезазначених положень допоможе уникнути суперечностей у правовому вирішенні цього питання та стане ще одним кроком. в Україні демократичного кримінального судочинства!

Список використаних джерел:

1. Про Національну поліцію : закон України від 02.07.2015 № 580-VIII // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19 (дата звернення: 01.12.2017).

2. Бандурка О. М. Заходи адміністративного припинення в діяльності міліції : дис. канд. юрід. наук: 12.00.09. Харків, 2017. С. 98-113.

3. Флоря В. застосування вогнепальної зброї співробітниками поліції (міліції) в межах необхідної оборона. Закон і життя. 2016. № 12. С. 4-7.

4. Мемнонов А. Про застосування зброї. Адміністративний вісник. 2017. № 4. С. 27.

5. Шайдуллін М. Ш. Попередження злочинів, що здійснюються з використанням зброї: дис. канд. юрід. наук : 12.00.08. М., 2016. 182 с.

А.О. Сухарєва, к.ю.н.,
доцент кафедри адміністративної діяльності поліції
(Одеський державний університет внутрішніх справ)

КОМЕНДАНТСЬКА ГОДИНА: ЩО ПОТРІБНО ЗНАТИ

У зв'язку з вторгненням Російської Федерації на територію нашої держави з 24 лютого в Україні введено військовий стан. Через декілька днів, майже на всій території нашої славетної держави запроваджено комендантську годину. Враховуючи те, що комендантська година явище для нашої держави раніше невідоме, у практичному застосуванні, виникає багато питань з приводу того, що взагалі означає комендантська година, хто з суб'єктів здійснює перевірку та контроль, яка відповідальність за порушення комендантської години.

Комендантська година – надзвичайний захід, яким забороняється мешканцям певного населеного пункту з'являтися на вулицях у встановлений час доби (як правило, ввечері і вночі) без особливого дозволу. Комендантська година вводиться з метою охорони громадського порядку, недопущення розвідувальної, диверсійної або іншої ворожої діяльності проти військ, військових і цивільних організацій, а також об'єктів, що мають військове або промислове значення. Під час комендантської години посилюється патрулювання та охорона відповідних об'єктів, вводиться перепустковий режим тощо. Комендантська година, як правило, вводиться при оголошенні воєнного або надзвичайного стану [1].

Згідно Закону України «Про правовий режим воєнного стану», комендантська година – це заборона перебування у певний період доби на вулицях та в інших громадських місцях без спеціально виданих перепусток і посвідчень, а також встановлення спеціального режиму світломаскування.

Правове регулювання запровадження комендантської години на території нашої держави регламентується наступними нормативно-правовими актами: Закон України "Про правовий режим воєнного стану" від 12.05.2015 р., Закон України від 24 лютого 2022 року № 2102-IX "Про затвердження Указу Президента України "Про введення воєнного стану в Україні", Указ Президента України від 24 лютого 2022 року № 64 "Про введення воєнного стану в Україні", Постанова Кабінету Міністрів України від 08 липня 2020 року № 573 "Питання запровадження та здійснення деяких заходів правового режиму воєнного стану", Постанова Кабінету Міністрів України від 29 грудня 2021 року № 1455 «Про затвердження Порядку встановлення особливого режиму в'їзду і виїзду, обмеження свободи пересування громадян, іноземців та осіб без громадянства, а також руху транспортних засобів в Україні або в окремих її місцевостях, де введено воєнний стан».

Основною метою для запровадження комендантської години, вважаємо те, що держава вводить обмеження, щоб ефективніше протистояти ворогу та забезпечити безпеку своїх громадян.

Комендантська година має наступні положення та наслідки:

- заборона на пересування громадян у визначений час - потрібна задля:
- боротьби з ворожими диверсійно-розвідувальна група (ДРГ);
- зменшення навантаження на дорожню інфраструктуру, що сприяє налагодженню постачання в складних умовах;
- боротьби з мародерами;
- зменшення потенційних жертв від ворожої діяльності (наприклад, артобстріл, ракетний обстріл або авіаційний удар);
- кращого світломаскування;
- інших завдань, які стоять перед локальною державною адміністрацією.
- у разі комендантської години посилюється контроль органами державної влади, військовими (в тому числі на блокпостах) - потрібен, щоб завадити пересуванню ворожих ДРГ, знизити кількість мародерів та зменшити загальну кількість злочинів.

Отже, основними правилами поведінки під час комендантської години є заборона перебувати на вулицях та в інших громадських місцях, якщо особа не є працівниками об'єктів критичної інфраструктури (для цього у такої особи має бути спеціальна перепустка), а також заборона руху транспортних засобів.

В умовах воєнного стану, як правило, є об'єктивні причини з яких особа може бути вимушено опинатись на вулиці під час комендантської години, при цьому обов'язково необхідно мати при собі документи, що посвідчують особу та повністю виконувати вимоги представників влади. В разі, якщо особа не має при собі документів, комендантський патруль зобов'язаний здійснити ідентифікацію особи. Ця процедура відбувається в управлінні поліції.

Нагляд за дотриманням комендантської години, перевіряти документи і, відповідно, встановлювати правомірність перебування на вулицях та в інших громадських місцях під час комендантської години покладається на спеціально виділені для цієї мети, озброєні вогнепальною зброєю і спеціальними засобами комендантські патрулі з числа військовослужбовців, співробітників поліції та територіальної оборони, або спільні патрулі з залученням особового складу військовослужбовців і поліції. Хто входить до патрулів – вирішує місцева влада.

Незалежно від ситуації яка склалась, громадяни повинні виконувати усі вимоги комендантського патрулю. У разі невиконання вимог, наступає відповідальність за порушення режиму комендантської години. На сьогоднішній день, за відмову від виконання законного розпорядження або вимоги патруля загрожує штраф, громадські чи виправні роботи або адміністративний арешт до 15 діб. Якщо порушник вчиняє опір – йому загрожує штраф 17 000 – 34 000 грн або позбавлення волі до 5 років.

Підсумовуючи, варто наголосити, що:

- комендантська година введена на території нашої держави задля громадської безпеки населення;
- її мета не обмежувати права населення, а більш ефективно використовувати державні ресурси;
- незалежно від ситуації, під час комендантської години потрібно виконувати всі законні вимоги держпрацівників;
- при встановленні правових підстав порушення режиму встановленої комендантської години, особа може бути затримана і доставлена до відповідного пункту перевірки для оформлення по факту порушення відповідних документів та можливого притягнення даної особи до юридичної відповідальності;
- з метою перебування і пересування на вулицях видаються відповідні перепустки. Перепустка є документом, що видається у комендатурі із обов'язковим зазначенням строку її дії.

Список використаної літератури:

1. Юридична енциклопедія: В 6 т. /Редкол.: Ю70 Ю. С. Шемшученко (голова редкол.) та ін. — К.: «Укр. енцикл.», 1998.
2. Закон України "Про правовий режим воєнного стану Відомості Верховної Ради (ВВР), 2015, № 28, ст.250.
3. Закон України "Про затвердження Указу Президента України "Про введення воєнного стану в Україні" від 24 лютого 2022 року № 2102-IX.
4. Постанова Кабінету Міністрів України від 29 грудня 2021 року № 1455 «Про затвердження Порядку встановлення особливого режиму в'їзду і виїзду, обмеження свободи пересування громадян, іноземців та осіб без громадянства, а також руху транспортних засобів в Україні або в окремих її місцевостях, де введено воєнний стан».

E. Terenchyk, 3-rd Year cadet *(Odesa State University of Internal Affairs)*
K. Drapaliuk, **Scientific Advisor** *(Odesa State University of Internal Affairs)*

NATIONAL POLICE ACTIVITY AS A SUBJECT OF SECURITY AND DEFENSE SECTOR DURING MARTIAL LAW

In the context of active hostilities on the territory of Ukraine, the problem of the security and defense sector effective functioning has come to the fore and needs immediate solution. After all, the current state of affairs can lead to catastrophic consequences, given such as the weakening of the economy and the undermining of socio-political stability. Ensuring the functioning of the security and defense sector by National Police agencies is a set of legal, organizational and financial measures aimed at fulfilling tasks and functions to protect state sovereignty, territorial integrity, democratic constitutional order and other vital national interests from real and potential non-military threats by National Police agencies. According to the established functions, National Police of Ukraine are not an agency through which it would be possible to significantly replenish personnel - Ukraine army, but performs no less important functions, namely:

1) strengthening the protection of public order and security of citizens;

2) preparation for the fight against sabotage and reconnaissance forces, other armed groups, anti-state illegally formed armed groups and looters;

3) in peacetime, early preparation for the protection and in a special period for the defense of important objects and communications of life;

4) maintaining the legal regime of martial law;

5) ensuring the interaction of the subjects of territorial defense.

Martial law is defined by the Law of Ukraine "On the Legal Regime of Martial Law" Article 1 [2] as a special legal regime imposed in Ukraine or in certain localities in case of armed aggression or threat of attack, danger to state independence of Ukraine, its territorial integrity and provides granting the relevant state authorities, military command, military administrations and local self-government bodies the necessary powers to deter the threat, repel armed aggression and ensure national security, eliminate the threat to Ukraine's independence, territorial integrity, and temporary, constrained human and civil rights and freedoms and the rights and legitimate interests of legal entities, indicating the term of these restrictions. The participation of the National Police of Ukraine in ensuring and implementing measures of the martial law regime is provided by the Law of Ukraine "On the National Police"in Art. 23 (paragraph 24, Part 1) [1].

Taking into account the experience of National Police of Ukraine functions during the beginning of hostilities in 2014, the Order on approval of the Instruction about order of interaction of territorial authorities of police and interregional territorial authorities of National police of Ukraine during emergency response, in case of introduction of legal regime of warlike or emergency statewhich National Police of Ukraine is still governed by.

Due to the protracted state of hostilities, which began to spread throughout Ukraine, on March 13 2022 the Verkhovna Rada of Ukraine drafted the Law of Ukraine on "Amendments to the Laws of Ukraine "On National Police" and "On Disciplinary Statute of the National Police of Ukraine" to optimize police, including the period of the martial law regime. The adoption of this Law allows to optimize and regulate the activities of the police, especially in martial law [4]. The proposed amendments relate to the interaction of the National Police agencies with state bodies, local governments, legal entities of state ownership, including prisoners of war, escorting and holding detainees, demining and admission of police officers to conduct special explosives, as well as representation in the International Criminal Police Organization - Interpol.

Thus, the latest regulations allow us to conclude that the National Police of Ukraine are very necessary and important for the security and defense sector. National Police activities in martial law can control such activities as: ensuring territorial security; combating organized crime; fight against terrorism; combating illegal migration and human trafficking; combating drug addiction, alcoholism and child homelessness. The organization of the National Police of Ukraine is important and has a great impact on national security not only in the current situation, but also in general.

References:

1. Zakon Ukrajiny Pro Nacionaljnu policiju vid 02.07.2015 # 580-VIII. [Law of Ukraine On the National Police of 02.07.2015 № 580-VIII.] Retrieved from: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19 (access: 11.04.2022)

2. Zakon Ukrajiny Pro pravovyj rezhym vojennogho stanu vid 12.05.2015 # 389-VIII. [Law of Ukraine on the legal regime of martial law of 12.05.2015 № 389-VIII] Retrieved from: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19 (access: 11.04.2022)

3. Nakaz Pro zatverdzhennja Instrukciji pro porjadok vzajemodiji terytorialjnykh orghaniv policiji ta mizhreghionaljnykh terytorialjnykh orghaniv Nacionaljnoji policiji Ukrajiny pid chas reaghuvannja na nadzvychajni sytuaciji, u vypadku uvedennja pravovogho rezhymu vojennogho chy nadzvychajnogho stanu vid 31.10.2016 # 1129. [Order On Approval of the Instruction on the Procedure for Interaction of Territorial Police Bodies and Interregional Territorial Bodies of the National Police of Ukraine in Responding to Emergencies in Case of Imposition of Martial Law or State of Emergency dated 31.10.2016 № 1129.] Retrieved from: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0085-17 (access: 11.04.2022)

4. Proekt Zakonu pro vnesennja zmin do zakoniv Ukrajiny "Pro Nacionaljnu policiju" ta "Pro Dyscyplinarnyj statut Nacionaljnoji policiji Ukrajiny" z metoju optymizaciji dijaljnosti policiji, u tomu chysli pid chas diji rezhymu vojennogho stanu vid 13.03.2022 # 7147. [Draft Law on Amendments to the Laws of Ukraine "On the National Police" and "On the Disciplinary Statute of the National Police of Ukraine" in order to optimize the activities of the police, including during martial law from 13.03.2022 № 7147] Retrieved from: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=73909 (access: 11.04.2022)

Г.К. Тетерятник, д.ю.н., доцент
(Одеський державний університет внутрішніх справ)

ОКРЕМІ НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ ДІЯЛЬНОСТІ ДЕРЖАВНИХ ОРГАНІВ, ЩО ЗДІЙСНЮЮТЬ КРИМІНАЛЬНЕ ПРОВАДЖЕННЯ, В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

З 2014 року в Україні триває збройна агресія російської федерації, яка з 24 лютого 2022 року переросла у повномасштабну. У різні історичні періоди розвитку Україна стикалася із ситуаціями, які є непідвладними: війна, збройні конфлікти, загрози конституційному ладу, пандемії та епідемії, стихійні лиха, техногенні аварії та катастрофи та ін. надзвичайні ситуації, які у випадках масштабності обумовлюють введення надзвичайних правових режимів. Вони створюють особливі умови для діяльності органів державної влади, правоохоронних органів та більшості державних і суспільних інституцій, а обмеження прав і законних інтересів осіб стає вимушеною необхідністю для подолання їх наслідків та нормалізації життєво важливих сфер. У таких умовах вирішується складне питання щодо забезпечення розумного балансу державних та суспільних інтересів і створення гарантій прав і законних інтересів особи як найвищої соціальної цінності в умовах їх вимушеного обмеження.

Серед факторів, які детермінують особливості кримінального провадження в умовах надзвичайних правових режимів, до яких належить і воєнний стан: 1) фактори небезпеки; 2) відсутність доступу до окремих територій, на яких здійснюється кримінальне провадження; 3) повне або частково обмежене функціонування органів державної влади, у т.ч. правоохоронних, судових органів України на територіях вчинення кримінальних правопорушень; 4) особливості правового регулювання не тільки нормами КПК України, але й надзвичайним законодавством, міжнародними нормативно-правовими актами, які активуються за умов надзвичайних правових режимів; 5) специфічні організаційно-управлінські основи проведення окремих процесуальних дій та прийняття процесуальних рішень, які залежать не тільки від рішень суб'єктів кримінального процесу, але й від рішень та порядку взаємодії з іншими владними суб'єктами; 6) часткове або повне блокування функціонування окремих процесуальних інститутів та поява нових процесуальних засобів, способів, гарантій кримінального провадження в екстраординарних умовах та ін. [1, с. 486].

Державні перетворення, які відбуваються в умовах воєнного стану, не могли не торкнутися сфери кримінального провадження. Так, уже протягом березня-квітня прийнято низку законів (№2111- IX від 03.03.2022 р., № 2125-IX від 15.03.2022 р., №2137-IX від 15.03.2022 р., №2201- IX від 14.04.2022 р. (наразі перебуває на підписі у Президента України) [2-5]), направлених на забезпечення ефективного здійснення кримінального провадження, з урахуванням специфічних факторів, обумовлених цим правовим режимом.

Розглянемо окремі організаційні та правові особливості діяльності органів досудового розслідування, прокуратури та суду у кримінальних провадженнях в умовах воєнного стану, визначених у новелах КПК України.

Законом України №2201- IX від 14.04.2022 р. передбачається редакція ч. 5 ст. 36 КПК України. Йдеться по суті про повноваження прокурора щодо визначення, зміни підслідності. Крім того, зазначене положення або принаймі посилання на нього логічно має знайти своє відображення у ст. 216 КПК України. У попередніх дослідженнях, на підставі аналізу надзвичайних законів, які також торкалися питань підслідності в умовах АТО/ООС та на тимчасово окупованих територіях (ТОТ), нами обґрунтовувалася пропозиція щодо визначення у доктрині кримінального процесу такого виду підслідності як дискреційної. Необхідним, на нашу думку, є також визначення строків передання матеріалів досудового розслідування для забезпечення його ефективності та оперативності [1, с. 232].

Привертає увагу не тільки питання підслідності, але і питання підсудності, у випадках, коли функціонування судів на окремих територіях обмежене або унеможливлене внаслідок воєнного стану. Відповідно до ЗУ «Про внесення зміни до частини сьомої статті 147 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» щодо визначення територіальної підсудності судових справ» від 03.03.2022, «у разі неможливості здійснення правосуддя судом з об'єктивних причин під час воєнного або надзвичайного стану, у зв'язку зі стихійним лихом, військовими діями, заходами щодо боротьби з тероризмом або іншими надзвичайними обставинами може бути змінено територіальну підсудність судових справ, що розглядаються в такому суді, за рішенням Вищої ради правосуддя, що ухвалюється за поданням Голови Верховного Суду, шляхом її передачі до суду, який найбільш територіальне наближений до суду, який не може здійснювати правосуддя, або іншого визначеного суду. У разі неможливості здійснення Вищою радою правосуддя такого повноваження воно здійснюється за розпорядженням Голови Верховного Суду. Відповідне рішення є також підставою для передачі усіх справ, які перебували

на розгляді суду, територіальна підсудність якого змінюється» [6]. По-перше, на нашу думку, доцільно внести аналогічні доповнення до статті 32 КПК України, адже відповідно до ч. 3 ст. 1 КПК України зміни до нього вносяться саме законами про внесення змін до цього Кодексу. А зазначені норми стосуються саме виключень, пов'язаних із правилами визначення підсудності у кримінальному провадженні.

По-друге, наразі за розпорядженнями Голови ВС відновлюється територіальна підсудність судових справ на звільнених ТОТ та територіях, де припинені активні бойові дії та є належні умови для здійснення правосуддя. Розпорядженнями визначається, що суди, за якими були передані справи, у зв'язку зі зміною підсудності мають забезпечити розгляд справ (проваджень), які надійшли включно до дати розпорядження. Слід звернути увагу, що у ст. 147 ЗУ «Про судоустрій та статус суддів» йдеться лише про зміну підсудності у разі неможливості здійснення правосуддя судом з об'єктивних причин, але, як і у КПК України не врегульовано порядок відновлення підсудності, невирішеним залишається питання щодо строків та порядку повернення справ, які знаходяться за зміненою підсудністю у відповідних судах, до судів, робота яких відновлена, визначення суду, на який покладено вирішення процесуальних питань, які виникають після ухвалення судового рішення.

Забезпечення взаємодії у кримінальних провадженнях в умовах воєнного стану є важливою складовою ефективності та оперативності. Розуміючи це, законодавець ЗУ №2201- IX від 14.04.2022 р. доповнив частиною 4 статтю 39 КПК України, відповідно до якої керівник органу досудового розслідування має право своєю вмотивованою постановою, погодженою з керівниками відповідних органів досудового розслідування, утворювати міжвідомчі слідчі групи та визначати у їх складі старшого слідчого, який керуватиме діями інших слідчих. Попри позитивні зрушення, на нашу думку, доцільно визначити зазначену норму наступним чином: «Керівник органу досудового розслідування у провадженні якого знаходяться відповідні матеріали щодо кримінального правопорушення, має право своєю вмотивованою постановою, погодженою з керівниками інших відповідних органів досудового розслідування, залучення яких є необхідним з метою забезпечення завдань кримінального провадження, утворювати міжвідомчі слідчі групи та визначати у їх складі старшого слідчого, який керуватиме діями інших слідчих». Необхідним є також розробка міжвідомчого підзаконного нормативного акту, з метою деталізації та врегулювання питань діяльності міжвідомчих слідчих груп.

Список використаних джерел:

1. Тетерятник Г.К. Кримінальне провадження в умовах надзвичайних правових режимів: теоретико-методологічні та праксеологічні основи: монографія. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2021. 500 с.

2. Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України та Закону України «Про попереднє ув'язнення» щодо додаткового регулювання забезпечення діяльності правоохоронних органів в умовах воєнного стану: Закон України №2111- IX від 03.03.2022 р. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/T222111.html.

3. Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо порядку скасування запобіжного заходу для проходження військової служби за призовом під час мобілізації, на особливий період або його зміни з інших підстав: Закон України № 2125-IX від 15.03.2022 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2125-20#Text.

4. Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України та Закону України «Про електронні комунікації» щодо підвищення ефективності досудового розслідування "за гарячими слідами" та протидії кібератакам: Закон України №2137-IX від 15.03.2022 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2137-20#Text

5. Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України

щодо удосконалення порядку здійснення кримінального провадженняв умовах воєнного стану: Закон України №2201- IX від 14.04.2022 р.

6. Про внесення зміни до частини сьомої статті 147 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» щодо визначення територіальної підсудності судових справ Закон України від 03.03.2022 р. № 2112-IX. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2112-20#Text

В.Ю. Томіна
(Одеський державний університет внутрішніх справ)

ФОРМУВАННЯ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ОБОРОНИ В УКРАЇНСЬКИХ ГРОМАДАХ

З початку повномасштабного вторгнення російських військ на територію України, громади зіштовхнулися із певними труднощами у формуванні та комплектуванні сил спротиву на своїй території.

Загалом, в усіх областях України територіальна оборона формувалася до початку повномасштабного вторгнення російської армії.

Правові та організаційні засади національного спротиву, особливості його підготовки та ведення визначаються нормами закону України «Про основи національного спротиву» (далі- Закон)[1]. Національний спротив включає комплекс заходів, що організовуються і здійснюються для оборони України шляхом максимального залучення громадян. Складовими національного спротиву є територіальна оборона, рух опору та підготовка громадян України до національного спротиву. Загальне керівництво національним спротивом здійснює Президент України як Верховний Головнокомандувач Збройних Сил України через Міністра оборони України. Безпосереднє керівництво територіальною обороною здійснюється на всій території України Головнокомандувачем Збройних Сил України через Командувача Сил територіальної оборони Збройних Сил України. А відповідно, у межах зон та районів територіальної оборони – керівниками через штаби територіальної оборони.

Створення сил територіальної оборони громад є допоміжною силою до Збройних Сил України. Функції цих сил є як превентивними, так і оборонними. Адже, по-перше, розгортання територіальної оборони є одним із способів запобігання зовнішній агресії, оскільки українська армія готова до раптового вторгнення у певний регіон. По-друге, територіальна оборона впливає на підтримку і контроль порядку та безпеки в тилу, адже кожне місто, селище, село стає захищеним. Це дозволяє концентрувати сили армії на пріоритетних напрямках, що створює нову якість оборони, адже сотні тисяч цивільних громадян підготовлені і можуть захищати свої території.

Сама процедура формування територіальної оборони, яка закріплена законодавчо, є чіткою та розподіленою на етапи, адже передбачає залучення як військових, так і цивільних осіб. Проте на практиці громади зіштовхуються із труднощами у реалізації цієї процедури. Тому це вимагає рішень, що повинні супроводжуватися чітким розподілом обов'язків на рівні органів місцевого самоврядування, військових адміністрацій, центральних органів влади. Ті регіони, де не ведуться активні бойові дії, налагодили систему координації саме таким шляхом – лінія управління вибудувалася обласними військовими адміністраціями, які координують виконання правових заходів воєнного стану у регіоні.

Всі військові формування, які утворюються у громадах у період воєнного стану, узгоджуються із Генеральним штабом Збройних Сил України. Завдання цих військових формувань – сприяти здійсненню відповідних заходів щодо оборони території України та правового режиму воєнного стану.

Територіальна оборона складається з військової, цивільної та військово-цивільної складових. Військова складова територіальної оборони включає органи військового управління, частини Сил територіальної оборони Збройних Сил України. Основну роль в процесі організації та реалізації всіх завдань територіальної оборони виконують Сили територіальної оборони Збройних Сил України. До них належать Командування Сил територіальної оборони Збройних Сил України; регіональні органи військового управління Сил територіальної оборони Збройних Сил України; бригади Сил територіальної оборони Збройних Сил України; батальйони зі складу бригад Сил територіальної оборони Збройних Сил України. Склад сил і засобів, які залучаються до територіальної оборони, визначається Головнокомандувачем Збройних Сил України за узгодженням з керівниками органів управління відповідних сил оборони.

Цивільна складова територіальної оборони включає державні органи, органи місцевого самоврядування, які залучаються до територіальної оборони. Військово-цивільна складова територіальної оборони включає штаби зон (районів) територіальної оборони та добровольчі формування територіальних громад, які залучаються до оборони.

Щодо добровольчих формувань, то вони утворюються з урахуванням ресурсних та людських можливостей відповідних територіальних громад.

Порядок утворення та діяльності добровольчих формувань територіальних громад визначається Положенням про добровольчі формування територіальних громад, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 29.12.2021 р. № 1449[2].

Загальна кількість та місця розташування добровольчих формувань територіальних громад визначаються Командуванням Сил територіальної оборони Збройних Сил України за участю відповідних

сільських, селищних, міських рад та затверджуються Головнокомандувачем Збройних Сил України (частина 2 статті 8 Закону)[1].

Відповідно до статті 23 Закону фінансування та матеріально-технічне забезпечення національного спротиву здійснюються за рахунок і в межах коштів Державного бюджету України, місцевих бюджетів, а також з інших не заборонених законодавством України джерел[1].

Видатки на здійснення та забезпечення заходів з організації, підготовки, підтримання та ведення руху опору належать до таємних видатків Державного бюджету України, які виділяються Міністерству оборони України окремим напрямом на утримання Сил спеціальних операцій Збройних Сил України.

Місцеві державні адміністрації забезпечують на відповідних територіях громад виконання завдань оборони – організація територіальної оборони, цивільного захисту, надання службових приміщень у воєнний час, фінансування підрозділів територіальної оборони тощо.

У зв'язку з цим громади зіштовхнулися із викликами, які пов'язані як із необхідністю оперативної організації оборони своїх території, а саме:

– Тривалість процедури офіційного затвердження сил спротиву не дозволяла швидко мобілізувати осіб. Належне юридичне закріплення територіальної оборони вимагає довготривалого процесу – від ініціювання з нижчого рівня до затвердження на рівні центральної влади. Це вплинуло на інші проблеми, з якими зіштовхнулися громади в організації сил спротиву на своїх територіях;

– Відсутність системної координації діяльності добровольчих батальйонів, військових адміністрації, правоохоронних органів;

– Ідентифікація певних груп як добровольчих формувань. Офіційне затвердження добровольчих формувань вимагає часового ресурсу, і відповідно добровольчі формування у деяких громадах діють без юридичного закріплення, що викликає труднощі у їхній ідентифікації;

– Громади зіштовхнулися із проблемою забезпечення всім необхідним озброєнням, швидкого розподілу завдань, організації навчання для добровольців та видачі їм зброї. Для цього необхідно було вносити низку змін до бюджетів громад для закупівлі всіх матеріально-технічних засобів та мобілізувати сили в тилу, зокрема волонтерські.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про основи національного спротиву» URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1702-20#Text

2. Постанова Кабінету Міністрів України від 29.12.2021 р. № 1449 «Про затвердження Положення про добровольчі формування територіальних громад». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1449-2021-%D0%BF#Text

Т.О. Трень, курсант
(Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ)
Науковий керівник: **Є.С. Зеленський, майор поліції,**
викладач кафедри тактико-спеціальної підготовки
(Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ)

ОКРЕМІ ПИТАННЯ ЗАСТОСУВАННЯ ЗБРОЇ В УМОВАХ ВІЙНИ

Законодавство мирного часу не здатне повною мірою забезпечити регулювання правовідносин в умовах військової агресії. Війна стала поштовхом до змін у різних сферах життя. Аналіз нещодавно внесених до Кримінального кодексу України змін щодо застосування вогнепальної зброї проти окупантів, а також сучасного стану національної безпеки і оборони в аспекті збройного забезпечення становить актуальність нашого дослідження.

Відтепер відповідно до ч.3 ст. 43-1 ККУ особа не підлягатиме кримінальній відповідальності за застосування зброї (озброєння), бойових припасів або вибухових речовин проти майна та осіб, які чинять збройну агресію проти України, якщо їх було застосовано без порушень вимог законодавства [1]. Таку новелу чинного законодавства вважаємо цілком обґрунтованою. Одностороннє насильство проти мирного населення, бойові дії потребують негайного вирішення проблем захисту цивільних осіб і визволення регіонів. Право на захист свого життя й життя рідних, як відомо, належить до переліку прав та свобод людини й громадянина як критерії міжнародно-нормативного підходу [2].

Проблема самозахисту українців та невизначеність правового характеру у сфері контролю над володінням зброєю стали поштовхом до прийняття вищезазначеної норми. Слід сказати, що безпека

громадян, користування і контроль над зброєю також є наразі нагальними питаннями. На цьому фоні вважаємо необхідним посилити кримінальну відповідальність за використання зброї не законослухняними громадянами України, адже лише за роки війни на Сході України кількість зброї в незаконному обігу практично неможливо перерахувати.

Бойові дії, що розпочалися колись на Донбасі, переконливо довели, що в населення знаходиться в незаконній власності й зберігається досить велика кількість різноманітної зброї, яку можна використовувати як бойову. Результати проведених в Україні кримінологічних досліджень демонструють, що наша держава є територією для транснаціональної злочинної діяльності у сфері незаконного обігу зброї. Крім того, вихід озброєння з-під контролю держави негативно впливає на воєнну безпеку країни, а цього в умовах, що склалися, допустити не можна.

Науково-технічний прогрес не стоїть на місці. У зв'язку з появою та широким застосування в сучасних умовах реактивних систем залпового вогню, переносних ручних гранатометів, реактивних гранат, автоматичних мінометів, переносних протипіхотних гранатометів великого значення набуває колективний захист військовослужбовців. Також зростає актуальність забезпечення особового складу військовослужбовців засобами індивідуального захисту, з урахуванням вражаючих факторів нової зброї.

З метою удосконалення захисту військовослужбовців від ураження зброєю противника доцільним, на наш погляд, стане проведення моніторингу зміни вражаючих факторів сучасної зброї та появи нових її видів. Суттєве значення матиме здійснення аналізу розвитку засобів збройного конфлікту в умовах сьогодення, їх впливу на зміни способів ведення війн, та на цій основі прогнозування шляхів удосконалення воєнного мистецтва.

Аналіз ситуації, що наразі склалась в Україні у сфері національної безпеки, можна зробити висновок, що самотужки ефективно боротися з сучасними загрозами і викликами неможливо, це по-перше. По-друге, це можливо ефективніше та з найменшими затратами власних ресурсів забезпечити лише шляхом об'єднання в політичні, економічні та військові союзи. Отож, різноманітні виклики й загрози окремій державі та світовій спільноті повинні стати поштовхом не тільки до тіснішої взаємодії та співпраці, а й до безпосередньої участі у військово-політичному союзі.

Принагідно сказати, що в сучасному міжнародному праві існує система відповідальності за порушення законів та звичаїв війни. Це, за загальним правилом, має слугувати перешкодою вчинення злочинів та сприяти посиленню захисту прав людини. Впровадження в законодавство є останнім етапом процесу гармонізації національних та міжнародних правових систем з питань регулювання збройних сутичок. Задля виконання покладених на Україну міжнародних зобов'язань при підготовці, плануванні та веденні бойових дій мають враховуватися норми міжнародного гуманітарного права стосовно захисту жертв війни насамперед цивільних осіб, осіб, які припинили безпосередню участь у збройному протистоянні, цивільних об'єктів, захисту особливо небезпечних об'єктів та культурних цінностей. Та практика сьогодення показує, що наш противник не збирається дотримуватися жодних законів і звичаїв війни, що вказує на його винятковий цинізм і жорстокість [3].

Підсумовуючи вищезазначене, вважаємо за необхідне сказати, що норма, яка легалізує застосування вогнепальної зброї проти загарбників має суттєве значення в умовах війни. Проте слід відзначити, що рівень поширення незаконного поводження зі зброєю, бойовими припасами або вибуховими речовинами в Україні, незважаючи на досягнутий певний прогрес у протидії цьому явищу, залишається досить високим. Отож, це питання є ще недостатньо дослідженим та потребує подальшої аналітичної розробки.

Список використаної літератури:

1. Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 року. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14 (дата звернення: 20.04.2022).

2. Закон і бізнес: Бойовий імунітет декриміналізує злочини. URL : https://zib.com.ua /ua/150862.html (дата звернення: 20.04.2022)

3. Терещук А. О. Вогнепальна зброя та бойові припаси до неї як предмет злочину / А. О. Терещук // Часопис Київського університету права. – 2013. – № 3. – С. 326-330

М.М. Трещов, д.держ.упр., доцент
(Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ)

НАСЛІДКИ ВІЙНИ З РОСІЄЮ: ЕКОНОМІЧНИЙ ВИМІР ДЛЯ УКРАЇНИ

Статистичні показники 2021 року показали, що економіка України відновлювалася від наслідків пандемії COVID-19 краще, ніж очікувалося, завдяки вчасно проведеним реформам, які підсилили макрофінансовий та фіскальний базис держави. Політика фінансування видатків державного та місцевих бюджетів корелювали з Програмою фінансування МВФ з метою забезпечення доступу до зовнішніх фінансових ринків.

І хоча деякі реформи, зокрема банківської сфери, управління державними підприємствами та пенсійним забезпечення громадян, мали низьку ефективність або взагалі були відверто корупційними, що посилювалося негативною демографічною ситуацією, високим рівнем міграції кваліфікованих кадрів, низькою продуктивністю праці і недостатнім рівнем інвестування у новітні технології, зростання реального ВВП України в 2021 р. становить 3,4% завдяки стрімкому підвищенню цін на міжнародних продовольчих ринках. Це призвело до того, що внесок аграрної галузі склав більш ніж 40% в надходжень від експорту та майже 1/5 ВВП.

На тлі зростання цін на інші сировинні товари, зокрема і гірничо-добувної промисловості, такі тренди стимулювали створення в Україні моделі відкритої експортно-сировинно спрямованої економіки, яка забезпечує достатньо високий рівень життя населення на тлі піку цін на сировину та продовольство, проте посилює ризики стагнації економіки в разі зміни тенденцій і створення несприятливої ситуації світових ринках сировини.

З початком повномасштабного вторгнення росії Україна зазнала економічної та гуманітарної кризи. За даними Управління верховного комісара ООН у справах біженців кількість внутрішньо переміщених осіб в Україні досягла 7,7 млн осіб, а 5 млн осіб залишили Україну. Зі зростанням продовольчої небезпеки, уряд ввів обмеження на експорт зернових та інших продуктів харчування. Для підтримки економіки та послаблення тиску на валютні резерви Національного банку України та банківську систему було введено надзвичайну ситуацію (у тому числі контроль за капіталами та обмеження банківського сектору) та надана можливість відстрочення податкових платежів. При цьому не оголошено дефолт та в повній мірі і своєчасно виконуються зобов'язання по внутрішніх і зовнішніх позиках та соціальних виплатах. Ці заходи допомогли запобігти макрофінансовому та фінансовому колапсу під час війни.

Пріоритетами публічного управління в найближчому майбутньому залишаються підтримка макроекономічної стабільності, надання базових публічних послуг і гуманітарної допомоги громадянам та відновлення виробничої діяльності підприємств і експортних операцій.

МВФ прогнозує падіння економіки України на 35% в поточному році, утримуючись від розрахунку жодних інших показників на 2022 – 2027 рр. [1].

Згідно прогнозів Світового банку за умови, що війна триває протягом ще декількох більше місяців скорочення реального ВВП сягне 45% в 2022 р. Ці припущення ґрунтуються на поточному тренді значного зниження імпорту та експорту, враховує розриви ланцюгів торгівлі, мінімізацію інвестиційної діяльності та значне падіння витрат домогосподарств, що є результатом масової міграції та часткової втрати доходів населення.

Поряд із слабким відновленням продуктивних та експортних потужностей та поступового повернення українців з-за кордону, що одночасно супроводжуватиметься відтоком найбільш кваліфікованої робочої сили закордон очікується повільне відновлення української економіки. За оцінками Світового банку у 2023 р. реальний ВВП зросте на 2,1%, у 2024 р., у 2025 р. – понад 7%. Загалом, реальний ВВП в 2025 р. буде меншим на третину за показник 2022 р.

Інфляція за прогнозами в 2022 р. становитиме 15%, у 2023 р. – 19%, у 2024 р. – 8,4% як наслідок не лише прямого впливу воєнних дій, а й значного рівня державної соціальної підтримки, яка не підкріплена результатами економічної діяльності в країні.

За підсумками поточного року державний борг зросте з 50,7% в 2021 р. до 90,7% реального ВВП з перспективою до скорочення за рахунок зниження непершочергових витрат бюджету та фіскальної концентрації на фоні пожвавлення економічної діяльності та зростання рівня інвестицій у виробництво, що супроводжуватиметься зростанням доходів населення і рівнем споживання.

Дефіцит державного бюджету України за прогнозом МВФ в 2022 р. зросте до 17,8% реального ВВП з 4% у 2021 р. та залишатиметься на дуже високому рівні (у 2023 р. – 13,1% ВВП, 2024 р. – 11,9%, 2025 р. – 10,9%, 2026 р. – 10,8%, 2027 р. – 9,3%). В квітні 2022 р. МВФ підтримав звернення

Уряду України щодо надання 15 млрд дол. США підтримки у покритті дефіциту державного бюджету на заходи зі збереження функціонування економіки на наступні три місяці, розпочавши перемовини з партнерами, щоб забезпечити мобілізацію за різними каналами такої підтримки, та створив спеціальний адміністративний рахунок для спрямування грошей країн-донорів на допомогу Україні [1]. Нажаль практика березня 2022 р., коли Україна отримала 3,4 млрд дол. США допомоги показує, що кошти можуть надійти у вигляді кредитів, а не грантів, що створює передумови для тривалої рецесії економіки в післявоєнний період. При цьому це лише потреби в коштах на підтримку економіки України в короткостроковій перспективі, що не враховує потребу в коштах на відновлення країни, потреба в яких зростає з продовженням фази активних бойових дій.

Список використаних джерел:

1. War sets back the global recovery. International Monetary Fund. 2022. URL: https://www.imf.org/en/Publications/WEO/Issues/2022/04/19/world-economic-outlook-april-2022.

К. Трішин, С. Карапет'янць
(Одеський державний університет внутрішніх справ)

НАУКОВІ ПРОБЛЕМИ ЗАПРОВАДЖЕННЯ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ УКРАЇНИ

Зараз в Україні є досить поширеною темою правового режиму воєнного стану. Як всім відомо на територію України 24.02.2022 року було здійснено вторгнення та збройна агресія з боку Російської Федерації, яке на превеликий жаль торкнулося не тільки воєнних об'єктів, а й мирних громадян України, і наданий момент на всій території держави діє правовий режим воєнного стану.

Дане питання є досить широко висвітленим у науковій літературі як з адміністративного і кримінального права, так і з міжнародного права, а також у періодичних виданнях. Науково-теоретичну основу дослідження порушеної проблематики склали праці вчених, зокрема, А. Сафаров, В. Іщенко, С. Кириченко, В. Семененко, М. Лобко, В. Шемаєв, В. Бегма, С. Сидоренко та інші.

Хотілось би зазначити, поняття воєнного стану. Згідно З законодавством України воєнний стан – це особливий правовий режим, який допомагає державі відбувати збройну агресію, яка чинить загрозу незалежності України її територіальній цілісності та передбачає надання відповідним органам певних повноважень.

Указ президента України про впровадження воєнного стану передбачає обмеження Конституційних прав і свобод громадян. А саме:

- недоторканність житла
- таємниця листування, телефонних розмов
- заборона на втручання в особисте життя
- свобода пересування та вільний вибір місця проживання
- свобода думки та слова
- право обирати та буди обраним до органів державної влади
- проводити збори, мітинги

Особливостями правового режиму воєнного стану є можливість запровадження комендантської години, особливий режим виїзду-в'їзду, перевірка документів, обшук громадян, за потреби їхнього майна та приміщень, трудова повинність для усіх працездатних осіб, які не працюють у воєнній сфері, мобілізація населення, вилучення або відчуження приватного майна для потреб армії, вилучення приватного майна для потреб армії, вилучення зареєстрованої холодної та вогнепальної зброї, заборона діяльності політичних партій або громадських організаціях, які загрожують суверенітету України, заборона проведення мітингів і референдумів, заборона проведення виборів на усіх рівнях.

Що ж правовий режим воєнного стану дає? По-перше, він дає можливість зорієнтувати всю оборону і всю стратегічну, економічну та фінансову діяльність спрямувати на оборону та захист країни, адже дійсно на даному етапі нічого немає більш важливого ніж захистити нашу державу. В такому випадку цей режим передбачає певні обмеження конституційних прав і свобод громадян, зокрема, як багатьом відомо, всі ми бачимо зараз блок-пости, які збудовані на виїздах та в'їздах в міста і кожен зобов'язаний проходити контроль, адже багато ми чуємо про диверсійно-розвідувальні групи, які діють як на території держави де ведуться бойові дії. Також в такій ситуації встановлюється комендантська година, також з недавніх пір введено відповідно до Наказу Воєнного комісару - режим світломаскування, коли вимикається все зовнішнє освітлення.

Список використаних джерел:
1. Конституція України
2. Закон України “Про правовий режим воєнного стану”, (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2015, № 28, ст. 250 зі змінами).
3. Указ Президента України від 26 листопада 2018 року № 393/2018 “Про введення воєнного стану в Україні.
4. Журнал "Наука і оборона" включений до категорії "Б" наукових фахових видань України (наказ Міністерства освіти і науки України від 17.03.2020 № 409)
5. Закон України "Про військовий обов’язок і військову службу".
6. Закон України "Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію"
7. Видавництво Кузніченко С.О. , Голуб В.О "Олді - плюс" Воєнний стан: закордонний досвід та українська модель.
8. Закон України “Про оборону України”, (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1992, № 9, ст. 106).
9. С. Рахманін. Колаптоїдний воєнний стан, Дзеркало тижня від 1 грудня 2018 р. 00:25ZN № 1221, 1 грудня 7 грудня.

Г.І. Удренас, к.ю.н.,
В.С. Трояновський
(*Одеський державний університет внутрішніх справ*)

ДО ПИТАННЯ ПРО ІННОВАЦІЇ У ВИКЛАДАННІ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ДОМЕДИЧНА ДОПОМОГА В ЕКСТРЕМАЛЬНИХ СИТУАЦІЯХ ТА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ»

Українська держава наразі переживає тяжкі часи на шляху визвольної боротьби з російськими окупантами за свою свободу, незалежність та світле майбутнє. З самих перших дні рашистської навали населенню України довелось пристосовуватися жити в умовах воєнного стану. Нагадаємо, що у зв’язку з військовою агресією Російської Федерації проти України, на підставі пропозиції Ради національної безпеки і оборони України, відповідно до пункту 20 частини першої статті 106 Конституції України, Закону України «Про правовий режим воєнного стану» в Україні було введено воєнний стан із 05 години 30 хвилин 24 лютого 2022 року [1]. Відповідно до цього виникла потреба у невідкладному швидкому навчанні всіх верств населення основам домедичної допомоги в екстремальних і бойових умовах.

На нашу думку, відповідно до вищезазначеного, не виключенням є і начальні заклади зі специфічними умовами навчання. З метою збільшення обізнаності серед здобувачів вищої освіти навчальних закладів зі специфічними умовами навчання зросла необхідність у збільшенні навчальних годин під час викладання домедичної допомоги. Аргументуючи зазначену позицію, слід зазначити, що курсанти навчальних закладів зі специфічними умовами особливо потребують збільшення знань з домедичної підготовки, оскільки в умовах воєнного стану несуть службу разом із поліцейськими практичних підрозділів на блокпостах, під час патрулювання та в інших гарячих точках нашої країни. Відповідно вони повинні бути обізнаними та готовими у будь-який момент надати домедичну допомогу не тільки собі, але й потребуючим такої допомоги іншим особам. До вказаного слід додати, що на удосконалення практичної підготовки здобувачів вищої освіти з медицини надзвичайних ситуацій з 2014 року неодноразово наголошували вітчизняні учені, як медики так і тактики [2].

Враховуючи вищезазначене, на нашу думку, існує необхідність у збільшенні обсягу навчальних годин і постійному оновленні обов'язкової навчальної компоненти «Домедична допомога в екстремальних ситуаціях та в умовах воєнного стану», у зв’язку з теперішньою політичною ситуацією в Україні та нагальними обставинами війни проти російських окупантів для здобувачів вищої освіти навчальних закладів зі специфічними умовами навчання.

Завданнями вивчення зазначеної навчальної дисципліни «Домедична допомога в екстремальних ситуаціях та в умовах воєнного стану» є прикріплення навичок у здобувачів вищої освіти щодо надання домедичної допомоги собі безпосередньо та постраждалим і пораненим в умовах військового часу. У результаті вивчення вказаної навчальної дисципліни здобувачі вищої освіти повинні уміти: надати домедичну допомогу, а саме первинний огляд постраждалого; зупинити кровотечу; поновити прохідність дихальних шляхів; надати допомогу при пораненнях, переломах, вивихах, розтягах, тер-

мічних і хімічних ураженнях у бойових умовах; надати допомогу постраждалим при застосуванні засобів масового ураження в бойових умовах; здійснити медичне сортування та медичну евакуацію в разі виникнення масових санітарних втрат у бойових і небойових умовах; надати домедичну допомогу постраждалими з ознаками бойового стресу. Як бачимо, під час навчання вказаної навчальної дисципліни розширюється коло навичок, якими повинен володіти курсант під час надання первинної домедичної допомоги, що обумовлено складними обставинами, в яких знаходиться український народ на шляху боротьби за свою свободу та незалежність.

У даній науковій роботі вважаємо за необхідне також зосередити увагу на одній із тем «Домедичної допомоги в екстремальних ситуаціях та в умовах воєнного стану, а саме «Первинний огляд постраждалого», яка є базовою і суто специфічною. Вважаємо, що для освоєння навчального матеріалу за даною темою необхідно збільшити аудиторні години, відповідно вивчення матеріалу, що залишається - компенсувати організацією самостійної роботи здобувачів вищої освіти із використанням сучасних інноваційних технологій. Однак максимальний обсяг матеріалу необхідно вивчати під час практичних занять очно або дистанційно.

Нагальними потребами під час викладання навчальної дисципліни «Домедична допомога в екстремальних ситуаціях та в умовах воєнного стану» є вдосконалення місцевої кафедральної підсистеми електронної освіти і відповідної їй телекомунікаційної мережі з виходом до інформаційної мережі та розробка електронної навчально-методичної літератури з її наступною сертифікацією, оскільки практично всі здобувачів вищої освіти постійно користуються мережею Інтернет. Електронна форма надання методичних матеріалів для самостійної роботи, без сумніву, має низку переваг порівняно з друкованими виданнями: інформація доступна всім здобувачам вищої освіти, які мають можливість виходу до інформаційної мережі; викладач має можливість постійно корегувати й оновлювати навчально-методичну і довідкову інформацію, яка стосується даної дисципліни. За таких умов здобувач вищої освіти має можливість отримати доступ до навчальних матеріалів у будь-який час і в будь-якому місці, що особливо актуально для курсантів, які часто бувають задіяні в охороні публічного порядку або на блокпостах.

Отже, в умовах сьогодення існує нагальна потреба у збільшенні навчальних годин під час викладання навчальної дисципліни «Домедична допомога в екстремальних ситуаціях та в умовах воєнного стану» для здобувачів вищої освіти навчальних закладів зі специфічними умовами навчання. Вважаємо, що навчальний матеріал, який використовується під час викладання зазначеної навчальної дисципліни може також застосовуватися під час організації практичних занять для всіх без виключення працівників вишів.

Список використаних джерел:

1. Про затвердження Указу Президента України «Про введення воєнного стану в Україні»: Закон України від 24.02.2022 № 2102-IX. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2102-IX#Text (дата звернення 17.04.2022).

2. Шевченко В.В. Удосконалення практичної підготовки студентів з медицини надзвичайних ситуацій / Основні напрямки підготовки медичних кадрів у сучасних умовах: матеріали Всеукраїнської навчально-наукової конференції з міжнародною участю, 26 берез. 2015 р. Полтава, 2015. С. 264-266.

О.І. Ульянов, к.ю.н., доцент
О.Т. Ніколаєв, к.політ.н., доцент
(Одеський державний університет внутрішніх справ)

ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ НАЦІОНАЛЬНОЮ ПОЛІЦІЄЮ КОМПЛЕКСУ ЗАХОДІВ ЩОДО ЗАБОРОНИ ЗНАХОДЖЕННЯ ГРОМАДЯН НА ВУЛИЦЯХ ТА В ІНШИХ ГРОМАДСЬКИХ МІСЦЯХ У ПЕВНИЙ ЧАС (КОМЕНДАНТСЬКОЇ ГОДИНИ)

Завдання забезпечення прав і свобод громадян набуває особливого значення в період дії особливих правових режимів – при виникненні різних ситуацій надзвичайного характеру, коли нормальне функціонування суспільства і держави внаслідок тих чи інших причин стає неможливим. Приписи, спрямовані на регулювання обмеження прав та свобод громадян в умовах надзвичайних адміністративно-правових режимів надзвичайного та воєнного стану містяться в Законах України «Про правовий режим надзвичайного стану» та «Про правовий режим воєнного стану».

Пунктом 5 ч. 1 ст. 8 Закону України «Про правовий режим воєнного стану» серед інших заходів забезпечення режиму воєнного стану визначається право держави запроваджувати комендантську

годину (заборону перебування у певний період доби на вулицях та в інших громадських місцях без спеціально виданих перепусток і посвідчень). Запровадження комендантської години здійснюється лише за наявності реальної загрози життю і безпеці осіб, інтересам суспільства або держави, а також для забезпечення громадського порядку. Порядок введення комендантської години встановлюється Постановою Кабінету Міністрів України від 08.07.2020 № 573 «Питання запровадження та здійснення деяких заходів правового режиму воєнного стану».

Виходячи з тактичних міркувань комендантська година, як правило, встановлюється у вечірній і нічний час, оскільки саме в цей період Національній поліції об'єктивно важче контролювати дотримання публічного порядку поза житловими та іншими приміщеннями. Конкретний строк дії комендантської години визначається органами влади (військовою адміністрацією), на які покладено керівництво режимною територією. Запровадженню комендантської години передує ряд організаційних заходів, спрямованих на забезпечення громадського порядку та громадської безпеки на вулицях та в інших громадських місцях у містах та інших населених пунктах. Насамперед, із використанням засобів масової інформації необхідно довести до відома населення інформацію про заборону перебування громадян на вулицях та у громадських місцях у певний час.

У рамках реалізації цього комплексу заходів працівники Національної поліції повинні надавати допомогу військовій адміністрації у контролі за дотриманням населенням заборони перебування громадян на вулицях та в інших громадських місцях у певний час доби; зобов'язані забезпечити (за погодженням із військовою адміністрацією) залучення до патрулювання на вулицях та об'єктах інфраструктури.

У процесі реалізації комендантської години працівники поліції повинні реалізовувати (разом з органами військової адміністрації) заходи, у тому числі примусового характеру, пов'язані зі здійсненням, за необхідності, перевірки документів, що засвідчують особу громадян, особистого огляду, огляду їхніх речей, житла та транспортних засобів. За потреби на підставах, установлених законодавством, затримувати громадян та транспортні засоби. За кожним фактом адміністративного затримання необхідно проводити відповідні перевірки, а також вживати заходів, передбачених законодавством про воєнний стан.

Участь у реалізації комендантської години спричиняє значне розширення завдань як усієї системи Національної поліції, так і її окремих служб. Зокрема, дільничні офіцери поліції організовують регулярні перевірки адміністративної дільниці, що обслуговується, зокрема під'їздів будинків, горищних і підвальних приміщень, порожніх будівель, для виявлення осіб, які представляють оперативний інтерес. Комплексні сили поліції забезпечують контроль за дотриманням режиму світломаскування на території обслуговування, у тому числі в житловому секторі та адміністративних будівлях, об'єктах інфраструктури.

На території, де запроваджено комендантську годину, забороняється перебування у визначений період доби на вулицях та в інших громадських місцях осіб без виданих перепусток, а також рух транспортних засобів. Без перепусток під час комендантської години на вулицях та в інших громадських місцях дозволено перебування та рух транспортних засобів Збройних Сил, Держспецтрансслужби, Національної гвардії, Держприкордонслужби, Національної поліції, СБУ, ДФС, ДМС, ДСНС, а також транспортним засобам спеціалізованого призначення, які виконують невідкладні службові завдання, за умови ввімкнення спеціальних світлових сигнальних пристроїв.

Перепустка є документом, що видається в комендатурі із обов'язковим зазначенням строку дії. Таку перепустку необхідно пред'являти:

- громадянином України разом із документом, що посвідчує особу та підтверджує громадянство України або її спеціальний статус;

- військовослужбовцем Збройних сил, Держспецтрансслужби, Національної гвардії, Держприкордонслужби, поліцейським Національної поліції, військовослужбовцем та працівником СБУ, працівником ДФС, ДМС, ДСНС разом із службовим посвідченням;

- іноземцем або особою без громадянства разом із паспортним документом іноземця та документом, що підтверджує законність перебування на території України.

Перепустки, видані комендатурою, дійсні тільки в межах території, де запроваджено комендантську годину. Облік таких перепусток також ведеться комендатурою на території, де запроваджено комендантську годину.

Контроль за дотриманням особами комендантської години здійснюється патрулями, до складу яких входять поліцейські Національної поліції. Патрулям на території, де запроваджено комендантську годину, в установленому законодавством порядку надано право:

- затримувати і доставляти в органи або підрозділи Національної поліції осіб, які вчинили або вчиняють правопорушення;

- перевіряти в осіб посвідчення, документи, що посвідчують особу, підтверджують громадянство України чи спеціальний статус особи, або паспортні документи іноземця, особи без громадянства, документи, що підтверджують законність перебування на території України, та перепустки, а в разі їх відсутності - затримувати відповідних осіб та доставляти в органи або підрозділи Національної поліції для встановлення особи; за потреби проводити огляд речей, транспортних засобів, багажу та вантажів, які ними перевозяться;

- вилучати в осіб предмети, які є знаряддям, засобом або предметом правопорушення, і передавати їх органам або підрозділам Національної поліції;

- тимчасово обмежувати або забороняти на вулицях та дорогах, окремих ділянках місцевості та в інших громадських місцях перебування або пересування осіб, рух транспортних засобів, зокрема транспортних засобів іноземних, консульських установ чи представництв міжнародних організацій; виводити осіб з окремих ділянок місцевості та об'єктів, евакуйовувати транспортні засоби;

- входити (проникати) на територію та у приміщення підприємств, установ і організацій, у житлові та інші приміщення, на земельні ділянки, що належать особам, під час припинення кримінального правопорушення та в разі переслідування осіб, які підозрюються у вчиненні злочину, якщо зволікання може створити реальну загрозу життю чи здоров'ю осіб;

- використовувати із службовою метою засоби зв'язку і транспортні засоби, що належать особам (за їх згодою), підприємствам, установам і організаціям, за винятком транспортних засобів іноземних консульських установ чи представництв міжнародних організацій, для запобігання вчиненню кримінального правопорушення, переслідування та затримання осіб, що підозрюються в учиненні злочину, або для доставки до лікувальних закладів осіб, які потребують медичної допомоги, проїзду до місця злочину;

- застосовувати відповідно до законодавства заходи фізичного впливу, зброю і спеціальні засоби.

Для якісного виконання покладених функцій поліцейські, задіяні до патрулювання, повинні усвідомити завдання щодо забезпечення заходів під час запровадження комендантської години, під час якого вивчити:

- межі території, де запроваджено комендантську годину;

- завдання, місце і роль Національної поліції в забезпеченні заходів комендантської години;

- завдання, місце і роль правоохоронних органів та інших військових формувань, утворених відповідно до законів України, щодо порядку виконання ними завдань у забезпеченні здійснення заходів під час запровадження комендантської години;

- райони виконання завдань патрулями, маршрути патрулювання, види, склад, особливі обов'язки патрулів і порядок виконання ними завдань;

- порядок доставлення в орган управління Служби правопорядку (підрозділ Служби правопорядку в гарнізоні) військовослужбовця (військовозобов'язаного), який вчинив адміністративне правопорушення.

Якщо людина в заборонений час – протягом комендантської години – перебуває на вулиці, то комендантський патруль має право її затримати, перевірити в неї наявність документів, які б давали право на перебування на вулиці, чи підтвердити обставину про відсутність таких документів у даної особи, а також встановити причину порушення комендантської години.

За непокору законному розпорядженню або вимозі патруля на порушника може бути накладено стягнення відповідно до ст. 185 Кодексу України про адміністративні правопорушення. Якщо порушник комендантської години чинить опір, його може бути притягнуто до кримінальної відповідальності за ст. 342 Кримінального кодексу України.

Отже, для повного розуміння сутності та правового призначення інституту комендантської години його слід викласти так: комендантська година в умовах дії надзвичайних адміністративно-правових режимів – це тимчасовий обмежувальний захід особистісного характеру, що застосовуються уповноваженими суб'єктами до фізичних осіб, на території дії надзвичайного адміністративно-правового режиму з метою забезпечення національної безпеки та безпеки населення, та полягає в забороні перебування у певний період доби на вулицях та в інших громадських місцях без спеціально виданих перепусток і посвідчень.

Проведений аналіз завдань підрозділів поліції в умовах воєнного стану, зокрема дотримання населенням вимог комендантської години, наочно демонструє необхідність значної планової роботи як законодавчих органів із розроблення відповідного масиву нормативно-правових актів, що регламентують алгоритми поведінки всіх залучених до реалізації воєнного стану служб та підрозділів, так і

органів виконавчої влади щодо проведення завчасних заходів щодо підготовки до застосування законодавства про воєнний стан. Повною мірою цей висновок застосовний до органів Національної поліції, які у зв'язку з обстановкою, що складається, приступають до виконання великої кількості завдань, що вимагають спеціальних практичних навичок і умінь, а, отже, і потребують завчасного навчання і підготовки.

Д. Усова, здобувач вищої освіти 1 курсу
навчально-наукового інституту права
та фахівців для підготовки фахівців органів національної поліції
Наукових керівник: **Ю. М. Волков, старший викладач кафедри**
тактико-спеціальної підготовки
Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

ПРАВОВІ ПІДСТАВИ ЗАСТОСУВАННЯ ВОГНЕПАЛЬНОЇ ЗБРОЇ

Загострення криміногенної ситуації в Україні, вчинення більш тяжких злочинів, а також злочинів з застосуванням вогнепальної зброї та злочинів, скоєних групою осіб, змушує працівників поліції, під час певних екстремальних ситуацій більш жорстко діяти і застосовувати такі заходи примусу, як застосування вогнепальної зброї. На жаль, все частіше під час несення служби виникають ситуації, під час яких гинуть працівники поліції. Як свідчить сумна статистика, за роки незалежності в Україні загинуло понад 700 співробітників поліції.

Невідомо скільки поліцейських загинули через те, що не змогли своєчасно застосувати вогнепальну зброю, оскільки вагалися, розуміючи наслідки застосування та свою незахищеність на законодавчому рівні.

З 24 лютого Росія почала повномасштабне вторгнення на територію Україні. В умовах війни постраждати від зброї може кожен. Відповідно до ситуації в Україні, законодавчі органи були змушені змінювати та покращувати нормативно-правову базу та розширити список підстав застосування вогнепальну зброю. Адже, умови сьогодення є вкрай небезпечними, а положення ст. 3 Конституції України визначають, що « людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканість і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю[4].

Враховуючи зміни, які відбуваються у країні, нормативно-правова база, надає такі законні підстави використовувати вогнепальну зброю:

Верховна Рада прийняла Закон «Про забезпечення участі цивільних осіб у захисті України» (законопроект № 7120), яким передбачено, що у період дії воєнного стану громадяни України, а також іноземці та особи без громадянства, які на законних підставах перебувають на території України, можуть брати участь у відсічі та стримуванні збройної агресії Російської Федерації та отримати вогнепальну зброю і боєприпаси до неї відповідно до порядку та вимог, установленому Міністерством внутрішніх справ України, наказ про затвердження якого, як виняток, не потребує державної реєстрації в Міністерстві юстиції України[1].

Цивільні особи не несуть відповідальності за застосування вогнепальної зброї проти осіб, які здійснюють збройну агресію проти України.

Також цивільні особи зобов'язані здати отриману ними вогнепальну зброю і невикористані боєприпаси до неї до органів Національної поліції України не пізніше 10 днів після припинення або скасування дії воєнного стану в Україні (за порушення цих вимог цивільні особи несуть кримінальну відповідальність).

Цей Закон застосовується протягом дії воєнного стану і 10 днів після його припинення або скасування[1].

Ст. 3 Кодексу поведінки посадових осіб із підтримання правопорядку, ухваленого Резолюцією № 34/ 169 Генеральної Асамблеї ООН, вогнепальна зброя не повинна застосовуватися, за винятком випадків, коли підозрюваний правопорушник чинить збройний опір чи іншим чином ставить ід загрозу життя інших і коли інші заходи, що мають менший винятковий характер, недостатні для затримання підозрюваного правопорушника. Про кожний випадок застосування вогнепальної зброї має бути негайно повідомлено компетентні органи влади[3].

У Декларації про поліцію, ухваленої Парламентською асамблею Ради Європи зазначено, що офіцери поліції повинні отримувати зрозумілі та чіткі розпорядження щодо способу й обставин, за яких

вони мають застосовувати зброю, поліцейські повинні отримувати ясні і чітки вказівки щодо порядку і обставин застосування зброї [2].

Застосування сили та вогнепальної зброї регламентовано в « Основних принципах застосування сили та вогнепальної зброї службових органів правопорядку», ухвалених Восьмим конгресом ООН із попередження злочинності та поводження із порушниками.

У цьому документі зазначається, що службовці органів правопорядку під час виконання своїх обов'язків повинні, наскільки це можливо, застосовувати ненасильні засоби, перш ніж вдаватися до застосування сили і вогнепальної зброї. Вони можуть застосовувати силу і вогнепальну зброю тільки тоді, коли інші засоби є неефективними або не мають жодних шансів на досягнення бажаного результату[5].

Що стосується застосування зброї, то в зазначеному документі визначено, що службовці органів правопорядку не повинні застосовувати вогнепальну зброю проти людей, за винятком самозахисту або захисту інших осіб від неминучої загрози смерті або серйозного травмування, для запобігання вчиненню особливо серйозного злочину, пов'язаного із серйозною загрозою життю, для арешту особи, яка становить таку загрозу та чинить опір їхнім наказам, або для запобігання її втечі, і тільки тоді, коли менш рішучі заходи недостатні для досягнення цих цілей. За будь-яких обставин умисне застосування сили, що не маж смертельний наслідок, допустиме лише тоді, коли цього абсолютно неможливо уникнути з метою захисту життя[5]

Проаналізовані три міжнародні нормативно-правові акти дозволяють дійти таких висновків: службовці правопорядку повинні у своїй діяльності використовувати ненасильницькі засоби; застосування вогнепальної зброї є крайнім заходом; зброя застосовується тоді, коли інші заходи є неефективними та не дали бажаного результату, з метою самозахисту та захисту інших осіб від неминучої загрози смерті чи інших тяжких злочинів [7, с. 35].

Характерним є те, що в зазначених актах вжито термін «застосування» у всіх випадках, пов'язаних із вогнепальною зброєю.

Щодо України, то свої основні повноваження поліція здійснює для виконання покладених на неї завдань, передбачених у п.2 ст. 23 Закону України « Про Національну поліцію» через використання поліцейських заходів, диференційованих на превентивні заходи та заходи примусу, зазначені цим Законом. Так, в його ч.2 ст. 30 чітко визначено, що « Поліція для охорони прав і свобод людини, запобігання загрозам публічній безпеці і порядку або припинення їх порушення також застосує в межах своєї компетенції превентивні заходи та заходи примусу [6]. На сьогоднійшній день працівники поліції здійснюють патрулювання міста, встановлюють контроль на блок постах та здійснюють перевірку документів у кожної особи. У разі необхідності, вони вправі використати зброю.

Отже, провівши аналіз міжнародного та вітчизняного законодавства, яке регулює діяльність поліції дає підстави дійти висновку, що коли йдеться про вогнепальну зброю, вживається термін «застосування зброї. Основна мета застосування вогнепальної зброї полягає в захисті життя як працівників поліції, так і усіх інших осіб, що перебувають у небезпеці. Попри це, недотримання встановлених вимог, перевищення повноважень чи навпаки, незастосування зброї за необхідних умов, може призвести до трагічних наслідків. У зв'язку із чим положення законодавства, яке визначає умови застосування зброї, мають бути чіткими та зрозумілими.

Список використаних джерел:

1. «Про забезпечення участі цивільних осіб у захисті України». Закон України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2114-IX#Text(дата звернення 20.04.2022)

2. Декларація про поліцію: Резолюція № 690 (1979) Парламентської асамблеї Ради Європи від 8 травня 1979р. . URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_803#Text(дата звернення 20.04.2022)

3. Кодекс поведінки посадових осіб з підтримання правопорядку: Резолюція №? 34/169 Генеральної Асамлеї ООН від 17 грудня 1979 р.URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_282#Text (дата звернення 20.04.2022)

4. Конституція України від 28.06.1996 р. № 254к/ 96-ВР. Відомості Верховної Ради України (ВВР). 1996. №30 ст.141

5. Основні принципи застосування сили та вогнепальної зброї посадовими особами з підтримання правопорядку від 7 вересня 1990 р. І Організація Об'єднаних Націй. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_334#Text (дата звернення 20.04.2022)

6. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07. 2015 р. Відомості Верховної Ради (ВВР). 2015. №40-41. Ст. 379 . URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text(дата звернення 20.04.2022)

7. Ульянов О.І. Правові засади застосування поліцейських заходів примусу та вогнепальної зброї працівниками Національної поліції України. Південноукраїнський правничий часопис. 2018.№ 1. С. 34-36

Д.Д. Федоренко, курсант 2-го курсу ННІ права та підготовки фахівців для підрозділів Національної поліції України
(Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ)
Науковий керівник: **І.С. Лантух, викладач кафедри теорії та історії держави і права**
(Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ)

ОСОБЛИВОСТІ ЗДІЙСНЕННЯ РЕГУЛЯТОРНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНАМИ ВИКОНАВЧОЇ ВЛАДИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Спираючись на ст. 40 ЗУ «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності» [1] (далі – Закон №1160-IV) при умові оголошення воєнного або надзвичайного станів, оголошення зони надзвичайної екологічної ситуації регуляторна діяльність провадиться враховуючи певні обмеження прав і свобод, котрі встановлюються спираючись на Основний закон України та ЗУ «Про правовий режим воєнного стану» (далі – Закон №389-VIII). З урахуванням положень ч. 2 ст. 9 Закону №389-VIII [2] регуляторні органи реалізують повноваження, що надаються їм Основним законом, цим та іншими законодавчими актами України. Тож, у зв'язку з введенням від 24.04.2022 воєнного стану та враховуючи зміни, що спровоковані ним, доцільно розглянути особливості здійснення регуляторної діяльності органами виконавчої влади в сучасних умовах.

Тож, розглядаючи реалізацію регуляторними органами регуляторної діяльності в умовах воєнного стану виділяють такі ключові аспекти:

- процесуальні питання реалізації регуляторної діяльності;
- тимчасова зміна регуляторних повноважень.

Розглядаючи процедурні питання здійснення регуляторних повноважень необхідно сказати, що законодавчо не встановлені окремі особливості здійснення регуляторних процедур.

Звідси можна зробити висновок, що регуляторна діяльність провадиться за правилами, котрі діяли ще до моменту оголошення воєнного стану.

При цьому з питань, що пов'язані з розширенням регуляторних повноважень, у рамках набуття чинності обмежувальних актів відповідно до ст. 8 Закону №389-VIII ,слід мати на увазі, що такі рішення приймаються відповідно до ст. 3 Закону №1160-IV, якою зазначено, що дія Закону №1160-IV не розповсюджується на реалізацію регуляторної діяльності, що пов'язана з утвердженням нормативних актів, прийнятих з питання щодо введення та здійснення заходів правового режиму воєнного стану.

Можна підсумувати, що цей виняток із закону забезпечує своєчасне прийняття регуляторних положень про запровадження та реалізацію заходів правового режиму воєнного стану.

Маючи на меті здійснення належної комунікації з регуляторними органами та, при необхідності, отримання роз'яснень з практичних питань регуляторної діяльності в умовах воєнного стану можемо порекомендувати вказувати ПІБ та контактний телефон відповідального виконавця при направленні офіційних звернень до ДРС.

Крім того, маючи на меті підвищення оперативності або при виникненні додаткових питань щодо регуляторної діяльності при воєнному стані всі регуляторні органи можуть звертатись до ДРС на офіційний електронний адрес (inform@drs.gov.ua) з питаннями та інформацією для отримання зворотного зв'язку. Після попереднього вивчення проблеми спеціаліст ДРС надасть адресну консультацію.

Список використаних джерел:

1. Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності: Закон України від 11.09.2003 р. № 1160-IV. Дата оновлення 19.02.2022. ULR: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1160-15#Text (дата звернення – 19.04.2022 р.).
2. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12.05.2015р. №389-VIII. Дата оновлення 01.04.2022. ULR: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text (дата звернення – 19.04.2022 р.).

О.А. Федоренко, науковий співробітник
(Національна академія внутрішніх справ)

ЕФЕКТИВНІСТЬ ЗАСТОСУВАННЯ НОВІТНІХ ТЕХНОЛОГІЙ У ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ ПІД ЧАС ПРОТИДІЇ КІБЕРТЕРОРИЗМУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Кібертероризм - це нова форма розвитку тероризму, яка є дуже прихованою, руйнівною, легко реалізованою і важко запобігти. Питання як саме ефективно протистояти і придушувати кібертероризм є спільною світовою проблемою, з якою стикається кожна країна.

В Україні згідно з ст. 8 Закону України «Про основні засади забезпечення кібербезпеки України» від 5 жовтня 2017 року основними суб'єктами національної системи кібербезпеки є Державна служба спеціального зв'язку та захисту інформації України, Національна поліція України, Служба безпеки України, Міністерство оборони України та Генеральний штаб Збройних Сил України, розвідувальні органи, Національний банк України.

На Національну поліцію України покладено обов’язки по забезпеченню та захисту прав і свобод людини і громадянина, інтересів суспільства і держави від кримінально протиправних посягань у кіберпросторі, здійснювати заходи із запобігання, виявлення, припинення та розкриття кіберзлочинів, підвищення поінформованості громадян про безпеку в кіберпросторі [1].

Із 24 лютого 2022 року в Україні запроваджено воєнний стан. Росія веде активну фазу війни проти України, використовуючи кібератаки як складову своєї гібридної війни проти нашої держави. Також Терористичні організації та групи активно використовують Інтернет для зв'язку та обміну інформацією, ведення пропаганди, вербування нових членів та організації підривної діяльності.

Кібертероризм є однією з форм маніпулятивного впливу на суспільну свідомість, коли для досягнення своїх політико-ідеологічних цілей і установок терористи використовують комп’ютери, спеціальне програмне забезпечення, телекомунікаційні мережі, а також сучасні інформаційні технології, забезпечуючи тим самим несанкціонований доступ до тих чи інших ресурсів інформаційним та програмним ресурсам, технологічним процесам. Демонстрація терористами можливості доступу до певних ресурсів, об’єктів і систем і загроза використання цієї можливості на шкоду суспільству впливає на психологічний стан і поведінку людей [2]. Тому протидія таким загрозам та забезпечення кібербезпеки надзвичайно є актуальним завданням для України сьогодні.

Зброя в кібервійні – це інформація, інструменти – комп’ютери, місце проведення військових дій – Інтернет. Мережа Інтернет стає потужною зброєю, яка суттєво підсилюється технологіями штучного інтелекту. Новітні цифрові технології дозволяють прискорити можливість захисту користувачів мережі «Інтернет» від терористичної пропаганди. Так у теперішній час одним із основних напрямів розвитку штучного інтелекту, що застосовується в криміналістиці, є здатність розпізнати терористичну пропаганду, використовуючи системи розпізнавання тексту, а також аналізу інтернет-контенту з метою відокремлення інформації певного змісту (найчастіше екстремістського та терористичного).

Інформаційний пошук у соціальних мережах з використанням технології штучного інтелекту спрямований на вирішення наступних завдань:

• забезпечення безперервності та заданої глибини моніторингу образної та вербальної інформації;

• аналіз та оцінка дій кожної виявленої особи та контактуючих з нею користувачів (загальна кількість постів та коментарів, середня кількість коментарів до одного посту, середня кількість коментарів кожного учасника групи);

• стабільність обговорюваних тем, згадка ключових слів, рівень уваги (зацікавленість користувачів у матеріалах екстремістського та терористичного характеру);

• залучення до активного обговорення даної інформації;

• вплив (наскільки лояльно виявлена група належить до тероризму/екстремізму);

• формування та генерація звітів на підставі отриманих даних та їх аналізу у режимі реального часу.

Крім того, штучний інтелект може розпізнати інформацію, що відноситься до скоєного злочину. Так, наприклад, для приховування справжніх намірів, з метою протидії виявленню вчинених злочинів у мережі Інтернет злочинці під час спілкування використовують жаргонну термінологію, прийняту у вживанні вузького кола осіб, «посвячених в тему".

Крім того, штучний інтелект звертає увагу на пости, які містять пропозиції з неприйнятною інформацією (страти заручників; відео з місць бойових дій у регіонах підвищеної терористичної активності; фотографії зі зброєю; інструкції учасникам терористичних осередків, незаконних збройних фор-

мувань щодо навчання прийомів та методів виготовлення зброї, вибухових речовин, саморобних вибухових пристроїв, здійснення терактів, способів протидії правоохоронним органам).

Таким чином, розглянувши найбільші проблеми, які може нести кібертероризм, ми можемо сказати,що його загроза на сьогодні є дуже серйозною проблемою. Кіберзброя представляє собою широкий спектр технічних і програмних інструментів, які найчастіше спрямовані саме на використання вразливих місць у системах передачі даних. Механізм дії кіберзброї може бути абсолютно різним. Проте, важливою умовою є те, щоб підрозділи правоохоронних органів мали у своєму арсеналі відповідний новітній інструментарій для боротьби з кіберекстремізмом та кібертероризмом. Адже, на сьогодні надзвичайно важливе значення має діяльність таких підрозділів Національної поліції, насамперед, через першочерговий характер їх дій з виявлення та попередження поширенню неприйнятних матеріалів.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про основні засади забезпечення кібербезпеки України» від 5.10.2017 року.
2. Потеряхіна І. С. Роль кібертероризму в сучасних міжнародних відносинах [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://istfak.org.ua/tendentsii-rozvytku-suchasnoi-systemy-mizhnarodnykh-vidnosyn-ta-svitovoho-politychnoho-protsesu/183-protsesy-rehionalizatsii/368-rol-kiberteroryzmu-v-suchasnykh-mizhnarodnykh-vidnosynakh
3. Себякін А.Г. Штучний інтелект у криміналістиці: система підтримки прийняття рішень // Baikal Research Journal. - 2019. (Т. 10). – №4.

Н.О. Фісун, курсант факультету підготовки фахівців
для органів досудового розслідування
(Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ)
Науковий керівник: **О.Д. Завістовський, старший викладач кафедри**
тактико-спеціальної підготовки
(Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ)

ОСОБЛИВОСТІ СЛУЖБОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДРОЗДІЛІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Нині воєнний стан — це особливий правовий режим органів державної влади, інших державних органів, органів місцевого самоврядування та організацій в Україні за виняткових обставин, пов’язаних виключно із зовнішніми обставинами — необхідністю відсічі агресії проти України або запобігання безпосередньої загрози агресії.

Взагалі зробимо акцент на визначенні поняття воєнного стану. Воєнний стан - це особливий правовий режим, який запроваджується в Україні або в окремих місцевостях у разі збройної агресії або загрози нападу, загрози державній незалежності України, її територіальній цілісності та передбачає надання для відповідних державних органів, військовому командуванню та органам місцевого самоврядування необхідних повноважень для забезпечення національної безпеки.

Тому саме у такий складний час для всієї держави важливу роль відіграють органи Національної поліції. Правоохоронці, які працюють у цій ситуації, займають особливе місце, зумовлене вмістом завдань у розглянутих умовах діяльності. Від ефективності їх роботи вирішальною мірою залежить безпосереднє забезпечення внутрішньої безпеки. Безсумнівно, що для успішного виконання завдань, поставлених перед органами Національної поліції в умовах воєнного стану, їхні обов’язки і права повинні відповідати основному принципу – нові обов’язки кореспондуються з новими правами.

Надзвичайно важливим є те, що розширення компетенції правоохоронних органів щодо введення воєнного стану відбувається в системі примусових заходів. Працівники поліції не можуть перевищувати допустимі межі способів і засобів своєї захисної діяльності. За таких обставин, на мою думку, їх сферу слід розширити, оскільки їх застосування не завжди пов’язане з кримінальними правопорушеннями, а може бути результатом оцінки ситуації.

Властивості організації діяльності органів Національної поліції з приводу охорони громадського порядку в умовах воєнного стану визначено чинним законодавством, насамперед Законом України “Про правовий режим воєнного стану” [1] і залежать від виконуваних завдань і стану операційного середовища. Щоб відповідати поставленим цілям, плани охорони громадського порядку розробляються для конкретних цілей (наприклад, у разі захоплення заручників або захоплення особливо важ-

ливого об'єкта; для пошуку та арешту озброєних, особливо небезпечних злочинців, які можуть перебувати на території під час несення служби) [2,с.339].

Запорукою ефективної роботи поліції в умовах воєнного стану є практичні заняття з правоохоронцями, які мають бути максимально наближені до реальної оперативної ситуації. Типові плани багаторазового використання дозволяють заощадити час, розробляти управлінські рішення, вибирати найкращі варіанти та процедури, попередньо розраховувати сили та ресурси та підготувати особовий склад до воєнного стану. Не менш важливого значення набуває психологічна підготовка поліцейських, спеціальна фізична підготовка, професійна підготовка та загартовування. Враховуючи високу загальну готовність особового складу до дій в умовах воєнного стану, навіть раптова, непередбачувана надзвичайна ситуація не поставить правоохоронців у скрутну ситуацію.

Здійснюючи охорону громадського порядку в умовах воєнного стану, поліція використовує такі методи соціального регулювання, як переконання та примус, зокрема адміністративне припинення. Другу групу складають спеціальні заходи, які застосовуються значно рідше, ніж загальні заходи, і лише у виняткових випадках, коли протиправну поведінку інакше припинити неможливо. Система цих заходів складається із засобів фізичного впливу, спеціальних заходів та застосування зброї, тобто поєднане із застосуванням сили. Такі заходи, як правило, можуть застосовуватися лише після попередження про їх застосування, у суворій відповідності до закону.

Підсумовуючи вищесказане, можна констатувати, що увага органів Національної поліції приділяється внутрішнім загрозам воєнному стану в Україні, зокрема, таким як криміналізація суспільства, тероризм, неналежне правоохоронне забезпечення та низький рівень верховенства права. Таким чином, основною функцією правоохоронних органів щодо забезпечення воєнного стану є протидія внутрішнім загрозам, що досягається шляхом вирішення таких завдань, як боротьба зі злочинністю, особливо її організованими формами, боротьба з різними формами тероризму, громадська безпека та ін.

Список використаних джерел:

1. ЗАКОН УКРАЇНИ Про правовий режим воєнного стану (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2015, № 28, ст.250) Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19/

2. Права і обов'язки працівників і курсантів навчальних закладів МВС України при несенні служби з охорони громадського порядку : навч. посібник // Заброда Д.Г. – Дніпропетровськ, 2005. – С. 90.

3. Адміністративна діяльність : навч. посіб. / М. В. Ковалів З. Р. Кісіль, Д. П. Калаянов та ін. – К.: Правова єдність, 2009.

Г.В. Форос, к.ю.н., доцент
Т.в.о. завідувача кафедри кібербезпеки
та інформаційного забезпечення ОДУВС

КІБЕРНЕТИЧНИЙ ТЕРОРИЗМ ЯК ЗАГРОЗА НАЦІОНАЛЬНІЙ БЕЗПЕЦІ УКРАЇНИ

Сьогодні, в залежності від політичних цілей терористів, сферою терористичної діяльності стає весь світ, механізмом терористичних дій – насильство відносно цивільних громадян, а його головним об'єктом – суспільство та громадська думка. У сучасних умовах, коли арсенал терористів поповнюється новітніми зразками зброї, сучасними засобами та технологіями отримання, передання, обробки та збереження інформації, а їх організаційні структури ускладнилися і придбали міжнародний характер, гостро встає питання про виявлення і забезпечення надійним захистом потенційних об'єктів терористичних зазіхань, і як наслідок систем національної безпеки держав. Атрибутивною ознакою тероризму на нинішньому етапі його розвитку стало активне використання інформаційних технологій, здатних перетворити цільову аудиторію на об'єкт маніпулювання. Перші випадки комп'ютерного тероризму сталися наприкінці 1990-х років, що пов'язано як з розвитком світових мереж, телекомунікацій, так і з широким розповсюдженням комп'ютерів у всіх сферах життєдіяльності суспільства.

В лютому 2022 року росія розпачала повномасштабне вторгнення в Україну, крім військових дій вони використовують кібератаки як складову своєї війни проти нашої держави. Різноманітні «кібервійськові» з не до кінця зрозумілою «пропискою» та складом, а також спеціальні підрозділи безпекових структур нашого противника, здійснюють атаки на державні інформаційні ресурси та на персональні дані окремих політиків і громадських діячів. Саме сучасні інформаційно-комунікативні технології забезпечують відносно невеликі терористичні групи могутньою та дієвою зброєю, своєрідним ретранслятором насильства.

Розпочинаючи будь-які наукові дослідження, потрібно чітко визначитися з термінологією. Серед наукових та практичних працівників немає єдності у термінологічному позначенні даного виду терористичної діяльності. Такий вид тероризму вони називають по-різному: „інформаційний тероризм",

„комп'ютерний тероризм", „кібертероризм", „технологічний тероризм", „віртуальний тероризм", тощо. При цьому зміст зазначених понять визначається по-різному. Складність у формулюванні цих понять існує, очевидно, як через неможливість виділення єдиного об'єкта злочинного посягання, так і достатньо великої кількості предметів злочинних посягань з погляду їхньої кримінально-правової охорони.

Так, В.О. Коршунов вказує, що інформаційний тероризм - це новий вид терористичної діяльності, орієнтований на використання різних форм і методів тимчасового або незворотного виведення з ладу інформаційної інфраструктури держави або її елементів, а також за допомогою протиправного використання інформаційної структури для створення умов, що тягнуть за собою тяжкі наслідки для різних сторін життєдіяльності особистості, суспільства і держави [1, 6].

Аналіз наукової літератури та положень законодавства свідчить, що інформаційний тероризм є видом технологічного тероризму, і це злочини, що вчиняються з терористичною метою із застосуванням засобів електромагнітної дії, комп'ютерних систем та комунікаційних мереж, які прямо чи опосередковано створили або загрожують виникненням загрози надзвичайної ситуації внаслідок цих дій та становлять небезпеку для персоналу, населення та довкілля, або створюють умови для аварій і катастроф техногенного характеру [2].

Якщо проаналізувати визначення поняття тероризму і віртуального простору, можна тоді визначити кібертероризм як комплексну модель, що виражається в навмисній, політично вмотивованій атаці на інформацію, що обробляється комп'ютером і комп'ютерними системами та створює небезпеку для життя чи здоров'я людей або настання інших тяжких наслідків, якщо такі дії були вчинені з метою порушення громадської безпеки, залякування населення, провокації військового конфлікту.

Основною формою кібертероризму є інформаційна атака на комп'ютерну інформацію, обчислювальні системи, апаратуру передачі даних, інші складові інформаційної інфраструктури, що здійснюються угрупованнями або окремими особами. Така атака дозволяє проникати в систему, що атакується, перехоплювати управління або здійснювати інші деструктивні дії.

На думку вчених, найбільшу небезпеку представляє кібертероризм, а саме тероризм спланований, вчинений чи скоординований в кіберпросторі, тобто в терористичних акціях використовуються новітні досягнення науки і техніки в галузі новітніх інформаційних технологій. Кібератаки здатні завдати інформаційно-телекомунікаційними системам на основних інфраструктурах значної шкоди. Це й атомні електростанції і системи керування польотами, комп'ютерні системи правоохоронних органів, лікувальних закладів тощо.

Для підвищення ефективності здійснення стратегій використовуються найсучасніші інформаційні технології, які допомагають перетворити публіку в об'єкт маніпулювання. Тому роль засобів масової інформації полягає в дії на користь суспільству, а не терористів. Висвітлення подій у засобах масової інформації не повинно працювати для досягнення терористичних цілей, а сприяти вихованню у свідомості людей неприйняття методів насильства й шантажу, підтримці дій влади, а також навчанню прийомам особистої і колективної безпеки в ситуаціях, пов'язаних з терористичними погрозами.

Так, в науковій літературі, серед основних зовнішніх загроз, що можуть виступати джерелами вчинення терористичних актів виділяють: прагнення деяких держав до встановлення свого воєнно-політичного впливу в окремих регіонах світу; можливість підриву стратегічної стабільності внаслідок порушення режиму нерозповсюдження ядерної зброї, міжнародних домовленостей в галузі обмежень і скорочення озброєнь, якісного та кількісного нарощування останніх іншими державами; збереження чи створення у суміжних з Україною регіонах значних угруповань збройних сил держав (коаліцій держав), що перевищують їх оборонну потребу; наявність у деяких держав великих арсеналів ядерної та інших видів зброї масового знищення; сепаратистські тенденції у крайніх формах вияву, що дестабілізує внутріполітичну ситуацію в багатонаціональних державах, якою є Україна; збереження загрози міжнародного шантажу, в тому числі з використанням ядерної та інших видів зброї масового знищення; виникнення збройних конфліктів у сусідніх державах, в які можуть втягнути Україну. Але на рівні з зазначеними виділяють також інформаційну експансію з боку інших держав і можливість витоку інформації, яка становить державну та іншу передбачувану законом таємницю, а також конфіденційної інформації, що є власністю держави.

Проведене дослідження основних компонентів змісту поняття даного явища відіграє важливу роль для загального однакового розуміння суті явища. Однак має місце ще одна досить суттєва розбіжність, вона полягає в тому, як визначити даний вид тероризму: комп'ютерний чи інформаційний, а, може, кібертероризм? Узагальнюючи різні точки зору, можна зробити висновок про те, що в даний час існують два основні напрямки наукової думки щодо досліджуваної проблеми.

Список використаних джерел:
1. Коршунов В.О. Політичний тероризм: інформаційні методи боротьби: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пол. наук: спец. 23.00.02 «Політична інститути та процеси». Дніпропетровськ., 2008. 18 с.
2. Закон України „Про боротьбу з тероризмом" від 20 березня 2003 р. // Відомості Верховної Ради України. 2003. № 25. Ст. 180.
3. Грохольський В.Л., Ісмайлов К.Ю., Форос Г.В. Науково-практичний коментар до Закону України «Про основні засади забезпечення кібербезпеки України» / за заг. ред. д. ю. н., проф. В. Л. Грохольського. Одеса. ОДУВС, 2020. 134 с.

В.М. Хабєєв, студент 2 курсу «Право»
(Одеський державний університет внутрішніх справ)
Науковий керівник: **Н.І. Костова, к.ю.н., доцент**
(Одеський державний університет внутрішніх справ)

ОРГАНИ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Воєнний стан є актуальним питанням, адже органи державної влади які є основою державного апарату підпадають під його дію, а також мають певний перелік особливих повноважень на час воєнного стану. Найголовніші принципи за якими працює воєнний стан та особливості при його застосуванні визначені в законах та Конституції, необхідно окреслити чим саме є воєнний стан як правовий режим.

Зі статті першій Закону України "Про правовий режим воєнного стану" можна зробити висновок, що воєнний стан - це особливий правовий режим, що вводиться в Україні агресії чи загрози нападу, небезпеки державній незалежності чи стабільності державної влади України та передбачає надання відповідним органам державної влади, військовому командуванню, військовим адміністраціям та органам місцевого самоврядування повноважень, необхідних для відвернення загрози, а також тимчасове, зумовлене цією ж загрозою, обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб із зазначенням строку дії цих обмежень.

Тобто, що для забезпечення збереження демократії, положень чинної української Конституції, прав і свобод, територіальної цілісності - органи державної влади отримують повноваження й можливість оперативно відповідати на покладені на них зобов'язання. Для демократичної держави, правовий режим воєнного стану означає мобілізацію особливого адміністративного ресурсу в момент коли це найбільше необхідно. Закон чітко встановлює особливості до яких вдається влада під час воєнного стану на підставі закону. Згідно зі статтею 9 Закону в умовах воєнного стану Президент України та Верховна Рада України діють виключно на підставі, в межах повноважень та в спосіб, визначені Конституцією та законами України.

Відповідно до ч. 3 статті 11, ч. 3 статті 12, ч. 2 статті 12-2 Закону "Про правовий режим воєнного стану" повноваження Президента України, Верховної Ради України, судів, органів та інших ланок правосуддя, відповідно з Конституцією України, в умовах воєнного стану не можуть бути обмежені. Це доречно, адже ціль - збереження влади.

Уряд, як виконавча гілка державної влади впроваджує, Кабінет Міністрів України в силу статті 12-1 Закону в разі введення воєнного стану: працює відповідно до Регламенту Кабінету Міністрів України в умовах воєнного стану; розробляє та вводить в дію План запровадження та забезпечення заходів правового режиму воєнного стану в окремих місцевостях України з урахуванням загроз та особливостей конкретної ситуації, яка склалася; організовує та здійснює керівництво центральними та іншими органами виконавчої влади в умовах воєнного стану. Дуже важливо, зберігається система «стримувань і противаг» щодо повноважень всіх органів державної влади відповідно до Конституції нашої держави.

Дуже важливим принципом який розкриває стаття 27 наділяє Раду національної безпеки і оборони України контрольною функцією за діяльністю військового командування, органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування в умовах воєнного стану. Тобто армія з генштабом є підконтрольна законно обраним органам виконавчої влади при рівній співпраці сторін. Жодна зі сторін не може переважати, адже це суперечить доктрині «стримувань і противаг» [1].

Особливо треба виокремити, що згідно частин першої, сімнадцятої, вісімнадцятої, двадцятої статті 106 Конституції України - забезпечує державну незалежність, національну безпеку; є Верховним Головнокомандувачем Збройних Сил України; призначає на посади та звільняє з посад вище коман-

дування Збройних Сил України, інших військових формувань; здійснює керівництво у сферах національної безпеки та оборони; держави очолює Раду національної безпеки і оборони України; приймає відповідно до закону рішення про загальну або часткову мобілізацію та введення воєнного стану в Україні або в окремих її місцевостях у разі небезпеки державності України, а також визначає Порядок взаємодії військового командування та військових адміністрацій з міністерствами, іншими центральними органами виконавчої влади. Так як правовий режим воєнного стану фактично означає загрозу, повноваження президента якими наділила його Конституція виступають як нагайні для забезпечення реагування голови держави на всі процеси [2].

Отже, можна зробити висновок, що органи державної влади в умовах правового режиму не тільки працюють в штатному режимі, а й отримують нові повноваження на завдання, виконують нові функції заради своєчасного реагування на всі виклики в будь-якій ситуації. Верховна Рада України, Президент України, Кабінет Міністрів України, та відповідно й інші органи влади під час правового режиму воєнного стану починають працювати відповідно до особливостей визначених Законом "Про правовий режим воєнного стану".

Список використаних джерел:

1. Закон України "Про правовий режим воєнного стану" [Електронний ресурс]:URL:https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text (дата звернення: 20.04.2022)

2. Конституція- України (1996) [Електронний-ресурс]:URL: https://www.president.gov.ua/ua/documents/constitution/konstituciya-ukrayini-rozdil-v (дата звернення: 20.04.2022)

В.М. Хабєєв, студент 2-го курсу
факультет №1 Навчально-наукового інституту права та кібербезпеки
Одеський державний університет внутрішніх справ
Науковий керівник: **І.А. Середницька, к.ю.н., доцент,**
доцент кафедри цивільно-правових дисциплін
Одеський державний університет внутрішніх справ

РЕПАРАЦІЇ, ТА ВІДШКОДУВАННЯ ШКОДИ ЗАВДАНОЇ ВОЄННИМИ ДІЯМИ

Наразі можна сказати, що 24 лютого 2022 року змінило українську історію на "до" та "після". З точки зору кожного правника, то є порушення міжнародного законодавства, договорів та рішень. Для кожного українця - це один великий воєнний злочин. Пропаганда, брехня, провокації, ядерний шантаж, неймовірна кількість доказів щодо скоєних воєнних злочинів та знищених будинків з інфраструктурою. Кожна війна або так звана "спецоперація" має свій логічний кінець - мирний договір де переможцем буде визнана саме Україна.

Оптимістичним буде бачення швидкої перемоги, проте вона безперечно настане з підписання мирного договору де Україна як постраждала держава витребуватиме контрибуції та репарації з окупанта.

Поняття «контрибуція» та «репарація» неможливо розглядати без історичного екскурсу, адже напрацювання по змісту та обсягу цих понять були втілені в конкретних договорах та домовленостях, якими закінчувалися відповідні війни.

Контрибуція (від лат. contributio – «всезагальний збір», «всезагальний вклад»). Поняття існує дуже давно, точний час його виникнення невідомий. Перші приклади контрибуцій відносяться до Дарданського миру, який уклали у 86 році до н.е. Рим і Понтійське царство: Мітрідат VI Євпатор полишає захоплені територій в Малій Азії, віддає 80 кораблів і платить 3000 талантів контрибуції.

Контрибуція практикувалася до початка XX століття, фактично стала забороненою в 1949 році Женевською конвенцією і була замінена репарацією в 1919 році як більш «цивілізованою» формою відшкодування збитків, завданих війною[1].

Репарація (від лат. reparatio – відновлення). Сам термін введений в 1919 році, коли по Версальському договору Німеччина та її союзники були вимушені виплачувати збитки, які понесли країни Антанти. Розмір репарацій за Версальським договором склав 226 млрд. золотих марок (рейхмарок), що було еквівалентно майже 100 тисячам тон золота[2].

В міжнародному праві репарацію розглядають як форму матеріальної відповідальності суб'єкта міжнародного права за збитки, спричинені в результаті вчиненого ними міжнародного правопорушення іншому суб'єкту міжнародного права, зокрема відшкодування (за мирним договором або іншими міжнародними актами) державою, що розпочала агресивну війну, збитків, заподіяних державі,

що зазнала нападу. Об'єм та характер репарацій повинні визначатися відповідно до нанесених збитків. Репарації платить держава-агресор державі, на яку напала.

Треба виокремити питання того, чим саме є репарації й чому вони важливі для відновлення нашої держави після війни. Репарація - повне або часткове відшкодування державою, що розпочала агресивну війну, збитків, заподіяних державі, що зазнала нападу. Технічно, репарації – це коли одна країна, напала на іншу, окупувала її територію, вбила населення, зруйнувала промисловість та інфраструктуру. Та надалі, коли агресор отримує відсіч та програє, тим чи іншим чином, йому доведеться платити за завдану шкоду країні-переможниці й відновити знищені об'єкти від інфраструктури до промисловисті. [3]

Кожен постраждалий українець за ч 2 ст 22 Цивільного кодексу України може звернутися з визначеним варіантом збитку - реальні збитки та упущена вигода, тобто має повне право на відшкодування шкоди, завданої воєнними діями, адже майнових втрат й збитків на війні чимало[4].

Цивільний кодекс в цьому сильно перетинається з господарським. Так, згідно з положеннями ч.6. ст 20 Господарського кодексу України встановлено, що кожен суб'єкт господарювання та споживач має право на захист своїх прав і законних інтересів, в тому числі шляхом відшкодування збитків. Ч.2. ст.224 Господарського кодексу України під збитками розуміються: витрати, здійснені стороною; втрата чи пошкодження її майна; неотримані нею доходи, які уповноважена сторона одержала б у разі належного виконання зобов'язання або дотримання правил провадження господарської діяльності другою стороною. Крім того, окрім зазначених вище збитків, статтею 225 Господарського кодексу України до складу збитків, що підлягають відшкодуванню особою, яка вчинила господарське правопорушення, зараховуються: вартість втраченого, пошкодженого чи знищеного майна; додаткові витрати (штрафні санкції, сплачені іншим суб'єктам, вартість додаткових робіт, додатково виплачених матеріалів), здійснені стороною, що зазнала збитків внаслідок порушення зобов'язання другою стороною; неодержаний прибуток і матеріальна компенсація моральної шкоди[5].

Визначення розміру відшкодування збитків здійснюється на підставі Тимчасової методики визначення розміру збитків[6].

Також ніколи не треба звернути увагу на судові правозахисні інстанції, наприклад Європейський суд з прав людини, та звертатися до Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, омбудсменів[7]. Навіть якщо не виокремлювати окремі втрати для ФОПів чи інших зайнятих громадян, Україна понесла надзвичайні збитки в економіці та інфраструктурі, справа десятиліть була зруйнована майже вщент за півтори місяці. Не використовуючи аналогій чи перебільшення можна звернутися до цитати Прем'єр-міністра України.

«Прямі втрати станом на першу декаду березня - і за підрахунками Київської школи економіки, і за підрахунками міністерства економіки - становили понад 560 мільярдів доларів. А якщо обраховувати втрати ВВП в довготерміновій перспективі від того, що зруйновані виробничі потужності, зруйнована інфраструктура, то сума втрат значно перевищує один трильйон доларів. Це те, що втратить через війну наша країна», - цитата Шмигаля Дениса Анатолійовича Прем’єр-міністра України.[8]

Незважаючи на всі ті втрати, що понесені наразі і на жаль будуть понесені доки мир не буде встановлено з чинними гарантіями безпеки та визнання перемоги України та її доблесних ЗСУ, ніколи не можно втрачати надію відбудувати все, відбудувати не до старого зразка, а побудувати справжню Європу в Україні й знайти перспективи там де їх не перший погляд знайти важко.

Таким чином, репарація та контрибуція – це різні способи відшкодування шкоди, завданої війною, які використовувалися в різні історичні періоди. Таке відшкодування можливе після завершення війни на умовах, визначених відповідним документом, яким може бути мирна угода, акт про капітуляцію, інший акт між державами, що воювали тощо.

Оперувати в 2022 році поняттям «контрибуція» неправильно, оскільки вона заборонена міжнародним правом. А загалом, уся історія виплати державами контрибуцій та репарацій вказує на складний і тривалий період виплат, через що виникали нові конфлікти та окупації. [9]. Проте відомо що ніякі гроші не можуть повернути Україні втрачені людські життя.

Список використаних джерел:

1. Відшкодування шкоди, завданої воєнними діями. *ТОВ "ЛІГА ЗАКОН"*. (дата звернення: 07.04.2022).

2. В. І. Мазуренко. Репарації // Українська дипломатична енциклопедія: У 2-х т. / Редкол.: Л.В. Губерський (голова) та ін. - К.:Знання України, 2004. - Т.2. – 812 с.

3. Що таке репарації та чи відшкодує Росія завдані Україні втрати Що таке репарації та чи відшкодує Росія завдані Україні втрати. *ТСН*. (дата звернення: 07.04.2022). https://tsn.ua/ato/zaplatiti-za-vse-scho-take-reparaciyi-ta-chi-vidshkoduye-rosiya-zavdani-ukrayini-vtrati-2003488.html

4. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. // Відомості Верховної Ради України. - 2003. - № 40-44 - ст.356. (Редакція від 17.03.2022) https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15
5. Господарський кодекс України від 16 січня 2003р. №436-IV // (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2003, № 18, № 19-20, № 21-22, ст.144) (Редакція від 12.01.2022) https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text
6. Про затвердження Порядку визначення шкоди та збитків, завданих Україні внаслідок збройної агресії Російської Федерації: Постанова Кабінета Міністрів України ід 20 березня 2022 р. № 326 https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/326-2022-%D0%BF#Text
7. Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини: Закон України від 23 грудня 1997 року № 776/97-ВР(Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1998, № 20, ст.99) https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/776/97-%D0%B2%D1%80#Text
8. Україна втратить через війну понад $1 трильйон. *УКРІНФОРМ*. (дата звернення: 07.04.2022). https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3450971-ukraina-vtratit-cerez-vijnu-ponad-1-triljon-smigal.html
https://ips.ligazakon.net/document/DG220012?an=2
9. Дубчак Л. Репарація та контрибуція: способи відшкодування шкоди, завданої війною/ Л. Дубчак Ліга. Блоги від 17.03.2022 https://blog.liga.net/user/ldubchak/article/43840

С.П. Храмова, курсантка 2 курсу
(Одеський державний університет внутрішніх справ)
Науковий керівник: **Т.П. Мох**
(Одеський державний університет внутрішніх справ)

КРИМІНОГЕННА СИТУАЦІЯ В КРАЇНІ ПІД ЧАС ВІЙСЬКОВОГО СТАНУ

Українська держава переживає нелегкі часи, пов’язані загостренням ситуації у країні та введенням військового стану, реформуванням економіки, боротьбою з криміналізацією, яка становить особливу загрозу суспільству.

Причинами ускладнення криміногенної ситуації впродовж усього періоду існування України як незалежної держави є передусім перманентна економічна криза, що виявляється насамперед у непомірному зростанні цін на продукти харчування і промислові товари, а також безробіття, правовий нігілізм, беззаконня, падіння моральних устоїв тощо. Останнім часом особливої гостроти набула криза в духовно-моральній сфері, що призвело до різкого зростання таких видів злочинів, як умисне вбивство, крадіжки, зґвалтування, хуліганство, злочини, пов’язані з наркотиками, дизертирство тощо. Триває процес інтернаціоналізації злочинності, за якою зростає число злочинних проявів, що мають міжнародний характер. Усе це створює загрозу конституційним засадам функціонування державної влади в Україні.[1]

Стосовно криміногенної ситуації під час повномасштабної війни росії проти України: поліція за цей час отримала понад 900 тисяч повідомлень від громадян. Найчастіше люди звертаються за інформаційною та консультаційною допомогою. Також активно повідомляють про виявлення підозрілих осіб чи ймовірно вибухонебезпечні предмети.

Загалом кількість заяв про кримінальні та адмінправопорушення зменшилась у понад 2,5 рази в порівнянні з аналогічним періодом минулого року. Наразі за зверненнями громадян зафіксовано скоєння близько 13 тисяч злочинів, з них більше 10 тисяч - тяжкі та особливо тяжкі звертаючи увагу на крадіжки, вчинені в умовах воєнного стану. За такими фактами вже зареєстровано понад 330 кримінальних проваджень - це пов’язано з безробіттям та відчуттям безнакараності.[2]

Але звертаючи увагу на очільника Національної поліції Ігора Клименко який подякував небайдужим громадянам, які допомагають поліції затримувати мародерів, однак попросив бути гуманнішими.

"Так, ці особи скоїли злочини в цей надзвичайно складний для всіх час, але не варто відверто знущатися та катувати їх. Вони відповідатимуть за Законом, бо Україна - правова Держава", наголосив він. [3]

Поліція докладає максимум зусиль, щоб забезпечити стабільний криміногенний стан в країні, не допускає скоєнню нових правопорушеньта розкриває справи які є на данний момент, а на території де не працює лінія зв’язку з поліцією, зробили альтернативні способи звернення громадян до поліції задля кращої співпраці.

Список використаних джерел:
1. Кулик О. Г. Кримінальна ситуація в Україні: сучасні тенденції. Наука і правоохорона. 2019. № 2. С. 149–158.
2. Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://www.pravda.com.ua/news/ 2022/03/28/ 7335 262/
3. Електронний ресурс]. – Режим доступу :https://www.facebook. com/10006354 9430817/ posts/ 405824 704879174/?d=n

О.М. Царенко, к.ю.н., доцент
(Національна академія Державної прикордонної служби України ім. Б. Хмельницького)
А.В. Царук *(Національна академія Державної прикордонної служби України ім. Б. Хмельницького)*

ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ ДЕРЖАВНОЇ ПРИКОРДОННОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ ЯК НЕОБХІДНА СКЛАДОВА НАЛЕЖНОГО ФУНКЦІОНУВАННЯ ВІДОМСТВА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

В наш час практично всі державні органи та недержавні підприємства й організації використовують у своїй діяльності інформаційно-аналітичні системи, різноманітні бази даних для накопичення, обробки, сортування, систематизації величезних об’ємів інформації для успішного виконання своїх функцій та завдань.

Державна прикордонна служба України також у своїй діяльності використовує певні бази даних. До них можна віднести інтегровану міжвідомчу інформаційно-телекомунікаційну систему «Аркан», суб’єктами якої є Державна митна служба України, Державна податкова адміністрація України, Міністерство внутрішніх справ України, міністерство закордонних справ України, Міністерство праці та соціальної політики України, Служба безпеки України та Служба зовнішньої розвідки України, а також інтегровану інформаційно-телекомунікаційну систему «Гарт», яка була розроблена для:

забезпечення достовірності інформації, яка використовується в Державній прикордонній службі України;

оперативного доступу суб’єктів інтегрованого управління кордонами до інформаційних ресурсів;

примноження можливостей здійснення аналізу та узагальнення інформаційних масивів; зменшення часових показників для прийняття рішень щодо управління органами ДПСУ;

покращення ефективності рішень;

забезпечення оперативності контролю за процесом виконанням розпоряджень.

Питання, що стосуються інформаційно-аналітичної діяльності Державної прикордонної служби України частково висвітлені в нормативно-правових актах, що носять зовнішній характер та підзаконних і відомчих нормативно-правових актах, але сьогодні питання інформаційно-аналітичної діяльності потребують впровадження нових методів.

Станом на сьогодні в Міністерстві внутрішніх справ проводиться робота щодо запровадження методології ЄВРОПОЛУ під назвою SOCTA – Serious and Organized Crime Threat Assessment. Зазначену методологію планується використовувати підрозділами Міністерства внутрішніх справ у якості стратегічного інструмента розвідувальної аналітики. SOCTA показала себе як досить дієвий інструмент в діяльності ЄВРОПОЛУ. На нашу думку достатньо доцільним та обгрунтованим є впровадження цієї методології в діяльності Державної прикордонної служби України.

Необхідність розвитку розвідувальної аналітичної складової інформаційно-аналітичної діяльності Державної прикордонної служби України викликаний об’єктивною необхідністю та специфікою діяльності відомства.

Масштаби сучасної організованої злочинності вимагають адекватної реакції від правоохоронних структур, зокрема і Державної прикордонної служби України. Такою відповіддю є SOCTA. Важливо усвідомлювати загальну картину ризиків та загроз, що пов’язані з транскордонною злочинністю на всіх рівнях та динаміку їхнього розвитку для можливості прогнозування.

Державно прикордонна служба України є лише окремим компонентом у реалізації методології SOCTA. Загрози та виклики, які стоять сьогодні перед правоохоронними органами держави є комплексними та потребують злагоджених дій усіх суб’єктів.

О.В. Церковна, к.ю.н., доцент
(*Одеський державний університет внутрішніх справ*)

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ВИЗНАННЯ ОСОБИ БЕЗВІСНО ВІДСУТНЬОЮ АБО ОГОЛОШЕННЯ ЇЇ ПОМЕРЛОЮ ПІД ЧАС ВОЄННИХ ДІЙ

Інститут визнання безвісно відсутніми або померлими під час воєнних подій сьогодні набуває особливого значення, що обумовлено, насамперед, військовими подіями, які відбуваються на території нашої держави, внаслідок яких щодня збільшується кількість осіб, що загинули або зникли безвісті.

Збройний конфлікт часто призводить до розлуки членів сім'ї, особливо під час невідкладної евакуації чи інших переміщень, а у випадку учасників збройних сил – через непередбачуване військове відрядження. Крім того, спілкування між членами сім'ї, які живуть у різних місцях, може бути перерване внаслідок бойових дій, окупації, загального руйнування інфраструктури чи перебою в енергопостачанні. Особи, які були роз'єднані зі своїми близькими, можуть визнаватися зниклими безвісти, якщо вони не мають засобів комунікації, необхідних для інформування своїх сімей про власне місцезнаходження. Найбільшу проблему становить у цьому контексті роз'єднання сімей у зв'язку з їх переховуванням від бойових дій, або тому, що вони були незаконно завербовані, затримані.

Крім того, слід зауважити, що на сучасному етапі розвитку законодавства в правовому регулюванні інституту визнання особи безвісно відсутньою та оголошення померлою існує ряд колізій, які потребують вирішення. Такий стан речей обумовлений істотною зміною як норм цивільного й сімейного права, так і норм цивільного процесу. Тому слід звернути увагу на проблеми, які виникають під час практичного застосування інституту визнання особи безвісно відсутньою та оголошення її померлою, в тому числі й під час воєнних подій, зокрема, проблеми в майнових і шлюбних відносинах, відносинах з усиновлення та ін.

Цивільним процесуальним законодавством передбачена можливість зміни в судовому порядку правового статусу фізичної особи шляхом визнання її безвісно відсутньою чи оголошення померлою. Необхідність у зміні правового статусу фізичної особи виникає у зв'язку з тим, що невизначеність правового становища особи, яка тривалий час відсутня у місці свого постійного проживання, створює певні перешкоди щодо реалізації суб'єктивних прав фізичними та юридичними особами, які перебувають з нею у певних правовідносинах.

Так, за загальним правилом, фізична особа, яка пропала безвісти у зв'язку з воєнними подіями, може бути в судовому порядку оголошена померлою не раніше ніж через два роки після спливу воєнних подій. З урахуванням конкретних обставин справи суд може оголосити фізичну особу померлою і до закінчення цього строку, але не раніше спливу шести місяців (ст. 46 ЦК).

Слід зауважити, що у справах про оголошення фізичної особи померлою у зв'язку з воєнними подіями необхідно витребувати документи, що підтверджують знаходження військовослужбовця або іншої фізичної особи в зоні воєнних подій та їх можливу загибель у зв'язку з цими подіями. Із військкомату за місцем мобілізації військовослужбовця та інших органів військового управління може бути також витребуване повідомлення про його загибель чи пропажу безвісти у зв'язку з обставинами воєнного часу тощо.

Померлою фізична особа оголошується від дня набрання рішенням суду законної сили. Фізична особа, яка пропала безвісти за обставин, що загрожували їй смертю або дають підстави припустити її загибель від певного нещасного випадку або у зв'язку з воєнними діями, може бути оголошена померлою від дня її вірогідної смерті (ст. 46 ЦК).

Враховуючи військові події що відбуваються в нашій державі, слід звернути увагу й на значення рішення суду про визнання особи померлою.

Відповідно до статті 47 Цивільного кодексу України таке рішення є підставою для відкриття спадщини. Тобто всі майнові права та обов'язки особи, яка оголошена померлою, переходять до її спадкоємців. Крім того, відповідно до пункту 7.3 Інструкції з організації обліку особового складу Збройних Сил України, затвердженої Наказом Міністерства оборони України № 333 від 26.05.2014 р., військовослужбовці, які померли від захворювання або загинули в результаті подій, стихійного лиха і нещасних випадків, а також безвісти відсутні, після встановлення причин і обставин смерті (загибелі), розслідування причин відсутності і отримання підтверджувальних документів виключаються наказом по стройовій частині зі списків особового складу військової частини. Тобто всі виплати, які проходять для такої особи по військовій частині, як і для особи, визнаної безвісно відсутньою, припиняються. З юридичної точки зору – це цілком логічно.

В Україні діє Комісія з питань осіб, зниклих безвісти за особливих обставин, є постійно діючим консультативно-дорадчим органом Кабінету Міністрів України, що утворюється з метою забезпечення координації діяльності державних органів, уповноважених на облік, розшук осіб, зниклих безвісти. Основним її завданням є з'ясування долі та місця перебування осіб.

Четверта Женевська Конвенція вимагає від сторін у конфлікті сприяти розслідуванню за запитами осіб, що розшукують своїх родичів, з якими вони виявилися розлучені в результаті конфліктів. Зокрема, ст. 26 цієї Конвенції закріплює, що «кожна з сторін, які перебувають у конфлікті, буде полегшувати розшук, що здійснювався членами розрізнених війною сімей з метою встановлення зв'язку один з одним, і, якщо це можливо, сприяти їх возз'єднанню»

Основною організацією, що веде роботу з розшуку зниклих під час військових конфліктів залишається Міжнародний Комітет Червого Хреста. В Україні організація тісно співпрацює із Червоним Хрестом України щодо реєстрації зниклих осіб та пошуку зниклих у відповідь на звернення родичів таких осіб.

Міжнародні організації мають багато повноважень, значно більше, ніж державні органи України. Відповідно державі варто всебічно сприяти діяльності міжнародних організацій та виконувати їх рекомендації щодо покращення ситуації.

Підводячи підсумок, необхідно зазначити, що доречно було б виробити новий порядок розшуку зниклих осіб, який дозволив би виокремлювати зниклих у результаті збройного конфлікту як окрему категорію, зменшував би бюрократичну складову, передбачав співпрацю із волонтерами, захищав інтереси зниклого та його родичів. А також, забезпечити відкритість процесу та результатів розшуку для громадськості, водночас передбачити належний захист персональних даних у разі необхідності. Надавати повну інформацію щодо дій по розшуку родичам загиблих безвісти.

Список використаних джерел:

1. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 року. *Відомості Верховної Ради України.* 2003. № 40. Ст. 356.

2. Про правовий статус осіб, зниклих безвісти. Закон України від 12 липня 2018 року. *Відомості Верховної Ради України.* 2018. № 38. Ст.280.

3. Сенаторова О.В. Права людини і збройні конфлікти : навч. посіб. Київ: ФОП Голембовська О.О. 2018. 208 с.

І.М. Чекмарьова, к.ю.н., доцент (*Одеський державний університет внутрішніх справ*)

СПІВВІДНОШЕННЯ ДИВЕРСІЇ (СТ. 113 КК УКРАЇНИ) З ІНШИМИ КРИМІНАЛЬНИМИ ПРАВОПОРУШЕННЯМИ

У сучасних реаліях однією з найважливіших проблем є охорона національної безпеки, а саме захист важливих інтересів суспільства та держави, що забезпечують своєчасне виявлення, запобігання і нейтралізацію реальних загроз національним інтересам. Вчинення підпалів або інших дій, спрямованих на масове знищення людей, знищення або пошкодження об'єктів, що мають важливе народногосподарське чи оборонне значення, а також вчинення інших дій на шкоду суверенітету, територіальній цілісності та недоторканності, обороноздатності, державній, економічній чи інформаційній безпеці Україні є справжнім випробуванням для країни. Саме за такі діяння передбачена кримінальна відповідальність за статтею 113 «Диверсія» Кримінального кодексу України.

Множинність форм учинення диверсії спричиняє певні труднощі при кваліфікації цієї норми з іншими суміжними нормами Кримінального кодексу України. У наукових джерелах питання співвідношення диверсії з іншими кримінальними правопорушеннями відображено, здебільшого, шляхом установлення різних юридичних ознак, які дозволяють розмежувати склади кримінальних правопорушень.

Найбільш складним є співвідношення диверсії зі ст. 258 КК України, оскільки зовнішній прояв терористичного актує дещо схожий та передбачає застосування зброї, вчинення вибуху, підпалу чи інших дій, які створювали небезпеку для життя чи здоров'я людини або заподіяння значної майнової шкоди чи настання інших тяжких наслідків.

Насамперед, необхідно зазначити, що диверсія та терористичний акт відрізняються за родовим об'єктом вчинення кримінального правопорушення. Родовим об'єктом диверсіє є суспільні відносини з охорони основ національної безпеки України, об'єктом терористичного акту є суспільні відносини у сфері громадської безпеки [1, с. 115].

Диверсія і терористичний акт з об'єктивної сторони відрізняються за кількістю та змістом ознак, які їх характеризують. Так, диверсію характеризують лише діяння, альтернативно зазначені в диспозиції ст. 113 КК України, виходячи зі змісту та спрямованості яких можна виділити сім форм диверсії: масове знищення людей, заподіяння тілесних ушкоджень чи іншої шкоди їхньому здоров'ю; зруйнування або пошкодження об'єктів, які мають важливе народногосподарське чи оборонне значення; радіоактивне забруднення; масове отруєння; поширення епідемій; поширення епізоотій; поширення епіфітотій [2, с. 457].

Терористичний акт може вчинюватись в двох основних формах, зазначених альтернативно в ч. 1 ст. 258 КК. Важливою особливістю об'єктивної сторони терористичного акту, вчинюваного в першій формі, є те, що вона характеризується діями, які не лише спрямовані на створення небезпеки для життя чи здоров'я людини або заподіяння значної майнової шкоди чи настання інших тяжких наслідків, але й таку небезпеку створили. Таким чином фактичне створення зазначеної небезпеки є самостійною обов'язковою ознакою об'єктивної сторони терористичного акту, яка підлягає встановленню при кваліфікації кримінального правопорушення. При вчиненні терористичного акту в другій формі його об'єктивна сторона виражається в погрозі вчинення дій, про які йдеться в першій формі.

Однією з відмінностей є наявність у деяких формах вчинення диверсії предмету як обов'язкової ознаки вчинюваного кримінального правопорушення. Такими є об'єкти які мають важливе народногосподарське чи оборонне значення, територія, тварини, рослини. У складі терористичного акту ознака предмета кримінального правопорушення відсутня.

Щодо суб'єктивної сторони диверсія та терористичний акт характеризуються умисною формою вини, діяння в цих кримінальних правопорушеннях учиняються з прямим умислом. Проте за ознакою мети диверсія відрізняється від терористичного акту. Диверсія вчиняється з метою ослаблення держави, терористичний акт має на меті: порушення громадської безпеки, залякування населення; провокації воєнного конфлікту, міжнародного ускладнення; впливу на прийняття рішень чи вчинення або невчинення дій органами державної влади чи органами місцевого самоврядування, службовими особами цих органів, об'єднаннями громадян, юридичними особами, міжнародними організаціями; привернення уваги громадськості до певних політичних, релігійних чи інших поглядів винного (терориста) [3, с. 268].

Диверсія не відрізняється від терористичного акту за ознаками суб'єкта кримінального правопорушення, оскільки таким в обох діяннях визнається фізична осудна особа, яка на момент вчинення кримінального правопорушення досягла 14-річного віку.

Співвідношення диверсії і посягання на життя державного чи громадського діяча (ст. 112 КК) є доволі складним. Посягання на життя державного чи громадського діяча учиняється з метою ослаблення держави і характеризується ознакою спрямованості на масове знищення людей, це є співпадінням з однією з форм диверсії, що також спрямоване на масове знищення людей [4, с. 60-61]. Наприклад, у випадку масового знищення з метою ослаблення держави державних діячів, названих у диспозиції ст. 112 КК України, таке діяння охоплюватиметься складом диверсії, але внаслідок недосконалості санкції за ч. 1 ст. 113 КК України, яка не передбачає покарання у вигляді довічного позбавлення волі, виникає необхідність додаткової кваліфікації вчиненого за ст 112 КК України [4, с. 63], де таке покарання передбачено, що дозволяє правильно врахувати при призначенні покарання характер і ступінь суспільної небезпечності діяння .

Диверсія також співвідноситься з кримінальними правопорушеннями проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку, що передбачені у розділі XX КК України. Слід наголосити, що діяння проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку вважаються найбільш тяжкими суспільно небезпечними протиправними діяннями, тому за наявності всіх юридичних ознак пріоритет у застосуванні мають норми останнього розділу КК України [5, с. 247-248]. Наприклад, коли наслідком поширення епізоотій чи епіфітотій з метою ослаблення держави стає масове знищення рослинного або тваринного світу, що створило небезпеку спричинення екологічної катастрофи, то вчинене слід кваліфікувати за ст. 113 КК України та екоцидом (ст. 441 ККУ). Зокрема, коли особа вчинює вибух, спрямований на масове знищення національної меншини, щоб таким чином ослабити державу. У цьому випадку наявна ідеальна сукупність кримінальних правопорушень, передбачених ст. 113 КК України та геноцидом (ст. 442 ККУ) [5, с. 249]. Так само вирішується питання про співвідношення диверсії з посяганням на життя представника іноземної держави (ст. 443 ККУ), але з можливістю застосування ще й ст. 115 КК України.

Важким є співвідношення диверсії з кримінальними правопорушеннями, які співпадають за юридичними ознаками, проте не мають у своєму діянні мети ослаблення держави чи іншої ознаки складу диверсії. Наприклад, за відсутності у вчиненому особою діянні мети ослаблення держави така відпо-

відальність може наставати за статтями 194 (умисне знищення чи пошкодження майна), 194-1 (умисне пошкодження об'єктів електроенергетики), 265 (незаконне поводження з радіоактивними матеріалами), 270-1 (умисне знищення або пошкодження обєктів житлово-комунального господарства), 277 (пошкодження шляхів сполучення і транспортних засобів), 292 (пошкодження обєктів магістральних або промислових нафто-, газо-, конденсатопроводів та нафтопродуктів), 357 (викрадення, привласнення вимагання документів, штампів, печаток, заволодіння ними шляхом шахрайства чи зловживання службовим становищем або їх пошкодження), 360 (умисне пошкодження або руйнування телекомунікаційної мережі) або 411 (умисне знищення або пошкодження військового майна) КК України. У деяких випадках таке розмежування ускладнено тим, що воно потребує самостійного правильного встановлення характеру суспільної небезпечності вчинюваного особою діяння. Особливістю співвідношення диверсії з такими кримінальними правопорушення є те, що в протилежних випадках, тобто за наявності у вчиненому особою діянні всіх ознак диверсії, має місце конкуренція кримінально-правових норм про інше протиправне діяння і диверсію [6, с. 59]. Отже, співвідношення диверсії з даною групою кримінальних правопорушень є таким, що обумовлює необхідність у практиці в одних випадках їх розмежовувати і застосовувати лише відповідну статтю КК України про інше кримінальне правопорушення, а в інших – визнавати наявність конкуренції цілого і частини і застосовувати лише ст. 113 КК України, окрім випадків учинення діянь, які за КК України карається більш суворо, ніж диверсія, і потребує додаткової кваліфікації, наприклад за ч. 2 ст. 115 КК України.

Отже, для того, щоб відрізнити диверсію від інших кримінальних правопорушень, необхідно перш за все ретельно дослідити всі обставини вчиненого в сукупності. Кримінальні правопорушення передбачені ст. ст. 113 та 258 КК України, мають у складах такі ознаки об'єкта, об'єктивної і суб'єктивної сторін, за якими вони розрізняються. При застосуванні ст. 113 КК України виникають складнощі при відмежуванні диверсії від багатьох інших кримінальних правопорушень, зокрема, кримінальних правопорушень проти власності, проти довкілля, проти громадської безпеки, у сфері забезпечення безпеки руху й експлуатації транспорту, проти здоров'я населення, проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку. Одна або декілька таких ознак можуть мати вирішальне значення для розмежування диверсії від інших кримінальних правопорушень. Учинення особою диверсії і будь-якого іншого кримінального правопорушення за наявності ознак реальної сукупності кримінальних правопорушень кваліфікується за правилом, передбаченим ч. 2 ст. 33 КК України.

Список використаних джерел:

1. Климосюк А. С. Безпосередній об'єкт диверсії (стаття 113 КК України). Проблеми законності. 2017. Вип. 137. С. 101-112.
2. Кримінальний кодекс України. Наук-практ. комент.: у 2 т. / за заг. ред. В. Я. Тація, В. П. Пшонки, В. І. Борисова, В. І. Тютюгіна. 5-те вид., допов. Харків: Право, 2013. Т. 2. 1040 с.
3. Ємельянов В. П. Терористичний акт: загальне поняття, відмежування від суміжних злочинів та шляхи вдосконалення складу злочину. Вісник Асоціації кримінального права України. 2015. № 1(4). С. 233-244.
4. Бантишев О. Ф., Шамара О.В. Кримінальна відповідальність за злочини проти основ національної безпеки України (проблеми кваліфікації): монографія. Луганськ: Віртуальна реальність, 2014. 198 с
5. Чуваков О. А. Злочини проти основ національної безпеки України: проблеми кримінально-правової теорії і практики: монографія. Одеса: Фенікс, 2017. 362 с.
6. Хавронюк М.І. Злочини проти основ національної безпеки України (гл. 3) // Кримінальне право (Особлива частина): підручник / за ред. О.О. Дудорова, Є.О. Письменського. Т. 1. Луганськ: Елтон-2, 2012. С. 52-62.

М.С. Чернишов, курсант 1-го курсу ННІПтаПФПНП(ДР)
(Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ)
Науковий керівник: **А.Д. Наточий**

ДІЯЛЬНІСТЬ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ ЯК СУБ'ЄКТА СЕКТОРА БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

Воєнний стан - це особливий правовий режим, що вводиться в Україні або в окремих її місцевостях у разі збройної агресії чи загрози нападу, небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності та передбачає надання відповідним органам державної влади, військовому командуванню, військовим адміністраціям та органам місцевого самоврядування повноважень, необхідних для відвернення загрози, відсічі збройної агресії та забезпечення національної безпеки, усунення загрози небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності, а також тимчасове, зумовлене загрозою, обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб із зазначенням строку дії цих обмежень [1, стаття 1].

І Національна поліція в умовах такого режиму займає особливе місце, тому що від правильності та ефективнсті їх роботи залежить забезпечення внутрішньої безпеки країни. Тому для підвищення ефективності роботи поліції їх повноваження та компетенція розширюються.

З метою організації діяльності Національної поліції розробляються спеціальні плани, відповідно до яких здійснюється розстановка особового складу та матеріально-технічне забезпечення. Для їх розробки враховують:

- політичні умови;
- економічні умови;
- соціальні умови;
- географічне положення.

Також для того, щоб вони відповідали своєму призначенню їх розробляють під конкретні цілі (наприклад, на випадок захоплення заручників або захоплення особливо важливого об’єкта; З метою розшуку та затримання підозрілих сіб, особливо небезпечних злочинців та озброєних осіб. [2, с. 339])

В таких умовах надзвичайно важливого значення набуває фізична, психологічна, професійна підготовленість собового складу, щоб навіть раптова зміна подій не стала перешкодою на їх шляху.

Говорячи про охорону громадського порядку під час воєнного стану, то поліцейскі застосовують такі методи спеціального регулювання, як:

- *Переконання;*
- *Примус, включаючи заходи адміністративне припинення.*

Переконання - це моральний, психологічний, матеріальний вплив суб'єкта адміністративної діяльності на об'єкт, на його волю, свідомість та поведінку з метою досягнення свідомого виконання ним вимог правових норм.

Примус - нанесення (спричинення) особі моральної, матеріальної або фізичної шкоди, певного обмеження її особистих або майнових прав[3].

Заходи адміністративного припинення надають поліції право на застосування вогнепальної зброї, заходів фізичного впливу, спеціальних засобів, для забезпечення громадського порядку, громадської безпеки і боротьби зі злочинністю[4]. В умовах воєнного стану їх можна поділити на ***заходи загального характеру*** (вимоги працівників поліції припинити протиправні дії, адміністративне затримання, вилучення речей та документів, огляд і т.д.) та ***спеціальні заходи*** (заходи фізичного впливу, спеціальні засоби і застосування зброї тощо.).

Всі працівники Національної поліції, які виконують свої обов’язки під час воєнного стану, повинні знати тактику діяльності у таких умовах, завдання, функції, форми і методи діяльності поліції, чинне законодавство, включаючи те, що регламентує діяльність органів внутрішніх справ та інших правоохоронних структур протягом такого режиму.

Отже, підбиваючи підсумок можна сказати, що Національна поліція виконує багато функцій від імені держави. Основними з них є протидія злочинності, тероризму та забезпечення громадської безпеки.

Список використаних джерел:

1. Закон України “Про правовий режим воєнного стану”.
2. Адміністративна діяльність: навч. посіб. / [М. В. Ковалів, З. Р. Кісіль, Д. П. Калаянов та ін.]. – К.: Правова єдність, 2009. – 432 с.
3. Методи переконання і примусу в діяльності органів внутрішніх справ: https:// pidru4niki. com/1209081045145/pravo/metodi_perekonannya_primusu_diyalnosti_organiv_vnutrishnih_sprav
4. Закон України “Про національну поліцію”.

М. О.Чехута, курсант факультету підготовки
фахівців для органів досудового розслідування
(Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ)
М.В. Логінова, викладач кафедри цивільного права та процесу
(Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ)

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТА ОХОРОНИ ПРАВОПОРЯДКУ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

Сьогодні Україна знаходиться на етапі війни : впровадження воєнного положення, бойові дії на сході України, руйнування міст.

Але крім зовнішньої загрози що сіє страх та паніку потрібно зберігати правопорядок в середині міст та самої країни, до структур які підтримують та забезпечують охорону правопорядку одною із головних являється Національна поліція, вона організовує та підтримує внутрішній порядок: патрулюванням вулиць, охорону під час евакуювання людей, перевірку транспортних засобів тощо, тобто діяльність Національної поліції спрямовується на сектор оборони і безпеки нашої країни.

До особливостей організації діяльності органів внутрішніх справ щодо охорони громадського порядку в умовах воєнного стану визначено чинним законодавством, насамперед Законом України "Про правовий режим воєнного стану" [1] і залежать від завдань, які повинні бути виконаними та стану оперативної обстановки. З урахуванням оперативної обстановки, наявної інформації, політичних, економічних, соціальних умов, географічного положення, інших обставин розробляються спеціальні плани, відповідно до яких здійснюється розстановка особового складу та матеріально-технічне забезпечення органів внутрішніх справ.[2]

Відповідно до Закону України «Про національну безпеку України» (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2018, № 31, ст.241). Розділ IV СЕКТОР БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ ст.12 «1) Сектор безпеки і оборони України складається з чотирьох взаємопов'язаних складових: сили безпеки; сили оборони; оборонно-промисловий комплекс; громадяни та громадські об'єднання, які добровільно беруть участь у забезпеченні національної безпеки. Функції та повноваження складових сектору безпеки і оборони визначаються законодавством України.[5]

Можемо зазначити, що підрозділ Національної поліції є базою що забезпечує порядок під час воєнного стану, допомагає та комунікує з іншими структурами сектору безпеки і оборони, але загальні напрями діяльності Національної поліції під час допомоги відповідного сектору базується на їх завданнях до таких напрямів належать: боротьба з організованою злочинністю та протидія корупції; боротьба з тероризмом; протидія незаконній міграції та торгівлі людьми; протидія наркоманії, алкоголізму та дитячій безпритульності; забезпечення територіальної безпеки.

Сьогодні у зв'язку з даним станом у поліцейських збільшилися повноваження,15 березня народні депутати ухвалили Закон (проект № 7147) «Про внесення змін до законів України "Про Національну поліцію" та "Про Дисциплінарний статут Національної поліції України" з метою оптимізації діяльності поліції, у тому числі під час дії режиму воєнного стану».[3]- це було зроблено для забезпечення діяльності поліції та виконання нею завдань під час воєнного стану.

До таких повноважень входить :

1) За письмовим запитом безоплатно одержує від державних органів, органів місцевого самоврядування, юридичних осіб державної форми власності інформацію, необхідну для виконання завдань і повноважень поліції, зокрема про військовополонених.
2) Конвоювання осіб, затриманих за підозрою в учиненні кримінального правопорушення, узятих під варту, обвинувачених або засуджених до позбавлення волі, а також охорона їх у залі суду.
3) Може утримувати в ізоляторах тимчасового тримання осіб, затриманих за вчинення кримінальних або адміністративних правопорушень, осіб, щодо яких як запобіжний захід застосовано тримання під вартою, осіб, підданих адміністративному арешту, а також обвинувачених і засуджених.
4) Оперативне розмінування: виявлення, знешкодження та знищення вибухонебезпечних предметів.
5) Техніко-криміналістичне забезпечення огляду місця події, у тому числі пов'язаної з пожежами, та спеціальні вибухотехнічні роботи за фактами скоєння вибухів, надходження повідомлень про виявлення підозрілих вибухонебезпечних предметів, загрозу вибуху.
6) Представництво та виконання зобов'язань України в Міжнародній організації кримінальної поліції - Інтерполі.
7) Співробітництво з Європейським поліцейським офісом (Європолом).

8) Збір біометричних даних осіб, у тому числі шляхом дактилоскопіювання.
9) Адміністративний нагляд відповідно до закону.[4]

Окрім додаткових повноважень також в Законі зазначається те що на момент воєнного стану атестація поліцейських не проводиться, якщо поліцейський призивного віку то він отримує відстрочку від призиву. Теж поліцейським гарантується безоплатне медичне забезпечення в закладах охорони здоров'я.

Підводячи підсумок можна зазначити те що структура Національної поліції є підґрунтям внутрішнього правопорядку та безпеки на даний момент повноваження органів внутрішніх справ стали значно ширшими, для того щоб зберігати правопорядок під час воєнного стану. Окрім зазначеного хочу добавити, що на співробітників Національної поліції покладено багато обов'язків, які вони виконують для захисту своєї України.

Список використаних джерел:

1. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12.05.2015 № 1647-III // Відомості Верховної Ради. – 2015. – № 28. – Ст. 250.
2. М. В. Ковалів. В. О. Іваха. УДК 342.95 Діяльність органів внутрішніх справ в умовах воєнного стану. 2016.с.65-70
3. Надія Гришанова, провідний юрист-аналітик. В умовах війни поліцейські отримали додаткові повноваження. 17 березня 2022/ URL: https://jurliga.ligazakon.net/news/210031_v-umovakh-vyni-poltseysk-otrimali-dodatkov-povnovazhennya
4. Проект Закону України від 13.03.2022 р. N 7147 Про внесення змін до законів України "Про Національну поліцію" та "Про Дисциплінарний статут Національної поліції України" з метою оптимізації діяльності поліції, у тому числі під час дії режиму воєнного стану URL: https://ips.ligazakon.net/document/view/JI07108I?utm_source=jurliga.ligazakon.net&utm_medium=news&utm_content=jl03
5. Закону України «Про національну безпеку України» (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2018, № 31, ст.241). Розділ IV СЕКТОР БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ ст.12 URL: https:// zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text

О. Чупринюк, курсант 1-го курсу
(Одеський державний університет внутрішніх справ)
Науковий керівник: **Г.І. Удренас, к.ю.н.**
(Одеський державний університет внутрішніх справ)

РОБОТА МІГРАЦІЙНОЇ СЛУЖБИ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

Воєнний стан - це особливий правовий режим, який вводиться на території України або в окремих її місцевостях у разі збройної агресії чи загрози нападу, небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності та передбачає надання відповідним органам державної влади, військовому командуванню, військовим адміністраціям та органам місцевого самоврядування повноважень, необхідних для відвернення загрози, відсічі збройної агресії та забезпечення національної безпеки, усунення загрози небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності, а також тимчасове, зумовлене загрозою, обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб із зазначенням строку дії цих обмежень [1].

Відповідно до Закону України «Про правовий режим воєнного стану», його запроваджують: у разі збройної агресії, загрози нападу, небезпеки державній незалежності, її територіальній цілісності.

У зв'язку із введенням в Україні воєнного стану тимчасово, на період дії правового режиму воєнного стану, можуть обмежуватися конституційні права і свободи людини і громадянина, передбачені статтями 30 — 34, 38, 39, 41 — 44, 53 Конституції України, а також вводитися тимчасові обмеження прав і законних інтересів юридичних осіб у межах та обсязі, що необхідні для забезпечення можливості запровадження та здійснення заходів правового режиму воєнного стану, які передбачені частиною першою статті 8 Закону України «Про правовий режим воєнного стану» [2].

Державна міграційна служба України (ДМС) є центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується та координується Кабінетом Міністрів України через Міністра внутрішніх справ і який реалізує державну політику у сферах міграції (імміграції та еміграції), у тому числі протидії нелегальній (незаконній) міграції, громадянства, реєстрації фізичних осіб, біженців та інших визначених законодавством категорій мігрантів.

Основними завданнями ДМС є:

1) реалізація державної політики у сферах міграції (імміграції та еміграції), у тому числі протидії нелегальній (незаконній) міграції, громадянства, реєстрації фізичних осіб, біженців та інших визначених законодавством категорій мігрантів;

2) внесення на розгляд Міністра внутрішніх справ пропозицій щодо забезпечення формування державної політики у сферах міграції (імміграції та еміграції), у тому числі протидії нелегальній (незаконній) міграції, громадянства, реєстрації фізичних осіб, біженців та інших визначених законодавством категорій мігрантів [3].

В умовах воєнного стану Державною міграційною службою тимчасово призупинено роботу інформаційно-комунікаційних систем ДМС та надання адміністративних послуг, а саме:

- видачу паспорта громадянина України та доставки виготовлених документів безпосередньо до територіальних органів
- вклеювання фотокартки до паспорта громадянина України по досягненню 25- і 45-річного віку.

Всі, хто перебуває на території України повинні мати при собі наступні документи, що підтверджують особу:

- паспорт громадянина України у формі картки або книжечки,
- паспорт громадянина України для виїзду за кордон.

Для іноземців та осіб без громадянства:

- посвідка на постійне проживання,
- посвідка на тимчасове проживання,
- посвідчення біженця,
-посвідчення особи, яка потребує додаткового захисту [4].

На час воєнного стану можна продовжити термін дії попередніх закордонних паспортів та вклеїти фото дитини, віком до 16-ти років, у паспорт одного з батьків. Для цього потрібно звернутися у державну міграційну службу (ДМС). Однак виготовити новий паспорт наразі неможливо, зважаючи на те, що в Україні закрито доступ до державного реєстру.

Зараз 80% людей звертаються до ДМС, щоб відновити або зробити паспорт. На жаль, виготовлення паспорта станом на сьогодні є неможливим на території України. Єдиний варіант, який можливий сьогодні, це вклейка фото дитини у закордонний паспорт батьків, якщо батьки хочуть перетнути кордон. Ця послуга надається у двох підрозділах міграційної служби [5].

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про правовий режим воєнного стану».
2. https://armyinform.com.ua/2022/02/24/shho-potribno-znaty-pro-voyennyj-stan-ogoloshenyj-v-ukrayini/
3. Постанова Кабінет Міністрів України **“**Про затвердження Положення про Державну міграційну службу України”.
4. https://www.kmu.gov.ua/news/derzhavna-migracijna-sluzhba-ukrayini-timchasovo-prizupinila-robotu-nadannya-adminposlug.
5. https://city-adm.lviv.ua/news/city/tsnap/290823-vigotoviti-novij-zakordonnij-pasport-narazi-nemozhlivo-ale-mozhna-prodovzhiti-termin-diji-uzhe-isnuyuchogo.

А.С. Чурілова, курсант 2-го курсу
Навчально-наукового інституту права і підготовки
фахівців для органів досудового розслідування
(Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ)
Науковий керівник: **Є.С. Зеленський, викладач кафедри тактико-спеціальної підготовки**
(Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ)

ДІЯЛЬНІСТЬ ОРГАНІВ ВНУТРІШНІХ СПРАВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Воєнний стан — це особливий правовий режим, який запроваджується в Україні чи в окремих містах у разі збройної агресії чи загрози нападу, загрози «припинення» незалежності держави та її територіальної цілісності та передбачає відповідні державні установи, військові Міністерства управління та органи місцевого самоврядування зобов'язані забезпечувати національну безпеку, а також погрози обмеженням конституційних прав і свобод людей і громадян, а також прав і законних інтересів юридичних осіб, а також зазначати термін дії цих обмежень.

Дії органів державної влади та місцевого самоврядування в умовах воєнного стану зводилися до надання допомоги органам влади, створеним на території, для безпосереднього вирішення завдань

національної оборони. Органи внутрішніх справ у системі державних органів, що працюють у цій ситуації, займають особливе місце у змісті завдань за аналізованих умов діяльності. Забезпечення внутрішньої безпеки безпосередньо залежить насамперед від ефективності їх роботи.

Співробітники поліції не повинні перевищувати дозволені межі способу та засобів своєї охоронної діяльності. Вважаємо, що в цих випадках їх сферу слід розширити, оскільки їх використання не завжди пов'язане зі злочинністю, а може бути результатом оцінки поточної ситуації. Складність повноважень органу внутрішніх справ відображається у внутрішньому управлінні кожного органу внутрішніх справ.

Чинне законодавство, переважно Закон України «Про правову систему воєнного стану»[1] визначає особливості організації діяльності правоохоронних органів під час воєнного стану з охорони громадського порядку та залежить від завдань, що виконуються, та оперативної обстановки.

Важливого значення набуває психологічна підготовка особового складу, спеціальна фізична та професійна натренованість та загартованість [2, с. 340].

Як правило, розробка типового плану проходить у чотири етапи: 1) підготовчий; 2) безпосередня розробка плану; 3) його узгодження, коригування, затвердження; 4) доведення його до реалізації.

На підготовчому етапі керівник ДВС роз'яснює цілі та завдання планування, вивчає законодавство та інші нормативно-правові акти, інструкції та рекомендації МВС України, досвід інших органів влади, інформацію про події, яким необхідно попередити. , їх наслідки та відповіді. Рекомендується також отримати поради від керівників підлеглих підрозділів щодо конкретних заходів, маршрутів, блокпостів, розгортання бойових груп, транспортування, контрактників. Дії інших органів влади будуть враховані, якщо план зачіпає компетенцію інших органів, наприклад, під час евакуації населення з території.

Другий етап визначає структуру плану, перелік посад, склад оперативної групи, її функціональні обов'язки, склад оперативної групи робітників, послідовність їх дій, управління, зв'язок, матеріально-технічне забезпечення, особливо планування. важливих природоохоронних об'єктів, складу та розташування заповідних територій.

На третьому етапі проект плану узгоджували з органами виконавчої влади, іншими правоохоронними органами, зокрема з прокуратурою, Службою безпеки, прикордонною охороною, сусідніми правоохоронними органами та вищими керівниками.

На четвертому, заключному етапі плани передаються підряднику. Начальник органу внутрішніх справ оголошує типовий план як управлінське рішення на діловій нараді, нараді, брифінгу чи іншим чином. Ознайомити виконавців з функціональними обов'язками, які виникнуть під час виконання плану, покласти додаткові завдання на організацію діяльності плану. План при необхідності копіює начальник. При цьому, якщо це потрібно для запланованого заходу, дотримується система конфіденційності.

Засоби припинення, використовувані правоохоронними органами за умов воєнного стану, можна поділити на дві групи.

Загальні заходи (призначення) включають звернення до поліції про припинення протиправної діяльності, адміністративне затримання, вилучення товарів і документів, огляди тощо.

Другу групу складають спеціальні заходи, які застосовуються значно рідше, ніж загальні, і лише в особливих випадках, коли протиправне діяння неможливо припинити іншим способом, тобто коли використовуються всі інші засоби впливу, які не призводять до бажаний результат. Система цих заходів включає засоби фізичного впливу, спеціальні заходи та застосування зброї, тобто. Спільне застосування сили. Зазвичай такі заходи можуть бути реалізовані лише після винесення попереджень у суворій відповідності до законодавства [3].

Враховуючи підстави і порядок застосування органами внутрішніх справ примусових заходів при охороні громадського порядку в умовах воєнного стану, можна виділити їх застосування з метою:

- попередження правопорушень (профілактика, адміністративний нагляд, перевірка документів, конфіскація, реквізиція, карантин, видворення тощо);

- припинення злочину (застосування зброї та інших спеціальних заходів відповідно до законодавства, закриття підприємств, окремих магазинів за порушення систем ліцензування, правил пожежної безпеки, санітарно-гігієнічних норм);

- Особисте затримання, вилучення різних знарядь і предметів, підготовлених для злочину;

- Забезпечити кримінальне переслідування (затримання, огляд, арешт майна, арешт майна, письмова обіцянка не виїжджати).

Тому в центрі уваги органів внутрішніх справ є внутрішні загрози воєнній ситуації в Україні, такі як соціальна злочинність, розвиток «тіньової економіки», різні форми тероризму, неналежне правоохоронне забезпечення та низька легітимність.

Тому основною функцією правоохоронних органів щодо забезпечення воєнного стану є боротьба з інсайдерськими загрозами шляхом вирішення таких питань, як боротьба зі злочинністю, особливо з організованою злочинністю, боротьба з тероризмом у всіх його формах, забезпечення громадської безпеки тощо.

Список використаних джерел:

1. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12.05.2015 № 1647-III // Відомості Верховної Ради. – 2015. – № 28. – Ст. 250.

2. Адміністративна діяльність: навч. посіб. / [М. В. Ковалів, З. Р. Кісіль, Д. П. Калаянов та ін.]. – К.: Правова єдність, 2009. – 432 с.

3. Про національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 № 565-XII // Відомості Верховної Ради УРСР. – 2015. – № 40, 41. – Ст. 379.

Н.М. Шаповаленко, к.філол.н.,
доцент кафедри мовної підготовки
(*Одеський державний університет внутрішніх справ*)

ПАРАДОКСАЛЬНІСТЬ МОВНОЇ СИТУАЦІЇ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ В УМОВАХ РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ

Агресивна фаза російської експансії мотивується державною політикою РФ щодо «захисту» російськомовних на Україні (Федеральний закон від 24 травня 1999 року № 99–ФЗ «Про державну політику Російської Федерації щодо співвітчизників за кордоном»; чинна «Концепція зовнішньої політики Российської Федерації», затверджена 12 лютого 2013 р.). На офіційному рівні (зокрема, у виступі Президента РФ В. Путіна 29 листопада 2006 року перед представниками російської інтелігенції) ідеться про формування т. зв. «Русского міра» – насамперед на території колишнього СРСР.

Ні для кого не секрет, що значна частина українського населення російськомовна і їм важко говорити українською у повсякденному житті, тому що вони навіть думають російською мово. Постає питання, а чому ж етнічні українці, які з дід-прадіда, проживають на території України не можуть говорити українською ? Так от і цьому парадоксу є логічне пояснення.

1720 рік- указ Петра І про заборону друку українською мовою та захоплення українських церковних книжок.

1729 рік- Петро ІІ наказав переписувати російською мовою всі постанови та накази уряду, написані українською мовою.

1763 рік- Катерина ІІ заборонила викладати українською мовою в Києво-Могилянській академії.

1764 рік- Катерина ІІ наказала русифікувати Україну.

1769 рік- РПЦ постановила про конфіскацію українських букварів і церковних книжок.

1775 рік- знищення Запорізької Січі та закриття українських шкіл при кабінетах козацького полку.

1804 рік- за спеціальним царським наказом в Російській імперії заборонили всі українські школи, що призвело до повної деградації українського населення !

1832 рік- реорганізація освіти в Україні перетворила все викладання на російську мову.

1847 рік- посилення переслідування української мови та культури, звборона кращих творів Тараса Шевченка, Понтелеймона Куліша, Миколи Костомарова, серед інших.

1862 рік- закриття українських недільних шкіл для дорослих в російській частині України.

1863рік- Валуєвський циркуляр.

1864 рік- прийняття статусу, в якій початкова шкільна освіта повинна проводитись лише російською мовою.

1870 рік- міністр освіти Росії заявляє, що «кінцевою метою освіти для всіх іродців (неросіян, буквально «людей іншого походження») є безперечно їх русифікація».

1876 рік- постанова Олександра ІІ про заборону друку та ввезення з-за кордону будь-якої української літератури, а також про заборону вистав українською на сцені та українські тексти в музичних нотах.

1881 рік- заборона викладання в народних школах та проведення церковних проповідей українською мовою.

1884 рік- заборона Олександра ІІІ українського театру в усіх губерніях «Малоросії».

1888 рік- указ Олександра ІІІ про заборону використання української мови в офіційних установах та українських назвах .

1892 рік- заборона перекладати книги з російської на українську мову.

1895 рік- заборона Головним управлінням друкарства видавати україномовні дитячі книжки.

1914, 1916 роки- русифікаційна кампанія на Західній Україні, заборона українського слова, освіти, церкви.

При правлінні Сталіна все не стало краще. Від 4 до 7 мільйонів українців загинули від голоду під час геноциду. Це багато україномовних людей, що вже не могли передати свою мову та культуру нащадкам.

Напрошується логічний висновок: тривала багатолика війна проти України припиниться тоді, коли не стане головного приводу для такого «захисту», що ним насправді зручно прикриваються економічні та інші інтереси Росії та її посібників на Україні.

Для громадян України це означає необхідність відмови від російської мови як засобу спілкування в повсякденному житті. Зрозуміло, що для кожного (за винятком наймолодших) це має бути осмисленим, добровільним рішенням, і що в масштабах країни такий процес, навіть за створення для нього сприятливих умов, буде досить тривалим у часі. Отже, сподіватися на швидкий мир (воєнний, торговельний, інформаційний) з Росією не доводиться.

Список використаних джерел:

1.Первісну версію цього Звернення надруковано в скороченому вигляді в газеті «День» № 14–15 від 29–30 січня 2016 р

2.«Питання мови, справа буття нації» матеріали науково-практичної конференції, м. Чернігів, 2016, ст. 3-106.

3.Інтернет видання «Вісник Розділля», https://visrozdil.lviv.ua/2022/04/01/mova-maye-znachennya-abo-chomu-ukrayintsi-rosijskomovni/

І.О. Шаповалова, к.ю.н., с.н.с.
(Одеський державний університет внутрішніх справ)

ОСОБЛИВОСТІ ПРЕЦЕДЕНТНОЇ ПРАКТИКИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ ЩОДО РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВА НА ЖИТТЯ

Прецедентна практика Європейського суду з прав людини сьогодні виконує функцію надзвичайно важливого інституту при захисті прав людини. Від створення ЄСПЛ і до сьогодні рішення, які приймає цей судовий орган, принципово важливі, оскільки саме в них містяться положення, що дають змогу визначити, наскільки ефективно та якісно дотримуються й забезпечуються права й свободи людини, наскільки гуманізовані джерела національного права, а отже, і правова система держави.

ЄСПЛ при розгляді справ щодо порушення прав людини керується своєрідною автономією щодо питання тлумачення норм Конвенції 1950 р., непов'язаний і не залежить від норм національного права та практики держави громадянства заявника, а бере до уваги винятково прецеденти з раніше розглянутих справ [4, с. 320].

П. Рабінович зазначає, що практика ЄСПЛ розвивається за відверто прецедентним принципом. Так, ЄСПЛ уже протягом десятиліть виносить значний масив рішень, які суттєво впливають на національне законодавство держав та правозастосовчу практику. Якщо раніше поняття судового прецеденту асоціювалось лише з англосаксонським правом, то сьогодні правові системи держав континентальної системи права складно уявити без судових прецедентів [2, с. 200].

Судова практика ЄСПЛ останніх років свідчить про зміщення акценту при застосуванні ст. 2 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі - Конвенції) на випадки незабезпечення державами достатньо безпечних умов для життя. Зміст права людини на життя обговорюється в таких сферах, як зниження дитячої смертності, продовження тривалості людського життя, зокрема, шляхом вжиття заходів по запобіганню голоду та епідеміям, надзвичайний стан, війни, акти масової непокори, геноцид, термоядерна війна, зникнення людей, свавільні страти і смертна кара [5, с. 5]. Звертає на себе увагу той факт, що ЄСПЛ схильний поширювати норми про право людини на життя не тільки на випадки, передбачені Європейською Конвенцією як такі, що порушують це право, але й на всі випадки, що загрожують життю людини. Проте, як справедливо зазначає Б. Рамчаран, цим нормативним актом охороняється не життя, а право на життя. Відтак, право на життя означає, що ніхто

не може бути умисно позбавлений свого життя інакше як у випадках та на підставах, зазначених у ст. 2 Європейської Конвенції [5, с. 3-4].

М. Кренстон розглядав право людини на життя «від зворотнього», намагаючись встановити межі його реалізації шляхом виявлення випадків, у яких позбавлення людини життя буде вважатись правомірним. Відповідно, зміст права людини на життя автор окреслював як можливість застосування смертної кари у певних випадках, проведення аборту, позбавлення життя під час бойових дій та можливість активного самозахисту [1, с. 43-45]. На думку К. Велмана, право людини на життя передбачає, що «смертна кара з точки зору моралі є завжди зло; не є злом вбити когось, захищаючи своє життя; вбивця втрачає своє право не бути страченим; держава повинна надати кожному із своїх громадян засоби для існування і що невиліковно хвора людина може дозволити лікареві здійснити акт еутаназії, відмовившись від свого права на життя» [6, с. 2].

Право на на життя належить до найважливіших прав, що гарантуються Конвенцією 1950 р., оскільки, відіграє основоположну роль в механізмі захисту всіх інших прав людини.

Стаття 2 Конвенції, яка гарантує право на життя, є одним з найважливіших серед основоположних положень Конвенції. Разом зі статтею 3 вона також втілює одну з основних цінностей демократичних суспільств, які входять до складу Ради Європи.

Відповідно до практики ЄСПЛ перший припис п. 1 статті 2 Конвенції зобов'язує державу не тільки утримуватись від умисного або незаконного позбавлення життя, але також вживати відповідних заходів для захисту життя тих, хто знаходиться під її юрисдикцією. Це включає завдання забезпечити право на життя шляхом прийняття ефективних норм законів про кримінальну відповідальність для запобігання злочинів проти особи, що забезпечуються правоохоронним механізмом для попередження, усунення та покарання за порушення таких норм [3].

Право на життя є абсолютною цінністю світової цивілізації, бо вся решта прав втрачає всілякий сенс і значення в разі загибелі людини.

Право – це фізіологічна здатність людини як біологічного індивіда до існування і як вільної особистості, інтегрованої в суспільство.

Ознаками права на життя є: природженість, яка виявляється в його невід'ємності й невідчужуваності від людини; вічним, незмінним та скрізь має однакову силу; людина реалізує право на життя безпосередньо, тобто без якого-небудь правозастосовчого акта; реалізація права на життя «здійснюється об'єктивно»; характеризується універсальністю, тобто люди володіють без якої-небудь дискримінації, а також виражається у просторовому й територіальному аспекті без обмежень, де б не перебувала людина.

Право на життя є природним, невід'ємним, невідчужуваним, загальним, універсальним, вічним, незмінним і природженим правом людини, яке реалізується безпосередньо, здійснюється об'єктивно і всюди має однакову силу.

ЄСПЛ тлумачить, що ст. 2 Конвенції не тільки містить заборону умисно позбавляти життя, але й також покладає на держави певні позитивні обов'язки задовольнити вимогу щодо належної законодавчої охорони життя людини. Тезу про те, що право на життя охороняється законом, ці органи тлумачать таким чином, що держави зобов'язані не тільки утриматись від умисного позбавлення життя, але й вжити належних заходів для охорони і захисту життя.

Отже, зміст права людини на життя складатимуть такі три групи можливостей:

- право вчиняти власні дії, які безпосередньо впливатимуть на фізичне життя його носія;
- право вимагати від інших суб'єктів вчинення певних дій, спрямованих на забезпечення чи захист права на життя, або утримання від їх вчинення;
- право звертатись за захистом права на життя до державних чи інших уповноважених органів та організацій, у тому числі міжнародних.

Отже, право людини на життя можна визначити як закріплену нормами національного та міжнародного законодавства можливість певної поведінки людини, спрямованої на забезпечення недоторканості свого життя з боку інших та свободи розпорядження ним.

Європейська конвенція про захист прав людини і основоположних свобод передбачає, що не може бути підставою для відступу від зобов'язань держави щодо забезпечення статті 2 (право на життя), крім випадків смерті внаслідок правомірних воєнних дій, і від статей 3 (заборона катування, нелюдського чи такого, що принижує людську гідність, поводження або покарання).

Право людини на життя і право на тілесну (фізичну) недоторканність є взаємопов'язаними. Втрата життя чи порушення права людини на життя у більшості випадків є наслідком порушення права на тілесну (фізичну) недоторканність.

Список використаних джерел:

1. Крэнстон М. Права человека. Документы о правах человека./ М. Крэнстон - Paris, 1975.- С. 43-45.

2. Рабінович П.М. Вплив рішення Європейського суду з прав людини на національну юридичну практику (спроба порівняльної характеристики) / П.М. Рабінович // Практика Європейського суду з прав людини. Рішення. Коментарі. – 2000. – № 1. – С. 197–204.
3. Справа «Gongadze v. Ukraine», № 34056/02, рішення від 8 листопада 2005 р.
4. Шевчук С. Судова правотворчість: світовий досвід і перспективи в Україні [Текст] / С. Шевчук – К.: Реферат, 2007. – 640 с.
5. Ramcharan B.G. The Right to Life in International Law.- Dordrecht /Boston/ Lancaster: Martinus Nijhoff Publishers, 1985.- 523 p.
6. Wellman C. A Theory of Rights. Persons under Law & Morals.- Rowman & Allanheid Publishers, 1985.- 658 p.

А.С. Швед, здобувач вищої освіти бакалавра
(Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ)
Науковий керівник:**О.Д. Завістовський, старший викладач кафедри тактико-спеціальної підготовки** *(Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ)*

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ТАКТИКО-СПЕЦІАЛЬНОЇ ПІДГОТОВКИ ПРАЦІВНИКІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ ПІД ЧАС ВВЕДЕННЯ В УКРАЇНІ ВОЄННОГО СТАНУ

Складна оперативна обстановка, що склалася наразі в Україні, демонструє появу чисельних надзвичайних ситуацій соціального характеру. У зв'язку з військовою агресією Російської Федерації проти України з лютого 2022 року було введено воєнний стан.

У зв'язку з цим на Національну поліцію покладається велика відповідальність. Служба в поліції є державною службою особливого характеру, яка є професійною діяльністю поліцейських з виконання покладених на поліцію повноважень з забезпечення публічної безпеки і порядку, охорони прав і свобод людини, а також інтересів суспільства і держави, протидії злочинності, надання в межах, визначених законом, послуг з допомоги особам, які з особистих, економічних, соціальних причин або внаслідок надзвичайних ситуацій потребують такої допомоги.

З метою якісного виконання поліцейських функцій постає першочергове питання професійного навчання співробітників Національної поліції. Слід зазначити, що у кожному підрозділі діє регламентована відомчими нормативними документами відповідна система навчання і виховання працівників [1, с. 211].

Основною складовою частиною кожного виду навчання поліцейських є тактико-спеціальна підготовка – комплекс заходів, спрямований на набуття і вдосконалення поліцейським навичок практичного застосування теоретичних знань щодо правильного оцінювання конкретних подій з подальшим прийняттям правомірних рішень та психологічної готовності до дій у ситуаціях різних ступенів ризику.

Саме поняття «тактика» має вікові корені та належить до галузі військових наукових знань. Тактика (грец. taktika – мистецтво шикування військ, від tasso – шикую війська) – це складова частина військового мистецтва, що охоплює теорію і практику підготовки й ведення бою підрозділами, частинами та з'єднаннями різних видів збройних сил, родів військ (сил) і спеціальних військ [2, с. 628].

Службова діяльність працівників поліції при введені воєнного стану протікає в умовах підвищеного ризику та відповідно високого психологічного тиску. Саме тому одним з основних, які характеризують боєздатність підрозділів під час воєнних дій, є вміння особового складу справлятися з негативним психоемоційним станом, що виникає в нетипових та екстремальних ситуаціях. При введені воєнного стану виникають різного рівня небезпеки. Зазначений психологічний чинник інтенсивно впливає на психіку працівника, викликаючи часом патологічні зміни в його поведінці. М.Г. Логачов зазначив, що успіх бойової операції базується на двох основних компонентах: рівні професійної підготовки й обсязі оперативної інформації [3, с. 8].

Список використаних джерел:

1. Завістовський О.Д. Питання спеціальної фізичної підготовки працівників спецпідрозділів ОВС, які залучаються до охорони громадського порядку// Актуальні проблеми протидії правопорушенням і злочинам у сфері громадської безпеки: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Дніпропетровськ, 19 жовт. 2012р.). – Дніпропетровськ: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2012. – С. 211-213.
2. Советская Военная Энциклопедия : в 8-ми т. / пред. гл. комиссии Н.В. Огарков. – М. : Воениздат, 1978. – Т. 6. – 690 с.

3. Логачов М.Г. Психологічна підготовка особового складу спеціальних підрозділів ОВС до дій в екстремальних умовах: Автореф. дис. канд. психол. Наук: - Х., 2001. – 16с.

В. Шевчук, курсант 1-го курсу
(Одеський державний університет внутрішніх справ)
Науковий керівник: **О.М. Дьорова**
(Одеський державний університет внутрішніх справ)

НОТАРІАТ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

Повномасштабне вторгнення на територію України військ Російської Федерації, яке розпочалося 24 лютого 2022 року, вносить свої корективи у всі без винятку сфери нашого життя. Попри те, що у багатьох областях точаться запеклі бої й мирні жителі потерпають від ворожих обстрілів, існують процеси, які навіть війна не може поставити «на паузу». До таких належить, зокрема, і нотаріальна діяльність. Українські нотаріуси продовжують свою роботу з метою забезпечення потреб громадян у вчиненні нотаріальних дій.

За офіційною інформацією від Міністерства юстиції України, державні та приватні нотаріуси України в умовах воєнного стану продовжують працювати та вчиняти невідкладні нотаріальні дії (засвідчувати довіреності, заповіти, засвідчувати справжність підпису на заявах, заводити спадкові справи), крім міст/районів, де така можливість відсутня у зв'язку з веденням активних бойових дій.

Очевидно, що в умовах війни нотаріуси не можуть повною мірою виконувати формальні вимоги закону до вчинення нотаріальних дій, які існували у мирний час. Кабінет Міністрів України досить оперативно відреагував на нові реалії та вже 28 лютого 2022 року затвердив постанову № 164 «Деякі питання нотаріату в умовах воєнного стану» (надалі – Постанова № 164). 6 березня 2022 року набрала чинності постанова Уряду № 209, якою внесено зміни до попередньої постанови (надалі – Постанова № 209). Саме ці дві постанови встановили порядок діяльності нотаріусів у воєнний час.

Далі розглянемо, які ж основні зміни відбулись в законодавстві, що регулює діяльність нотаріату.

Основною метою внесення змін у порядок нотаріальної діяльності є спрощення доступу фізичних та юридичних осіб до нотаріальних послуг. Для цього вимоги до вчинення нотаріальних дій були свідомо знижені, однак, лише до такої міри, яка дозволяє забезпечити законність та не порушує основні принципи нотаріальної діяльності.

Як відомо, законодавство України встановлює імперативні вимоги до форми нотаріально посвідчених документів. Так, обов'язковим є використання спеціальних бланків встановленої форми. Однак, через військову агресію РФ відповідальне за постачання спеціальних бланків Державне підприємство «Національні інформаційні системи» (ДП «НАІС») позбавлене можливості постачати нотаріусам відповідні бланки.

З урахуванням зазначеного, під час дії воєнного стану нотаріусам дозволено посвідчувати довіреності та заповіти, засвідчувати справжність підпису на документах без використання спеціальних бланків нотаріальних документів, на звичайному папері. На білий бланк за допомогою комп'ютерної техніки мають бути нанесені реквізити нотаріуса: зображення Державного Герба України, прізвище, власне ім'я, по батькові (за наявності), найменування державної нотаріальної контори (для державного нотаріуса), адреса робочого місця, номер телефону, адреса електронної пошти.

Відповідно до Листа Міністерства юстиції України від 09 березня 2022 року «Щодо використання спеціальних бланків нотаріальних документів», нотаріусам рекомендовано заощаджувати спеціальні бланки з метою їх витрачання для більш важливих нотаріальних дій, зокрема, для посвідчення договорів.

Що стосується обов'язку нотаріусів реєструвати довіреності та заповіти у Єдиному реєстрі довіреностей та Спадковому реєстрі, то відповідна вимога закону на сьогодні зберігає свою чинність. Однак, в умовах воєнного та надзвичайного стану, за відсутності безперешкодного доступу до державних реєстрів, посвідчення заповітів та довіреностей може відбуватися без реєстрації, з подальшим внесенням до реєстрів відповідних відомостей протягом 5 робочих днів з дня відновлення доступу. Як зазначає у вказаному вище листі профільне міністерство, відповідні зміни до Порядку вчинення нотаріальних дій вже готуються до підписання.

Принагідно нагадаю, що українці, іноземці та особи без громадянства, які на законних підставах перебувають на території України, в період дії воєнного стану можуть не хвилюватися про те, що строк дії документа, який посвідчує їхню особу, закінчився або про те, що вони по досягненню 25- і 45-річного віку не встигли вчасно вклеїти в українські паспорти нові фотокартки. Відповідно до

роз'яснень Міністерства юстиції, з метою вчинення нотаріальних дій особи можуть пред'являти нотаріусам документ, строк дії якого закінчився, або паспорт, до якого своєчасно не вклеєна фотокартка. Такі послаблення правил будуть діяти до відповідного нормативного врегулювання або до відновлення роботи Державної міграційної служби у повному обсязі, що дозволить всім охочим оновити їхні документи.

Постановою № 209 зупинено перебіг строку для прийняття спадщини на час дії воєнного стану. Це означає, що спадкоємцям немає потреби звертатися до нотаріуса протягом 6 місяців з дня відкриття спадщини (смерті спадкодавця). Прийняти спадщину та владнати інші формальні питання можна буде після закінчення дії воєнного стану.

Проте, якщо за місцем відкриття спадщини наразі не ведуться активні бойові дії та працюють нотаріальні контори, рекомендуємо спадкоємцям знайти час і все ж таки звернутися до нотаріуса для прийняття спадщини та заведення спадкової справи. Як повідомляють у Міністерстві юстиції, станом на даний час Спадковий реєстр у більшості адміністративно-територіальних одиниць функціонує, що дозволяє нотаріусам заводити спадкові справи без особливих труднощів.

З огляду на обмежене функціонування Державного реєстру речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень, тимчасово не здійснюється видача свідоцтв про право на спадщину, так само як і свідоцтв про право власності на нерухоме/рухоме майно, про право власності на частку у спільному майні подружжя. Зупинення доступу до вказаного реєстру унеможливлює вчинення інших нотаріальних дій, пов'язаних із нерухомістю, в тому числі й посвідчення договорів про відчуження нерухомого майна.

Зрозуміло, що в умовах воєнного стану далеко не завжди можна знайти можливість звернутися до нотаріуса. Для таких випадків законодавство встановлює коло осіб, які можуть заміняти нотаріуса та вчиняти певне коло нотаріальних дій.

Так, постанова № 209 надає можливість та повноваження посвідчувати довіреності (крім довіреностей на право розпорядження нерухомим майном, управління і розпорядження корпоративними правами) та заповіти військовослужбовців Збройних Сил України, інших військових формувань, працівників правоохоронних органів та органів цивільного стану, командирам цих формувань (органів) або іншим уповноваженим командиром особам, з обов'язковою подальшою реєстрацією як довіреностей, так і заповітів у відповідних реєстрах.

Зберігають чинність положення законодавства України, відповідно до яких нотаріальні дії можуть вчинятися в дипломатичних представництвах та консульських установах України. У сільських населених пунктах, де немає нотаріуса, нотаріальні дії можуть вчинятися уповноваженими на це посадовими особами органів місцевого самоврядування. Закон України «Про нотаріат» у ст. 40 встановлює коло осіб, які можуть заміняти нотаріуса та здійснювати посвідчення заповітів і довіреностей, прирівняних до нотаріальних. До таких осіб належать, зокрема, головні лікарі, їх заступники з медичної частини, чергові лікарі лікарень, госпіталів, інших стаціонарних закладів охорони здоров'я, а також начальники госпіталів, директори або головні лікарі будинків для осіб похилого віку та осіб з інвалідністю, капітани морських, річкових суден, що ходять під прапором України, начальники установ виконання покарань.

Постанова № 164 встановлює для державних та приватних нотаріусів порядок дій на випадок загрози неправомірного вилучення чи втрати спеціальних бланків нотаріальних документів та печатки приватного або державного нотаріуса.

Так, у випадку виникнення такої загрози нотаріус повинен невідкладно знищити невикористані бланки та печатку. Про відповідне знищення нотаріусом складається акт, електронна копія якого з накладеним кваліфікованим електронним підписом нотаріуса протягом 5 (п'яти) робочих днів надсилається до ДП «НАІС» (у випадку знищення бланків) або відповідному територіальному органу Міністерству юстиції (у випадку знищення печатки).

Цією ж постановою дозволяється передавання спеціальних бланків нотаріальних документів між нотаріусами, у тому числі поза межами нотаріального округу, зі складенням акта приймання-передачі у двох примірниках, електронна копія якого з накладеними кваліфікованими електронними підписами нотаріусів надсилається ДП «НАІС» або його філії протягом п'яти робочих днів після складення акта.

Список використаних джерел:

1. Корнієнко М. Нотаріат під час воєнного стану: ключові зміни (електронний ресурс): наукова стаття. – Режим доступу: https://biz.ligazakon.net/person/l530

2. КорнієнкоМ. Нотаріат під час воєнного стану. Основні зміни (електронний ресурс): наукова стаття. – Режим доступу: https://ahrens.kiev.ua/%D0%9D%D0%BE%D1%82%D0% B0%D 1% 80%D1%96%D0%B0%D1%82-%D0%BF %D1%96%D0%B4-%D1%87%D0%B0%D1%81-%D0%B2% D0% BE%D1%94%D0%BD%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D0%BE-%D1%81%D1%82%D0% B0%D0 %BD%D1%83-%D0%97%D0%BC%D1%96%D0%BD%D0%B8-463-ua.html

В.В. Шевчук, старший викладач кафедри теорії та філософії права
(*Одеський державний університет внутрішніх справ*)

ВОЛОНТЕРСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ В УКРАЇНІ

Волонтерство в Україні не має історичних традицій і є досить новим проявом суспільної свідомості. Загально відомо, що суспільна свідомість віддзеркалює суспільне буття. З розвитком суспільства відбувається значне накопичення різноманітних емоцій, почуттів, поглядів, уявлень та поступове їх піднесення на якісно новий рівень розвитку. Якісна зміна почуттів і поглядів пов'язана зі зміною соціальних умов життя і формуванням нового ставлення людини до дійсності. Від зрілості свідомості значною мірою залежить поступовий прогресивний розвиток суспільства та утвердження його свободи, відповідно зрілість суспільства загалом.

Волонтерство – унікальне явище, яке базується на небайдужості та бажанні допомогти. У Всесвітній Декларації Добровольчества (січень 2001 року), зазначається, що волонтерство – це фундамент громадянського суспільства, спосіб збереження і зміцнення людських цінностей, реалізації прав і обов'язків громадян, особистісного росту, через усвідомлення людського потенціалу [1].

У звіті програми «Волонтери ООН» (2015 р.) зазначено: «Волонтерська діяльність прокладає шлях там, де немає дороги. Вона зорганізовує там, де немає структури. Вона привносить ресурси та можливості, коли неясно, звідки вони можуть надійти. Це засіб для найбільш маргіналізованих, щоб з'єднатися з іншими в солідарності, створюючи силу, яка може змінити закони, системи та напрямок руху. Це акт громадянства, який вимагає середовища, в якому він може бути вирощений для загального блага» [2, с. 3].

Відносини, пов'язані з провадженням волонтерської діяльності в Україні, регулюються Законом України «Про волонтерську діяльність» від 19 квітня 2011 року. Відповідно до статті 1 Закону «волонтерська діяльність – добровільна, соціально спрямована, неприбуткова діяльність, що здійснюється волонтерами шляхом надання волонтерської допомоги. Волонтерська допомога – роботи та послуги, що безоплатно виконуються і надаються волонтерами» [3]. Отже, основними характерними рисами волонтерської діяльності є добровільність, неприбутковість та суспільна користь.

Перелік напрямів волонтерської діяльності передбачений частиною 3 статті 1 вказаного закону. Проте цей перелік не є вичерпним, і тому дозволяється надання волонтерської допомоги за іншими напрямами, які не заборонені законодавством.

До подій 2014 року волонтерський рух в Україні розвивався досить слабо, найбільш актуальними напрямами волонтерської діяльності були допомога соціально незахищеним групам населення та благоустрій громадського простору.

Як правило, активна фаза волонтерства «вмикається» під час загострення різних кризових ситуацій та розгортання подій, що пов'язані з крайньою небезпекою для суспільства.

Так, розквіт волонтерської діяльності відбувся під час Революції Гідності, а після анексії Криму і початку війни на Донбасі волонтерство піднялось на найвищий рівень розвитку за весь час незалежності України. У надзвичайно складний період саме волонтерський рух об'єднав суспільство, створив дієву структуру громадських організацій, груп людей, готових взяти на себе вирішення найбільш нагальних і болючих проблем держави. Основним напрямом діяльності волонтерів у 2014 році стала допомога українській армії та пораненим – цим займались 70% волонтерів [4].

24 лютого 2022 року Російська Федерація розпочала повномасштабну війну проти України. І саме війна виявила надзвичайно гарячу любов українського народу до своєї Батьківщини, частина якого зі зброєю в руках зустріла ворога, а інша частина (ті, хто не можуть воювати) – долучилися до лав волонтерського руху.

З першого ж дня громадські організації, фонди, молодіжні центри, донорські організації, бізнес – всі кинулись на допомогу. За перший місяць понад 80 000 людей долучились до волонтерської спільноти. Люди, які ще кілька днів тому були підприємцями, маркетологами, перукарями, бухгалтерами, включились у волонтерський рух. У чат-боті «Волонтерська гаряча лінія» можна долучитися до волонтерства або ж залишити запит на допомогу. Зараз у чат-боті авторизовано понад 100 тисяч людей [5].

На фоні стихійного волонтерства, яке охопило всю країну на початку, багато організацій та фондів були змушені переглянути свої пріоритети. Сьогодні волонтерські організації оперативно реагують на потреби громадян, надаючи матеріальну, психологічну чи інформаційну допомогу.

Беззаперечно, війна внесла свої корективи в життя кожного та в кожну сферу нашого життя. Однак, попри всі складнощі і втрати, які виникли у зв'язку з повномасштабним військовим вторгненням,

необхідно пам’ятати, що наша сила в єдності. Тільки разом ми зможемо зупинити російську агресію, здолати ворога, зберегти свій суверенітет.

Список використаних джерел:

1. Говорун Н. Хто ти є, волонтер? URL: http://poruch.ua/wp-content/uploads/2016/10/Hto-ti-ye-volonter.pdf

2. Волонтери: онлайн-посібник. 2016. 20 с. URL: https://dodmc.dn.ua /images/ stories/ Biblioteka/ volonteru_%20zakonod_pole.pdf

3. Про волонтерську діяльність: Закон України від 19 квітня 2011р. **№ 3236-VI** URL: https:// zakon.rada.gov.ua/laws/show/3236-17#Text

4. Матяш М. Українське волонтерство – явище унікальне. Йому завдячуємо суверенітетом. *Укрінформ. Мультимедійна платформа іномовлення України*. 14.10.2017. URL: https://www.ukrinform.ua/rubric-society/2324579-ukrainske-volonterstvo-avise-unikalne-jomu-zavdacuemo-suverenitetom.html

5. Бондаренко А. Режим Бога: п'ять уроків від волонтерського руху за час повномасштабної війни. *Українська правда.* 22 квітня 2022 р. URL: https://www.pravda.com.ua/columns/2022/04/22/7341414/

І. Щербань, студентка 1 курсу
(Одеський державний університет внутрішніх справ)
Науковий керівник: **Т. Носкова**
(Одеський державний університет внутрішніх справ)

АНАЛІЗ ПРОБЛЕМНИХ ПИТАНЬ ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ПОЛІЦЕЙСЬКОГО

Професія поліцейського це одна з найбільш важливих, відповідальних, та перш за все небезпечних професій у світі. Тому до кандидатів висувають дуже жорсткі вимоги, невідповідність яким суттєво впливає на оцінку діяльності поліції в цілому. Однією зі специфічних та найважливіших вимог є високий рівень фізичної підготовки майбутнього правоохоронця.

Професійна підготовка кадрів для Національної поліції України потребує постійного вдосконалення. Це обумовлено низкою причин, серед яких: реформування правоохоронного відомства, зміна концепції діяльності Національної поліції, застосування нових форм добору кандидатів на службу в поліцію, оптимізація структури та змісту службової підготовки поліцейських. Зазначене вимагає оновлення методичного забезпечення освітнього процесу.

У відповідності до вимог Закону України «Про Національну поліцію» до пріоритетних завдань підрозділів поліції відносять надання поліцейських послуг у таких сферах, як:

1) забезпечення публічної безпеки і порядку;

2) охорони прав і свобод людини, а також інтересів суспільства і держави;

3) протидії злочинності;

4) надання в межах, визначених законом, послуг з допомоги особам, які з різних причин або внаслідок надзвичайних ситуацій потребують такої допомоги [1].

Очікування громадян щодо ефективності діяльності реформованих правоохоронних органів (при достатньо значному рівні довіри населення до поліції – 52% проти 22% до колишньої міліції [2]) в частині захисту своїх прав і свобод та підтримання на належному рівні громадського порядку залишається доволі високими, навіть за відсутності у більшості з новопризначених поліцейських досвіду роботи в правоохоронних органах.

Аналіз специфіки службової діяльності підрозділів Національної поліції України дає підстави констатувати, що сучасний працівник повинен володіти не лише знаннями законодавчого блоку, а й розвиненими фізичними якостями та сформованими вміннями і навичками застосування поліцейських заходів примусу.

У закладах вищої освіти Міністерства внутрішніх справ (МВС) України формування правоохоронця покладено на спеціальну фізичну підготовку, яка є навчальною дисципліною, у практичних підрозділах – на фізичну підготовку, яка є складовою системи службової підготовки поліцейських.

Фізична підготовка в системі службової підготовки поліцейських дуже важлива. Це комплекс заходів, спрямований на формування та вдосконалення рухових умінь і навичок, розвиток фізичних якостей та здібностей поліцейського з урахуванням особливостей його професійної діяльності.

Через низький загальний рівень початкової фізичної підготовки, невеликої кількості годин, відведених для занять із спеціальної фізичної підготовки та інших індивідуальних проблем, відвідування лише одних занять зі спеціальної фізичної підготовки є недостатнім для вдалого та ефективного засвоєння практичних навичок.

На сьогодні, фізична підготовка та спеціальна фізична підготовка студентів та курсантів вищого навчального закладу МВС України є обов'язковою частиною підготовки майбутніх офіцерів поліції, проте, як свідчать результати багатьох спостережень, вона потребує суттєвого удосконалення та покращення.

У зв'язку із особливою специфікою діяльності підрозділів Національної поліції України та високою небезпекою роботи поліцейського, для вдалої підготовки студентів та курсантів ВНЗ МВС України формується навчально-методична та матеріально-технічна база, у відповідності до якої проводяться занять із фізичної підготовки та спеціальної фізичної підготовки у ВНЗ МВС України. Викладачі обирають найбільш ефективні та необхідні засоби, методи і способи доведення навчального матеріалу до студентів та курсантів для закріплення та удосконалення фізичних і спортивних навичок та вмінь у ВНЗ МВС України. Разом із тим, велика кількість навчального матеріалу залишається не засвоєною, через низку причин:

– загальний низький початковий рівень фізичної підготовки (так званий «доступний» рівень). Фізична підготовленість у понад 40 % абітурієнтів оцінюється незадовільно. Цей показник продовжує погіршуватися

– недостатня кількість навчальних годин, які виділяються на вивчення навчальних дисциплін «фізична підготовка» та «спеціальна фізична підготовка»;

– вузька спеціалізація навчальної програми та навчального матеріалу (тематичний план не охоплює усіх проблемних питань з використання фізичного впливу, фізичної сили, прийомів боротьби та рукопашного бою при затриманні правопорушників або припиненні протиправних дій правопорушників);

– проблемні питання індивідуального характеру (слабка воля, відсутня мотивація покращення своїх фізичних можливостей або практично відсутні фізичні якості: витривалість, гнучкість та інші).

Традиційно фізичну підготовку у вищих навчальних закладах зі специфічними умовами навчання можна розмежувати у двох аспектах: як навчальну дисципліну, що передбачає фізкультурно-спортивну діяльність; як навчальну дисципліну, спрямовану на підготовку всебічно розвиненої особистості, яка має міцне здоров'я та необхідну фізичну підготовленість. Сучасні тенденції в системі підготовки підрозділів Національної поліції України мають відповідати вимогам сучасного світу та Європейському рівню якості навчання та відбору. Важливою складовою є рівень підготовленості та професійної придатності майбутніх правоохоронців. Заняття з фізичної підготовки спрямовані на виконання таких освітніх завдань: забезпечити раціональне використання індивідуального фонду необхідних рухових знань, умінь і навичок, довести їх до належного рівня досконалості; навчити кожного застосовувати набуті знання та навички в повсякденному житті для самовдосконалення [4].Також варто звернути увагу на більш практично спрямоване навчання за досліджуваним напрямом, тобто спеціальна фізична

підготовка має здійснюватися з урахуванням актуальних тенденцій «розвитку» злочинності. Навчання поліцейських у рамках фізичної підготовки має відповідати тим завданням, які безпосередньо стоятимуть перед поліцейськими під час практичної діяльності [1].

Важливість якісного рівня фізичної підготовки майбутнього поліцейського зумовлено не лише специфічною службовою діяльністю, а й загальними вимогами розвитку молоді. Тому спеціальна фізична підготовка не обмежується лише виховання професійної дієвої особистості, а також спрямована на розвиток здорового молодого покоління.

Список використаних джерел:

1. Про Національну поліцію : Закон України від 02 липня 2015 року станом на 01 січня 2019 року. Відомості Верховної Ради (ВВР), 2015, № 40-41, ст. 379. : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/ 580-19

2. Коломієць Ю.М., Пашаєв А.З., Уварова О.Ю. Удосконалення рівня фізичної підготовки курсантів ВНЗ МВС України шляхом проведення секційної роботи зі спортивних єдиноборств. Підготовка поліцейських в умовах реформування системи МВС України. Харків, 2018. С. 73-76.

3. Фізична підготовка працівників Національної поліції України [Текст] : навч. посіб. / В. А. Дідковський, В. В. Бондаренко, О. В.Кузенков. – Київ : Нац. акад. внутр. справ, ФОП Кандиба Т. П. 2019. – 98 с.

4. Мартишко А.Ю., Рябуха О.С. Особливості формування теоретичних і методичних знань із фізичної підготовки поліцейських. Юридична психологія. 2016. №2 (9). С. 91-98.

5. Шиян, Б. М. (2008). Теорія і методика фізичного виховання школярів. Частина І.Тернопіль: Навчальна книга –Богдан.

Т.Г. Щурат, к.ю.н., (*Одеський державний університет внутрішніх справ, доцент кафедри оперативно-розшукової діяльності ФПФПКП*)

ПОЛІЦЕЙСЬКИЙ СКРИНІНГ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ ЯК ОДИН ІЗ НАПРЯМІВ ДІАГНОСТИКИ

Поліцейський скринінг. Одним із напрямів діагностики є здійснення так званого «поліцейського скринінгу». Скринінг (від англ. screening) – означає відбір фактів, явищ із багатьох однорідних, які в процесі дослідження виявляють необхідні, шукані властивості [1].

Тому особливої актуальності для правоохоронних органів України в умовах воєнного стану набуло питання попередження можливості потрапляння до населених пунктів областей України в яких не ведуться активні бойові дії диверсійно-розвідувальних груп супротивника, які могли б становити потенційну загрозу національній безпеці.

Вирішення проблеми створення й впровадження сучасних систем безпеки, засобів зовнішнього контролю (спостереження) та швидкого реагування в діяльність правоохоронних органів та інших органів державної влади з метою запобігання терористичних загроз та протидії злочинності в умовах воєнного стану полягає у комплексному, поетапному вирішенні проблемних питань у цій сфері шляхом упровадження організаційних засад функціонування загальнодержавної системи зовнішнього контролю (спостереження) та швидкого реагування на всіх рівнях, підвищення ефективності управління з боку органів державної влади та органів місцевого самоврядування з питань протидії злочинності, зміцнення законодавчої, нормативно-правової, науково-технічної та ресурсної бази, що сприятиме зниженню рівня терористичної загрози в Україні [2].

Для вирішення зазначених проблем Кабінетом Міністрів України схвалено Концепцію Державної цільової правоохоронної програми встановлення сучасних систем безпеки, застосування засобів зовнішнього контролю (спостереження) та швидкого реагування на період до 2016 року, основною метою якої є підвищення ефективності діяльності правоохоронних органів та інших органів державної влади у сфері боротьби зі злочинністю та запобігання тероризму шляхом розроблення та впровадження новітніх систем безпеки, засобів зовнішнього контролю (спостереження) та швидкого реагування [3].

У межах виконання Державної цільової правоохоронної програми необхідно здійснити заходи за такими пріоритетними напрямами:

1) організаційно-правовий:

– підвищення ефективності управління та діяльності із запобігання терористичної загрози шляхом внесення змін до законодавчих та нормативно-правових актів у сфері протидії тероризму з метою оптимізації структур суб'єктів боротьби з тероризмом та підвищення відповідальності за стан цієї діяльності керівників усіх рівнів управління;

– прийняття регіональних програм встановлення сучасних систем безпеки, застосування засобів зовнішнього контролю (спостереження) з елементами аналітичної обробки інформації;

– формування організаційної структури системи державних органів забезпечення антитерористичної безпеки, що входять до складу суб'єктів боротьби з тероризмом, розподіл їх функцій;

– комплексне забезпечення життєдіяльності частин (структурних елементів) системи: кадрове, фінансове, матеріальне, технічне, інформаційне тощо;

– підготовка сил та засобів системи до їх застосування згідно з призначенням;

– вироблення стратегії та планування конкретних заходів щодо забезпечення антитерористичної безпеки;

2) організаційно-технічний:

– створення систем відеоспостереження з елементами аналітичної обробки інформації за центральними, криміногенно-активними та людними місцями міст; у закритих об'єктах (супермаркети, навчальні заклади, вокзали, аеропорти, стадіони, станції та вагони метро; за станом транспортних комунікацій);

– організація системи відслідковування рухомих об'єктів з використанням глобальної системи позиціонування (GPS).

– встановлення систем безпеки на об'єктах транспортної інфраструктури шляхом розгортання під час входу в пасажирську зону станцій метрополітену, залізничних вокзалів доглядової зони (стаціонарний рамочний металодетектор, стаціонарний рентгенівський сканер для предметів, стаціонар-

ний сканер для пасажирів, вибухозахисний контейнер, локалізатор вибухових речовин, експрес-аналізатори вибухових речовин тощо);

– упровадження в діяльність чергових частин органів НПУ апаратно-програмних комплексів;
– організація систем цифрового радіозв'язку та проводового зв'язку;
– організація каналів передачі даних (безпроводових – WI–FI, WI–MAX, 3G, 4G; проводових та оптичних) [4].

Список використаних джерел:

1. Мовчан А. В. Інформаційно-аналітична робота в оперативно-розшуковій діяльності Національної поліції. *Навчальний посібник* – Львів: ЛьвДУВС, 2017. – 244 с.
2. Кокошко В.С., Балтовський О.А., Ісмайлов К.Ю., Сіфоров О.І., Форос Г.В. Сучасні підходи щодо адаптивного автоматизованого управління складними системами в умовах невизначеності. *Монографія* - Одеса: ОДУВС, 2019. 378 с.
3. Ісмайлов К.Ю., Жогов В.С., Лефтеров Л.В.. Навчально-методичні рекомендації щодо пошуку оперативнозначущої інформації в мережі Інтернет Одеса: Одеський державний університет внутрішніх справ, 2019. 28 с.
4. Ісмайлов К.Ю., Русавський В.О., Лефтеров Л.В. Навчально-методичні рекомендації щодо пошуку оперативнозначущої інформації на електронних носіях / Одеса: Одеський державний університет внутрішніх справ, 2019. 14 с.

М.М. Юрченко, к.політ.н., доцент,
завідувач кафедри конституційного та міжнародного права ОДУВС
І.В. Оз, студентка 2-го курсу спеціальності «Право», факультету № 1 ННІПК
Одеського державного університету внутрішніх справ

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВА НА ПРАЦЮ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Конституція України, стаття 43, гарантує кожному право на працю, що включає можливість заробляти собі на життя працею, яку він вільно обирає або на яку вільно погоджується. [1, ст. 43]. Наразі, у зв'язку з введенням воєнного стану [2, ст. 1] багато українських роботодавців зіткнулися з низкою проблем пов'язаних із неможливістю в повній мірі виконати вимоги зазначеної статті.

З метою врегулювання трудових відносин між роботодавцем та найманим працівником Верховна Рада України 15 березня 2022 року прийняла закон «Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану» (далі Закон) [3]. Цей Закон визначає особливості трудових відносини працівників усіх підприємств, установ, організацій в Україні незалежно від форми власності, виду діяльності і галузевої належності, а також осіб, які працюють за трудовим договором з фізичними особами, у період дії воєнного стану [3, ст. 1]. У період дії воєнного стану не застосовуються норми законодавства про працю у частині відносин, врегульованих цим Законом, зокрема і положення статті 43 Конституції України.

Цей Закон буде діяти протягом воєнного стану, введеного відповідно до Закону України "Про правовий режим воєнного стану", та втратить чинність з дня припинення або скасування воєнного стану, крім частини третьої статті 13 цього Закону, яка втрачає чинність з моменту завершення виплати державою, що здійснює військову агресію проти України, відшкодування заробітної плати, гарантійних та компенсаційних виплат працівникам [3, прикінцеві положення].

На період дії воєнного стану не обов'язково укладати трудовий договір у письмовій формі. Щоб оформити працевлаштування працівника, роботодавцю досить видати відповідний наказ і повідомити про це податкову службу. Така спрощена процедура оформлення трудових відносин здійснюється за згодою працівника.

Відповідно до Закону, при укладанні трудового договору в період дії воєнного стану роботодавець має право встановити випробувальний термін для будь-якої категорії працівників, навіть для тих, хто не досяг 18-річного віку, вагітних жінок, одиноких матерів з дитиною до 14 років або дитини з інвалідністю.

Через брак робочої сили, що пов'язано з бойовими діями (евакуація в іншу область, виїзд за кордон), перебування у відпустці або на лікарняному працедавцю може залучити нових працівників шляхом укладання з ними строкових трудових договорів на період дії воєнного стану або на період заміщення тимчасово відсутнього працівника. [3, п. 2 ст. 2]

Роботодавцю дозволено, без згоди працівника, перевести його на іншу роботу, за винятком переведення його на роботу в зону активних бойових дій. При цьому заробітна плата повинна бути збережена на рівні не менше середньої заробітної плати за попередньою роботою. Також спрощено процедуру зміни істотних умов праці. Під час війни не обов'язково заздалегідь інформувати працівника про зміну істотних умов праці. [3, ст. 3]

Припинення трудових відносин під час війни можливе лише на загальних підставах, визначених Кодексом законів про працю України. [4] У зв'язку з проведенням бойових дій в районі розташування підприємства, установи, організації і загрозою життю і здоров'ю працівника такий працівник може розірвати трудовий договір за власною ініціативою «день у день», без двотижневого періоду попередження (крім випадків примусового залучення до суспільно корисних робіт в умовах воєнного стану, залучення до виконання робіт на об’єктах критичної інфраструктури). [3, ст. 4] Наразі не потрібно виконувати вимоги ст.ст. 43, 43^{-1} Кодексу законів про працю України. Однак залишається вимога отримати згоду профспілки на звільнення працівників, обраних до профспілкових органів. [3, ст. 4]

Законодавець зазначає, що нормальна тривалість робочого часу працівників у період воєнного стану не може перевищувати 60 годин на тиждень, а для працівників, яким відповідно до законодавства встановлена скорочена тривалість робочого часу - 50 годин на тиждень. При цьому роботодавець сам встановлює час початку та закінчення робочого дня. Скасовується заборона на роботу у вихідні дні. При цьому компенсація за роботу у вихідний день не виплачується.

Законом частково скасовано заборону на працевлаштування вагітних жінок, жінок з дитиною віком до одного року та осіб з інвалідністю на роботу в нічний час. Якщо співробітники погодяться, то вони можуть бути залучені до відповідної роботи. За своєю згодою жінка може бути залучена до важких, підземних робіт та до робіт шкідливими або небезпечними умовами праці (крім вагітних жінок і жінок, які мають дитину віком до одного року). [3, ст. 9]

Цілком природньо, що за виконану роботу працівник має отримати заробітну платню відповідно до умов його договору. Проте якщо через бойові дії або форс-мажорні обставини роботодавець не може виплатити заробітну плату, то заробітна плата може бути відстрочена. Закон зобов'язує роботодавця виплатити заробітну плату працівникам, як тільки підприємство відновить свою діяльність. [3, ст. 10] На період воєнного стану роботодавець може за власною ініціативою припинити дію окремих положень колективного договору. [3, ст. 11]

Під час воєнного стану щотижневі вихідні можуть бути скорочені до 24 годин. Крім того, знято заборону на роботу у святкові та неробочі дні. З огляду на це, вихідні, які збігаються зі святами або неробочими днями, не переносяться на інші дні. Працівники зберігають за собою право брати щорічну оплачувану відпустку тривалістю 24 календарні дні. Але якщо працівник виконує роботу на об’єктах критичної інфраструктури, то роботодавець може відмовити у відпустці. Робітник може взяти відпустку без збереження заробітної плати на весь період воєнного стану. Така відпустка надається тільки на вимогу працівника. Роботодавець не має права відправляти працівника у відпустку без збереження заробітної плати за власною ініціативою або у примусовому порядку. [3, ст. 12]

Допускається можливість призупинення трудового договору пов’язана з військовою агресією проти України, що виключає можливість надання та виконання роботи. Однак призупинення дії трудового договору не тягне за собою припинення трудових відносин.

Про призупинення трудового договору роботодавець і працівник зобов'язані, за можливості, повідомити один одного у будь-який доступний спосіб.

Закон передбачає, що відшкодування заробітної плати та всіх виплат працівникам на момент призупинення трудового договору в повному обсязі покладено на державу, яка здійснює військову агресію проти України. Однак такого відшкодування поки що не передбачено.

Виходячи з викладеного вище можливо зробити висновок, що Україна, як сучасна правова, соціальна, демократична держава докладає максимум зусиль для забезпечення конституційного права своїх громадян на працю та врегулювання трудових відносин в умовах воєнного стану. Закон суттєво змінив регулювання трудових відносин на час дії військового стану, і громадяни повинні розуміти, що обмеження їх прав, викликане необхідністю організації протидії військовій агресії, тимчасові та мають на меті мінімізувати збитки завдані нею.

Список використаних джерел:

1. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. https://ips.ligazakon.net /document/Z960254K?an=131

2. Закону України "Про правовий режим воєнного стану" (Відомості Верховної Ради), 2015, № 28, ст. 250). https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text

3. Закон України «Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану» 15 березня 2022 року № 2136-IX. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2136-20#top
4. Кодекс законів про працю України. ВВР, 1971, додаток до № 50, ст. 375. https:// zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text

О.В. Юсько, курсант 3-го курсу ННІППФПН
(Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ)
Науковий керівник: **О.О. Мислива, кандидат юридичних наук,**
доцент кафедри тактико-спеціальної підготовки
(Дніпропетровського державного університету)

ТРУДОВІ ВІДНОСИНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Воєнний стан – це особлива антропна умова, у разі настання якої дія принципу свободи праці суттєво змінюється. Відповідно до ст. 1 Закону України «Про правовий режим воєнного стану» від 12 травня 2015 року № 389-VIII, під поняттям «воєнний стан» розуміється особливий правовий режим, що вводиться в Україні або в окремих її місцевостях у разі збройної агресії чи загрози нападу, небезпеки державній незалежності України.

Аналіз наукової літератури з розглянутої теми дозволив простежити трансформацію основного поняття. Так, Джек Ніллес ввів у науковий оборот термін «телекомм'ютінг», маючи на увазі дистанційну мережу та телеробота визначалася як «віддалена робота, що виконується працівником у будь-якому місці за винятком приміщень роботодавця».

З появою мобільних телефонів та ноутбуків у працівників з'явилася можливість «працювати не лише з дому, а й практично скрізь, де вони могли б або повинні були працювати »[2, С.9].

Так, на зміну стаціонарному поколінню домашньої робочої станції приходить покоління мобільного офісу [3], коли з'явилася можливість виконувати роботу не тільки вдома, а в будь-якому третинному просторі [4, С.387].

Сучасна віддалена робота відрізняється від попередніх його проявів наступними ознаками: вищим рівнем розвитку технологій, ступенем самостійності працівника контролю роботодавця

Віддалена робота у трудовому законодавстві України представлена конструкціями дистанційної та надомної роботи. Незважаючи на те що зазначені конструкції являють собою різні правові явища, є загальна ознака - виконання роботи відбувається поза місцем знаходження роботодавця.

По-перше, істотною відмінністю є вид праці. Так, дистанційна робота являє собою інтелектуальну працю, а наді мна робота передбачає фізичну працю. Результатом надомної роботи є створення матеріальної речі, у той час як результати дистанційної роботи доставляються роботодавцю по мережі Інтернет.

Щодо характеру роботи в теорії трудового права вироблено підхід, відповідно до якого, «праця надомника… пов'язується з виробничою діяльністю» [2, С.182], «відбиває індустріальну спрямованість роботи, яка, у свою чергу, не враховує специфіку творчої та інтелектуальної роботи, більш придатної для конструкції дистанційної праці »[1, С.22].

Також слід зазначити і різне розуміння поняття «поза місцем знаходження роботодавця» для надомної та дистанційної роботи. Якщо місце виконання надомної роботи - це будинок працівника, то дистанційний працівник може працювати де завгодно, крім як на території роботодавця [1].

Функціонування держави нерозривно пов'язано з адаптацією правового механізму сприяння зайнятості свого населення, та особлива роль успішної реалізації цього механізму належить трудовому праву.

На ринку праці виникла ситуація, яка раніше не мала аналогів у соціально-економічному розвитку. Ця ситуація за своїми масштабами та можливими наслідками часто не має коректного правового рішення згідно нормам чинного трудового законодавства [4].

Велика проблема у воєнний час полягає й у тому, що важко приділяти увагу кадровому діловодству та умовам їх зберігання. Та роботодавцям необхідно завжди мати резервні копії ведення обліку виробництва, заборгованостей, стану запасів та основних засобів, грошових коштів і відповідно і кадрових документів. Це спрощує таке зберігання, оскільки майже всі підприємства ведуть облік в комп'ютерному середовищі [3].

Перейдемо до важливого питання, як оплата праці. Заробітна плата завжди виплачується на умовах, які визначені трудовим договором, а для працівників бюджетної сфери – відповідно до законодавства. Але всі розуміють, що під час воєнних дій значна частина підприємств тимчасово припи-

нила свою діяльність і втратила можливість виплачувати заробітну плату своїм працівникам. Та при відновленні діяльності роботи у мирний час заробітна плата повинна бути робітникам і службовцям виплачена.

Список використаних джерел:

1. Кодекс законів про працю : затв. Законом No 322-VIII від 10 грудня 1971, ВВР, 1971. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/322-08
2. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану : Законопроект Верховної Ради No 7137-д. URL: https://www.rada.gov.ua/news/razom/220552.html
3. Про забезпечення здійснення розрахунків підприємств, установ, організацій в умовах воєнного стану : Розпорядження Кабінету міністрів України від 11 березня 2022 р. No 212-р. URL: https://cutt.ly/CA55vWt
4. Про оплату праці : Закон України від 24 берез. 1995 р. No 108/95-ВР. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/108/95-%D0%B2%D1%80#Text

А.С. Ярошенко,к.ю.н., доцент
В.І. Козирь, курсант
(*Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ)*

БОРОТЬБА НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ З КІБЕРТЕРОРИЗМОМ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

За останні десятиліття науково-технічний прогрес у світі сягнув свого найбільшого рівня. На сьогодні, завдяки новітнім інформаційним технологіям, цілком реальною є швидка трансформація процесів створення, збирання, одержання, зберігання, використання, поширення, охорони та захисту інформації.

Водночас, цілком очевидним є те, що внаслідок появи та закріплення нових суспільних відносин, виникають і прояви нових видів кримінальних правопорушень, що посягають на такі суспільні відносини. Зокрема, проникнення в інформаційну сферу та її використання кримінальними, у тому числі й терористичними елементами породило явища, які називаються кіберзлочинністю і кібертероризмом.

На думку науковців Трофименко В. та Мішанчук А., під кібертероризм варто розуміти комплексну модель, що виражається в навмисній, політично вмотивованій атаці на інформацію, оброблювану комп'ютером і комп'ютерними системами, що створює небезпеку для життя чи здоров'я людей або настання інших тяжких наслідків та вчиняється з метою порушення громадської безпеки, залякування населення, провокації військових конфліктів і т.д. [1, с. 95].

Слушною також є думка Рульова І, який зазначає, що у 21 столітті коли інформаційні технології та мережа Інтернет використовується майже усіма людьми, стало дуже просто навести панічний настрій у громадян, наприклад, якщо на головному сайті міської ради викласти інформацію, яка не відповідає дійсності, тобто є фейком [2, с. 181].

Зважаючи на це, кібертероризм є одним із найнебезпечніших видів злочинів, оскільки спричиняє масштабні небезпечні наслідки – підрив інформаційної безпеки держави, великий суспільний резонанс, що створює панічні настрої у населення.

При цьому, особливо небезпечними цей вид злочинності є саме в умовах воєнного стану, коли доступ частини населення до достовірних джерел інформації може бути обмежено через бойові дії на певних територіях або через здійснення тих же бойових дій люди втрачають здатність критично аналізувати інформацію та вірять буквально всьому [3].

Зважаючи на це, органи Національної поліції у період воєнного стану повинні приділяти достатньо уваги заходам виявлення та припинення проявів кібертероризму, оскільки від цього залежить національна безпека держави в цілому.

З метою забезпечення кібербезпеки держави у структурі Національної поліції створено Департамент кіберполіції, який об'єднує територіальні (відокремлені) підрозділи по всій території держави [4]. Серед основних напрямів діяльності цього структурного підрозділу Національної поліції, у період воєнного часу, на нашу думку, варто виокремити такі:

- по-перше, у період воєнного стану працівники кіберполіції здійснюють посилену охорону інформаційно-комунікаційних систем державних органів України та об'єктів критичної інформаційної інфраструктури, оскільки саме ці важливі об'єкти найчастіше потерпають від кібердиверсій (виве-

дення з ладу), отримання прихованого доступу і контролю, здійснення розвідувальної та розвідувально-підривної діяльності;

- по-друге, у період воєнного стану знаходяться «під прицілом» кіберполіції усі можливі джерела інформації з метою ознайомлення з інформацією, яка поширюється та її підтвердження або спростування серед населення. Окрім того, метою такого контролю є перехоплення та припинення проявів кібезтероризму ще на етапі їх готування;

- по-третє, важливим напрямом діяльності працівників кіберполіції є проведення інформаційно-роз'яснювальних заходів серед населення, зокрема, інформування населення про офіційні та надійні джерела інформації; про випадки втручання в інформаційні мережі та поширення фейкової інформації; про нові схеми кібертероризму і т.д.

І наостанок, звернемо також увагу, що навіть в умовах воєнного стану, працівникам кіберполіції не варто нехтувати такими ефективними способами боротьби із кібертероризмом як міжнародне співробітництво, належне оперативне розслідування випадків кібертероризму та притягнення винних осіб до відповідальності, а також залучення кваліфікованих фахівців до розробки захисного програмного забезпечення з метою уникнення або мінімізації можливості стороннього втручання у інформаційні комп'ютерні системи.

Як висновок, зазначимо, що кібертероризм як різновид міжнародної злочинності є найбільш небезпечним саме в умовах воєнного стану, оскільки спричиняє масштабні негативні наслідки для держави та її національної безпеки. Саме тому, необхідним є здійснення комплексної діяльності працівниками кіберполіції з метою забезпечення кібербезпеки в державі.

Список використаних джерел:

1. Трофименко В. А., Мішанчук А.В. Кібертероризм: спроба філософсько-правового осмислення. Вісник Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого. № 2 (49). 2021. С. 93-104.URL: 10.21564/2663-5704.49.229782 (дата звернення: 22.04.2022 року)

2. Рульов І. Співвідношення кібертероризму та кіберзлочину. Юридичний вісник. № 3. 2021. 178-185. С. URL: https://doi.org/10.32837/yuv.v0i3.2202 (дата звернення: 22.04.2022 року)

3. The role of a defence industry in the system of nationalsecurity: case stady / Ilchenko O. V. and other. Entrepreneurship and Sustainability Issues. 2021. Volume 8. № 3. P. 438-454. DOI: http://doi.org/10.9770/jesi.2021.8.3(28)

4. Офіційний сайт Департаменту кіберполіції Національної поліції України. URL: https://cyberpolice.gov.ua/ (дата звернення: 22.04.2022 року)

М.О. Янковий, к.ю.н., доцент
(*Одеський державний університет внутрішніх справ*)

ДОСУДОВЕ РОЗСЛІДУВАННЯ В УМОВАХ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ: ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Захист прав і свобод людини є однією з найважливіших функцій держави [1]. На виконання цього положення держава вживає необхідних заходів, серед яких важливе місце посідають ті, що спрямовані на створення та організацію діяльності відповідної системи суб'єктів, які забезпечують реалізацію державної політики у всіх сферах життєдіяльності держави та населення, у тому числі й у сфері запобігання та ліквідації негативних наслідків воєнного стану, що призвело до зміни роботи органів публічної адміністрації, правоохоронних органів та життєдіяльності населення.

З метою реагування на кримінальні правопорушення як у звичайних умовах, так і в умовах виникнення правового режиму воєнного стану, створена відповідна система органів, зокрема, органів кримінальної юстиції, які виконують важливі завдання щодо розслідування та розгляду кримінальних проваджень. Водночас останні події в Україні засвідчили, що визначені правовими актами принципи та основні засади процесуального та організаційного забезпечення кримінального провадження в умовах правового режиму воєнного стану не відповідають вимогам сьогодення й не забезпечують захисту особи, інтересів суспільства та держави.

За таких обставин актуалізується потреба у проведенні наукових досліджень у цій сфері, вивчення питань, що пов'язані з визначенням поняття «надзвичайний правовий режим», «правовий режим воєнного стану»; особливостей організації розгляду та вирішення заяв і повідомлень про кримінальні правопорушення в умовах правового режиму воєнного стану; особливостей провадження слідчих (розшукових) та негласних слідчих (розшукових) дій в умовах правового режиму воєнного стану тощо.

Науково-теоретична та практична значимість розроблення особливостей досудового розслідування в умовах правового режиму воєнного стану має науковий інтерес для представників юриспруденції, соціології, політології, психології та інших галузей науки. Окремі аспекти названих проблем висвітлено у літературі, проте проблему загалом розглянуто недостатньо. На сьогодні у вітчизняній науці відсутні теоретичні розробки процесуального та організаційного забезпечення кримінального провадження в умовах правового режиму воєнного стану, в наявних наукових працях дане питання досліджено фрагментарно або в межах широкої правової проблематики. Крім того, сучасне кримінальне процесуальне законодавство, на жаль, не містить норм, які б деталізували діяльність з розслідування та розгляду кримінальних проваджень під час того чи іншого надзвичайного правового режиму. Існуючі положення є недосконалими, взаємовиключними та лише фрагментарно регулюють окремі питання. Спроби законодавця поліпшити нормативне забезпечення досудового розслідування в умовах правового режиму воєнного стану без належного завчасного комплексного наукового дослідження та обґрунтування можуть привести до негативних наслідків. Відсутність наукових рекомендацій значно погіршує ефективність кримінального процесуального механізму держави.

Список використаних джерел:

1. Конституція України : Закон від 28.06.1996 №254к/96-ВР. База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: http//zacon2.rada.gov.ua/ laws/show (дата звернення: 14.04.2022).

Н.Д. Янчук, к.ю.н., доцент
(Одеський державний університет внутрішніх справ)

ОБМЕЖЕННЯ ПРАВ ТА СВОБОД ЛЮДИНИ ПІД ЧАС ЗАПРОВАДЖЕННЯ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ

Запровадження в Україні правового режиму воєнного стану призвело до суттєвих змін в функціонуванні суспільства і держави. І ці зміни в значній мірі торкнулися головного обов'язку держави – забезпечення прав та свобод людини. Серйозні порушення в області прав людини стали розповсюдженою практикою в багатьох військових конфліктах. Саме тому досить важливо акцентувати увагу на тих обмеженнях прав людини, що можуть мати місце задля більш ефективної мобілізації ресурсів держави з метою протидії військовій агресії.

Тематиці правового режиму воєнного стану присвятили свої праці А.В. Басов, Л.М. Демидова, М.В. Ковалів, С.О. Кузніченко, С.О. Магда, О.П. Процюк, Н.С. Сергєєва, В.П. Свердліченко, І.О. Соколова, Ю.О. Фігель, О.Ф. Шкітов та інші.

Мета дослідження – теоретико-правовий аналіз специфіки обмеження прав і свобод людини та громадянина в умовах запровадження правового режиму воєнного стану.

Поняття правового режиму воєнного стану для українського законодавства хоча й не нове, але мало досліджене і не досить чітко визначене в науці.

І. О. Соколова вказує, що під правовим режимом необхідно розуміти засновану на загальних засадах регулювання сукупність взаємопов'язаних між собою правових засобів, які забезпечують стійке нормативне впорядкування певної сфери суспільних відносин, виражають ступінь жорсткості юридичного регулювання, сприятливості чи несприятливості для задоволення інтересів суб'єктів права, припустимий рівень їх активності [3, с. 9].

Ст.. 1 Закону України «Про правовий режим воєнного стану» визначає воєнний стан як «особливий правовий режим, що вводиться в Україні або в окремих її місцевостях у разі збройної агресії чи загрози нападу, небезпеки державній незалежності, територіальній цілісності та передбачає надання відповідним органам державної влади, військовому командуванню, військовим адміністраціям і органам місцевого самоврядування повноважень, необхідних для відвернення загрози, відсічі збройної агресії та забезпечення національної безпеки, а також тимчасове обмеження конституційних прав і свобод людини та громадянина, прав і законних інтересів юридичних осіб із зазначенням строку дії цих обмежень».

У юридичній літературі виділяють такі ознаки обмежень, що застосовуються в умовах запровадження правового режиму воєнного стану:

По-перше, обмеження становлять собою певні юридичні та фактичні наслідки у вигляді «незручних» умов для здійснення правових інтересів відповідних суб'єктів (фізичних та юридичних осіб), права і свободи яких обмежуються за одночасного задоволення «правових інтересів» суб'єкта

владних повноважень, що запровадив такі обмеження, або інтересів третьої сторони, яка зацікавлена в запровадженні таких обмежень.

По-друге, у будь-якому разі обмеження завжди становлять собою зменшення «вільної» (тобто дозволеної нормами права) поведінки (дій). Наприклад, обмеження свободи пересування; запровадження комендантської години; запровадження цензури та інші. Законодавець розширює компетенцію апарату управління, надає йому додаткові повноваження щодо обмеження прав громадян та організацій.

По-третє, обмеження, що запроваджуються у зв'язку з встановленням правового режиму воєнного стану мають установлені нормами права межі їх реалізації, зокрема: просторові – запроваджуються на певній території, яка має бути визначена у відповідному акті (указі Президента, рішенні парламенту країни, Уряду тощо); тимчасові – в обов'язковому порядку мусять мати строк дії, що визначається в рішенні уповноваженого суб'єкта.

По-четверте, правомірне обмеження прав людини в умовах запровадження правового режиму воєнного стану установлюється лише відповідним уповноваженим суб'єктом з дотриманням процедури, що визначена чинним законодавством.

По-п'яте, обмеження прав людини та громадянина, що застосовується в умовах запровадження правового режиму воєнного стану, завжди пов'язане з розширенням компетенції органів державної влади. [1].

Невід'ємним елементом запровадження правового режиму воєнного стану є обмеження прав та свобод людини та громадянина. О.В. Скрипник визначає обмеження прав і свобод людини як «передбачений Конституцією та законами України режим тимчасового загального або конкретно-індивідуального призупинення чи звуження обсягу визначених і гарантованих Основним Законом прав і свобод в інтересах забезпечення прав інших людей, а також забезпечення національної безпеки й оборони України» [2].

Основний закон закріплює, що конституційні права та свободи не можуть бути обмежені, крім випадків передбачених Конституцією. В умовах воєнного стану можуть установлюватися окремі обмеження прав і свобод із зазначенням строку дії цих обмежень. Конституція України забороняє в умовах воєнного стану накладати додаткові обмеження на деякі конституційні права та свободи. Зокрема, не можуть бути обмежені такі права і свободи, як рівність перед законом (ст. 24), право на громадянство (ст. 25), право на життя (ст. 27), право на повагу гідності (ст. 28), право на свободу та особисту недоторканність (ст. 29), право на звернення (ст. 40), право на житло (ст. 47), право на вільність згоди жінки та чоловіка на укладання шлюбу (ст. 51), рівність дітей у своїх правах (ст. 52), право на звернення до суду для захисту своїх прав та свобод (ст. 55), знати свої права та обов'язки (ст. 57), право на правову допомогу (ст. 59), ніхто не зобов'язаний виконувати явно злочинні розпорядження чи накази (ст. 60), ніхто не може бути двічі притягнений до юридичної відповідальності одного виду за одне й те саме правопорушення (ст. 61).

Під час дії правового режиму воєнного стану можуть бути обмежені, або частково обмежені права та свободи людини і громадянина, зокрема: недоторканність житла (ст.. 30), таємниця листування, телефонних розмов, телеграфної та іншої кореспонденції (ст.. 31), недоторканість приватного та сімейного життя (ст.. 32), свобода пересування (ст.. 33), свобода думки і слова, вільне вираження своїх поглядів і переконань (ст.. 34), право на участь в управлінні державними справами, у всеукраїнському та місцевих референдумах (ст.. 38), свобода зібрань та об'єднань (ст.. 39), право на недоторканість приватної власності (ст.. 41), право на підприємницьку діяльність (ст.. 42), право на працю (ст.. 43), право на страйк (ст.. 44), право на освіту (ст.. 53). Військовим командуванням можуть встановлюватися обмеження та заборони, пов'язані з вільним пересуванням та перебуванням громадян у певній місцевості, запроваджуватися обов'язкова перевірка документів та огляд особистих речей, транспортних засобів, вантажів, житлових та нежитлових приміщень. Під час воєнного стану може бути запроваджено комендантську годину, яка передбачає обмеження перебування громадян на вулицях у певний час доби. Громадянам, які перебувають на військовому обліку може заборонятися змінювати місце проживання або перебування без дозволу військового комісара або керівника відповідного органу Служби безпеки України чи Служби зовнішньої розвідки. В умовах воєнного стану у громадян може примусово відчужуватися майно, необхідне для потреб держави, це можуть бути транспортні засоби, сільгосптехніка, мисливська зброя та інше. Вартість відчуженого майна компенсується на підставі документа, що містить висновок про вартість майна. Компенсація може проводитися одразу, або після закінчення дії правового режиму воєнного стану. Також, на території, де введено воєнний стан може запроваджуватися трудова повинність, яка полягає у виконанні робіт, пов'язаних з організацією оборони, та ліквідацією наслідків надзвичайних ситуацій.

Отже, обмеження основних прав та свобод людини та громадянина під час запровадження правового режиму воєнного стану є необхідним елементом, незважаючи на те, що обмеження стосується широкого спектру прав та свобод людини. Обмеження прав та свобод людини і громадянина, що мають місце під час запровадження правового режиму воєнного стану, дозволяють розширити повноваження органів державної влади, котрі спрямовані на поновлення конституційного правопорядку та подолання агресивних дій противника.

Список використаних джерел:

1. Басов А. В. Теоретико-правовий аналіз визначення поняття «обмеження» [Електронний ресурс]. Режим доступу : http://applaw.knu.ua/index.php/arkhiv-nomeriv/3-9-2014-jubilee/item/381-teoretyko-pravovyi-analiz-vyznachennia-poniattia-obmezhennia-basov-a-v-basova-yu-yu.
2. Скрипнюк О. В. Конституційно-правове регулювання обмеження прав і свобод людини й громадянина в Україні [Електронний ресурс]. Режим доступу : http://www.yourfuture.org.ua/ua/pb/ 2011/3/Skrupniuk.pdf.
3. Соколова І. О. Правовий режим: поняття, особливості, різновиди : автореф. дис. … канд. юрид. наук : 12.00.01. Харків, 2011. 22 с.

Х.П. Ярмакі, д.ю.н., професор
(кафедра адміністративного права та адміністративного процесу факультету підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності Одеського державного університету внутрішніх справ)
В. Х. Ярмакі, к.ю.н., доцент
(кафедра кримінального процесу факультету підготовки фахівців для органів досудового слідства Одеського державного університету внутрішніх справ)

ГАЛУЗЕВІ ПРИНЦИПИ МІЖНАРОДНОГО ГУМАНІТАРНОГО ПРАВА

Термін “міжнародне гуманітарне право", уперше був запропонований Жаном Пікте і увійшов в назву Женевської дипломатичної конференції (1974-1977 рр.) з питання про підтвердження розвитку міжнародного гуманітарного права, що застосовується в період збройних конфліктів.

Слід зазначити, що поява галузевих принципів міжнародного гуманітарного права була викликана об'єктивною необхідністю узагальнити як принципи те, що сформувалося у виді окремих правил і понять. Принципи об'єктивно необхідні для функціонування даної системи відносин і норм, вони історично розвивалися разом з цією системою. Думок відносно змісту принципів міжнародного гуманітарного права досить багато. Безумовно, галузеві принципи міжнародного гуманітарного права повинні відповідати основним принципам міжнародного права і розвивати їх, система принципів також доповнюється змістом загальних принципів права. Крім того, нові тенденції в міжнародних відносинах вносять корективи в зміст міжнародного гуманітарного права.

Наука міжнародного права не розробила єдиної концепції про принципи міжнародного гуманітарного права. У юристів немає єдності щодо поняття, класифікації, формулювання цих принципів.

Принципи міжнародного гуманітарного права мають різний характер – від найзагальніших до конкретних, що стосуються окремих його інститутів. З огляду на це в доктрині існує велика кількість поглядів на загальну кількість та класифікацію таких принципів. Для навчальних цілей найбільш вдалою нам видається класифікація принципів міжнародного гуманітарного права, що запропонували Р. Кольб та Р. Хайд [1, p. 43-50].

У найзагальнішому плані зміст усіх норм міжнародного гуманітарного права може розглядатися як компроміс між двома основоположними, проте різноспрямованими принципами: принципом гуманності та принципом військової необхідності.

Л.Д. Тимченко виділяє як принципи права збройних конфліктів поряд з основними принципами міжнародного права галузеві принципи: гуманність; обмеження засобів і методів ведення війни; захист прав учасників збройних конфліктів і цивільного населення; повага нейтралітету [2, с. 480].

Представляється, що найбільш складну і розгалужену систему принципів пропонує Ж. Пікте, який поєднує їх у три групи: основні, загальні і принципи, якими повинні керуватися воюючі стосовно жертв збройних конфліктів:

1. Вступні положення, що включають «Обмовку Мартенса» і формулювання про те, що «застосування гуманітарного права не стосується правового статусу сторін, що знаходяться в конфлікті».
2. Основні принципи (є базою для загальних принципів):

– «Принцип Права Гуманності» (військова необхідність повинна узгоджуватися з повагою до людини);

– принцип права війни (міжнародного гуманітарного права) – воюючі «не повинні наносити своєму супротивнику збиток, нерозмірний з метою війни, яка полягає в знищенні чи ослабленні військової могутності супротивника»;

– принцип Женевського права: «особи, виведені з ладу, а також ті, хто не бере участі безпосередньо в бойових діях, мають право на повагу, захист і гуманне поводження»;

– принцип Гаазького права: «Право сторін, що знаходяться в конфлікті, вибирати методи або засоби ведення воєнних дій не є необмеженим».

3. Загальні принципи:

– принцип недоторканності (кожний має право на повагу до життя, фізичну і психічну недоторканність, на повагу усього, що є невід'ємною частиною його особистості);

– неприпустимість дискримінації (поводження з усіма людьми не повинне мати розходжень, заснованих на ознаках раси, статі, національності, мови, соціального походження, матеріального становища, політичних, філософських, релігійних переконань або яких-небудь інших подібних критеріїв);

– принцип безпеки (кожний має право на особисту безпеку).

4. Принципи, що відносяться до жертв конфліктів (Женевське право):

– принцип нейтральності (гуманітарна допомога ніколи не є втручанням у конфлікт);

– принцип нормальності (в осіб, що знаходяться під захистом, повинна бути можливість вести нормальне життя);

– принцип захисту (держава повинна як на національному, так і на міжнародному рівні забезпечити захист осіб, що опинилися в її владі).

5. Принципи, що відносяться до права війни:

– принцип обмеження по особам (цивільне населення й окремі цивільні особи користуються загальним захистом від небезпек, що виникають у зв'язку з воєнними операціями);

– принцип обмеження по об'єктах (напади повинні бути строго обмежені військовими об'єктами);

– принцип обмеження по засобах і методах ведення воєнних дій (забороняється використовувати проти будь-кого зброю або методи ведення воєнних дій, здатні заподіяти зайву шкоду або надмірні страждання) [3, с. 77-100].

Аналіз думок фахівців у відношенні переліку принципів міжнародного гуманітарного права дозволяє виділити серед найбільш значущих і визнаних наступні галузеві принципи:

1. Принцип гуманності –основоположний принцип.
2. Принцип захисту цивільного населення й об'єктів, жертв війни.
3. Принцип обмеження засобів і методів ведення війни.
4. Принцип поваги прав людини.
5. Принцип не заподіяння зайвих страждань.
6. Принцип відповідальності за порушення норм і принципів міжнародного гуманітарного права.

Зазначені принципи засновані не на окремому джерелі міжнародного права, а на міжнародних договорах, звичаях або загальних принципах міжнародного права, та регулюють різні сфери міжнародного гуманітарного права. З одного боку, вони, як правило, випливають з існуючих міжнародно-правових норм, оскільки відображають сутність і значення цих норм, а з іншого - впливають на існуючі норми, підтримують ці норми та допомагають визначити їх зміст, що є важливим, насамперед, у разі їх тлумачення [4, с. 24].

Список використаних джерел:

1. Kolb R. An Introduction to the International Law of Armed Conflicts / R. Kolb, R. Hyde. Oxford; Portland Oregon, Hart Publishing, 2008. 140 p.
2. Тимченко Л.Д. Міжнародне право. Х., Університет внутрішніх справ, 1999. 528 с.
3. Пикте Ж. Развитие и принципы международного гуманитарного права. М., МККК, 1994. 128 с.
4. Базов В.П. Теорія та принципи міжнародного гуманітарного права автореф. дис. ... док. юрид. наук: 12.00.11. Київ, 2021. 43 с. URL: https://instzak.rada.gov.ua/uploads/documents/32013.pdf512 с. (дата звернення 10.04.2022).

Х.П. Ярмакі, доктор юридичних наук, професор,
(Одеський державний університет внутрішніх справ)

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВА ПРОТИДІЯ НЕЗАКОННІЙ МІГРАЦІЇ ТА ЇЇ ВІДМІННІСТЬ ВІД АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ МІГРАЦІЙНИХ ВІДНОСИН

Міграція населення природній стан суспільства є характерним для всіх етапів історії людства. Історичний аспект міграції свідчить про те, що рух або переміщення населення на землі існували завжди.

Разом з тим, міграція населення є однією з найважливіших проблем народонаселення та розглядається не тільки як простий механічний рух людей, ай як складний суспільний процес, що торкається багатьох сторін соціально-економічного життя. Це явище відіграє важливу роль в історії людства, містить різноманітні аспекти та наслідки, які досліджують різні науки: демографія, економіка, статистика, географія, соціологія та інші. Кожна держава напрацьовує правила поведінки учасників міграційних відносин та здійснює їх корегування, у залежності від зміни умов, тобто здійснює адміністративно правове регулювання міграційних відносин

Адміністративно-правове регулювання міграційних відносин у загальному вигляді можна визначити як діяльність державних органів, що спрямована на реалізацію державної міграційної політики, із використанням спеціальних засобів форм та методів. Для реалізації міграційної політики України характерним є адміністративно-правовий метод який характеризується тим, що містить наступні характерні особливості:

- реалізується через здійснення органами виконавчої влади своїх владно-розпорядчих функцій використовуючи заходи адміністративно-правового характеру;
- є засобом владного впливу на об'єкти міграційної політики і самих мігрантів;
- входить у систему взаємовідносин між суб'єктами міграційної політики і об'єктами, для яких дана політика сформована;
- адміністративно-правові методи щільно пов'язані з формами державного управління, які активно застосовуються в процесі реалізації міграційної політики держави. Таке регулювання здійснюється і відносно законослухняних мігрантів.

Саме поняття «мігрант» визначається сукупністю характерних ознак різноманітних категорій мігрантів. До них належать особи, яким дозволено перебувати в країні з метою отримання освіти або професійного навчання, об'єднання або створення сім'ї, іноземці, що перебувають в країні з гуманітарних причин: біженці, шукачі притулку, іноземці, яким наданий статус тимчасового захисту.

Законодавцю не обов'язково закріплювати усі теоретичні і практично існуючи категорії мігрантів, слід обмежитись тільки тими з них, відносно яких необхідно здійснювати спеціальне правове регулювання. Такими категоріями є незаконні (нелегальні, не документовані мігранти). Відносно обрання узагальненого терміну тривалий час ведеться наукова дискусія.

Правовий статус мігрантів як учасників адміністративно-правових відносин, визначають матеріальні норми, закріплюючи за ним комплекс прав, обов'язків та їх відповідальність, а також встановлюючи порядок взаємодії і функціонування всіх учасників даних взаємовідносин. Недотримання іноземними громадянами та особами без громадянства правил, що містяться у чинному законодавстві призводить до виникнення у мігрантів незаконного міграційного статусу.

Явище незаконної міграції достатньо різнорідне за суб'єктним складом, однак найбільш складним його проявом треба визнати зовнішню незаконну міграцію, у якій мігрантами виступають іноземні громадяни та особи без громадянства. Одним з напрямів цього достатньо розповсюдженого явища слід визнати адміністративно-правову протидію незаконній міграції.

Термін протидія використовується у правовій літературі і в законодавстві для визначення системи або комплексу заходів спрямованих на запобігання та боротьбу із правопорушеннями визначеної категорії. Разом з тим сьогодні як ніколи потребує уточнення цій термін, оскільки це значно впливає на результати застосування адміністративної відповідальності за порушення міграційного законодавства України в період введення в Україні правового режиму воєнного стану та забезпечення його дотримання.

Ефективність протидії будь якому правопорушенню досягає мети тільки за умов, як що відомо, що воно собою представляє, тобто визначене його поняття. Як вірно стверджує Е.В. Додін навряд чи можливо вести мову про будь яку запобіжну чи прогностичну діяльність, не приймаючи до уваги дослідження адміністративно-правових категорій, що розглядають зміст адміністративного проступку, його правових ознак та якостей.

На думку І. М. Пахомова під протидією незаконній міграції слід розуміти здійснення посадовими особами компетентних правоохоронних органів заходів по запобіганню, виявленню і припиненню правопорушень, що пов'язані з порушенням іноземними громадянами або особами без громадянства правил в'їзду в Україну або виїзду з України, режиму перебування, проживання в ній, а також з організацією незаконного в'їзду іноземних громадян або осіб без громадянства, їх незаконного транзитного проїзду через територію України, а також притягнення до встановленої чинним законодавством України відповідальності. Існують і інші визначення терміну протидії нелегальній міграції, у яких не відзеркалений комплексний характер діяльності державних органів щодо боротьби з незаконною міграцією.

Нормативний акт у якому розкриваються сутність та зміст адміністративно-правової протидії незаконній міграції, в чинному законодавстві України поки що не існує. Розкрити зміст поняття «адміністративно-правова протидія незаконній міграції» є можливим у процесі дослідження відповідних правовідносин. Правовідносини адміністративно-правової протидії незаконній міграції можна проаналізувати, розглянувши його структурну складову: суб'єкти, об'єкт та зміст.

Суб'єкти правовідношення адміністративно-правової протидії є доволі специфічними: з однієї сторони, це іноземні громадяни і особи без громадянства, фізичні та юридичні особи, що порушують вимоги встановлені міграційним законодавством України, а з другої органи державної влади, посадові особи уповноважені на здійснення контрольно-наглядових правоохоронних та юрисдикційних повноважень, у сфері регулювання міграції та застосування відповідальності за порушення міграційного законодавства України.

Об'єктом правовідношення адміністративно-правової протидії є порушення вимог, установлених міграційними законодавством України.

Змістом правовідношення адміністративно-правової протидії є права і обов'язки суб'єктів правовідношення, що закріплені в нормативно-правових актах в основному у імперативній формі.

Імпульсом, якій породжує виникнення адміністративно правової протидії, у більшості випадків є порушення мігрантом, стороною яка запрошує іноземця або особу без громадянства, іншими суб'єктами алгоритму правомірної поведінки, що передбачений міграційним законодавством України. Ця обставина є юридичним фактом, що вказує на особливість відносин, які розглядаються. Адміністративно-правове регулювання міграційних відносин охоплює значно більше різноманітних процесів, що пов'язані з територіальним переміщенням людей.

Адміністративно-правове регулювання міграційних відносин як діяльність, що відзеркалює державну міграційну політику України є більш ширшим поняттям, ніж адміністративно-правова протидія незаконній міграції.

На думку В.І. Олефіра під адміністративно-правовім регулюванням міграційних процесів слід розуміти цілеспрямовану, організаційно-управлінську, виконавчо-розпорядчу, підзаконну діяльність, яка здійснюється органами і визначеними посадовими особами виконавчої влади, що спрямована на врегулювання масових не контрольованих переміщень мігрантів по території держави з метою надання цьому процесу упорядкованого, організованого характеру для формування в Україні стабільної міграційної ситуації.

На мій погляд, з урахування наданого визначення поняття, адміністративно-правове регулювання міграційних відносин можна сформулювати як нормотворчу, організаційно-владну, виконавчо-розпорядчу діяльність держави, спрямовану на регулювання міграційних процесів за допомогою розробки нормативно-правових актів та реалізації їх положень із використанням комплексу адміністративно-правових заходів.

Ключовим моментом адміністративно-правового регулювання міграційних процесів є зміст стадій адміністративно-правового регулювання міграційних відносин, до яких слід віднести: стадію правотворчості, інформаційного і ціннісного впливу правових приписів на суб'єктів відносин, реалізації норма права і державного примусу.

На стадії правотворчості адміністративно-правове регулювання характеризується міжнародно-правовим, законодавчим, підзаконним і локальним правовим регулюванням міграційно-правових відносин. На стадії інформаційного та ціннісного впливу правових приписів на суб'єктів міграційно-правових відносин здійснюється доведення до їх відома цілей, задач, принципів та пріоритетів такого впливу.

На стадії реалізації норм права здійснюється використання, виконання і застосування права, у результаті якого відбувається набуття, зміна, здійснення і припинення адміністративно-правового статусу мігранта та здійснення міграційно-правових режимів.

Стадія державного примусу включає в себе адміністративно-правову протидію незаконній міграції, оскільки призначена не тільки поновити порушене міграційне правовідношення, але й запобігти чи припинити порушення міграційно-правового відношення або притягнути винну особу до відповідальності за вчинення правопорушення.

Стадію адміністративного примусу можна охарактеризувати як стадію адміністративно-правового регулювання міграційних відносин, у той же час на цій стадії виникають і правовідносини адміністративно-правової протидії незаконній міграції. У сфері міграції населення активно застосовуються різноманітні форми адміністративного примусу: адміністративно-відновлювальні, адміністративно-запобіжні, адміністративно-припиняючі і заходи адміністративної відповідальності.

Все це свідчить, що адміністративно правове регулювання міграційних відносин і адміністративно-правова протидія незаконній міграції частково накладаються одна на одну у випадках порушення міграційного законодавства.

Особливе значення для ефективності адміністративно-правової протидії незаконній міграції має адміністративно-правове регулювання відповідальності мігрантів, правове регулювання заходів примусу.

Організаційну сторону адміністративно-правової протидії нелегальній міграції складає саме адміністративно-правове регулювання міграційних відносин, а також різноманітні заходи організаційно-правового характеру у сфері, що розглядається та пов'язані з ними причини, процеси та явища.

Матеріальну змістовну сторону адміністративно-правової протидії незаконній міграції складають відповідні заходи адміністративного примусу.

Враховуючи викладене, адміністративно-правову протидію незаконній міграції можна визначити як комплекс упорядковуючих дій державних органів та їх посадових осіб по запобіганню, виявленню, припиненню і усуненню порушень міграційного законодавства, які вчиняють іноземні громадяни, особи без громадянства, посадові особи міграційної служби України и застосування до них заходів впливу з метою припинення правопорушень, притягнення до адміністративної відповідальності, а посадових осіб до дисциплінарної та усунення негативних наслідків, які настали у результаті незаконної міграції.

Тобто, адміністративно-правове регулювання впливає на більш широке коло відносин і використовує різноманітний спектр засобів та інструментів не тільки прямого ай опосередкованого регулювання, а адміністративно-правова протидія незаконній міграції пов'язана тільки з частиною міграційних відносин і проявляється тільки у випадках порушення або загрози порушення міграційного законодавства України.

Після перемоги над агресором, перед державою постане питання щодо негайного відновлення зруйнованої, у наслідок війни інфраструктури, а це вимагатиме значних фінансових і людські ресурсів. Якщо з фінансовими ресурсами Україні допоможуть держави Європи, США, Великобританії, Японії та ряд інших держав світу, а де які держави вже сьогодні створюють відповідні фонди для допомоги нашій країні, то проблему людських ресурсів наша держава вирішуватиме самотужки.

Проблема трудових ресурсів в державі існувала і до початку агресії російської федерації, однак вона зростає щоденно і пов'язано це з вимушеним біженством громадян з України за кордон.

Рішенням Ради ЄС від 03.04.2022 біженці з України, на відміну від біженців до початку війни в Україні, вже після реєстрації в державах ЄС (будь-якій державі на свій вибір) отримують статус «Тимчасового захисту», який надає право працевлаштовуватись, віддавати дітей у навчальні заклади, дитячі садочки, підвищувати кваліфікацію, шукати житло для аренди, переміщуватись по території ЄС та виїзжати на короткий строк в Україну по особистих питаннях. До вказаного рішення ЄС біженці, що прибували за захистом до Європи не мали такого широкого кола прав.

Враховуючи те, що велика кількість біженців з України у наслідок війни залишились без житла, втратили роботу, їх діти почали навчатись в закладах держави перебування та доволі потужний соціальний захист громадян, багато українців, можуть прийняти рішення залишитись для проживання в державі, що надала їм статус тимчасового притулку з наступним оформленням статусу «Біженець».

Такий стан з трудовими ресурсами вимагатиме внесення змін до міграційного законодавства України щодо заохочення імміграції в Україну іноземців, а з іншого боку удосконалити нормативно-правову основу, щодо відповідальності за порушення міграційного законодавства.

В.В. Яцковина, к.ю.н., декан ФПФДР
Одеського державного університету внутрішніх справ

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ЗАПРОВАДЖЕННЯ КОМЕНДАНТСЬКОЇ ГОДИНИ В УКРАЇНІ ПІД ЧАС ВОЕННОГО СТАНУ

Із 24 лютого 2022 року на території України було введено воєнний стан – правовий режим, для якого характерними є впровадження заходів, які можуть тимчасово обмежувати конституційні права та свободи людини та громадянина.

Одним із таких обмежень є комендантська година**.**

Кабінет міністрів України затвердив порядок заходів при введенні комендантської години і встановлення спеціального режиму світломаскування в окремих місцевостях, де введено воєнний стан. Відповідно до ст. 8 Закону України «Про правовий режим воєнного стану» комендантська година являє собою заборону перебувати у певний період доби на вулицях та в інших громадських місцях без спеціально виданих перепусток і посвідчень**.**

Порядок введення комендантської години встановлюється Постановою № 573 від 8 липня 2020 р. «Про затвердження Порядку здійснення заходів під час запровадження комендантської години та встановлення спеціального режиму світломаскування в окремих місцевостях, де введено воєнний стан». Так, комендантська година запроваджується шляхом видання наказу військовим командуванням або військовою адміністрацією.

Зазначеним наказом регламентуються певні аспекти, зокрема:

- призначається комендант – уповноважена особа органу військового управління. Він призначається наказом військового командування і має спеціальні повноваження щодо організації та забезпечення встановлення заходів особливого режиму на визначеній території;
- визначається певний період часу, протягом якого діють комендантська година та спеціальний режим світломаскування;
- окреслюються межі території запровадження комендантського часу;
- визначаються способи здійснення заходів щодо підтримання правопорядку, порядку руху залізничного, автомобільного, морського, річкового, повітряного транспорту;
- порядок створення, функціонування і місцезнаходження комендатури та її склад.

Важливе питання – хто являється суб'єктом, котрий уповноважений здійснювати комендантську годину. Так, до складу комендатури можуть включатися військовослужбовці Збройних Сил, Держспецтрансслужби, Національної гвардії, Держприкордонслужби, поліцейські Національної поліції, військовослужбовці та працівники СБУ, працівники ДФС, ДМС, ДСНС, військових адміністрацій (у разі їх утворення). Повноваження із забезпечення єдиного управління виділеними до складу комендатури силами і засобами та координації їх дій покладаються на коменданта.

Накази про запровадження комендантської години, правила, яких українцям потрібно дотримуватись та встановлення спеціального режиму світломаскування доводяться до відома населення через засоби масової інформації.

На території, де запроваджується комендантська година, серед заборон та обмежень можуть впроваджуватися наступні:

- перебування на вулицях та в інших громадських місцях осіб без виданих перепусток;
- пересування на транспортних засобах.

Окремо варто зазначити, що під час комендантської години потрібно **дотримуватися певних правил світломаскування** (зашторені вікна, відключення вуличного освітлення, за можливості – мінімальне освітлення всередині будинків)**:**

- вимикати світло в будинках та на вулицях;
- зашторювати вікна;
- не ставити на підвіконня лампи тощо.

Світломаскування встановлюється в режимах часткового або повного затемнення. Часткове затемнення є підготовчим періодом до введення повного затемнення. Під час повного затемнення всі види зовнішнього освітлення повинні бути вимкнені.

Отже, враховуючи вищезазначене пропонуємо наступні висновки:

- під час комендантської години громадський транспорт не працює, а пересуватися містом можуть тільки робітники підприємств з забезпечення життєдіяльності міста;
- в умовах воєнного стану на територіях, де введено комендантську годину, потрібно неухильно дотримуватися встановлених обмежень та заборон, а також правил світломаскування;

- дотримання правил під час комендантської години надасть змогу запобігти застосуванню санкцій за порушення спеціального режиму з боку держави, а інколи і зберегти життя та здоров'я;
- потрібно належно і неухильно дотримуватися всіх введених обмежень, бо це запорука, передусім, нашої безпеки;
- держава вводить обмеження, щоб ефективніше протистояти ворогу та забезпечити безпеку своїх громадян.

Список використаної літератури:

1. Закон України «Про правовий режим воєнного стану» Відомості Верховної Ради (ВВР), 2015, № 28, ст.250.
2. Закон України "Про затвердження Указу Президента України «Про введення воєнного стану в Україні» від 24 лютого 2022 року № 2102-IX.
3. Постанова Кабінету Міністрів України від 29 грудня 2021 року № 1455 «Про затвердження Порядку встановлення особливого режиму в'їзду і виїзду, обмеження свободи пересування громадян, іноземців та осіб без громадянства, а також руху транспортних засобів в Україні або в окремих її місцевостях, де введено воєнний стан».
4. Постанова Кабінету Міністрів України від 8 липня 2020 року № 573 «Про затвердження Порядку здійснення заходів під час запровадження комендантської години та встановлення спеціального режиму світломаскування в окремих місцевостях, де введено воєнний стан».

РЕЗОЛЮЦІЯ

за результатами проведення Одеським державним університетом внутрішніх справ, науково-практичного онлайн-заходу 29 квітня 2022 року на тему «Наукові проблеми запровадження правового режиму воєнного стану в Україні: сучасний вимір»

Представники: Гаазького Трибуналу ООН, Управління науки та інновацій Департаменту освіти і науки МВС, Головного управління ДМС в Одеській області, Головного управління Національної поліції України в Одеській області, Одеського апеляційного суду, спільноти адвокатів, науково-педагогічні працівники, здобувачі освіти вищих навчальних закладів із специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку поліцейських **та інші учасники** науково-практичного онлайн-заходу**.**

В умовах сьогодення з введенням військового воєнного стану, перед органами Національної поліції України, органами державної влади постало чимало викликів, які потребують нагального вирішення та координації зусиль:

- усвідомлюючи: важливість сучасних і актуальних проблем діяльності Національної поліції України, органів державної влади в умовах воєнного стану;

- вважаємо за доцільне:

1. Схвалити основні положення доповідей учасників науково-практичного онлайн-заходу, відзначити їх актуальність, ґрунтовність, наукове та практичне значення, а також належну якість та глибину досліджень.

2. Внести до Кодексу України про адміністративні правопорушення такі зміни та доповнення:

а). доповнити акт новою статтею 5-1 наступного змісту:

«Повноваження обласних, районних, міських військових адміністрацій щодо прийняття рішень, за порушення яких передбачається адміністративна відповідальність:

- запроваджувати у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України, комендантську годину (заборону перебування у певний період доби на вулицях та в інших громадських місцях без спеціально виданих перепусток і посвідчень), а також встановлювати спеціальний режим світломаскування;

- встановлення відповідно до законодавства правил з питань забезпечення в населеному пункті чистоти і порядку, торгівлі, додержання тиші в громадських місцях;

- прийняття рішень про заборону торгівлі зброєю, сильнодіючими хімічними та отруйними речовинами, а також алкогольними напоями і речовинами, виробленими на спиртовій основі.

Обласні, районні, міські військові адміністрації відповідно до законодавства встановлюють у період дії режиму воєнного стану правила, за порушення яких адміністративну відповідальність передбачено статтями 152, 156, 159 і 182 цього Кодексу.

б). доповнити статтю 156 частиною 5 наступного змісту:

«Порушення працівником підприємства (організації) торгівлі або громадського харчування правил торгівлі пивом (крім безалкогольного), алкогольними, слабоалкогольними напоями, а саме: торгівля пивом (крім безалкогольного), алкогольними, слабоалкогольними напоями в приміщеннях або на територіях, заборонених законом, або в інших місцях, визначених наказами начальників обласних, районних (міських) військових адміністрацій, як таких, де роздрібна торгівля пивом (крім безалкогольного), алкогольними, слабоалкогольними напоями заборонена, а так само торгівля пивом (крім безалкогольного), алкогольними, слабоалкогольними напоями з порушення встановлених часових обмежень - тягне за собою накладення штрафу від чотирьохсот до восьмисот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян».

в). Доповнити статтю 156 частиною 6 у такій редакції:

«Дії, передбачені частиною п’ятою цієї статті, вчинені особою, яку протягом року було піддано адміністративному стягненню за такі ж порушення, -

тягнуть за собою накладення штрафу від восьмисот до однієї тисячі чотирьохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян».

г). Статтю 221 КУпАП «Районні, районні у місті, міські чи міськрайонні суди (судді)» викласти у наступній редакції:

«Судді районних, районних у місті, міських чи міськрайонних судів розглядають справи про адміністративні правопорушення, передбачені частинами першою - четвертою та сьомою статті 41, статтями 41^{-1} -41^{-3}, 42^{-1}, 42^{-2}, частинами третьою та четвертою статті 42^{-4}, частиною першою статті 44, статтею 44^{-1}, частиною першою статті 44^{-3}, статтями 46^{-1}, 46^{-2}, 51, 51^{-2}, 51^{-4}, частинами другою, четвертою та п’ятою статті 85, статтями 85^{-1}, 88 - 88^{-2}, 89, 90, 91, 91^{-5}, 91^{-6}, 92^{-1}, 96^{-2}, 98, 101-

103, 103[-3], частиною першою статті 106[-1], статтями 106[-2], 107[-1], частиною другою статті 112, частинами четвертою, сьомою і дев'ятою статті 121, частиною п'ятою статті 122, частиною першою статті 122[-2], статтями 122[-4], 122[-5], частинами другою і третьою статті 123, статтею 124, частиною третьою статті 126, частиною четвертою статті 127, статтею 127[-1], статтею 130, частинами другою і третьою статті 133, статтями 135[-1], 139, частиною четвертою статті 140, статтями 146, 149[-1], частиною другою статті 154, статтею 155[-1], частинами першою, третьою, четвертою, п'ятою і шостою статті 156, статтями 156[-4], 160, 162, 162[-1], 162[-3], 163[-1] - 163[-4], частиною другою статті 163[-7], статтями 163[-12], частинами другою і третьою статті 163[-17], статтями 164, 164[-3], 164[-5]-164[-8], 164[-10], 164[-12], 164[-13], частини третя - шоста статті 164[-14], статті 164[-15]-164[-19], 166[-1] - 166[-4], частинами першою, другою, дев'ятою та десятою статті 166[-6], 166[-8] - 166[-12], 166[-14] - 166[-18], 166[-21], 166[-22], 166[-23], 166[-24], 166[-25], 166[-27], 171[-2], 172[-4] - 172[-20], 173 - 173[-2], 173[-4], 174, 177[-2], частиною третьою статті 178, статтею 180[-1], частинами першою, другою і третьою статті 181, частиною другою статті 182, статтями 183[-1] - 185[-11], 185[-13], 185[-14], 185[-15], 186[-1], 186[-5] - 186[-8], 187, 188, 188[-1], 188[-13] (крім справ про адміністративні правопорушення, пов'язані з невиконанням законних вимог державного виконавця), 188[-14], 188[-16], 188[-17], 188[-19], 188[-22], 188[-25], 188[-27], 188[-28], 188[-31], 188[-32], 188[-33], 188[-34], 188[-35], 188[-38], 188[-39], 188[-40], 188[-41], 188[-45], 188[-46], 188[-47], 188[-48], 188[-49], 188[-50], 188[-51], 188[-54], 188[-55], 188[-57], частиною першою статті 189[-1], статтями 189[-3], 190, 191, 193, 195[-1] - 195[-6], статтями 204[-1], 204[-3], 206[-1], 212[-2] - 212[-24] цього Кодексу, а також справи про адміністративні правопорушення, вчинені особами віком від шістнадцяти до вісімнадцяти років.

3. Розробити та внести пропозиції до регуляторних актів Держприкордонслужби та Міністерства закордонних справ щодо удосконалення і спрощення процедури оформлення довідки про повернення громадян в Україну на час дії воєнного стану.

4. Внести до Кримінального процесуального кодексу України такі зміни та доповнення:

а). Доповнити статтю 32 Кримінального процесуального кодексу України частиною 4 наступного змісту:

«У разі неможливості здійснення правосуддя судом з об'єктивних причин під час воєнного або надзвичайного стану, у зв'язку зі стихійним лихом, військовими діями, заходами щодо боротьби з тероризмом або іншими надзвичайними обставинами може бути змінено територіальну підсудність судових справ, що розглядаються в такому суді, за рішенням Вищої ради правосуддя, що ухвалюється за поданням Голови Верховного Суду, шляхом її передачі до суду, який найбільш територіальне наближений до суду, який не може здійснювати правосуддя, або іншого визначеного суду. У разі неможливості здійснення Вищою радою правосуддя такого повноваження воно здійснюється за розпорядженням Голови Верховного Суду. Відповідне рішення є також підставою для передачі всіх справ, які перебували на розгляді суду, територіальна підсудність якого змінюється.

Після відновлення роботи судів у випадках, коли об'єктивні причини, якими була обумовлена неможливість здійснення правосуддя під час воєнного або надзвичайного стану, у зв'язку зі стихійним лихом, військовими діями, заходами щодо боротьби з тероризмом або іншими надзвичайними обставинами, перестали існувати, територіальна підсудність таких судів відновлюється за рішенням Вищої ради правосуддя, що ухвалюється за поданням Голови Верховного Суду, а у разі неможливості здійснення Вищою радою правосуддя такого повноваження, воно здійснюється за розпорядженням Голови Верховного Суду.

Суд, за яким була встановлена підсудність у порядку, передбаченому абзацем першим частини 4 цієї статті забезпечує розгляд проваджень, які надійшли на його розгляд включно до дня розпорядження (рішення) про відновлення підсудності суду, з якого передавалися справи, а також вирішує процесуальні питання, які виникають після ухвалення судових рішень».

б). Внести зміни до ч. 4 ст. 39 КПК України (у випадку підписання на набрання чинності Законом України №2201- IX від 14.04.2022 р.)

«Керівник органу досудового розслідування, у провадженні якого знаходяться відповідні матеріали щодо кримінального правопорушення, має право своєю вмотивованою постановою, погодженою з керівниками інших відповідних органів досудового розслідування, залучення яких є необхідним з метою забезпечення завдань кримінального провадження, утворювати міжвідомчі слідчі групи та визначати у їх складі старшого слідчого, який керуватиме діями інших слідчих».

5. Внести до проекту Закону України «Про право на цивільну вогнепальну зброю» від 25.06.2021 № 5708 такі зміни та доповнення:

а). абзац 1 пункт 1 статті 1 викласти в такій редакції : «автоматична вогнепальна зброя – вогнепальна зброя, конструкцією якої передбачено перезарядження і здійснення чергового пострілу авто-

матично за рахунок енергії порохових газів що утворюється при пострілі або енергії інших (сторонніх) джерел»;

б). пункт 1 статті 1 доповнити новим абзацом в такій редакції : «використання цивільної зброї – ведення стрільби з вогнепальної зброї під час навчально-тренувальних та спортивних стрільб, а також під час полювання»;

в). абзац 47 пункт 1 статті 1 викласти в такій редакції: «патрон травматичної дії – виріб одноразового використання, який призначений для пострілу з вогнепальної гладкоствольної зброї або короткоствольної вогнепальної зброї гладкоствольної, що складається з гільзи, запалювального елементу, метального заряду та гумового чи аналогічного за своїми властивостями метального елементу, і не призначений для спричинення смерті людині»;

г). статтю 5 викласти в такій редакції:

В Україні цивільна вогнепальна зброя поділяється на такі категорії:

А – автоматична вогнепальна зброя;

В – короткоствольна вогнепальна зброя - гладкоствольна (травматичної дії) і газова вогнепальна зброя;

С – короткоствольна вогнепальна зброя - нарізна;

D – довгоствольна вогнепальна гладкоствольна зброя;

Е – довгоствольна вогнепальна нарізна і комбінована вогнепальна зброя.

д). пункт 2 статті 34 викласти в наступній редакції: «Носіння, використання цивільної вогнепальної зброї категорії В, С, D, Е, дозволяється під час заняття стрільбою (тренування), полювання чи проведення спортивних заходів у межах стрілецьких тирів, стрільбищ або стендів».

е). пункт 2 статті 39 викласти в наступній редакції: «Власники цивільної вогнепальної зброї, яка перебуває в цивільному обігу, виключно як необхідну оборону або крайню необхідність, можуть застосовувати наявну в них на законних підставах цивільну вогнепальну зброю у наступних випадках:

- для відбиття нападу на власника цивільної вогнепальної зброї або членів його сім'ї, у випадку загрози їхньому життю чи здоров'ю;

- для відбиття нападу або посягання із застосуванням насильства на об'єкти приватної власності, житлові і не житлові приміщення, які належать власнику цивільної вогнепальної зброї на законних підставах.

Застосуванню зброї має передувати чітко виражене попередження про це особі, щодо якої планується застосування зброї, за винятком випадків, коли зволікання в застосуванні зброї створює безпосередню небезпеку для життя власника зброї, інших осіб або може спричинити інші тяжкі наслідки».

6. Є доцільним доповнити ст. 263 КУпАП «Строки адміністративного затримання» окремою частиною та викласти у такій редакції «В період правового режиму воєнного стану може бути збільшений термін адміністративного затримання з трьох до двадцяти чотирьох годин з обов'язковим повідомленням про це письмово прокурора протягом двадцяти чотирьох годин з моменту затримання і надання затриманому вторинної правової допомоги».

7. Доповнити Кодекс України про адміністративні правопорушення статтею 185^{15} «Порушення комендантської години під час введення правового режиму воєнного або надзвичайного стану»

Стаття 185^{15}. Порушення комендантської години під час введення правового режиму воєнного або надзвичайного стану

Порушення комендантської години, а саме заборони перебування у певний період доби на вулицях та в інших громадських місцях без спеціально виданих перепусток і посвідчень під час введення правового режиму воєнного або надзвичайного стану –

тягне за собою накладення штрафу від п'ятисот до однієї тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або громадські роботи на строк від двадцяти до сорока годин, або виправні роботи на строк до одного місяця з відрахуванням двадцяти процентів заробітку, або адміністративний арешт на строк до десяти діб.

Дії, передбачені частиною першої цієї статті, вчинені особою, яку протягом року було піддано адміністративному стягненню за таке саме правопорушення, -

тягнуть за собою накладення штрафу від однієї до двох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або громадські роботи на строк від сорока до шестидеясяти годин, або виправні роботи на строк від одного до двох місяців з відрахуванням двадцяти процентів заробітку, або адміністративний арешт на строк до п'ятнадцяти діб.

ЗМІСТ

ПРИВІТАЛЬНЕ СЛОВО....3

Албул С. В., Єгоров С. О.
ПРАВОВІ АСПЕКТИ УЧАСТІ ЦИВІЛЬНИХ ОСІБ
У ЗАХИСТІ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ....4
Алєксандрова О.Р., Карапет'янц С.І., Коломієць Ю.М.
РОБОТА ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ ТА ВИЯВЛЕННЯ ВОЄННИХ ЗЛОЧИНІВ ПІД ЧАС РОСІЙСЬКОГО ВТОРГНЕННЯ В УКРАЇНУ....6
Ананійчук Б.О., Мислива О.О.
ЗНАЧЕННЯ ДОМЕДИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ....8
Андрієнко І.С.
ПРИЗУПИНЕННЯ ДІЇ ТРУДОВОГО ДОГОВОРУ ЯК НОВИЙ МЕХАНІЗМ ОПТИМІЗАЦІЇ ТРУДОВИХ ВІДНОСИН В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ....9
Антипова А. К., Зеленський Є.С.
ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ЗАЛУЧЕННЯ КУРСАНТІВ ДО НЕСЕННЯ СЛУЖБИ....10
Антоненко О.А.
ОСОБЛИВІ ПРАВИЛА ТРУДОВИХ ВІДНОСИН ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ....11
Антуф'єва В.А.
ТРУДОВІ ВІДНОСИНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ....12
Арцебарська О., Завістовський О.
АКТУАЛЬНІСТЬ НАДАННЯ ДОМЕДИЧНОЇ ДОПОМОГИ ПРАЦІВНИКАМИ ПОЛІЦІЇ
В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ....14
Афонін Д.С., Боксгорн А.В.
ДЕЯКІ ПИТАННЯ ПРАВОВОЇ РЕГЛАМЕНТАЦІЇ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ ЯК СУБ'ЄКТА СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ....15
Ахтирський В.М., Зеленський Є.С.
РОЛЬ ТА ЗНАЧЕННЯ, ВИВЧЕННЯ ВОГНЕВОЇ ПІДГОТОВКИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ....16
Бабанін С.В.
ОКРЕМІ ОЗНАКИ КОЛАБОРАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЗА КК УКРАЇНИ....17
Балим М., Наточій А.Д.
ПРАВОСУДДЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ....18
Балтаджи П.М.
ВИЩА ОСВІТА В УКРАЇНІ: ВИПРОБУВАННЯ, ВИКЛИКИ, ПЕРСПЕКТИВИ....19
Балтовський О.А.
НАЦІОНАЛЬНА ПОЛІЦІЯ УКРАЇНИ У БОРОТЬБІ З КІБЕРЗЛОЧИНАМИ,
ЩО Є СКЛАДОВОЮ ВІЙНИ РФ З УКРАЇНОЮ....21
Баранов С.О.
ПИТАННЯ АКТИВІЗАЦІЇ ПРОЦЕСУ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ДЛЯ ПІДРОЗДІЛІВ
ПОЛІЦІЇ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ....23
Безрідна Н.О., Мислива О.О.
НАДАННЯ ДОМЕДИЧНОЇ ДОПОМОГИ ПОЛІЦЕЙСЬКИМ....24
Берендєєва А.І.
ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ АУДІО- І ВІДЕОФІКСАЦІЇ ПІД ЧАС ОГЛЯДУ РЕЧЕЙ
У ПРОВАДЖЕННЯХ У СПРАВАХ ПРО АДМІНІСТРАТИВНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ
ПІД ЧАС ДІЇ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ....25
Берназ П.В.
СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТОК ЗАКОНОДАВТСВА ПРО ОСОБЛИВИЙ РЕЖИМ
ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ ТА СУДОВОГО РОЗГЛЯДУ
В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ....27
Бондаренко О.С., Юр'єв Д.С.
ЗМІНИ, ЯКІ БУЛИ ВНЕСЕННІ В КРИМІНАЛЬНЕ ЗАКОНОДАВСТВО СТОСОВНО
ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ЗЛОЧИНИ ПРОТИ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ
ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ....29

Боняк В.О.
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ ТА ІНТЕРЕСІВ ДІТЕЙ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ЗБРОЙНОЇ АГРЕСІЇ РОСІЙСЬКОЇ ФЕДЕРАЦІЇ: СЬОГОДЕННІ ВИКЛИКИ 30
Братель С.Г.
ОБМЕЖЕННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ НА СВОБОДУ ПЕРЕСУВАННЯ ТА ВИБОРУ МІСЦЯ ПРОЖИВАННЯ В УМОВАХ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ 32
Бубнова І.І., Денисова А.В.
ЩОДО ПИТАННЯ РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ 33
Будяченко О.М.
ЩОДО ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА МАРОДЕРСТВО ТА ІНШІ КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ ПРОТИ ВЛАСНОСТІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ 35
Бурак М.В.
ЩОДО ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ БОРОТЬБИ З КІБЕРЗЛОЧИННІСТЮ В УМОВАХ ДІЇ ВОЄННОГО СТАНУ 36
Бутенко В. Г.
НАУКОВІ ПРОБЛЕМИ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ПРАЦІВНИКІВ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ В УКРАЇНІ 38
Бутенко В.С.
ДЕЯКІ АСПЕКТИ ІНДИВІДУАЛЬНОЇ ТАКТИКИ ПОЛІЦЕЙСЬКОГО ПІД ЧАС ВИКОНАННЯ ЗАВДАНЬ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ 40
Бухтіяров К.Ю., Великий Ю.М.
ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ НАВЧАННЯ КУРСАНТІВ З ВОГНЕВОЇ ПІДГОТОВКИ 41
Вайда Т.С., Кузнєцов О.І.
ДЕЯКІ ОСОБЛИВОСТІ СТРАТЕГІЧНИХ НАРАТИВІВ ІНТЕРНЕТ-ЗАСОБІВ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ ТА СПОСОБІВ КОМУНІКАЦІЇ ГРОМАДЯН В ПЕРІОД ЗАПРОВАДЖЕНОГО ВОЄННОГО СТАНУ (НА ПРИКЛАДІ ОКУПАЦІЇ УКРАЇНИ У 2022 РОЦІ) 42
Вайда Т.С.
ОСОБЛИВОСТІ НАДАННЯ ДОМЕДИЧНОЇ ДОПОМОГИ ПОТЕРПІЛИМ ПРИ УРАЖЕННІ ФОСФОРНИМИ БОМБАМИ 44
Варич В.Ю., Зеленський Є.С.
ДІЯЛЬНІСТЬ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ 45
Вдовиченко О.М., Любчик В.Б.
ОСОБЛИВОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДРОЗДІЛІВ ПОЛІЦІЇ ГУНП В ОДЕСЬКІЙ ОБЛАСТІ ПІД ЧАС ДІЇ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ 46
Вереєва С.О., Шаповаленко Н.М.
ДЕРЖАВНА МОВА В КОНТЕКСТІ ПРОЦЕСІВ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ 48
Височина А.Г., Денисова А.В.
ПРАВА І СВОБОДИ ГРОМАДЯН ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ 50
Волокітенко О.
ЗАГАЛЬНІ ЗАСАДИ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО СТАТУСУ ДІТЕЙ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ 51
Волошанівська Т.В., Федоров І.В.
ЗАКОНОДАВЧЕ ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ УПОВНОВАЖЕНОЇ СЛУЖБОВОЇ ОСОБИ У ВІДПОВІДНОСТІ ДО ДІЮЧОГО КРИМІНАЛЬНОГО ПРОЦЕСУАЛЬНОГО КОДЕКСУ 53
Воронцов А.В., Кулик Л.М.
ДЕРЖАВНУ ЗРАДА: ОКРЕМІ ПИТАННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ 54
Галамага Д.М., Берендєєва А.І.
РОЛЬ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ 55
Гаманюк Л.О.
ВІЙСЬКОВИЙ ОБОВ'ЯЗОК ЯК ЮРИДИЧНИЙ ОБОВ'ЯЗОК ГРОМАДЯНИНА 56
Гарбузова Є.О., Зеленський Є.С.
ДОМЕДИЧНА ДОПОМОГА ПОСТРАЖДАЛИМ ПІД ЧАС БОЙОВИХ ДІЙ 58
Геращенко О.С., Конєв О.Ю.
ДЕЯКІ ПИТАННЯ УДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ПІДРОЗДІЛІВ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ОБОРОНИ УКРАЇНИ 58

Градун С.А.
ВИКОРИСТАННЯ ПОЛІГРАФА В ДІЯЛЬНІСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ
ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ 60
Головацький О.О., Мосузенко В.Ю.
ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ОРГАНІЗАЦІЇ СИЛ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ОБОРОНИ
І МОЖЛИВОСТІ ЙОГО ВИКОРИСТАННЯ В УКРАЇНІ 61
Гоманюк А.А., Юр'єв Д.С.
ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА СТВОРЕННЯ ЗЛОЧИННОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ, КЕРІВНИЦТВО
ТАКОЮ ОРГАНІЗАЦІЄЮ АБО УЧАСТЬ У НІЙ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ 63
Гончаренко А.Ю., Мислива О.О.
АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ДОМЕДИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ 64
Гончаренко А.Ю., Неклеса О.В.
МІСЦЕ ТА РОЛЬ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ У ПРОТИДІЇ КІБЕРТЕРОРИЗМУ
ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ 66
Горбач-Кудря І.А.
ЗАКОНОДАВЧЕ ВРЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ
У ПРАВОВОМУ РЕЖИМІ ВОЄННОГО СТАНУ 68
Гордиенко Д.М., Саєнко М.І.
МІЖНАРОДНА ПРАВОСУБ'ЄКТНІСТЬ НАЦІЇ
АБО НАРОДУ, ЩО БОРЕТЬСЯ ЗА СВОЮ НЕЗАЛЕЖНІСТЬ 69
Гордієнко Д.М., Гіденко Є.С.
КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ
ЗА ЗЛОЧИНИ ПРОТИ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ 71
Гордієнко Д.М., Лантух І.С.
ВПЛИВ ПРАКТИКИ СТРАСБУРЗЬКОГО СУДУ НА ЮРИДИЧНУ ДІЯЛЬНІСТЬ
В УКРАЇНІ 72
Грівцова В., Янчук Н.Д.
ОСОБЛИВОСТІ ЗАПРОВАДЖЕННЯ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ
ВОЄННОГО СТАНУ: НАСЛІДКИ ТА ОБМЕЖЕННЯ....74
Грига М.А.
ДЕЯКІ ОСОБЛИВОСТІ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ
В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ 75
Григор'єва Н.В., Юр'єв Д.С.
ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ЗЛОЧИНИ ПРОТИ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ
ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ 77
Гритенко О.А., Чубар А.Р.
ДЕЯКІ ПИТАННЯ ЩОДО ПРОТИДІЇ ДЕРЖАВНІЙ ЗРАДІ СТ. 111. КРИМІНАЛЬНОГО
КОДЕКСУ УКРАЇНИ СУЧАСНОГО СТАНУ В ДЕРЖАВІ 78
Гугько У. О., Коренев А.О.
ПОРУШЕННЯ ЦІЛІСНОСТІ СУВЕРНІТЕТУ УКРАЇНИ....79
Данилюк В., Головко В., Карапет'янс С.
АКТУАЛЬНІ АСПЕКТИ ДІЯЛЬНОСТІ ПРОКУРОРА
У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ 81
Денисова А.
ОРГАНИ ВЛАДИ В УМОВАХ ВОЄНОГО СТАНУ 83
Домброван Н.В., Ізбаш К.С.
ПРАВА ЛЮДИНИ І ГРОМАДЯНИНА В УМОВАХ
ЗАПРОВАДЖЕННЯ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ 84
Домникова В.О., Костова Н.І.
ОСОБЛИВОСТІ ТРУДОВИХ ВІДНОСИН У ПЕРІОД ВОЄННОГО СТАНУ 86
Домніцак В.В., Пашаєв А.З.о.
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ГРОМАДСЬКОЇ БЕЗПЕКИ І ПОРЯДКУ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ: ПРАВО-
ВІ ТА ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ 87
Дришлюк В.І.
ВІДШКОДУВАННЯ ШКОДИ, ЗАВДАНОЇ СУБ'ЄКТАМ ГОСПОДАРЮВАННЯ
ВНАСЛІДОК ЗБРОЙНОЇ АГРЕСІЇ РОСІЙСЬКОЇ ФЕДЕРАЦІЇ 89
Дулгер В.В.
ОСНОВИ ЗАПРОВАДЖЕННЯ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ....90

Жеребко В., Жуковський С.В.
РОБОТА ОРГАНІВ СЛУЖБИ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ 92
Жос Б., Мох Т.
РОБОТА ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ.....93
Журавель А.В.
ОСОЛИВОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ УРЯДОВОГО УПОВНОВАЖЕНОГО
З ПИТАНЬ ІНВЕСТИЦІЙ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ 94
Журавльова Д. О., Неклеса О.В.
ПЛАНУВАННЯ РОЗСЛІДУВАННЯ ЗЛОЧИНІВ У СФЕРІ ПУБЛІЧНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ 96
Журавльова Д.О., Наточій А.Д.
ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ У НАВЧАННІ СТРІЛЬБИ З ПІСТОЛЕТА.....97
Завальнюк К. А., Мислива О.О.
НЕОБХІДНІСТЬ ДЛЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ ВОЛОДІННЯ НАВИЧКАМИ ДОМЕ-
ДИЧНОЇ ДОПОМОГИ.....98
Завістовський О.Д.
ОСОБЛИВОСТІ УДОСКОНАЛЕННЯ ДОМЕДИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ПРАЦІВНИКІВ
ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ 99
Закалик Г.М., Гринчишин М., Шувар Н.М.
ПІДЛІТКОВА АГРЕСІЯ ЯК НАСЛІДОК НИЗЬКОГО РІВНЯ РОЗВИТКУ
КОМУНІКАТИВНОЇ ТОЛЕРАНТНОСТІ 100
Залєвська І.І., Мирза С.С.
ОКРЕМІ ПРАВОВІ АСПЕКТИ УЧАСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ У НАВЧАННІ
НАСЕЛЕННЯ ПРИ ВИЯВЛЕННІ ВИБУХОНЕБЕЗПЕЧНИХ ПРЕДМЕТІВ
ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ 102
Івашкова Т.О.
ОКРЕМІ ПИТАННЯ РЕГУЛЮВАННЯ ТРУДОВИХ ПРАВОВІДНОСИН
В ПЕРІОД ДІЇ ВОЄННОГО СТАНУ.....104
Івоніна А.О., Гіденко Є.С.
КІБЕРТЕРОРИЗМ ЯК СПОСІБ ВЕДЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ВІЙНИ 105
Калаянова О.Д.
КІБЕРТЕРОРИЗМ - ЗАГРОЗА ІНФОРМАЦІЙНІЙ БЕЗПЕЦІ ДЕРЖАВИ 106
Калініченко З.Д.
ВИЗНАЧЕННЯ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ЗЛОЧИНИ ПРОТИ
НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ 107
Калугін В.Ю.
НАПРЯМКИ ЗАХИСТУ ОБ'ЄКТІВ КРИТИЧНОЇ
ІНФРАСТРУКТУРИ ВІД КІБЕРТЕРОРИЗМУ 108
Каргапольцев І.В., Мислива О.О.
АЛГОРИТМ ДОМЕДИЧНОЇ ДОПОМОГИ ПІД ЧАС БОЙОВИХ ДІЙ.....110
Карпець Т.І., Наточій А.Д.
АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ДОМЕДИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ 111
Кишинська І.О., Неклеса О.В.
ДІЯЛЬНІСТЬ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ ЯК СУБ'ЄКТА СЕКТОРА БЕЗПЕКИ
І ОБОРОНИ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ 112
Петринич О.Г., Кіндер Л.В.
МЕТОДУ КОУЧИНГУ В ОПТИМІЗАЦІЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ КЕРІВНИКА.....113
Клименко С.В., Логінова М.В.
МІСЦЕ ТА РОЛЬ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ 115
Кобець С.В.
ОКРЕМІ ПОВНОВАЖЕННЯ ПРОКУРОРА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ 116
Ковальова О.В.
ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПОРУШЕННЯ КОМЕНДАНТСЬКОЇ ГОДИНИ
В УМОВАХ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ 118
Ковальчук А.Ю., Лазарєва В.Ю.
ЮРИДИЧНІ ДЕФЕКТИ ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ІНФОРМАЦІЙНО-ПСИХОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ В УКРАЇНІ.....121
Козирь В.І.
ЗАСТОСУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ
ВОГНЕПАЛЬНОЇ ЗБРОЇ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ 122

Комарук О.В., Горбалінський В.В.
ПРАВОВИЙ РЕЖИМ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ 123
Кушнарьова О.Б., Конопельський В.Я.
КОНЦЕПЦІЯ ПРАВОСУДДЯ ПЕРЕХІДНОГО ПЕРІОДУ ДО СТАЛОГО МИРУ
ПІСЛЯ ВИРІШЕННЯ ЗБРОЙНИХ КОНФЛІКТІВ НА ПРИКЛАДІ ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН..... 125
Корнієнко М.В.
ДЕЯКІ ОСОБЛИВОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ
В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ 127
Коропатов О.М.
ЩОДО ВЗАЄМОДІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ
З ОРГАНАМИ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ОБОРОНИ УКРАЇНИ 128
Косаревська О.В., Березовенко Л.С.
ВИЗНАЧЕННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕЖИМУ
ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ (2022)
ЯК ЕЛЕМЕНТА СИСТЕМИ НАДЗВИЧАЙНИХ РЕЖИМІВ 129
Костова Н.І., Лі Є.В.
ПСИХОЛОГІЧНА ДОПОМОГА ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦЯМ – УЧАСНИКАМ ЗБРОЙНИХ КОН-
ФЛІКТІВ: ОКРЕСЛЕННЯ ПРОБЛЕМАТИКИ..... 131
Кострицький І.Л.
ДЕЯКІ АСПЕКТИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ 132
Кравченко А.В., Бахчеван Є.Ф.
РОБОТА ТА ОСНОВНІ ЗАВДАННЯ ТЕРІТОРІАЛЬНОЇ ОБОРОНИ 133
Кравчик К.О., Наточій А.Д.
ЗАСТОСУВАННЯ І ВИКОРИСТАННЯ СПІВРОБІТНИКАМИ
СЛУЖБИ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ ВОГНЕПАЛЬНОЇ ЗБРОЇ 135
Кравчик К.О., Неклеса О.В.
СТАН НАУКОВОЇ РОЗРОБКИ ПРОБЛЕМ ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВОЇ ПРОТИДІЇ
ЗЛОЧИНАМ У СФЕРІ ДЕРЖАВНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ 137
Кравчук М.А., В.С. Сірко
ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ НАДЗВИЧАЙНОГО СТАНУ В УКРАЇНІ 139
Крижна В.В.
ПРАВОВОВІ НАСЛІДКИ ТА ОБМЕЖЕННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ 140
Крикун В.В., Брусакова О.В.
ДІЯЛЬНІСТЬ КІБЕРПОЛІЦІЇ ЩОДО ПРОТИДІЇ КІБЕРЗЛОЧИННОСТІ В УКРАЇНІ..... 142
Круковська А.М., Завістовський О.Д.
АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ПІДГОТОВКИ ПОЛІЦЕЙСЬКОГО
ДО ВЕДЕННЯ ПЕРЕГОВОРІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ 143
Кузніченко О.В., Кулиняк С.Л.
ЮРИДИЧНІ ПЕРЕШКОДИ ДЛЯ ОРЕНДИ ЗЕМЕЛЬНИХ ДІЛЯНОК,
ЯКІ БУЛИ ОТРИМАНІ У ПОСТІЙНЕ КОРИСТУВАННЯ 144
Кузніченко С.
ХАРАКТЕРНІ РИСИ ПРАВОВИХ ВІДНОСИН ПІД ЧАС ДІЇ ВОЄННОГО СТАНУ 146
Кузьменко М.М, Логінова М.В.
ПРОБЛЕМИ ВИКОРИСТАННЯ ЕЛЕКТРОННИХ ДОКАЗІВ
У ЦИВІЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ 148
Кульчицький Г., Трояновський В.С.
РОБОТА ДЕРЖАВНОЇ ПОДАТКОВОЇ СЛУЖБИ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ 149
Кутаєв В., Наточій А.Д.
ТРУДОВА ПОВИННІСТЬ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ..... 150
Куценко С., Компанович М.
РЕАБІЛІТАЦІЇ ТА РЕСОЦІАЛІЗАЦІЇ УЧАСНИКІВ БОЙОВИХ ДІЙ,
УКРАЇНСЬКИЙ ДОСВІД..... 151
Кучук А.М.
ПУБЛІЧНА ВЛАДА ТА ЛЮДСЬКІ ПРАВА В УМОВАХ ВОЄННОГО ЧАСУ 153
Лавренко Д.О.
ЕСКАЛАЦІЯ ВІЙСЬКОВОГО КОНФЛІКТУ НА ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ..... 154

Лавроненко В.О., Лантух І.С.
ПОШИРЕННЯ КІБЕРЗЛОЧИННОСТІ ТА МЕТОДИ БОРОТЬБИ З НЕЮ ОРГАНАМИ
НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ 156
Лавроненко В.О., Завістовський О.Д.
ОСОБЛИВА РОЛЬ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ У ПРОТИДІЇ
ДОМАШНЬОМУ НАСИЛЬСТВУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ.....157
Лазаренко Т.
ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ РОЗСЛІДУВАННЯ ВОЄННИХ ЗЛОЧИНІВ
У МІЖНАРОДНОМУ ТРИБУНАЛІ.....158
Левін О.Л., Стоєва Т.І.
ЗНАЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ ЯК СУБ'ЄКТА БЕЗПЕКИ
ТА ОБОРОНИ ПІД ЧАС ВОЄНОГО СТАНУ 160
Лелека А., Залєвська І.І.
РОБОТА ОРГАНІВ ПРОКУРАТУРИ УКРАЇНИ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ 161
Ленкова Т.Р., Завістовський О.Д.
ОСНОВНІ ПИТАННЯ ТАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ПРАВООХОРОНЦІВ ДО ВИКОНАННЯ СЛУ-
ЖБОВИХ ОБОВЯЗКІВ В УМОВАХ ВВЕДЕННЯ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ.....162
Лимаренко М.С., Коренев А.О.
ВПЛИВ ВОЄННОГО СТАНУ НА УКРАЇНСЬКЕ ЗАКОНОДАВСТВО ТА ДЕРЖАВУ 163
Лісова Є.В.
ПРОБЛЕМАТИКА НАДАННЯ ДОМЕДИЧНОЇ ДОПОМОГИ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ 165
Логінова М.В.1
ШЛЯХ УКРАЇНИ ДО ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ З ПОЧАТКОМ РОСІЙСЬКОЇ АГРЕСІЇ 166
Lunghu O.D., Volik O.V.
AUTHORITIES IN CONDITIONS OF MARTIAL LAW.....167
Магновський І.Й.
ПРАВОВІ ЗАСАДИ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ
ЯК СУБ'ЄКТА СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ ТА ОБОРОНИ 168
Маковій В.П.
СУТНІСТЬ ОБМЕЖЕННЯ ПРАВА НА ЖИТЛО В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ 170
Марченко О.А.
ДЕЯКІ ПИТАННЯ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ
ЗА КОЛАБОРАЦІЙНУ ДІЯЛЬНІСТЬ В УКРАЇНІ.....171
Матвєєва Л.Г.
ЗАХИСТ ВРАЗЛИВИХ ГРУП В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ 173
Матієнко Т.В.
ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ НАДІЙНОСТІ ПРАЦІВНИКІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ.....175
Медведенко С.В., Медведенко Н.В.
РАЦІОНАЛЬНЕ ВИКОРИСТАННЯ КАДРОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ
В ОРГАНАХ ТА ПІДРОЗДІЛАХ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ.....176
Мельничук Б.Д.
ПРАВОВІ ТА ОРГАНІЗАЙНІ ЗАСАДИ НАДАННЯ ДОМЕДИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ 178
Меркулов М.О., Чепік-Трегубенко О.С.
КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ 179
Михайлов Д., Конєв О.Ю.
ЗАВДАННЯ ТА ФУНКЦІЇ КОРД ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ 181
Мітусова К.С.
ОСОБЛИВОСТІ РЕГУЛЮВАННЯ ТРУДОВИХ ВІДНОСИН В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ 182
Маковей Е., Завістовський О.
ОСОБЛИВОСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПУБЛІЧНОЇ БЕЗПЕКИ
ТА ОХОРОНИ ГРОМАДСЬКОГО ПОРЯДКУ ПІДРОЗДІЛАМИ ПОЛІЦІЇ
В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ 183
Коломієць Ю., Мох Т.
ПРОБЛЕМИ ЗАПРОВАДЖЕННЯ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ
ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ.....184
Комяга А., Мох Т.
ЗНАЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОГО – ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ.....185

Мудрецька Г.В.
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РЕЖИМУ СЕКРЕТНОСТІ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ
В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ 187
Мунько А.Ю.
ОСОБЛИВОСТІ ДОКУМЕНТООБІГУ В ПУБЛІЧНІЙ СФЕРІ
В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ 189
Надибська О.Я.
ВПЛИВ ЗАПРОВАДЖЕННОГО В УКРАЇНІ ВОЄННОГО СТАНУ НА ТИМЧАСОВЕ
ОБМЕЖЕННЯ КОНСТИТУЦІЙНИХ ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ ТА ГРОМАДЯНИНА 190
Настич Т.М., Юр'єв Д.С.
АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ РОБОТИ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ НАД ЩОДО ПРОТИДІЇ
КІБЕРТЕРОРИЗМУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ 191
Нестеренко М., Геращенко О.С.
ЗДІЙСНЕННЯ ПРАВОСУДДЯ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ 193
Нирка Є.О.
ПРОЦЕСУАЛЬНИЙ І ТАКТИЧНИЙ АСПЕКТИ ПРЕД'ЯВЛЕННЯ
ДЛЯ ВПІЗНАННЯ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ 194
Осадча М., Бутенко В.С.
ВОЄННИЙ ЧАС І ПАТРІОТИЗМ. ЗМІНИ У СВІДОМОСТІ УКРАЇНЦІВ 196
Солдатенко О.А., Остапенко Б.Ю.
ДЕЯКІ АСПЕКТИ ЗДІЙСНЕННЯ ПОВІДОМЛЕННЯ ПРО ПІДОЗРУ
ПІД ЧАС ВІЙСЬКОВИХ ПОДІЙ НА ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ 198
Пащенко О.М.
ПРОБЛЕМИ ВПРОВАДЖЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ ПРОГРАМИ ВІДНОВЛЕННЯ ДОВКІЛЛЯ УКРАЇНИ
В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ ТА У ПІСЛЯВОЄННИЙ ПЕРІОД 199
Петринич О.Г., Роса О.В.
ЗАХОПЛЕНІСТЬ РОБОТОЮ ТА ПРОФЕСІЙНЕ ВИГОРАННЯМ У СПІВРОБІТНИКІВ 201
Пишна А.Г., Капуляк В.П.
ЗАХИСТ ПРАВА ДІТЕЙ НА ВИХОВАННЯ У СІМ'Ї
В УМОВАХ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ 202
Поклонська О.Ю.
НАДАННЯ ВІДПУСТКИ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ 204
Політова А.С.
ДИСКУСІЙНІ ПИТАННЯ ЩОДО КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ
ЗА ОКРЕМІ СКЛАДИ ЗЛОЧИНІВ ПРОТИ ОСНОВ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ 205
Полоз А.М., Юр'єв Д.С.
НАДАННЯ МЕДИЧНОЇ ДОПОМОГИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ:
АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ 207
Полончук В.А.
ДОМЕДИЧНА ПІДГОТОВКА У ДЕРЖАВНІЙ ПРИКОРДОННІЙ СЛУЖБІ УКРАЇНИ
ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ 208
Поляков Є.В.
ОПЕРАТИВНЕ РОСПІЗНАННЯ ЯК ОДИИН ІЗ ОСНОВНИХ ВИДІВ ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВОЇ
ДІАГНОСТИКИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ 209
Попова Т.В., Зеленський Є.С.
ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ЗЛОЧИНИ ПРОТИ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ
ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ 211
Пядишев В. Г.
НАЦІОНАЛЬНА ПОЛІЦІЯ УКРАЇНИ У БОРОТЬБІ З КОРИСЛИВИМИ КІБЕРЗЛОЧИНАМИ, ЩО
ПОШИРИЛИСЯ АБО ВИНИКЛИ ПІДЧАС АГРЕСІЇ РФ 212
Радельчук К.О., Наточій А.Д.
ДОМЕДИЧНА ПІДГОТОВКА ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ 214
Радельчук К.О., Солдатенко А.
ОСОБЛИВОСТІ ЗДІЙСНЕННЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ
В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ 215
Радельчук К.О., Неклеса О.В.
МІСЦЕВЕ САМОВРЯДУВАННЯ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ 215

Рванець Н.В., Завістовський О.Д.
КОНТИНУУМ СИЛИ ЯК СКЛАДОВИЙ ЕЛЕМЕНТ ДІЯЛЬНОСТІ ПОЛІЦІЇ
В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ 216
Резніченко С.В., Резніченко Г.С.
КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА КОЛАБОРАЦІЙНУ ДІЯЛЬНІСТЬ 217
Рибаченко С.П., Баранов С.О.
ДО ПИТАННЯ ПРО СПІВВІДНОШЕННЯ ЗМІСТУ КАТЕГОРІЙ ЗАПОБІГАННЯ
ТА ПРОФІЛАКТИКА ПРАВОПОРУШЕНЬ У ПРЕВЕНТИВНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ
ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ 218
Рудницька К.Г., Павлова Н.В.
ДОКУМЕНТУВАННЯ ДОКАЗОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ ЯК ШЛЯХ ДО ПРИТЯГНЕННЯ
ДО ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ВИННИХ У СКОЄННІ ВОЄННИХ ЗЛОЧИНІВ 220
Саєнко М.І., Івоніна А.О.
СУЧАСНІ НАПРЯМКИ МІЖНАРОДНОГО СПІВРОБІТНИЦТА
У СФЕРІ БОРОТЬБИ ЗІ ЗЛОЧИННІСТЮ 221
Саківська О., Юр'єв Д.С.
ПОВНОВАЖЕННЯ ОРГАНІВ СУДОВОЇ ВЛАДИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ 222
Сароян Р.М., Юр'єв Д.С.
ПРАВОВІ АСПЕКТИ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ
ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ 223
Сахно В., Волокітенко О. М.
ЗАХИСТ ПРАВ ДІТЕЙ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ 225
Северин О.О., Саєнко М.І.
ПОРУШЕННЯ МІЖНАРОДНОГО ПРАВА ЗА ЧАС ВІЙНИ РОСІЇ З УКРАЇНОЮ 226
Семенюк Д.С., Завістовський О.Д.
АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ПРЕВЕНТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПОЛІЦІЇ
В УКРАЇНІ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ 227
Серафимчук І.О., Неклеса О.
ДІЯЛЬНІСТЬ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ ЯК СУБ'ЄКТА СЕКТОРА БЕЗПЕКИ
І ОБОРОНИ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ 229
Середницька І.А.
ПРО ДЕЯКІ АСПЕКТИ УКЛАДЕННЯ ШЛЮБУ В ПЕРІОД ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ 230
Сірко В.С.
ОСОБЛИВОСТІ ВОЛОНТЕРСТВА В ЗОНІ ЗБРОЙНОГО КОНФЛІКТУ В УКРАЇНІ 231
Смаль П.М., Неклеса О.В.
ДІЯЛЬНІСТЬ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ ЯК СУБ'ЄКТА СЕКТОРА БЕЗПЕКИ
І ОБОРОНИ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ 233
Смірнова І.О.
ОСОБЛИВОСТІ ЗДІЙСНЕННЯ РЕГУЛЯТОРНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНАМИ ВИКОНАВЧОЇ ВЛА-
ДИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ 234
Собко Г.М.
МІСЦЯ ТА РОЛІ «МІЖНАРОДНОГО ГУМАНІТАРНОГО ПРАВА» ПІД ЧАС ВІЙСЬКОВОГО
СТАНУ АБО ПІД ЧАС ІНШИХ ЗБРОЙНИХ КОНФЛІКТІВ ДЛЯ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ У ЗА-
КЛАДАХ ІЗ СПЕЦИФІЧНИМИ УМОВАМИ НАВЧАННЯ 236
Солдатенко О.А., Філімонов В.О.
ДОСУДОВЕ РОЗСЛІДУВАННЯ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ
В УМОВАХ ОКУПАЦІЇ ЧАСТИНИ КРАЇНИ 237
Сопилюк А.П., Волков Ю.М.
ПРОБЛЕМАТИКА ПРАВОВОГО АСПЕКТУ ЗБРОЇ У НАЦІОНАЛЬНІЙ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ 239
Сухарєва А.О.
КОМЕНДАНТСЬКА ГОДИНА: ЩО ПОТРІБНО ЗНАТИ 241
Terenchyk E., Drapaliuk K.
NATIONAL POLICE ACTIVITY AS A SUBJECT OF SECURITY AND DEFENSE SECTOR
DURING MARTIAL LAW 242
Тетерятник Г.К.
ОКРЕМІ НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ ДІЯЛЬНОСТІ ДЕРЖАВНИХ ОРГАНІВ,
ЩО ЗДІЙСНЮЮТЬ КРИМІНАЛЬНЕ ПРОВАДЖЕННЯ, В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ 244

Томіна В.Ю.
ФОРМУВАННЯ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ОБОРОНИ В УКРАЇНСЬКИХ ГРОМАДАХ.....246
Трень Т.О., Зеленський Є.С.
ОКРЕМІ ПИТАННЯ ЗАСТОСУВАННЯ ЗБРОЇ В УМОВАХ ВІЙНИ.....247
Трещов М.М.
НАСЛІДКИ ВІЙНИ З РОСІЄЮ: ЕКОНОМІЧНИЙ ВИМІР ДЛЯ УКРАЇНИ.....249
Трішин К., Карапет'янць С.
НАУКОВІ ПРОБЛЕМИ ЗАПРОВАДЖЕННЯ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ
ВОЄННОГО СТАНУ УКРАЇНИ.....250
Удренас Г.І., Трояновський В.С.
ДО ПИТАННЯ ПРО ІННОВАЦІЇ У ВИКЛАДАННІ НАВЧАЛЬНОЇ
ДИСЦИПЛІНИ «ДОМЕДИЧНА ДОПОМОГА В ЕКСТРЕМАЛЬНИХ СИТУАЦІЯХ ТА
В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ».....251
Ульянов О.І., Ніколаєв О.Т.
ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ НАЦІОНАЛЬНОЮ ПОЛІЦІЄЮ КОМПЛЕКСУ ЗАХОДІВ
ЩОДО ЗАБОРОНИ ЗНАХОДЖЕННЯ ГРОМАДЯН НА ВУЛИЦЯХ ТА В ІНШИХ
ГРОМАДСЬКИХ МІСЦЯХ У ПЕВНИЙ ЧАС (КОМЕНДАНТСЬКОЇ ГОДИНИ).....252
Усова Д., Волков Ю.М.
ПРАВОВІ ПІДСТАВИ ЗАСТОСУВАННЯ ВОГНЕПАЛЬНОЇ ЗБРОЇ.....255
Федоренко Д.Д., Лантух І.С.
ОСОБЛИВОСТІ ЗДІЙСНЕННЯ РЕГУЛЯТОРНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНАМИ
ВИКОНАВЧОЇ ВЛАДИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ.....257
Федоренко О.А.
ЕФЕКТИВНІСТЬ ЗАСТОСУВАННЯ НОВІТНІХ ТЕХНОЛОГІЙ
У ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ ПІД ЧАС ПРОТИДІЇ КІБЕРТЕРОРИЗМУ
В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ.....258
Фісун Н.О., Завістовський О.Д.
ОСОБЛИВОСТІ СЛУЖБОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДРОЗДІЛІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ
В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ.....259
Форос Г.В.
КІБЕРНЕТИЧНИЙ ТЕРОРИЗМ ЯК ЗАГРОЗА НАЦІОНАЛЬНІЙ БЕЗПЕЦІ УКРАЇНИ.....260
Хабєєв В.М., Костова Н.І.
ОРГАНИ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ.....262
Хабєєв В.М., Середницька І.А.
РЕПАРАЦІЇ, ТА ВІДШКОДУВАННЯ ШКОДИ ЗАВДАНОЇ ВОЄННИМИ ДІЯМИ.....263
Храмова С.П., Мох Т.П.
КРИМІНОГЕННА СИТУАЦІЯ В КРАЇНІ ПІД ЧАС ВІЙСЬКОВОГО СТАНУ.....256
Царенко О.М., Царук А.В.
ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ ДЕРЖАВНОЇ ПРИКОРДОННОЇ СЛУЖБИ УКРАЇ-
НИ ЯК НЕОБХІДНА СКЛАДОВА НАЛЕЖНОГО ФУНКЦІОНУВАННЯ ВІДОМСТВА В УМОВАХ
ВОЄННОГО СТАНУ.....266
Церковна О.В.
ДЕЯКІ АСПЕКТИ ВИЗНАННЯ ОСОБИ БЕЗВІСНО ВІДСУТНЬОЮ
АБО ОГОЛОШЕННЯ ЇЇ ПОМЕРЛОЮ ПІД ЧАС ВОЄННИХ ДІЙ.....267
Чекмарьова І.М.
СПІВВІДНОШЕННЯ ДИВЕРСІЇ (СТ. 113 КК УКРАЇНИ)
З ІНШИМИ КРИМІНАЛЬНИМИ ПРАВОПОРУШЕННЯМИ.....268
Чернишов М.С., Наточий А.Д.
ДІЯЛЬНІСТЬ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ ЯК СУБ'ЄКТА СЕКТОРА БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ ПІД
ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ.....271
Чехута М.О., Логінова М.В.
АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ТА ОХОРОНИ ПРАВОПОРЯДКУ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ.....272
Чупринюк О., Удренас Г.І.
РОБОТА МІГРАЦІЙНОЇ СЛУЖБИ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ.....273
Чурілова А.С., Зеленський Є.С.
ДІЯЛЬНІСТЬ ОРГАНІВ ВНУТРІШНІХ СПРАВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ.....274

Шаповаленко Н.М.
ПАРАДОКСАЛЬНІСТЬ МОВНОЇ СИТУАЦІЇ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ
В УМОВАХ РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ....276
Шаповалова І.О.
ОСОБЛИВОСТІ ПРЕЦЕДЕНТНОЇ ПРАКТИКИ
ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ ЩОДО РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВА НА ЖИТТЯ 277
Швед А.С., Завістовський О.Д.
АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ТАКТИКО-СПЕЦІАЛЬНОЇ ПІДГОТОВКИ ПРАЦІВНИКІВ
НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ ПІД ЧАС ВВЕДЕННЯ В УКРАЇНІ ВОЄННОГО СТАНУ 279
Шевчук В., Дьорова О.М.
НОТАРІАТ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ 280
Шевчук В.В.
ВОЛОНТЕРСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ В УКРАЇНІ 282
Щербань І., Носкова Т.
АНАЛІЗ ПРОБЛЕМНИХ ПИТАНЬ ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ПОЛІЦЕЙСЬКОГО 283
Щурат Т.Г.
ПОЛІЦЕЙСЬКИЙ СКРИНІНГ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ
ЯК ОДИН ІЗ НАПРЯМІВ ДІАГНОСТИКИ 285
Юрченко М.М., Оз І.В.
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВА НА ПРАЦЮ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ....286
Юсько О.В., Мислива О.О.
ТРУДОВІ ВІДНОСИНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ 288
Ярошенко А.С., Козирь В.І.
БОРОТЬБА НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ
З КІБЕРТЕРОРИЗМОМ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ 289
Янковий М.О.
ДОСУДОВЕ РОЗСЛІДУВАННЯ В УМОВАХ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ: ПОС-
ТАНОВКА ПРОБЛЕМИ....290
Янчук Н.Д.
ОБМЕЖЕННЯ ПРАВ ТА СВОБОД ЛЮДИНИ ПІД ЧАС ЗАПРОВАДЖЕННЯ ПРАВОВОГО РЕ-
ЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ....291
Ярмакі Х.П., Ярмакі В. Х.
ГАЛУЗЕВІ ПРИНЦИПИ МІЖНАРОДНОГО ГУМАНІТАРНОГО ПРАВА....293
Ярмакі Х.П.
АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВА ПРОТИДІЯ НЕЗАКОННІЙ МІГРАЦІЇ ТА ЇЇ ВІДМІННІСТЬ ВІД
АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ МІГРАЦІЙНИХ ВІДНОСИН 295
Яцковина В.В.
ДЕЯКІ АСПЕКТИ ЗАПРОВАДЖЕННЯ КОМЕНДАНТСЬКОЇ ГОДИНИ
В УКРАЇНІ ПІД ЧАС ВОЕННОГО СТАНУ....298

РЕЗОЛЮЦІЯ....300

Наукове видання

Збірник матеріалів
науково-практичного онлайн-заходу

НАУКОВІ ПРОБЛЕМИ ЗАПРОВАДЖЕННЯ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ: СУЧАСНИЙ ВИМІР

29 квітня 2022 року

Підп. до друку 30.04.2022. Формат 60х84/8.
Друк Rizo. Папір офсетний. Гарнітура Times.
Ум.-друк. арк. 39. Обл.-вид. арк. 39,5.
Наклад 50 прим.
Надруковано з готового оригінал-макету
Редакційно-видавничий відділ
Одеського державного університету внутрішніх справ
м. Одеса, вул. Успенська,1,
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДП № 3507 від 25.06.2009